Bundel - Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën van 19 september 2024

1 Opening

2 Vaststellen van de agenda van 19 september 2024

3 Vaststellen van ingekomen agenderingen (Procedure)
Deze punten worden alleen procedureel behandeld. De leden van de commissie bespreken of, op welke wijze en voor hoe lang zij deze raadsvoorstellen en onderwerpen willen bespreken. Na vaststelling van dit behandeladvies, wordt het stuk voor een volgende vergadering geagendeerd.
- Ingekomen agenderingen commissie VBF 19 september 2024
- Behandelvoorraad 19 september 2024 Commissie Veiligheid Bestuur en Financiën
- Lange Termijnagenda commissie Veiligheid, bestuur en Financiën 19 september 2024

3.1 Handhavingsdossier Binnenstad 2024

3.2 Agenderingen ter plaatse op basis van de lijst ingekomen raadsbrieven
- Raadsbrieven commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 19 september 2024
- Raadsbrief adviesrapport adviescie participatie
- Advies Adviescommissie Participatie (2023-2024)

4 Verslagen
Ter vaststelling:
Conceptverslag commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 13 juni 2024
Conceptverslag commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 20 juni 2024
Conceptverslag commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 2 juli 2024
Conceptverslag commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 3 juli 2024
- Conceptverslag Veiligheid, Bestuur en Financiën 13 juni 2024
- Conceptverslag commissie VBF 20 juni 2024
- Conceptverslag Voorjaarsnota Commissie VBF d.d. 2 juli 2024
- Conceptverslag Voorjaarsnota Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 3 juli 2024

5 Toezeggingen/Moties
Ter vaststelling:
Motie en toezeggingenlijst commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën op 19 september 2024
Lijst aangenomen moties commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën op 19 september 2024
- Aangenomen moties commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 19 september 2024
- Motie en toezeggingenlijst commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 19 september 2024

6 Ingekomen stukken
Geen.

7 Verslag Adviescommissie Controle en Financiën
Ter kennisname:
Verslag adviescommissie CF 30 mei 2024
- Adviescommissie CF 30-05-2024

8 Raadsvoorstel Herijking project Regeling risicovolle projecten
Wethouder: Schilderman, Beleidsterrein: Financiën
Indicatieve behandeltijd: 45 minuten.
De Regeling risicovolle projecten (RRP) heeft als doel de controlerende en kaderstellende rol van de raad ten aanzien van risicovolle projecten te versterken. In de Regeling is bepaald dat het college voortdurend beoordeelt of lopende projecten als risicovol gekwalificeerd moeten worden. Op basis van deze beoordeling stelt het college voor de toepassing van de RRP op twee projecten (Restauratie Domtoren en Noordelijke Randweg Utrecht) te beëindigen.
- Dossier 4015 voorblad.pdf
- Raadsvoorstel Herijking project Regeling Risicovolle Projecten

9 Raadsvoorstel Rekenkamerrapport: Over lastig handhaven
Burgemeester, Beleidsterrein: Openbare Ruimte/Toezicht en Handhaving
Indicatieve behandeltijd: 60 minuten
De Rekenkamer Utrecht heeft onderzoek gedaan naar de aanpak van overlast in de openbare ruimte. Uit het onderzoek blijkt dat handhavers die voor de gemeente de straat op gaan om ervoor te zorgen dat overlast wordt aangepakt, steeds minder goed hun werk kunnen doen. Inwoners van de stad die overlast melden zijn daarover ook steeds vaker ontevreden. In het voorliggende rapport worden de conclusies en aanbevelingen nader toegelicht.
- 20240522 Raadsvoorstel_rekenkamerrapport Over lastig handhaven
- 20240522 Rekenkamerrapport Over Lastig Handhaven
- 20240522 Persbericht Over Lastig Handhaven

20240521 Aanbiedingsbrief Raad Over Lastig Handhaven
20240522 Publiekssamenvatting Over Lastig Handhaven

10 Voortgangsbrief aanpak Agenda tegen uitbuiting 2023
Burgemeester, Beleidsterrein: Openbare Orde en Veiligheid
Indicatieve behandeltijd: 60 minuten
Geagendeerd door: Derk van Bergen (ChristenUnie), Maarten Koning (D66), Tess Meerding (VVD), Bert van Steeg (CDA), Noura Oul Fakir (Bij1)
Mensenhandel blijft een groot en complex probleem waar onze stad moeilijk grip op krijgt. Ruim een jaar geleden is voor het laatst gesproken over dit onderwerp, toen aan de hand van het verschijnen van de Agenda tegen Uitbuiting. De agenderende partijen willen spreken over de voortgang van de strijd tegen uitbuiting in Utrecht en over welke ruimte er nog is om deze aanpak te verbeteren. Hierbij is aandacht voor de verschillende vormen van uitbuiting; arbeidsuitbuiting gedwongen criminaliteit en seksuele uitbuiting.

Dossier 4274 voorblad
Raadsbrief Voortgangsbrief aanpak Agenda tegen uitbuiting 2023
Infographic bij voortgangsbrief uitbuiting 2023
Agenda tegen uitbuiting

11 Raadsvoorstel Rekenkamerrapport : Drempels om te stemmen
Burgemeester, Beleidsveld: Burgerzaken
Indicactieve behandeltijd: 60 minuten
De Rekenkamer Utrecht heeft onderzoek gedaan naar de toegankelijkheid van stembureaus in de gemeente Utrecht. Uit dit onderzoek blijkt dat slechts 40% van de Utrechtse stembureaus toegankelijk is voor inwoners met een lichamelijke beperking, terwijl de gemeente verplicht is 100% van de stembureaus toegankelijk te maken. In het voorliggende rapport worden de conclusies en aanbevelingen nader toegelicht. Op 23 mei jl. heeft de Rekenkamer in een technische bijeenkomst het onderzoek en de bevindingen toegelicht.

20240417 Raadsvoorstel_rekenkamerrapport Drempels om te stemmen
20240417 Rekenkamerrapport Drempels om te stemmen
20240417 Publiekssamenvatting_Drempels om te stemmen
20240417 Persbericht_Drempels om te stemmen

Agenderingen Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën
(Ter vaststelling op 19 september 2024)

Stukken afkomstig vanuit de commissieleden		
Datum: 19 september 2024 Soort stuk: Handhavingsdossier Binnenstad 2024 Wethouder: Streefland/ Eelco Eerenberg Beleidsterrein: Juridische Zaken/ Ruimtelijke Ordening Commissiegriffier: Jelmer Lok	Geagendeerd door: Gert Dijkstra (EenUtrecht), Hessel Stellinga (CDA), Gertjan te Hoonte (VVD), David Bosch (UtrechtNu!) De agenderende fracties willen graag met elkaar en met de wethouder in gesprek over de situatie zoals die nu voorligt in het conflict van de gemeente met de eigenaar van pand A; ook bekend als 'handhavingsdossier Binnenstad'. Het gaat de fracties dan o.a. om de volgende onderwerpen: 1. Het verloop van het (juridische) traject en de mogelijke alternatieven. 2. De financiële gevolgen voor de gemeente en de beïnvloedbaar ervan. 3. Wat dit voorbeeld zegt over de aanpak van de gemeente in juridische procedures. 4. Hoe op deze aanpak intern bij de gemeente op wordt gereflecteerd. 5. De privacy van de betrokken pandeigenaar.	Voorstel: Het college heeft aangegeven aanvullende informatie, waaronder interne maatregelen voortvloeiend uit het rapport Berenschot, voorafgaand aan het debat toe te willen zenden. Deze informatie komt naar verwachting begin november beschikbaar. 1. Agenderen voor de commissie VBF van 5 december a.s.; 2. Tijd: 60 minuten; 3. Leden van de commissie ROG uit te nodigen deel te nemen aan het debat. Tevens zal wethouder Eerenberg uitgenodigd worden.

#RAAD030#

Behandelvoorraad Vergadering Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën (PROCEDUREEL)

Openbare orde en Veiligheid (incl. mensenhandel en drugscriminaliteit), Handhaving en Vergunningen, Representatie, Bestuurlijke zaken, Internationale zaken, Participatie, Burgerzaken incl. verkiezingen, Personeel en Organisatie, Financiën en inkoop, Ombudszaken en Klachtafhandeling

Te verwachten Raadsvoorstellen/Raadsbrieven

Financiën Actualisatie financiële verordening *(noot griffie: n.a.v. de raadsbrief Rechtmatigheidsverantwoording en actualisatie Financiële verordening wordt eind 2024 de nieuwe actualisatie verwacht. De adviescie C&F zal hierin adviseren)*	Verwacht Q4 2024
Financiën Raadsvoorstel Nota Waarderen, activeren en afschrijven van vaste activa	Verwacht Q4 2023
Financiën *Tweede begrotingswijziging 2024*	*Verwacht Q3 2024*
Financiën *Programmabegroting 2025 en Tweede Berap 2024 en Verordeningen*	*Verwacht Q4 2024*

Komende vergaderingen VBF	**Komende RIB-avonden VBF**
zomerreces	
17 oktober	8 oktober
5 december (ochtend en middag)	26 november

LANGE TERMIJNAGENDA COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

Onderwerp	Beleidsveld	Portefeuille houder	Planning aanbieden aan raad	Fatale termijn Raadsbesluit	Datum aangeboden	Beoogd kwartaal commissie procedureel	Beoogd kwartaal commissie inhoudelijk	Beoogd kwartaal raads-behandeling	Aangeboden/ Gestopt
Derde Begrotingswijziging 2024	Financiën	Wethouder Schilderman	2024 Q4			2024 Q4	2024 Q4	2024 Q4	
Programmabegroting 2025 en Tweede Berap 2024 en Verordeningen 2025	Financiën	Wethouder Schilderman	2024 Q3				2024 Q4	2024 Q4	
Eerste begrotingswijziging 2024	Financiën	Wethouder Schilderman	2024 Q2				2024 Q2	2024 Q3	Gestopt
Jaarstukken 2023 en Resultaatbestemming	Financiën	Wethouder Schilderman	2024 Q2				2024 Q2	2024 Q3	
Tweede begrotingswijziging 2024	Financiën	Wethouder Schilderman	2024 Q2				2024 Q3	2024 Q4	Gestopt
Actualisatie financiële verordening	Financiën	Wethouder Schilderman	2024 Q4				2024 Q4	2024 Q4	
Nota WAAVA	Financiën	Wethouder Schilderman	2024 Q2				2024 Q3	2024 Q4	
Nota Verbonden Partijen	Financiën	Wethouder Schilderman	2024 Q4				2024 Q4	2024 Q4	

LANGE TERMIJNAGENDA COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

Onderwerp	Beleidsveld	Portefeuille houder	Planning aanbieden aan raad	Fatale termijn Raadsbesluit	Datum aangeboden	Beoogd kwartaal commissie procedureel	Beoogd kwartaal commissie inhoudelijk	Beoogd kwartaal raads-behandeling	Aangeboden/ Gestopt
Zienswijze meerjarenbegroting BghU	Financiën	Wethouder Schilderman	2024 Q2				2024 Q2	2024 Q2	
Voorjaarsnota 2024 en 1e Bestuursrapportage en meelopende stukken	Financiën	Wethouder Schilderman	2024 Q2				2024 Q2	2024 Q3	

RAADSBRIEVEN COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

Nummer	Ontvangstdatum	Beleidsveld	Onderwerp
1	09-09-2024	Handhaving	Raadsbrief Voortgang pilot seksuele straatintimidatie
2	19-08-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Sluiting aanmeldlocatie opvang Oekraïners
3	10-07-2024	Burgerzaken	Raadsbrief Resultaten en afsluiten project studenteninschrijvingen
4	09-07-2024	Financiën	Raadsbrief Beantwoording diverse toezegging commissiebehandeling Voorjaarsnota 2024
5	09-07-2024	Burgerzaken	Raadsbrief Verbouwing Wijkservicecentrum Vleuten-de Meern
6	09-07-2024	Bestuurlijke zaken	Raadsbrief Uitstel beantwoording schriftelijke raadsvragen vanwege het zomerreces
7	09-07-2024	Bestuurlijke zaken	Raadsbrief Jaarverslag commissie straatnaamgeving 2023
8	02-07-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Voortgang programma's Kanaalstraat Damstraat en Amsterdamsestraatweg
9	02-07-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief collegereactie Raadstoets Veiligheid
10	27-06-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Gebiedsaanwijzing coffeeshops
11	26-06-2024	Inkoop	Raadsbrief Voortgang minimum uurloon 14 euro bij aanbestedingen
12	25-06-2024	Personeel en Organisatie	Raadsbrief Stand van zaken Digitale stad 2024
13	24-06-2024	Financiën	Raadsbrief Meicirculaire 2024
14	24-06-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Voornemen nieuwe APV bepaling als onderdeel van de aanpak ‘Grenzen stellen, perspectief bieden’
15	24-06-2024	Personeel en Organisatie	Raadsbrief Pilots op reis naar plantaardig
16	21-06-2024	Financiën	Raadsbrief Beantwoording schriftelijke raadsvragen en erratum Voorjaarsnota 2024 en Eerste bestuursrapportage 2024
17	19-06-2024	Bestuurlijke zaken	Raadsbrief Standpuntbepaling ALV VNG 26 juni 2024

RAADSBRIEVEN COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

18	17-06-2024	Burgerzaken	Raadsbrief Besluit inleidend verzoek raadgevend referendum 'Wijziging van de Verordening Parkeerbelasting voor het heffen van parkeerbelasting stadsbreed'
19	14-06-2024	Financiën	Raadsbrief Beantwoording schriftelijke raadsvragen Jaarstukken 2023 en erratum
20	13-06-2024	Inkoop	Raadsbrief Ondertekening Convenant Lokale & Duurzame Voedselketens provincie Utrecht
21	11-06-2024	Financiën	Raadsbrief Overzicht van subsidies en bijdragen aan derden voor het bredere sociaal domein
22	11-06-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Toegezegde rijksmiddelen t.b.v. aanpak overlastgevende en criminele vreemdelingen
23	11-06-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Voortgang Detentie en Terugkeer 2023
26	10-06-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Verlenging en uitbreiding verblijfsontzeggingsgebied Lucasbolwerk, Hieronymusplantsoen
27	04-06-2024	Personeel en Organisatie	Raadsbrief Zaaksysteem en E-formulieren
28	03-06-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Reactie initiatiefvoorstel digitale omgangsvormen
29	03-06-2024	Financiën	Raadsbrief Herstelplan UW
30	28-05-2024	Bestuurlijke zaken	Raadsbrief Beantwoording schriftelijke raadsvragen 2024, nummer 87
31	27-05-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Maatregelen na rellen wedstrijd FC Utrecht – Go Ahead Eagles
32	24-05-2024	Participatie	Raadsbrief Initiatievenfonds voorjaar 2024
33	10-09-2024	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Effectindicatoren en financiën Grenzen Stellen Perspectief Bieden

34	11-09-2024	**Bestuurlijke Zaken Griffie**	**Raadsbrief 'De rol van de gemeenteraad in Utrechtse participatie'** (bijgevoegd bij de stukken)

Adviescommissie Participatie
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	I.C.F. Sierksma	**Datum**	11 september 2024
Doorkiesnummer		**Kenmerk**	
E-mail	Imke.sierksma@utrecht.nl	**Onderwerp**	Aanbieding advies
Bijlage(n)	Advies 'De rol van de gemeenteraad in Utrechtse participatie'	**Beleidsveld**	Bestuurlijke Zaken

Geachte leden van de raad,

Bij deze brief bieden wij u het advies 'De rol van de gemeenteraad in Utrechtse participatie' aan. De adviescommissie Participatie, bestaand uit Derk van Bergen, David Bosch, Fred Dekkers, Gert Dijkstra, Ruud Maas, Tess Meerding, Louise de Vries en Berdien van der Wilt heeft in negen bijeenkomsten tussen 31 oktober 2023 en 23 mei 2024 gesproken over de rol(len) van de raad als collectief en van raadsleden individueel in participatieprocessen, evenals over gedeelde en verschillende waarden achter participatie en hoe dit invloed heeft op de rolopvatting(en) en over wat uw raad nodig heeft om haar rol(len) goed te vervullen. Wij hebben uw raad meegenomen in een presentatie over onze werkwijze, het advies en de inhoudelijke dilemma's op 29 augustus jl.

Uw raad vond het belangrijk om de eigen rol in participatietrajecten onder de loep te nemen. Het college van B&W heeft dat in de afgelopen tijd gedaan voor de eigen rol en die van het ambtelijk apparaat. U vond dat u ook uw eigen rol zou moeten onderzoeken, bijvoorbeeld omdat u al een aantal keer op het onderzoeken van de eigen rol gewezen bent door onder andere de Rekenkamer (rapport 'Horen, zien en samen door') en door de motie waarin u de aanbevelingen uit de raadstoets van het begrotingsprogramma 'Bewoners en Bestuur' heeft overgenomen (Motie 249 uit 2022).

Het advies biedt uw raad en u als raadsleden handvatten voor uw handelen op momenten dat verschillende rollen botsen. Het biedt ook helderheid voor inwoners over wat ze van raadsleden kunnen verwachten als ze deelnemen in een participatietraject. Als commissie zijn wij ons er bewust van dat dit geen definitief antwoord kan zijn, noch dat het uitputtend is voor iedere situatie. Maar hopelijk is dit advies een nuttige handreiking en kan het als leidraad dienen in verdere reflectie op participatie(processen) en uw eigen rol hierin. Dit advies is immers niet in beton gegoten en is een levend document dat tussentijds geüpdatet kan worden. Mocht u betrokken willen worden in deze verdere reflectie en uitwerking, vragen wij u dat kenbaar te maken bij onze griffier.

Datum 11 september 2024

Wij bieden dit advies u aan ter behandeling. Wij hebben gezocht naar een gedeelde basis waar brede steun voor is. Mogelijk wilt u in de commissie bespreken hoe u hier tegen aan kijkt, uw steun uitspreken of het aanscherpen. Wij zien uit naar de eventuele uitkomsten

Hoogachtend,
Namens de adviescommissie Participatie,

de griffier,	de voorzitter,
I.C.F. Sierksma	T.A.A. Meerding

De rol van de gemeenteraad in Utrechtse participatie

Advies

Adviescommissie Participatie

september 2024

Inhoudsopgave

_Toc176959272**Inleiding** **3**

1. Participatie en de Utrechtse gemeenteraad **4**

1.1 Waarom spreekt de gemeenteraad over haar rol in participatie? 4

1.2 Waar gaat dit advies wel en niet over? 6

2. Wat is goede participatie en wanneer is het goed genoeg? **7**

2.1 Wat kunnen Utrechters van de gemeenteraad verwachten? 9

3. De rol van de raad in participatie **11**

3.1 Wat verwachten we in houding en gedrag van elkaar en onszelf? 11

4. Hoe verankeren we deze rol in het raadswerk? **15**

4.1 Informatievoorziening op orde 15

4.2 Aandacht voor de voorgeschiedenis 16

4.3 Omgaan met signalen van Utrechters 16

4.4 Duidelijk, eerlijk en reflectief zijn 16

5. Leren en reflecteren **18**

Inleiding

De adviescommissie Participatie is opgericht om als gemeenteraad zelf in gesprek gaan over de eigen rol in participatieprocessen. Deze commissie sprak daarnaast van november 2023 tot en met mei 2024 over wat goede participatie is volgens de raad, wat raads- en commissieleden nodig hebben om hun rol(len) goed te kunnen vervullen en welke principes, houdingen en gedrag daarbij horen. Dit advies is een uitwerking van deze gesprekken.

In de gesprekken is gezocht naar consensus, naar punten waarover we het eens zijn, als fundament om verder te werken. Dat is terug te vinden in dit advies. Door onze gesprekken hebben we een beter begrip gekregen van elkaars ideeën, posities en standpunten. Soms ging het dan om de (fundamentele) verschillen in hoe wij naar participatie kijken. Om de waarde van die gesprekken te benadrukken, benoemen we in dit advies ook de dilemma's die we daarin zijn tegengekomen.

Door uitspraken te doen over de eigen rol in participatieprocessen hoopt de adviescommissie duidelijkheid te geven aan Utrechters – wat kunnen zij van de raad verwachten wanneer ze participeren? – maar ook aan de raad zelf. Het advies is niet in beton gegoten, maar vormt een leidraad en helpt raadsleden het gesprek over participatie te voeren in de raad en geeft duidelijkheid over wat zij van elkaar kunnen en mogen verwachten.

Tess Meerding
Voorzitter adviescommissie Participatie

1. Participatie en de Utrechtse gemeenteraad

In dit eerste hoofdstuk worden de aanleiding voor en de reikwijdte van dit advies beschreven.

1.1 Waarom spreekt de gemeenteraad over haar rol in participatie?

Er zijn voor ons als raad verschillende redenen om dit gesprek te voeren.

Definitie van de rol van de raad op lokaal niveau

De rol van de gemeenteraad in het participatiebeleid van gemeente Utrecht is onduidelijk, voor (deelnemende) Utrechters én voor onszelf als raadsleden. Het is vaak niet duidelijk genoeg wat Utrechters van ons al raad en als individuele raadsleden kunnen verwachten, en wat wij van elkaar kunnen en mogen verwachten. Die onduidelijkheid over ieders rol in een aantal participatieprocessen leidde tot verwarring. Op basis van reflectie op deze participatietrajecten uit het verleden heeft de adviescommissie gereflecteerd op de vraag wanneer je als raad afbreuk doet aan een participatieproces en aan de mensen die daaraan hebben deelgenomen.

Dat kwam ook naar voren in het onderzoeksrapport ‘Horen, zien en samen door’[1] van de Utrechtse Rekenkamer. Daarin wordt duidelijk dat Utrechters kritisch zijn op hoe participatie nu gaat in hun gemeente, ook als het gaat om de rol van de raad. Die rol moet concreter, aldus één van de aanbevelingen die ook in de herijking van het Utrechtse participatiebeleid en in de raadstoets Bewoners & Bestuur wordt genoemd[2, 3, 4, 5]. De gevoerde gesprekken van de adviescommissie en dit advies zijn een eerste uitwerking van die aanbeveling.

Landelijke ontwikkelingen die de Utrechtse raad raken

Daarnaast ging het in het afgelopen jaar regelmatig over het vertrouwen in de politiek en meer specifiek in de gemeenteraad, dat steeds verder lijkt te dalen[6]. Ook in Utrecht nam het vertrouwen in de raad tussen 2021 en 2023 af met vier procentpunt[7]. Deze raad heeft ‘vertrouwen in de raad’ als indicator in de programmabegroting opgenomen, met als doel dit vertrouwen ieder jaar met één procentpunt te laten toenemen[8]. Het gesprek in de adviescommissie Participatie wordt gezien als één van de activiteiten om inzicht te krijgen in wat de raad kan doen om dat vertrouwen te herstellen en

---

[1] Rekenkamer Utrecht (december 2022)
[2] Raadsbrief (maart 2023)
[3] Raadsbrief (juni 2023)
[4] Beleidsnota Samen stad maken (april 2024)
[5] Motie (juli 2023)
[6] Zie bijvoorbeeld Binnenlands Bestuur (november 2021), NOS (september 2022)
[7] Utrecht Monitor (2021 en 2023)
[8] Begroting 2024

doen stijgen. Ook is de Omgevingswet sinds 1 januari 2024 van kracht. Zorgen voor heldere kaders voor participatie in het ruimtelijke domein is in deze wet een belangrijke pijler.

Signalen van Utrechters

Verschillende signalen van Utrechters zijn voor ons nog een reden om als gemeenteraad het gesprek over participatie te voeren. Sommige Utrechters geven aan het gevoel te hebben niet mee te kunnen besluiten, met name over onderwerpen waarover zij vinden dat ze er zelf (ook) over gaan. Anderen voelen zich niet vertegenwoordigd, gehoord of gezien en ervaren teleurstelling over wat de politiek (niet) voor hen doet. De motivatie van Utrechters om bij te dragen aan hun eigen leefomgeving zou beter benut moeten worden, en daarvoor zijn duidelijke verwachtingen over en weer noodzakelijk. Ook duidelijkheid over onze rol kan mogelijk bijdragen aan die betere verwachtingen en het laten kloppen van deze verwachtingen met de realiteit en uitkomsten van participatie.

Wensen van de Utrechtse raad

Ten slotte signaleren we een beweging naar meer en andersoortige participatie, en zien wij in de raad een behoefte om met dit onderwerp aan de slag te gaan en te werken naar een raadsbrede werkwijze en werkafspraken. Niet alleen om met elkaar een breed begrip als participatie te duiden, maar ook om het gesprek over dit onderwerp in de raad beter te kunnen voeren.

Nu zien we dat in sommige debatten (de beoordeling van) het proces en de inhoud of uitkomsten van een participatieproces door elkaar lopen. Of zien wij zaken niet goed gaan in de uitvoering – bijvoorbeeld de diversiteit van deelnemers in participatieprocessen, het feit dat participatie gezien wordt als “een vinkje” of dat we als gemeenteraad de participatie opnieuw doen nadat een participatieproces is afgerond. Wij geloven dat een beter gesprek over participatie kan bijdragen aan een beter inhoudelijk debat en aan betere aansturing van participatieprocessen. Raadsleden zoeken nu naar hoe zij dit op een goede manier op kunnen pakken.

Ook is er binnen de gemeenteraad behoefte om in gesprek te gaan over de verhouding tussen de vertegenwoordigende democratie en participatieve democratie. Als volksvertegenwoordiger heeft de raad het politieke primaat om beslissingen te nemen namens alle Utrechters. In de participatieve democratie krijgen Utrechters een bepaalde mate van zeggenschap in de besluitvorming, in het nemen van die beslissingen. Binnen de raad lopen visies op de verhouding hiertussen uiteen, maar we krijgen hier onvermijdelijk mee te maken. Dus is het zinvol om hierover in gesprek te gaan.

Een ander onderdeel dat vraagt om gesprek en een visie, is de (wenselijke) rol van raadsleden in de verschillende fasen van participatieprocessen. Ook over dit thema verschillen de inzichten binnen de raad. Met dit document hopen we concrete handvatten te bieden voor de opstelling van raadsleden en het gesprek tussen raadsleden hierover. Voor nu, maar ook voor in de toekomst, op het moment dat er nieuwe raadsleden verkozen worden.

1.2 Waar gaat dit advies wel en niet over?

Dit advies gaat over de rol van de gemeenteraad in participatie – een breed begrip dat gaat over (het delen van) de zeggenschap en het eigenaarschap van Utrechters en de gemeente. Participatie gaat volgens ons over situaties waarin Utrechters taken van de gemeente overnemen, tot situaties waarin we bij Utrechters peilen wat zij vinden en zelf als gemeentebestuur een besluit nemen. Dit advies gaat over alle situaties die de gemeente raken. Dat zijn die situaties waarbij de gemeente één van de betrokkenen is, waarin het gaat over de publieke ruimte of om geld van de gemeente.

Met het begrip ‘Utrechters’ bedoelen we iedereen die kan en mag deelnemen aan het participatietraject waarvoor de gemeente eindverantwoordelijke of betrokkene is. Dat kunnen bewoners zijn, maar ook ondernemers, organisaties, bezoekers, etc.

Dilemma

We hebben het gehad over gevallen waarin de gemeenschap volledig eigenaar is en gemeentelijke taken beheert en uitvoert – en over de grens tussen datgeen er van de gemeenschap is en van de gemeente. Verschillende leden uit deze commissie zien die grens en de rol van de raad in deze situaties anders. We zijn het er niet over eens of dit onderwerp past binnen de scope van dit advies. De adviescommissie heeft er daarom voor gekozen dat dit onderwerp op dit moment buiten de scope van dit advies valt, hoewel enkele leden dit een belangrijk thema vonden.

We erkennen en benadrukken dat de raad zich ook tot dit soort situaties moet verhouden en komt te verhouden – en daarmee daarin een rol kan hebben. De raad moet het gesprek daarover nog voeren.

2. Wat is goede participatie en wanneer is het goed genoeg?

Om als gemeenteraad iets te zeggen over de kwaliteit van participatie, is het van belang om op zoek te gaan naar breed gedragen waarden waarmee we als raad het begrip "goede participatie" kunnen definiëren en waarmee de kwaliteit van participatie te toetsen is. Wat ons betreft, streeft gemeente Utrecht in participatieprocessen naar een kwalitatief participatieproces, waarin rekening wordt gehouden met onderstaande waarden.

Ook in de beleidsnota 'Samen Stad Maken: Geen Utrecht zonder U', het participatiebeleid van gemeente Utrecht, worden waarden genoemd voor participatie. In de nota worden het 'leidende principes' genoemd. Dat zijn andere waarden dan de waarden uit dit hoofdstuk, ondanks dat ze gedeeltelijk overeenkomen. Onderstaande waarden zijn door de raad geformuleerd, en worden door de raad gehanteerd bij de beoordeling van participatie.

Transparant

Participatie moet transparant zijn, zowel voor mensen die deelnemen in participatieprocessen als voor geïnteresseerde Utrechters die niet deelnemen aan dit proces. Dat houdt in dat voor iedereen:

- het proces navolgbaar is en dat inzichtelijk wordt gemaakt hoe het proces is gelopen en welke actoren daarin welke rol gespeeld hebben;
- duidelijk is waar het in een proces om gaat, wat het doel is en met welke vorm van inspraak deelnemers te maken hebben;
- ambtelijke en bestuurlijke afwegingen zichtbaar zijn, evenals hoe inbreng uit dit proces wel of niet meegenomen wordt in voorbereiding van voorstellen en in besluitvorming;
- alle informatie in een proces beschikbaar is, ook als die informatie tussentijds wijzigt;
- duidelijk gecommuniceerd wordt over het proces om ervoor te zorgen dat verwachtingen overeenkomen met de werkelijkheid. De raad verwacht deze transparante informatie en communicatie van het college en draagt hier zorg voor.

Het is daarnaast belangrijk om voorzichtig te zijn met keuzes waarmee de transparantie van processen afneemt, bijvoorbeeld de anonimiteit van deelnemers, het (gedeeltelijk) niet openbaar maken van informatie of een geheime stemming. Hier moet voorafgaand aan een proces duidelijkheid over bestaan en keuzes moeten worden verantwoord.

Eerlijk

Participatie moet eerlijk zijn. Dat houdt in dat gemeente Utrecht – dus raadsleden, college van burgemeester en wethouders (hierna: college) én ambtenaren – geen dubbele belangen heeft tijdens een participatieproces en dat de gemeente(raad) Utrechters voor, tijdens en na deze processen het

eerlijke verhaal vertelt, over het participatieproces en hoe inbreng daaruit benut is. De gemeente(raad) zou dus niet alleen transparant moeten zijn, maar moet ook eerlijk, proactief communiceren.

Ruimte

Bij participatieprocessen moet er ruimte voor Utrechters zijn om ergens iets van te vinden. Een participatieproces moet ergens over gaan en Utrechters moeten daar iets in te kiezen hebben. Ook betekent het dat de inbreng van Utrechters in participatieprocessen wordt erkend door gemeente Utrecht, ertoe doet, ergens aan bijdraagt en gevolg heeft (‘invloed’). Dat vraagt van raadsleden dat zij werken vanuit vertrouwen en voldoende ruimte laten in de kaders die zij vooraf stellen, bij de keuze voor participatie. Als er geen ruimte is, moeten raadsleden hier eerlijk over zijn tegenover Utrechters en hun duidelijkheid geven over het gebrek aan ruimte voor participatie of kiezen om geen participatieproces te starten. Datzelfde verwachten we van het college in de uitwerking van die kaders.

Divers en inclusief

In participatie gaat de gemeente(raad) actief op zoek naar alle verschillende opvattingen, zodat het participatieproces representatief is – een afspiegeling van Utrecht. Daarin wordt ook gestreefd naar inclusie, waarbij minderheden of (nog) ongehoorden worden opgezocht en gewaardeerd, zij een volwaardige rol spelen in participatieprocessen en waarbij er rekening wordt gehouden met de mogelijke barrières die deelname in de weg zitten. Wij verwachten van het college dat er bij participatie vooraf in een voorstel wordt uitgelegd hoe dat wordt bewerkstelligd.

In de adviescommissie is gesproken over hoe deze waarden zich verhouden tot het begrip draaglvak. Voor deze commissie zijn diversiteit en inclusie niet hetzelfde als draagvlak. Dat wil zeggen dat als een afspiegeling van de Utrechtse bevolking heeft deelgenomen aan een participatieproces dit niet automatisch betekent dat er draagvlak is voor een plan, en dat als er draagvlak is voor een plan, dit niet automatisch betekent dat het participatieproces inclusief was.

Betrokken

Betrokkenheid in participatieprocessen komt van twee kanten. Enerzijds vraagt het van Utrechters een actieve betrokkenheid bij hun leefomgeving en bij de participatieprocessen die daarover gaan. Dat verwachten we van Utrechters en is een eigen verantwoordelijkheid. Anderzijds is betrokkenheid ook een verantwoordelijk van de gemeente(raad). Want sommige Utrechters weten de weg naar participatie niet te vinden, worden niet (genoeg) betrokken door de gemeente of weten niet goed (genoeg) wat er van hen verlangd wordt en dat zij invloed hebben. Kort gezegd: ze kunnen wel bijdragen, maar zijn niet betrokken. De gemeenteraad verwacht van het college dat zij zich actief inzet om dat te voorkomen, door mensen te benaderen en hen te helpen hun stem te laten horen.

Gelijkwaardig

Alle verschillende partijen die betrokken zijn bij een participatieproces zijn gelijkwaardig en worden dus ook als zodanig behandeld. De raad heeft aandacht voor deze gelijkwaardigheid en draagt zorg.

Waardengedreven

De gemeenteraad ziet graag dat participatie in Utrecht wordt vormgegeven door waarden en niet door belangen. Want hoewel het in participatie onvermijdelijk is dat belangen een rol (gaan) spelen, denken we dat het participatie ten goede komt als er begonnen wordt vanuit algemene of gedeelde waarden. Dan wordt er namelijk gewerkt vanuit en naar consensus en overeenkomsten. Wij verwachten en verlangen dat dat (steeds) meer het geval zal zijn, en zien daar op toe. Wij dragen dit als raad ook uit.

2.1 Wat kunnen Utrechters van de gemeenteraad verwachten?

Utrechters mogen van de raad verwachten dat we de inbreng uit en uitkomst van participatieprocessen serieus nemen en dat Utrechters dat terugzien in de verdere besluitvorming. Maar Utrechters mogen ook verwachten dat we controleren of het participatieproces gegaan is zoals dat vooraf met elkaar afgesproken is. Dat kan ook betekenen dat wanneer de uitkomst van een participatieproces niet leidt tot wijziging in het standpunt van de raad, we als raad wel een verantwoordelijkheid nemen in het adresseren van de wensen en zorgen van de deelnemers.

Bij de start van een proces, mogen Utrechters van de raad verwachten dat de raad een afgewogen keuze maakt over het doel van participatie, de kwaliteit van het participatieproces en welk participatiemiddel in te zetten. Dat wil zeggen dat de raad:

Vooraf

- Duidelijkheid geeft over in welke situatie gemeente Utrecht voor welke vorm van participatie kiest;
- Eerlijk de ruimte voor participatie schetst;
- De voorgestelde participatieaanpak toetst aan haar eigen uitgangspunten;
- Waar nodig aanvullende inhoudelijke en procesmatige kaders aan de voorkant benoemt en daar eerlijk over is;
- Aanstuurt op heldere communicatie met Utrechters vooraf, tijdens en na afloop van een participatieproces.

Tijdens

- De vooraf gestelde inhoudelijke en procesmatige kaders bewaakt en controleert;
- Erop toeziet dat belanghebbenden tijdens een participatieproces met elkaar in gesprek gaan en dat dit gesprek goed wordt georganiseerd door het college van burgemeester en wethouders;

Na

- Eerlijk reflecteert op het participatieproces, de uitkomsten en de betekenis daarvan – en daarover communiceert met deelnemers. Een deel van die eerlijkheid ligt in transparantie, een deel van de eerlijkheid ligt in communicatie;

- Eisen stelt aan hoe belangen(afwegingen) inzichtelijk gemaakt worden en hoe daarover gecommuniceerd wordt met Utrechters. De raad maakt een eigen afweging van belangen wanneer zij dat nodig acht. Een afweging die kan verschillen *binnen* de raad, tussen de verschillende fracties. Het is van belang om die verschillen duidelijk te maken tijdens debatten en in besluitvorming. Zo wordt zichtbaar hoe de fracties verantwoordelijkheid nemen voor de keuze die zij maken en wordt helder hoe de belangen uiteindelijk worden gewogen en tot welk besluit dat leidt;
- Bij een belangenafweging kritisch kijkt naar (ongelijke) machtsverhoudingen, en deze machtsverhoudingen meeneemt in de besluitvorming.

Het is verder relevant om te benoemen dat luisteren naar belangen in een participatieproces, niet per definitie betekent dat de raad mee gaat met deze belangen. De leden van de gemeenteraad stemmen altijd zonder last[9]. Desondanks kiest de raad er in sommige gevallen bewust voor haar eigen rol bij het afwegen van belangen los te laten en alleen vooraf inhoudelijke kaders vast te stellen.

Dilemma

Er wordt verschillend gedacht over de rol van raadsleden. Waar de één vindt dat je als raadslid het politiek primaat hebt om namens Utrechters beslissingen te nemen in het algemeen belang, vindt de ander dat je als volksvertegenwoordiger expliciet moet opkomen voor de belangen van Utrechters. Ook Utrechters hebben over die rol van raadsleden verschillende verwachtingen. Het is goed om ons te realiseren dat deze perspectieven naast elkaar bestaan in de raad en om hierover met elkaar in gesprek te blijven.

De Utrechter en *het* algemeen belang bestaan niet – de invulling daarvan verschilt tussen fracties en dat hoort bij politiek. Elk raadslid is vrij om diens rol naar eigen inzicht te vervullen, maar het moet komen tot een goed gesprek en tot een goede afweging. Daarin hebben we als raad een rol.

Dilemma

Er is in de adviescommissie gesproken over wie je als raadslid vertegenwoordigt: de gemeente, de gemeenteraad en/of je fractie en achterban? Daarover verschillen de meningen en dat heeft invloed op hoe je je rol tijdens participatieprocessen ziet. Het is dus goed om hier verder met elkaar over in gesprek te gaan.

Dilemma

Voor het vertrouwen in het gemeentebestuur is het goed als we eerlijk en duidelijk zijn richting Utrechters over (het gebrek aan) de ruimte om te participeren. Tegelijkertijd realiseren we ons dat dat moeilijk kan zijn als je tegen een voorstel hebt gestemd of het niet eens bent met de richting die gekozen is of wordt. En dat dit anders is dan voor voorstanders van plannen. Dat erkennen we en daar kan en mag je ook eerlijk over zijn.

[9] Grondwet, art 129 lid 6

3. De rol van de raad in participatie

De gemeenteraad heeft verschillende rollen tijdens participatieprocessen. Een overzicht hiervan is te vinden in onderstaande tabel. In dit hoofdstuk staan deze rollen en bijbehorende houding en gedrag verder beschreven, voortbordurend op de waarden en uitgangspunten uit het vorige hoofdstuk.

Tabel 1. Overzicht van mogelijke rollen van de raad en raadsleden in participatie

Voor	De raad als	kadersteller
Tijdens	Raadsleden als	observator controleur deelnemer mediator activist afwezige waarnemer
Na	De raad als	controleur

3.1 Wat verwachten we in houding en gedrag van elkaar en onszelf?

Voor het participatieproces

Voor participatieprocessen starten is de gemeenteraad kadersteller. Ze stelt kaders op inhoud (waar kan en mag het participatieproces wel of niet over gaan?) en op proces (hoe moet het participatieproces er wel of niet uit zien?). Daarmee geeft zij een duidelijke opdracht aan het college én aan (toekomstige) deelnemers van participatie.

We stellen algemene kaders voor participatieprocessen in het beleid voor Samen stad maken en in de participatie- en inspraakverordening van gemeente Utrecht. Daarnaast willen we als raad extra kaders kunnen stellen voor de participatie bij specifieke projecten. We realiseren ons dat we dat niet kunnen doen voor álle participatieprocessen. Dat zijn er te veel. We kúnnen als raad wel altijd kaders stellen, wanneer we dat willen of nodig achten. Om dat te doen, zorgen we dat wij als raad geïnformeerd zijn over álle participatieprocessen, ook al besluiten wij daar niet (direct) zelf op. Daarvoor hebben wij alle startdocumenten nodig. Wij willen dat het college ons die documenten stuurt kort na het vaststellen.

Daarnaast zijn wij scherp op onszelf als raad en op het college om te voorkomen dat we Utrechters vragen te participeren daar waar wij daar geen of nauwelijks (politieke) ruimte voor hen laten. Dat wij daarom participatieprocessen soms schrappen uit raadsvoorstellen, is dus geen teken van desinteresse, maar juist van commitment aan de positie van Utrechters in dit soort processen: er is geen participatie waarin je als inwoner geen invloed kan hebben.

Tijdens het participatieproces

Daar waar de raad als geheel vooraf en na participatieprocessen één gezamenlijke rol heeft, is dat tijdens participatieprocessen niet het geval. Daar kan de rol van individuele raadsleden verschillen. Toch gaat dit advies ook over deze fase van participatieprocessen, want welke rol raadsleden ook nemen: zij zijn altijd óók onderdeel van de gemeenteraad. Deze individuele rollen gaan daarmee ook over de raad als geheel.

Onze politieke kleur maken we bekend

Als raadsleden hebben we altijd een politieke kleur. Die willen wij niet naast ons neerleggen: het is de essentie van onze rol. Tegelijkertijd vormen we samen het bestuursorgaan gemeenteraad en zijn we dus samen verantwoordelijk voor hoe Utrechters naar de raad kijken. We zijn ons er daarom bewust van dat ons individuele gedrag in participatieprocessen invloed heeft op het geheel, dus zijn wij altijd open, eerlijk en transparant naar Utrechters en naar elkaar.

Om die reden zorgen we er in elk geval voor dat anderen weten dat wij raadslid zijn als wij aanwezig zijn bij een participatiebijeenkomst. Wij duiden de rol die wij voor ons zien in participatieprocessen ter plekke aan zodat iedereen weet wat ze aan ons hebben. We geven ook aan dat we als raadsleden niet bij participatieprocessen aanwezig zijn ‘namens de raad’, maar ‘vanuit een specifieke fractie’. Dat eerste kan alleen bij uitzondering en met expliciete afspraken op het moment dat we het kader vaststellen.

We grijpen niet zomaar in tijdens een participatieproces

Processen duren soms lang. Desondanks kunnen we de kaders niet zomaar aanpassen *tijdens* dit proces – ook al was dit een besluit van een eerdere gemeenteraad. We willen een betrouwbare overheid zijn, en vallen een besluit van onze voorgangers niet af. Dat vraagt van ons om terughoudend te zijn en niet gelijk politiek in te grijpen als we het proces niet herkennen.

We houden afstand

We zijn ons bewust van onze invloed op Utrechters en ambtenaren, juist omdat wij raadsleden zijn. Hoewel wij ons ook ‘gewoon inwoner’ voelen, kunnen Utrechters en ambtenaren dat anders zien en zijn wij ons bewust van hoe onze aanwezigheid op hen kan overkomen.

Als raadslid zijn we onderdeel van de (hoogste) bestuursorgaan van de gemeente: de gemeente, daar horen wij bij. Vanuit je rol als raadslid staan we op afstand van de dagelijkse (participatie-) processen en kunnen wij *kritisch* zijn op het handelen van het college van burgemeester en wethouders, maar wij zijn niet *cynisch* en doen daarom niets om het instituut 'de gemeente' en het vertrouwen daarin te beschadigen. We handelen op basis van feiten en waarheden.

Het is de verantwoordelijkheid van het college en de ambtelijke organisatie om een participatieproces goed uit te voeren. Wij kunnen aanwezig zijn, maar laten het aan het collegelid en/of de ambtenaar om het proces te leiden. Wij grijpen niet direct in op het proces, zelfs als wij onze inhoudelijke bijdrage willen geven.

We zijn bewaker van de kwaliteit van het participatieproces

Het is de rol van de gemeenteraad om de kwaliteit van participatie te toetsen. We zijn dus altijd beschikbaar voor tussentijdse signalen van Utrechters over een slecht lopend participatieproces. Als het gaat om over het verloop van het proces, verifiëren wij eerst ambtelijk of het signaal klopt. Als er iets aan de hand blijkt te zijn of als wij het alsnog niet vertrouwen, kunnen wij dit (politiek) aanhangig bij de wethouder. Levert het aanspreken van de wethouder (ook) niets op? Wij hebben raadinstrumenten om te gebruiken wanneer wij ons ernstig zorgen maken over een lopend participatieproces. We beoordelen zelf of dat nodig en wenselijk is, en houden elkaar hier scherp op in dit soort situaties. Daarbij kunnen we ook altijd de wethouder om diens visie vragen.

Raadsinformatiebijeenkomsten (RIB's) zijn geen formeel onderdeel van het participatieproces. Als Utrechters ons in een RIB vertellen over hun ervaringen in het participatieproces, letten wij daarom op dat wij proces en inhoud scheiden. De kans voor Utrechters om inhoudelijk bij te dragen is eerder in het participatieproces al geweest. RIB's zijn er voor de raad, zodat zij zich kan laten informeren. Dat wordt nu niet duidelijk (genoeg) uitgelegd. De communicatie richting Utrechters over wat een RIB is, moet beter. Dat is onze verantwoordelijkheid en daar moeten we als raad aan werken.

Na het participatieproces

Na afloop van een participatieproces is de raad controleur van de vooraf gestelde (inhoudelijke en procesmatige) kaders. Bij het nemen van een raadsbesluit maakt ze daarnaast inzichtelijk maakt wat ze heeft gedaan met de uitkomst van en inbreng in een participatieproces en welke weging van belangen zij maakt. Dat kan verschillen tussen fracties.

We controleren of het participatieproces heeft plaatsgevonden binnen de vooraf gestelde kaders, indien wij die specifiek gesteld hebben, zowel op inhoud als op proces.

We maken als raad een eigen afweging van belangen bij het nemen van een besluit over een raadsvoorstel, tenzij we anders besluiten vooraf. Daarover zijn we duidelijk en eerlijk tegenover

Utrechters die deelnemen in participatieprocessen. We leggen uit hoe we als fracties belangen hebben gewogen en waarom we een bepaalde keuze maken.

Om belangen te wegen, hebben we goede informatie nodig over de ingebrachte onderwerpen in het participatieproces en wat daarmee gedaan is. Om de weging bij de besluitvorming te kunnen maken, moeten alle ingebrachte standpunten, ideeën en betrokkenheid van Utrechters, organisaties, verenigingen en/of andere verbanden helder in het raadsvoorstel staan. Wij hechten daarbij aan de weging van het college en vragen het college om dit expliciet aan te geven in een voorstel.

Wij koesteren ons kiezersmandaat en behouden ons het recht voor om af te wijken van de uitkomsten van een participatieproces als daar voor ons goede redenen voor zijn. Bij uitzondering kunnen wij ons vooraf collectief committeren aan de uitkomst van een proces, maar alleen als wij dat expliciet bij het stellen van kaders hebben afgesproken.

Dilemma

Zoals gezegd is het voor de raad niet mogelijk om voorafgaand aan álle participatieprocessen inhoudelijke en procesmatige kaders te stellen – ondanks dat zij dat wel kan. Het is daarom nodig dat de raad nadenkt over die processen waarbij zij sowieso de kaders voor participatie wil stellen. In dit traject hebben we het gehad over grote of ingrijpende trajecten, maar de vraag is wat dat precies inhoudt. Daar moeten we dus over doorpraten.

Dilemma

We kwamen tot de conclusie dat er tijdens een participatieproces geen gezamenlijke rol is voor de raad, tenzij expliciet vooraf beschreven. De meningen over de rollen die raadsleden kunnen aannemen verschillen en het is daarom moeilijk om algemene uitspraken te doen over het gedrag van individuele raadsleden. Zo hebben sommigen het standpunt dat je je als raadslid niet mengt in participatieprocessen en alleen als controleur optreedt tijdens participatieprocessen in het kader van betrouwbaar bestuur. Anderen interpreteren de rol van het raadslid als het opkomen van belangen van Utrechters in het participatieproces als bijvoorbeeld deelnemer, vanuit datzelfde oogpunt een betrouwbaar bestuurder te zijn.

Dilemma

Hoewel we hierboven pleiten voor terughoudendheid van raadsleden als het aankomt op tussentijds ingrijpen op (casussen waarvoor op dat moment) participatieprocessen (lopen), is het tegelijkertijd begrijpelijk dat raadsfracties besluiten om tijdens een participatieproces op signalen van Utrechters in te gaan als die signalen raken aan iets wat voor die fractie(s) belangrijk is. We bedrijven politiek en ieder raadslid is uiteindelijk vrij om te zeggen wat diegene wil. We beoordelen dus zelf of dit in specifieke situaties wenselijk is in het licht van een lopend participatieproces, en kunnen elkaar hier ook kritisch op bevragen.

4. Hoe verankeren we deze rol in het raadswerk?

Om de beschreven rollen van de raad te verankeren in het raadswerk, stellen we in dit hoofdstuk procedures en werkwijzen voor. We verwachten daarin wat van onszelf, maar ook van het college.

4.1 Informatievoorziening op orde

Zoals gezegd heeft de raad een rol voor, tijdens en na participatieprocessen. Om goede keuzes te maken voor participatie en te kunnen sturen vooraf heeft de raad altijd **informatie** nodig bij de start van een proces, bijvoorbeeld in de vorm van een participatieplan of startdocument. In eerste instantie is dit vooral ter informatie, maar de raad kan met deze informatie ook voordat een participatieproces start het initiatief nemen om het ter sprake te brengen of er iets van te vinden door gebruik te maken van haar raadsinstrumenten. Met als doel de kwaliteit van het participatieproces aan te scherpen.

Uiteraard is er in sommige gevallen geen participatie nodig en verschilt de mate waarin de raad richting moet geven per proces, maar wij zien dat de huidige informatievoorziening niet altijd de mogelijkheid geeft om te sturen en denken dat dit wel nodig is om de raad in positie te brengen.

Besluitvorming over de kaders voor participatie

Ook zou de raad kunnen overwegen om de informatie over participatie (het plan) een vast onderdeel te laten van de besluitvorming door de raad aan de voorkant, doordat de raad het document vaststelt. In dat geval is het relevant omdat in startnotities de raad om specifieke input met betrekking tot het proces wordt gevraagd. Waarbij het college richting geeft aan het gesprek in de raad, door duidelijke keuzes te maken rondom participaties en daarbij de overwegingen en afweging zichtbaar te maken voor de raad of door haar expliciete vragen te stellen. Het beleid voor ‘Samen stad maken’ en de herziening van de participatie- en inspraakverordening zijn een kans om dit vast te leggen.

De vorm van informatie

De raad heeft in ieder geval voldoende informatie nodig bij de start van een proces om vooraf op een goede manier kaders te kunnen stellen. Daarbij is de vorm ondergeschikt, maar de informatie moet er zijn en gedeeld worden met de raad. Mocht de raad vervolgens andere of aanvullende informatie willen die niet in het participatieplan staat, dan kan zij haar eigen instrumenten inzetten om deze informatie te krijgen. Daarbij nemen we in acht dat plannen bij voortschrijdend inzicht nog kunnen worden aangepast tijdens participatieprocessen. Dat is oké, zolang de raad dit kan blijven volgen en toetsen.

4.2 Aandacht voor de voorgeschiedenis

Er is vaak sprake van participatie in processen die jaren duren, en daarmee doorkruist een proces van begin tot einde soms meerdere raadsperioden. Om het gesprek in de raad goed te kunnen voeren, heeft de raad daarom een goed **collectief geheugen** nodig. Dat helpt bij het herinneren van eerder gestelde kaders en gemaakte afspraken. Hier zien wij een rol voor onszelf: we moeten scherp zijn op deze eerdere afspraken. Ook vragen we onze ondersteuning, de griffie, om ons hierin te helpen en kan het college bijdragen door expliciet naar deze kaders en afspraken te verwijzen in raadsvoorstellen en raadsbrieven. Het is belangrijk om dit op een goede manier te organiseren.

Daarnaast kan het helpen om aan de start van een proces al rekening te houden met de looptijd van projecten en met toekomstige gemeenteraden door **herzieningsmomenten** in te bouwen in processen met een lange looptijd, om nieuwe raden in volgende raadsperioden de mogelijkheid te geven om de kaders bij te sturen. Je wil immers niet alleen een betrouwbare overheid zijn, maar ook een betrouwbare democratie.

4.3 Omgaan met signalen van Utrechters

We krijgen als raad allerlei signalen van Utrechters, ook over participatieprocessen. Het is van belang meer over zo'n signaal te weten te komen, voor we het politiek maken, om zo recht te doen aan lopende of afgeronde participatieprocessen. Op die manier bouwen we ruimte in voor reflectie, voordat we handelen. Zodra we benaderd worden, proberen we een signaal daarom eerst te duiden.

Om dat te doen, kunnen we betrokkenen vanuit de ambtelijke organisatie of het college vragen naar meer informatie of naar hun reflectie op het signaal. Dat doen we concreet door het signaal eerst **ambtelijk te toetsen** door rechtstreeks contact op te nemen met de behandelend ambtenaar of behandelende ambtenaren. Mocht dat niet voldoende opleveren, kunnen we vervolgens **de wethouder die inhoudelijk over het proces gaat informeel bellen of appen**, om het signaal bestuurlijk aanhangig te maken – zoals de wethouder participatie zei: "de deur staat altijd open". Ook kunnen we bij elkaar terecht en kunnen we elkaar hier scherp op houden door elkaar te bevragen.

4.4 Duidelijk, eerlijk en reflectief zijn

In dit advies schrijven we over werkwijzen die ons kunnen helpen om onze rol als raadslid in participatieprocessen op een goede, betrouwbare manier te vervullen. We doen als raad ons best om de juiste verwachtingen te wekken bij Utrechters als het aankomt op participatie en inspraak. Dat lukt ons nu niet altijd goed genoeg, onder andere door raadsinformatiebijeenkomsten en agenderingen voor commissievergaderingen *tijdens* lopende participatieprocessen.

Het beter communiceren om de juiste verwachtingen te wekken, kan zowel aan de voorkant van een participatieproces, wanneer we inhoudelijke en procesmatige kaders afspreken, als tijdens en na een

proces, wanneer we bijvoorbeeld een raadsinformatiebijeenkomst (RIB) organiseren. We doen dit door duidelijke kaders te stellen voor participatie, alleen participatie te organiseren als daar ruimte voor is en over de kaders te communiceren – of het college daar de opdracht voor te geven. Verder maken we als fracties onze belangenafweging op een transparante en eerlijke manier inzichtelijk en scheppen we bij de organisatie van raadsinformatiebijeenkomsten (RIB's) als fracties en gespreksleiders duidelijkheid over wat een RIB wel en niet is en waar nodig hoe deze bijeenkomst zich verhoudt tot een participatieproces.

Om dit gedrag te stimuleren, ook in de dagelijkse praktijk van ons raadwerk is het van belang dat we scherp zijn op de onszelf en elkaar. Dat we een corrigerend mechanisme inbouwen, dat ons scherp houdt op de afspraken, ons handelen en onze keuzes. Daar kan de griffie ons bij helpen, maar we kunnen er ook zelf kritisch bij stilstaan – door er met elkaar op te reflecteren. Daar gaat hoofdstuk 5 over.

5. Leren en reflecteren

In de afgelopen maanden heeft de adviescommissie Participatie aan dit advies gewerkt, maar het is nooit af: er zullen zich nieuwe situaties voordoen, inzichten worden opgedaan en processen en context zullen veranderen. Daarom beschrijft dit hoofdstuk hoe we deze manier van werken behouden, reflectie inbouwen en hoe dit advies bewegelijk blijft.

Participatie blijft een onderdeel van besluitvorming en de raad heeft daarin een rol. Het is daarom nodig om momenten te creëren waarin we als raad reflecteren op ons eigen handelen in specifieke situaties, casussen en processen en op debatten over participatie, maar ook om dit advies aan te vullen of te veranderen. Leren doe je immers door ervaring op te doen. Daarbij is het nuttig om een checklist te hebben, die raadsleden helpt om het gesprek met elkaar te voeren. Centraal zou moeten staan of de raad haar rol goed uitvoert en wat er beter zou kunnen of moeten.

Reflecteren op de rol van de raad in participatie kan op verschillende momenten, bijvoorbeeld:

- in raadsinformatiebijeenkomsten
- tijdens vaste reflectiebijeenkomsten van de raad
- via externe reflectie (bijv. door *critical friends* of de rekenkamer)
- na afloop van vergaderingen in commissie of raad met elkaar of via de voorzitter, bijvoorbeeld met vragen als ‘hebben we als raad Utrechters genoeg ruimte gegeven?’ en ‘ben je als raadslid tevreden over je eigen rol?’
- in het leerproces dat samenhangt met de herijking van Samen Stad Maken[10]
- in (een voorzetting van) deze adviescommissie

De adviescommissie Participatie zou een rol in de voorbereiding van dit soort gesprekken moeten spelen, net als *critical friends* die kritisch durven zijn, onderscheid kunnen maken tussen proces en inhoud, een diversiteit aan inzichten vertegenwoordigen, tegengas geven en betrokken zijn, maar niet uitsluitend namens zichzelf spreken.

Een significant deel van de adviescommissie Participatie is enthousiast. Zij willen graag doorgaan. Anderen geven het stokje liever door. Om door te gaan zijn er voldoende leden nodig voor de adviescommissie. Hier praten we over verder tijdens de reflectiebijeenkomst op 29 augustus 2024. Hoe dan ook is het belangrijk dat dit advies levend blijft. Het is geen statisch gegeven, maar iets waarover we als raad in gesprek moeten blijven.

[10] In de raadsbrieven van 21 maart en 13 juni 2023 over deze herijking staat beschreven dat er een reflectiegroep komt, die reflecteert op de uitvoering van het beleid. De raad heeft eerder aangegeven hier geen rol in te willen spelen, maar mogelijk kan de raad – tegelijkertijd of in samenhang – zelf reflecteren op haar rol.

Griffie Gemeenteraad Utrecht
Secretariaat raadscommissie Mens & Samenleving
Postadres Postbus 16200 3500 CE Utrecht
Telefoon 030 – 286 10 69 **Fax** 030 – 286 15 18
www.utrecht.nl/gemeenteraad

Gemeente Utrecht

VERSLAG OPENBARE VERGADERING COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN D.D. 13 JUNI 2024

[Typ hier]

Datum verslag	18 juni 2024
Locatie	Stadhuis, raadshal
Verslag door	Geertjan Benus (Notutekst)
Vaststelling verslag	september 2024

Aanwezigen:
Avondvergadering
De voorzitter, de heer R. Peters, en van het college de burgemeester Dijksma en de wethouder mevrouw Streefland, en voorts de leden: mevrouw M. Fattal (GroenLinks), de heer F. Dekkers (GroenLinks), mevrouw V. Dada Anthonij (D66), de heer T. Stam (PvdA), mevrouw T. Westra-van Til (ChristenUnie), mevrouw N. Oul Fakir (BIJ1), de heer S. van Bemmel (Partij voor de Dieren), mevrouw T. Meerding (VVD), mevrouw E. Kolenbrander (Student en Starter), de heer B. van Steeg (CDA), de heer C. Bos (Stadsbelang Utrecht), de heer R. Maas (VOLT), de heer I. Simşek (DENK), en van de griffie de commissiegriffier de heer J. Lok, en de commissiesecretaris.

Aanwezigen:.....- 1 -
1. Opening en mededelingen.....- 1 -
2. Vaststellen agenda van 21 maart 2024.....- 1 -
3. Vaststellen van ingekomen agenderingen.....- 2 -
4. Verslagen.....- 2 -
5. Toezeggingen/moties.....- 2 -
6. Ingekomen stukken.....- 2 -
7 Verslag Adviescommissie Controle en Financiën.....- 2 -
8 Raadsvoorstel Van Ombudsloket naar Ombudsman.....- 2 -
9 Raadsbrief Voortgang aanpak overlast gevende vreemdelingen.....- 3 -

1. Opening en mededelingen

De voorzitter, de heer Peters, opent de vergadering om 20.00 uur en heet iedereen welkom.

Mededelingen vanuit de commissie
Geen

Mededelingen van het college
Geen

2. Vaststellen agenda van 13 juni 2024

De voorzitter deelt mee dat hij in de WhatsApp groep vernam dat de commissie wellicht een A status kan geven aan een onderwerp met de B-status. Hij vraagt toelichting.
De heer Stam (PvdA) deelt mee dat een nader inzien het voorstel voor van Ombudsloket naar Ombudsman met de A-status is door te geleiden naar de raad.

De voorzitter merkt op dat voor dit onderwerp een reservering is gemaakt voor 45 minuten. Hij merkt op dat dat zonde is van de tijd. Nu zijn onderwerpen doorgeschoven voor behandeling na het zomerreces. Hij vraagt scherpte van de commissie op de agenderingen. Hij concludeert dat dit punt van de agenda is afgehaald.

3. Vaststellen van ingekomen agenderingen

Geen ingekomen agenderingen.

3.1 Agenderingen ter plaatse op basis van de lijst ingekomen raadsbrieven

3.1.1 Brief voortgang aanpak agenda 2023 tegen uitbuiting

Mevrouw Westra-van Til (ChristenUnie) stelt deze brief voor ter agendering namens haar collega in de fractie de heer Van Bergen. Hij wil onder andere spreken over de samenwerking met maatschappelijke partners voor het signaleren van arbeidsuitbuiting. Dit gaat in samenspraak met D66, VVD en CDA.

Mevrouw Oul Fakir (BIJ1) kondigt een alternatieve of aanvullende agendering aan met aandacht te vragen voor ongedocumenteerde mensen; zij merkt op dat deze groep onderbelicht blijft in deze brief.

De voorzitter reserveert 60 minuten voor de bespreking in september in de commissie.

Mededeling

De voorzitter deelt mee dat voor de eerstvolgende commissie VBF na het zomerreces op 19 september de agenda nog niet volledig is gevuld. Hij vraagt de commissie de voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter te mandateren om tijdens het reces deze agenda aan te vullen wanneer daaraan behoefte blijkt gedurende het reces. Hij verneemt van de commissie dat zij kan instemmen met deze werkwijze.

4. Verslagen

Ter vaststelling

Conceptverslag commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 30 mei 2024.
De commissie stelt dit verslag conform vast.

5. Toezeggingen/aangenomen moties in de raad met daarbij de status d.d. 30 mei 2024

Motie en Toezeggingenlijst commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 13 juni 2024 **90 KB**
Aangenomen moties VBF 13 juni 2024 **107 KB**

Vragen/opmerkingen?
Geen. Hiermee zijn de lijsten vastgesteld.

6. Ingekomen stukken

Geen.

7 Verslag Adviescommissie Controle en Financiën

Verslag Adviescommissie Controle en Financiën 18 april 2024

Dit verslag wordt ter kennisgeving aangenomen.

8 Raadsvoorstel Van Ombudsloket naar Ombudsman

Portefeuillehouder: De heer Zwanenberg (DB namens de CPR)
In december 2022 heeft de raad ingestemd met het instellen van het Utrechts Ombudsloket (UO), om zo een lokale, onafhankelijke en laagdrempelige ombudsfunctie voor alle Utrechters te faciliteren. De gemeentelijke ombudsfunctie is nu nog zo ingericht dat de tweedelijnsklachtenbehandeling bij de Nationale Ombudsman (NO) is

belegd. Het voorliggende voorstel maakt de doorontwikkeling naar een volwaardige gemeentelijke ombudsfunctie mogelijk door deze werkzaamheden zelf uit te gaan voeren en het contract met de NO te beëindigen
Dit punt is van de agenda afgehaald. (zie agendapunt 1)

9 Raadsbrief Voortgang aanpak overlast gevende vreemdelingen

9.1 Raadsbrief Toegezegde rijksmiddelen t.b.v. aanpak overlastgevende en criminele vreemdelingen

Burgemeester, Wethouder Streefland, Beleidsterrein: Openbare Orde en veiligheid, Asiel en Integratie
Geagendeerd Tess Meerding (VVD), mede geagendeerd door Victor Paalman (Horizon), Titus Stam (PvdA), Stevie Nolten (Bij1), Mahaar Fattal (GroenLinks), Maarten Koning (D66), David Bosch (UtrechtNu!), Gerth Dijkstra (EenUtrecht), Cees Bos (Stadsbelang Utrecht), Bert van Steeg (CDA).
De fracties willen in gesprek over de raadsbrief 'Voortgang aanpak overlastgevende vreemdelingen'. Specifiek willen ze spreken over de door de burgemeester aangekondigde acties, of deze acties nu voldoende zijn en of er niet meer in samenwerking met de landelijke overheid gedaan zou moeten worden.

De voorzitter leidt de bespreking in aan de hand van de annotatie bij de agenda (zie hierboven) De bespreking is in één termijn.

De commissie
Mevrouw Meerding (VVD) gaat in op de problemen onder het Bollendak en in Lombok rond de Timorkade. Zij schetst de onveiligheid die aan de orde van de dag was. Anderhalf jaar geleden is besloten in te grijpen. Vandaag staat de commissie stil bij de huidige stand van zaken en blikt zij terug en vooruit.
De VVD keek met veel hoop uit naar deze raadsbrief waarbij een plan van aanpak aangekondigd was. De raadsbrief viel haar fractie tegen.
Zij ziet veel acties genoemd waarmee zij blij is en waar haar fractie achterstaat. Zij mist ook nog wel een aantal zaken. Zij gaat daarop in.
Zij mist de vraag hoe het nu gaat. De raadsbrief is niet duidelijk over de effecten van de aanpak. Gewag wordt gemaakt van minder grote excessen en incidenten. Steeds gaat het over onderlinge conflicten in het geval van geweld. Haar fractie vindt het op zich fijn dat er minder grote excessen zijn, maar verneemt liever dat het echt goed gaat en dat het rustig wordt en veilig wordt. Zij vraagt meer duiding van de burgemeester op de vraag wat de actuele situatie is en op de vraag naar de resultaten van de aanpak. Ziet het bestuur verbetering? Zijn de acties die ingezet zijn daadwerkelijk effectief?
Zij mist in de raadsbrief de oplossing van de kern van het probleem en in het verlengde daarvan de samenwerking met het Rijk. Zij ziet nu maatregelen die overlast tegengaan maar die niet zozeer de kern van het probleem oplossen. Die kern is dat in Utrecht mensen zijn die hier niet mogen zijn en die ook overlast veroorzaken of zelfs crimineel gedrag vertonen. De VVD ziet als oplossing deze mensen naar het land van herkomst terug te begeleiden.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) las in de brief dat het college positief terugblikt op een hele goede samenwerking met het Rijk; vergeleken met hoe dat was in het verleden. Steeds vaker wordt ingezet op terugkeer. Dit is in de ogen van GroenLinks vooruitgang voor de VVD. Zij vraagt wat de VVD nog meer wil dan de vooruitgang die nu al geboekt is.
Mevrouw Meerding (VVD) las dat niet zo direct terug. Misschien heeft zij de brief anders geïnterpreteerd dan mevrouw Fattal. Zij las niet zo terug wat er terecht is gekomen van de beoogde samenwerking met het Rijk.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) vraagt of de VVD hierin ook een rol van het Rijk ziet in het gegeven dat de samenwerking niet goed gaat.

Mevrouw Meerding (VVD) merkt op niet gezegd te hebben dat de samenwerking niet goed gaat. Zij ziet niet wat het college heeft afgesproken met het Rijk, waar college en Rijk samen optrekken en waar dat effect heeft. Het Rijk heeft ook geld toegezegd voor deze aanpak. Daarover is de raad deze week nog geïnformeerd. Het Rijk laat zien dat hij de samenwerking wil opzoeken.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) vraagt of de VVD zich ook zorgen maakt om de plannen van het kabinet om zaken stop te zetten zoals de LVV-voorziening; de basis om deze mensen perspectief te geven naast het aangeven van grenzen.
Mevrouw Meerding (VVD) vindt dat de LVV hierbuiten staat. Het gaat bij dit onderwerp om criminele veilige landers. Dat zijn niet de mensen die een beroep doen op de LVV. Zij vindt het goed dat er gelobbyd wordt naar het Rijk om deze mensen niet zomaar op straat te laten lopen. Het probleem vandaag zijn de criminele veilige landers.
De heer Stam (PvdA) vraagt wat mevrouw Meerding bedoelt met crimineel.
Mevrouw Meerding (VVD) licht toe dat dat mensen zijn die een strafbaar feit plegen.
De heer Stam (PvdA) merkt op dat iemand die ongedocumenteerd is als een strafbaar feit kan worden ervaren; hij vraagt of dat dan ook crimineel is.
Mevrouw Meerding (VVD) vindt dat in principe crimineel; dat is nu niet de groep die zij bedoelt. Daarom spreekt zij over overlastgevende of criminele vreemdelingen; in de term vreemdelingen zit het ongedocumenteerde. Zij merkt op dat het college die term ook gebruikt.
De heer Stam (PvdA) vraagt of mevrouw Meerding ook inziet dat er een nuanceverschil is; dat overlastgevend een heel stap verwijderd is van de term crimineel. Het gaat hier niet om de volledige grootte van de groep van 50 mensen.
Mevrouw Meerding (VVD) zet uiteen dat zij verwacht dat van beide iets in de groep aanwezig is; overlastgevend en crimineel.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) vraagt of mevrouw Meerding beseft dat de LVV de mogelijkheid biedt mensen in de gaten te houden, mensen onderdak te geven en voeding waardoor ze zich niet gedwongen voelen te gaan stelen om hun maag te vullen.
Mevrouw Meerding (VVD) begrijpt dat mevrouw Dada-Anthonij zegt dat wanneer de LVV gestopt wordt, de groep overlastgevende vreemdelingen groter wordt. Zij houdt dat voor mogelijk. Daarvoor waakt haar fractie ook. Maar dat neemt niet weg dat er al een groep is die helemaal niet in de LVV zit en die wel dit criminele of overlastgevende gedrag vertoont. De VVD is van mening dat tegen die groep opgetreden moet worden en dat de verschillende groepen uit elkaar gehouden moeten worden. Zij vindt het oneerlijk de mensen in de LVV te vergelijken met de groep waarover nu gesproken wordt.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) is het helemaal eens met mevrouw Meerding over dit laatste. Als het gaat om de samenwerking met de overheid, is de Spreidingswet afgeschoten. Dat heeft hierop ook invloed. De LVV dreigt te verdwijnen; dat heeft hierop ook invloed. Zij vraagt hoe dat de dynamiek tussen de gemeente en de overheid kan beïnvloeden in termen van samenwerking.
Mevrouw Meerding (VVD) vindt dat een vraag voor de toekomst. Het Hoofdlijnenakkoord ligt er pas net. Dus de aangekondigde bezuinigingen liggen er ook maar net. De gemeente is al anderhalf jaar bezig met de aanpak waarover nu gesproken wordt. Het kan haars inziens niet zo zijn dat de samenwerking met het Rijk niet goed gaat vanwege het Hoofdlijnenakkoord.

Mevrouw Dada-Anthonij (D66) kan zich hierin deels vinden. Het gaat de samenwerking wel beïnvloeden. Het heeft haars inziens ook te maken met de dynamiek tussen het Rijk en de lokale overheden; hoe ze van elkaar op aan kunnen. Zij verwacht dat mevrouw Meerding het met haar eens kan zijn over dat dit invloed gaat hebben op de samenwerking.

Mevrouw Meerding (VVD) mag hopen dat het geen invloed heeft op de samenwerking. Zij hoopt dat op dit dossier nog steeds goed samengewerkt kan worden omdat er gedeelde waarden en gedeelde urgenties zijn en dat het college daarmee samen met het Rijk aan de slag kan gaan. Ook zij vindt het niet wenselijk wanneer mensen zomaar ineens allemaal op straat komen met het risico dat dan nog meer overlast ontstaat. Zij maakt zich daarvoor ook hard. Dat staat wat haar betreft los van wat vanavond besproken wordt.
Zij vervolgt haar inbreng in haar termijn met de vraag hoe mensen weer terug te begeleiden naar het land van herkomst. Anderhalf jaar geleden werd gezegd dat juist gekeken zou worden naar wat gezamenlijk met landelijk was te doen, aangezien deze problematiek niet alleen Utrecht raakt en ook niet alleen door Utrecht kan worden opgelost. Zij ziet dit in de raadsbrief niet goed terug. Haar fractie zou graag van het college willen horen hoe die samenwerking er uitziet, of er sprake is van een intensieve samenwerking of niet en als die er nog niet is, waarom niet.
Wat de VVD betreft blijft dit een van de belangrijkste veiligheidsproblemen in Utrecht op dit moment. Zij hoort van veel Utrechters dat ze zich nog steeds onveilig voelen, vooral bij het Bollendak. Zij vindt het heel belangrijk dat daar de veiligheidsproblemen worden opgelost.
Haar fractie zal dit onderwerp nauwlettend blijven volgen en hoopt op de volledige inzet van het college hierop en dat hierop prioriteit blijft liggen. Met het extra geld dat door het Rijk is toegezegd moet dat haars inziens goed komen.

De voorzitter deelt mee dat de heer Paalman van Horizon zich moest excuseren.

De heer Stam (PvdA) vindt het goed te zien dat de overlast bij het Bollendak en bij Lombok is verminderd. De combinatie van goed zichtbare veiligheidinterventies en de wat minder zichtbare sociaal-maatschappelijke waren volgens zijn fractie succesvol. Dit is de crux van de Utrechtse aanpak: grenzen stellen en perspectief bieden. Hij vindt overlastgevende vreemdelingen een brede en stigmatiserende term die soms niet positief werkt in het oplossen van problemen.

Mevrouw Meerding (VVD) vraagt hoe de heer Stam het dan zou noemen. Volgens haar dekt de titel wel de lading.

De heer Stam (PvdA) zou Overlast bij het Bollendak een goede titel van de brief hebben gevonden.

Mevrouw Meerding (VVD) vraagt of de heer Stam het met haar eens is dat hier gesproken wordt over een hele specifieke groep die benoemd wordt om daarop een specifieke aanpak te richten.

De heer Stam (PvdA) antwoordt ontkennend. Hij merkt op dat op de desbetreffende locaties zich niet alleen vreemdelingen ophouden. Daar zitten ook statushouders, en er komen mensen die daar rondhangen. De overlast op het Bollendak is veel diverser van aard dan van één bepaalde doelgroep. Het is dan heel gemakkelijk om dat af te schuiven op alleen de vreemdelingen. Daarmee wordt een hele diverse groep als schuldige aangewezen.

Mevrouw Meerding (VVD) vindt dit een bijzondere kwalificatie: een schuldige aanwijzen. Dit is de terminologie van het college. Blijkbaar doet het college dit volgens de heer Stam. Zij verneemt graag van de burgemeester of het om een diverse groep gaat. In haar beleving gaat het hoofdzakelijk om veilige landers. Zij stelt zich voor dat daar ook nog wel andere mensen bijzitten. Wat haar betreft heeft het stadsbestuur een duidelijke reden om dit op deze manier zo te benoemen.
De heer Simşek (DENK) vraagt of de heer Stam een mening heeft over het gegeven dat het college wel spreekt van overlastgevende vreemdelingen, criminele vreemdelingen, et cetera. Misschien was dat het punt dat de heer Stam wilde maken. Hij vraagt wat de heer Stam van de terminologie vindt van het college.
De heer Stam (PvdA) begrijpt dat het college gebonden is aan de landelijke terminologieën. Hij is terughoudend met het gebruik van dit soort termen.
De heer Simşek (DENK) vraagt of de heer Stam het college oproept om een andere term te gebruiken. Of laat hij die terminologie aan het college over? De fractie van de PvdA heeft daarvoor haar eigen woorden.
De heer Stam (PvdA) antwoordt dat zijn punt nog steeds overeind staat dat de overlast op het Bollendak niet alleen afkomstig is van overlastgevende vreemdelingen.
De heer Van Steeg (CDA) is het eens met heer Stam dat de overheid moet uitkijken niet te gaan stigmatiseren. Hij heeft begrepen dat dit wel een hele duidelijke groep is en dat dat ook blijkt uit de brief en uit de antwoorden op de schriftelijke vragen en dat dat juist vraagt om specifieke aanpak en dat het niet helpt om te stellen dat het om een diverse groep gaat. De vraag is dan hoe tot een aanpak te komen die in de praktijk gaat werken.
De heer Stam (PvdA) wil daarop verder gaan in zijn betoog; het gaat om veel verschillende culturele achtergronden, en om veel verschillende juridische statussen, wat hem betreft moet samengewerkt worden met veel andere maatschappelijke partners. Hij noemt Noord-Afrikaanse ongedocumenteerden en het meldpunt Perspectief als adres waarmee dan samengewerkt moet worden.
De sociaal-maatschappelijke interventies vragen per doelgroep een andere organisatie; de gemeente weet die ook te vinden. Hij vraagt het college in hoeverre die organisaties beter in positie te brengen zijn. Hij denkt daarbij aan Barka bij arbeidsmigranten die ook een hele andere doelgroep zijn dan Noord-Afrikaanse ongedocumenteerden.
Geschreven wordt waarop mensen recht hebben; hij vindt dat een te grote juridisering van een praktisch feit. Het gaat om mensen. Met teveel focussen op het juridisch recht, worden de betrokkenen gestigmatiseerd. Dan werkt de overheid niet aan een oplossing. Juist door ruimte te geven; grenzen te stellen en perspectief te bieden is beter naar een oplossing toe te werken.
De heer Van Steeg (CDA) is verbaasd over deze inbreng van de PvdA. Juist de PvdA wijst op de rechten van daklozen. Hij begrijpt dat vanuit het perspectief van de PvdA. Hij krijgt de indruk als wanneer dat niet uitkomt raadsleden niet mogen wijzen op de rechten van mensen. Hij vraagt hierop een toelichting.
De heer Stam (PvdA) merkt op dat zijn fractie altijd heeft gezegd dat ook niet-rechthebbenden recht hebben op overnachting in de Koudweerregeling. Het standpunt van de PvdA is dat niemand op straat slaapt. Dat standpunt zal het standpunt van zijn fractie blijven.
De heer Van Steeg (CDA) vindt het perspectief van recht een belangrijk perspectief, zeker als het gaat over dakloosheid.

De heer Stam (PvdA) is het daarover eens met heer Van Steeg; dan gaat het om een bredere interpretatie dan de smalle interpretatie van niet-rechthebbenden. Hij spreekt over het brede mensenrecht dat niemand op straat slaapt.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dat de heer Stam selectief omgaat met zijn eigen definities. Om een oplossing te vinden voor deze problematiek is hij van mening dat de overheid heel precies moet zijn in het aanduiden van de groep waarom het gaat. Nu schetst de heer Stam een verhaal voor een brede groep. Hij voorziet dat op deze wijze niet tot een oplossing gekomen wordt.
De heer Stam (PvdA) neemt dit voor lief wanneer de nuance zou liggen in het breder maken van de groep.
Mevrouw Meerding (VVD) brengt in het verlengde van de inbreng van de heer Van Steeg in dat wat haar betreft het hier gaat om selectief shoppen.
De heer Stam (PvdA) zet uiteen dat de sociaal-maatschappelijke interventies gebouwd worden op vertrouwen. Vertrouwen komt te voet en gaat te paard. Hij pleit ervoor niet direct voor repressie te kiezen en zet dat in het perspectief van de Utrechtse aanpak. Daarmee kan de gemeente Utrecht op de lange termijn effectiever zijn in het oplossen van overlast. Met een smalle interpretatie van wat niet mag en daarop optreden en vervolgens de ogen sluiten, komt het stadsbestuur niet verder, zijns inziens. Daarom geeft hij het college zijn complimenten voor de huidige aanpak. Hij is heel blij met de factsheet van het Meldpunt Perspectief. Dit laat zien dat het werkt; mensen keren vrijwillig terug naar het land van herkomst.
De heer Van Steeg (CDA) ziet de samenwerking met het Rijk langzaam tot stand komen. Hij vraagt waarop de heer Stam baseert dat het werkt. Uit de antwoorden op de schriftelijke vragen blijkt dat het om twee mensen gaat die terugkeerden naar het land van herkomst. Hij vindt dat daaruit de conclusie niet getrokken kan worden dat het werkt.
De heer Stam (PvdA) merkt op dat de partij van de heer Van Steeg ook aanwezig was bij het bezoek aan de LVV. Daarop werd gewezen dat mensen die een tweede kans asielstatusproces ingaan, toch recht blijken te hebben op een asielstatus. Dan is het logisch dat een groter deel van de mensen een asielstatus hebben gekregen en dat twee mensen teruggingen naar het land van herkomst.
De heer Van Steeg (CDA) concludeert dat de terugkeer van mensen beperkt is. Hij benadrukt dat het gaat om een hele diverse groep. Hij doet de suggestie juist voor die groep die overlast pleegt een repressieve aanpak te kiezen. Hij merkt op dat wat hem betreft een kleine groep het verziekt voor de grote groep en dat voor die groep de repressieve aanpak de enige oplossing is.
De heer Stam (PvdA) is het eens met heer Van Steeg dat grenzen gesteld moeten worden én perspectief geboden. Bij misstanden is een repressieve aanpak nodig. Soms gaat het om mensen met een trauma, soms hebben ze zwaar medische zorg nodig. Dan zijn die sociaal-maatschappelijke initiatieven nodig. Volgens hem gebruikt de gemeente die succesvol. Ook met alleen repressie waren die mensen niet vrijwillig teruggekeerd.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of de heer Stam het met hem eens is dat die repressieve aanpak in sommige gevallen hard nodig is, ook voor de groep die de heer Stam niet goed omschreven vindt.
De heer Stam (PvdA) ontkent niet dat er een veiligheidsaspect zit aan de divers samengestelde groep in het kader van *grenzen stellen en perspectief bieden*. Hij begon daarmee zijn betoog. Maar hij gaf ook complimenten over het sociaal-maatschappelijke aspect.

Hij legt de vraag voor wat het gemeentebestuur kan doen om de sociaal-maatschappelijke initiatieven in positie te brengen en beter op te treden door meer samen te werken en door naast het optreden tegen overlastgevende elementen een oplossing te bieden voor de lange termijn.
Mevrouw Meerding (VVD) merkt op dat heer Stam sprak over dat niet alleen gekeken moet worden naar rechten maar ook naar mensen. Zij stelt dat daarmee de discussie wel heel breed gemaakt wordt. Volgens haar is er niet voor niets een systeem waarbij mensen al of niet een asielstatus krijgen. Zij hoort in het betoog van de heer Stam een oproep om dat los te laten en iedereen een plek te bieden. Zij vindt dat niet werkbaar.
De heer Stam (PvdA) antwoordt het niet werkbaar te vinden om mensen op straat te laten slapen. Hij roept de VVD op zijn ogen daarvoor niet te sluiten.
Mevrouw Meerding (VVD) vraagt waartoe dan de asielprocedure dient. Zij stelt dat er open grenzen zijn wanneer iedereen een slaapplek krijgt.
De heer Stam (PvdA) hoorde zojuist mevrouw Meerding zeggen heel blij te zijn met de LVV, dat de LVV ervoor zorgt dat mensen van de straat blijven en dat het een proces biedt dat enerzijds naar een asielprocedure of anderzijds naar vrijwillige terugkeer kan leiden. Hij schaart dat onder bed, bad en brood. Hij vindt dat de meest effectieve manier om menswaardig met mensen om te gaan. Hij legt de vraag voor aan mevrouw Meerding wat zij werkelijk wil.
Mevrouw Meerding (VVD) ziet het liefst iedereen die niet door de asielprocedure komt terug gaan naar het land van herkomst. De LVV is er om mensen die op straat blijven zwerven op te vangen die mogelijk ook problematiek hebben. In de ideale wereld zou de LVV er niet hoeven te zijn. Zij vindt het ook beter dan dat mensen op straat lopen. Maar zij wil ook niet van de LVV een voorziening maken waardoor iedereen maar mag blijven. Zij herhaalt haar standpunt.
De heer Stam (PvdA) merkt op dat er geen terugkeer is met alleen repressieve maatregelen. Hij mist in het betoog van mevrouw Meerding wat er na de veiligheidsmaatregelen komt.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) concludeert uit het betoog van de heer Stam dat een ijzeren voorraad lastige vreemdelingen met allerlei problemen het gevolg is van zijn beleid. Die vreemdelingen kunnen geen kant op. Hij voorziet dat die ijzeren voorraad alleen maar gaat groeien. Of die verspreidt zich over Europa. Hij vraagt naar het feitelijke antwoord van de heer Stam. In zijn beleving is perspectief bieden uitzetten naar het land van herkomst.
De heer Stam (PvdA) merkt op dat er een ijzeren voorraad is. Hij pleit voor begeleiding naar vrijwillig vertrek om de ijzeren voorraad te verminderen. Heel veel landen hebben geen uitleveringsverdragen. Alleen repressiemaatregelen vormen geen werkbare oplossing wanneer het streven is minder mensen op straat te laten zijn.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vindt dat heer Stam de ijzeren voorraad aanvult.
De heer Stam (PvdA) vindt perspectief bieden het uitbreiden van netwerken, kennis nemen van wie er zijn in Utrecht en dan zijn er twee mogelijkheden een legale status verwerven of terugkeer naar het land van herkomst.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vindt dat heer Stam hem niet goed hoort. Hij benadrukt dat heel veel mensen niet vrijwillig willen vertrekken. De mensen tekenen een verklaring dat ze willen meewerken maar ze doen het niet. De ijzeren voorraad neemt dan toe. Dat is te zien in heel Europa, in Nederland en ook in Utrecht. De vraag is hoe daarmee om te gaan. Hij pleit voor een uitzetcentrum waar die mensen een verblijf krijgen totdat ze uitgezet worden.

De heer Stam (PvdA) merkt op dat wat de heer Bos wil, niet uitvoerbaar is; hij vindt dat gekeken moet worden naar perspectief bieden om mensen te kunnen uitzetten. Hij herhaalt zijn standpunt.

Mevrouw Oul Fakir (BIJ1) vindt dat woorden ertoe doen. Sinds maart is er een nieuwe term bijgekomen: overlastgevende criminele vreemdelingen. Daarbij gaat het niet alleen om de mensen die overlastgevend of crimineel gedrag vertonen, maar ook over mensen die het risico lopen dergelijk gedrag te gaan vertonen. Zij vraagt of de wethouder erkent dat woorden ertoe doen en dat het verwarrend is wanneer gesproken wordt over de omvang van de groep overlast gevende criminele vreemdelingen terwijl het dan ook gaat om mensen die helemaal niet hebben gezorgd voor overlast of crimineel gedrag. Zij vraagt of het college bereid is definitie aan te passen zodat het duidelijk is over wie het gaat.
Gezegd wordt dat de aanpak blijkt te werken, zeker nu die geïntensiveerd is. Eerder verschoof de problematiek naar andere delen van de stad, maar volgens de voortgangsbrief is er nu meer rust in het Stationsgebied. Zij vraagt naar de uitleg hiervan. Zijn mensen de stad uitgejaagd of zijn de problemen daadwerkelijk opgelost? Zij vraagt of hierop zicht is. Zij vraagt hierop de reactie van het college.
BIJ1 vindt het problematisch dat de Koudweerregeling wordt benoemd in de brief over de voortgangsaanpak overlastgevende vreemdelingen. De druk op de opvang wordt gebruikt om ongedocumenteerde mensen over één kam te scheren en te criminaliseren. Verder krijgen ongedocumenteerde mensen de schuld van de onrust die ontstaat in de opvang wanneer bezoekers uit verschillende groepen samenkomen, terwijl ongedocumenteerde mensen niet altijd gebruik maken van de Koudweerregeling of na gebruik terugkeren omdat ze daar geen prettige ervaringen hebben. Ze krijgen daar te maken met racisme en discriminatie door andere bezoekers. Zij vraagt of het college daarover ook signalen heeft ontvangen en wat het college gaat doen om ervoor te zorgen dat het voor deze groep veilig is.
Gezegd wordt dat er keuzes moeten worden gemaakt. Dat klinkt zorgelijk in de oren van BIJ1; wat betekent dat in de praktijk? Zij legt de vraag voor of ongedocumenteerde mensen in de toekomst worden geweigerd bij de Koudweerregeling. Zij benadrukt dat de Koudweerregeling er is om een menswaardige opvang te bieden omdat het onmenselijk is om mensen op straat te laten slapen, in het bijzonder wanneer het vriest. Zij vraagt of de wethouder kan toezeggen of triage en de aanscherpingen niet zullen leiden tot het weigeren van ongedocumenteerde mensen met de Koudweerregeling met als gevolg dat ze in de vrieskou moeten slapen.
Mevrouw Meerding (VVD) vraagt hoe BIJ1 op overlast reageert in de Koudweerregeling waardoor extra beveiliging moest worden ingezet.
Mevrouw Oul Fakir (BIJ1) vindt de eenzijdige belichting problematisch. Zij haalt frases aan uit de brief waarin gesproken wordt over dat deze groep voor veel overlast zorgt en niet met de anderen mengt. Tegelijkertijd krijgt haar fractie signalen dat ongedocumenteerde mensen te maken krijgen met racisme en discriminatie. Zij wil dit niet zwart-wit bekijken.

Mevrouw Fattal (GroenLinks) complimenteert de burgemeester en de wethouder en haar team met de aanduiding in de brief dat het een groep is die niet representatief is voor de bredere groep waarover het gaat. Dit is ook dankzij het debat dat hierover is gevoerd. Zij dankt haar collega raadsleden voor die inbreng.

Zij vindt het pijnlijk voor de stad. Zij vindt het ook pijnlijk dat er een vaste groep mensen is die op verschillende plekken in Utrecht hele ernstige criminaliteit veroorzaakt. Fijn dat voortgang is geboekt, dat er minder incidenten zijn. Maar zij vindt het ook wel pijnlijk dat het een groep mensen is met heel weinig perspectief. Dat maakt dat GroenLinks zich zorgen maakt over de Utrechtse aanpak bij deze groep. Het perspectief wordt steeds minder en daar blijft weinig van over wanneer het enige perspectief de terugkeer naar het land van herkomst is; vaak een land waar mensen bewust gekozen hebben daar niet te zijn.
Zij leest in de aanpak dat er steeds meer zicht komt op de groep, dat steeds beter samengewerkt wordt met landelijke instanties als AVIM en de IND. Daardoor is terugkeer steeds vaker een realistische optie. Ook dat vindt zij pijnlijk. Zij vindt het moeilijk te verteren om in dit opzicht afhankelijk te zijn van de landelijke organisaties en een landelijke regering die al rechts en conservatief was en steeds rechtser en conservatiever wordt. Dat betekent dat haar fractie het steeds vaker op de Utrechtse manier zou willen doen maar dat niet kan. Ze maakt zich daarover zorgen. Hoe houdt de gemeente nog oog op en geeft de gemeente perspectief voor humaan opvangbeleid en menselijke omgang ook met deze groep.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of mevrouw Fattal het met hem eens is dat de gemeente de landelijke overheid hard nodig heeft en dat zonder die landelijke overheid juist de mensen voor wie mevrouw Fattal zegt het te doen, tussen wal en schip terecht komen.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) licht toe dat GroenLinks bepaalde kernwaarden en idealen heeft die gericht zijn op humaan asielbeleid, op waardigheid van de mens, die opkomt voor de rechtsstaat, en de grondrechten. De nationale overheid staat daar steeds minder voor, zeker nu.
Zij bevestigt dat de gemeente de landelijke overheid nodig heeft en alle instanties die daarbij komen kijken. Wanneer landelijk niet voor de lange termijn nagedacht wordt over het gegeven dat er steeds meer vreemdelingen vanuit allerlei landen naar Nederland komen, en die daarvoor vaak goede redenen hebben en dat het bestuur hen geen lange termijnperspectief kan bieden, zal de gemeente steeds vaker de brokstukken van falend landelijk beleid moeten opruimen.
De heer Van Steeg (CDA) houdt ook zijn hart vast als het gaat om de komende coalitie. De gemeente is altijd de vragende partij, zeker met dit soort onderwerpen. Hij vraagt of mevrouw Fattal met hem deelt dat het van belang is om een morele positie te kiezen tegenover de overheid.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) heeft geen kritiek geuit op het college als het gaat om de samenwerking met het Rijk. Zij begrijpt dat de samenwerking belangrijk is en dat die moet blijven bestaan. Zij maakt zich zorgen over de wijze waarop Utrecht kijkt naar dit probleem en hoe het Rijk op een hele andere manier naar dit probleem kijkt. Die twee standpunten komen steeds verder uit elkaar te liggen. Dan wordt het de vraag hoe de gemeente Utrecht zich zelf nog kan blijven in dat probleem; daarover maakt zij zich zorgen.
Zij vervolgt haar inbreng met in te gaan op de vragen die haar nog resten. Zij legt de vraag voor waartegen de gemeente Utrecht aanloopt in haar aanpak. Zij vraagt naar de algemene strategie op de langere termijn, gelet op de genoemde kloof; hoe kijkt het gemeentebestuur daarnaar op de langere termijn. Zij vraagt of het plan van aanpak overeenkomt met andere grotere gemeenten die met hetzelfde probleem te maken hebben, in ieder geval de G4 maar ook andere steden. Wanneer het niet

overeenkomt vraagt zij waarom dat het geval is. Zij vraagt of er voldoende capaciteit is voor de extra PGA-casussen.

Mevrouw Dada-Anthonij (D66) begrijpt dat er maatregelen genomen zijn, dat de problemen enigszins verbeterd zijn maar nog niet opgelost. Bovendien staat de gemeente voor nieuwe aanzienlijke uitdagingen in het licht van de mogelijke afschaffing van de Spreidingswet. Zij staat allereerst stil bij de positieve ontwikkelingen die in de brief genoemd zijn.
Mevrouw Meerding (VVD) heeft vernomen in de technische update dat de Spreidingswet voor Utrecht zo uitpakt dat Utrecht veel meer zou moeten doen dan tot nu toe. Dus dat de Spreidingswet eigenlijk problemen oplevert voor Utrecht. Zij vraagt hoe mevrouw Dada Anthonij het afschaffen van de Spreidingswet ziet in relatie tot criminele vreemdelingen. Hoe levert dat voor Utrecht een probleem op?
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) bevestigt dat de Spreidingswet voor een piek had gezorgd. Zij wil verder kijken naar wat dan in eerste instantie gebeurt. Wanneer iedereen zich zou gaan houden aan de Spreidingswet, was de opvang van asielzoekers evenredig verdeeld geweest; dan werd het probleem niet alleen gedragen door de gemeente Utrecht. In de voortgaande discussie met **mevrouw Meerding** (VVD) benadrukt **mevrouw Dada Anthonij** (D66) dat op de langere termijn de lasten evenrediger verdeeld zouden zijn geweest. Nu zit de gemeente zonder de piek in de taakstelling, maar met een instroom die dezelfde blijft, n uiteindelijk ook in Utrecht terecht zal komen. Wanneer het niet-gestructureerd is, is het ook niet te plannen, is er niet op te anticiperen, zijn daarvoor ook geen voorbereidingen te treffen.
Mevrouw Meerding (VVD) concludeert dan dat de Spreidingswet op de korte termijn een oplossing was geweest voor dit probleem, en misschien wel op de lange termijn wanneer andere gemeenten hun verantwoordelijkheid hadden genomen.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) veronderstelt dat dit de dynamiek laat zien tussen de VVD en D66. Zij denkt niet graag alleen aan de korte termijn, maar ook aan de lange termijn.
Zij vervolgt haar inbreng in haar termijn met stil te staan bij de positieve ontwikkelingen die de brief aanhaalt. Deze aanpak met hand in hand de veiligheid, zorg en perspectief heeft geleid tot minder grote excessen en dissidente rond het Stationsgebied. Zij ziet toch nog significante knelpunten die aandacht nodig hebben. Zij noemt het mobiele karakter van de groep. Dat blijft een grote uitdaging. Dat maakt het moeilijk zicht te houden op deze groep en passende maatregelen te nemen. Daarom stelt zij de volgende vragen:
Wat zijn de concrete resultaten van de inzet van winkelstewards, of wijkboa’s in de overlastgebieden? Hoe is het effect van die maatregelen gemeten? Hoe worden de resultaten en de effectiviteit geëvalueerd van bijvoorbeeld de persoonsgerichte aanpak, het Meldpunt Perspectief en welke succescriteria worden daarbij gehanteerd? Hoe wordt de samenwerking met andere steden vormgegeven als het gaat om bijvoorbeeld de harmonisatie in aanpak en hoe wordt die verder uitgebreid om een nog effectievere aanpak te realiseren?
Zij noemt het wegvallen van de Spreidingswet en de eventuele beëindiging van de LVV; zij voorziet dat die beëindiging aanzienlijke gevolgen gaat hebben voor deze huidige situatie. Het stadsbestuur is hard bezig geweest het hoofd te bieden aan de situatie. Deze verandering gaat dat weer overhoop gooien. Al eerder heeft zij gezegd dat landelijk beleid nodig is om tot duurzame oplossingen te komen. Het wegvallen

van de Spreidingswet en de LVV, het uitblijven van effectief landelijk beleid geeft haar het gevoel dat de gemeente met de kraan open dweilt.
Met een hogere instroom en weinig extra maatregelen is een en ander moeilijk in goede banen te leiden als het gaat om de impact op de stad en op haar veiligheid. De situatie rond het Bollendak en rondt de Kop van Lombok waarvoor deze aanpak bedoeld was, is daarvan een schoolvoorbeeld. Om die reden stelt zij de volgende vragen:
Hoe zal de gemeente omgaan met een mogelijke toename van vreemdelingen zonder deze Spreidingswet?
De heer Van Steeg (CDA) vindt dat mevrouw Dada-Anthonij iets te gemakkelijk wijst op de stappen die landelijk worden gezet. De landelijke vreemdelingenvoorziening is er al jarenlang. Die heeft er niet voor gezorgd dat dit niet is gebeurd hoe kan mevrouw Dada-Anthonij hard maken dat wanneer de LVV wegvalt, dat ervoor zal zorgen dat dit de oorzaak zal blijven van deze problematiek.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) heeft diverse werkbezoeken afgelegd. Er is een technische sessie geweest en daar werd dat ook uitgelegd. Door bijvoorbeeld die LVV blijft zicht op deze groep, wordt deze groep begeleid, en vaak blijkt dat de zogenaamde veilige landers geen veilige landers blijken te zijn nadat ze zijn uitgeprocedeerd. Wanneer ze dan een tweede keer in proces gaan, mogen ze toch blijven. Ook is er een groep die daar geen recht op heeft. Die wordt dan begeleid in zijn terugkeer. Ergens is er in Afrika een land met een autogarage genaamd Utrecht. Dat is wat die mensen doen, dat is waar de LVV voor staat. Daarom is de LVV zo belangrijk.
De heer Van Steeg (CDA) gelooft dat die landelijke vreemdelingenvoorziening daarin een rol kan spelen. Hij vindt het dan ook belangrijk hoe de burgemeester en de wethouder daar naar kijken, ook gericht op de toekomst. Hij gaat ervan uit dat mevrouw Dada-Anthonij niet kan ontkennen dat ondanks het bestaan van de LVV deze problematiek in Utrecht heel groot is geworden. Hij benadrukte dat Utrecht de samenwerking nodig heeft met de landelijke overheid. Alleen wijzen op de maatregelen die nu worden genomen vindt hij wegkijken van de problematiek die nu in Utrecht bestaat.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) heeft al in eerdere debatten gezegd dat gedegen landelijk beleid nodig is. Zij benadrukt de LVV een onderdeel te vinden van de oplossing.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) kent deze verhalen van D66. Hij weet dat de stad Utrecht enigszins succesvol is in de opvang van mensen om ze te begeleiden naar een verblijfsstatus. Maar bij criminele overlastgevende vreemdelingen is er iets anders aan de hand. Zij willen niet meewerken aan een vrijwillig vertrek, zij hebben naar alle waarschijnlijkheid geen recht op een verblijfstatus. Deze mensen schaart D66 onder de grote stroom aan ongedocumenteerde vreemdelingen die zo mogelijk wel perspectief hebben in Utrecht. Hij legt de vraag voor hoe om te gaan met criminele overlastgevende vreemdelingen die nooit een verblijfsstatus zullen krijgen, die overlast blijven geven zonder hier perspectief te hebben.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) denkt dat in deze discussie heel veel misverstanden bestaan. Zij vindt dat er consequenties verbonden zijn aan misdragingen. Om recidive te voorkomen, moet wat haar betreft ook gekeken worden naar oorzaken. Daarom vindt zij het belangrijk die oorzaken aan te pakken.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vindt dat mevrouw Dada-Anthony generaliseert. In zijn beleving maakt zij geen onderscheid tussen de overlastgevende criminele

vreemdelingen zonder perspectief in Nederland, en de vreemdeling die zo mogelijk wel perspectief heeft, dan wel gebruik maakt van een vrijwillige vertrekregeling. Dat is een groot verschil. Hij benadrukt te spreken over de eerstgenoemde doelgroep.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) merkt op dat de overlastgevende groep ook een diverse groep is. Zij zal niet wegkijken van mensen die kwade intenties hebben. Trauma's kunnen ook een oorzaak zijn van het gedrag. Of geen eten hebben. Geen dak boven het hoofd, geen perspectief. Dat betekent niet dat zij het gedrag goedkeurt, maar dat betekent wel een verschil in aanpak van hoe met deze mensen om te gaan.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) merkt op dat daarmee de gemeente bezig is. De gemeente vangt mensen op die van goede wil zijn. Hij benadrukt dat de gemeente blijft zitten met een harde kern van criminele vreemdelingen die overlast geven. Hij herhaalt zijn vraag wat met die groep te doen en vraagt daarop een antwoord.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) merkt op dat daarop geen eenduidig antwoord te geven is. Er worden allerlei maatregelen genomen om daarmee om te gaan. Zij benadrukt dat gedegen landelijk beleid nodig is; ook dat is er niet. Juist voor de groep zonder kwade intenties is de LVV hard nodig. Anders wordt de groep die problemen zou veroorzaken alleen maar groter.
Zij vervolgt haar inbreng in haar termijn met de voortzetting van de vragen die zij formuleerde:
Wordt er al geanticipeerd op het mogelijk wegvallen van de LVV en de daaropvolgende overbelasting van lokale voorzieningen zoals de KWR-faciliteiten en hoe wordt er over nagedacht die te voorkomen? Welke maatregelen kunnen worden genomen om de veiligheid te waarborgen in het geval van verhoogde concentraties van vreemdelingen die mogelijk overlast geven omdat zij op straat leven? Zij vraagt of er plannen zijn voor de aanvraag van extra financiële middelen of te alloceren om de verhoogde kosten van opvang en ondersteuning te dekken. Hoe gaat het stadsbestuur om met de logistieke uitdaging die gepaard gaat met geconcentreerde populaties vreemdelingen?
Tot slot benadrukt zij dat de gedegen effectieve aanpak waarbij preventie van problemen en consequent handelen een lange adem vergt in geval van ongewenst gedrag, van deze toch wel complexe problemen. Zij vindt het van essentieel belang dat het stadsbestuur blijft investeren in samenwerking en in informatiedeling binnen de brede vreemdelingenketen en bovenal roept zij het bestuur op te onthouden dat het te maken heeft met mensen die zich in een situatie bevinden waarin geen van de aanwezigen in deze zaal zou willen zitten.
Mevrouw Meerding (VVD) heeft mevrouw Dada-Anthonij veel horen zeggen over landelijk en het Rijk; zij merkt op dat dit bestuur spreekt over de lokale aanpak. Zij vraagt wat mevrouw Dada-Anthony mist in de lokale aanpak.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) merkt op dat mevrouw Meerding haar eerste vragen heeft gemist. Zij herhaalt de desbetreffende vragen.
Mevrouw Meerding (VVD) is ook benieuwd naar het antwoord op de vraag naar de resultaten. Zij vraagt of mevrouw Dada-Anthonij inhoudelijke zaken mist. Of doet het college in haar ogen alles wat het college zou moeten doen.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) denkt dat het college goed op weg is. Zij herhaalt dat dit beleid een lange adem vergt; continue veranderingen in omstandigheden helpen ook niet mee om de juiste knoppen te vinden en er op de juiste wijze aan te draaien om zo effectief mogelijk te zijn.

De voorzitter merkt op dat UtrechtNu niet aanwezig is. Ook is EenUtrecht niet aanwezig. Hij geeft het woord aan de daaropvolgende spreker.

De heer Van Steeg (CDA) vindt dat met enige voorzichtigheid over dit thema gesproken moet worden. Het gaat om een complex thema. Hier gaat het om een groep die voor overlast zorgt voor wie zijn inziens een repressieve aanpak hard nodig is.

Zijn fractie heeft bijna twee jaar geleden vragen gesteld over het Bollendak; daarna kwam dit thema op de agenda. Het is gelukt financiering te krijgen voor een aantal BOA's. Toch wordt er maar langzaam succes geboekt als er al succes geboekt wordt.
Hij vraagt de burgemeester wat het stadsbestuur nog extra kan doen. Wat is nog meer te doen op het gebied van delen van beelden? Dit fenomeen staat niet op zichzelf. Er is een aanpak voor rondtrekkende bendes en daarbij wordt al veel meer gedaan met het delen van beelden; de heer Van Steeg noemt in dit verband het Barrière model. Hij vraagt of er nog stappen te zetten zijn om in repressieve zin veel van deze problematiek te voorkomen.
Mevrouw Oul Fakir (BIJ1) vraagt wat de heer Van Steeg bedoelt met het delen van beelden en met welk doel.
De heer Van Steeg (CDA) zet uiteen dat tussen ondernemers en de politie beelden gedeeld worden van mensen die vaker criminaliteit hebben gepleegd. Daarvoor zijn protocollen; afspraken op het gebied van privacy. Zo iets kan ook op dit vlak.
Hij vraagt de burgemeester hoe vaak er een verblijfsontzegging is uitgedeeld. Zijn gevoel is dat het vrij langzaam gaat. Hoe gaat het in de toekomst verder.
Hij vraagt hoe de investering van het geld vorm gaat krijgen en hoe dat gaat helpen om een oplossing te vinden voor deze mensen.
Andere grote steden hebben ook een TopX aanpak. Hij vraagt meer informatie over de samenwerking met andere grote steden, ook als het gaat om het delen van informatie. Daar zit een belangrijk deel van de oplossing: een betere samenwerking tussen de grote steden en met de landelijke overheid.
Hij kan zich goed voorstellen dat de landelijke vreemdelingenvoorziening een belangrijk onderdeel kan zijn van een aanpak om oplossingen te vinden voor deze mensen. Hij vindt het dan belangrijk, continuïteit te bieden aan dat desbetreffende deel van de landelijke vreemdelingenvoorziening. Hij doet de suggestie dat deel ook te gebruiken in de discussie met de toekomstige minister om financiering te krijgen voor de vreemdelingenvoorziening zoals die er is in de stad. Hij is benieuwd hoe de wethouder en de burgemeester daar naar kijken.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) weerspreekt dat de problemen zich beperken tot onder het Bollendak. Hij verhaalt over een persoonlijke ervaring in zijn tuin.
Hij benadrukt dat de vreemdeling die niet wenst te vertrekken allereerst een crimineel is die bestraft moet worden met gevangenisstraf. Wanneer zij niet kunnen worden opgesloten, moet worden voorkomen dat de overlast de Utrechtse samenleving raakt. Dat is zijns inziens alleen mogelijk door ze af te zonderen van de samenleving en ze geen kans te geven de samenleving te belasten. Wanneer deze mensen blijven rondlopen in Utrecht, blijft Utrecht te maken krijgen met overlast en wordt de “ijzeren voorraad” groter. Zijn fractie pleit voor een gesloten inrichting waar deze mensen worden opgesloten om erger te voorkomen. Dan kunnen ze behandeld worden en een gepaste oplossing worden gezocht.

Mevrouw Fattal (GroenLinks) vraagt op welke grond Stadsbelang Utrecht mensen wil opsluiten zonder enige reden
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) antwoordt dat ze crimineel zijn en overlast geven.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) vraagt hoe die inrichting zich verhoudt tot de gewone gevangenissen en de normale strafrechtregels.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) pleit voor een gesloten inrichting waar deze mensen kunnen worden opgenomen om erger te voorkomen. Daar kunnen ze behandeld worden wanneer zij geestelijke problemen hebben of andere problemen en kan een gepaste oplossing worden gezocht.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) constateert dat Stadsbelang Utrecht iets voorstelt dat onwenselijk en mogelijk ook onmensrechtelijk is.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) begrijpt dat dat de manier is waarop mevrouw Fattal hier naar kijkt. Hij denkt dat het heel menselijk is. Daarbij moet ook gekeken worden naar belangen. Hij spreekt over de Utrechtse samenleving die hiermee wordt geconfronteerd. Geconfronteerd met de effecten van criminele overlastgevende vreemdelingen. Hij concludeert dat mevrouw Fattal liever de samenleving de gevolgen daarvan laat ondervinden, dan dat vreemdelingen worden afgezonderd.
Mevrouw Kolenbrander (Student & Starter) vraagt op welke manier de heer Bos denkt mensen perspectief te bieden door ze op te sluiten in een gesloten inrichting.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) licht toe dat dat ervoor zorgt dat mensen aan hun problemen kunnen werken; er moeten dan wel therapeuten aanwezig zijn en professionals die kunnen bijdragen aan het wegnemen van de problemen. Het zorgt er ook voor dat mensen een ander perspectief krijgen. Voor hem ligt voor de hand dat ze teruggaan naar het land van herkomst.
Mevrouw Kolenbrander (Student & Starter) ziet niet in hoe dit gaat helpen mensen te laten terugkeren naar hun land van herkomst.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) riposteert dat dit in ieder geval de samenleving gaat helpen. Hij ziet ook dat Student & Starter liever heeft dat de samenleving belast wordt met criminele overlastgevende vreemdelingen dan dat dat niet het geval is.
Mevrouw Oul Fakir (BIJ1) begrijpt hij deze inbreng van de heer Bos dat ook hij inziet dat er sociale problemen ten grondslag kunnen liggen aan crimineel gedrag. Zij vraagt waarom de zorg dan in een gesloten inrichting aangeboden moet worden.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) antwoordt dat (1) dat beter beheersbaar is, (2) omdat ze dan de Utrechtse samenleving niet belasten en (3) hij bevestigt dat er sociale problemen aan ten grondslag liggen, maar ook psychische. In een gesloten inrichting zijn mensen beter te indiceren als het gaat om te kiezen remedies.
Mevrouw Oul Fakir (BIJ1) vraagt of de heer Bos op de hoogte is van het werk van medewerkers van Meldpunt Perspectief, en dat dit werk overeenkomt met het stukje Zorg waarover de heer Bos spreekt. Het komt haar over dat dit werk zeer succesvol is. Het komt haar over als is het voorstel van de heer Bos overbodig, naast dat zij het voorstel onmenselijk vindt.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) licht toe dat hij niet spreekt over ongedocumenteerden; hij spreekt over overlastgevende criminelen vreemdelingen. Hij benadrukt dat dat een subgroep is. De groep ongedocumenteerden is veel groter.
Mevrouw Oul Fakir (BIJ1) licht toe juist met deze groep medewerkers van Meldpunt Perspectief contact te hebben. De voorbeelden die zij zojuist noemde gaan daarover. Zij vraagt of de heer Bos met haar deelt dat de aanpak nu voldoende is en dat een gesloten inrichting daar niet nog bij hoeft.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vindt een gecontroleerde omgeving een veel betere omgeving.
De heer Simşek (DENK) vraagt of de gemeente die gesloten inrichting moet instellen. Wie neemt een dergelijke gesloten inrichting in beheer?
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) denkt dat het groter moet dan uitgevoerd door de gemeente. Hij denkt daarbij aan bijvoorbeeld een centrum in Zeist en aan de provincie dan wel dat dit landelijk wordt opgepakt; een centrum waar de mensen afgezonderd kunnen werken aan hun herstel.
De heer Simşek (DENK) begrijpt hieruit dat heer Bos de wethouder of de burgemeester op pad stuurt om ofwel vanuit het Rijk ofwel vanuit de provincie een dergelijk centrum in te richten, en dan niet in de gemeente Utrecht maar elders.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) houdt Utrecht voor mogelijk wanneer Utrecht daarvoor ruimte heeft om regionaal of landelijk opvang te realiseren. Zijn inbreng is gericht op een door hem gewenste inzet; hij spreekt geen hoop uit. Hij verwacht wel iets van dit college. Een intensieve lobby zal nodig zijn om dergelijke initiatieven mogelijk te maken.
De heer Maas (VOLT) vraagt de heer Bos naar de wettelijke grondslag voor dit plan en hij vraagt de heer Bos naar de financiering.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) heeft hierop zijns inziens al geantwoord.
De heer Stam (PvdA) nodigt de heer Bos uit samen met hem naar Vught gaan; daar is een dergelijke instelling, een gevangenis. Hij verwacht dat de heer Bos dan veel dingen zal zien die hij heeft geschreven.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) neemt hiervan nota.
Mevrouw Meerding (VVD) is benieuwd te vernemen hoe de heer Bos zijn voorstel ziet als aanvulling of in plaats van wat landelijk al gedaan wordt. Landelijk heeft ook enige middelen; handhaving en toezicht locaties. Er wordt ook gewerkt aan aanpak. Hoe verhoudt zich dat tot de plannen van de heer Bos; zij doet de suggestie bij landelijk aan te sluiten in de plaats van zelf iets te bedenken.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) verzucht hierop ook antwoord te hebben gegeven. Hij herhaalt zijn inbreng over de provincie en landelijk. Zoals veel andere steden kan Utrecht dit niet alleen. Hij voorziet dat mensen die vallen onder de doelgroep die hij heeft beschreven, dan naar andere plaatsen gaan.
Mevrouw Meerding (VVD) herhaalt haar vraag.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) wil wat er is aanscherpen. De huidige aanpak met als inzet op beheersing van het probleem, leidt tot verspreiding van deze mensen over de provincie, over het land, en over Europa. Dat is niet het antwoord. Hij pleit voor echte oplossingen. Momenteel doet de gemeente Utrecht zijns inziens aan symptoombestrijding. Hij vindt dat kwalijk. Hiermee rondt hij zijn inbreng af.

Niet-agenderende partijen
De heer Van Bemmel (Partij voor de Dieren) merkt op dat dit een complex thema is. Zijn partij vindt aan de ene kant het van belang dat overlast en criminaliteit te voorkomen. De nadruk ligt op het voorkomen voor zijn fractie. Aan de andere kant vindt hij het van belang niet hele groepen weg te zetten als crimineel of overlastgevend.

Hij begrijpt niet dat in de factsheet herkomstlanden en bijbehorende aantallen genoemd worden; hij legt de vraag voor wat daarvan de meerwaarde is. Hij vraagt of het college met zijn fractie eens is dat dit alleen maar stigmatiserend werkt. Hij vraagt de toezegging van het college dit onderscheid in het vervolg niet meer te maken.

Zijn fractie is blij te lezen dat de 660.000 euro die door het Rijk is toegezegd besteed wordt aan het bieden van perspectief en aan een persoonsgerichte aanpak. Hij vraagt of toegezegd kan worden dat het geld daadwerkelijk besteed wordt aan preventieve maatregelen die de betreffende groep ten goede komen en niet besteed zal worden aan meer politie en beveiliging.

De heer Maas (VOLT) was erg blij met de datasheet. Zijn partij vindt data van belang, zeker als het gaat om effecten. Hij stelt een vraag over de in de datasheet genoemde procedures. Hij vraagt of de wethouder of de burgemeester daarop iets kan toelichten. Dat daar iets voorkomen had kunnen worden.
Voor het overige is zijn fractie tevreden met de aanpak. Dat neemt niet weg dat hij ziet dat er nog veel gebeuren moet. De vragen die zijn fractie had zijn al door zijn collega commissieleden gesteld.

Mevrouw Westra-van Til (ChristenUnie) vindt het heel goed dat de SPUK is toegekend en erkenning geeft aan de effectiviteit van het Meldpunt Perspectief
Gesproken wordt over het uitrollen van meerdere meldpunten in het land; het gaat om een groep die niet alleen in Utrecht is, maar zich ook elders ophoudt. Zij vraagt of het college daarover nog iets kan zeggen: wat is daarvan de status en hoe kan het college dat perspectief bevorderen?

De voorzitter rondt hiermee de inbreng van de fracties af en schorst de vergadering 5 minuten.

Korte schorsing en hervatting van de vergadering
De beantwoording
Burgemeester Dijksma licht toe wie wat doet in de beantwoording: zij gaat in op het veiligheidsbeeld, de stand van zaken waarover vragen zijn gesteld. Zij zal ingaan op de samenwerking met het Rijk en hoe dat is verlopen. De wethouder zal ingaan op de vragen met betrekking tot de LVV, de Koudweerregeling, het Meldpunt en in de termen van de heer Bos de gesloten inrichting.
Zij gaat eerst in op de groep waarover nu gesproken is. Zij hoorde de oproep in de commissie te komen tot nuance. Zij deelt dat als uitgangspunt. Zij bevestigt dat het over een relatief kleine groep mensen gaat die crimineel gedrag vertoont en overlast veroorzaakt. Nee, heel veel van de mensen die als ongedocumenteerden rondlopen vertonen geen crimineel gedrag. Zij doet een beroep op de commissie die twee zaken vast te houden en groepen niet groter te maken dan ze zijn of problemen groter te maken dan ze zijn.
Andersom vraagt de burgemeester de commissie wel realiteitszin te tonen. Het type criminaliteit en overlast is ernstig. Wanneer het gaat over straatintimidatie zegt iedereen “dit pikken we niet, het college moet daaraan paal en perk stellen, dit moet nu stoppen”. Het kan niet zijn dat het gedrag vergoelijkt wordt omdat het gaat om een kwetsbare groep mensen. Zij waakt ervoor niet de verkeerde discussie te gaan voeren.
Mevrouw Dada-Anthonij (D66) is het ermee eens het gedrag niet te vergoelijken. Wat haar betreft moet de oorzaak van het gedrag wel goed in het oog gehouden worden. Zij bevestigt dat er mensen zijn met kwade intenties. Daarvan moet het bestuur niet wegkijken. Maar wanneer het gedrag voortkomt vanuit psychische of

sociale situaties, vereist het wel een andere aanpak om tot een oplossing te komen. Zij hoopt dat de burgemeester dat met haar deelt.
Burgemeester Dijksma antwoordt bevestigend. Zij neemt zich voor daarvan een voorbeeld te geven in haar beantwoording.
Zij vervolgt haar beantwoording met uiteen te zetten waarom het college het gaat. Zij geeft een anekdote over een treinreis van een groep veilige landers van Amsterdam naar Utrecht. In de trein worden mensen beroofd en geïntimideerd. Op het station Utrecht CS overvallen en intimideren ze Kioskmedewerkers. Zij noemt vervolgens een onderlinge steekpartij onder het Bollendak waar mensen langslopen met kleine kinderen, situaties in de opvang waarbij vrouwen verkracht worden. Dit zijn de type situaties die het college meemaakt. Met de raad vindt het college dat dit type gedrag niet kan. Daarop moet een antwoord komen. Daarvoor bestaat de Utrechtse aanpak; het college is en blijft nieuwsgierig naar waarom mensen bepaald gedrag vertonen.
Als mensen in een psychose zitten, kan het zijn dat mensen met medicatie geholpen zijn, en dan blijkt in één geval dat mensen opnieuw een asielaanvraag konden in dienen; dat kan soms óók het perspectief zijn. De burgemeester benadrukt dat ze precies is, maar de feiten niet wil verzwijgen.
De burgemeester merkt op dat deze stad een grote mate aan barmhartigheid heeft als het gaat om de opvang van vluchtelingen. Utrecht is de enige stad in Nederland die de burgemeester opriep méér te doen. Zij is daar ontzettend trots op. Het college doet ook vaak veel meer, meer als het gaat om crisisnoodopvang, meer als het gaat om het perspectief dat geboden wordt - in dat licht noemt de burgemeester plan Einstein, meer als het gaat om aantallen, et cetera.
Het college kan dat alleen volhouden wanneer het bestuur zijn ogen niet sluit voor de situaties die niet oké zijn. Wat haar betreft benoemt het stadsbestuur die en pakt het stadsbestuur die aan. Dat doet zij met een groot hart en goed verstand, en met scherpte wanneer die scherpte nodig is.
De heer Van Bemmel (Partij voor de Dieren) heeft de idee dat zijn inbreng niet goed begrepen is. Hij vroeg niet om duidelijk te maken om wat voor delicten het gaat, maar hij vroeg naar de meerwaarde om het land van herkomst te benoemen en publiekelijk te maken.
Burgemeester Dijksma deelt mee van de wethouder te hebben vernomen dat zij daaraan een nadere uitleg zal geven bij het Meldpunt Perspectief; het maakt wel degelijk uit waar mensen vandaan komen als het gaat om de vraag welk perspectief zij hebben. Dat maakt ook uit voor de vraag hoe succesvol het stadsbestuur is in zijn aanpak en wat het bestuur wel en niet kan. Daarom moet de raad dit wel weten. Dan is zichtbaar te maken wat het college aan het doen is in de praktijk.
De heer Van Bemmel (Partij voor de Dieren) vraagt zich dan af waarom er verder geen nadere informatie staat in de factsheet. Hij leest alleen het land van herkomst er verder niets.
Burgemeester Dijksma kondigt aan in Q4 met nog meer cijfers te zullen komen. Zij zal straks ingaan op het aantal verblijfsontzeggingsgebieden. Dan zullen onder meer de vervolgtrajecten beter op schrift komen. Daaraan wordt nu hard gewerkt. Zij zal daarover in algemene zin nog iets zeggen. Het college komt in een volgende brief met nog meer duiding. Daarmee wordt de factsheet eerder rijker dan armer.
De raad zegt enerzijds dat de aanpak succesvol lijkt. Een aantal mensen is daarover kritisch. Zij schaart zich onder diegenen die zeggen dat het succesvol is. Zij hoopt de commissie hiervan te kunnen overtuigen.

Zij gaat in op de bestuurlijke maatregel, de verblijfsontzeggingen. In 2022 was dat alleen al onder het Bollendak 83 keer. In 2023 was dat 281 keer aan de orde, in 2024 148 keer. Zij vindt dat forse aantallen. Daarop wordt ook gehandhaafd.
Vervolgens is wel degelijk een afname te zien van heftige incidenten, zowel in de Kop van Lombok, maar ook in het winkelcentrum Overvecht en onder het Bollendak. Dat betekent niet dat er nooit meer iets gebeurt. Zij bevestigt dat winkeldiefstallen nog steeds een probleem zijn, onderling vindt veel geweld plaats, het blijkt in de praktijk lastig om dit op te pakken; de mensen die aangevallen worden weigeren categorisch aangifte te doen. Zonder een aangifte kan dit juridisch niet goed doorgezet worden. Zij bevestigt richting de heren Van Bemmel en Van Steeg dat het gaat om een complexe groep en problematiek. De burgemeester bevestigt dat het ook een zaak van lange adem is. Het college merkt in de gesprekken met winkeliers dat zij wel degelijk verschil ervaren en dat inderdaad de BOA's en de Stewards en ook de politie in die samenwerking effectief zijn. De betrokkenen merken dat het beter wordt.
De burgemeester gaat in op de samenwerking met het Rijk en het extra geld op een van de laatste dagen van de staatssecretaris. Het ministerie is positief over de aanpak van Utrecht. Dit is extra beloond met een dubbele bijdrage vanuit het Rijk. Geld is ontvangen voor het Meldpunt, 300.000 euro. Ook is 360.000 euro ontvangen voor het stedelijk programma en de persoonsgerichte aanpak. De wethouder zal daarop ingaan. Dit geld komt vanuit het departement.
Op verzoek van de raad heeft het college een eigen aanpak ontwikkeld. De raad heeft om een combinatie van zorg en veiligheid gevraagd. De burgemeester bevestigt dat landelijk een repressieve aanpak is. Daarover is de raad geïnformeerd in de Raadsinformatiebijeenkomst. Het college heeft werk gestoken in de eigen vormgeving van de eigen aanpak; de zorgkant werd van belang gevonden. Het college is daarmee begonnen ver voordat het geld uit Den Haag kwam. Het is nu mogelijk voor het college om dit verder door te zetten. Het geld uit Den Haag zegt iets over de kwaliteit van de relatie gemeente : Rijk.
De heer Van Steeg (CDA) vindt het mooi dat het geld gekomen is. De staatssecretaris had al hoog en breed gezegd dat er extra geld is voor deze aanpak. Die gesprekken liepen al heel lang. Hij vraagt waarom het zo lang geduurd heeft.
Burgemeester Dijksma antwoordt met *de tijdsduur* in *Haags perspectief* te zetten. Zij refereert aan de Raadsinformatiebijeenkomst vorig jaar. Zij verwacht dat de raad de landelijke publiciteit heeft gezien over de aanpak vanuit het Rijk. Zij verwacht ook dat de raad de vraagtekens die daarbij gesteld werden, heeft gezien; onder andere door het Openbaar Ministerie over de rechtmatigheid van één en ander.
Voor het college is belangrijk zijn eigen ankers te slaan; daaraan heeft het college gewerkt. Ondertussen had het college ook contact met de staatssecretaris. De staatssecretaris heeft begrip getoond voor de Utrechtse aanpak. Het was niet zo dat vanaf dag één er een beschikking kwam met geld. Daarvoor zijn ook gesprekken nodig. Het college is eerst bezig gegaan met het uitontwikkelen van de persoonsgerichte aanpak. Dat kost tijd.
De heer Van Steeg (CDA) noemt de periode van anderhalf jaar Bollendak en merkt op dat een lange tijd te vinden. In die tijd is het aantal winkeldiefstallen gestegen en het aantal incidenten met zakkenrollen ook. In dat licht vindt hij die periode wel erg lang. Staatssecretaris Van der Burg had al lang gezegd dat er geld beschikbaar was. Voor hem is het nog onduidelijk waarom juist nu die financiële samenwerking is ontstaan.

Burgemeester Dijksma merkt op dat hiermee de suggestie gewekt wordt als is het college pas in de afgelopen maand fullspeed begonnen. Dat is niet het geval. Dit werd al gedaan en Utrecht kreeg in de meest recente periode daarvoor extra geld. Zij beschouwt dat als iets moois en als een uiting van vertrouwen. De stewards zijn er al. Het college is bezig met Hoog Catharijne en hoe daar om te gaan met winkeldiefstallen. Zij herkent het beeld niet dat de heer Van Steeg schetst.
De heer Van Steeg (CDA) ontkent te willen suggereren dat er in de afgelopen tijd niets is gebeurd. Hij vindt dat de samenwerking met het Rijk lang op zich heeft laten wachten. Hij herhaalt zijn vraag.
Burgemeester Dijksma antwoordt dat ook dat feitelijk niet waar is. Zij licht toe dat wanneer er een financiële beschikking komt, dat niet betekent dat ondertussen niet wordt samengewerkt. De gemeente werkt wel degelijk samen met het Rijk, omdat de gemeente in de keten afhankelijk is van bijvoorbeeld de AVIM, of van het COA en omdat er voortdurend informatie uitgewisseld wordt. Daarvoor kreeg de gemeente ook alle ruimte. Het team Toezicht Bijzondere Doelgroepen is gesteund door het ministerie van justitie; ook daarmee is het college veel eerder begonnen. Zij constateert dat de heer Van Steeg en zij daarover een verschillend beeld hebben. De burgemeester benadrukt niet ontevreden te zijn over wat het Rijk voor de gemeente heeft willen betekenen.
Zij vervolgt haar beantwoording met in te gaan op nog enkele cijfers. Er zijn 23 personen opgenomen in de zogenaamde persoonsgerichte aanpak. Enkele van hen zijn begeleid naar zorg die ze op dat moment nodig hadden, enkelen zijn herenigd met familie in het thuisland en bij enkelen loopt het traject via detentie, gedwongen terugkeer, of de vreemdelingen ISD voor veelplegers. Op dit moment zijn 50 personen in beeld bij het Meldpunt Perspectief. De burgemeester bevestigt dat het hier gaat om een rondreizende groep; dit geldt niet voor iedereen in dit aantal. Dit betekent dat ook aansluiting is bij de landelijke persoonsgerichte aanpak. Het college heeft met het Rijk afgesproken die samenwerking nog verder te gaan intensiveren. Zij rondt hiermee haar beantwoording af.
Interrupties
Mevrouw Meerding (VVD) had een vraag gesteld over de samenwerking met het Rijk; zij prijst zich gelukkig met het antwoord en het iets betere beeld. Zij wil graag scherp hebben of verder opgetrokken wordt met het Rijk in de meer repressieve acties; of hoeft de raad daarvan niet meer iets te verwachten?
Burgemeester Dijksma antwoordt ontkennend; dat doet het college ook. Zij noemde zojuist een aantal cijfers waarbij ook de recidive naar het land van herkomst zit; daarover kan de gemeente niet alleen beslissen. Dat moet zij samen doen met het Rijk; in dat opzicht is de gemeente ook afhankelijk van het Rijk.
Mevrouw Meerding (VVD) vraagt wat de gemeente precies doet samen met het Rijk.
Burgemeester Dijksma licht toe dat het dan gaat over dossiers die de gemeente moet hebben. Mensen zijn niet rechteloos. De gemeente moet aantonen wat er aan vooraf is gegaan. Bijvoorbeeld wanneer een misdrijf in het geding is, dat zo groot is dat iemand niet vrij kan blijven in de samenleving. Vervolgens gaat dan via het Rijk de route lopen van terugkeer. Maar dat is niet altijd het geval; er zitten dan ook soms mensen in detentie. Dat is de gebruikelijke samenwerking. Vast te stellen is dat de gemeente de samenwerking heeft geïntensiveerd. In het verleden merkte het college dat bijvoorbeeld de AVIM vaak de onmisbare schakel was. Die was vaak niet beschikbaar voor de gemeente. Dat is in de afgelopen periode verregaand verbeterd.

Wethouder Streefland gaat in op de LVV. Meerdere mensen vroegen welke oplossing de LVV kan bieden voor deze groep, ook in de toekomst. Hier gaat het specifiek over overlastgevende criminele vreemdelingen die veelal niet in de LVV kunnen dan wel willen. Het gaat daarbij om perspectief. Is er perspectief op hier kunnen blijven op basis van het dossier, juridisch, het emigreren, dus door naar een ander land wanneer daartoe de mogelijkheid bestaat of terug naar huis. Deze hele kleine groep kan of wil vaak niet in de LVV en reist rond in Europa.
De groep die wel in de LVV wil en kan werkt aan perspectief; zij ziet dat de gemeente een veilige haven is voor de groep die anders op straat terecht zou komen, af kan glijden, medisch gezien of misschien ook wel in criminaliteit. Utrecht is in veel gevallen in staat oplossingen te bieden. Hiermee houdt het college de meest kwetsbare daar en apart van de overlast gevende criminele vreemdelingen die hier ter sprake zijn. Beide groepen krijgen daardoor een specifieke aanpak.
In dit verband noemt de wethouder het Meldpunt Perspectief, zowel bij de LVV wordt gekeken naar het perspectief als ook bij deze overlast gevende groep. Voor die laatstgenoemde groep in het ofwel remigreren omdat ze ergens anders asiel hebben aangevraagd, ofwel terug naar Ter Apel en soms ook naar Hoogeveen naar de PWL-locatie. En soms naar Rotterdam, naar een locatie waar de mensen uitgezet worden. Soms brengt de gemeente de mensen zelf terug naar het Meldpunt Perspectief, en dan terug naar huis.
Met betrekking tot het wegvallen van de LVV is daarover vanochtend uitgebreid gesproken. De wethouder gaat er vanuit dat dit absoluut invloed heeft. Om die reden de brief met de verschillende scenario's waarin het college uitzoekt wat het kan doen naast de 1,8 miljoen euro die het college in het coalitieakkoord had. Tegelijkertijd zoekt het college ook naar extra geld via de VNG - dat is een uitname uit het Gemeentefonds. De gemeente Utrecht vangt ook ongedocumenteerden op uit andere gemeenten omdat Utrecht een centrumgemeente is. Daarbij kijkt het college ook naar wat te doen is met partners in de stad. Ook is na te gaan wat het betekent voor de keuze die de raad kan of moet maken in de Voorjaarsnota. Dat ligt bij de raad.

Over de Koudweerregeling is vanochtend uitgebreid gesproken. Het college heeft gezegd dit structureel en beter te willen doen in de nota Opvang. De Koudweerregeling wordt vanuit Volksgezondheid uitgebracht; dat valt dus eigenlijk onder de portefeuille bij een andere wethouder. Het gaat om doelgroepen waarmee deze wethouder te maken heeft die daar veelal zijn. Bij de KWR van de afgelopen winter meldden zich ruim 100 unieke ongedocumenteerden. Het college wil beter in kaart brengen wie dat zijn. Daar is ook Meldpunt Perspectief bij betrokken om na te gaan om wie het precies gaat. Met de kennis van het meldpunt, is bijvoorbeeld te achterhalen dat een deel van de mensen in een COA-locatie zit; die worden naar die locatie teruggestuurd. Zo kwam het college er achter dat een deel uit het buitenland kwam of zich nog moest melden in Ter Apel.
Het college probeert dit voor de toekomst stabieler te regelen. Vragen werden ook gesteld over of groepen bij elkaar gehuisvest konden worden. Het college houdt het liefst de EU-arbeidsmigranten en de ongedocumenteerden uit elkaar. Dat heeft ook te maken met de aanpak die verschillend is. Wanneer de groepen noodgedwongen bij elkaar komen, gaat dat niet vanzelfsprekend goed. Dat betekent ook iets voor de veiligheid van de mensen die er werken, maar ook voor de mensen die er zijn. Dan wordt gezocht naar goede oplossingen. Datzelfde is te zien bij Herstart, bij de Inloop.

Gezocht wordt dan naar praktische oplossingen in de fysieke sfeer en zo dat het veilig is voor de mensen die daar werken.
Mevrouw Oul Fakir (BIJ1) gaat in op de samenwerking met het meldpunt Perspectief voor de Koudweerregeling en het opvragen van informatie voor het krijgen van een beeld van met wie de opvang te maken heeft. Zij vraagt of dat ook als voorwaarde wordt gesteld voor een persoon om gebruik te maken van de opvang.
Wethouder Streefland antwoordt ontkennend. Het wordt wel aan mensen gevraagd voor 10:00 uur zich te melden. Dat heeft een goed effect. In principe is de Koudweerregeling er voor iedereen. Er worden wel vragen gesteld over wie de persoon is en wat de persoon nodig heeft. Zo komt de opvang er soms achter dat een deel van de groep rechtstreeks uit Ter Apel komt en daar de volgende dag weer naar terug kan.

Soms blijkt dat ze uit Duitsland komen of uit Noord-Frankrijk; dan wordt wel gezocht naar waar het voorliggend veld is. Dan kan ook die groep weer terug. Dan kan iemand anders die dit niet heeft daar wel een plek krijgen.
Met betrekking tot het Meldpunt Perspectief vroeg de commissie het de burgemeester en de wethouder de Utrechtse aanpak te volgen; de wethouder noemt in dit verband het team Toezicht Bijzondere Doelgroepen - die maken in het veld contact met mensen uit de doelgroep. De wethouder noemt in dit verband ook de PGA-experts - de mensen van de persoonsgerichte aanpak. Die kunnen bijvoorbeeld doorverwijzen naar medische zorg of naar het Meldpunt Perspectief.
De wethouder heeft begrepen dat sommige van de commissieleden gesproken hebben met medewerkers van het Meldpunt Perspectief; zij beveelt de commissie dat aan. Dan krijgen de commissieleden gevoel bij de aanpak. Te zien is dat wanneer er echt contact komt met deze groep en gevraagd wordt wat men nodig heeft, het soms lukt om mensen uit die groep weer terug te krijgen naar huis. Maar ook naar medische zorg wanneer ze die nodig hebben. Of terug naar het land waar zij eerder asiel aanvroegen. De wethouder vertelt over de successen die hierop geboekt zijn en de reacties die dan komen van betrokkenen met video's die worden opgestuurd.

Goed wordt samengewerkt met het AVIM. Te merken is dat het netwerk van het Team Toezicht bijzondere doelgroepen, maar ook de PGA-experts en het Meldpunt Perspectief gezamenlijk ervoor zorg dragen dat het rustiger is. Dan kan ook blijken welke zorg mensen nodig hebben en kan die zorg worden ingezet.
Het college probeert ook de aanpak tussen de verschillende steden op te pakken. Zij vernam van de staatssecretaris dat de aanpak zoals die is opgezet, de aanpak is zoals die door het Rijk is bedoeld. Het is nodig om dieper in de groep te zitten om iets meer persoonlijke gegevens te krijgen.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt naar de actuele stand van zaken in cijfers als het gaat om mensen die terugkeren.
Wethouder Streefland antwoordt die gegevens nu niet voorhanden te hebben. Zij stelt voor die mee te nemen in de brief die was toegezegd.
Geld is vrijgekomen voor de doorontwikkeling van het Meldpunt Perspectief. De aanpak van dat meldpunt is te vergelijken met de aanpak van Barka. De wethouder gaat in dit licht in op de Utrechtse aanpak van zorg met het perspectief van terug naar huis, of remigreren of terug naar Ter Apel. Dat ontwikkelt het college momenteel.

De wethouder gaat in op de gesloten inrichting voor deze groep. Zij noemt Rotterdam als voorbeeld; wanneer mensen terug naar huis gaan, kan dat ook via die route. Het Rijk is bezig geweest met PBL locaties (Procesbeschikbaarheidsloctie bij kansarme asielaanvragen – de voorzitter). Het Rijk zoekt ook of er nog andere locaties mogelijk zijn. De vraag bij opsluiting 22 van de 24 uur in een PBL-locatie is of dat mogelijk is op basis van overlastgevend gedrag. Dat speelt landelijk. Het college zal altijd nagaan wat mogelijk is in de provincie. Dan is dit een relevante vraag bij de provinciale regietafel; daar komen de vragen op tafel over verdeling van taken et cetera. Daar wordt beoordeeld wat wel en wat niet gedaan kan worden.
Hiermee rondt zij haar beantwoording af.

Gemiste vragen

Mevrouw Dada-Anthonij (D66) merkt in het debat dat de commissie een hele andere beleving heeft van welke resultaten bereikt worden. Zij vraagt of het mogelijk is iets van een mini dashboard in te richten waarin die resultaten getoond worden zo dat de raad straks het juiste uitgangspunt heeft bij een volgend debat.
Wethouder Streefland antwoordt dat dit een mooi uitgangspunt is. De duiding daarbij heeft de commissie gehoord. Zij refereert aan de toezegging van de burgemeester in Q4; dat zal dan betrekking hebben op het team Toezicht bijzondere doelgroepen, op de PGA, en ook op het Meldpunt Perspectief, hoe dat werkt. Dat is bij deze toegezegd.
Mevrouw Oul Fakir (BIJ1) had een vraag gesteld bij overlastgevende criminele vreemdelingen; in de brief staat dat ook de mensen daaronder vallen die mogelijk dit gedrag gaan vertonen. Zij vindt dat verwarrend. Zij vraagt hoe de wethouder dat ziet.
Wethouder Streefland merkt op dat de burgemeester goed heeft benoemd dat het hier gaat om een kleine groep en dat het om een groep gaat die ook heel kwetsbaar is. Het college probeert via een andere route na te gaan wat nodig is. De wethouder zou deze groep zo willen blijven benoemen.
Mevrouw Oul Fakir (BIJ1) licht toe dat het haar niet per se gaat om die term; het gaat haar om wat daaronder valt: enerzijds mensen die dat gedrag vertonen maar anderzijds ook mensen die het risico lopen dat gedrag te gaan vertonen. Cijfers zijn dan verwarrend. Het kan ook gaan om mensen die niets gedaan hebben als de omvang van de groep genoemd wordt.
Burgemeester Dijksma zet uiteen dat mensen die niets gedaan hebben, niet geschikt zijn voor deze aanpak. Zij begrijpt uit de woorden van mevrouw Oul Fakir dat het begrip *risico lopen* verwarrend werkt. De burgemeester begrijpt dat het college hierop scherper moet zijn in een vervolgbrief. Het gaat nu echt om mensen die overlast veroorzaakt hebben en crimineel gedrag vertonen. De burgemeester benadrukt dat de groep niet onnodig wordt opgerekt. Dat is haars inziens de onderliggende vraag. **Mevrouw Oul Fakir** (BIJ1) antwoordt bevestigend. Zij attendeert op de definiëring van de term. Dit antwoord is voor haar duidelijk.

De voorzitter neemt ervan kennis dat er geen gemiste vragen meer zijn.

De voorzitter legt de vraag voor of de agenderende fracties hun doel hebben bereikt.
Mevrouw Meerding (VVD) vindt dat voor haar fractie het doel bereikt is. De commissie heeft helderheid gekregen. Bovendien is er een brief toegezegd. Zij is daarmee tevreden voor nu.

De voorzitter ziet brede instemming hiermee in de commissie.
Hij rondt de bespreking van dit agendapunt af en sluit de vergadering om 22.06 uur.

TOEZEGGINGENLIJST

Naar aanleiding van agendapunt 9: **Raadsbrief Voortgang aanpak overlastgevende vreemdelingen** zegt de burgemeester toe:

- In Q4 volgt een raadsbrief met o.a. meer cijfermatig inzicht bij de huidige aanpak (met o.a. een ‘mini-dashboard’).

Griffie Gemeenteraad Utrecht
Secretariaat raadscommissie Mens & Samenleving
Postadres Postbus 16200 3500 CE Utrecht
Telefoon 030 – 286 10 69 **Fax** 030 – 286 15 18
www.utrecht.nl/gemeenteraad

Gemeente Utrecht

VERSLAG OPENBARE VERGADERING COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN D.D. 20 JUNI 2024

[Typ hier]

Datum verslag	27 juni 2024
Locatie	Stadhuis, raadszaal
Verslag door	Geertjan Benus (Notutekst)
Vaststelling verslag	september 2024

Aanwezigen:
Avondvergadering
De voorzitter, de heer C. Bos, en van het college de wethouder S. Schilderman, en voorts de leden: de heer F. Claassen (GroenLinks), de heer R. Peters (D66), de heer R. van der Graaf (ChristenUnie), de heer R. van der Zweth (PvdA), de heer R. Snijder (Student & Starter), de heer B. van Steeg (CDA), de heer B. van Steeg (CDA), mevrouw J. Zwinkels (CDA), mevrouw M. Ramaker (VVD), de heer H. Dijkstra (EenUtrecht), de heer S. van Bemmel (Partij voor de Dieren), de heer R. Maas (VOLT), de heer M. Usta (DENK) en van de griffie de commissiegriffier de heer J. Lok, en de gemeentesecretaris en de accountant, de heer R.A. van Vugt.

Verslag openbare vergadering commissie VBF d.d. 20 juni 2024

Aanwezigen:.....- 1 -
1. Opening en mededelingen.....- 1 -
2 Raadsvoorstel Jaarstukken 2023.....- 1 -
2.1 Raadsvoorstel Resultaatbestemming 2023.....- 1 -
2.2 Raadsbrief Collegereactie Accountantsverslag 2023.....- 2 -
2.3 Raadstoetsen.....- 2 -
2.3.1 Raadstoets Samenleven en Sport.....- 2 -
2.4 Raadsbrief Beantwoording raadsvragen en erratum Jaarstukken 2023.....- 2 -

1. Opening en mededelingen

De voorzitter, de heer Bos, opent de vergadering om 20.00 uur en hij heet iedereen welkom. De jaarstukken staan op de agenda. De heer Van Vugt, accountant van Deloitte, is vanavond te gast in deze commissie voor het debat over de jaarrekening.

Mededelingen van het college
Wethouder Schilderman deelt mee piketdienst te hebben. Zij kan tijdens de vergadering gebeld worden en moet daar dan aandacht een besteden.
De voorzitter neemt aan dat de ondersteuning van de wethouder de vragen kan bijhouden.

Mededelingen vanuit de commissie
De heer Usta (DENK) vervangt de heer Simşek; de heer Simşek is afwezig vanwege ziekte.

2 Raadsvoorstel Jaarstukken 2023

2.1 Raadsvoorstel Resultaatbestemming 2023

2.2 Raadsbrief Collegereactie Accountantsverslag 2023
2.3 Raadstoetsen
2.3.1 Raadstoets Samenleven en Sport
2.4 Raadsbrief Beantwoording raadsvragen en erratum Jaarstukken 2023

Uitnodiging voor de openbare vergadering van de commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën over de Jaarstukken 2023 die wordt gehouden op 20 juni 2024. Het Dagelijks Bestuur (DB) heeft op advies van de Adviescommissie Controle en Financiën op 21 maart 2024 ingestemd met het voorstel om de P&C cyclus aan te passen. Een van de wijzigingen is om de bespreking van de jaarstukken te splitsen in de het financiële deel van het jaarverslag en het inhoudelijke programmadeel van het jaarverslag op 20 juni. Doelstelling van de separate behandeling is om de controlerende rol van de raad ten aanzien van de jaarstukken nog meer accent te geven. In de avond van 20 juni is de commissie financiën gepland voor de bespreking van de jaarrekening en de financiële paragrafen met de wethouder en in aanwezigheid van de externe accountant. De behandeling is zonder spreektijden.

De voorzitter verneemt desgevraagd dat de commissie kan instemmen met de agenda. Hij leidt de bespreking in. De commissieleden hebben geen spreektijden. De voorzitter van de adviescommissie Controle en Financiën zal allereerst een toelichting geven op de stukken. Hij benadrukt dat er vanuit de commissie geen technische vragen gesteld zullen worden. Voorafgaand aan het debat zijn veel technische vragen beantwoord door de ambtelijke organisatie.

De adviescommissie controle en financiën
Mevrouw Zwinkels (voorzitter adviescommissie Controle en Financiën), deelt mee dat donderdag 31 mei 2024 de adviescommissie de jaarstukken heeft besproken in aanwezigheid van de accountant. Zij dankt alle betrokkenen bij dit intensieve proces. Zij benadrukt vanuit de adviescommissie het belang van de controlerende rol van de raad op de jaarstukken en is daarom verheugd dat het advies om de jaarstukken in de reguliere commissie te bespreken is opgevolgd door het Dagelijks Bestuur. Zo ontstaat meer aandacht voor de uitgevoerde raadstoetsen op het programma Veiligheid en Samenleven en Sport. Zij dankt ook de Raadsrapporteurs voor hun inzet.
Zij noemt de belangrijke aandachtspunten vanuit de adviescommissie:
Zij complimenteert het college in het kader van de leesbaarheid met de vernieuwde opzet van de jaarstukken en de inzet bij de rechtmatigheidsverantwoording. Die is dit jaar voor het eerst door het college opgesteld. De vraag is nu wat volgens de accountant nog is te verbeteren.
In het kader van de financiële positie deelt zij mee dat de voorspellende waarde van de begroting en het capaciteitvraagstuk voldoende aandacht hebben van het college, zo schrijft de accountant. Een uitvoeringstoets kan bij de besluitvorming als hulpmiddel dienen, waarbij de vraag wordt gesteld of ambities en plannen uitvoerbaar zijn, uitgaande van de beschikbare capaciteit. Hij vraagt hoe de wethouder kijkt naar het advies van de Uitvoeringstoets, die de raad kan helpen in zowel de besluitvorming als in de Verantwoording.
In het kader van het aantal reserves merkt mevrouw Zwinkels op dat de gemeente Utrecht circa 58 bestemmingsreserves heeft. Dat aantal is hoog. De accountant adviseert een jaarlijkse toets te doen op nut en noodzaak van deze reserves. Zij vraagt of de wethouder dit advies gaat opvolgen.
Met betrekking tot de resultaatbestemming deelt mevrouw Zwinkels mee dat voor het eerst in lange tijd de begroting een negatief resultaat laat zien over het boekjaar. Dat wordt vooral veroorzaakt door een fout in de begroting. In de voorgestelde resultaat-

bestemming wordt een bedrag van 21 miljoen euro overgeheveld naar het jaar 2024. Zij vraagt hoe de wethouder daar naar kijkt in relatie met het tekort over het jaar 2023.
Haar laatste punt is het Verbeterplan. De adviescommissie wenst betrokken te zijn bij het Verbeterplan dat wordt opgesteld naar aanleiding van de fouten in de begroting. Dat onderwerp staat geagendeerd voor de eerstvolgende heidag. Zij vraagt hoe de raad daarover geïnformeerd wordt en of de wethouder alvast iets kan vertellen over vorderingen die gemaakt worden met het Verbeterplan.
Zij vraagt de accountant (1) aandacht voor de motie 409 Grip op investeringen bij de programmabegroting 2024. De adviescommissie spreekt geregeld over dit thema; dit zou ook het thema zijn richting de begroting en het MPR 2025. Daarbij is het budgetrecht van de raad een aandachtspunt. Zij vraagt hoe de accountant aankijkt tegen het budgetrecht van de raad. Zij vraagt of de raad voldoende in positie is.
(2) de informatie-uitwisseling tussen centraal en decentraal blijkt ontoereikend te zijn. Zij vraagt hoe dat komt en wat de risico's zijn; hoe kan dit volgens de accountant worden opgelost?

De commissie
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat 2023 in financieel opzicht een dramatisch jaar is voor de gemeente Utrecht. Met over het hoofd zien van 42 miljoen minder aan inkomsten vanuit het Rijk, gaf dat haar een diepe knauw in het vertrouwen van dit college en in de betrouwbaarheid van de aangeleverde stukken over financiën.
In het jaarstuk staat dat *het Rijk* én *minder inkomsten* de redenen zijn voor het negatieve resultaat. Zonder die grote rekenfout was die 42 miljoen euro aan minder inkomsten uit het Gemeentefonds er ook, alleen veel eerder bekend. Dan was er meer tijd geweest om bij te sturen om te voorkomen dat het negatieve resultaat zo moest eindigen.
De raad heeft in maart 2024 met de wethouder Financiën een debat gevoerd over deze misrekening. Wat de VVD betreft is dit de laatste keer dat de wethouder een dergelijke rekenfout laat maken.
Dat de inkomsten uit het Rijk lager zouden uitvallen, werd bekend in de Meicirculaire in 2023. Toen gingen de alarmbellen af. Dat de grootste fout zit in de verkeerde berekening van de prijscompensatie, was ook al in maart 2023 bekend.
De heer Claassen (GroenLinks) hoort de VVD de wethouder een vorm van gele kaart geven. Tegelijkertijd hoorde hij eerder instemming en vertrouwen in het Verbeterplan. Hij vraagt of dat vertrouwen er nu niet meer is.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat in de Voorjaarsnota ruim 1 miljoen wordt geïnvesteerd in het Verbeterplan. Zij houdt vast aan de knauw op haar vertrouwen; hoe moeten de cijfers beoordeeld worden?
De heer Claassen (GroenLinks) vraagt wat de reactie zal zijn van de VVD als de wethouder zegt dat dit wat haar betreft ook niet meer gebeurt en het dit Verbeterplan aan de raad voorlegt.
Mevrouw Ramaker (VVD) hoort in de concretisering van de vraag van de heer Claassen een Zwart-Wit tegenstelling. Dit is een rekenfout waarvan zij nu achteraf zegt dat het college dit had kunnen weten.
De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat de VVD terecht zei dat wanneer de rekenfout niet was gemaakt het tekort er ook was geweest maar dan eerder zichtbaar. Hij bevestigt de juistheid daarvan: dan was het tekort dat door het Rijk was ontstaan eerder bekend geweest. Hij vraagt of de VVD het vooral vervelend vindt dat

de raad het nu zo laat weet of ergert de VVD zich er óók aan dat het Rijk de gemeente met een dergelijk gat opzadelt, ook voor 2023 al.
Mevrouw Ramaker (VVD) baalt vooral van dat zij het eerder had kunnen weten en dat er dan sneller geanticipeerd had kunnen zijn. Daardoor was er ook meer ruimte geweest om na te gaan hoe dit is op te lossen.
De heer Van der Zweth (PvdA) deelt dat met de VVD. Hij vraagt of de VVD ervan baalt dat het überhaupt het tienvoudige is dan de eerste raming ervan. De gemeente krijgt meer taken, beschikt over steeds minder budget en dat dat ook al speelde in 2023. Hij vraagt of dat klopt.
Mevrouw Ramaker (VVD) baalt ervan dat in de beeldvorming het negatieve resultaat van 17 miljoen euro veroorzaakt is door minder inkomsten uit het Rijk. Haar fractie gaf al bij de algemene beschouwingen aan dat dat niet het geval is. Dit komt doordat er meer uitgegeven is.
De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat dat niet óók waar kan zijn wanneer de VVD tegelijkertijd zegt dat de gemeente het tekort dan al eerder had gehad. Het probleem is dat er een tekort is. Dat ligt bij het Rijk met een opschalingskorting, met een herijking van het Gemeentefonds; dat zorgt voor tekorten. Er zijn ook andere rekenfouten gemaakt en rekende het bestuur zich te rijk; tot zijn spijt komt de raad daar laat achter. Hij benadrukt dat wat hem betreft het probleem bij het Rijk ligt.
Mevrouw Ramaker (VVD) brengt in dat wanneer dit bekend was geworden bij de Meicirculaire, het college eerder forse maatregelen had kunnen treffen. Nu ziet zij een groot tekort op overhead. Zij had als collegelid daarop flink sturing gegeven.
In september 2023 ontvangt de raad een voorstel voor de instelling van een Reserve Gemeentefonds die de verschillen in de Meicirculaires kan opvangen. Zij vraagt de accountant hoe het met die Reserve staat. Zij vraagt naar de zin van de instelling ervan. Zij vraagt of die instelling ervoor bedoeld is om de raad niet meer te hoeven lastigvallen met wijzigingen.
In de Berap van september staat dat de inkomsten vanuit het Rijk 5 miljoen euro lager uitvallen dan geraamd. Zij heeft enkele zaken in de interrupties al toegelicht; die slaat zij over in haar betoog.
In de begroting 2023 is ruim 71 miljoen uitgetrokken voor de versterking van de organisatie; dat is elk jaar bijna 8 miljoen extra. Zij noemt in dit kader de 18 miljoen euro. Maar zij ziet ook dat er 9 miljoen euro bovenop de 18 miljoen is gekomen. Zij vraagt uitleg daarvan. Zij vraagt of dit op grip op de uitvoering van de taken zit.
De VVD kaartte meermalen aan reëler te gaan begroten. Ook kaartte haar fractie meermalen aan de paragraaf Financiën en raadsvoorstellen te onderbouwen. Dus dat duidelijk wordt voor de raad wat in financieel opzicht wordt besloten. Het doorschuiven van de financiële keuzes naar Voorjaarsnota's maakt het voor de raad vaak ingewikkeld. Zij vraagt of de wethouder het met de VVD eens is dat Financiën de sturende rol moet krijgen in alle raadsvoorstellen met financiële componenten, vooral als er heel veel risico voor de gemeente zit. Wat haar betreft heeft de wethouder daarin het laatste woord. Zij vindt het niet heel ongebruikelijk in deze tijd van bezuinigingen. Zij vraagt wat de accountant adviseert voor de verbetering van de financiële paragraaf van de raadsnota's.
De heer Peters (D66) vraagt zich af hoe dat concreet er komt uit te zien in een raadsvoorstel wanneer Financiën sturend is; wat is er dan concreet anders?
Mevrouw Ramaker (VVD) bevestigt dat het een invloedrijke rol is van Financiën; de wethouder zet haar paraaf. Ambtenaren van de afdeling Financiën zien het voorstel

en ook de wethouder Financiën. Zij vindt het ook een manier om meer controle te krijgen in een organisatie die veel op eilandjes werkt.
De heer Peters (D66) vraagt of daarbij de aanname zit, dat bij raadsvoorstellen de afdeling Financiën helemaal niet meekijkt.
Mevrouw Ramaker (VVD) noemt het meest recente voorbeeld, het Cultuurcluster Berlijnplein met een financiële component waarvan ze niet de indruk kreeg dat dat ook besproken was met de afdeling Financiën. De VVD heeft daarvoor een extern advies moeten inwinnen bij de accountant.
De heer Peters (D66) vindt dit een legitieme vraag wanneer dit echt het geval is; hij hoopt dat de afdeling Financiën altijd meekijkt wanneer aan een raadsvoorstel een financiële component zit. Hij gaat ervan uit dat dit in algemene zin gebeurt en dat mevrouw Ramaker hiermee niets nieuws voorstelt.
Mevrouw Ramaker (VVD) vindt de financiële onderbouwing van raadsvoorstellen vaak summier. Zij moet als raadslid vaak heel veel zelf uitzoeken. Zij ziet een check van de afdeling Financiën niet terug in de financiële onderbouwing. Zij vervolgt haar inbreng in haar termijn.
De VVD maakt zich zorgen over de wijze van begroten aan de inkomstenkant; ruim 10 miljoen euro is hoger geraamd aan inkomsten OZB niet-woningen; zij vindt dat een niet geringe meevaller. Zij vindt het ook zorgelijk dat met de Franse slag begroot wordt. Zij vraagt de accountant hoe meer grip te kunnen krijgen op dit soort prognoses. Zij vraagt of de accountant het met haar eens is dat af en toe te voorzichtig en risicomijdend wordt begroot.
De VVD valt een flinke cash op de OZB. Opnieuw is de belastingdruk van de Utrechtse wooneigenaren gestegen, met 2% hoger dan het landelijk gemiddelde. In 2022 was de toename 0,6%. De VVD is het niet eens met deze ruk aan de belastingknop. Zij vreest dit nog een keer te gaan meemaken.
Zij vraagt hoe de wethouder denkt over draagvlak voor lokale belastinginning. Hoe denkt de wethouder dat draagvlak te behouden?
Zij vraagt of het wijs zou zijn om binnen de eigen organisatie een team op te tuigen die de BghU gaat ontlasten. 17%, dat is is ruim 29 miljoen euro, moet de BghU nog innen voor 2023. Zij vindt dat heel veel geld. Zij legt de vraag voor wat de inwoner daarvoor terugkrijgt. Gaat het voorzieningenniveau voor alle inwoners in alle wijken omhoog wanneer die knop steeds omhoog wordt gedraaid?
Zij legt de vraag voor wat de hondenbelasting eigenlijk voorstelt; de gemeente heeft 810.000 euro opgehaald, 75.000 euro is kwijtgescholden, en 114.000 euro is oninbaar. Dat is nog net geen 2 ton directe lasten. Indirect vraagt zij hoeveel inzet er nodig is van de BghU; de wethouder hoeft wat haar betreft deze vragen niet letterlijk te beantwoorden. Het gaat haar meer om de inzet en wat daarvoor teruggekregen wordt. Zij legt de vraag voor of de hondenbelasting beter is af te schaffen.
De VVD wil heel graag met de wethouder in gesprek over verbonden partijen en het liefst zo snel mogelijk omdat de raad meerdere malen geconfronteerd wordt met overvallen met extra geld of met extra leningen omdat de Governance niet goed is afgedekt. De raad staat in dit soort verbonden partijen vaak te ver af van deze partijen en is afhankelijk van de informatievoorziening door het college.
Zij heeft soms ook het gevoel dat het college wordt overvallen: de UW-holding, BghU, GGD, Regio Utrecht. Ook vanuit de raad worden daarover wel eens opmerkingen gemaakt.
De heer Claassen (GroenLinks) vraagt of de VVD van mening is dat de gemeente Utrecht te zwaar zit in de verbonden partijen; zou de gemeente dat minder moeten

doen? **Mevrouw Ramaker** (VVD) begrijpt dat het handig is om verbonden partijen taken te laten uitvoeren, zoals de BghU. Zij ziet twee aspecten hieraan: (1) het democratische gehalte - de gemeente zit op afstand. Dit is gedelegeerd aan het college. En (2) de gemeente is afhankelijk van de Governance-structuur ook van een dergelijke organisatie zelf. Dat was te zien bij de UW-holding. De VVD keeg daarbij de indruk dat de gemeente afhankelijk is van de expertises et cetera. Wanneer dan fouten worden gemaakt, wordt de gemeente daar direct mee geconfronteerd.
De heer Claassen (GroenLinks) vraagt of de VVD van mening is dat het verstandig is om die activiteiten die de gemeente via UW laat lopen, maar beter in eigen huis kan halen.
Mevrouw Ramaker (VVD) kaart alleen aan dat er een afstand is van de raad naar deze verbonden partijen. Haar vraag naar de accountant is hoe daarop meer grip te kunnen krijgen; de raad heeft een controlerende en een sturende rol. Hoe is het mogelijk om niet steeds geconfronteerd te worden met plotselinge mensen op het gebied van Financiën.
De heer Claassen (GroenLinks) vraagt wat de VVD doet wanneer GroenLinks een voorstel indient om de grip op bijvoorbeeld de UW-bedrijven te vergroten door wel de activiteiten in huis te halen; kan het college dan op de steun van de VVD rekenen?
Mevrouw Ramaker (VVD) licht toe dat de gemeente 100% aandeelhouder is van de UW bedrijven. De gemeenschappelijke regeling doet de gemeente met andere gemeenten; zij merkt op dat dat verschillende takken van sport zijn. Bij Archief is nagegaan wat het betekent wanneer die taken weer in huis gehaald worden; dat heeft forse grotere lasten tot gevolg. Zij zal niet in deze zaal zeggen daarvan voorstander te zijn.
De heer Snijder (Student & Starter) begrijpt dat de VVD deze vraag stelt aan de accountant; hij vraagt of de VVD zelf een idee heeft hoe dat te kunnen doen.
Mevrouw Ramaker (VVD) vindt het goed wanneer zij als raadslid tijdig hoort dat het goed gaat. Zij vindt het goed aan de gemeenschappelijke regelingen dat de raad zienswijzes mag indienen op begrotingen. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met al die andere gemeenten. De gemeente kan niet zomaar zeggen er uit te stappen. Ze wil graag die discussie. In het verleden is de gemeente overvallen met flink veel geld. Zij herhaalt haar vraag over grip krijgen.
Zij rondt hiermee haar bijdrage af.

De heer Claassen (GroenLinks) complimenteert het college met de leesbaarheid op basis van zijn waardering voor het resultaat.
Hij vond de tekst in het raadsvoorstel over de rechtmatigheidsverklaring lastig leesbaar; wanneer is iets in principe niet rechtmatig. Ook met de verklaring waarom iets niet rechtmatig is, is het in zijn ogen niet rechtmatig. Hij vraagt of de wethouder dit op dezelfde manier ziet als hij. En wanneer dat het geval is vraagt hij de wethouder dat de volgende keer op een eenvoudige manier te formuleren.
Hij waardeert het dat het gemeentebestuur op een aantal punten aan de uitgavenkant van de begroting meer in control lijkt te komen. Over de inkomstenkant is al eerder gediscussieerd; hij refereert daarbij aan de desbetreffende inbreng van mevrouw Ramaker.
Hij merkt op dat er een raadstoets is gehouden. Daarin kwamen twee leerpunten naar voren. Die zijn wellicht op andere punten in de begroting ook interessant. Hij spreekt over het werken met benchmarks. En het geven van meerjarige getallen-

reeksen. Hij legt de vraag voor of meerjarige ontwikkelingen nog meer zichtbaar zijn te maken dan alleen de meerjarige reserves.

Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat de gemeente bij Werk & Inkomen 20 miljoen extra heeft moeten uitgeven en bij de Overhead 9 miljoen euro. Zij vraagt hoe GroenLinks dit ziet.

De heer Claasen (GroenLinks) waardeert de ontwikkeling waarbij de gemeente beter in Control aan het komen is. Hij spreekt zijn waardering uit voor de positieve ontwikkeling.

Mevrouw Ramaker (VVD) noemt de optelling tot 29 en het negatieve resultaat van 17 miljoen. Zij stelt dat Utrecht geen tekort zou hebben wanneer die 29 miljoen er niet was.

De heer Claasen (GroenLinks) constateert dat er geen vraag gesteld wordt en vervolgt zijn inbreng in zijn termijn.

De voorzitter van de adviescommissie Financiën en Control noemde al het punt van *de wasstraat voor de reserves* zoals genoemd door de accountant. Hij vindt dat een interessante gedachte waarover al eerder is gesproken. Hij vraagt of er al een moment is waarop de raad daarop kan rekenen.

De heer Van Steeg (CDA) vindt dit een lastig debat omdat het nu gaat over de financiën 2023. Dit legt wel een claim op de Voorjaarsnota. 2023 was inderdaad geen mooi jaar, zeker niet vanwege de berekening van het Gemeentefonds en de gevolgen daarvan voor de begroting en financiën. Als gevolg daarvan is er een negatief resultaat op de jaarrekening sinds lange tijd.

Hij vraagt de accountant waar de gemeente nu staat en welke verbeteringen denkbaar zijn voor de toekomst; hoe brengt dit de gemeente dichter bij het doel, namelijk het geld te besteden aan de plannen van de gemeente, ook in het licht van de lasten die opnieuw worden verhoogd: 112%, ruim boven het gemiddelde van Nederland met nog een extra lastendruk. Hij stelt die vraag in het kader van de volgende overwegingen: de zorgen die zijn fractie heeft geuit over de uitgaven, het planningsoptimisme, de bijsturing ondanks dat de gemeente meer in Control komt. De accountant adviseert de gemeente hier naar te blijven kijken.

De heer Van der Zweth (PvdA) begrijpt dat heer Van Steeg zegt dat het stadsbestuur zich zorgen moet maken over het lastenniveau. Hij vraagt of de heer Van Steeg het met hem eens is dat in een stad als Utrecht het voorzieningenniveau ook veel hoger ligt.

De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat met alle lasten bij elkaar opgeteld Utrecht er niet al te goed voorstaat. In de komende Voorjaarsnota wordt er toch weer voor gekozen om de begroting te dekken.

De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat daar een voorzieningenniveau tegenover staat. Wanneer dat niet gedaan zou worden boet de gemeente in op de voorzieningen; dan komen er minder sportvelden, dan kan er minder op de Jeugdzorg en minder in de armoederegeling. Hij bevestigt dat het belastingenniveau nu iets hoger is. Dat dient er wel voor om het hoge voorzieningenniveau vast te houden. Hij gaat ervan uit dat de heer Van Steeg dat moet erkennen.

De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat aan een aantal zaken minder geld uitgegeven moet worden. Daarvoor zijn eerder voorstellen ingediend. Ook is voorgesteld de OZB minder snel te laten stijgen. Die keuze maakt dit college niet; dat betreurt zijn fractie.

In het kader van de leesbaarheid van de begroting vindt hij het een goede stap dat de subsidies inzichtelijker zijn gemaakt en dat die per programma worden getoond. Dat geldt wat hem betreft ook voor de reserves. Wat hem betreft zijn er nog wel verbeteringen mogelijk. Bij de subsidies is duidelijker te maken welke gevolgen het heeft voor het programma en voor de doelstellingen en hoe die worden gehaald. Hij merkt op dat dit een claim legt op de Voorjaarsnota. 2023 was geen mooi jaar.
De heer Peters (D66) gaat in op de subsidies. Hij ziet ook wat het CDA ziet. Wat hem betreft kunnen partijen elkaar daarin vinden. Hij vraagt of het CDA kansen ziet in overlap tussen subsidies; nu worden de subsidies per programma verantwoord. Er zijn organisaties die hetzelfde uitvoeren en daarvoor subsidie krijgen; hij vraagt of in die zin nog een efficiencyslag is te maken. Hij vraagt of het CDA daar ook benieuwd naar is.
De heer Van Steeg (CDA) vindt het moeilijk uit de jaarrekening op te maken hoe dat in elkaar steekt. Vanuit dat perspectief kan hij zich meer inzicht voorstellen. In deze jaarrekening gaat het wat hem betreft wel specifiek over Verantwoording. Hij betwijfelt het of deze informatie in deze jaarrekening zou moeten staan.
De heer Peters (D66) denkt van wel; en specifiek per programma. Hij wil ook kijken vanuit de bril van financiën; zijn daar efficiencyslagen te maken?
De heer Van Steeg (CDA) vindt dat in de basis een goed idee, wanneer daarmee het stadsbestuur zijn doelstelling nog steeds haalt en het efficiënter kan.
Hij gaat in op de bestemmingsreserves. De accountant constateert dat er 58 zijn. Volgens hem is er een route opgesteld om toch nog eens naar de reserves te kijken. Hij noemt in dit verband de reservetruck bij de Voorjaarsnota. Ook hier stelt hij de vraag waar het gemeentebestuur staat. Hoe is ervoor te zorgen dat hierop meer zicht komt voor de raad en dat het bestuur naar een compacter model toegaat?
In de jaarrekening staat specifiek dat er een foutieve verantwoording over de BTW van 267.000 euro is gemaakt over de Energietoeslag. Dit leidt hem tot de vraag of het gemeentebestuur voldoende zicht heeft op de BTW en op hoe de BTW wordt verrekend. Hij legt de vraag voor of de BTW meegenomen moet worden in de financiële doorrekening of in het financiële Verbeterplan. Hij krijgt hierop graag de reactie van het college.

De heer Peters (D66) noemt de uitdagende financiële omstandigheden in 2023, gekenmerkt door toenemende inflatie, krapte op de arbeidsmarkt en stijgende energieprijzen. Desondanks is geïnvesteerd in essentiële projecten voor Utrecht. En hij noemt andere inspanningen voor een betere toekomst voor Utrecht.
Mevrouw Ramaker (VVD) legt de vraag voor of het doorstaan hiervan ook te danken is aan het Rijk, bijvoorbeeld met de energietoeslagen.
De heer Peters (D66) kreeg in dit debat eerder al de idee als is mevrouw Ramaker de woordvoerster van het Rijk. De gemeente heeft doorgeïnvesteerd in woningbouw en probeert dat ook te blijven doen en wat hem betreft moet de gemeente Utrecht zich heel hard maken bij het Rijk om dat gedaan te krijgen. Hij is heel blij met alles wat uit Den Haag komt aan financiën.
Mevrouw Ramaker (VVD) stelde deze vraag omdat zij regelmatig te horen krijgt dat het Rijk niet over de brug komt. Zij hoort in dit debat lovende woorden van D66 over het Rijk, met SPUKs, en energietoeslagen. Zij zal naar het verhaal van D66 luisteren.
De heer Peters (D66) zal zien hoe het Rijk zich zal ontwikkelen in de richting van de gemeente in de komende tijd.

Het gegeven dat 619 miljoen euro is gerealiseerd aan investeringsuitgaven vindt hij een prestatie op zich. Dit getuigt ook van ambitie om een leefbare en toekomstbestendige stad te creëren. Het resultaat daarvan is dat de gemeente Utrecht voortvarend aan de slag is gegaan met de bouw van woningen.
Ondanks de lage inkomsten uit het Gemeentefonds, was de gemeente Utrecht in staat zorgvuldig haar uitgaven te beheren. De stijgende kosten in het sociale domein zoals Werk & Inkomen zijn zijns inziens adequaat geadresseerd ondanks onverwachte uitdagingen zoals de energietoeslag en de groeiende vraag naar de participatiewetvoorzieningen. Hij is wel benieuwd naar de voortgang op de acties en de maatregelen die daarover vermeld zijn in de brief van 5 februari.
Het weerstandsvermogen is met de ratio van 1,17 een positieve indicatie van de financiële gezondheid van de gemeente, en dat geeft het gemeentebestuur flexibiliteit om onverwachte tegenvallers op te vangen en laat zien dat de gemeente op een verantwoordelijke manier met middelen is omgegaan in het afgelopen jaar.
Hij noemt de volgende aandachtspunten:
Het structurele begrotingstekort is al door een aantal partijen verwoord. Hij gaat ervan uit dat in de Voorjaarsnota hierover langer gesproken zou worden, ook als het gaat om een structurele oplossing.
Voor zijn fractie is het essentieel dat het gemeentebestuur blijft investeren in het personeel, zowel in aantallen als in de ontwikkeling van personeelsleden om de continuïteit en de kwaliteit van de dienstverlening te waarborgen. Hij vraagt de wethouder welke concrete stappen gezet worden om de arbeidsmarktomstandigheden te verbeteren en het ziekteverzuim terug te dringen. Hij vraagt de wethouder Financiën daar naar te kijken vanuit haar bril.
Met betrekking tot de risicoanalyse en de beheersing beschikt het gemeentebestuur over een actueel businesscontinuïteitsplan, moet gewerkt blijven worden aan het minimaliseren van de risico's voortvloeiend uit systeemuitval, van capaciteitsproblemen en van externe factoren.
Hij vindt het cruciaal dat deze plannen (businesscontinuïteitsplan) regelmatig worden bijgewerkt en getest; hij vraagt of de wethouder meer inzicht kan geven over hoe de risicobeheersingsmaatregelen periodiek te evalueren en bij te werken.
Meer specifiek over de subsidies en de verantwoording en de controle vanuit de gemeente, stelt hij de vraag of subsidies doelmatig en efficiënt worden ingezet. De subsidieverantwoording vindt nu per programma plaats. Zijn fractie mist de programmaoverstijgende Verantwoording vanuit de afdeling Financiën; hij vindt dit aansluiten bij de inbreng van mevrouw Ramaker: de betrokkenheid vanuit Financiën. Hij wil voorkomen dat de subsidies vanuit elk eilandje worden uitgekeerd - hij vraagt het college of het daarover terug kan komen vanuit de helikopterview in de Verantwoording vanuit Financiën. Hij vraagt de wethouder in hoeverre zij zicht heeft op die programmaoverstijgende Verantwoording en hoe zij controleert dat het niet één organisatie is die vanuit vier verschillende hoeken subsidie ontvangt voor dezelfde activiteit. Hij licht toe dat het een hypothetisch voorbeeld is. Hij ziet hierop graag een strengere controle vanuit het doelmatig uitgeven van publieke middelen. Hij is benieuwd hoe de wethouder dit ziet; en hij vraagt of de accountant hierover ook zijn licht wil laten schijnen en of de wethouder hiermee aan de slag wil gaan, wellicht specifiek ook in het kader van de hervormingsbezuiniging in het besef dat hij daarmee mogelijk onterecht vooruitloopt in het kader van de jaarstukken.
De jaarstukken 2023 geven zijn fractie een gedetailleerd inzicht in de staat van de financiën en de status over afgelopen jaar, maar hij vindt het ook van belang dat

vanavond vooral gekeken wordt welke lessen te trekken zijn en mee te nemen naar de begroting van volgend jaar. Er staan het stadsbestuur moeilijke tijden te wachten waarin moeilijke keuzes gemaakt moeten worden. Die moeilijke keuzes moeten gezamenlijk gemaakt worden.
Hij spreekt zijn waardering uit voor het harde werk dat is verricht door ambtenaren, maar ook door het college om deze goed leesbare jaarstukken te produceren.

De heer Van Bemmel (Partij voor de Dieren) kan over het algemeen de jaarstukken prima volgen. Hij dankt het college voor de beantwoording van de technische vragen. Hij beschouwt dat als een teken dat de informatie altijd nog duidelijker kan. Hij begrijpt dat de jaarstukken vanwege de leesbaarheid beknopt worden gehouden.
Ook de verklaring van de accountants vond hij goed te volgen. Hij dankt de accountant voor de interessante aanbevelingen.
Als het gaat om het grote financiële plaatje leed de gemeente in 2023 een verlies van 17,4 miljoen euro. In 2022 was er een positief saldo van 35 miljoen euro. De interne rekenfout is al uitgebreid aan bod gekomen. Het verbaast hem dat andere gemeenten niet met negatieve resultaten kwamen. Amsterdam heeft een positief resultaat van 122 miljoen euro. En Amersfoort 31 miljoen euro positief. Hij vraagt of de wethouder ook ziet dat Utrecht een van de weinige gemeenten is die vorig jaar negatief afsloot.
Zijn fractie heeft in het afgelopen jaar gezegd dat er teveel op de plank bleef liggen; hij noemt als voorbeeld de onuitgegeven reserves omdat de menskracht ontbrak om de plannen uit te voeren.
De heer Peters (D66) denkt dat het college dat verschil dan ook wel ziet tussen Amsterdam en Utrecht. Hij vraagt wat de vraag is achter de vraag.
De heer Van Bemmel (Partij voor de Dieren) wil niets anders weten dan of dit de wethouder ook is opgevallen. Dat de korting van het Rijk in andere gemeenten niet zo onverwacht kwam.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn met op te merken dat de totale omvang van de reserves gezakt is. Hij ziet dat het college druk bezig geweest in het streven om geen geld op de plank te laten liggen. Hij vindt het uitgeven van geld goed, ook omdat het klimaat en de biodiversiteitscrisis om investeringen vraagt zo dat kosten in de toekomst worden voorkomen. Toch ziet zijn fractie dat 21,1 miljoen is overheveld naar 2024 omdat projecten vorig jaar niet zijn uitgevoerd. Zijn fractie betreurt dat.
Naast het gebrek aan geld is er ook steeds meer gebrek aan menskracht; in de taal van de gemeente heet dat "capaciteit". Er komt nu een beleid om prioriteiten te stellen, onderwerpen te parkeren en daarin volgorde aan te brengen. Dit klinkt logisch maar zijn fractie ziet twee grote nadelen. Hij vreest dat hierdoor urgente crises zoals klimaatcrisis worden geparkeerd. Daarnaast wordt het de oppositie twee keer zo moeilijk gemaakt om beleid te wijzigen of beleid uitgevoerd te krijgen. Daartoe moeten niet alleen geldstromen worden omgebogen, maar nu moet ook personele capaciteit worden omgebogen waarin de raad nauwelijks inzicht heeft. Hij vraagt hoe het college ervoor zorgt dat er ruimte blijft voor nieuwe en onverwachte ambities. Beleid is te bestendigen door het dicht te timmeren. Maar *teveel dichtgetimmerd* zorgt voor een gebrek aan lucht en dat is zijns inziens ook niet oké. Dit was het grote plaatje. Hij voegt hieraan enkele losse punten toe.
De heer Peters (D66) vraagt naar de betekenis van *een onverwachte ambitie*.

De heer Van Bemmel (Partij voor de Dieren) licht toe dat het lastig is om raadsbesluiten voor elkaar te krijgen wanneer de raad iets anders wil dan het college. Hij wil dat die ruimte daar wel voor blijft en dat dat niet tezeer dichtgetimmerd is.
Hij wil het Duurzaamheidsverslag als onderdeel zien van de P&C cyclus. Het uitgebreide verslag voor de inzichten; daarin wordt verantwoording afgelegd en daarin gaat veel werk zitten. Het valt buiten alle aandacht omdat dit vlak voor de Voorjaarsnota verschijnt. Hij vraagt wat de accountant ervan vindt om het Duurzaamheidsverslag op te nemen in de P&C-cyclus en dan bijvoorbeeld gecombineerd met de jaarstukken. Hij vraagt of de wethouder kan toezeggen bij een positief advies van de accountant dit ook te doen.
In de jaarstukken leest hij dat de leges nog niet kostendekkend zijn waardoor de gemeente geld misloopt. In de beantwoording van de technische vraag 39 van zijn fractie ziet hij om hoeveel geld het gaat. Hij constateert dat daarmee de gemeente een aantal commerciële initiatieven subsidieert; te denken valt aan evenementen en horeca. Wat zijn fractie betreft stopt de gemeente daar zo snel mogelijk mee.
Doorgaand op evenementen gaat hij in op de technische vraag antwoord 40 en is te zien dat 180.000 euro niet is uitgegeven aan de verduurzaming van evenementen. Dat bedrag dat niet is uitgegeven, gaat naar het resultaat van de gemeente. Zijn fractie vindt het jammer. Uit het debat over locatie profielen is gebleken dat er te weinig geld is om een locatie emissievrij te maken. Hij vraagt of de wethouder bereid is om het bedrag van 180.000 euro alsnog in te zetten voor de verduurzaming van evenementen. Zijn fractie overweegt hierover een amendement.

De heer Van der Zweth (PvdA) vindt het goed om de jaarstukken te bespreken en terug te kijken. Hij vindt de verdieping op financiën heel goed om die gezamenlijk te doen. Hij geeft toe vooral te kijken naar de Voorjaarsnota en de enorme uitdagingen die daarin zitten met de rekening van het Rijk.
Terugkijkend naar 2023 is de eerste impact van het Gemeentefonds te zien, van de budgetten van het Rijk die niet meebewegen met de taken en de complexiteit die daarmee gemoeid is en de tekorten die daaruit voortkomen. Het probleem zou er in ieder geval geweest zijn, maar iets eerder bekend.
Hij kan aansluiten bij inbreng van de heer Van Steeg; hij ziet een tegenvaller en onderliggend een aantal zaken gebeuren. Hij vindt met de heer Van Steeg dat gelet moet blijven worden op het uit te geven beschikbare budget. Met de heer Van Steeg vindt hij in het geval van lastenverhoging de gemeentelijke organisatie zich daartoe moet verhouden. Het is niet goed uitlegbaar wanneer dan geld op de plank blijft liggen. Het uitgeven van het geld blijft voor zijn fractie een doelstelling. Hij verwacht dat dit in de komende tijd ingewikkelder gaat worden. Hij is benieuwd van zowel de wethouder als accountant te vernemen, kijkend naar 2023, of nu voldoende wordt gedaan met planningsoptimisme in de toekomst. Naast voor Ruimte en Mobiliteit gaat het gemeentebestuur ook iets doen voor de andere trajecten. Het gaat het nu goed wanneer de wens bestaat om geen geld op de plank te laten liggen.
Het beeld over 2023 is behoorlijk gezond. Het weerstandsvermogen is goed. De solvabiliteit is goed. De grondexploitaties zien er goed uit. De nettoschuldontwikkeling komt lager uit. Nu valt de structurele exploitatieruimte op. Hij schaart dat onder de rekening van het Rijk.
Het weerstandsvermogen met 1,17 kan na de programmabegroting weer teruggebracht worden op 1,0 wat hem betreft wanneer het plaatje dan vergelijkbaar blijft.

Uitgelegd wordt, is dat de belastingcapaciteit Woonlasten voor meerpersoonshuishoudens, risicovol zou zijn. Dat is wat zijn fractie betreft onzin. De stijging van de WOZ staat er tegenover. Ook het voorzieningenniveau in Utrecht is ongekend hoog; de PvdA wil dat graag zo houden. Hij gaat ervan uit dat dat goed uit te leggen is. Hij begrijpt niet goed dat dat risicovol is. Hij is benieuwd hoe de accountant dat ziet.
De wasstraat van de reserves; de heer Van der Zweth hoopt dat hij snel komt. Hij ziet in de Voorjaarsnota, dat hierop al iets gebeurt. De raad zou een totale reflectie krijgen op alle reserves. Terugkijkend had hij daarover iets willen zeggen om in de toekomst daarop iets te doen; die discussies lopen nu totaal door elkaar heen. Hij vindt dat die discussie snel moet plaatsvinden. Hij verneemt graag van de wethouder hoe dat zo snel mogelijk op poten te zetten.

De heer Maas (VOLT) complimenteert het college met de vernieuwde opzet. Hij vindt vooral de digitale versie erg fijn.
Zijn fractie worstelt met de plaats van de stoplichten bij de indicatoren. Veelvuldig blijkt dan dat er geen streefwaarden staan en worden indicatoren op groen gezet. Hij betreurt dat. Hij hoopt dat dit in de toekomst verbetert. Hij vraagt de wethouder of zij hierin een sturende rol gaat spelen.
De financiële onderdelen zijn voor hem niet altijd goed te doorgronden, bijvoorbeeld bij de resultaatbestemming. Dit is niet technisch uitgevraagd. Hij gaat die vraag niet stellen. Hij vraagt of de accountant suggesties heeft hoe dit de volgende keer iets beter in de jaarstukken naar voren te laten komen.
Hij sluit zich graag aan bij de vraag van GroenLinks over de benchmarks en de meerjarige cijfers en de vraag van het CDA over de subsidies en de reserves.
D66 sprak over de capaciteit. Zijn fractie voegt daaraan nog graag de hoogte van de investeringen toe. Zijn fractie vraagt zich af of de wethouder van mening is dat dit op deze wijze reëel begroot wordt. Het voelt als een beetje een boeggolf die de gemeente aan het vooruitduwen is.
In navolging van de adviescommissie is zijn fractie een groot voorstander van een Uitvoeringstoets. Al eerder is aangekondigd daarvoor een motie of een amendement in te dienen. Hij vraagt de wethouder of zij dat gaat toezeggen.
VOLT is blij met de Utrechtse standaard waarmee gewerkt wordt aan standaardisatie. Zijn fractie hoopt in de toekomst veel meer kwaliteit te gaan realiseren met minder kosten. Zij ziet wel dat het een andere besteding heeft dan begroot. De heer Maas vraagt of deze wethouder daarover iets kan zeggen. Hij vraagt zich af welke consequenties dit gaat hebben op het gebied van Financiën.
Hij leest dat het college de nota Sturen en Verantwoorden omarmt. Dat is hem zeer welkom. De werkelijkheid van het afgelopen jaar en ook onlangs nog bij de beantwoording van zijn vragen hierover, is het wel anders. Hij ziet dat de implementatie van dat beleid langer duurt dan zijn fractie zich zou wensen en dat het echt nog beter moet, vooral op het niveau van de financiële paragraaf. Zijns inziens ligt daar een belangrijke taak voor de afdeling Control. Hij vraagt zich af hoe de wethouder dat ziet.

De heer Snijder (Student & Starter) dankt het college en de ondersteuning voor de jaarstukken. Hij is blij met de goedkeurende verklaring van de accountant en het nuttige advies van de accountant voor volgend jaar. Hij waardeert in specifieke zin de rechtmatigheidsverantwoording die dit jaar voor het eerst door het college is afgegeven. Dat is wat hem betreft een positieve ontwikkeling.

Hij dankt ook de accountant voor zijn aanwezigheid vanavond en diens constructieve samenwerking met de adviescommissie.
Wat hem betreft hebben de volgende zaken aandacht nodig:
Voor zijn fractie is een heldere en overzichtelijke jaarrekening resultaatbestemming van belang. Hij ziet daarin verbetering in de afgelopen periode zeker ten opzichte van vorig jaar. Er is ruimte voor verdere optimalisatie. Hij vindt het opvallend dat geld via de resultaatbestemming is door te schuiven naar programma's met een negatief jaarresultaat, zoals het programma van Werk & Inkomen. Dat roept bij hem de vraag op of deze overhevelingen nodig zijn. Hij vraagt de wethouder of er een andere werkwijze mogelijk is; kan er een duidelijker verband worden gelegd in de jaarrekening met de voorgestelde resultaatbestemming per programma?
Zijn fractie blijft benadrukken dat het waarborgen van continuïteit en de specialistische kennis in de organisatie cruciaal zijn. Ook andere partijen hebben al gepleit voor meer centrale sturing en lange termijnverbeteringen. Hij pleit graag voor een sterke sturende monitornormerende rol van zowel het concern als de directieraad en het betrekken van de benodigde capaciteit en samenwerking bij investeringsbeslissingen. Hij verneemt graag de reactie van de wethouder en wordt graag geïnformeerd over de status van het wenselijke Verbeterplan.
Daarnaast is de informatieoverdracht van centraal vaak niet tijdig genoeg voor toereikende monitoring en besluitvorming, vooral bij de onderbouwing van de jaarrekening en de verantwoording van specifieke uitgaven. Hij kan zich volledig vinden in de bijdragen van mevrouw Zwinkels aan het begin van de avond.
Het aantal bestemmingreserves van 58 vindt hij vrij hoog, ondanks dat het totaal is verminderd. Nu wordt bij de Voorjaarsnota een Reserve ingezet zonder eerst inhoudelijk te worden geüpdate met de analyse van de huidige pot aan reserves. In navolging van de partijen die daarover al iets hebben gezegd, vraagt hij wanneer de analyse van de reserves met de raad gedeeld worden.
Hij stelt de volgende vragen aan de accountant:
De integratie van de frauderisicoanalyse in de communicatie tussen college en de raad kan wat zijn fractie betreft verbeteringen opleveren. Hij vraagt of frauderisico's te integreren zijn in de interne controles. Hij vraagt hoe de accountant daar naar kijkt, ook naar het afdekken van frauderisico's binnen de gemeente. Hij verneemt hierover graag de reflectie van de wethouder.
Met betrekking tot de adviescommissie die elk jaar in september het controleplan bespreekt met de accountant merkt hij op dat voor dit jaar het aandachtspunt de financiële positie is, de versteunde waarde van de begroting en het beheer van de capaciteit; hoe kijkt de accountant aan tegen de versteunde waarde van de begroting en welke adviezen heeft hij nog?
Hoe beoordeelt de accountant de financiële positie en solvabiliteit in het bijzonder en wat zou de accountant adviseren als speerpunt voor het komend jaar?
In de lentesessie van de adviescommissie is de commissie geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheidsverantwoording; hij vraagt hoe de accountant die ontwikkeling ziet voor de gemeente.

De heer Usta (DENK) heeft een korte en bondige bijdrage. Hij kan zich bij meerdere partijen aansluiten voor wat betreft de zorgen die er zijn rondom het financiële plaatje. Hij dankt het college voor de verbetering van de leesbaarheid van de jaarstukken. Hij dankt de accountant voor diens aanwezigheid.

Hij vindt fouten in de begroting als die gemaakt zijn onacceptabel. Hij vraagt het college hoe die in de toekomst te voorkomen. Wat gaat het college anders doen? Hij krijgt hierop graag concrete actiepunten.
Wat kan de raad extra doen om vroegtijdig grip te krijgen en niet achter de feiten aan te lopen?; hij krijgt graag de reactie van het college.
Hij is benieuwd naar het antwoord op de vragen van de VVD aan de accountant waar het gaat over de verbetering van de paragraaf Financiën in de raadsvoorstellen.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) kan zich aansluiten bij de constatering dat de financiële jaarstukken elk jaar leesbaarder worden. Hij vindt dat een positieve ontwikkeling. Hij dankt ook voor de ondersteunende diensten. Zijn fractie heeft het gevoel dat de raad elk jaar beter in positie komt.
Zijn fractie valt een aantal zaken op. Bij veel programma's is er nog sprake van onderbesteding. Hij heeft gezien dat in de Voorjaarsnota dat wordt aangepakt; hij kijkt er naar uit. Hij is benieuwd welke maatregelen de wethouder gaat nemen om dit in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen.
Hij merkt op dat veel indicatoren leeg blijven. Dat maakt het moeilijk voor de raad om zijn controlerende taken uit te voeren. Dan is er geen vergelijking mogelijk met voorgaande jaren. In dit kader is de meerjarige getallenreeks genoemd; die kan daarbij helpen. Waarom kijkt het bestuur alleen terug naar 2022 bij deze indicatoren? Is het wellicht nuttiger verder terug te kunnen kijken? Hij vraagt de wethouder Financiën welke rol zij voor zichzelf weggelegd ziet om dit te verbeteren. Hij mist vaak de uitleg waarom zaken beter gaan. Wanneer iets niet is opgenomen in de stukken, vraagt hij het college toe te lichten waarom. Hij vraagt de reactie van de wethouder daarop.
Hij noemt enkele voorbeelden daarvan in de jaarstukken. Vorig jaar is toegezegd hierin meer consistentie aan te brengen; hij ziet dat nog niet terug. Hij vraagt welke lijn de wethouder daarin kiest.
Hij leest in de jaarstukken vooral wat in 2023 wel is gelukt. Hij vindt het goed om te zien op hoeveel vlakken de gemeente ondanks de financiële tekorten aan het werk is in de stad. Tegelijkertijd vindt hij in de jaarstukken de reflectie op wat niet is gelukt ontbreken en waarom dat niet is gelukt in 2023. Zijn fractie zou het waarderen wanneer daaraan volgend jaar meer aandacht besteed wordt zo dat duidelijk is wat geleerd is en waarom. Is de wethouder bereid bij de volgende jaarrekening één en ander explicieter te benoemen en uit te vragen bij de verschillende programma's?

De voorzitter constateert dat de fractie van BIJ1 niet aanwezig is.

De heer Dijkstra (EenUtrecht) beperkt zich tot het zicht proberen te krijgen op de financiële positie met vragen te stellen aan zowel de wethouder als aan de accountant op basis van wat nu voorligt in de jaarrekening.
Hij vindt de jaarrekening op zich inzichtelijk. Wat hem betreft zou hij graag nog een aantal kengetallen terugzien door de splitsing van enerzijds uitvoeringskosten en anderzijds begeleidende ambtelijke kosten. Dat zit er nog niet in.
Hij dankt de accountant nadrukkelijk; de informatie van de accountant geeft een goede opstap voor kritische vragen.
Hij laat een aantal zaken weg uit zijn betoog omdat die al genoemd zijn: de onderbesteding van de ChristenUnie en een aantal vragen van Student & Starter over de financiële positie.

Hij gaat in op de inzet van de ambtelijke dienst. Hij leest dat 16% van het *totaal personele kosten* inhuur betreft. Dat is aanzienlijk hoger dan begroot. Het gaat om een overschrijding van ruim 80 miljoen euro. Dat heeft twee oorzaken: extra taken en het ziekteverzuim. Hij wil daarop meer grip krijgen. Voor een deel komt het op de gemeenten af en is het niet te vermijden. Maar het ziekteverzuim is een ander verhaal. Hij vraagt hoe groot het aandeel is van het ziekteverzuim en hoe beïnvloedbaar dat aandeel is. Wanneer het bestuur daarop meer grip krijgt, zou dat veel bezuinigingen in de toekomst kunnen voorkomen. Hij krijgt graag de reflectie van de wethouder.
Hij heeft zitten puzzelen met de financiële kengetallen; hij wil antwoord krijgen op de vraag hoe arm of rijk is de gemeente is en hoe diep de gemeente nog kan gaan. Hij stelt in dit verband zowel aan de accountant als aan de wethouder de vraag wat daarin de kritische factor is. De informatie die hij tot nog toe heeft gekregen, maakt dat hij hierop nog niet veel houvast heeft. Hij krijgt graag nadere toelichting.
Wanneer komt de gemeente echt in het rood?
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt of EenUtrecht zich zorgen maakt.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) antwoordt ontkennend; niet op basis van de huidige jaarrekening. De gemeente Utrecht is flink sparend. Heeft nu twee keer een klein tekort op een totaal van 2 miljard euro. Terugkijkend ziet het er financieel goed uit. Zijn fractie weet ook wat er gaat komen; het gemeentebestuur zal de Reserves hard nodig hebben. Om die reden wil hij graag weten hoeveel vet op de botten van de gemeente zit. Om die reden stelt hij zijn vraag.
Mevrouw Ramaker (VVD) licht toe dat haar vraag was ingegeven omdat gevraagd werd naar kengetallen. Zij begrijpt uit de inbreng van de heer Dijkstra dat terugkijkend de kengetallen prima zijn. Zij begrijpt niet zo goed waarom de heer Dijkstra het college en de accountant vraagt vooruit te kijken. Zij vraagt hierop toelichting en merkt op dat op dit moment de jaarrekening aan de orde is.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) zet uiteen dat hem opvalt dat het college in de jaarrekening soms wel iets zegt, en de accountant duidt dat heel technisch. Hij wil een beeld hebben van hoe de positie beoordeeld wordt.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn en zoomt in op de solvabiliteit; die zit op 32,5; er de signaleringswaarde is 20. Op technische vragen kreeg hij terug dat in de toekomst niet direct op de 20 wordt aangekoerst. Mogelijk blijft de gemeente daarboven. Hij vraagt hierop de reflectie. Hij wil weten of de wethouder en de accountants dit een goede solvabiliteitsgrens vinden of niet.
Mevrouw Ramaker (VVD) wil graag het rapportcijfer op deze jaarrekening horen van EenUtrecht.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) geeft deze jaarrekening en 6+. Hij mist soms dingen in de jaarrekening. Hij kan bevestigend antwoorden op de vraag of de jaarrekening volledig is, op de vraag of de gemeente er goed voorstaat. Hij had graag nog een aantal zaken gelezen en een betere duiding gekregen.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn. Hij refereert aan de desbetreffende inbreng van GroenLinks met de explicitering van de vraag hoe rijk of arm de gemeente Utrecht is refererend aan de G20, kijkend ook naar de toekomst; hoeveel buffer heeft de gemeente Utrecht en hoe is die te beoordelen? Deze vraag is bestemd voor zowel de accountant als voor de wethouder.

De voorzitter constateert dat hiermee de commissie in de eerste termijn haar inbreng heeft geleverd. Hij vraagt de wethouder en de accountant hun reflecties zo kort

mogelijk te houden. Hij stelt voor een sanitaire stop te houden, schorst de vergadering voor 5 minuten en heropent die voor de beantwoording.

Beantwoording
De heer Van Vugt (accountant) dankt de commissie voor haar uitnodiging hier te zijn. Hij vindt het heel goed dat in meerdere commissies gesproken is over de jaarstukken, ook over inhoudelijke onderwerpen. Hij begrijpt ook dat voor het bestuur het uitdagender is naar voren te kijken in plaats van achterom. Hij hoopt dat de combinatie van die twee naar meer smaakt. In die zin vindt hij het goed dat het bestuur dit oppakt.
Enkele vragen zijn gesteld vanuit de adviescommissie. Daarmee raakt hij ook aan vragen die gesteld zijn vanuit de commissie: de leesbaarheid. Hij heeft bevestigd dat de jaarstukken een stuk leesbaarder zijn dan vorig jaar. Hij denkt ook dat een verbeterslag is gemaakt in de begroting 2024; die zal zich ook doorzetten in de jaarstukken 2024.
Op de vraag waar het in zijn ogen nog beter kan, antwoordt hij dat het beter kan als het gaat om de relatie tussen de doelen in de begroting, de activiteiten in de begroting en de doelen en de activiteiten in de jaarstukken. Dan zal scherper in zicht komen wat er niet gelukt is; hij refereert aan de inbreng van de heer Van der Graaf. Hij leest nu een mooie paragraaf over wat het college anders of afwijkend heeft gerealiseerd. Hij vindt het interessant te weten wat nog niet is bereikt of niet is bereikt. Dat lukt wanneer de genoemde verbinding gemaakt wordt.
Hij refereert aan de inbreng van de heer Maas en de heer Van der Graaf over de indicatoren met de opmerking dat daarin een duidelijke verbeterslag nodig is. Dat is herkenbaar. Hij beschouwt dit als een eerste stap die de verdere ontwikkeling kan gebruiken.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) ziet dat het een grote worsteling is wie verantwoordelijk is; ligt dat bij de vakwethouder of ligt ook een verantwoordelijkheid bij Control en Finance. Hoe ziet de accountant dit?
De heer Van Vugt (accountant) vindt de inhoud van de indicatoren de verantwoordelijkheid van de vakwethouder of de vakafdeling. Hij ziet een rol voor Control als het gaat om de manier waarop het gepresenteerd wordt, de lay-out, de systematiek die gevolgd wordt, de keuze van de indicatoren en de kwaliteitsbewaking. Dat neemt nooit de verantwoordelijkheid weg van de eerste lijn.
Hij vervolgt zijn beantwoording met op te merken dat een verbetering te realiseren is in het iets nadrukkelijker toelichten van afwijkingen: waarom zijn verschillen ontstaan? Te vaak leest hij in de jaarstukken dat er een verschil is geconstateerd omdat er een verschil is. Dat kan wat hem betreft rijker. In de raadstoets Sport en Samenleving stond nadrukkelijk genoemd een meer beleidsrijkere toelichting op afwijkingen op investeringen, subsidies en verbonden partijen; hij licht toe dat dat dit punt is. Hij onderschrijft dat van harte.
Hij denkt ook dat in de jaarstukken nog meer met links is te werken is naar inhoudelijke beleidsdocumenten. In deze gemeente gaat het nog nadrukkelijker over de inhoud in beleidsdocumenten. Het Duurzaamheidsverslag vindt hij daarvan een voorbeeld. Hij zet uiteen dat in de jaarstukken nadrukkelijker het verhaal te verbinden is met andere documenten over de inhoud. Dat is met links met elkaar te verbinden.

De heer Snijder van Student & Starter en de heer Maas van VOLT spraken over de resultaatbestemming. Hij denkt dat het voorliggende resultaatbestemmingsvoorstel

nog veel nadrukkelijker te verbinden is met de jaarstukken, zodat te laten zien is op welke programmaonderdelen er sprake is van activiteiten die niet zijn gedaan waardoor het budget moet worden doorgeschoven naar het volgende jaar. Dan is het document Resultaatbestemming daar.
De heer Maas (VOLT) stelt een aanvullende vraag. Hij vraagt of de accountants nu hier doelt op wat hij eerder zei over het niet beantwoorden van vragen op het gebied van wat er niet gelukt is. Dat zou dan meer informatie moeten geven over de resultaatbestemming.
De heer Van Vugt (accountant) antwoordt bevestigend. De teksten mogen wat hem betreft prikkelender om meer ondersteuning aan het debat te geven in de andere commissie waarin de inhoud centraal staat. De teksten van het programmaverslag nodigen dan uit het gesprek/debat te gaan voeren. Soms is dat meer tekst, en bij andere onderdelen zou het dan bondiger en scherper kunnen.
Mevrouw Ramaker (VVD) houdt heel veel van prikkelende teksten. Zij is benieuwd naar voorbeelden uit andere gemeenten die meer gebruik maken van die teksten.
De heer Van Vugt (accountant) antwoordt dat er voorbeelden zijn. Hij vindt het al prikkelender wanneer antwoord wordt gegeven op de vraag wat niet gelukt is en uitleg gegeven waarom een afwijking is ontstaan. Hij vervolgt zijn beantwoording met in te gaan op de gestelde vragen uit de commissie.
Gevraagd is meer grip op investeringen te krijgen. Dat komt verschillende keren terug. Hij vindt het inzicht in investeringen en het budgetrecht van de raad één van de meest kwetsbare onderdelen als het gaat om de bestuurlijke informatie. Daarover is ook diverse keren gerapporteerd. De gemeente Utrecht heeft heel veel typen investeringen, en het is heel moeilijk te volgen hoe dat precies loopt, hoe het budgetrecht in elkaar zit, et cetera. De accountant is blij met het initiatief dat loopt om op dit vlak een verbetering door te voeren. Hij vindt het daarbij ontzettend belangrijk dat het inzicht sterk verbetert. Hij vindt het ook heel belangrijk dat het MPG de verbeterslag maakt zodat het daar helderder wordt hoe het zit met de investeringen en ten derde noemt hij dat glashelder wordt hoe het budgetrecht in elkaar zit; hij zou daar ook het type investeringen minder omvangrijk maken. En dan is er de informatie over welk type investeringen er zijn en welke rol van de raad daarbij hoort. Hij begrijpt heel goed dat bij vervangingsinvesteringen en reguliere investeringen de rol van de raad beperkt kan zijn. Maar duidelijk moet zijn welke investeringen er toe doen. Dan zou op investeringsniveau een budget vastgesteld moeten worden. Als het gaat om de spelregels daarover heeft hij goede hoop dat in de voorstellen die gaan volgen de twee doelen bereikt gaan worden: meer duidelijkheid, het budgetrecht scherper zo dat de raad zijn rol kent.
Mevrouw Ramaker (VVD) refereert aan de technische sessie over de Berap over het uitvoerderskrediet A en B. Zij vraagt of dat ook iets van de spelregels is: wat gaat naar de raad? Zij weet nog steeds niet wat het verschil is tussen A en B.
De heer Van Vugt (accountant) bevestigt dat dit een van de punten is. De gemeente Utrecht kent vervangingsinvesteringen, uitbreidingsinvesteringen A en B, dan zijn er nog routine investeringen, en groei in balans investeringen. Zijn advies is om de verschillende typen investeringen duidelijker te maken en ook iets in te dikken, zodat minder type investeringen overblijven, maar wel duidelijk welke rol de raad daarin heeft. Glashelder moet dan zijn waar het college aan zet is en waar de raad in zijn rol moet zijn.
De derde vraag betrof de oorzaak van centraal-decentraal; in zijn ogen heeft dat te maken met dat het punt van concernsturing duidelijker moet worden. Dat betekent

een scherpere kaderstelling vanuit het concern, en een meer adequate monitoring vanuit het concern en het gezamenlijk voorkomen van een eilandencultuur. In het dichter bij elkaar brengen van de “eilanden”, kan de concernsturing een rol spelen. Het heeft ook te maken met duidelijkheid hebben over wie waarvoor verantwoordelijk is. Wie doet wat in dat proces? Daar is te zien dat onduidelijkheden te zien zijn die tot vertraging bij de controle leiden vooral bij de claims. Dat speelt ook bij het risicomanagement en dat speelt bij de specifieke uitkeringen. Daar kan verduidelijking helpen bij een verbetering. Dit proces kan een bijdrage leveren aan meer duidelijkheid bij subsidies en kan de kwaliteit van informatie verbeteren. Hiermee beantwoordt hij de vragen van de VVD en DENK. Wanneer dit sterker wordt, zal het helpen bij het verbeteren van de financiële paragraaf in de raadsstukken. Dan ontstaat de centrale kaderstelling en de centrale monitoring vanuit het concern. Dat proces loopt momenteel. De vraag is gesteld waar het stadsbestuur hierin staat. Hij merkt dat in de organisatie hieraan heel hard gewerkt wordt. Hij is zich er ook van bewust dat dit niet in één jaar opgelost is. Hieraan zit ook een cultuuraspect. Hierin zit ook iets dat al jaren een gewoonte is geworden. Ook dergelijke elementen moeten worden aangepast. Hij merkt dat op alle niveaus het de intentie is om één en ander dichter bij elkaar te brengen. Hij vindt het lastig in te schatten hoe lang het gaat duren; de bedrijfsvoering is hierin leidend.

Mevrouw Ramaker had een specifieke vraag over de Reserve in het Gemeentefonds; hoeveel zin het heeft om die Reserve in te stellen. Dit hoeft niet. Hij kan zich voorstellen dit te doen omdat in de algemene uitkering soms in december in één keer een bedrag zit die voor een specifieke taak aangewend moet worden. Dat geld moet dan worden vastgehouden om dat bijvoorbeeld in 2024 uit te voeren. Dan is het handig om dat niet in het resultaat te laten lopen omdat daarmee weinig mogelijk is, maar het in de Reserve te stoppen om het het jaar daarop te kunnen uitvoeren. Dat geeft meer stabiliteit in de kwaliteit van het resultaat dat gezamenlijk gepresenteerd wordt en dan wordt dat niet vervuild met allerlei posten waar achter toch nog allerlei verplichtingen dan wel taken zitten die gedaan moeten worden. Dat is de reden voor deze Reserve. Dat is een politieke keuze om dit al of niet te willen. Het is niet ongebruikelijk, het komt zeker vaker voor.

Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt of de raad dit meer terugziet in Beraps wanneer dit niet op deze manier gedaan wordt.

De heer Van Vugt (accountant) licht toe dat wanneer dit niet gedaan wordt het resultaat hoger wordt, en dan zal de raad een nog uitgebreider resultaatbestemmingvoorstel krijgen, want dan gaat in het resultaatbestemmingsvoorstel gezegd worden dat een batig bedrag in 2023 ingezet moet worden in 2024, dus het resultaat moet daaraan besteed worden.

Hij vervolgt zijn beantwoording met in te gaan op de vragen van mevrouw Ramaker over verbonden partijen. Naar de opvatting van de accountant is de grip op gemeenschappelijke regelingen, een goed Governance systeem dat de partijen met elkaar hebben. Hij denkt analoog aan wat daar gebeurt nadere afspraken te moeten maken over hoe de raad wordt geïnformeerd in het kader van de drie rollen die de raad heeft op verbonden partijen met meer risico, vooral op de NV's, BV's, stichtingen en verenigingen. De gemeenten zijn vaak afnemers van een dergelijke partij, de gemeente is eigenaar van een dergelijke partij en soms ook een leverancier aan een dergelijke partij. Dan is het goed als raad in het kader van die rollen periodiek geïnformeerd te worden.

De accountant heeft goede hoop dat de nota Verbonden partijen uit 2015, aangepast zal worden. Daar is de plek om vooral vanuit de raad een rol te spelen over wat de raad wenst over een betere informatie of eerder informatie vanuit zijn toezichthoudende rol als het gaat om de partijen met meer risico's.
De heer Van Steeg stelde de vraag waar de raad staat als het gaat om slagkracht personele capaciteit en welke stappen daarin te zetten. De accountant heeft daarop al een beetje een antwoord te geven; daaraan wordt hard gewerkt. Bovendien merkt hij op dat het weerbarstig is. Hij merkt dat ook in deze setting. Iedereen heeft veel plannen, veel ideeën en veel ambities, ook binnen de raad. Hij ziet dat het bestuur in de gemeente hierin gezamenlijk moet optrekken om keuzes te maken. Die keuzes worden gemaakt vanuit capaciteit, dus ook vanuit financiële middelen als het gaat om het financiële gezond te houden in de toekomst. Maar dat betekent ook dat de bestuurlijke partijen gezamenlijk de scherpte van het debat moeten opzoeken: wat willen zij wel en niet? Hierin zit ook een efficiency-vraag.
De bestuurders doen er zijns inziens goed aan om onderling uit te maken wat zij samen aan kunnen. Hij ziet die beweging wel steeds meer ontstaan in het bestuurlijke. De accountant bevestigt dat dit wel even tijd in beslag zal nemen. Hij ziet goede stappen gezet worden bij de exploitatie. Hij heeft gekeken naar de onder uitputting op de lastenkant van de jaarrekening; te zien is dat die onderuitputting over 2,22% gaat van de totale exploitatie. Dan gaat het over ongeveer 42 miljoen euro. Van een dergelijk percentage schrikt hij niet zo. Daar ziet hij een verbeterslag. De uitdaging zit in de Investeringsagenda en de aanwending van de bestemmingsreserves. Daarin ziet hij veel ambitie en planningsoptimisme ten opzichte van wat daadwerkelijk te realiseren is. Vooral in die hoek is in de ambtelijke organisatie en mogelijk ook in het bestuurlijke nog de nodige winst te realiseren.
De vraag van D66 heeft de accountant beantwoord. Zijn stelling is dat in de slag om de concernsturing te versterken, de inhoudelijke monitoring meeloopt om de subsidies te versterken. Binnen de vakafdelingen worden de effecten en resultaten van de subsidies gemonitoord. In de jaarstukken zit het nadrukkelijk in de richting van de ontvanger. Er zit een bijlage bij die per doelstelling aangeeft welke subsidie verstrekt is en aan welke partij. Dat zou te versterken zijn met het antwoord op de vraag of met die subsidie de doelen zijn bereikt.
De heer Van Bemmel stelde de vraag over het Duurzaamheidsverslag opnemen in de P&C-cyclus. De ontwikkeling op dat vlak is dat dit jaar vanuit een commissie een handreiking zal worden opgesteld om een aantal aspecten van duurzaamheidsverslaglegging in de P&C-cyclus te gaan opnemen. Dat zal voorlopig nog geen wettelijke verplichting zijn. De accountant verwacht dat het wel in die richting gaat en dat het een onderdeel wordt van de P&C-cyclus onder andere in een duurzaamheidsparagraaf. De accountant merkt op dat hij het Duurzaamheidsverslag uit de raad een goed voorbeeld vindt van hoe het mogelijk is. Hij zou dat zeker niet integraal opnemen in de Planning & Control cyclus; want dan is het wel heel veel. Een logische link naar dat verslag zou dan enorm helpen wanneer die prominent in de jaarstukken is opgenomen en de gebruiker gemakkelijk kan doorklikken naar meer diepgang en inhoud in dat Duurzaamheidsverslag zelf. Het zal zeker terugkomen in de hoofdlijnen.
De heer Van der Zweth stelde een vraag over planningsoptimisme; de accountant brengt zijn antwoord in herinnering. Hij benadrukt dat het bewustzijn er is richting 2025. Hij denkt ook dat het gaat helpen wanneer de informatievoorziening op het niveau van de investeringen in de jaarstukken verbeterd wordt en dat daarvan een

impuls uitgaat. Het is lastig te zien wat het college van plan was in 2023 en wat daadwerkelijk gedaan is op investeringsniveau. Het wordt steeds afgezet tegenover het krediet. In de voorstellen die tot dusverre zijn uitgewerkt, is zichtbaar hoeveel miljoen de gemeente wilde wegzetten in 2023 en wat daadwerkelijk in 2023 daarvan is waargemaakt. Het zal helpen wanneer dat bewustzijn verder kracht bij gezet wordt.

De heer Van der Zweth vroeg ook over risicovol OZB. De accountant vindt de term risicovol OZB niet helemaal passen bij een hogere onroerendzaak belasting. Wat hij beter vindt passen is dat gezamenlijk geconstateerd wordt dat de OZB hoger is dan het landelijk gemiddelde, of hoger dan de G4, of hoger dan de gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. Het is aan de politiek om te besluiten of dit risicovol is of niet. De accountant vindt (1) de weging in relatie tot andere steden belangrijker en (2) dat het gemeentebestuur dit altijd blijft wegen in relatie met het voorzieningenniveau in de stad. Die twee punten vindt hij essentiëler.
De heer Maas stelde een vraag over de resultaatbestemming; hij heeft die inmiddels beantwoord.
Student & Starter stelde een vraag over de integratie van de frauderisicoanalyse in de communicatie met de gemeenteraad. De accountant zou daarmee willen oppassen. Wanneer alle frauderisico's in alle openbaarheid besproken worden, ontstaat daadwerkelijk risico wanneer burgers dat zouden willen testen. De nodige vertrouwelijkheid is geboden.
De accountant bevestigt dat de frauderisico's voldoende geborgd zijn in de interne controles. Er is geen 100% garantie, dat er nooit iets gebeurt. De accountant heeft niet geconstateerd dat hier in Utrecht onvoldoende aandacht is voor frauderisico's in de interne controles. De accountant vindt dat Utrecht als gemeente op het totaalniveau veel aandacht heeft voor fraude en integriteit.
Student & Starter stelde ook de vraag over het Duurzaamheidsverslag in de verantwoording en deze fractie stelde de vraag over de voorspellende waarde van de begroting en de kwalificatie van de financiële positie en solvabiliteit. De accountant zal daar straks op ingaan naar aanleiding van vragen van de heer Dijkstra van EenUtrecht.
DENK benadrukte de vraag van de VVD; hij hoopt die voldoende te hebben beantwoord.
EenUtrecht vroeg een reflectie op de financiële kengetallen. De accountant gaat hier uitgebreid op in, en refereert aan de zomersessie van de adviescommissie, hoe hij kijkt naar de financiële positie. Hij doet het aanbod dat dit jaar opnieuw te doen en daarbij stil te staan. Een aantal keren is het al gezegd dat de indicatoren voldoende tot goed zijn als het gaat om de financiële positie van de gemeente Utrecht op dit moment. De schuldenquote zit in de categorie Goed. De solvabiliteit in de categorie Voldoende. Op dit moment is er niets aan de hand met de financiële positie van de gemeente.
Kijkend naar de vraag hoe aan te kijken tegen de solvabiliteit; voor die solvabiliteit zijn geen harde normen. Nergens is een harde norm dat de gemeente niet onder de 20% mag komen. Wel is heel belangrijk dat gezamenlijk het samenstel van indicatoren goed in de tijd gevolgd wordt. Hij is ook geen liefhebber van een indicator *op één moment er uitgepakt*. Dat zegt niet zoveel. Het gaat over de ontwikkeling en de trend die te zien is. De accountant gebruikt vaak *zes jaar terug en vier jaar vooruit*; dus een periode van 10 jaar. In een dergelijke periode is het dan van belang te zien wat daar

gebeurt. Bij het zien van een trend waarbij de gemeente voortdurend inteert op haar reserves; dus dat de solvabiliteit steeds terugloopt en tegelijkertijd te zien is dat de schulden enorm oplopen, is het duidelijk dat er een moment komt waarop gezegd wordt dat het zo niet langer kan en dat daarop keuzes gemaakt moeten worden. De accountant vindt het veel essentiëler dáárover als bestuur te spreken. Het gaat dan over de kengetallen in onderlinge samenhang. Daarbij is het aantal van 6-7 kengetallen relevant. Hij adviseert het stadsbestuur deze ook te blijven zien in de ontwikkeling en in de trend.
Een lage solvabiliteit is niet erg wanneer de gemeente altijd uitkomt met de baten en de lasten.
De heer Van Steeg (CDA) verwacht met de informatie van de accountant dat een eenvoudige aanpassing nodig is om de stukken inzichtelijker te maken.
De heer Van Vugt (accountant) is het daarover eens met heer Van Steeg. Hij vervolgt zijn beantwoording met nader in te gaan op de solvabiliteit. De provincie let ook op dergelijke kengetallen. Maar de Provincie is geïnteresseerd in twee aspecten: (1) dat de structurele lasten worden opgevangen door de structurele baten, waarbij iets meer ruimte komt om incidenteel geld, de algemene Reserve, in te zetten op structurele lasten. De kern is dat de exploitatie in evenwicht is, dat de meerjarige lasten worden opgevangen door de meerjarige baten.
Ten tweede kijkt de provincie naar of de omvang van de algemene Reserve, of de weerstandscapaciteit toereikend is om eventuele risico's die geïdentificeerd zijn op te vangen. Dan is de factor minimaal 1. Dat zijn de belangrijkste indicatoren waar naar gekeken wordt.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) verneemt van **de voorzitter** dat hij de gelegenheid heeft om de heer Van Vugt te benaderen voor aanvullende informatie die verder reikt dan de strekking van deze bijeenkomst.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) licht toe dat hij geen technische vraag wil stellen maar een vraag naar het oordeel van de accountant wanneeer hij sec kijkt naar het krijgen van grip op hoe de gemeente ervoor staat. Hij hoopt dat de accountant daar nog iets aan kan toevoegen. Hij vindt het fijn deze vraag te stellen in het collectief omdat het antwoord van de accountant dan gezamenlijk gedeeld wordt.
De voorzitter vraagt de accountant een kort antwoord te geven.
De heer Van Vugt (accountant) benadrukt dat de gemeente er nu goed voor staat en zoals in het verslag staat dat het interen op eigen vermogen mag en dat de gemeente Utrecht dat ook doet, 71 miljoen euro in 2023. Het bestuur van de stad begrootte het interen op eigen vermogen op 66 miljoen; dan zit de gemeente daar 5 miljoen van af. Naar de toekomst toe kan de gemeente Utrecht het niet eindeloos doen. Daarom zijn alle maatregelen en acties waarmee het bestuur van de stad bezig is in de Voorjaarsnota, belangrijk om af te wegen tegen deze regel. Daarop moet politiek bestuurd worden. Hiermee rondt hij zijn beantwoording af.

Korte schorsing van de vergadering en heropening voor de beantwoording door het college.
Wethouder Schilderman dankt voor de inbreng van de commissie en voor de complimenten op het gebied van de leesbaarheid; in de afgelopen jaren is daaraan veel aandacht besteed. Zij is blij te zien dat de raad de gezette stappen ziet.
Zij begint haar beantwoording met in te gaan op de vragen van de adviescommissie. Gevraagd is naar hoe de uitvoering te bezien en een eventuele uitvoeringstoets. Bij de besluitvorming over de invulling van ambities wordt altijd ook het effect op de

uitvoering meegenomen. In de Voorjaarsnota van dit jaar keek het college ook nadrukkelijker naar planningsoptimisme en stelde voor de begroting daarop aan te passen. Daarmee geeft het college een invulling en een vorm aan de uitvoeringstoets.
Het lijkt haar interessant door te praten over hoe een uitvoeringstoets is die de accountant genoemd heeft. Ook vindt zij het interessant aan te geven dat het altijd onderdeel is van gesprek in alle raadsvoorstellen daarin. De wethouder denkt dat de drempel wel erg hoog wordt als de Uitvoeringstoets gericht wordt op moties. Daarop is moeilijk een Uitvoeringstoets te doen. In allerlei reflecties wordt weergegeven in hoeverre ambities die gesteld worden daadwerkelijk uitgevoerd kunnen worden.

De adviescommissie vroeg naar reserves en of daar verder naar gekeken moet worden. De wethouder zegt in zijn algemeenheid dat het verminderen van reserves geen doel op zich is, maar het punt dat de accountant hierop maakt is een hele terechte, en ook een analyse waarmee het college al bezig was. Die analyse had het college eigenlijk gereed willen hebben bij de Voorjaarsnota. De wethouder schat in dat de raad zich kan voorstellen dat op weg naar deze Voorjaarsnota een dergelijk groot aantal uitdagingen was dat het maakte dat een diepgravende analyse op achterstand is komen te staan. Wel is gekeken naar of er ruimte is. Die is in de Voorjaarsnota terug te zien met de Activareserve, dat is op afstand de grootste losse Reserve. Bij de programmabegroting komen analysebreed de reserves alsnog.
Mevrouw Ramaker (VVD) is benieuwd waarom nu wel gekozen is om de reserves te analyseren. Vorig jaar diende zij een motie in waarvoor zij geen meerderheid kreeg.
Wethouder Schilderman antwoordt dat zij destijds toegezegd heeft om alle reserves opnieuw tegen het licht te houden. Naar zijn weet heeft zij dat ook in de richting van mevrouw Ramaker toegezegd. De motie zag op een andere vorm daarvan. Dat heeft zij niet toegezegd.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of de wethouder met hem deelt dat ook gezien de stap die wordt gezet met de Activareserve, de analyse van de brede reserves er eigenlijk had moeten liggen. Dat dat wenselijk was geweest gezien de keuzes die in de Voorjaarsnota zijn gemaakt.
Wethouder Schilderman antwoordt dat het enerzijds wenselijk was geweest om dat te hebben en dat aan de andere kant een groot gedeelte van die reserves klein is en dat daarnaast al die reserves individueel ingesteld zijn, wordt erop gerapporteerd en worden daarover ook steeds keuzes gemaakt, ook door deze gemeenteraad. Dat geeft ook aanleiding om te denken dat er een wens is om die reserves te hebben. Het belangrijkste stuk is dat het grootste deel van de uitdaging naar de toekomst toe de structurele ruimte in de begroting is. De Reserve kan dat nooit opvullen. Daarmee is het zeker nuttig om te doen, maar zou ook te zeggen zijn dat een belangrijk deel van het probleem structureel is en daarvoor biedt de Reserve nooit een oplossing.
De heer Van Steeg (CDA) beaamt dat. In de Voorjaarsnota wordt wel een principieel besluit genomen over de activa in de Reserve en de dekking van de begroting op de langere termijn. Dat is onderdeel van de brede positie en hoe de raad aankijkt tegen reserves. Die analyse krijgt de raad nu pas bij de programmabegroting. Hij vindt dat te laat in het licht van de Voorjaarsnota.
Wethouder Schilderman heeft toegelicht hoe dat is gekomen. Zij geeft ook aan dat zij dit ook op zich eerder had willen delen, maar dat het niet gelukt is op dat gebied en dat er nog een aantal analyses gemaakt moest worden en dat het college ver-

wacht dat zij het kan leveren bij de programmabegroting. De Activareserve ligt nu voor als een keuze voor de gemeenteraad.
Ook werd gevraagd naar de resultaatbestemming en hoe het stadsbestuur er naar kijkt dat een bedrag overgeheveld wordt, gegeven het tekort. De wethouder begrijpt heel goed waar die vraag vandaan komt. Die vraag had het college andere jaren niet omdat de gemeente altijd een onderbesteding had. Dat maakte dat het college een werkwijze had met een bijstelling in december of begin januari. Meestal kon dit gedekt worden uit het resultaat. Het college heeft er nu voor gekozen uitgaven die op projecten niet gedaan zijn in dit jaar over te hevelen naar het volgende jaar. Een ander voorbeeld betreft Rijkskosten die in december komen en die dan niet uitgegeven kunnen worden; ook die worden overgeheveld. Soms gaat het ook om afspraken over toevoegingen aan reserves die altijd gedaan zijn. Het had gekund ervoor te kiezen al die zaken niet te doen omdat de gemeente op dit moment een tekort heeft. Dat had het college ervaren als een vrij grote verandering van de werkwijze. Daarom heeft het college gekozen voor deze manier. Het lijkt de wethouder verstandig structureel een andere lijn af te spreken wanneer daar anders naar gekeken wordt. Het lijkt de wethouder niet zuiver om nu het Resultaat anders uitvalt, dit incidenteel niet meer te doen.
De adviescommissie vroeg naar het Verbeterplan, ook voor de versterking van de financiële functie. Tijdens de adviescommissie controle en financiën op 18 april zijn de leden daarover geïnformeerd. Voor de zomer wordt gestart met een doorlichting van de financiële functie. Het college verwacht de resultaten in oktober. Tussendoor wordt er gewerkt aan een programmaplan. De raad wordt hierover geïnformeerd via de P&C-cyclus. Maar de adviescommissie zal bij elke vergadering hierover geïnformeerd worden.
De VVD ging in op de rekenfout. De wethouder begrijpt dat. Daarover is een debat gevoerd, maar het is een majeure gebeurtenis in de voorgaande jaren. De vraag die hieronder ligt is of de raad dit eerder had kunnen zien. Het college vond een afwijking met de Meicirculairebrief van 23 mei, tegen juni aan. Die afwijking heeft het college ook gerapporteerd aan de raad en het college heeft die ook hersteld. Dat gaf aanleiding om verder onderzoek te doen. Op dat moment had het college niet de idee dat deze afwijking zo groot zou zijn. Wanneer dat wel het geval was geweest waren enorme alarmbellen afgegaan. De wethouder is nog steeds blij met de diepgravende analyse. Anders was het college er nog maanden later achtergekomen; dan was dit op zijn vroegst zichtbaar geworden in de jaarstukken, of in het resultaat. Zij deelt met de VVD dat het college het idealiter nog eerder had kunnen zien of dat de fout überhaupt niet gemaakt was. Dit is hoe het college heeft gehandeld toen het een indicatie zag.
De VVD vroeg naar de Reserve Gemeentefonds; dit is toegelicht door de accountant. Hij is ingesteld bij de tweede bestuursrapportage van vorig jaar; het ging over technische mutaties bij de resultaatbestemming bij de corresponderende posten. Het college merkte dat over de zaken die hierin stonden in de afgelopen jaren nooit discussie was, dat het toch meer een technische verwerking was. Het college vond de Reserve er heel erg bij passen om de hoofdlijnen in de echte besluiten zichtbaar te maken en zijn met de technische zaken iets meer opzijgezet. Daarmee heeft de raad vorig jaar ingestemd.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat in de jaarrekening daarvan niets meer te vinden is. Zojuist werd gesproken over de werkwijze voor de resultaatbestemmingen;

in hoeverre denkt de wethouder dat het stadsbestuur naar een nieuwe werkwijze toegaat met deze drastische negatieve cijfers.
Wethouder Schilderman merkt op die “drastische negatieve cijfers” niet zomaar op deze manier opnieuw te willen meemaken. Dat neemt niet weg dat het de bedoeling is van het college strakker te sturen op het niet op de plank laten liggen van middelen en dat daadwerkelijk af en toe in een negatief resultaat terecht gekomen wordt. Dat is de ene helft van het verhaal. De andere helft ervan is de vraag of de gemeente het nu anders gaat doen doordat deze Reserve is ingesteld. Daarmee is de hoop op een minder grote resultaatbestemming; dus dat de resultaatbestemming overzichtelijker wordt en naar zij hoopt dat daarmee de werkwijze iets zuiverder kan worden en ook beter toegespitst op de daadwerkelijke politieke besluitvorming. Dat zou de bedoeling zijn. De wethouder stelt voor volgend jaar na te gaan of dit gelukt is.
De VVD vroeg naar het bedrag dat uitgegeven is voor versterking van de organisatie, de 9 miljoen werd genoemd. Die 9 miljoen euro heeft niet direct een relatie met de versterking van de organisatie. Het zijn ook voor een deel kosten die gemaakt zijn als gevolg van de complexiteit en de omvang van juridische dossiers om achterstanden weg te werken. Daar was extra personele capaciteit voor ingezet. Dat was het inlopen van achterstanden die op dat gebied waren ontstaan.
De VVD vroeg of de wethouder Financiën of Financiën in brede zin altijd een sturende rol zou moeten hebben in het totstandkomen van raadsvoorstellen die uit het college komen. De wethouders zet uiteen hoe dat op dit moment verloopt: het college heeft een three lines of defense model - de eerste lijn van de controle zit bij het organisatieonderdeel zelf. Die moeten in eerste instantie financieel en juridisch kloppende stukken aanleveren. Vervolgens wordt het stuk eerst beoordeeld door de business controller; de controle gericht op dat organisatieonderdeel. Daar wordt het vervolgens ook getoetst. Daarna wanneer de stukken in het college komen, wordt het voorstel getoetst door concern Control en daarbij wordt hij getoetst op de kaders en de richtlijnen. De wethouder antwoordt bevestigend op de desbetreffende vraag. Zij ziet ook waar de VVD naar zoekt. De VVD wil meer inzicht krijgen in de financiële paragraaf. Zou dat scherper kunnen. Daarbij denkt de wethouder dat het belangrijk is om te weten wat het de partijen zou helpen om “daar verder in terug te zien”. Het college is er nu scherp op dat er niets afgesproken wordt dat niet betaald kan worden. Het stadsbestuur heeft wel de gewoonte beleidsnota's en ambities vast te stellen waarvan het bestuur zegt dat de dekking nog niet gereed is. Dat is de werkwijze in Utrecht. Die werkwijze wordt ook voortgezet en wordt ook door financiën geaccordeerd, mits duidelijk is welk onderdeel nog niet gedekt is en later bij een nieuw besluitvormingsmoment eventueel te dekken is. Tot die tijd wordt het niet uitgevoerd. Wanneer de raad daarover andere wensen heeft, zou dat een andere politieke richting zijn. Daarmee zouden alle beleidsnota's en visies er anders uit moeten zien.
Mevrouw Ramaker (VVD) gaat in op de meer sturende rol van de wethouder Financiën. Zij voorziet dat het stadsbestuur in financieel opzicht droevige tijden tegemoet gaat. Dat is alom bekend. Er moet fors bezuinigd worden. Het is niet ongebruikelijk in overheidsland dat bij forse investeringen of investeringen die financiële impact hebben de wethouder Financiën een sterke rol te geven. Zij geeft mee dat het goed zou zijn, dit in overweging mee te nemen. Zij stelt dat de financiële paragraaf nu niet financieel is, die is vaak beschrijvend. Ook dit geeft zij de wethouder mee.
Wethouder Schilderman merkt op dat dit een tipje van de sluier oplicht als het gaat om de vraag hoe het college verbetering kan aanbrengen. Het college heeft dit expli-

ciet geborgd voor de risicovolle projecten. Zij zit iedere week met de mensen van Concern Control om de tafel om na te gaan wat in die week weer op de college-agenda staat.
De VVD ging ook in op de raming van de OZB-inkomsten. De wethouder deelt mee dat dit altijd de raming is. De areaalontwikkeling is hoger geweest dan begroot voor niet-woningen. Dat heeft ermee te maken dat er meer in aanbouw is genomen en meer is voltooid. Daar speelt doorheen dat er uitdagingen zijn bij de BghU. Dat werd ook terecht geconstateerd door de VVD. Dat baart ook de wethouder zorgen. Het college werkt wel aan een Verbeterplan. Vorige week heeft zij gesproken met de Waarderingskamer over wat er gebeuren moet om de uitvoering te verbeteren. Het college kijkt of het bestuur daar dichterop moet komen te staan. Daarvoor is een stuurgroep opgericht. Het college gaat na of naar een AB-structuur toegewerkt moet worden; dat zou daarin gedaan moeten worden, is nu de vraag. Zij deelt dat dit een belangrijk punt van aandacht is, ook omdat dit een groot onderdeel is van van de begroting. Daarbij zegt de wethouder dat er drie jaar de ruimte is om op te leggen, maar dat wil zij liever niet. In het laatste jaar is er een goede vooruitgang te zien.
De VVD vroeg ook naar het behouden van draagvlak rondom de lokale belastinginning. De wethouder zet uiteen dat dat draagvlak een politieke vraag is. Vanuit haar positie zou zij wel zeggen dat het draagvlak wel helpt in de belastinginning. Transparante communicatie is daarvoor belangrijk.

De voorzitter schorst de vergadering in verband met de aandacht van de wethouder voor haar piketdienst en heropent die voor voortzetting van de beantwoording.

Wethouder Schilderman zet haar beantwoording voort met nader in te gaan op het draagvlak voor belastinginning. Het lijkt haar bij uitstek een politieke vraag die de commissie zal moeten beantwoorden: wat vindt de raad redelijk in lastenverhoging in relatie tot het dienstverleningsniveau. De VVD vroeg of het verstandig is een team de BghU te laten ontlasten. Het college ziet dat zonder meer als een optie om dat verder te bespreken. Op dit moment ligt de verantwoordelijkheid bij de directie van de BghU. Het college blijft daarvoor verantwoordelijk. De BghU heeft de systemen en de inning. Daar zal het in eerste instantie ook moeten gebeuren.
De VVD vroeg ook naar de hondenbelasting en stelde de vraag of die belasting iets oplevert; de wethouder antwoordt bevestigend, ook omdat in een totale samenwerking dit een onderdeel is van het pakket; daarmee zijn er geen aanvullende kosten voor de heffing hiervan. Het is aan de raad om te beoordelen of de raad dit een nuttige belasting vindt.
De VVD sprak ook over verbonden partijen en signaleert dat daarvoor meer aandacht nodig is. Zij deelt dat volledig met de VVD. Zij refereert aan de inbreng van de accountant op dit onderwerp. Op dit moment is daarvoor extra aandacht. Het college zal hierover naar de raad komen in Q4. In de tussentijd worden afspraken gemaakt met de adviescommissie; na de zomer zal een moment gepland zijn om tussentijds van gedachten te wisselen voordat de nota definitief aan de raad wordt voorgelegd.
GroenLinks sprak over de teksten rondom rechtmatigheid. De wethouder bevestigt dat het even zoeken is hoe daarop te formuleren. De tekst uit het raadsvoorstel is conform de richtlijn van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording-red). Die stelt voor dat het een tweetraps is: rekenkundig wordt bepaald of er sprake is van een overschrijding, daarna vindt een toetsing plaats in de tweede trap op basis van de

eigen richtlijnen en financiële verordening. Daarin staan aanvullende criteria waarin overschrijding als *acceptabel of niet?* te zien is. Dat is een deel van de aanleiding waarom het er zo uitziet. De wethouder denkt dat dit een goede aanmoediging is om na te gaan of het college dit volgend jaar net iets simpeler kan opschrijven.
GroenLinks stelde ook vragen vanuit de raadstoets of meer gewerkt kan worden met benchmarks. Het college maakt daarvan veelvuldig gebruik. Verdiepende onderzoeken zijn daarin ook belangrijk. Een benchmark is een goed middel om te kijken waar de gemeente Utrecht staat ten opzichte van andere gemeenten. Maar dat betekent niet dat soms iets dieper gekeken moet worden. Waar nodig zal het college benchmarks zeker gebruiken.
GroenLinks vraagt ook naar meerjarige getallenreeksen. De wethouder vindt het goed na te gaan of dat verder te verbreden is. Het college heeft dat op dit moment op meerdere plekken er in zitten; het is mogelijk interessant na te gaan waar de aanvulling zou kunnen passen. Het lijkt haar goed als er mensen zijn die zeggen dat ze dit erg gemist hebben zo dat het college op die manier er naar kan kijken.
GroenLinks en de PvdA vroegen naar de reserves; zij heeft daarop geantwoord richting de adviescommissie. Het CDA sprak over verbeteringen rondom reserves; ook die vraag heeft zij al beantwoord.
De heer Van Steeg (CDA) bedoelde de Reserves in verhouding tot de jaarrekening zelf en hoe de koppeling is te maken van de reserves en de subsidies naar de doelstelling en de jaarrekening.
Wethouder Schildeman begrijpt dat heer Van Steeg bedoelt dat meer aan te geven. Afwijkingen ten opzichte van de begroting worden nu in zijn algemeenheid toegelicht per programma en per doelstelling. Dat komt overeen met wat daarover is opgeschreven in de financiële verordening. Reserves worden per programma verantwoord en toegelicht. Dat gebeurt zowel in het programma als in de balans. De doelstelling van de Reserve bepaalt of dat gekoppeld is aan één of meerdere doelstellingen. Dat maakt dat het soms ook er anders uitziet tussen verschillende onderdelen. Die keuze wordt gemaakt bij de instelling van de Reserve. Daarvoor kunnen aanleidingen zijn omdat een Reserve soms meerdere doelstellingen beslaat. Maar dat maakt het moeilijker ze te volgen.
De heer Van Steeg (CDA) denkt dat te begrijpen. Zijn vraag was meer inzichtelijk te maken wat die subsidies doen voor de doelstelling en wat de reserves doen voor de doelstelling. Hij begrijpt dat de reserves meerdere doelstellingen kunnen betreffen. Hij kan dat niet opmaken uit de jaarrekening. Hij ziet daarin een verbeterstap. Hij hoorde de accountant zeggen dat die stap nog te maken is.
Wethouder Schilderman zal hierover terugkomen bij de analyse die over de reserves gaat. Bij de instelling van een Reserve wordt steeds bepaald wat de doelstelling is en hoe die gevolgd wordt. Daarmee staat het voor een gedeelte ook vast vanuit de besluitvorming in het verleden.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat die analyse bij de vaststelling van de reserves hoort. Wanneer hij de jaarrekening leest en hij wil begrijpen wat in de begroting is vastgesteld en hoe dat is aangepast en hoe dat in de jaarrekening terugkomt kan hij de koppeling niet maken naar wat die reserves doen op het resultaat of op de doelstelling en wat de subsidies doen en waarom de subsidies zijn aangevraagd of gebruikt voor de doelstelling. Die koppeling zou directer kunnen zodat hij gemakkelijker als raadslid kan begrijpen waarom de subsidies zijn aangevraagd en waarom de reserves zijn ingezet.

Wethouder Schilderman begrijpt dat. Zij licht toe dat dat ook keuzes zijn die gemaakt moeten worden in de beleidscyclus. Zodra bredere subsidies worden vastgesteld die een bredere doelstelling hebben, is die koppeling ook moeilijker te maken in de jaarstukken. Om te zeggen dat dat in één klap te verbeteren is over de hele linie heen, is niet hoe ze tot stand zijn gekomen en dat zijn ook niet de afspraken die gemaakt zijn. Zij wil best in de analyse daarover iets zeggen, maar zij kan niet beloven dat ze ze in één keer helderder gaat maken; dit omdat ze soms ook anders ingesteld zijn. Het wordt ook niet veel helderder wanneer ze ze achteraf eigenhandig gaat aanpassen.
Vraag over de BTW op de energietoeslag; naar aanleiding daarvan wordt gevraagd of de raad grip heeft op hoe omgegaan wordt met BTW. Alle centrale financiële processen worden meegenomen in het Verbeterplan; dat maakt dat BTW daarvan ook onderdeel is. Daarbij is er ook afstemming met de belastingdienst om na te gaan of dit samen beter te regelen is. Dat komt zeker terug in het Verbeterplan waar eerder naar verwezen is.
D66 is benieuwd naar de maatregelen en acties uit de brief van 5 februari; de wethouder deelt mee dat voor de zomer gestart wordt met een doorlichting. Ondertussen wordt gewerkt aan een programmaplan en worden er ook maatregelen direct getroffen, zoals de versterking van de interne controle op concernposten, maar ook de regie op het Gemeentefonds. Die regie wordt op dit moment ook al versterkt.
D66 stelde ook vragen over capaciteitsuitdagingen binnen de gemeente Utrecht. De wethouder zet uiteen dat daaraan al veel gedaan wordt. Haar collega heeft een uitgebreid arbeidsmarktprogramma waarin de gemeente zowel aandacht heeft voor de werving als voor behoud van personeel. Het lijkt de wethouder verstandig om terug te kijken naar de commissievergadering die vanmiddag heeft plaatsgevonden. Daar is ook iets gezegd dat ook van belang is.
D66 vroeg of de gemeente de crisisbeheersingsmaatregelen periodiek evalueert en bijwerkt; binnen de organisatie wordt gebruik gemaakt van risicomanagement, ook op het gebied van informatie- en procesmanagement zijn er businesscontinuïteitsplannen gemaakt voor de kritische processen. Die worden periodiek geëvalueerd en bijgesteld wanneer nodig.
D66 stelde vragen naar subsidies; of met de brede bril gekeken wordt naar subsidies. Om als organisatie voor een bepaalde subsidie in aanmerking te komen, moet de organisatie voldoen aan de eisen die door dat programma specifiek gesteld zijn in een nadere regel. Dat betekent dat een toetsing en de controle dan ook daarop wordt gedaan door het subsidiebureau. De bepaling van de vereisten komt in de nadere regel naar voren. Of de subsidies doelmatig worden ingezet, kan alleen beoordeeld worden door het organisatieonderdeel zelf op basis van de eisen die gesteld zijn in die nadere regel. Daaronder ligt de vraag of alle subsidies doelmatig zijn. Het is moeilijk om daarin in te treden, soms zijn er politieke keuzes gemaakt. Met vanuit de hoogte ingrijpen op een subsidie omdat die niet doelmatig gevonden wordt, wordt een stuk politieke besluitvorming tekort gedaan.
De heer Peters (D66) vraagt hoe gecontroleerd wordt dat er geen overlap zit tussen subsidies aan verschillende organisaties wanneer dit zo per programma wordt gedaan.
Wethouder Schilderman zet uiteen dat voor alle subsidies verantwoording wordt afgelegd. Daarbij wordt aangegeven welke subsidies er zijn met welk doel. Zodra het gaat om meerdere doelstellingen waarvoor verschillende partijen in aanmerking kunnen komen en daarvoor gesubsidieerd, behoort dat tot de mogelijkheden.

De heer Peters (D66) vraagt of de wethouder het met hem eens is dat het stadsbestuur juist moet kijken naar hoe de overlap zoveel mogelijk weg te nemen en het geld nuttig besteed kan worden; bovendien houdt hij het voor mogelijk dat partijen kans maken op subsidie die dat nu niet maken omdat de pot op is. Hij vindt dat er veel meer slagen te winnen zijn.
Wethouder Schilderman stelt voor een keer een diepgravend gesprek te voeren over in hoeverre de gemeente integraal wil sturen op subsidies. Zoals zij in het voorbeeld aangaf, worden de mogelijkheden beperkt voor subsidies en wordt invloed van *hoog over* een inbreuk op de nadere regel. Dat heeft als nadeel dat er minder beleidsvrijheid is dan het inhoudelijke onderwerp behandeld wordt. Wanneer dit breed gedeeld wordt is het mogelijk hierop dieper in te gaan vanuit de vraag of er meer centrale sturing op subsidies gezet moet worden.
De heer Peters (D66) vindt het heel verstandig. Subsidies zijn bij uitstek instrumenten om beleid te sturen. Het lijkt hem logisch dat het stadsbestuur daarop wil sturen. Hij neemt de uitnodiging graag aan en hoopt dat raadsbreed te kunnen doen, misschien in een adviescommissie om na te gaan hoe extra slagen hierop te maken zijn.
Wethouder Schilderman lijkt het goed hierover te spreken met de adviescommissie; of voldaan wordt aan de eisen die vooraf gesteld worden.
De Partij voor de Dieren vroeg naar het financiële plaatje en de rekenfout en hoe zich dat verhoudt tot andere gemeenten. De wethouder zet uiteen dat alle gemeenten last hebben van de bezuinigingen van het Rijk op het Gemeentefonds en het ravijnjaar 2026. Amsterdam heeft op dit moment alleen een bijsturing van het huidig jaar laten zien en niet het meerjarige stuk. Amsterdam heeft een incidenteel overschot ten opzichte van vorig jaar; dat verklaart de verschillen. De individuele financiële situatie van alle gemeenten verschillen. De wethouder geeft daarvan een schets. De problemen rondom het ravijnjaar zijn breed.
In Utrecht is een fout gemaakt in de berekening van het Gemeentefonds en daarover is eerder gesproken. De wijze waarop vanuit het Gemeentefonds verdeeld wordt is veranderd. Dat speelde ook nog in een situatie met een grote inflatie waarmee ook een verandering zat in de prijscompensatie. De zaken door elkaar maakten het lastig te zien op dat moment. Daarover is eerder dit jaar gesproken.
De Partij voor de Dieren vroeg of de wethouder het positief zou vinden om het Duurzaamheidsverslag op te nemen in de P&C-cyclus. Op dit moment biedt het Duurzaamheidsverslag ruimte om dieper in te gaan op duurzaamheid zowel op indicatoren als op beleidsontwikkeling. Wanneer dit geïntegreerd wordt in de jaarstukken is dat mogelijk. Zij heeft begrepen dat de wens was vanuit de raad veel dieper en uitgebreider op de duurzaamheid te kunnen ingaan. Wanneer de raad dat niet wil en een korte behandeling wil via de jaarstukken is dat mogelijk. Zij had niet de idee dat dit destijds de wens was van de raad.
De heer Van Bemmel (Partij voor de Dieren) herkent dat de vragen die gesteld zijn laat beantwoord worden en tegelijk met de Voorjaarsnota; zijn fractie wil er graag dieper op ingaan, maar het moment wordt daarvoor niet gecreëerd. Om die reden vroeg hij het te betrekken bij de jaarstukken.
Wethouder Schilderman merkt op dat het aan de raad is wanneer dit behandeld wordt in de commissie en in de raad. Wanneer zijn fractie de wethouder vraagt het Duurzaamheidsverslag te integreren in de jaarstukken, is dat mogelijk maar dan wordt het verslag een stuk korter met minder informatie.
De Partij voor de Dieren vroeg naar de onderbesteding op het verduurzamen van evenementen. De wethouder zet uiteen dat de middelen onderdeel uitmaken van het

jaarrekeningresultaat en ook niet afzonderlijk in te zetten zijn. De onderbesteding voldoet ook niet aan de eisen voor een resultaatbestemming en kunnen ook onder die vlag niet zomaar meegenomen worden naar het volgende jaar.
De PvdA vroeg of voldoende rekening gehouden wordt met planningsoptimisme. De wethouder zet uiteen dat in deze Voorjaarsnota het college aanvullend kijkt naar planningsoptimisme, maar ook in de meelopende stukken rondom het MPR. De onderbesteding heeft de aandacht van het college. Het college kijkt ook specifiek naar de beleidsvelden die genoemd werden door de PvdA. De wethouder kan zich voorstellen dat het college volgend jaar hierop een volgende stap wil zetten. Dit omdat zij in het MPR meer zou willen terugzien van de zaken waarop bijsturing nodig is met welke vragen daarin. Het lijkt de wethouder goed om na te gaan of het college voldoende heeft gedaan met deze Voorjaarsnota op het gebied van reëel ramen of dat het college wellicht teveel heeft gedaan en dat het averechts begint te werken; dat is ook altijd nog de mogelijkheid. Dat is de aanleiding voor de stukken in de Voorjaarsnota.
Gesproken is over de woonlasten en wat risicovol is; de wethouder benadrukt dat dit altijd een politieke afweging is. Deze woorden worden hierin regulier gebruikt en zijn daarom ook gebruikt door het college. Voor het overige vindt de wethouder het belangrijk te benoemen dat Utrecht wat woonlasten betreft een stuk hoger zit dan het landelijk gemiddelde; dat zou 100% zijn. De norm die de provincie hanteert als risicovol, is 105%. Utrecht zit op 112,4%. Het percentage eenpersoonshuishoudens is hoog in Utrecht. Ook daarom vertekent het beeld. Utrecht differentieert meer naar huishoudens. In hoeverre de raad dat problematisch vindt, is aan de raad voor een afweging.
VOLT vraagt naar het verbeteren van indicatoren. De accountant heeft gedeeltelijk daarop geantwoord. Het opstellen van de begroting en van de afgelopen begroting keek het college kritisch naar indicatoren en deed daarin ook aanpassingen. De begroting van dit lopende jaar ziet de raad pas terug bij de jaarstukken van volgend jaar. De wethouder verwacht daar een stap terug te zien die dit jaar door het college is gezet. Inhoudelijk is het belangrijk met het inhoudelijk beleidsveld te spreken over of dit de juiste indicator is. Zij heeft als wethouder financiën een systeemrol om te kijken naar verbetering van de indicatoren. Voor de lopende begroting is daarop een stap gezet.
VOLT vroeg ook naar de capaciteit; de wethouder heeft die al eerder beantwoord.
De heer Maas (VOLT) bevestigt die beantwoording. Het antwoord was niet helemaal duidelijk. Zijn vraag is of nu wel of niet een uitvoeringstoets gedaan gaat worden. Hij vond het antwoord een beetje in het midden liggen. Hij wil graag een heel helder antwoord. Zijn fractie ziet graag de uitvoeringstoets en bij voorkeur ergens in de jaarstukken. Hij vraagt of de wethouder dit gaat toezeggen.
Wethouder Schilderman heeft dan een helderder beschrijving nodig van wat de heer Maas voor zich ziet bij een uitvoeringstoets. Het college kijkt altijd bij raadsvoorstellen die voorliggen of de juridische mogelijkheden en de capaciteit en het geld er is om datgene te kunnen realiseren wat onherroepelijk wordt afgesproken in dat raadsvoorstel. De toets wordt altijd gedaan bij voorstellen. De vraag is wat de heer Maas verlangt bij een uitvoeringstoets.
De heer Maas (VOLT) zal daarvoor gaan zorgen.
Wethouder Schilderman houdt zich aanbevolen om met de heer Maas te sparren.
Zij vervolgt haar beantwoording. VOLT sprak over zaken die een andere besteding hadden dan begroot bij DUS. Zij zet uiteen dat een bestedingsvoorstel daarvoor is

ingediend voor 2024. Dat betekent dat de kosten later gemaakt worden dan oorspronkelijk begroot. Om die reden is er sprake van onderbesteding in het voorgaande jaar.
VOLT vroeg ook naar sturen en verantwoorden; of het college daarin een belangrijke taak ziet van de afdeling Control. De wethouder antwoordt bevestigend. Bijna iedere week spreekt zij hierover met Control en in het college. Belangrijk is om aan te geven dat bij het vaststellen van de beleidscyclus met elkaar gewisseld is dat zaken niet overnacht veranderd zouden zijn, zeker niet voor alle bestaande beleidsstukken. Dat zou jaren kosten voordat te komen is tot een dekkend beeld conform het sturen en verantwoorden. Belangrijker dan dat is dat er een verandering moet plaatsvinden in de organisatie waarin veel strakker gekeken wordt naar het kader dat met het beleidsvoorstel wordt gemaakt met welke consequenties. Dat gaat stukje bij beetje. Zoals iedere cultuurverandering in een organisatie, kost dat enige tijd en is te zien met beleidsstukken waaraan lang gewerkt is dat de gedachte en het schrijven allang zijn begonnen voordat er opnieuw kritisch naar gekeken wordt. Zij begrijpt waarom de heer Maas het zegt. En zij deelt dit ook met hem. Maar zij vraagt hem ook een klein beetje respijt omdat het soms tijd kost.
De heer Maas (VOLT) vertrouwd de wethouder op haar rol hierin. Dat is hij ook van de wethouder gewend. In het afgelopen jaar is geworsteld met de cyclus en hoe die is vormgegeven. Hij refereert aan de woordenwisselingen daarover binnen commissies en met het college. Hij is op zoek naar de sturende rol vanuit de gedachte dat het beter en dat het beter wordt. Hij hoopt dat het bij deze wethouder in goede handen is.
Wethouder Schilderman vindt heel herkenbaar dat het juist moet gaan over de sturende rol. Die focus heeft het college: of het kaderstellende helder is zodat de raad helder kan kiezen en kan amenderen.
Student & Starter vroeg een duidelijker verband te stellen in de jaarrekening met de resultaatbestemming. De wethouder zet uiteen dat die duiding bewust niet meegenomen is in de jaarstukken omdat de besluitvorming over de resultaatbestemming plaatsvindt na de jaarstukken. Als de resultaatbestemming dan niet wordt gehonoreerd, zijn de jaarstukken onjuist; om die reden is hij “los”.
De wethouder is al ingegaan op de gewenste verbeteringen rondom de financiën, ook ging zij al in op de reserves.
De accountant ging al in op de frauderisicoanalyse; het blijft een continu proces om fraude in al haar verschijningsvormen het hoofd te bieden; ze blijven ook ontwikkelen. Dat betekent dat het college dat ook blijft doen. Wel moet goed worden nagegaan op welk niveau dit gecontroleerd wordt, ook vanwege eventuele ongewenste effecten, maar ook omdat het bestuur zeker moet weten dat het klopt als gesproken wordt over fraude.
DENK stelde vragen over fouten in de begroting en gaf aan dat die onacceptabel zijn. De wethouder deelt dat met DENK. Zij heeft dat ook eerder aangegeven; zij heeft gezegd dat het niet had moeten gebeuren en dat het niet had moeten kúnnen gebeuren. Dat was de aanleiding voor de brief aan de raad. De maatregelen zijn opgenomen in de Voorjaarsnota met een versterking om dit in het vervolg te voorkomen.
DENK vraagt ook hoe te voorkomen is dat de raad achter de feiten aanloopt; daarvoor zijn de ontwikkelingen in de P&C-cyclus heel belangrijk. Op een aantal van die zaken gaf zij antwoord.

De ChristenUnie gaf aan dat in veel programma's sprake is van onderbestedingen; wat te doen om dat te voorkomen. De wethouder benadrukt dat dit altijd de aandacht heeft van het college en dat dat ook niet gaat veranderen omdat er nu een jaar van overbesteding is geweest. Bij het opstellen van de bezuinigingsvoorstellen in de Voorjaarsnota is er scherp gekeken naar mogelijke bijsturingsvoorstellen. Dit zal het college ook tussendoor steeds sterker gaan doen. De wethouder benadrukt dat het onmogelijk is om alle onderbestedingen te voorkomen.
De ChristenUnie vroeg ook naar indicatoren. De wethouder heeft daarop geantwoord. Zij merkt op dat vaak verwezen wordt naar de inwonersenquête. Maar die enquête wordt slechts eens in de twee jaar vormgegeven. Zij ziet dat daarover vaak vragen zijn. Wanneer de raad jaarlijkse indicatoren zou kiezen, zou de raad ook in heel veel gevallen ook de inwonersenquête jaarlijks moeten doen. Daarvoor is eerder niet gekozen, ook in het licht van de kosten.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) bevestigt dat dit zo is; de bezuiniging op de de inwonersenquête is een keuze geweest. Dan vindt hij het wel belangrijk dat dat erbij staat. Hij wist dat op een aantal vlakken. Tegelijkertijd is hier dan ook de vraag of het logischer is als dit aan de hand het jaar 2021 te laten zien zodat breder is te kijken.
Wethouder Schilderman antwoordt dat dat soms de oplossing kan zijn. Daarbij geldt ook wat de wethouder eerder beantwoordde; dat het college in de begroting van 2024 een aantal indicatoren heeft aangepast. Dat leest de raad nog niet terug in de jaarstukken van 2023; die zijn opgesteld op basis van de begroting van het jaar daarvoor.
De ChristenUnie gaf aan in de jaarstukken soms de reflectie te missen over wat er niet gelukt is en de reden daarvoor en of daaraan meer aandacht te besteden is. Het college zal dit jaar daarmee aan de slag gaan zodat dit volgend jaar goed terugkomt.

EenUtrecht vraagt naar de inhuur en ziekteverzuim; de wethouder zet uiteen dat dit ook thema's zijn waarvoor zeker ook aandacht is. Dat is ook landelijk erg hoog. Haar collega wethouder Streefland werkt daaraan hard. Over inhuur is vanmiddag gesproken. Wanneer de commissie hierover nader van gedachten wil wisselen kan dat ook bij de Voorjaarsnota. Het klopt dat het college plannen heeft om een uitgebreide aanpak daarop in te vullen.
EenUtrecht vraagt ook naar kengetallen en de kritische factor. Die zijn ook bekend. Anders is dit een technische vraag die terug kan komen. Bij de programmabegroting wordt dat specifiek berekend. De reden dit bij de programmabegroting te doen, is omdat de toezichthouder, de provincie, tijdig de begroting controleert. Daar moet dit in terugkomen, en dat moment moet dan ook bepaald worden. Het college heeft een aantal al benoemd die spannend kunnen zijn: de woonlasten waar Utrecht boven zit. Terugkijkend naar het voorgaande jaar zit Utrecht op de meeste plekken ruimer. Dat verandert bij deze Voorjaarsnota. Daarbij zullen de structurele exploitatieruimte en de solvabiliteitsratio onderwerpen zijn die het bestuur zeker zal tegenkomen.
EenUtrecht vroeg naar de harde grens daarin. De grenzen van de provincie zullen bekend zijn. Daarin deelt zij de inbreng van de accountant over dat het altijd in gezamenlijkheid bekeken zal moeten worden. Om een tipje van de sluier richting de Voorjaarsnota op te lichten, is te zien dat de schuldquote gaat oplopen door meer investeringen die gedaan worden, de solvabiliteitsratio gaat achteruit omdat het college een grote ingreep doet in de reserves, het weerstandsvermogen heeft nog

ruimte, maar zij kan zich voorstellen dat het college het weerstandsvermogen bijstelt richting de begroting, en rondom de woonlasten zit Utrecht hoog.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of het mogelijk is om de kengetallen langjarig in beeld te brengen zodat de raad daarvan een duidelijk overzicht heeft in de begroting en in de beleidscyclus.
Wethouder Schilderman bevestigt dit te doen en zij licht toe dat dit terugkomt bij de programmabegroting.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat dit niet het geval is in de jaarstukken. Hij zal dit laten uitzoeken.
Wethouder Schilderman bevestigt dat het college dat altijd laat zien bij de programmabegroting. De programmabegroting wordt ook gecontroleerd door de provincie. De wethouder zal nagaan of er voldoende jaren bijzitten. Als dat onvoldoende is, zal zij nagaan of daaraan nog iets is toe te voegen.
EenUtrecht vroeg het college te refereren aan hoe het college tegen de financiële positie aankijkt ten opzichte van andere steden. Bij de meeste gemeenten blijft wat geld over; dat heeft soms ook te maken met dat het geld van het Rijk later komt of dat dingen net over de jaargrens heenvallen. Dat is in die zin anders. Er zijn andere gemeenten die al veel langer er financieel slechter bijstaan dan de gemeente Utrecht. Het college heeft lange tijd allerlei bezuinigingen weten te voorkomen; dat is op dit moment echt anders. Zij beschouwt dit als de algemene reflectie.
EenUtrecht vraagt alvast naar de toekomst: hoeveel buffer heeft de gemeente richting de toekomst. Wanneer zij de weerstandratio in de jaarstukken bekijkt, is te zien dat die voldoende is en dat de gemeente boven de risico's zit. Voor het overige meldt de wethouder dat het college hierover terugkomt bij de begroting. Van andere indicatoren in de Voorjaarsnota is te zien dat de reservepositie afneemt.

Gemiste vragen
De heer Snijder (Student & Starter) gaat in op de resultaatbestemming. De wethouder gaf aan dat die bestemming nu in een ander licht staat doordat met het negatieve resultaat waarschijnlijk ook een andere werkwijze mogelijk is. Hij vraagt of dit iets is om verder te bespreken met de adviescommissie en ook de link met de jaarstukken te bekijken, en zo ja wanneer het college daartoe in de gelegenheid is.
Wethouder Schilderman antwoordt dat de adviescommissie over haar eigen agenda gaat. Het lijkt haar een logisch onderwerp om daar te bespreken. Ook wanneer overwogen zou worden om de werkwijze aan te passen. Zij heeft aangegeven waarom het college dit over het afgelopen jaar niet heeft gedaan; het is in het beeld een beetje vreemd een resultaatbestemming te doen terwijl er geen resultaat is, dan wel een negatief resultaat. Dat zou een grote afwijking zijn van hoe het tot nog toe is gedaan omdat niets ingericht is om dit van tevoren bij te sturen. Om die reden is het college er op deze manier mee doorgegaan. Dat betekent niet dat de wethouder het per se een goed idee zou vinden om dit los te gaan doen; dat zou betekenen dat aan het eind van het jaar het gemeentebestuur komt te zitten met allerlei aanpassingen die grotendeels dan ook weer technisch zijn met extra druk richting de kerst. Zij vraagt zich daarenboven af hoeveel discussie er is over veel van dit soort zaken; iets wat niet is uitgevoerd in december en alsnog in januari uitgevoerd gaat worden of afspraken die er altijd zijn over waar een bestemming van een Reserve naar toe gaat. Dat zou ook op deze wijze te hanteren zijn.

De heer Van Bemmel (Partij voor de Dieren) had gevraagd hoe het college ervoor gaat zorgen dat er ruimte blijft voor nieuwe en onverwachte ambities vanuit de raad in het kader van het capaciteitsprobleem.
Wethouder Schilderman zou op meerdere manieren rekening kunnen houden met nieuwe en onverwachte ambities. Het is mogelijk om meer incidenteel te gaan begroten en veel minder structureel, bijvoorbeeld minder structurele subsidies, minder structurele budgetten toekennen. In een dergelijk geval zou veel gemakkelijker met middelen geschoven kunnen worden. Dat heeft als nadeel dat de inzet minder langjarig is. Daarmee is er minder continuïteit van beleid. Dit zou voor externe partners heel lastig kunnen zijn.
Een andere manier kan zijn door te zeggen steeds een deel vrij besteedbaar te willen hebben. Dat betekent dat ieder jaar bezuinigd moet worden om dat geld vrij te maken. Dit zou de methode zijn hiermee rekening te houden.

Tweede termijn
De voorzitter vraagt of de inbreng van de wethouder en van de accountant nog geleid hebben tot overige vragen bij de commissie.

De heer Maas (VOLT) merkt op dat de wethouder iets verteld heeft over het Verbeterplan Financiële functie. Zij zei dat dat terug gaat komen in de P&C-cyclus. Hij vraagt wanneer hij dat kan verwachten. Zal dat gedaan worden bij de programmabegroting, bij de Berap, bij de jaarstukken? Hij vraagt waarom dit niet één keer per kwartaal gedaan wordt.

De heer Claassen (GroenLinks) merkt op dat er besloten is om voor wat betreft de rechtmatigheidsnorm een ingroeitraject te hanteren. Vorig jaar is het besluit voorgelegd om dat ingroeitraject nog even uit te stellen en op 1,5% te gaan zitten. Hij ziet nu niet een voorstel om opnieuw uit te stellen; dat roept bij hem de vraag op wat de tolerantie wordt over 2024.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) is blij met de toezegging van de wethouder om volgend jaar scherper te gaan kijken naar wat niet goed ging en dat te vermelden. Hij vraagt of de wethouder voornemens is om de raad tussentijds te informeren over op wat voor manier het college dit gaat doen.

De beantwoording
Wethouder Schilderman beantwoordt de vraag van VOLT hoe vaak teruggekomen wordt op de verbetering van de financiële functie. Haar voorstel is om dit te doen bij de Beraps. Dat is dan tweemaal per jaar. Wanneer dit elk kwartaal gedaan wordt, is er wellicht net te weinig te melden en is er niet per se een logisch bespreekmoment.

De ChristenUnie stelde de vraag hoe het college terugkomt over het beter informeren van de raad over waar het minder goed ging. Het college wil dat eerst proberen te doen bij de komende jaarstukken. Die zouden ook een nieuwe verbeterslag op leesbaarheid moeten zijn omdat die ook gebaseerd is op de nieuwe structuur van de programmabegroting. De wethouder denkt dat de invulling überhaupt al zou helpen om dit helderder te maken. De wethouder zou voorstellen om die stap in ieder geval te doen en daarna na te gaan of dat voldoende het gewenste effect heeft opgeleverd.

Zij wil iets hebben dat minstens een jaar heeft kunnen lopen zodat mensen er over nadenken.
GroenLinks vroeg naar het percentage, nu 1,5%, dat wordt voorgesteld voor 2024.
Het voorstel van het college zou zijn om opnieuw 1,5% te gaan hanteren omdat het college merkt op dat een aantal zaken discussie bestaat omdat de regelgeving langer op zich laat wachten dan gedacht.

De voorzitter concludeert dat de commissie naar genoegen is geïnformeerd, door de accountant en door het college.
Hij stelt vast dat er geen toezeggingen zijn gedaan.
De raadsvoorstellen worden op 11 juli in samenhang besproken in de raad. Hij wenst de raad veel succes met de voorbereiding van deze bespreking.
Hij sluit de vergadering om 23.09 uur.

Griffie Gemeenteraad Utrecht
Secretariaat raadscommissie Mens & Samenleving
Postadres Postbus 16200 3500 CE Utrecht
Telefoon 030 - 286 10 69 **Fax** 030 - 286 15 18
www.utrecht.nl/gemeenteraad

Gemeente Utrecht

VERSLAG OPENBARE VERGADERING D.D. 2 JULI 2024 COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN INZAKE DE VOORJAARSNOTA 2024

[Typ hier]

Datum verslag	8 juli 2022
Locatie	Stadhuis, de raadszaal
Verslag door	Geertjan Benus (Notutekst)
Vaststelling verslag	september 2022

Aanwezigen:
Avondvergadering
De voorzitter, de heer C. Bos en van het college de wethouder mevrouw S. Schilderman en voorts de leden: de heer F. Claassen (GroenLinks), de heer R. Peters (D66), de heer R. van der Zweth (PvdA), de heer R. Snijder (Student & Starter), de heer R. van der Graaf (ChristenUne), mevrouw M. Ramaker (VVD), mevrouw T. Meerding (VVD), de heer B. van Steeg (CDA), de heer R. Maas (Volt), de heer M. van Heuven (Partij voor de Dieren), de heer G. Dijkstra (EenUtrecht), de heer V. Paalman (HORIZON), de heer I. Şimşek (DENK), en van de griffie de commissiegriffier mevrouw D. Rijnders en de commissiesecretaris.

Verslag inzake de Voorjaarsnota 2024 commissie VBF

Aanwezigen: .....- 1 -
1. Opening en mededelingen .....- 1 -
2 Raadsvoorstel Voorjaarsnota en Eerste bestuursrapportage 2024.....- 2 -
2.1 Raadsbrief Beantwoording schriftelijke raadsvragen en erratum Voorjaarsnota 2024 en Eerste bestuursrapportage 2024 .....- 2 -
2.3 Raadsbrief Proces Voorjaarsnota 2024.....- 2 -
3 Raadsvoorstel Meerjarenperspectief Ruimte 2024 .....- 2 -
4 Overige Raadsbrieven.....- 2 -
4.1 Raadsbrief Meerjaren Investeringsprogramma (MJIP) Beheer Openbare Ruimte 2025-2034.....- 2 -
4.2 Raadsbrief Programma Water en Riolering 2025-2029 .....- 2 -
4.3 Raadsbrief Voortgangsrapportage Nota Kapitaalgoederen 2024.....- 2 -

Avondvergadering 2024

1. Opening en mededelingen

De voorzitter, de heer Bos, opent de vergadering van deze commissie om 20.00 uur. Hij heet alle aanwezigen welkom. Hij krijgt bevestiging van de commissie dat er geen verzoeken zijn om geheime bijlagen te bespreken.
Tijdens de raadsvergadering van 11 juli aanstaande besluit de raad over de Voorjaarsnota en bijbehorende raadsvoorstellen.

mededelingen

De heer Şimşek (DENK) vraagt of hij als eerste mag spreken zodat hij de wedstrijd kan bijwonen waarin Turkije de achtste finale speelt vanavond. **De voorzitter** constateert dat de commissie daarmee instemt.

Mededelingen college
Geen.

Inleiding bespreking
De voorzitter gaat in op het proces voor deze bespreking. De voorliggende Voorjaarsnota zal besproken worden in twee termijnen zonder spreektijden. Wethouder Schilderman is aanwezig namens het college.
Er zullen geen technische informatieve vragen meer gesteld worden. De raadsleden hebben vooraf de gelegenheid gekregen om de technische vragen te stellen; ook via de schriftelijke vragenronde.

De agenda
2 Raadsvoorstel Voorjaarsnota en Eerste bestuursrapportage 2024
2.1 Raadsbrief Beantwoording schriftelijke raadsvragen en erratum Voorjaarsnota 2024 en Eerste bestuursrapportage 2024
2.2 Ingekomen stukken
2.3 Raadsbrief Proces Voorjaarsnota 2024
3 Raadsvoorstel Meerjarenperspectief Ruimte 2024
4 Overige Raadsbrieven
4.1 Raadsbrief Meerjaren Investeringsprogramma (MJIP) Beheer Openbare Ruimte 2025-2034
4.2 Raadsbrief Programma Water en Riolering 2025-2029
4.3 Raadsbrief Voortgangsrapportage Nota Kapitaalgoederen 2024

De commissie
De heer Şimşek (DENK) dankt zijn collega's voor de coulance.
Hij stelt vast dat het stadsbestuur in een tijd leeft van bezuinigingen en moeilijke keuzes. Op deze dag is een extreem rechts Kabinet beëdigd. Dat is in zijn ogen een zwarte dag.
Ondanks de lastige opgave is zijn fractie zeer kritisch over de door het college gestelde prioriteiten in financieel opzicht.
Zo kiest het college voor een bezuiniging op de Inclusieaanpak en kiest ervoor over een paar jaar te stoppen met gezonde schoollunches. Ondertussen moeten Utrechters zich blauw gaan betalen aan betaald parkeren en gaan de tarieven voor de parkeergarages omhoog. Hij noemt dat bezuinigen op de meest kwetsbaren die het geld het hardst nodig hebben.
Ondertussen geeft het college tientallen miljoenen aan cultuursubsidies, waaronder ook aan een aantal grote instellingen en blijft het college zijns inziens doorgaan met het verspillen van geld aan prostitutiebeleid. Hij ziet dat als het zoveel mogelijk naar de stad toehalen van prostitutie en de prostitutie te laten vestigen in de Utrechtse woonwijken. Dat gaat in de komende jaren Utrecht 2 miljoen euro kosten.
Hij roept de wethouder op de bezuiniging op de inclusieaanpak en op de gezonde schoollunches terug te draaien, de verhoging op de belasting op de gemeentelijke parkeergarages terug te draaien en te stoppen met het prostitutiebeleid. Hij krijgt hierop graag een toezegging. Zijn fractie overweegt op deze punten amendementen.

Mevrouw Ramaker (VVD) vindt zekerheid vereist in deze onzekere tijden zo dat mensen weten waaraan ze toe zijn, en dat de cijfers correct zijn in de Voorjaarsnota en dat de toelichting te begrijpen is. Haar neiging is groter geworden om de cijfers te checken nadat is gebleken dat de wethouder 40 miljoen euro over het hoofd heeft gezien.
Bezuinigingen brengen onzekerheden met zich mee. Voor haar fractie is het belangrijk dat nu helder is wat deze bezuinigingen betekenen voor de stad; dat niet alleen de inwoners, bezoekers en ondernemers aan de lat staan en de pijn moeten voelen in hun portemonnee. Voor de VVD is belangrijk dat de gemeente nu, en niet het toekomstige college, de lasten moet dragen. Zij merkt in dit verband op dat dit college de eigen ambities niet bijstelt en de rekening in feite neerlegt bij de toekomst.

De financiële strategie van de VVD is nu doorpakken, in plaats van doorschuiven naar de toekomst; nu de cijfers op orde, deugdelijk en toekomstbestendig zijn. De VVD kiest ook voor investeren in een veilige stad voor iedereen, kiest voor investeren in de economie, en voor investeren in mobiliteit.
Haar fractie uitte vorig jaar haar zorgen over de financiële strategie van dit college. Bekend was toen dat de gemeente in 2027 op een tekort van 70 miljoen euro in 2024 zou afstevenen. Het voorstel van het college was het ravijn in 2026 over te steken met een kasschuif van 21 miljoen euro; het college wil het geld dat mogelijk in de toekomst beschikbaar komt naar voren halen. Net als nu werd vorig jaar een reserve aangebroken, namelijk 4 miljoen uit de Reserve Riolering. De VVD gaf destijds aan het niet eens te zijn met de kasschuif en met het aanbreken van de reserve.
Wat haar fractie betreft schuift het college door waar het zou moeten doorpakken; dat is niet de stijl van de VVD. Nu na een jaar is het tekort nog groter geworden van 70 naar structureel 93 miljoen euro. Het Rijk komt over de brug met structureel 17 miljoen euro. Daardoor is het tekort kleiner: 76 miljoen. Zij tekent daarbij aan dat het merendeel van het tekort te wijten is aan andere redenen dan de lagere inkomsten vanuit het Rijk.
De VVD constateert dat het college het tekort in 2024 en 25 gaat dekken uit de Reserve Activa. Het college haalt daar 150 miljoen euro uit voor de dekking van het tekort in 2024/2025. Zij noemt dit een financieel boekhoudkundige truc. Hij is toegestaan vanaf 2017. Zij waarschuwt ervoor dat deze truc maar één keer is uit te voeren. Wat haar betreft had het college kunnen kiezen zijn ambities los te laten.
De heer Peters (D66) merkt op dat de VVD suggereert dat het stadsbestuur nu alleen inteert op de reserve zonder de ambities los te laten; wat hem betreft is dat niet het geval. Het college doet beide. Het college laat op Mobiliteit en op Bereikbaarheid zijn ambities los. Wat hem betreft levert het college op beide in.
Mevrouw Ramaker (VVD) ziet niet dat het college zijn ambities bijstelt. Zij ziet juist dat het college doorgaat op de oude voet en vanaf 2026 mag het nieuwe college dat oplossen.
De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat de VVD herhaaldelijk zegt dat het gaat om een truc. Maar wat hem betreft zou de VVD kunnen beamen dat het logisch is in een tijd van tekorten dat de gemeente het teveel in reserve gebruikt in deze periode van tekorten om de tekorten te dekken.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op niet voor niets te hebben gezegd dat de Activa Reserve voor heel veel zaken te gebruiken is; nu wordt deze reserve gebruikt voor een tekort. Het college had ervoor kunnen kiezen om dat geld te laten zitten; de Reserve Activa had gebruikt kunnen worden voor de groei van de stad.

De heer Van der Zweth (PvdA) begrijpt hieruit dat de VVD zegt zo snel als mogelijk pijnlijke bezuinigingen te nemen omdat dat geld voor de toekomst mogelijk nodig is; hij vraagt hoe een dergelijk beleid te verkopen is aan de bewoners.
Mevrouw Ramaker (VVD) refereert aan het begin van haar inleiding over zekerheid bieden. Zij betreurt het dat de Reserve Activa voor iets negatiefs wordt ingezet. Zij verwacht onzekere tijden en ook dat de stad heel veel investeringen nodig heeft om aan de groei te kunnen voldoen; iedereen wil dat er meer woningen komen. Dan is het prettig om juist voor de goede dingen de Reserve Activa open te trekken.
De heer Van der Zweth (PvdA) vindt het niet negatief om tijd kopen; hij merkt op dat voor de bewoners ook nogal wat verandert. Hij refereert aan de reacties van bewoners in de mailbox van de gemeenteraad. Hij vindt de keuze die het college maakt logisch. Zo worden op korte termijn grote ingrepen voorkomen.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat regeren vooruitzien is. Zij constateerde vorig jaar al een groot tekort. Destijds werd niet voorgesteld te gaan bezuinigen. Het tekort is nu nog groter geworden. Het gaat in haar beleving om een noodgreep.
Zij legt de vraag voor wat de noodgreep betekent voor de toekomst; voor over 40 jaar. Dan is het afwachten of over 40 jaar ruimte is om een investering te doen.
De VVD vindt naast doorpakken *zekerheid bieden* belangrijk; zekerheid voor de raad dat alle raadsvoorstellen dezelfde behandeling hebben gehad; dan wordt de uitzondering op de regel niet de regel. Zij refereert aan de twee voorstellen vanuit cultuur - het Depot en het Berlijnplein - waar een uitzondering wordt gemaakt op de afschrijvingstermijn die voorgelegd werd.
De VVD dringt spoedig aan om met elkaar in debat te gaan over de manier waarop de gemeente afschrijft. Waarom wordt al zo lang gewacht op de nota over Waarderen, Activeren en Afschrijven Activa. Zij krijgt hierop graag antwoord. Zij dringt aan op de nota met meer spoed te behandelen.
Het leegtrekken van de Reserve Activa is maar één keer te doen – op is op. Voor de structurele dekking ziet zij dat het college de verhoging van de OZB aangrijpt. Inwoners moeten opnieuw het tekort aan inkomsten ophoesten, en niet over twee jaar maar direct in 2025. Zij refereert aan de 18 miljoen euro extra aan OZB inkomsten. Zij vraagt de wethouder of alle mogelijkheden onderzocht zijn om de OZB te verhogen. Nu het Rijk met 17 miljoen euro over de brug kwam, zo las zij in de Meicirculaire, vraagt zij of de raad een voorstel kan verwachten voor de herziening van die verhoging. Zij refereert aan bladzijde 56 van de Voorjaarsnota. Of wordt de raad blij gemaakt met een dode mus?
De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat de VVD nu spreekt over enkele euro's verhoging per maand. Hij had verwacht dat mevrouw Ramaker een inkijk zou geven in de tegenbegroting van de VVD op de Voorjaarsnota. Wat gaat de VVD wel doen om het gat te dichten?
Mevrouw Ramaker (VVD) geeft voor de komende dagen enkele spoilers weg. Haar fractievoorzitter zal volgende week donderdag het scenario presenteren.
De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat in dit debat gekeken wordt naar het grote financiële plaatje. De VVD schrapt de OZB verhoging (18 miljoen euro). De extra inkomsten op het parkeren schrapt de VVD (25 miljoen euro). Hij zoekt dus iets dat optelt tot enkele miljoenen en geen kleine blokjes van enkele tonnen. Dat kan mevrouw Ramaker inbrengen in deze commissie. Hij is benieuwd waar mevrouw Ramaker mee komt.

Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat de Voorjaarsnota integraal behandeld wordt; zij benadrukt niets te hebben gezegd over het schrappen van de OZB; zij heeft de wethouder gevraagd of alle mogelijkheden voor OZB zijn uitgezocht.
De heer Van der Zweth (PvdA) bevestigt al gedurende dik anderhalf jaar uit te kijken naar de tegenbegroting van de VVD. Hij heeft begrepen en vraagt of het juist is dat de VVD de OZB-verhoging niet gaat terugdraaien. Hij vindt dat al een mooie inkijk in de tegenbegroting.
Mevrouw Ramaker (VVD) licht toe wat de spoilers inhouden. Die betreffen een aantal maatregelen zo dat de pijn te verzachten is bij de inwoners. Haar fractie gaat zeker na hoe de OZB is te verlagen. De ene maatregel is de bezuiniging op de ambtelijke organisatie. En de tweede is de verkoop te stoppen van de sociale huurwoningen.
De heer Peters (D66) bereidde zich voor op dit debat op waar zijn fractie nog kans ziet om extra te bezuinigen. Het verbaast hem dat mevrouw Ramaker dat alleen wil bewaren voor andere commissies. Hij hoopt een sluitende lijst te kunnen ontvangen waarop de VVD wil bezuinigen zo dat zijn fractie er met een financiële blik naar kan kijken.
Mevrouw Ramaker (VVD) herhaalt dat de financiële strategie van haar fractie zekerheid is en een solide financiering en niet zomaar het opentrekken van een reserve omdat de gemeente met de rug tegen de muur staat om het tekort te dekken.
De heer Peters (D66) merkt op dat ook landelijk voorgesteld wordt om te bezuinigen op de ambtelijke organisatie. Hij verwacht dat de VVD daar ook landelijk nog over terug moet komen. Hij vraagt een concretere richting.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat de organisatie enorm gegroeid is in de afgelopen jaren. Haar fractie denkt dat het verstandig is om ook het ambtelijk apparaat aan te passen wanneer bezuinigd wordt op de taken.
De heer Peters (D66) vindt dit gemakkelijk klinken. Wanneer bezuinigd gaat worden kost dat mogelijk in het begin extra ambtelijke capaciteit; dan is het niet mogelijk om direct te bezuinigen, dan ligt het eerder in de rede om te investeren. Hij vraagt of mevrouw Ramaker dit ook zo ziet.
Mevrouw Ramaker (VVD) begrijpt niet helemaal wat de heer Peters bedoelt. Met de Voorjaarsnota gaat een lijst van bezuinigingen mee. Daar hoort ook het wegstrepen van fte bij; dat lijkt haar logisch.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat deze Voorjaarsnota ook gevolgen heeft voor het ambtelijk apparaat. Hij kan de verbazing niet helemaal plaatsen. Hij is benieuwd naar de financiële invulling. Hij vraagt de VVD iets meer inzicht te geven in het eerder toepassen van bezuinigingen en niet te wachten tot 2026.
Mevrouw Ramaker (VVD) zet uiteen dat zij Inclusie en Diversiteit naar voren schuift. Bovendien is er een aantal andere voorstellen waarvan haar fractie zegt dat die ook per 1 januari 2025 kunnen ingaan.
De heer Van Steeg (CDA) begrijpt dat mevrouw Ramaker nu spreekt over de concrete bezuinigingsmaatregelen. Hij vraagt of zij wil ingaan op de hervormingsbezuiniging - zou die ook eerder kunnen ingaan?
Mevrouw Ramaker (VVD) antwoordt bevestigend.
Haar fractie is van mening dat de pijn niet alleen bij de inwoners neergelegd moet worden, maar de pijn van de bezuiniging moet ook bij het college liggen door allereerst de eigen ambities bij te stellen.
De heer Claassen (GroenLinks) merkt op dat de ambities van het college ook de ambities zijn ten bate van de inwoners. Hij vraagt of de VVD dat met hem oneens is.

Mevrouw Ramaker (VVD) antwoordt het daarmee oneens zijn. Haar fractie heeft ook nooit voor de ambities in het Coalitieakkoord gestemd.
De heer Claassen (GroenLinks) vindt dat mevrouw Ramaker het met hem oneens kan zijn over of dit de juiste dingen zijn voor de inwoners; hij benadrukt dat het college aan beleid doet voor de inwoners en niet ten behoeve van zichzelf. Hij denkt met het college dat met de voorgestelde maatregelen het voorzieningenniveau in de stad beter te maken is ten bate van de inwoners. Hij vraagt of de VVD van mening is dat dat niet het geval is.
Mevrouw Ramaker (VVD) hoort te pas en te onpas over *ongelijk investeren voor gelijke kansen*; wat haar betreft, wordt voor iedereen geïnvesteerd. Het stadsbestuur is er voor iedereen. Die ambitie ziet zij niet terug in dit Coalitieakkoord.
De heer Claassen (GroenLinks) begrijpt hieruit dat mevrouw Ramaker van mening is dat de ambitie alleen voor de inwoners is wanneer die tegemoet komt aan alle inwoners en in gelijke mate en als de ambitie betekent iets te doen voor de inwoners die het het hardst nodig hebben, vindt zij dat niet voor de inwoners van deze stad. Die horen dan niet bij de inwoners van deze stad volgens de VVD.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat GroenLinks sprak over het voorzieningenniveau; dan vindt de VVD dat dat voorzieningenniveau op peil moet zijn waardoor iedereen in Utrecht daarvan gebruik kan maken. Zij noemt de zwembaden in dit geval. Wanneer daarop goed geïnvesteerd gaat worden, zou haar fractie daarmee heel blij zijn.
De voorzitter geeft heer Peters de gelegenheid nog een interruptie te plaatsen op *de ambitie van het college*.
De heer Peters (D66) legt de vraag voor hoe 2,6 miljoen euro op betrouwbare overheid, 5,3 miljoen op een levendige en gezonde stad, 1,2 miljoen op kansrijk opgroeien, et cetera. Hoe kunnen al die bezuinigingen niet raken aan de ambitie van dit college?
Mevrouw Ramaker (VVD) antwoordt dat het dan gaat om de periode vanaf 2026.
De heer Şimşek (DENK) stipt ongelijk investeren voor gelijke kansen aan; hij gaat ervan uit op heel veel punten te verschillen met de VVD. Hij vraagt of de VVD het ermee eens is dat dit college en deze coalitie het concept van *ongelijk investeren voor gelijke kansen* onderuithaalt door betaald parkeren in de hele stad in te voeren en dat daarmee de middeninkomens worden getroffen. Hij vraagt of de VVD het daarmee eens is.
Mevrouw Ramaker (VVD) antwoordt bevestigend. Het wordt haar fractie regelmatig voor de voeten geworpen dat de hogere inkomens de OZB-verhoging wel kunnen dragen. Zij ziet dat de middeninkomens er wel door geraakt worden; dan gaat het om mensen die net kunnen rondkomen en hun hypotheek kunnen betalen of hun huur, drie kinderen naar school kunnen brengen, maar heel erg goed moeten letten op of ze nog op vakantie kunnen.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) legt de vraag voor of de VVD de grootte van de opgaven wel goed ziet en dat daarmee het college er niet aan ontkomt om aan alle mogelijke knoppen te draaien en dat dat nu wordt voorgesteld.
Mevrouw Ramaker (VVD) ziet dat ook. De insteek van haar fractie zou anders zijn. Haar fractie heeft andere ambities en zou andere keuzes maken.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) begrijpt dan wel dat meerdere leden van de commissie de oproep doen richting de VVD welke andere keuzes expliciet op tafel te leggen. Wanneer de VVD dat nu niet doet, verneemt hij die wel in de komende dagen.

Mevrouw Ramaker (VVD) vervolgt haar inbreng in haar termijn in de hoop daarmee ook de heer Van der Graaf tegemoet te komen.
De andere maatregel is de inzet op indexering op de nullijn; daarbij voelen ook de gesubsidieerde instanties de pijn. De VVD is van mening dat die maatregel wel genomen moet worden.
Zij vervolgt met het reëel begroten van investeringen. De VVD is opgelucht dat eindelijk het inzicht is gekomen dat reëel ramen verstandiger is dan planningsoptimisme en dat dat daarmee structureel enkele miljoenen kan opleveren.
De VVD is van mening dat doorgepakt moet worden op transparantie van de maatregelen in de Voorjaarsnota in de Berap. Het was voor de VVD-fractie veel puzzelwerk. Zij verzoekt de wethouder in de Voorjaarsnota meer met tabellen te werken in plaats van met zoveel beschrijvingen. In tabellen is het mogelijk om in één oogopslag te zien wat de bedoeling is. Zij vindt met de 2,4 miljoen als dekking bij Beschermd Wonen de bijbehorende tabel vrij lastig te lezen.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vindt het betoog van de VVD als grootste oppositiepartij erg armoedig. Hij hoort de VVD zeggen dat het goed is dat er een nullijn komt voor alle partijen. Hij vraagt of de VVD bedoelt dat alle sociale partners strak op nul moeten zitten in de komende paar jaar zonder een indexering, terwijl de indexering afgelopen twee jaar 2 x 7/8% was. Dat zou een nog veel grotere bezuiniging zijn dan wat het college voorstelt. Hij vraagt wat de VVD bedoelt met het vasthouden van de nullijn.
Mevrouw Ramaker (VVD) licht toe dat de VVD bedoelt dat geen indexering wordt toegepast op een subsidie.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt of de VVD enig benul heeft van wat dat betekent voor alle sociale partners in de stad.
Mevrouw Ramaker (VVD) antwoordt bevestigend.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) merkt op dat dat betekent dat 15-20% bezuinigd wordt op alles wat hier plaatsvindt. Hij vraagt of de VVD de moeite wil nemen om na te gaan of sommige subsidies hiervan uitgesloten moeten worden. Dat zou zijns inziens een beetje een sociaal gezicht geven aan de VVD.
Mevrouw Ramaker (VVD) wil sport hiervan uitzonderen. Zij vervolgt haar inbreng in haar termijn. Doorpakken inplaats van doorschuiven vraagt om het maken van keuzes en het laten drukken van de rekening op dezelfde schouders als bij de OZB en betaald parkeren. Ook deze schouders raken eens overbelast. Daarom roept zij het college op zelf ook de broekriem aan te trekken.
De heer Peters (D66) vraagt nadere uitleg op het aantrekken van de broekriem door het college.
Mevrouw Ramaker (VVD) is van mening dat dit college ook kan bezuinigen inplaats van het volgende college in 2026.
De heer Peters (D66) begrijpt dat daarmee de herhaling op de loer ligt. Hij had een iets beleidsrijker betoog verwacht van de VVD.
De heer Claassen (GroenLinks) merkt op dat zijn vraag gesteld is door D66.

De heer Claassen (GroenLinks) vindt dat het slechte nieuws uit Den Haag kwam, met dank aan het Kabinet. Utrecht staat er samen met andere gemeenten slecht voor en zij moet daar iets mee.
Hij merkt op dat bezuinigen onvermijdelijk is. Daarmee moet het gemeentebestuur het doen. Het Utrechtse bestuur was op de goede weg met zijn prioriteiten. Dat gaat tot zijn spijt niet meer op de manier en in het tempo die waren ingezet. Dat is vooral

pijnlijk voor de stad. Als het aan GroenLinks ligt, wordt op de stad niet meer bezuinigd dan nodig is en ook niet eerder.
Mevrouw Ramaker (VVD) brengt de 17 miljoen euro in, afkomstig van het Rijk die zij heeft ingebracht in het debat. Dus het tekort is kleiner. Zij gaat er vanuit dat GroenLinks daar blij mee is.
De heer Claassen (GroenLinks) vraagt of de VVD daarmee zegt dat het college alle bezuinigingen kan laten zitten omdat die daarmee zijn opgelost. Zo ziet hij dat nog niet. Hij ziet dat het Rijk het ravijnjaar een jaar naar voren heeft gehaald door eerder eenmalig geld weg te halen. Hij vraagt of om die reden minder bezuinigd hoeft te worden. In zijn beleving niet.
Mevrouw Ramaker (VVD) refereert aan haar bijdrage. Zij vindt dat de collegepartijen wel erg veel afschuiven op het Rijk. Zij herhaalt haar inbreng in haar termijn. Bovendien benadrukt zij dat het totale tekort niet volledig te wijten is aan de inkomsten uit het Gemeentefonds; dat betreft slechts 30%. Volgens haar kan GroenLinks breder denken dan alleen richting het Rijk.
De heer Claassen (GroenLinks) merkt op dat zijn fractie met alle liefde bereid is breder te denken. Wanneer *breder denken* betekent dat 70% van wat nu bezuinigd moet worden, het gevolg is van het beleid van dit college, overvraagt de VVD hem grotelijks.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat heer Claassen zegt niet meer en niet eerder te willen bezuinigen dan nodig is. Wat hem betreft is daar kritisch naar te kijken. Die Activa Reserve wordt nu in twee jaar helemaal leeg gehaald terwijl het op langere termijn ook geld kost. Over de hervormingsbezuinigingen die pas door de volgende colleges moeten worden gedaan, is ook te zeggen dat dit college zijn verantwoordelijkheid neemt en dat daarmee nog enige ruimte is op de langere termijn.
De heer Claassen (GroenLinks) antwoordt dat zijn fractie het pakket steunt waarmee gezegd is dat nu gedaan wordt wat gedaan moet worden, en tegelijkertijd de tijd genomen wordt om zorgvuldig te bezuinigen op een manier die zo weinig mogelijk pijn doet; dat zijn hervormingsbezuinigingen.
GroenLinks zou het niet te verteren vinden wanneer Utrecht over de 100 miljoen euro in de pot laat zitten waarvan gezegd wordt dat het niet nodig is en in plaats daarvan te gaan bezuinigen. Bezuinigen is voor zijn fractie geen sport. Bezuinigen is voor zijn fractie een uiterste keuze. Wanneer de bezuiniging nog niet nodig is, maakt zijn fractie die keuze niet. Wanneer het nodig is om even te investeren om daarna slim te bezuinigen, steunt zijn fractie dat van harte. Zijn fractie zou het onaanvaardbaar vinden naar de stad om dit geld in de pot te laten zitten *voor het geval dat* terwijl bekend is dat het ravijnjaar voor de deur staat.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dit een onjuiste voorstelling van zaken; geld in de pot laten zitten terwijl het niet nodig is. Die reserve is ergens voor bestemd en die gaat het college nu op een andere manier oplossen. Die wordt nu benut om de bezuiniging op de lange termijn te zetten. GroenLinks zou daarover nog kritische vragen kunnen stellen richting het college.
De heer Claassen (GroenLinks) heeft op een andere plek de kritische vragen gesteld aan de accountant. De accountant wees zijn fractie er op dat de gemeente zichzelf arm rekent. Wanneer de heer Van Steeg accountant is en in staat om de accountant te overrulen, zal hij moeten komen met een argument die hij nog niet eerder heeft gehoord.
De heer Van Steeg (CDA) antwoordt de accountant te kunnen overrulen, en dat de heer Claassen dat ook kan. Hij bevestigt dat de argumenten er zijn. Het gemeente-

bestuur komt nu op een riskante positie, bijvoorbeeld als het gaat om solvabiliteit. De hele reserve wordt leeggehaald om de bezuinigingen maar uit te stellen. Daarin zijn andere keuzes te maken. Dan is het gemakkelijk te zeggen dat dit de manier is waarop de fractie het ook zou doen.
De heer Claassen (GroenLinks) ontkent dat hij het gemakkelijk vindt; onder de streep rest nog een serie buitengewoon pijnlijke bezuinigingen. Hij herhaalt zijn argumenten. In zijn ogen is de handelwijze van het college buitengewoon verstandig. Hij kijkt ook uit naar het verder doornemen van de reserves. Reserves worden alleen aangehouden wanneer wordt aangenomen dat ze nodig zijn.
Hij vervolgt zijn inbreng met te bevestigen dat hij ziet dat het pakket pijn doet maar in de ogen van GroenLinks in grote lijnen verantwoord is. Op een aantal punten niet. Hij zal daarop ingaan.
Hij vindt het hoopgevend dat de gemeenten samen teruggeefgesprekken gaan voeren met het Rijk; hij heeft daarvan geen hele hoge verwachtingen. Mogelijk kunnen de gesprekken iets opleveren.
Meer is te verwachten van de Nederlandse economie. De Nederlandse bank verwacht in zijn voorjaarsraming een zachte landing en weer een verdere groei in 2025/2026. Op de huizenmarkt is overbieden al weer standaard. Ook dat geeft hoop voor de stedelijke ontwikkeling. Dat geeft ook hoop voor de grondexploitaties. Dat is de achtergrond waar vanuit zijn fractie gematigd positief kijkt naar deze Voorjaarsnota. Zijn fractie is positief over het beeld dat het college goed heeft gekeken naar de knoppen waaraan te draaien is en dat het college heeft besloten ze allemaal te benutten. Hij uit zijn waardering daarvoor.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) hoort GroenLinks zeggen dat de fractie over het algemeen waardering heeft voor de nota; dat die er goed uitziet. Aan de andere kant kan hij zich voorstellen dat GroenLinks ongelooflijk in zijn maag zit met wat hier gebeurt. Hij vraagt of GroenLinks ook ziet dat in deze Voorjaarsnota vier keer meer wordt bezuinigd op Sociaal dan op ruimtelijk- en fysiek onderhoud. Hij vraagt hoe GroenLinks het leest.
De heer Claassen (GroenLinks) ziet dat al eerder is ingezet op een bezuiniging op het Sociaal Domein. Zijn fractie ziet ook door forse bezuinigingen op de Investeringsagenda, het bestuur vooral het fysieke domein raakt en heel bijzonder op de punten mobiliteit en groen. Die zijn voor GroenLinks uiterst pijnlijk; in die zin ligt er een nota voor die voor die zijn fractie op een aantal punten heel pijnlijk vindt.
Zijn fractie beschouwt dit tegen de achtergrond van een financieel beeld waarvan zijn fractie zegt dat het aanvaardbaar is, inclusief de lastenverhoging die er in zit. Al met al staat de gemeente er op een hele aanvaardbare manier voor. Zijn fractie vindt het een verantwoord pakket. Dat neemt niet weg dat het bestuur wel iets moet doen. Hij benadrukt de pijn in de ogen van zijn fractie.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) begrijpt dit niet. Hij heeft opgeteld: 32 miljoen wordt bezuinigd op Sociaal, 4 miljoen op Duurzaamheid en Groen, en slechts 9 miljoen (inclusief alle bereikbaarheidbezuinigingen) op Mobiliteit, Ruimte, Onderhoud - alles in de fysieke wereld. Dat betekent exact vier keer zoveel op sociaal dan op ruimtelijk. Het gaat daarbij om omzetten die vergelijkbaar zijn. Hij legt daarom de vraag voor aan GroenLinks hoe het kan zijn dat de fractie tevreden is met dit pakket waarin aan de sociale kant vier keer meer wordt bezuinigd en waar de nood zo hoog is. Hij vraagt of GroenLinks het gevoel heeft dat het college zijn best heeft gedaan om Sociaal te ontzien en meer is gaan zoeken in de ruimtelijke kant. Hij ziet dat niet.

De heer Claassen (GroenLinks) noemt de door de gezamenlijke fracties waaronder GroenLinks opgevraagde lijst met de Utrechtse alternatieve bezuinigingen; daar naar kijkend heeft GroenLinks de indruk dat het college een aantal pijnlijke bezuinigingen niet heeft doorgevoerd en een flink aantal pijnlijke bezuinigingen wel. Als andere fracties zeggen nog een aantal interessante alternatieven te hebben waar zij GroenLinks graag achter willen krijgen, verneemt hij die graag, of zijn collega's in de vakcommissies horen dat graag.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) stelt GroenLinks de alternatieven in het vooruitzicht; GroenLinks heeft die vanmiddag van zijn fractie ontvangen. Dit betreft amendementen met een complete tegenbegroting. Dat alternatief ligt er. Hij is heel benieuwd hoe GroenLinks daarop zal reageren. Hij stelt vast dat GroenLinks geen antwoord geeft op de door hem gestelde vraag. Ook op de UBA-lijst, waar naar verwezen wordt, waren inderdaad meer mobiliteitsopties, 9 miljoen. Momenteel wordt voor 3 miljoen daarop bezuinigd. Het grote gros stond in Sociaal. Ook in de lijst was Sociaal dominant. Hij herhaalt zijn vraag richting GroenLinks.
De heer Claassen (GroenLinks) zal de mail met veel interesse lezen en met zijn fractie bespreken.
De heer Şimşek (DENK) vraagt hoe GroenLinks uitlegt aan zijn kiezers dat het uitgangspunt *ongelijk investeren voor gelijke kansen* overeind staat, terwijl het college de Inclusieaanpak gaat afbouwen. Hij vraagt waarom het college hierop nu gaat bezuinigen.
De heer Claassen (GroenLinks) ziet dat dit college heeft gezegd de Inclusieaanpak ondertussen op alle plekken in de organisatie een onderdeel zijn van het reguliere beleid; zijn fractie hoopt dat dat daadwerkelijk iets gaat opleveren. Tegelijkertijd ziet GroenLinks ook dat met de hervormingsbezuinigingen een poging wordt gedaan om daarin scherp te blijven. Zijn fractie hoopt van harte dat dat ook succesvol is; want GroenLinks is van mening dat er echt iets moet op Inclusie. Maar GroenLinks vindt ook dat er iets moet om ervoor te zorgen dat Utrecht uitkomt op een sluitende begroting.
De heer Şimşek (DENK) schetst de teneur in de samenleving en in de ambtelijke organisatie. In de huidige situatie vindt hij het belangrijk dat de gemeente extra gaat inzetten om discriminatie te blijven aanpakken om ervoor te zorgen dat Utrecht echt een stad blijft van iedereen; wanneer het gaat om een sluitende begroting, zijn er talloze mogelijkheden om daartoe te komen. Wat hem betreft zou er kritisch gekeken moeten worden naar cultuursubsidies. Daaraan wordt zo ongeveer 50 miljoen euro per jaar besteed. Hoe legt GroenLinks uit aan kwetsbare groepen in de stad, aan minderheden die nu een Kabinet zien die niet veel op heeft met hun rechten, dat juist op hun bescherming wordt bezuinigd. Hij vraagt uitleg van GroenLinks.
De heer Claassen (GroenLinks) is het eens met de heer Şimşek dat gekeken moet worden naar cultuursubsidies. Hij is van plan op dat punt in de vakcommissie voorstellen te doen. Dan gaat het om inspanningen die zijn fractie met plezier zal uitleggen aan de achterban.
Zijn fractie is het niet eens met DENK dat met het invoeren van betaald parkeren in de hele stad iets verkeerd gedaan wordt op het gebied van inclusie. Hij ziet niet hoe DENK die verbinding zo hard legt. Het betaald parkeren raakt vooral de mensen die een auto hebben. De mensen die geen auto hebben worden hierdoor het minst geraakt.
De heer Şimşek (DENK) licht toe dat over betaald parkeren van alles gezegd kan worden. Hij sprak over het opheffen van parkeerplaatsen. Dat kost veel geld.

Daarvan zegt het college daarmee niet te gaan stoppen. Hij spreekt over het krijgen van een sluitende begroting. Hij spreekt over het stellen van prioriteiten. GroenLinks spreekt over het aanpakken van discriminatie en racisme terwijl dit college als eerste bezuinigt op de inclusieaanpak. Dat zegt voor hem veel over de prioriteiten die GroenLinks en het college stellen.
De heer Claassen (GroenLinks) brengt in herinnering dat zijn fractie het college aanspoorde om mystery guests in te zetten en harde instrumenten bij VTH om iets te doen aan discriminatie. Hij begrijpt de relatie tussen parkeren en inclusie niet.
Waar het beeld zou kunnen ontstaan dat GroenLinks staat te juichen bij deze bezuinigingen, is dat op een aantal punten echt niet het geval.
In het grote pakket zit een aantal maatregelen dat zijn fractie heel erg pijn doet. Zijn fractie zal er op terugkomen in de vakcommissies, maar hij wil ze hier markeren. Velen worden geraakt door de bezuinigingen op de amateurkunst. De culturele basis van de stad komt daardoor onder druk te staan. Zijn fractie zal concrete voorstellen doen in de vakcommissie ter vermindering van deze bezuiniging.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt of GroenLinks al een tipje van de sluier kan oplichten over hoe de fractie dat wil dekken.
De heer Claassen (GroenLinks) zal daar op ingaan in de commissie. Zijn fractie denkt op termijn aan het besparen op de grote drie.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) merkt op dat binnen Utrecht Marketing geld weggehaald wordt bij cultuurparticipatie en niet bij toerismebevordering. Hij vraagt of hij GroenLinks kan verleiden tot het ongedaan maken van die bezuiniging.
De heer Claassen (GroenLinks) houdt een poging voor mogelijk in de vakcommissie. Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn.
Ook de mensen in de bijzondere bijstand zullen getroffen worden. Wat hem betreft heeft het gemeentebestuur een taak om voor deze mensen op te komen.
De heer Peters (D66) vraagt of GroenLinks bereid is om met zijn fractie te kijken hoe de middelen die in de bijzondere bijstand worden gezocht efficiënter zijn uit te geven. En hoe ervoor te zorgen is dat niet alles helemaal nieuw hoeft te zijn; hoe is het bedrag terug te schroeven en het geld efficiënter uit te geven?
De heer Claassen (GroenLinks) merkt op dat wanneer het beginbeeld is als gaat het om een luxe bedrag in de bijzondere bijstand waarmee mensen royaal kunnen uitkomen, hij dat bestrijdt vanuit eigen ervaringen met een persoon die moest leven van de bijzondere bijstand. Dit wordt een ingewikkelde discussie. Hij zal zijn collega's hierop briefen.
De heer Peters (D66) voegt hieraan toe dat in deze stad meerdere doelstellingen zijn, onder andere ook circulaire; hij legt de vraag voor waarom een inwoner in Utrecht altijd een nieuw bed moet kopen. Zou ook een tweedehands bed tot de mogelijkheden kunnen behoren? Zou het wellicht veel meer gefocust moeten worden op circulaire economie wanneer de overheid die onderschrijft?
De heer Claassen (GroenLinks) bevestigt dat het grootste deel van de spullen om een huis in te richten tweedehands gekocht moeten worden van de bijzondere bijstand. Dan gaat het om tweedehands vloerbedekking, vermaakte gordijnen, een bank die van derden afkomstig is, een kooktoestel uit het netwerk. Zijn fractie denkt niet dat de bijzondere bijstand zo ruim is.
De heer Peters (D66) hoort zijns inziens bij de heer Claassen wel een opening om na te gaan hoe strategisch samen te werken is met stichtingen zoals kringloopbedrijven, en tweedehands koelkasten die energiezuinig zijn en witgoed om na te gaan

hoe dat extra te faciliteren is als gemeente zo dat deze goederen niet blijven staan in de winkel, maar dat ze zoveel mogelijk een plek krijgt in de stad.
De heer Claassen (GroenLinks) merkt op dat heer Peters GroenLinks aan zijn zijde krijgt wanneer de vraag gesteld wordt hoe de gemeente Utrecht kan faciliteren dat spullen niet bij kringloopwinkels blijven staan maar hun plek krijgen in de stad. Hij merkt op dat heer Peters voorbijgaat aan de mensen die het de bijstand moeten doen wanneer zij uit tijdelijke opvang komen en zich gaan huisvesten; die zoeken al lang naar tweedehands spullen, die kopen al lang in de tweedehands kledingwinkel, die kopen al lang bij de kringloop. GroenLinks staat open voor een gesprek hierover.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of GroenLinks het bedrag helemaal wil terugdraaien; hij vraagt wat GroenLinks hierbij gaat voorstellen.
De heer Claassen (GroenLinks) kijkt naar in welke mate er een alternatieve dekking te vinden is. Wanneer GroenLinks het bedrag kan terugdraaien naar 0, dan heeft dat absoluut de voorkeur van zijn fractie.
Hij merkt op dat minder bomen geplant gaan worden; die zijn voor zijn fractie een punt van zorg. Zijn streven is het planten van de bomen gelijk op te laten gaan met groei van de stad.
Zijn fractie vindt de bezuiniging op het Initiatievenfonds ongewenst.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) merkt op dat zijn partij al jarenlang roept dat het aanplanten van bomen niet goed genoeg gaat, dat het kappen van bomen veel te snel gaat. Hij merkt op dat er niets nieuws staat in het Rekenkamerrapport; al veel langer is bekend dat het aantal vierkante meters groen per huishouden volstrekt achterblijft. Hij gaat ervan uit dat heer Claassen dat ook van mening is.
De heer Claassen (GroenLinks) brengt in herinnering dat toen GroenLinks in het college kwam de fractie met succes heeft aangedrongen op een flinke verhoging van de ambitie op groen. Het doet zijn fractie pijn dat zij daarmee niet verder kan. Hij gaat ervan uit dat de Partij voor de Dieren het met hem eens is dat bij aanvang van deze coalitie een stevige verhoging van de ambitie is gekregen op groen. De ambitie is destijds verhoogd.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) merkt op dat dit groene borden zijn en dat GroenLinks vooral grijs beleid toont door steeds maar weer bouwplannen goed te keuren waarin heel veel bomen gekapt worden. Hij vindt dat GroenLinks aan het greenwashen is.
De heer Claassen (GroenLinks) vervolgt zijn inbreng in zijn termijn met in te gaan op de hervormingsbezuinigingen. Zijn fractie heeft begrip voor deze bezuinigingen. Zijn fractie hoopt ook dat dat daadwerkelijk iets gaat opleveren. Hij ziet dat het college de tijd neemt en vindt het ook terecht om goed na te gaan hoe beter en slimmer is te werken. Zijn fractie zal kritisch kijken naar het resultaat; onder de streep eindigt een aantal van deze verhalen toch weer met inhoudelijke pijn. De Utrechtse plus bekijken klinkt als “minder gaan doen”. De servicenormen verlagen, klinkt als minder gaan doen. Dat raakt de inwoners. De verdiencapaciteit van het vastgoed verhogen, klinkt als huurverhogingen voor instellingen. GroenLinks kijkt straks naar wie wordt getroffen en hoopt dat het [verzachten ervan] lukt in het vinden van slimmer en beter werken.
Mevrouw Ramaker (VVD) hoorde tussen de bomen door het Initiatievenfonds. Zij vraagt of dat klopt.
De heer Claassen (GroenLinks) antwoordt bevestigend.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt naar het voorstel van GroenLinks.

De heer Claassen (GroenLinks) deelt mee dat zijn fractie dat gedefinieerd zal toelichten in de commissie VBF.
De heer Peters (D66) gaat in op de hervormingsbezuinigingen; het gemeentebestuur moet ergens nog 25 miljoen euro gaan vinden. Zijn fractie hoopt dat bedrag te vinden bij de hervormingsbezuinigingen. Net zoals alle andere maatregelen in deze Voorjaarsnota zal dat pijn doen. Hij hoort GroenLinks zeggen dat de fractie hoopt dat het geen pijn doet en er heel scherp op te zullen zijn dat het geen pijn doet. Hij vindt dat *een wassen neus voorhouden*.
De heer Claassen (GroenLinks) antwoordt dat wanneer zijn fractie zou denken dat het niet kan, zij dat nu zou zeggen. Het college kondigt zelf aan dat het op een aantal punten kan cumuleren in zaken die de bewoners van de stad treffen. Zijn fractie zal dit kritisch positief tegemoet treden. Hiermee rondt hij zijn inbreng af.

De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat er structurele bezuiniging van 93 miljoen euro zit in de Voorjaarsnota. Dat is een enorm bedrag en pijnlijk. Slechts een beperkt deel komt door een onjuiste berekening.
Hij ziet niet welke daadwerkelijke keuzes gemaakt worden; hij ziet dat er een grove kaasschaaf over alle programma's gaat. Overal wordt iets afgehaald. Op drie speerpunten wordt niet bezuinigd. Dat is voor zijn fractie niet erg herkenbaar.
Daarnaast is zijn fractie van mening dat teveel op het bordje gelegd wordt van de volgende coalitie.
De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat ook gekeken moet worden naar de lasten. Het bestuur moet ook hervormingen doorvoeren, moet ook kijken naar de reserves en daarnaast moet worden bezuinigd. Dat toont toch ook een keuze hoe dat op te lossen en niet grofweg alles te bezuinigen.
De heer Van Steeg (CDA) ziet dat onvoldoende. Gezegd wordt dat geprobeerd wordt om drie thema's niet te laten raken. Voor het overige gaat het om de 10 programma's en wordt daarin grof gehakt. Het geld wordt op allerlei manieren bij elkaar gebracht. Hij ziet hierin niet bepaald een visie voor de stad die hem overtuigt.
De heer Van der Zweth (PvdA) vindt het als fractie heel goed dat er niet alleen naar bezuinigingen wordt gekeken; dat is een keuze en geen kaasschaaf. Het lijkt erop alsof de heer Van Steeg ervoor zou zijn om enkele programma's in hun geheel op te doeken.
De heer Van Steeg (CDA) antwoordt dat niet te hebben gezegd. Hij pleit voor een coherent verhaal. Dat mist hij in de Voorjaarsnota. Het lijkt erop alsof alle programma's een deel moesten ophoesten. Dat overtuigt hem niet.
De heer Van der Zweth (PvdA) vindt dat de heer Dijkstra dan een stuk meer gelijk heeft dan de heer Van Steeg; de opgave is zo groot dat het in al deze programma's moet. Wanneer hij de heer Van Steeg zou volgen, worden volledige programma's opgedoekt. Dat mag wettelijk niet eens. Hij verwacht dan de tegenbegroting te krijgen van het CDA op deze gigantische opgave.
De heer Van Steeg (CDA) heeft al vaker een tegenbegroting gemaakt. De voorstellen van het CDA zijn bekend. Zijn fractie zal zeker alternatieve voorstellen doen. Het is nog niet zeker of dat zal leiden tot een volledige tegenbegroting.
De heer Peters (D66) merkt op dat het bij de tegenbegroting nooit ging over meer dan 90 miljoen aan maatregelen. Welke sterke coherente keuzes zou het CDA dan maken om aan die 90 miljoen euro structureel te komen?
De heer Van Steeg (CDA) hoorde de heer Claassen een aantal voorstellen doen die hij interessant vindt. Hij pleit ook voor een begroting die op orde is, bijvoorbeeld ook

door als coalitie de pijn zelf te nemen en een aantal bezuinigingen naar voren te halen, een aantal hervormingen en een aantal bezuinigingen op het ambtenarenapparaat iets eerder te doen. Die mogelijkheden zijn er wat zijn fractie betreft.
De heer Peters (D66) merkt op dat de bezuinigingen op het ambtenarenapparaat in de Voorjaarsnota staan. Hij vraagt naar de grote klappers van het CDA om op die 90 miljoen uit te komen.
De heer Van Steeg (CDA) herhaalt dat zijn voorstellen bekend zijn. Dat de heer Peters zegt dat deze voorstellen in de Voorjaarsnota staan, maakt voor hem duidelijk dat hij toegeeft dat dit moet en dat het kan. Hij denkt dat daarin ruimte is en dat dit niet te ver naar achteren geschoven moet worden om het niet op het bordje te leggen van de volgende coalitie. Wat hem betreft is er nog geld te halen bij de verkoop van de sociale huur, bij mobiliteitprojecten, hij ziet ruimte in de RSU. Een aantal bezuinigingen is naar voren te halen.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) hoort het CDA zeggen dat er visie ontbreekt. Tegelijkertijd hoort hij het CDA zeggen dat er verantwoordelijkheid genomen moet worden en dat er een gedegen begroting wordt neergelegd. Hij vindt dat dat precies is wat hier gebeurt. Het college neemt verantwoordelijkheid met de presentatie van een sluitende begroting in een periode waarin dat ongelooflijk ingewikkeld is.
Hij somt een aantal bezuinigingen op die drukken op de eigen ambities van dit college. Zijn vraag is of de heer Van Steeg het met hem eens is dat deze Voorjaarsnota barst van visie en precies doet waarom het CDA vraagt: het nemen van verantwoordelijkheid en het neerleggen van een sluitende begroting.
De heer Van Steeg (CDA) bevestigt dat die sluitende begroting er is. Hij ziet ook vijf partijen die allemaal een verschillende richting opgaan en die niet precies een hele duidelijke richting voor de stad aanwijzen. Daarom gaat het hem meer, zeker wanneer de bezuiniging zo groot is. Die scherpere keuzes worden niet gemaakt.
De heer Claassen (GroenLinks) merkt op dat het CDA vraagt om scherpere keuzes. Hij vraagt of het CDA ziet dat deze coalitie en dit college in opdracht van deze raad juist een lijn hebben ingezet en boven de Voorjaarsnota heeft gezegd koers te zullen houden. De raad heeft niet aan dit college gevraagd een andere lijn te kiezen. Zijn fractie zal dat ook niet vragen. Wanneer het CDA vindt dat er een andere lijn moet komen, vraagt hij het CDA die lijn dan aan te geven. Waar haalt het stadsbestuur die 90 miljoen euro vandaan? Wat is dan de visie waardoor de kaasschaaf niet nodig is in de termen van het CDA?
De heer Van Steeg (CDA) heeft dat volgens hem zojuist proberen uit te leggen. Hij heeft enkele zaken genoemd. In de komende weken zal de raad daarover meer horen. Hij ziet dat de visie vooral gaat om het halen van die 93 miljoen euro. Op zich vindt hij dat prima. Er zijn grote verschillen in de raad. Dan wordt er pragmatisch gekeken waar geld te halen is. Hij gaat ervan uit dat ook de heer Claassen niet met droge ogen kan zeggen dat hieronder een visie ligt.
De heer Claassen (GroenLinks) merkt op dat het voortzetten wat gezamenlijk gedaan is omdat er wensen zijn met betrekking tot de stad, zoals eerlijker en duurzamer, zijns inziens het uitdragen en feitelijk vormgeven van visie is met een zware financiële tegenwind. Het zou een breuk zijn met de visie wanneer het college zou zeggen een domein volledig te gaan stoppen; deze coalitie zou daaraan geen steun geven.
De heer Van Steeg (CDA) schetst de moeilijk te maken keuzes met het noemen van de verschillende visies in de raad. Hij bestrijdt dat hieronder een duidelijke visie ligt.

Er wordt heel hard gehakt in alle programma's. De coalitie blijft bij elkaar en dat is een resultaat, maar hij vindt dat beperkt.
De heer Claassen (GroenLinks) stelt vast dat over wat visie is van mening is te verschillen.
De heer Van Steeg (CDA) is ervan overtuigd dat dat ook het geval is binnen de coalitie. Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn.
Resumerend stelt hij vast dat teveel op het bordje komt van de volgende coalitie. Eerder heeft zijn fractie daarover voorstellen gedaan.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt wat het CDA en de VVD als eerste gaan doen wanneer zij samen in een coalitie komen. Waar kunnen partijen elkaar vinden?
De heer Van Steeg (CDA) herhaalt dat de voorstellen van zijn partij bekend zijn. Wanneer zij een aantal hervormingen bezuinigingen eerder kunnen doen, de OZB is lastig; die lastenverhoging vindt ook zijn partij onwenselijk. Daar zit ruimte.
Hij kan zich in grote lijnen aansluiten bij de dingen die gezegd zijn door de VVD. Mogelijk zien de bedragen er anders uit. Het gaat hem om de richtingen.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt of het CDA het met de VVD eens is dat de coalitie er voor alle inwoners is, dat de veiligheid, de economie, de mobiliteit, betaalbaar wonen er zijn voor alle inwoners; wat haar betreft moet gestopt worden met het doorslaan in ongelijk investeren voor gelijke kansen.
De heer Van Steeg (CDA) kan dat niet oneens zijn met het eerste deel van haar inbreng. Op het vlak van ongelijk investeren voor gelijke kansen zijn er problemen in de stad die daarmee getackeld worden. Hij noemt de scholen, kwetsbare wijken, het vertrouwen dat er is in de overheid. Daarom heeft zijn fractie voor die nota gestemd twee jaar geleden; het is belangrijk dat er iets gebeurt. Als het zo breed blijft zoals met deze coalitie zonder duidelijk te maken wat ongelijk investeren voor gelijke kansen betekent, moet ermee gestopt worden wat hem betreft.
Hij vervolgt zijn inbreng met in te gaan op hoe deze Voorjaarsnota tot stand is gekomen. Zijn fractie heeft moeite met de algemene dekkingsreserve. De nota van de VNG is bekend. Hij heeft anderhalf jaar geleden een motie ingediend Zicht op Reserves. Daarbij werd gezegd dat het niet nodig was omdat er al inzicht was in de reserves. Dan krijgt de raad een Voorjaarsnota waarin op deze manier wordt omgegaan met de reserves. Hoe kan het dat die stap is gezet; waarom is de raad niet op een andere manier meegenomen om deze keuzes te maken? Past dit bij hoe de raad keuzes maakt bij dit soort fundamentele 93 miljoen euro? Hij krijgt hierop graag de reactie van de wethouder.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt hoe het CDA anders had willen omgaan met de reserves.
De heer Van Steeg (CDA) verwijst naar zijn motie van anderhalf jaar geleden. De Rekenkamer had eerder gezegd goed te gaan kijken naar de reserves omdat die op andere manieren te gebruiken zijn. Waarbij de vraag werd gesteld of de juiste definities nog wel gehanteerd werden voor de reserves. Dat vindt nu plaats. Dan is het zeer onverwacht dat dit op deze manier gebeurt zonder de raad daarin mee te nemen. Dat vindt hij kwalijk.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) begrijpt dat proces helemaal; nu kan er eens iets met de Reserves; dat was ook voor hem een grote verwondering. Hij vraagt hoe het CDA inhoudelijk anders zou willen omgaan met Reserves dan het college nu voorstelt.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat met wat er nu gebeurt de hele Activa Reserve leeg wordt gehaald en het bestuur daarmee op een kwetsbaar punt terecht komt. Daarmee zullen op de langere termijn kapitaallasten ingeboekt worden. Het is

niet gratis. Hiermee moet prudent omgegaan worden. Nu wordt gezegd dat er een mogelijkheid is die helemaal te gebruiken om de pijn verder naar achteren te duwen. Zijn vraag is of dat (a) wenselijk is en (b) of dat procedureel goed is gegaan.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt of de heer Van Steeg de 38,5 miljoen bestemmingsreserve had willen benutten. Dat helemaal niet benutten lijkt hem ook niet een optie voor het CDA.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt de wethouder of daar nog mogelijkheden zijn.
De heer Van der Zweth (PvdA) vindt het verwonderlijk dat de heer Van Steeg het verwonderlijk vindt dat wanneer hij anderhalf jaar geleden een motie over iets indient, dat dat nu gevolgen heeft – hij stelt dat dit zo werkt. Hij vraagt of de heer Van Steeg het moeilijk uit te leggen vindt dat wanneer dit over een paar maanden zou komen, de gemeente nu gigantisch had moeten bezuinigen voor 2024 om in september na de zomervakantie te vernemen dat de raad ook honderd miljoen had kunnen laten vrijvallen; dan was dat toch ingewikkeld geweest om uit te leggen?
De heer Van Steeg (CDA) valt van verbazing van zijn stoel. Hij hoopt dat de heer Van der Zweth aan dezelfde kant staat als hij; dan moet de raad toch goed geïnformeerd worden wanneer er zoveel gesleuteld wordt in de reserves.
De heer Van der Zweth (PvdA) vindt dat de hele omschrijving niet klopt; er werd wel aangegeven vanuit het college en vanuit ambtelijk dat men naar de reserves wilde gaan kijken. De heer Van Steeg doet nu net alsof hij dat heeft uitgevonden. Hij hoorde dit eerder al de VVD zeggen, EenUtrecht, de PvdA, GroenLinks en hij hoorde dit al zeggen in de adviescommissie al zes jaar lang. Hij vindt de verwondering waarover de heer Van Steeg spreekt niet kloppen. Hij stelt dat de raad gewoon aan zet is.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dat uiteraard het geval. Met dit soort fundamentele aanpassingen van beleid wordt ook een andere regel gebruikt. Hij benadrukt dat de raad daarin beter meegenomen had moeten worden. Hij vindt het onbegrijpelijk dat in de Voorjaarsnota dit soort zaken verspreid staan.
De heer Van der Zweth (PvdA) vindt de verwondering van de heer Van Steeg verwonderlijk. Er is gezegd dat er naar de reserves gekeken zal worden. Er was al een traject gaande in de adviescommissie. De motie van het CDA was anders; die betrof de herziening van de nota.
De heer Van Steeg (CDA) antwoordt bevestigend.
De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat dat iets anders is. Hij vindt dat de heer Van Steeg waarheden vervlecht. Hij prijst zich gelukkig met wat er is gebeurd met de reserves; anders had heel groot bezuinigd moeten worden in 2024.
De heer Van Steeg (CDA) bevestigt dat veel breder gekeken moet worden naar reserves; dat was zijn voorstel. Hij wordt in deze nota verrast door de gezette stappen. Hij vindt het knap dat de heer Van der Zweth niet verrast was. Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn.
De Meicirculaire gaf een positief beeld; er is (structurele) ruimte in 2024. Hij vraagt de wethouder of die ruimte bruikbaar is voor het doen van voorstellen in de komende tijd. Ziet de wethouder mogelijkheden om met de voorstellen die er liggen iets te doen?
De OZB doet een aantal groepen heel erg veel pijn. Dit is een hele generieke maatregel die veel pijn kan doen op individueel niveau.
De heer Snijder (Student & Starter) vraagt welke groep de verhoging van de OZB het meeste pijn doet.
De heer Van Steeg (CDA) verwacht dat dit sportverenigingen heel veel pijn gaat doen. Maar ook mensen die net een huis hebben gekocht; dit kan pijn doen in het

lagere segment, zeker wanneer mensen jaar op jaar op jaar dezelfde verhoging krijgen; dan gaat het om verhogingen van 25 à 30 euro per maand.
In het verleden was er een compensatie voor sportverenigingen; die verenigingen hebben veel eigen vastgoed. Daar raakt dit nog veel meer, zeker gezien de verhogingen op andere vlakken; is de wethouder bereid of ziet zij mogelijkheden om daar nog een stap te zetten? Hij krijgt graag de reactie.
Hij complimenteert de wethouder met de stappen die gezet worden in de richting van reëel ramen. In deze Voorjaarsnota lijkt reëel ramen een bezuinigingsoptie te zijn geworden. Hij vraagt de wethouder hoe zij dat ziet. Reëel ramen dient ervoor om het geld dat de gemeente heeft op een goede manier te investeren. Hij vraagt naar de visie van de wethouder hierop. Deze suggestie wordt zijns inziens gewekt in de Voorjaarsnota.
Met betrekking tot het groeikader wordt een voorzichtigheidsraming doorgevoerd van ongeveer 30%. De heer Van Steeg is van mening dat die onvoldoende onderbouwd wordt. Hij heeft antwoorden daaromtrent gezien op schriftelijke vragen. Hij vindt de 30% een slag in de lucht. Hij vraagt de wethouder toe te lichten waarop dat percentage gebaseerd is.
Hij maakt zich zorgen over de solvabiliteit van de gemeente. Die cijfers staan niet in Voorjaarsnota; het kan er niet goed uitzien. Hoe ziet de wethouder dit richting de begroting en de komende begrotingen? In dat licht maakt hij ook nog een opmerking over de kengetallen; het zou goed zijn die kengetallen duidelijker in één beeld te vangen om helder te kunnen zien welke ontwikkeling de gemeente doormaakt.
De heer Van der Zweth (PvdA) gaat in op de opmerking van de heer Van Steeg over de solvabiliteit; de accountant zegt dat het goed zit en uit de jaarstukken blijkt dat het prima scoort; hij vraagt hij naar de zin van de duiding van de heer Van Steeg als zou het allemaal niet goed zijn; hij vraagt waar diens zorgen vandaan komen. Welk punt probeert de heer Van Steeg hier te maken? Het komt in alle rapportages er prima uit.
De heer Van Steeg (CDA) antwoordt dat dat tot nu toe het geval is. Hij vindt de richting zorgelijk, zeker omdat de reserve leeggehaald wordt. Dat is zijn punt
De heer Van der Zweth (PvdA) herhaalt en benadrukt zijn standpunt.
De heer Snijder (Student & Starter) vindt dat het CDA wel een punt heeft met betrekking tot de solvabiliteit omdat het college van mening is dat het niet verstandig is om dit nog meer in te zetten en dat dit vrij duidelijk naar voren kwam in de Voorjaarsnota. Mogelijk maakt het CDA dit punt.
De heer Van Steeg (CDA) stelt voor de wethouder hierover aan het woord te laten. Zijn vragen waren duidelijk. Hiermee rondt hij zijn bijdrage af.

De heer Peters (D66) draait er niet omheen; de gemeente staat voor een enorme bezuinigingsopgave. Hij staat er liever niet voor maar bekend is dat ze op enig moment op het bordje kunnen komen van de politicus. Het college heeft in de afgelopen tijd hard gewerkt aan de Voorjaarsnota. In die nota worden scherpe en moeilijke keuzes gemaakt. De raad is nu aan zet om hierover te beslissen en eventueel zo hier en daar iets bij te sturen.
In de Voorjaarsnota staat dat Utrecht er in financieel opzicht gezond voor staat ten opzichte van andere gemeenten. Dat roept de vraag op bij zijn fractie welke cijfers daarvoor gebruikt worden en of er geen risico is dat elke gemeente een ander soort cijfer gebruikt. Hij refereert aan de inhoud van de gevoerde discussie tot nu toe. Is de wethouder bereid in VNG-verband daarvoor te pleiten?

De heer Claassen (GroenLinks) merkt op dat om te kunnen benchmarken vergelijkbare begrotingen nodig zijn. Hij vraagt of D66 van mening is dat de gemeente haar begroting moet inrichten volgens een standaardnorm van de VNG. Of is D66 net als GroenLinks blij met de stappen die zijn gezet om de begroting inzichtelijker en transparanter te maken.
De heer Peters (D66) is heel blij met de inzichtelijkheid en de transparantie van de begroting. Hij denkt nog blijer te kunnen zijn wanneer zij nog inzichtelijker en transparanter zou worden. Hij beseft dat dit niet over één nacht ijs zal gaan en dat het nog wat voeten in de aarde zal hebben. Het zou wat hem betreft goed zijn een landsbrede meetlat te hebben van hoe gemeenten presteren. Wellicht kan de wethouder daarop een reflectie geven.
Mevrouw Ramaker (VVD) gaat door op de benchmark. Zij vindt dat het concreter moet. Wat moet dan gebenchmarked worden? Er is al zoveel bekend dat te vergelijken is. Wat mist D66 in specifieke zin dat momenteel niet gebenchmarked wordt?
De heer Peters (D66) licht toe dat dat een combinatie is van zaken; nu is er solvabiliteit, weerstand en op basis daarvan kan iemand zeggen hoe goed de gemeente ervoor staat. Eigenlijk zou hij een combinatie van al die zaken willen maken die de financiële gezondheid weergeven; hij spreekt in dit verband over een gemeenschappelijk cijfer.
Mevrouw Ramaker (VVD) legt de vraag voor wat de gemeente daarmee moet. Utrecht is toch uniek en bijzonder?
De heer Peters (D66) licht toe dat de gemeente dan weet hoe uniek en hoe bijzonder zij is. Dan is ook te peilen hoe Utrecht het doet ten opzichte van andere gemeenten. Dan is daarover ook een beter debat te voeren.
Het is evident dat de gemeente voor een zware bezuinigingsopgave staat; hij tekent daarbij aan dat elk nadeel zijn voordeel heeft. De situatie dwingt het gemeentebestuur uitgaven kritisch tegen het licht houden waardoor inefficiënties op te sporen zijn en middelen effectiever in te zetten. Dat is de keerzijde van de medaille.
Als voorbeeld geeft hij de jaarlijkse uitgave van 100.000 euro aan gratis fruitbomen; is dat een primaire overheidstaak in financieel moeilijke tijden? Een ander voorbeeld is de structurele besparing die gevonden is van 500.000 euro bij de verlenging van de overeenkomst voor aanvullende zorg. Ook dat laat wat hem betreft zien dat er ruimte is voor heroverweging en herstructurering van uitgaven. Hij is er vast van overtuigd dat dit niet de enige uitgaven zijn waarop dit is toe te passen. Hij vindt het een goed plan dat het college aangeeft aan de slag te willen met de hervormingsbezuinigingen. De omschrijving en richting daarvan is wat zijn fractie betreft nu nog iets te summier. Daarom wil zijn fractie hierin enige richting daarin meegeven. Hij verneemt per punt graag van de wethouder of zij bereid is hiermee aan de slag te gaan.

Het eerste punt is in lijn met de aangenomen motie van zijn fractie Mixen Maar; zijn fractie benadert de hervormingsopgave vanuit dat oogpunt. Zijn fractie gaat nog meer inzetten op het mixen van *functies onder één dak* zo dat functies als cultuur, bibliotheek, sport, en buurtcentra efficiënter onder één dak te brengen zijn. Hij vraagt of de wethouder bereid is dit mee te nemen in de hervormingsbezuinigingen. Hij krijgt hierop graag een concrete toezegging.
Ook denkt zijn fractie dat financiële winst te behalen is met het centraliseren van buurtcultuurhuizen; is de wethouder bereid dit mee te nemen bij de hervormingsbezuinigingen?

De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt of D66 het risico ziet dat dit averechts kan uitpakken als het gaat om de pluriformiteit in de samenleving en dat daardoor groepen een eigen hoekje niet meer gegund wordt.
De heer Peters (D66) antwoordt dat risico niet te zien. Hij ziet vooral dat dat kan leiden tot veel kruisbestuivingen, wederzijds begrip en nieuwe ontmoetingen. Hij vraagt of de heer Dijkstra een voorbeeld heeft van waarin dit niet goed loopt.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) noemt Oase als voorbeeld waar het goed loopt: 50 organisaties in één multicultureel centrum. Alle betrokkenen zijn daarover enthousiast. Er zijn ook zijn buurthoeken waarin het onder één dak brengen killing is. Wanneer die bij elkaar gebracht worden is het einde oefening. Hij stelt niet dat dit altijd onmogelijk is. Hij zou het jammer vinden wanneer D66 alleen stuurt op de efficiëntie; hij stelt dat de samenleving meer is dan dat.
De heer Peters (D66) merkt op dat na bij het indienen van de motie dit niet ingegeven was vanuit efficiency. Juist de ontmoetingen tussen verschillende groepen kunnen wat hem betreft goed zijn in een zich polariserende samenleving. Die kan verbindend werken. Altijd moet goed gekeken worden naar hoe dit te organiseren. Daarvoor legt hij de bal bij het college.
Ook moet kritisch gekeken worden naar de eigen vastgoedportefeuille en die moet ook kritisch worden geëvalueerd; wat zijn fractie betreft moet serieus worden overwogen vastgoed te verkopen. Dan gaat het om vastgoed met beperkte maatschappelijke waarde. Wat zijn fractie betreft moet er ook nagedacht worden over het verkopen van vastgoed met duidelijke maatschappelijke waarde, maar die te laten beheren en te laten overnemen door andere maatschappelijke partijen. Een voorbeeld daarvan is de verkoop van Ravellaan 96. Daarbij zou als randvoorwaarde genomen moeten worden dat deze locatie bestemd blijft voor studentenhuisvesting. Ook daarover verneemt hij graag of de wethouder bereid is dat toe te zeggen.
De heer Claassen (GroenLinks) vraagt of het D66 bekend is dat het tekort dat de gemeente heeft, structureel is en dat met het verkopen van een enkel pand incidenteel iets te doen is, maar dat het oplossen van structurele problemen niet op te lossen is met de verkoop van incidenteel vastgoed. Of een pand moet 80 miljoen euro opleveren.
De heer Peters (D66) vindt dat zeker op zoek gegaan moet worden naar structurele maatregelen; dat gebeurt ook. De Ravellaan levert ongeveer 200.000 euro per jaar op aan huuropbrengsten; wanneer dit verkocht wordt is het 14 miljoen. Daarmee zouden pijnlijke kleine zaken voor een lange periode vast te zetten zijn. Hij noemt als voorbeelden Lady Fit, Prep SOA, Skate Park, Amateurkunst.
De heer Snijder (Student & Starter) vraagt zich af hoe D66 aankijkt tegen het weggeven van de grondposities als gemeente; hij legt de vraag voor of de gemeente terughoudend moet zijn met het afstaan van bezit, zeker gezien de beperkte ruimte die de gemeente heeft.
De heer Peters (D66) bevestigt dat dat kritisch in overweging genomen moet worden; of er plannen zijn waarbij het handig is dat die in gemeentelijke handen blijven. De vraag is ook opportuun of de gemeente panden in bezit moet hebben om als een soort huurbaas te gaan functioneren voor studenten. Daarvoor zijn mooie stichtingen in de gemeente. Zou dat niet beter zijn om de functie bij een dergelijke partij te beleggen.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn met te benadrukken dat zijn partij staat voor degelijke en solide overheidsfinanciën. Om die reden brengt hij deze informatie in.

Eén van de maatregelen die het meest pijn doen, is de verhoging van de OZB. Zijn partij heeft zich hard ingezet om de verhoging zo beperkt en zo klein mogelijk te houden, maar de gemeente ontkomt er tot zijn spijt niet aan. Hij is zich bewust van de impact op het dagelijks leven van veel Utrechters die al op allerlei vlakken geconfronteerd worden met stijgende lasten. Met onzekerheden rondom de eventuele extra middelen van het nieuwe Kabinet, wil zijn partij de vinger aan de pols houden. Wanneer er extra middelen komen, wil zijn partij die inzetten om de 12% OZB-stijging zoveel mogelijk te reduceren. Mochten er plannen voor zijn om de gemeenten maximering op te leggen zoals nu in het Hoofdlijnenakkoord staat en de maximering valt onder het Utrechtse niveau, wil zijn partij dat het college daarop proactief inspeelt. Tijdens de raadsbehandeling van de Voorjaarsnota zal zijn partij een motie indienen die dit bestendigt, in de hoop op brede steun vanuit de raad.
De heer Maas (VOLT) vraagt of D66 hiermee zegt dat de verhoging van de OZB voor D66 belangrijker is dan bijvoorbeeld de bezuinigingen in het Sociaal Domein.
De heer Peters (D66) antwoordt dat niet te zeggen. De verhoging van de OZB en de verhoging van de overige lasten zijn hele pijnlijke maatregelen voor zijn fractie.
De heer Maas (VOLT) legt de vraag voor wanneer die maatregel afgezet wordt tegen de bezuinigingen in het Sociaal Domein ten opzichte van bezuinigingen in het fysieke domein, staat dat in geen enkele verhouding wat hem betreft. Hoe ziet D66 dat?
De heer Peters (D66) merkt op dat daarmee appels en peren vergeleken worden. Hij deed zojuist ook een aantal voorstellen voor hoe hervormingen door te voeren en waarop geld is te winnen. Dan is ook te kijken naar de maximale ontlasting van het Sociaal Domein.
De heer Maas (VOLT) merkt op die voorstellen niet te horen; dat verbaast hem.
De heer Peters (D66) licht toe dat die terugkomen; hij heeft geen sluitend verhaal. De komen terug in de vakcommissies. Ook als het gaat om het Sociaal Domein ziet zijn partij nog mogelijkheden tot het doorvoeren van efficiencymaatregelen. Wat hem betreft moet kritisch gekeken worden naar onder meer subsidieverleningen; wordt dat wel goed uitgegeven? Zitten daarin geen dubbelingen? Landt het geld waar het moet landen? Het bestuur moet wat hem betreft niet schuwen om ook daar kritisch naar te kijken, net zoals ook naar alle andere domeinen.
De heer Claassen (GroenLinks) gaat na of hij dit goed heeft begrepen. Hij hoort D66 zeggen “misschien gaat het Kabinet wel komen met een maximering. Misschien ligt die maximering wel op een lager niveau dan dat Utrecht nu heeft. Als dat zo is en het is niet verplicht, moet Utrecht vrijwillig zijn OZB-verhoging naar beneden bijstellen.”?
De heer Peters (D66) antwoordt dat heer Claassen dit voor 90% goed begrepen heeft. Hij gaat er vanuit dat wanneer landelijk de gemeenten een maximering oplegt, die verplicht is.
De heer Claassen (GroenLinks) begrijpt hieruit dat D66 de verhoging wel doorvoert wanneer het niet verplicht is en dat hij D66 dan niet hoeft te vragen waar die fractie de miljoenen vandaan gaat halen.
De heer Peters (D66) licht toe dat hij die vraag stelt of de wethouder, wanneer de maximering er komt en Utrecht daarboven uitkomt, de raad zo snel mogelijk in positie zal zetten om alternatieven voor te stellen waar dat geld te zoeken.
De heer Claassen (GroenLinks) merkt op dat wanneer D66 daarop ideeën heeft, D66 die nu op tafel kan leggen. Hij verwacht een richtinggevende uitspraak van D66.
De heer Peters (D66) merkt op dat als dit aan de orde is, het volledige bestuur verplicht is om een richtinggevende uitspraak te doen. Wat hem betreft moet het stads-

bestuur goed de vinger aan de pols houden wat dit betreft. Mocht blijken dat er een extra bezuiniging nodig is, moet het stadsbestuur daarvoor zo snel mogelijk dekking vinden. Het heeft niet zoveel zin om die bovenop de 90 miljoen te zetten als scenario's voor extra bezuinigingen. Dan wordt de vergadering wel heel erg somber.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt waarom D66 er niet voor kiest om die bezuinigingen naar voren te halen en daarmee de OZB-verhoging terug te draaien.
De heer Peters (D66) vraagt wat de VVD bedoelt met “die bezuinigingen”.
Mevrouw Ramaker (VVD) licht toe dat vanaf 2027 de voorgestelde bezuinigingen ingevoerd worden; wanneer de bezuinigingen volgend jaar worden ingevoerd, scheelt dat al redelijk in de verhoging van de OZB. Dat bedoelt zij met haar vraag waarom D66 niet kiest voor het naar voren halen van de bezuinigingen.
De heer Peters (D66) begrijpt hiermee welke bezuinigingen de VVD bedoelt. Hij bevestigt dat het pijnlijke bezuinigingen zijn; schoollunches zullen direct worden geschrapt á 1 miljoen euro en daarin zitten nog veel meer pijnlijke bezuinigingen. Dat geldt ook voor andere coalitiepartijen. Hij denkt dat de VVD begrijpt dat iedereen concessies moet doen die in de coalitie zitten. Hij denkt ook dat de VVD begrijpt dat zijn fractie daarvan geen voorstander is.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat bij elke OZB-verhoging een korting wordt doorgevoerd op het Gemeentefonds. Zij vraagt of D66 dat beseft. Het gaat om wisselende communicerende vaten.
De heer Peters (D66) noemt dat een van de redenen; dè reden is dat het ontzettend veel mensen raakt. Hij refereert aan de desbetreffende inbreng van de heer Van Steeg. Daarom besteedt hij daaraan aandacht in zijn bijdrage.
De heer Van der Zweth (PvdA) gaat terug naar de motie over de OZB en de veronderstelling wat landelijk zou doen; waarom zou D66 een motie voorleggen als het gaat om iets dat landelijk verplicht wordt opgelegd. Dan hoopt hij dat het college daarmee iets gaat doen, en dat het college de raad informeert.
De heer Peters (D66) licht zijn intentie toe: een extra vinger aan de pols. Dat gaat samen met mogelijke extra middelen. Die motie houdt in dat landelijk heel veel kan gaan spelen, zowel als het gaat om nog te ontvangen middelen voor de OZB of in de regelgeving. Hij wil dat daarop zo snel mogelijk gehandeld wordt.
De heer Van der Zweth (PvdA) hoopt en begrijpt dat het college dat doet; dan is de motie niet nodig. Hij vraagt of D66 met zijn fractie deelt dat wanneer de maximering op de verhoging plaatsvindt vanuit landelijk, dat dit college voorop loopt met te zeggen dat landelijk zich er niet mee moet bemoeien, en dat de gemeente een eigen overheidslaag is en er zelf verantwoordelijkheid in heeft; dat de gemeente het zelf bepaalt.
De heer Peters (D66) zegt als persoon “100% ja” en ook als kiezer “100% ja”; hij denkt niet dat het verstandig is wanneer Utrecht steeds met het boze vingertje gaat zwaaien steeds wanneer Utrecht ergens niet mee eens is. Op heel veel punten is de gemeente afhankelijk van landelijk. Dan moet soms geslikt worden om daarna wel iets terug te krijgen. Mogelijk heeft hij hierin een iets constructievere houding dan de heer Van der Zweth, zo veronderstelt de heer Peters.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn met in te gaan op de onder- en overbesteding. Vorig jaar is er geen onderbesteding geweest; de vraag is hoe ervoor te zorgen dat zich dit niet doorzet in 2024. Op de schriftelijke vragen die hij hierover stelde, kreeg hij geen bevredigend antwoord. Het antwoord was eerder hoe ervoor te zorgen dat er geen onderbesteding is. Voorkomen moet worden dat overbesteed wordt; dat vraagt

om heldere en duidelijke communicatie. Hij legt de vraag voor hoe de wethouder dat gaat voorkomen.
Hij gaat in op de Rekenrente. Hij vraagt zich af of het wellicht beter is om een vaste systematiek of formule toe te passen die rekening houdt met de vermogenspositie en de samenstelling van de leningportefeuille. Hij verneemt hierop graag de reactie van de wethouder. Hij denkt dat het een mooi onderwerp is om dit op te pakken in de adviescommissie Controle en Financiën.
D66 maakt zich zorgen over de grip op financiën in het Sociaal Domein. Hij noemt in dit verband de maatschappelijke ondersteuning en het beschermd wonen programma. Te zien is dat er sprake is van budgetoverschrijding en een gebrek aan transparantie in de bestedingen. Vooral de financiering van de Koudweerregeling en het subsidiebeheer binnen het Sociaal Domein baren zijn fractie zorgen. Zijn fractie zal dit later ook nog aankaarten maar wil hierover nog even in debat met de wethouder Financiën. Om die reden stelt hij de volgende vragen:
Kan de wethouder uitleggen waarom de Koudweerregeling ondanks eerdere toezeggingen niet vanuit de bestaande afspraken en financiën wordt gefinancierd? Welke maatregelen worden genomen om dergelijke budgetoverschrijding in de toekomst te voorkomen? Hoe gaat de wethouder vanuit haar rol als wethouder Financiën zorgen voor meer grip op de totale uitgaven en inkomsten in het MO- en BB-programma? gezien de uitdagingen met extra taakstellingen en budgetophoging.
Welke maatregelen worden genomen om het proces van subsidieverstrekking binnen deze portefeuille transparant en actuele te maken? Hoe worden doublures voorkomen in de subsidies?
De heer Van Steeg (CDA) begrijpt de vraag over de knelpunten; hij vraagt of de heer Peters zegt dat dit efficiënter kan in het Sociaal Domein, en dat het extra geld kan opleveren.
De heer Peters (D66) denkt niet dit te moeten insteken vanuit het punt dat het extra geld moet opleveren; maar het moet wel efficiënter en beter zodat de gemeente niet méér te maken heeft met budgetoverschrijding. Het zou een mooie bijkomstigheid zijn wanneer dit extra geld oplevert.
De heer Van Steeg (CDA) begrijpt dat er geen voorstellen komen vanuit D66 om als het iets oplevert dit uit te geven aan andere ideeën.
De heer Peters (D66) licht toe dat het gaat om een longshot; het zou terug kunnen komen bij de Hervormingsbezuinigingen. Goed moet gekeken worden naar of het iets oplevert. Als het iets oplevert, moet op dat moment gekeken worden naar wat ermee te doen.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dit interessant; er is al een hervorming gaande van het Sociaal Domein. Is dit een voorstel om binnen de Hervormingsbezuinigingen ook nog een deel erbij naar dit onderwerp te kijken?
De heer Peters (D66) denkt dat extra aandacht besteed kan worden aan de subsidieverstrekkingen; dat is dan de plus op wat er al aan hervormingen gepland is.
De heer Claassen (GroenLinks) vraagt uitleg. Hij vraagt of wanneer D66 doublures wil voorkomen in de subsidieverstrekkingen, het dan gaat om te voorkomen dat één organisatie twee keer subsidie krijgt; dat organisaties uitgesloten worden van alle gesubsidieerde activiteiten die apart aangevraagd moeten worden wanneer zij een basissubsidie krijgen. Hij vraagt of hij dit zo moet begrijpen.
De heer Peters (D66) vindt het moeilijk om antwoord te geven op deze vraag. Hij begrijpt deze vraag niet goed.

De heer Claassen (GroenLinks) licht toe dat soms een organisatie meerdere subsidies krijgt voor verschillende soorten activiteiten of bezigheden. Is dat wat de heer Peters verstaat onder doublures in subsidieverstrekkingen? Wil D66 dat onmogelijk maken? Of bedoelt hij iets anders met het voorkomen van doublures in subsidieverstrekking?
De heer Peters (D66) merkt op dat dat heel breed kan zijn. Het doel moet zijn dat een organisatie precies de subsidie krijgt waarvoor de aanvraag is ingediend. Stel dat het mogelijk is binnen twee dezelfde subsidieprogramma's om met net iets andere bewoordingen een aanvraag te doen, daar wat hem betreft kritisch naar gekeken zou moeten worden; dan krijgen organisaties dubbele subsidies voor precies dezelfde activiteiten. Met een dergelijke stofkam zou zijns inziens door de subsidieverstrekking heengegaan moeten worden; hij benadrukt dat dit niet alleen geldt voor het Sociaal Domein. Hier moet veel breder naar gekeken worden naar alle subsidieverstrekkingen op alle domeinen.
De heer Claassen (GroenLinks) viel het op dat in deze begroting wordt voorgesteld om het subsidiebureau kostendekkend te maken. Wanneer het subsidiebureau dit moet gaan doen, leidt dat tot een verdubbeling van de kosten voor het subsidiebureau dat uiteindelijk weer zal worden doorgerekend in de programma's. Hij vraagt of de heer Peters dat met hem eens is.
De heer Peters (D66) denkt dat dat in het kader van de Hervormingsbezuinigingen gedaan moet worden. Daarvoor is budget gereserveerd, onder andere bij de bestemmingsreserves.
Hij krijgt graag de reactie van de wethouder op zijn vraag hier breder naar te kijken. Bij de ambtelijke inventarisatie op de UBA-lijst zijn geen harde ondergrenzen gehanteerd over de minimaal te bezuinigen bedragen. Wel wordt gestuurd op substantiële maatregelen. Zijn fractie vindt het opvallend dat erfgoed daarbij helemaal ontzien is, terwijl andere programmaonderdelen wel getroffen worden. Dat voelt voor hem willekeurig aan en oneerlijk; waarom moet op een bepaald beleidsdomein niet worden bezuinigd en worden op andere domeinen wel hele pijnlijke bezuinigingen doorgevoerd? Hij verneemt graag van de wethouder financiën waarom zij daarmee akkoord is gegaan en hoe dit is te verklaren. Hij vraagt of de wethouder begrijpt dat dit heel willekeurig en misschien ook wel oneerlijk overkomt.
De heer Van Steeg (CDA) stelt hier tegenover dat er een onderzoek plaatsvindt naar de budgetten binnen Erfgoed. Hij merkt op dat de financiële stand van zaken bij Erfgoed knelt en dat er veel uitstel is van een aantal notities. De ruimte is daar niet zo groot.
De heer Peters (D66) ziet ook dat gezegd wordt dat die ruimte niet zo groot is; tegelijkertijd ziet hij dat er wel allerlei nieuwe acties worden ondernomen. Telkens vindt dan een budgetoverschrijding plaats bij Erfgoed; dat moet dan worden opgelost. Dat ontslaat de afdeling Erfgoed wat hem betreft niet ervan om te komen met pijnlijke maatregelen die te overwegen zijn. Die hoeven niet wenselijk te zijn. Die hadden wel opgenomen moeten zijn op de UBA-lijst.
De heer Van Steeg (CDA) brengt daartegen in dat dit ook had kunnen leiden tot een knelpunt in deze Voorjaarsnota, maar dat er onderzoek moet worden gedaan over hoe dit in de toekomst zal gaan. Hij begrijpt dat de heer Peters zegt dat dat moet leiden tot een bezuiniging. Hij had een knelpunt verwacht en is blij dat dat knelpunt niet in deze Voorjaarsnota zit.
De heer Peters (D66) betwijfelt of het stadsbestuur hiermee blij moet zijn. Wanneer er een knelpunt is, komt dat op enig moment op een manier boven water. Wat hem

betreft moet grondig gekeken worden binnen alle programma's waar en hoe is te bezuinigen. Hij vindt dat ontbreken bij dit programma. Zijn fractie vindt dat curieus. Hiermee rondt hij zijn inbreng af.
De voorzitter schorst de vergadering voor enkele minuten en heropent haar voor de voortzetting van het debat.

De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) merkt op dat deze Voorjaarsnota grote implicaties heeft voor de Utrechtse bewoners en voor de Utrechtse organisaties en voor de dieren en de natuur. Dat is ook te merken aan de reacties uit de stad. Hij vindt die reacties ook logisch gezien de omvang van de bezuinigingen. Hij denkt dat de keuzes van het college juist zijn. Hij denkt ook dat het niet anders kan.
Als het gaat om de reserves merkt hij op dat veel kwetsbare Utrechters te ontzien zijn wanneer de reserves benut worden. De inzet van reserves bij financiële tegenvallers is waarvoor de reserves bedoeld zijn.
Met betrekking tot het verhogen van de inkomsten, steunt zijn fractie over het algemeen de lijn van het college. Zijn fractie ziet wel veel meer mogelijkheden. Meer opbrengst uit betaald parkeren, liggelden voor boten, het nu al kostendekkend maken van de meeste leges, en het verhogen en uitbreiden van precario. De openbare ruimte mag gratis gebruikt worden door commerciële instanties die geld verdienen aan hen betaalde activiteiten in de openbare ruimte van de gemeente. Daar ziet zijn fractie financiële mogelijkheden.
Zijn fractie vindt dit jaar extra lastig aan de Voorjaarsnota dat alles zwaar bevochten is; hij verwacht om die reden niet veel toezeggingen. Hij zal ook niet om veel toezeggingen vragen.
De toeristenbelasting mag wat hem betreft omhoog. Hij houdt ook een verbreding daarvan voor mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een festivalheffing voor overdagtoeristen. Zo is meer geld binnen te krijgen. Hij heeft dit vijf jaar geleden voorgesteld; hij kan zich zeker voorstellen dat hij dat deze week nog een keer zal doen.
De heer Snijder (Student & Starter) merkt op dat in de Voorjaarsnota een aantal ingrepen staat die de festivalsector, evenementensector en de horecasector zullen gaan raken. Hij vindt dat best fors, ook voor kleine evenementen; hij vraagt zich af wat de Partij voor de Dieren tegen die groepen zegt die op deze manier extra hard geraakt worden en met het voorstel van de Partij voor de Dieren nog verder in het nauw worden gedreven.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) antwoordt dat dit tijden zijn van scherpe keuzes maken; déze keuze zou zijn partij willen maken. Hij legt de vraag voor waarom de gemeente nu nog commerciële festival subsidieert door hen geen kostendekkende leges toe te rekenen. Dat kan wat zijn fractie betreft eerder dan het college voorstelt en dat is op die manier een mooie bron van inkomsten.
De heer Snijder (Student & Starter) antwoordt dat de heer Van Heuven zojuist voorstelde er nog iets bovenop te doen en dat terwijl deze sector al flink geraakt wordt. Door dit nog meer te doen, maakt de gemeente het onmogelijk voor de sector.
De heer Peters (D66) vindt dit wat gemakkelijk. Hij snapt dat de Partij voor de Dieren deze sector geen warm hart toedraagt. Maar er zijn ook heel veel jongeren die ook stemmen op de Partij voor de Dieren, die heel graag naar een festival gaan. Festivalbezoek wordt alsmaar duurder. De heer Van Heuven laat zich daaraan niet gelegen liggen. Hij hoopt dat de heer Van Heuven zijn verhaal eerlijk durft te vertellen in verkiezingstijd.

De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) herhaalt dat zijn partij vijf jaar geleden een dergelijke festivalheffing ook heeft voorgesteld - voor zijn kiezers is dit geen verrassing.
De heer Snijder (Student & Starter) begrijpt het argument van groen en klimaat van de Partij voor de Dieren; het gaat hem ook om nieuwe en kleine organisaties die worden geraakt; daarop hoort hij geen reflectie. Die krijgt hij nog wel graag van de Partij voor de Dieren.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) noemt de motie van een paar jaar geleden gericht op de grote commerciële festivalorganisatoren. Die instellingen verdienen veel geld. Bij dergelijke organisaties zou hij liever een festival hebben dan bij een individuele Singer songwriter in het park. Hij blijft *betalen voor het gebruik van openbare ruimte* een goed idee vinden.
Hij vervolgt zijn inbreng met in te gaan op de bezuinigingen. Zijn voornaamste kritiek is dat hij het van belang vindt goed na te gaan op welke schouders de lasten van de bezuinigingen terecht komen. Bovendien merkt hij op dat de consequenties van bezuinigingen volstrekt onduidelijk zijn. Hij denkt bijvoorbeeld aan de 51.000 euro op dierenweides. Zijn partij is geen voorstander van gehouden dieren. Wanneer hij het college hierop aanspreekt, krijgt hij te horen dat de kans bestaat dat dierenweides moeten sluiten. Zijn vraag is dan wat dan met de dieren. Het gevaar bestaat dat een groot aantal dieren moet worden afgemaakt. De dierenweides zeggen dat ook. Het college lijkt zich daarvan niet bewust, of wordt er niet warm of koud van. Dan is er op korte termijn gemakkelijk geld gevonden maar op lange termijn is er sprake van onbekende en verstrekkende gevolgen. Zijn fractie zal in de vakcommissies hierover en over andere voorbeelden terugkomen.
De heer Van Heuven vindt het fijn voorafgaand aan de Voorjaarsnota de groslijsten met bezuinigingopties te hebben mogen ontvangen. Hij betreurt het dat het college geen scenario’s opstelde waaruit de raad kan kiezen, maar dat het een strak omlijnd en volledig dichtgetimmerd alles in één pakket is waarin het voor de oppositie moeilijk is om wijzigingen aan te brengen. Hij ziet er tegenop om veel tijd te stoppen in mooie voorstellen met een slecht vooruitzicht als het gaat om succes. Een meerderheid voor een financiële wijziging lijkt hem verder weg dan ooit. Hij vraagt of de wethouder kan toezeggen vanaf volgend jaar wanneer er weer bezuinigingen zijn dat het college dan wel scenario's met opties aan de raad voorlegt.
De heer Peters (D66) durf te wedden dat wanneer er scenario’s komen, de Partij Voor de Dieren dan zegt dat ze te sturend zijn. Met deze bezuinigingslijst kan de heer Van Heuven zelf kiezen wat hij voor wat in de plaats wil. Hij kan daarvoor ook zelf een meerderheid zoeken. Hij vindt dit de ultieme manier om bij te sturen.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) antwoordt ontkennend. Dit is een heel document met keuzes. Scenario's zullen in zijn ogen niet méér sturend zijn dan dit document.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) bevestigt dat ook hij van mening is dat de raad in positie moet zijn om te kunnen sturen. Hij vraagt waarom de Partij voor de Dieren van mening is niet hierop te kunnen sturen.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) bevestigt andermaal de documenten op prijs te stellen en daarvan zeker gebruik te zullen maken. Voorafgaand aan de bezuinigingen is een aantal debatten gevoerd over de wens van zijn fractie om scenario's te zien zodat vooraf de raad in staat was prioriteiten te stellen. Dat is niet gebeurd. Hij vindt het jammer dat er nu een kant-en-klaar pakket voorligt. Dat maakt het voor de raad moeilijk om te sturen.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vraagt naar het verschil met scenario's. Hoe had dit debat anders gevoerd kunnen zijn met scenario's?
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) had de scenario's dan eerder gekregen; dan was er een ander debat geweest. Hij is benieuwd naar de inhoud van de scenario's en hoe de raad meer in positie was geweest dan nu. Hij pleit ervoor dat de raad deze keer de kans krijgt om financiële stromen om te buigen.
De heer Van der Zweth (PvdA) vraagt of de heer van Heuven ook ziet dat er een poging was, ook in afspraak met de adviescommissie, om tot meer scenario's te komen, dat dan allemaal gestoeld was op de 40 miljoen euro tekort vanaf 2026 en dat het tekort 2 x zo groot was dan elk scenario dat daarin zit. In de pdf van de UBA-lijst is te zien dat er niet veel maatregelen buiten gevallen zijn. In die context was het ook ingewikkeld. Hij vraagt of de heer Van Heuven dat met hem deelt.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) merkt op dat wat de heer Van der Zweth als eerste zei, hij ook opmerkte: er werd gesproken over scenario's. Door de rekenfout zijn die niet meer gekomen. Hij was er benieuwd naar wat dat had opgeleverd en hoe dat het debat opener en luchtiger had gemaakt.
Hij vervolgt met in te gaan op de algemene beschouwingen waarin hij opmerkte dat het goed was dat er keuzes gemaakt werden in plaats van alles kapot te kaasschaven; bij nader inzien ontstaat bij hem nu toch het gevoel dat het wellicht beter was geweest een infrastructureel project te stoppen om daarmee veel geld vrij te spelen waardoor een aantal kleine initiatieven in de stad te sparen is. Hij denkt al gauw aan de noordelijke randweg. Hij komt hierop terug in deze week.
De heer Peters (D66) vraagt of de heer Van Heuven beseft dat de gemeente Utrecht veel meer miljoenen euro misloopt vanuit andere geledingen wanneer een infrastructureel project volledig gestopt wordt en dat het daarmee een nog extremere bezuiniging is.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) antwoordt ontkennend. Die miljoenen die de gemeente Utrecht krijgt, zijn bedoeld voor dat project. Dan hoeven de gemeentelijke miljoenen die bestemd zijn voor dat project daaraan niet te worden uitgegeven; dan is dat geld anders te besteden. Voor de noordelijke randweg is nu al echt veel geld uitgegeven. Daarmee had de gemeente veel kunnen doen.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn met in te gaan op verkapte bezuinigingen. Hij voorziet dat er meer leed geleden gaat worden dan alle projecten die genoemd worden. Hij geeft twee voorbeelden daarvan: (1) de indexering van de subsidies aan externe organisaties gaat met een paar procent omhoog (3,5%) terwijl bekend is dat hun kosten met wel 10% gestegen zijn. (2) Sectoren die zouden meegroeien met de omvang van de stad krijgen geen extra budget meer. Natuur en Milieu-educatie moet één van zijn locaties gaan sluiten. Zijn partij vindt dat catastrofaal. Dit betreft meer organisaties. Hij voorziet meer schade vanuit deze Voorjaarsnota dan de keuzes die in de Voorjaarsnota gemaakt zijn.
Hij benadrukt dat het weggeven van bomen bijdraagt aan de bestrijding van de klimaatcrisis en de biodiversiteit bevordert. Daar komt zijn fractie over terug in de desbetreffende vakcommissie.
Dat de gemeente Utrecht een miljoen opneemt voor de versterking van de financiële functie, vindt zijn fractie logisch gezien de gemaakte rekenfout, maar ook zonde van het geld. Hij vindt het absurd veel geld. Hij kan zich niet voorstellen dat alle gemeenten van Nederland een dergelijk bedrag uittrekken omdat de werking van het Gemeentefonds te ingewikkeld is.

Wat zijn fractie van het hart moet, is dat procentueel het meest bezuinigd wordt op het programma Klimaatvriendelijke Stad met maar liefst 15% op het totaal. Zijn fractie vindt dat zonde. Hij ziet in financieel opzicht niet terug dat het klimaat als één van de drie pijlers onderdeel van het beleid overeind blijft.

De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat vanavond het grote financiële plaatje aan de orde is van een ongekend impactvolle Voorjaarsnota - dat is al gezegd. Er worden meer budgetten verschoven dan in het laatste Coalitieakkoord. Het gaat om ongekende bedragen. In het verleden ging het om enkele tientallen miljoenen. Hij merkt op dat dit voor het overgrote deel de rekening is van het Rijk. Wat hem betreft moet die rekening eerlijk gedeeld worden en moeten partijen ook solidair zijn in de keuzes die gemaakt worden om dit zo goed en zo kwaad als het kan op te lossen. Het doel is wat hem betreft koers te houden en de prioriteiten uit het Coalitieakkoord uit te voeren. Dan gaat het om betaalbaar wonen, de klimaatverandering tegengaan, de kansengelijkheid. Dat zit wel degelijk in de Voorjaarsnota. De PvdA vindt dat een goede zaak. Hij benadrukt dat het hier wel gaat om een visie.
Wat hem betreft wordt het Sociaal Domein zoveel mogelijk ontzien. Het pijnlijke is onder meer de bijzondere bijstand, Pretty Woman, Amateurkunst.
Voor het debat vindt hij het belangrijk te noemen dat het ook lukt op heel veel zaken niet te bezuinigen, bijvoorbeeld Utrecht sluit geen maatschappelijke opvanglocaties, of beperkt drastisch de toegang. De bijdrage aan het jongerenwerk wordt niet gehalveerd. Ook wordt niet bezuinigd op de specialistische jeugdhulp. De stop op de verkoop van sociale huurwoningen wordt gehandhaafd. De U-pas wordt niet uitgekleed of gestopt. De individuele inkomenstoeslag blijft bestaan. De uitkering voor dak- en thuislozen blijft bestaan. Ook deze zaken doen ertoe.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) stelt een gewetensvraag aan de heer Van der Zweth. Los van al die zaken waar niet op wordt bezuinigd, gaat het om ruim 32 miljoen euro waarop wel bezuinigd wordt. Hij gaat die lijst niet langs omdat die te lang is. Met moeite wordt 9 miljoen euro op het ruimtelijke domein bezuinigd. Hij vraagt hoe dat valt bij de PvdA. Had de PvdA dit graag anders willen zien en is het vervelend? Hij wil graag zicht krijgen op hoe dit wordt ervaren door de PvdA.
De heer Van der Zweth (PvdA) had graag gezien dat het gemeentebestuur deze bezuiniging niet had hoeven doen binnen de keuzes die nu gemaakt worden. Hij bestrijdt dat het mogelijk is om het geld uit het ruimtelijke domein te halen om het Sociaal Domein te sparen. Dat kan juridisch al niet; dan lopen alle gemaakte afspraken en contracten in de soep. Maar ook de woningbouw, alle betaalbare woningen komen er dan niet bij. Er is daarom dan geen uitstroom uit de maatschappelijke opvang. De heer Van der Zweth benadrukt te balen van de noodzaak van deze bezuinigingen, te balen van wat er landelijk gebeurt en wat landelijk de gemeenten aandoet. Hij baalt van wat nu voorligt. De puzzel is dermate ingewikkeld dat hij vreest hieraan niet te ontkomen.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) heeft een zestal voorstellen rondgestuurd die samen optellen tot een tegenbegroting; daarin brengt hij de bezuiniging op Sociaal terug tot 32,5 miljoen en ruimtelijk gaat die van 9 naar 30 miljoen euro, zonder de woningbouw te beïnvloeden. Hij vindt het opvallend op alternatieven te kunnen komen na doorzoeken. Daardoor wordt de verhouding veranderd. Hij vraagt of de PvdA bereid is daar kritisch naar te kijken. Hij neemt aan dat de PvdA niet onnodig wil bezuinigen op Sociaal.

De heer Van der Zweth (PvdA) heeft de voorstellen van de heer Dijkstra nog niet gelezen. Hij zal dat nog doen. Hij benadrukt dat het niet zo gemakkelijk is als de heer Dijkstra nu voorstelt. Hij herhaalt zijn aanvankelijke inbreng. De visie die achter de Voorjaarsnota zit, steunt zijn fractie.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) merkt op dat wanneer hij een tegenbegroting wil maken zoals hij zich voorneemt dat volgend jaar te doen en dan ook de groei mee te nemen en te raken, zit dat hier niet in. Wanneer dan toch het groeitempo en de woningbouw worden ontzien, zou de PvdA dan bereid zijn om met zijn partij te kijken naar hoe die verhouding sociaal : ruimtelijk te switchen is, zonder effect op de woningbouw. Hij zou dat vinden passen bij de grondhouding van de PvdA.
De heer Van der Zweth (PvdA) kijkt graag naar de voorstellen van EenUtrecht; hij kan niet reageren op de voorstellen omdat hij daarvan nog geen kennis heeft genomen. Hij vervolgt zijn bijdrage in zijn termijn.
Belangrijk is dat de gemeente niet onverkort alle bezuinigingen van het Rijk moet blijven inboeken. De bezuinigingen waarmee de gemeente te maken krijgt, noemt hij onverantwoord. Er gaan weer nieuwe bezuinigingen komen van het nieuwe Kabinet; wat hem betreft laat het stadsbestuur de impact en het risico daarvan zien op de begroting.
Als het gaat om de begroting generiek was Utrecht vaak prudent; zijn fractie vindt het goed dat de Activa Reserve gaat worden gebruikt. Hij is het eens met voorgaande sprekers over dat de reserve gebruikt wordt. Hij is het eens met voorgaande sprekers over dat de analyse op de reserves meer zou moeten liggen. Hij was niet van mening dat de Activa Reserve gebruikt had moeten worden; het gat is er nu eenmaal. Maar dan had hij liever de analyse eerder gehad. Hij vraagt het college wanneer hij die analyse kan verwachten. Hij had die analyse liever eerder ontvangen dan bij de programmabegroting en dat de analyse te bespreken is los van de programmabegroting. Dit traject loopt vanuit de adviescommissie. Hij vraagt of de wethouder er een inkijk in kan geven.
Met betrekking tot planningsoptimisme of reëel ramen merkt hij op dat de percentages op ruimte en mobiliteit gelijk worden gehouden en toegepast op andere programma's. Dat levert een bedrag op. Hij vindt dat heel erg goed. Dat hebben ook andere fracties gezegd. De vraag is hoe die bij ruimte en mobiliteit gelijk te houden zijn, wanneer die percentages zijn bedacht in een tijd waarin er nog niet zoveel last was van de arbeidmarkttekorten die er nu wel zijn. Hem werd uitgelegd dat achteraf toch blijkt dat de percentages kloppen. Gevoelsmatig vindt hij het niet kloppen. Hij vraagt de wethouder de raad de informatie op schrift te doen toekomen over de meerjarige ervaringsgegevens en dat er een trend is en dat die trend past bij de percentages. Hij wil voorkomen dat er lucht zit in het planningsoptimisme.
Met betrekking tot een derde en laatste punt op de inhoud (OZB) met een specifiek verzoek aan de wethouder, merkt hij op dat de OZB hoger uitvalt; hij blijft het college oproepen het goed te ramen. Wat hem betreft moet het bedrag dat binnenkomt via de bewoners uitgegeven worden. Wanneer dit te laag geraamd wordt dan wordt het niet uitgegeven en is dat niet goed uit te leggen.
In de Voorjaarsnota is te zien dat de OZB hoger uitvalt door de OZB op niet-woningen. Tegelijkertijd is een incidenteel voordeel van de achterstanden van de BghU die hoger uitvallen voor particulieren (Woningen); en dat veroorzaakt een meevaller voor slechts één jaar. In de zienswijze van de BghU leest hij letterlijk de zin ”De achterstanden gaan komende jaren er nog wel zijn en zullen de benodigde aandacht vergen van de organisatie van de BghU.” Dus de incidentele meevaller van de BghU

zit niet in de Voorjaarsnota, wel in de jaarstukken, maar komt niet in de trend terug terwijl de zienswijze zegt dat er sprake is van een trend. In zijn beleving mist de raad daar geld en budget. Wanneer de wethouder hiermee hele rare dingen hoort, verneemt hij dat graag. Wat hem betreft slaat dit ergens op. Volgens hem zijn er dan nog wel wat wensen waarmee de raad iets zou kunnen; hij zal zijn collega's hierin dan met liefde meenemen.
Mevrouw Ramaker (VVD) valt het op dat GroenLinks en D66 voorstellen doen om bij te sturen. Zij mist elke bijsturing door de PvdA. Zij vraagt wanneer de voorstellen komen van de PvdA.
De heer Van der Zweth (PvdA) antwoordt dat zijn fractie gaat kijken naar de bijzondere bijstand. Dat vraagt tijd en aandacht omdat het een groot bedrag is. Daarmee wil zijn fractie iets. Hij noemt in dit rijtje ook Pretty Woman - hij kan zich voorstellen dat het college over enige tijd de bezuiniging in het onderwijs kan laten landen; daarvoor is dan meer tijd nodig.
Hij ziet onderbesteding in bepaalde subsidies, ook als het gaat om onder meer groene daken. Dat is een denkrichting. Zijn fractie zal ook kijken naar jongerenplekken en een budget waarover uit de schriftelijke vragen bleek dat dit niet benut is. Hij noemde zojuist de BghU die niet structureel in de boeken zit, waar die daar zo wel had moeten zitten. Hiermee heeft hij een inkijkje gegeven.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt of het allemaal wel sluitend is waarmee de PvdA zal komen.
De heer Van der Zweth (PvdA) antwoordt bevestigend en attendeert de VVD op de reputatie van zijn fractie.
Mevrouw Ramaker (VVD) verwacht van niet; zij heeft nog niet vernomen wat de PvdA concreet gaat doen.
De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat de VVD in drie zinnen 40 miljoen euro uit de Voorjaarsnota sloopt; dan moet daar iets tegenover staan. Hij heeft de punten genoemd waarmee hij moeite heeft en hij noemt punten om die te dekken. Dan is het geheel weer sluitend. Hiermee rondt hij zijn bijdrage af.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) miste in de opsomming van de PvdA en merkt op dat er 10% bezuinigd wordt op dagondersteuning van kwetsbare Utrechters. Hij stelt zich voor dat de PvdA dat niet kan laten passeren.
De heer Van der Zweth (PvdA) vindt dat een terecht punt. Dit is heel pijnlijk. Hij deelt de zwaarte ervan. Het moet wel kunnen in de puzzel en er ligt al een gigantische. Hij kijkt graag mee als de heer Dijkstra voorstellen doet.

De heer Maas (VOLT) complimenteert het college met de Voorjaarsnota. Hij bevestigt dat het geen prettige boodschap is. Dit leest hij en hij verneemt het volop om zich heen.
Waar het gaat om het doorlichten van de reserves, vraagt hij of de wethouder van plan is een echte wasstraat te gaan doen met de reserves zoals de accountant voorstelt. Of wordt het minder ambitieus? Wanneer krijgt de raad daarover informatie?

Zijn fractie denkt dat het best een goed idee is om in het kader van reëel ramen het ingroeien naar de bezuinigingen de Activa Reserve deels op te heffen. Wat hij niet helemaal begrijpt is, waarom ervoor gekozen is om het restant van de Activa Reserve van 53,8 miljoen euro toe te voegen aan de algemene reserve en die te laten staan. Zijn fractie gaat voorstellen dit wel te benutten om zo een aantal voorstellen te kunnen financieren.

Gesproken is over solvabiliteit. Hij gaat er niet te diep op in. Hij is nog wel benieuwd naar wat de wethouder denkt over hoe de solvabiliteit in de komende jaren zich verder zal gaan ontwikkelen en of het denkbaar is dat de gemeente onder de 20% mag zakken. Hij krijgt hierop graag een reactie.
Zijn fractie is blij met de aandacht in de Voorjaarsnota voor reëel ramen. Zijns inziens is dit nog wel te voorzichtig. Hij ziet verschuivingen van middelen bij de Berap van gelden bij andere programma's. Zijn fractie vindt het moeilijk te begrijpen dat er in de programma's Wonen, Bereikbaarheid, Groene Leefomgeving en Erfgoed niet verder reëel geraamd kan worden. Hij vraagt hoe de lijn van ramen als consistente gemeentebrede lijn er uitziet. Hij is daar benieuwd naar.
Hij vraagt wat de wethouder vindt van wat gedaan kan worden om in de UBA de genoemde 6 miljoen euro kapitaallasten als taakstelling te gaan uitvoeren, bijvoorbeeld.
De heer Dijkstra sprak al over de enorme discrepantie tussen de bezuinigingen in het Sociaal Domein en in het fysieke domein; ook zijn fractie vindt dat erg onverstandig en zal voorstellen doen voor Samen voor Overvecht, Plan Einstein, taakstelling Beschermd Wonen, en het opvangen van maatregelen uit het hoofdlijnenakkoord op asiel en migratie. Zijn fractie zal dat doen met voorstellen uit UBA om de kosten anders te dekken. Hij zal voorstellen doen om de leges versneld kostendekkend te maken. Ook zijn fractie zal voorstellen doen voor het invoeren van vermakelijkheidretributie en voor de verhoging van de toeristenbelasting en de genoemde Activa Reserve. De rest zal dan moeten komen uit een verhoging van de bezuinigingen op Ruimte maar ook nog uit de eigen organisatie.
Al vaker is gesproken over de financiële functie en de verbetering daarvan. Zijns inziens kan dat worden meegenomen in de reorganisatie onder het personeel; die moest toch al plaatsvinden vanwege de bezuinigingen. Het verbaast zijn fractie dat daarvoor al een bedrag van 1 miljoen is genoteerd. Zijn fractie dacht dat er nog geen plan lag. Hij vraagt daarop een toelichting.

De heer Snijder (Student & Starter) merkt op dat de bespreking van de Voorjaarsnota een belangrijk moment is voor de toekomst van de stad. Zijn fractie streeft naar een stad die innovatief is, openstaat voor nieuwkomers, en verbonden is met haar inwoners.
In de komende dagen zullen de vakcommissies de ideeën van zijn fractie verder bespreken en onderstrepen om jongeren te blijven ondersteunen. Hij spreekt in dit verband over onder meer het aanpakken van mentale gezondheidsproblemen en het bevorderen van gelijke kansen voor de eerste generatie studenten en MBO-ers.
Ondanks financiële uitdagingen pleit hij voor het blijven zoeken naar manieren om Utrecht levendig te houden en te blijven streven naar meer openbaar zwemwater, uitbreiding van sportfaciliteiten, studentenhuizen met gedeelde voorzieningen en de verbeterde leefbaarheid op de Uithof.
Hij merkt op dat er voldoende is om bestuurlijk over te spreken. Hij is er over verheugd te zien dat hierover vandaag het gesprek is geopend.
Met betrekking tot de financiën vindt hij het enorm pijnlijk dat Utrecht niet alles behoudt zoals Utrecht dat aan het doen was. Toch gaat het college voor visie, gelijke kansen, betaalbaar wonen en klimaat. Die blijven de prioriteiten. Het Utrechtse bestuur staat voor grote financiële uitdagingen, onder andere door lage inkomsten uit het Gemeentefonds. Op het gebied van financiën ziet zijn fractie zowel bij de gemeente als bij het Rijk een verantwoordelijkheid. De situatie door onvoldoende com-

pensatie en onzekerheid van het Rijk is wat zijn fractie betreft niet langer houdbaar. Zijn fractie hoopt dat het Rijk het nieuwe Kabinet, de urgentie ergens gaat erkennen en actie gaat ondernemen om de gemeente adequaat te compenseren.
Zijn fractie waardeert het werk van het college. Zijn fractie moedigt het college aan daarmee door te gaan en er een tandje bij te zetten.
Wat betreft de bezuinigingen en de lokale heffingen blijft het een zoektocht hoe ervoor te zorgen dat er een evenwicht gevonden wordt tussen de noodzakelijke inkomsten en de lasten voor de inwoners, zoals voor starters met een kleine portemonnee.

Voor wat betreft de OZB begrijpt zijn fractie de keuze van het college; zijn fractie had aan de ene kant graag gezien dat de knop verder was aangedraaid. Aan de andere kant moet er ook rekening gehouden wordt met de impact op starters met een kleine portemonnee. Die hebben de afgelopen jaren al een behoorlijk aantal verhogingen meegemaakt. Hij vindt dat problematisch en een dilemma waarmee het stadsbestuur te maken krijgt.
Hij juicht de verhoging van de toeristenbelasting toe; vorig jaar was sprake van een meevaller. Zijn fractie gelooft dat er meer potentieel in zit. Hij vraagt om die reden de wethouder te kijken naar de verhoging van de toeristenbelasting richting de toekomst. Dat kan een waardevolle bijdrage zijn aan de financiële druk. Daarvoor zou zijn fractie wel graag eerst onderzoek naar de voor- en de nadelen willen hebben. Hij vraagt of de wethouder de analyse kan leveren van het effect van de verhoging die nu doorgevoerd wordt; wat doet het behalve extra inkomsten?
Met betrekking tot de reserves en het weerstandsvermogen is zijn fractie blij dat de reserves die zijn opgebouwd nu in te zetten zijn voor moeilijke tijden.
De heer Claassen (GroenLinks) gaat in op de verhoging van de toeristenbelasting en het onderzoek naar de voor- en nadelen. Het voordeel is hem volstrekt duidelijk. Hij vraagt welke nadelen de heer Snijder zou willen onderzoeken en welke voordelen behalve meer inkomsten hij aan de verhoging van de toeristenbelasting ziet.
De heer Snijder (Student & Starter) begrijpt de vraag van GroenLinks; hij stelt zich voor dat GroenLinks wel kan bedenken dat het ook iets oplevert voor de lokale economie.
De heer Claassen (GroenLinks) gaat ervan uit dat heer Snijder niet bedoelt het ontstaan van piekdrukte in onder meer de Utrechtse parken. Het zou kunnen zijn dat daardoor een minder snelle groei ontstaat van het aantal toeristen. Hij vraagt of de heer Snijder dat negatief zou vinden.
De heer Snijder (Student & Starter) zet uiteen dat aan de ene kant minder toeristen positief is als het gaat om de druk op de stad, maar dat het aan de andere kant ook iets kan opleveren voor de stad.
De heer Claassen (GroenLinks) vraagt wat het kan opleveren in een stad waar de groei van het aantal toeristen zichtbaar is.
De heer Snijder (Student & Starter) ziet voordelen aan het gegeven dat toeristen naar de stad komen. Hij is benieuwd te vernemen of de wethouder een analyse kan geven van of iets waaruit meer inzicht komt over wat toeristen de stad opleveren of wat toeristen de stad kosten. Hij vindt dat de raad daarover weinig duidelijkheid heeft.
De heer Peters (D66) vraagt of de heer Snijder ook ziet dat het ongebreideld verhogen van de toeristenbelasting een buitengewoon asociale maatregel zou zijn; alle mensen buiten Utrecht die een laag inkomen hebben, gespaard hebben om een dagje naar de stad Utrecht te komen, het bezoek aan de stad onbetaalbaar zien

worden voor hen; dat Utrecht alleen nog maar een stad aan het worden is voor rijke toeristen. Hij vraagt of Student & Starter dat ook ziet.
De heer Snijder (Student & Starter) legt de vraag voor hoe heftig de ingreep daadwerkelijk is voor deze groep mensen. Het beeld van onbetaalbaar is in de werkelijkheid zijns inziens niet zo extreem als D66 nu doet voorkomen.
De heer Peters (D66) licht toe een medestander te zoeken in Student & Starter. Dit is vergelijkbaar met festivalkaartjes die steeds verhoogd worden. Op een gegeven moment worden de kaartjes heel erg duur. Wanneer de toeristenbelasting steeds verhoogd wordt, en de consumpties ook steeds duurder worden, wordt het meer en meer onbetaalbaar voor steeds grotere groepen mensen. Wat hem betreft hebben de volksvertegenwoordigers de plicht mensen te laten zien hoe mooi Utrecht is.
De heer Snijder (Student & Starter) is het daarmee niet oneens. De andere maatregelen die de heer Peters noemt, vindt zijn fractie veel verdergaand en meer impact hebben voor jonge Utrechters, dan het voorstel van de toeristenbelasting. Voor hem valt dit net anders.
De heer Peters (D66) raadt de heer Snijder aan om met studenten uit andere steden in gesprek te gaan die ook graag een keer een overnachting willen meemaken in Utrecht. Ook voor die studenten zou Student & Starter er moeten zijn, denkt hij zich in.
De heer Snijder (Student & Starter) prijst zich gelukkig met de kennis aan veel andere studenten en heel veel jonge mensen uit andere steden; hij denkt niet dat zij er wakker van gaan liggen wanneer zij de nacht die niet kunnen overnachten. Er zijn heel veel bezoekers die hier alleen komen voor een dagfestival of voor een dag activiteit. Dan worden zij niet geraakt met een verhoging van de toeristenbelasting.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of Student & Starter een voorstel gaat doen voor het genoemde onderzoek. Hij merkt dat er sympathie is voor de verhoging van de toeristenbelasting.
De heer Snijder (Student & Starter) vindt wat er nu ligt prima. Het gaat hem er meer om dat nu dit is ingezet en dat het voor zijn fractie onduidelijk is wat de baten en lasten zijn van de invoering hiervan, hij graag zou willen weten wat het college hierover denkt.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat dan de vraag overblijft of Student & Starter van mening is dat dit de juiste keuze is en of Student & Starter mogelijkheden ziet om de toeristenbelasting te verhogen; waarop baseert Student & Starter die maatregel? Wat is voor Student & Starter een ideaal percentage?
De heer Snijder (Student & Starter) licht toe dat dit een van de knoppen is waaraan te draaien is om tot een sluitende begroting te komen. Hij vindt dat geen verkeerde optie. Het gaat hem er meer om, naar de toekomst kijkend, als raad weloverwogen te kunnen bepalen of de maatregel noodzakelijk is of niet.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat tegelijkertijd Student & Starter zegt dat dit een goede keuze is op dit moment. Wil de fractie van Student & Starter nog onderzoeken of de toeristenbelasting nog verder omhoog kan? Waarom zet Student & Starter niet een aantal extra stappen op dit vlak?
De heer Snijder (Student & Starter) antwoordt dat zijn fractie ook de nadelen ervan kan zien. Hij probeert een voor- en nadelenverhaal neer te zetten zonder volledig duidelijk te hebben wat nu voor de toekomst het beste is.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vraagt Student & Starter, nu duidelijk is geworden uit onderzoek dat Utrecht de meest geliefde stad is onder de Nederlandse bevolking, of dit moment het juiste is om wel degelijk aan de knop van de toeristen-

belasting te draaien en dat de toeristen niet zal afschrikken omdat Utrecht ongelooflijk populair is.
De heer Snijder (Student & Starter) legt de vraag voor aan de wethouder het voor- en nadelenverhaal aan de raad te presenteren, een analyse van wat dat concreet doet met de stad.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) wacht dat rustig af. Hij concludeert dat Student & Starter daar positief naar wil kijken en dat hij samen met Student & Starter daarin kan optrekken. Mogelijk is een aantal pijnlijke zaken terug te draaien en kunnen Student & Starter en de ChristenUnie daar samen naar kijken.
De heer Snijder (Student & Starter) vervolgt zijn inbreng in zijn termijn met in te gaan op de reserves. Zijn fractie is blij dat die reserves zijn opgebouwd en dat die in de komende jaren worden ingezet. Daarvoor zijn ze bedoeld. Hij merkt op dat het onderzoek daar naar lang op zich laat wachten. Zijn partij heeft proberen te kijken naar de reserves; daar was geen beginnen aan.
Uit de analyse blijkt dat de kredieten vaak worden aangevraagd zonder een realistische planning. Hoewel sommige programma's rekening houden met planningsoptimisme, ontbreekt een gemeentebrede consistente aanpak. Zijn fractie vindt dat problematisch. Hij vraagt het college hoe dat concreet is aan te pakken en hoe de raad daar goed bij te betrekken.
Met betrekking tot de financiële functie is zijn fractie blij met de versterking die in aantocht is. Hij sluit zich volledig aan bij de vraag van VOLT hierover. Het gaat hem erom dat nu al te zien is dat er 1 miljoen euro is vastgelegd in de Voorjaarsnota; zijn fractie vraagt naar de herkomst van dat geld.
Voor zijn fractie is vooral de verhoging van de sporttarieven pijnlijk en de bezuinigingen op de evenementensector, de Nachtcultuur, de amateurkunst. Hij hoort al voorstellen om daar meer naar te gaan kijken en zijn fractie denkt graag mee met andere partijen. Ook zijn fractie zal zoeken naar alternatieve financieringsbronnen, zoals de leges en de laadpalen. Zijn fractie vindt het onverstandig dat de leges voor evenementen en de horeca zijn verhoogd; dat treft niet alleen kleine en nieuwe evenementen, maar ook de diversiteit en levendigheid in de stad. Het heeft ook gevolgen voor de lokale ondernemers. Zijn fractie maakt zich zorgen over de terughoudendheid om nieuwe initiatieven te starten of beleid te intensiveren. Nieuwe initiatieven hoeven niet per se negatief te zijn voor de financiën; ze kunnen bijdragen aan innovatie en economische groei. Innovatie is goed te gebruiken bij hervormingen. De hervormingen die nu plaatsvinden zijn wat hem betreft essentieel. Hij is benieuwd naar hoe de wethouder kijkt naar de balans tussen innovatie en de mens.
Utrecht staat voor grote uitdagingen. Zijn fractie is vastberaden die te doorstaan. Zijn fractie spreekt waardering uit naar alle inwoners die zich inzetten om het beste uit Utrecht te halen. Vertrouwen vormt de basis voor het handelen; daarom spreekt hij zijn waardering uit voor de blijvende investering in de stad en in haar inwoners. Hij vindt het een prestatie op zichzelf om een sluitende Voorjaarsnota te realiseren. Hij vindt dat dat gezegd mag worden; het blijft mensenwerk om dit voor elkaar te krijgen.

Zijn fractie hoopt dat de maatregelen uit de Voorjaarsnota de noodzakelijke steun bieden. Met een paar kleine aanpassingen vanuit zijn fractie zou de nota wellicht beter kunnen maken. Hiermee rondt hij zijn bijdrage af.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) stelt vast dat de raad een forse opgave op zijn bord heeft liggen: gezamenlijk proberen te komen tot een sluitende begroting.

Voldoende is gezegd over waar de tekorten vandaan komen. Het Rijk heeft hier een aandeel in maar er is ook werk aan de winkel in de eigen financiële organisatie. Ook dat moet gezegd.
Voor zijn fractie zijn twee dingen het allerbelangrijkst, bij de behandeling van de Voorjaarsnota in de komende twee weken: (1) doe het samen met de stad en gebruik waar het kan de kracht van de samenleving. (2) ontzie de meest kwetsbaren in Utrecht. Hij ziet dat het college zijn verantwoordelijkheid neemt. Het college snijdt in zijn eigen ambities en probeert de lasten eerlijk te verdelen. Het college doet wat nodig is, hoe pijnlijk dat ook is.
Hij ziet dat op een aantal punten kwetsbaren wel degelijk worden geraakt: de inzet op de vechtscheidingen waar kinderen en jongeren verschrikkelijke gevolgen van kunnen ondervinden, wordt versneld afgebouwd - dat wordt voorgesteld. Dit krijgt zo nooit de kans om fatsoenlijk te starten en op gang te komen.
Met betrekking tot de voorgestelde bezuinigingen op de bijzondere bijstand is zijn fractie geschrokken van het voornemen te bezuinigen op Pretty Woman - een veilige plek voor jongeren die met kwetsbare vragen zitten. Over deze punten en op nog een aantal andere zal zijn fractie in de vakcommissies terugkomen.
De punten die zijn fractie in deze commissie wil maken zijn:
Hoe kijkt het college terug op dit proces, samen met de stad. Hij begrijpt dat participatie over de Voorjaarsnota ingewikkeld is; tegelijkertijd ziet hij de vele brieven in de mailbox. De Voorjaarsnota leeft in de stad. Ook de raad weet al een paar maanden dat deze opgave eraan zat te komen. Zijn fractie wil dit zoveel mogelijk samen met de stad doen. Op welke manier heeft de wethouder dat gedaan hoe kijkt ze daarop terug en wat had daarin beter gekund?
Juist bij financiële stukken is het voor de raad belangrijk dat de raad weet waarover hij over besluit. De bespreking van de Voorjaarsnota zou primair moeten gaan over de uitgangspunten van het volgende begrotingsjaar. Tegelijkertijd ziet hij dat er beslispunten in zitten over het huidige jaar; hij vraagt waarom daarvoor gekozen is. Waarom is dit niet te splitsen? Dat zou het debat ten goede komen wat zijn fractie betreft.
Ook als het gaat om de hervormingen is het van belang dat de raad goed in positie blijft. Er ligt nogal een opgave waarop nu weinig zicht is. Op welke manier is het college voornemens de raad daarvan op de hoogte te houden? Kan de wethouder de raad daarin in positie te brengen?
Ruim 1 miljoen euro is begroot voor het versterken van de financiële positie van de organisatie. Hij heeft gezien hoe het mis kan gaan wanneer dit niet goed op orde is. Aan de andere kant is 1 miljoen euro ongelooflijk veel geld om een fatsoenlijk meer ogenprincipe op orde te krijgen. Hij vraagt hoe het geld besteed gaat worden en wanneer komt het Verbeterplan naar de raad dat is toegezegd.
Met betrekking tot het planningsoptimisme vindt hij het goed nieuws dat het college reëel gaat ramen om daarmee kansen te zien om geld te besparen. Tegelijkertijd voelt het voor zijn fractie dubbel; partijen in de raad roepen dit al jaren. Nu lijkt het opeens te kunnen en veel op te leveren. Dit roept bij zijn fractie veel vragen op over wat het in de praktijk betekent; hoe dit nader uit te werken? Wordt de raad daarover op de hoogte gehouden?

De voorzitter stelt vast dat BIJ1 niet aanwezig is.

De heer Dijkstra (EenUtrecht) heeft vijf punten en vijf vragen aan de wethouder en mogelijk ook aan zijn collega's.
Het bevreemdt hem dat in de afgelopen weken mistig wordt gedaan over de omvang van de bezuinigingen in het bredere Sociaal Domein. Hij betreurt dat. In deze Voorjaarsnota komt hij een bedrag tegen van orde grootte 19 miljoen euro. Vorig jaar is 5,9 miljoen euro structureel bezuinigd op sociaal. In een apart traject (de raadsbrief van maart) hervormingen Sociaal Domein, zit er ook nog 10,1 miljoen in. Wanneer hij alles optelt komt hij uit op 35 miljoen. Dat is nog niet alles. De vraag ligt hoger en de bevolking neemt toe; de impact en de omvang van de bezuiniging op Sociaal zijn groter dan gesuggereerd wordt. Hij vindt dat dit op een oneigenlijke manier verstopt wordt op drie à vier plaatsen. Hij ziet graag dat het college die volle impact pakt; hij legt de vraag voor waarom dit zo gedaan is. Waarom is niet heel helder aan de voorkant duidelijker voor de raad en voor de stad aangegeven dat de totale impact 35 miljoen euro structureel is ten opzichte van 2023.
Het valt zijn fractie op dat de gemeente Utrecht nog steeds aan het sparen is ondanks het aanspreken van veel reserves. De schuldquote komt bij lange na niet in de buurt van de 130%. De solvabiliteit blijft ook nog steken boven de 20. Het weerstandsvermogen gaat in 2025 naar 1,2, dus omhoog. Hij vindt het moeilijk te begrijpen dat in zekere zin de gemeente nog een beetje spaart, terwijl hij zich kan voorstellen dat de gemeente best een beetje in het rood mag zakken in deze tijd. Hij vraagt de reflectie van de wethouder.
Hij herhaalt zijn vraag die hij al eerder in een interruptiedebat stelde: Waarom wordt vier keer meer bezuinigd op het Sociaal Domein dan op het Ruimtelijk Domein/het onderhoud. Hij formuleert zijn vraag anders: is ook dieper gezocht naar hoe meer te bezuinigen is op ruimtelijk? Hij noemt het voorbeeld van de werfkelders; de innovatie kan in 30 jaar maar technisch kan het ook in 60 jaar. Dat zou 200.000 euro exploitatie opleveren op jaarbasis. Hij kan zich dat niet voorstellen. Hij vindt dat antwoord onbegrijpelijk. Het Riool idem dito; op de vragen over de techniek kreeg hij antwoorden waaruit hij begrijpt dat de ambtenaren er aan werken om te zien of de levensduur uit te breiden is naar langer dan 70 jaar, mogelijk richting 100 jaar. Dan is grosso modo uit te komen op 4,5,6 miljoen euro die te besparen zijn. Hij legt de vraag voor of dit naar voren getrokken had kunnen worden of de raad niet beter zicht had kunnen krijgen op dit soort besparingen. Hij weet wat dan gezegd gaat worden: dan moet de rioolheffing naar beneden, dat is dan te compenseren met de OZB. Dat maakt voor woningeigenaren niet veel uit en dan pakt de gemeente de winst terug. Hij vraagt hoe het kan dat daarop niet dieper is gezocht met mogelijk ook een evenwichtiger verhouding.
Hij vraagt of het college een analyse heeft gemaakt van hoe uitgekomen wordt met een realistischer groeitempo dan de 3000 woningen. Nu houdt het college vast aan het RSU-scenario, aan het Coalitieakkoord. Hij vraagt wat een iets lager aantal woningen betekent; hij vraagt of dat geanalyseerd is. Hij noemt als lager aantal 2000 of 2500.
Waar het gaat over de opbrengsten zou de toeristenbelasting op Amsterdams peil te brengen zijn, zoals VOLT - in zijn beleving - mooi zei. Dat levert 3,75 miljoen euro op. Hij vraagt de wethouder hoe het mogelijk is; de eerste 2,5% steekt de gemeente in de toeristensector; hij vraagt of dat nodig is. Waarom niet doortrekken naar twaalf maal; dat levert opnieuw 1,8 – 5 miljoen op. Samen 3,75 miljoen. Hij vindt dat een fors bedrag. Hij vraagt hoe die afweging gemaakt is. Hetzelfde geldt ook voor het optrekken van de leges. Wanneer dat gedaan wordt voor een groot deel levert dat

ook weer 2 miljoen euro op. Dan pakt hij hier bijna 6 miljoen euro in één keer. Hij vraagt of er een analyse is gemaakt.
De heer Van der Zweth (PvdA) begrijpt dat de knop van de toeristenbelasting iets oplevert. Hij verwacht dat dat toeristensector niet veel schaadt en dat dat een goede manier is om een ingewikkelde puzzel te leggen. Hij vraagt of de heer Dijkstra het met hem eens is dat een verhoging van 7 naar 10% wel een stijging is van 40% netto. De heer Dijkstra doet het voorkomen alsof er kansen blijven liggen, maar er wordt hier wel behoorlijk wat voorgesteld. Hij verwacht dat heer Dijkstra dat ook ziet.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) antwoordt bevestigend en vindt het heel goed. Hij is blij dat ook aan die knop gedraaid is. Wat hem betreft gaat Utrecht naar Amsterdams peil. Hij kan daarvoor geen tegenargument verzinnen. Hij is benieuwd naar de reactie van de wethouder.
De heer Peters (D66) merkt op dat in Amsterdam een actief ontmoedigingsbeleid gevoerd wordt van toerisme omdat daar overlast is. Om die reden de hoge toeristenbelasting. Hij vraagt of de heer Dijkstra de toeristen wil weren uit Utrecht.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) laat het woord “weren” aan D66. Hij vindt dat absurd. Hij stelt geen 10, 20, 30% verhoging voor. Amsterdam doet dat niet alleen vanwege de overlast. Amsterdam doet dat ook om een grens te trekken aan het toerisme omdat er ook teveel toerisme kan zijn.
In Utrecht is een stijgende lijn te zien. Hij denkt ook dat Utrecht het voor moet zijn. Daarom is hij er niet op tegen om Amsterdam te volgen. Hij pleit ervoor te voorkomen Amsterdamse toestanden te krijgen.
De heer Peters (D66) vindt dat heer Dijkstra hierover gemakkelijk praat. Wat zou de sector hiervan vinden? Hij vindt de verhoging van de toeristenbelasting een ontmoediging. Het gaat om 10 euro of 12 euro extra op een hotelkamer van 100 euro. Daarmee worden alle banen geraakt in de hotellerie, in de horeca in den brede. Hij vraagt wat heer Dijkstra precies wil.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) merkt op dat wanneer de gemeente Utrecht niet 35 miljoen euro moet bezuinigen op Sociaal, wat hem betreft de toeristenbelasting naar beneden mag. Maar met een bezuiniging van 35 miljoen structureel, heeft de gemeente Utrecht de luxe niet. Dan ontkomt Utrecht niet aan vervelende maatregelen. Dan kiest zijn fractie liever hiervoor dan te bezuinigen op de hele waslijst van activiteiten en organisaties in het Sociaal Domein. Dat is een keuze.
De heer Peters (D66) merkt op dat mensen een baan nodig hebben om niet overgeleverd te zijn aan regelingen in het Sociaal Domein. Wanneer hotels omvallen, hebben mensen recht op bijstand; die komen dan in het Sociaal Domein terecht waar de kosten dan nog verder oplopen. Utrecht heeft een bloeiende economie nodig en veel banen om ervoor te zorgen dat Utrecht minder uitgaven heeft op het Sociaal Domein.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) merkt op dat D66 net als EenUtrecht weet dat het uitstekend gaat met de economie in Utrecht en dat de boel niet omvalt met 2,5% extra toeristenbelasting. Hij bestrijdt het beeld dat D66 schetst van de impact die het zou hebben. Zijn fractie kiest voor het behoud van een aantal uitgaven in het Sociaal Domein en dan een klein beetje ten koste van de toeristensector.
Hij rondt zijn bijdrage af met te verwijzen naar een zestal amendementen die hij vanmiddag heeft rondgestuurd. Hij heeft zijn wensen geclusterd in zes pakketten. Wanneer de raad meestemt in die zes pakketten, zal een kleine 50 miljoen euro omgebogen worden. Zijn fractie verlegt 49,957 miljoen euro waarop dan niet wordt bezuinigd. Zijn fractie heeft ongeveer voor honderd miljoen euro aan dekking gevonden. Ook als de helft klopt, komt zijn berekening precies uit. Daarin valt iets te shoppen voor de

raad; hij nodigt de raadsleden uit dat te doen. Hij hoopt dat een van de zes amendementen de eindstreep haalt; hij gunt dat de stad.
Mevrouw Ramaker (VVD) begrijpt dat het zes afzonderlijke pakketten zijn en dat het niet een bouwpakket is; zij vraagt of hiervan één bouwpakket te maken is.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) antwoordt dat die er ook komt. Er komt één groot pakket. Hij verwacht dat die wordt weggestemd in de raad. Er zal een amendement ingediend worden waarin de complete 50 miljoen euro zit. Hij zal hem rondsturen voor de vorm. De zes pakketten tellen op; er zit geen overlap in.

De voorzitter deelt mee dat Stadsbelang Utrecht geen onderdeel uitmaakt van de vergadering. Utrecht Solidair is niet aanwezig. UtrechtNu is niet aanwezig.

De heer Paalman (HORIZON) merkt op dat de stad ongelooflijk veel wil. Hij stelt dat Utrecht een stad van ambitie is. Op dit moment heeft Utrecht niet het geld om alle ambities waar te maken. Zowel bij geld uitgeven als bij geld niet uitgeven moeten lastige keuzes gemaakt worden. Het raakt goede ideeën, organisaties, mensen.

In de aankomende dagen zal zijn fractie in de commissievergaderingen voorstellen doen. Er is een aantal bezuinigingen waarvoor zijn fractie liever andere keuzes maakt. Centraal staat de stad van vandaag, van morgen en van de toekomst.
Voor zijn fractie zijn er een aantal prioriteiten.
Hij noemt de wooncrisis. Ook nieuw talent verdwijnt uit de stad om elders betaalbare woningen te vinden. Om de wooncrisis te beslechten moet gebouwd worden. Als het aan HORIZON ligt bouwt de stad op elke parkeerplek 10 tiny houses op elkaar; hij schetst daarmee eerder de ernst van de crisis dan dat hij daarmee een reëel voorstel doet. Zijn fractie zal voorstellen niet te bezuinigen op het bouwen van huizen voor senioren. Juist daar staakt de doorstroom.
Bovendien moet zijns inziens de stad mobiel blijven. Hij noemt de voordelen van de mobiliteit die mogelijk is in de stad. Een stad zonder mobiliteit staat letterlijk stil.
Een enkele bezuiniging zal niet catastrofaal zijn; wel moet het stadsbestuur uiterst kritisch blijven. Zijn fractie zal voorstellen doen om de mobiliteit zoveel mogelijk te ontzien in deze bezuinigingsronde.
De bezuiniging op de nachtsector is een keuze die zijn fractie niet wil maken. Hij merkt op dat het nachtleven in Utrecht treurig is. Utrecht is in dit opzicht nog niet de stad van de toekomst. Utrecht heeft de allure van een wereldstad maar het nachtleven van een dorpje. Zijn fractie wil daar juist in investeren in plaats van bezuinigen. Ook daarvoor zal zijn fractie een voorstel doen. Hij merkt op dat het niet veel geld kost om hierop stappen te zetten.
Bezuinigen die de raad wil tegenhouden moet de raad ook kunnen bekostigen. De bezuinigingen die zijn fractie wil terugdraaien bedragen ongeveer 700.000 euro. Zijn fractie zal die dan ergens anders moeten vinden.
Omdat zijn voorstellen slechts om een gering bedrag gaan, probeert hij die op meerdere plekken te zoeken. Zijn fractie brengt de voorstellen in, in de vakcommissies.

Er zijn ook nog andere knoppen waaraan te draaien is: de inkomsten. Zijn fractie zal voorstellen doen om parkeertarieven in het Utrechtse centrum verder te verhogen. In de stad van de toekomst zet de automobilist zijn auto niet meer op het Janskerkhof, maar gebruikt de automobilist het openbaar vervoer of de fiets.

Zijn fractie vindt het ook niet ondenkbaar om de toeristenbelasting een procentje omhoog te draaien.
HORIZON zal een voorstel doen om het percentage externen in het IT domein te verlagen. Utrecht moet zich klaarstomen voor de toekomst en kan daarom niet steeds terugvallen op duur ingehuurd personeel. De grote firma's worden daar beter van; die zetten net afgestudeerden voor de hoofdprijs neer bij de gemeente.
Werken voor Utrecht is een eer. Met die boodschap moet de gemeente haar eigen IT-sterrenteam gaan aanleggen. Dat scheelt op de lange termijn veel geld.
Hij ziet uit naar het commissiedebat van de aankomende dagen; zijn fractie zal bij elke commissie aanwezig zijn om haar geluid laten horen. Dat geluid staat voor een blik op de toekomst die aan de horizon gloort. Bezuinigingen van nu moeten geen blijvend schadelijk effect hebben op de stad. Hij herhaalt de ambities van zijn fractie.

De voorzitter schorst de vergadering voor 15 minuten.

De beantwoording
Wethouder Schilderman dankt de raad voor het interessante en levendige debat.
Zij bevestigt dat dit een hele stevige Voorjaarsnota is met veel impact op de inwoners van de stad. Door de bezuiniging van het Rijk moet de gemeente scherpe keuzes maken. Die keuzes zijn erg ingrijpend. Ze zijn ook belangrijk om financieel gezond te blijven. Het gemeentebestuur heeft niet de luxe om de problemen vooruit te schuiven. Daarom vindt zij het goed om vandaag te praten over de oplossingen en maatregelen die zijn voorgesteld en de ideeën die de raad daarbij heeft.
Voorafgaand aan haar inhoudelijke beantwoording merkt zij op dat zij hele interessante ideeën heeft gehoord over amendementen; zij is daar super benieuwd naar. Wanneer de raad een leuke reactie wil van het college, helpt het om ze tijdig te delen met het college. Dat is aan de commissie.
De wethouder hoort heel veel terechte opmerkingen gemaakt en hele terechte vragen gesteld. Zij merkt ook dat er een grens is aan de hoeveelheid die het college aan de ambtelijke ondersteuning kan vragen. Het kan niet allemaal tegelijk en het kan niet allemaal meteen.
Zij begint haar beantwoording met in te gaan op de inbreng van DENK. Die vroeg of het college bereid zou zijn de bezuinigingen op de Inclusieaanpak, de gemeentelijke parkeertarieven en het prostitutiebeleid terug te draaien. Het college is dat in principe niet. Het college heeft hiermee zijn voorstel gedaan. Het is nu aan de raad om te besluiten of hij het daarmee eens is of dat hij dat anders ziet. De wethouder attendeert op de UBA-lijst in dit verband. De commissie heeft vele andere opties genoemd om daar andere keuzes te maken. Zij ziet die andere opties graag tegemoet voor het slotdebat.
De VVD stelde vragen over de ActivaReserve. Meerdere van de commissieleden gingen daarop in. De wethouder bevestigt dat het college geld uit de reserve haalt; dat doet het college omdat het op dit moment op korte termijn geld daarvoor nodig heeft. Daar staat in het geval van Activa Reserve tegenover dat de zaken die gedekt worden uit de Activa Reserve, reëel zijn. Die komen daarmee ook structureel terug in de begroting. Dit is een andere manier om dit te doen om op de korte termijn geld vrij te spelen. Het is aan de raad om daarvan iets te vinden.
De VVD sprak over de afschrijvingstermijn en benoemde daarbij specifiek het Berlijnplein. De huidige nota WAVA (Waarderen, Activeren en Afschrijven van Vaste Activa) maakt het al wel mogelijk beredeneerd af te wijken van de

afschrijvingstermijn. Dat maakt dat dit voorstel wel binnen het huidige beleid past. Zij begrijpt dat de VVD een breder gesprek wil hebben over die nota. Het college ziet dat voor zich in het vierde kwartaal. Zij schetst de procedure vooraf. Hierover zal ook gesproken worden in de adviescommissie.
Mevrouw Ramaker (VVD) gaat terug naar de Reserve Activa. Zij stelde vragen over de truc voor de toekomst, voor over 40 jaar. Zij vraagt naar de financiële consequenties voor de toekomst met het leegtrekken van de Reserve Activa.
Wethouder Schilderman zet uiteen dat de financiële consequentie is dat niet meer gewerkt wordt met een fondsensysteem waarin gezegd wordt de mogelijkheden te geven de kosten die in de toekomst gemaakt worden te dekken uit de reserve. Daar staat tegenover dat die zaken geactiveerd worden op de begroting. Daar komt de structurele last vandaan. Het college kan dezelfde zaken doen, maar nu worden ze gedekt uit het geactiveerde bedrag in de begroting. Daarom staat die er structureel in.
Mevrouw Ramaker (VVD) begrijpt de techniek. Zij begrijpt dat wanneer in de toekomst een grote investering gedaan moet worden, die meteen op de exploitatie gaat drukken omdat niets gereserveerd is.
Wethouder Schilderman antwoordt bevestigend; de Activa Reserve werd vaker gebruikt voor de kleinere zaken; de grote investeringen activeert het college al jarenlang.
De VVD vroeg ook of alle mogelijkheden voor de verhoging van de OZB onderzocht zijn. De wethouder zet uiteen dat deze Voorjaarsnota een mix is van bezuinigingen, maar ook opbrengstenverhogingen. Wanneer partijen die opbrengstenverhogingen niet meer wil, zijn er ook andere bezuinigingen die in de plaats zouden kunnen komen van deze opbrengstenverhoging. Dat stelt het college niet voor. Het college is van mening dat die dan te veel gaat inboeten op de ambities die het stadsbestuur heeft en dat daarmee ook maatregelen die de inwoners raken. Daarom vindt het college het reëel hierin een opbrengstenverhoging te hebben. Dat kan anders. Dat is een keus.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt of de wethouder weleens overwogen heeft ook te kijken naar varend vastgoed; om woonboten te belasten met OZB.
Wethouder Schilderman antwoordt hiermee overvraagd te zijn; zij zal deze vraag oppakken in de tweede termijn.
De VVD bracht in dat het Rijk met 17 miljoen euro over de brug komt; hoe daarmee het financiële plaatje er anders uitziet? De wethouder licht toe dat dit was opgenomen als een risico reservering in de Voorjaarsnota; die valt daar direct tegen weg. Wanneer een oplossing voor het ravijnjaar gevonden wordt van meer dan de opschalingkorting, is afgesproken dat de OZB-verhoging de eerste is waar naar gekeken wordt om die te verlagen. Dan zou er iets met Prinsjesdag moeten komen. De wethouder is heel benieuwd of dat gaat gebeuren.
Mevrouw Ramaker (VVD) begrijpt dat wanneer dit iets anders is dan opschalingkorting, de knop van de OZB omlaag gaat; zij vraagt of de wethouder haar kan helpen met wat iets anders is dan de opschalingkorting; waar denkt de wethouder aan?
Wethouder Schilderman antwoordt met de accresverhoging; daarin zou meer te doen zijn. Op dit moment heeft het Kabinet aangegeven om alleen de opschalingskorting en niet de rest van het ravijn op te lossen. Wanneer het nieuwe Kabinet aangeeft het tekort dat veroorzaakt is bij de gemeenten op te lossen, kan het daaraan verminderd worden.

De VVD noemt de bezuiniging op het ambtelijk apparaat als maatregel. De wethouder kan zich dat voorstellen. Die maken ook onderdeel uit van de hervormingsbezuinigingen. Dat is wel degelijk onderdeel van de aanpak. Altijd moet gezocht worden hoe dat zoveel mogelijk is in te zetten om ook inefficiënties tegen te gaan in de eigen organisatie.
De VVD vroeg ook naar transparantie in de Voorjaarsnota; of meer gewerkt kan worden met tabellen en cijfers in plaats van met beschrijvingen. Het college had zijn best gedaan er goede tabellen en goede beschrijvingen in op te nemen. Het lijkt haar goed daar gezamenlijk naar te kijken; is dit de juiste vorm? De VVD gaf aan dat op één onderdeel (punt 13 uit de tabel op pagina 18) een dekkingsstuk staat. De reden om dit te doen, is het uitgangspunt om te proberen tegenvallers op te lossen in het eigen programma. In dit geval was dat mogelijk omdat er ook extra inkomsten waren. Die waren zo met elkaar verweven dat het het college logisch leek om het in onderlinge samenhang te laten zien. Dit kwam het college tegen aan zowel de kant van de mee- als aan de kant van de tegenvallers. Misschien moet hierover gesproken worden om na te gaan of dit helder was. Dit was het idee.
De VVD suggereerde om met de indexering op de nullijn te gaan zitten; de wethouder bevestigt dat dit een pijnlijke maatregel is. De raad kan die maatregel heroverwegen. Dat betekent wel dat het college iets meer aan het stuur zit. Dan ziet het college de impact daarvan meer. Dat is een afweging.
De VVD riep op de broekriem aan te trekken; hierover is in het debat al veel gewisseld. Het college heeft de idee dat te hebben gedaan door de sterkste schouders het meest te belasten in de opbrengstenverhogingen en door aan de andere kant te bezien hoe zo gericht mogelijk naar bezuinigingen te kijken is. Zij refereert aan de inbreng van het CDA in het debat; dat er een heel aantal zaken komt in 2026. Dat komt doordat het ravijn in 2026 is. Zo is het per definitie logisch dat de maatregelen daar worden getroffen. Daar zijn maatregelen voor neergelegd. Wanneer het college het had doorgeschoven, was een gat gevallen. Zij merkt op dat de raad eerder heeft gevraagd een gat te laten vallen; zij refereert aan de eerste programmabegroting die zij aan de raad presenteerde. Het college heeft toen voorgesteld het risico van het Rijk meer te beperken; toen heeft de raad per motie het college gevraagd meer risico te nemen en het tekort van het Rijk niet op te lossen en even te wachten. De wethouder merkt op dat zij die motie heeft ontraden.
GroenLinks gaf een mooie bespiegeling waarvan de wethouder het beeld zag van gedeeltelijk voorstellen die pijn doen. Het college zoekt ook naar verantwoordelijkheid daarin. Haars inziens terechte opmerkingen zijn ook gemaakt over de hervormingsbezuinigingen; de gemeente zal de hervormingsbezuinigingen zeker gaan voelen. Het gaat om een omvangrijk bedrag. Wanneer de raad hier voorstander van is, zal het college hierover terugkomen.
Het CDA vroeg ook naar de reserves; daarover voerde de commissie ook een debat. De wethouder zet uiteen dat in november vorig jaar het CDA hierover een motie heeft ingediend. Zij heeft een toezegging gedaan een onderzoek te starten en een analyse te maken op de reserves. De motie riep vervolgens op om de nota te herzien. De wethouder heeft geprobeerd duidelijk te maken dat dat niet per se het probleem is; zij vernam dat ook niet van de accountant. De analyse komt bij de programmabegroting.
De wethouder begrijpt dat de raad die eerder had gewild. Zij licht toe waarom dat logisch is.
Het CDA vraagt of er een mogelijkheid is om ruimte te vinden in de Meicirculaire.

De heer Van Steeg (CDA) licht toe dat zijn vraag specifiek was, ook in het licht van deze Voorjaarsnota komt het voorstel dat gedaan wordt om de Activa Reserve te gebruiken de eerste twee jaar te dekken, vreemd over. Was het wellicht logischer geweest om de raad op een andere manier hierin mee te nemen?
Wethouder Schilderman antwoordt dat dat aan de ene kant een beetje wel en aan de andere kant een beetje niet is. Als het gaat om *een beetje wel* dan is de wens om alle reserves in hun geheel te bekijken en aan de ander kant verandert het college in die zin de systematiek; het college zet de Activa Reserve nu structureel in de begroting. Het college verandert de besteding niet. Hij stond incidenteel in de Reserve en het college brengt hem nu naar een structurele last toe. Daarmee is de systematiek iets gewijzigd, maar is niet een hele grote inhoudelijke wijziging aangebracht en ook geen geld gevonden dat uit te geven was zonder consequenties.
De heer Van Steeg (CDA) vindt het wel een substantiële wijziging waarmee voor twee jaar incidenteel geld gecreëerd wordt. Hij refereert aan de inbreng van de heer Van der Zweth over dat er al heel lang over wordt gesproken in de adviescommissie Controle en Financiën. Zijns inziens was het logisch geweest om de raad te informeren; in de raad is dit niet aan de orde geweest, wel in de VNG. Hij vindt het dan vreemd om dit op deze manier in de Voorjaarsnota gepresenteerd te zien.
Wethouder Schilderman begrijpt dat de wens bestond om dit in het totaal te zien in de relatie tot reserves. Zij bevestigt dat dit het moment is om dit te bespreken; het is een keuze of de raad dit wel of niet wil. Wanneer de raad dit niet wil, betekent dat er nu op hele korte termijn een aanzienlijk financieel probleem is waarmee iets zal moeten gebeuren. Wanneer dat iets niet de ActivaReserve is, moet het iets anders zijn. Dit leek het college de beste optie.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat wanneer hierover gesproken wordt, hij opmerkt dat het verzoek hierover duidelijkheid te scheppen er al veel langer ligt. Hij vindt dit een heel ongelukkig moment om toch een fundamentele wijziging aan te brengen. Hij ziet dit anders dan de wethouder. Hier gebeurt iets substantieels met de Voorjaarsnota en met de reserves. Hij herhaalt en benadrukt dat de raad er op een andere manier in meegenomen had moeten worden. Hij blijft dit een moeilijk punt vinden.
Wethouder Schilderman bevestigt het helemaal eens te zijn met heer Van Steeg dat het een substantieel iets is. Deze Voorjaarsnota is ook heel substantieel. Begin van het jaar had het stadsbestuur een moeilijk debat over de hele vervelende rekenfout die ook heeft gemaakt dat de situatie er anders uitziet. Dat betekent dat opeens over het voorgaande jaar en over het lopende jaar een veel groter tekort zat dan eerder gedacht. Dan is de neiging om acuut te handelen veel groter geworden. De wethouder had dat net als de heer Van Steeg anders gewild. Het college heeft hierop gehandeld.
Het CDA vroeg naar de Meicirculaire; volgens de wethouder is het dit jaar daadwerkelijk gelukt die brief op tijd te versturen. Dat kwam ook doordat het Rijk de Meicirculaire daadwerkelijk in mei verstuurde. In de raadsbrief staat hierover iets opgenomen. Het college neemt de Meicirculaire mee bij de Programmabegroting. De reden voor de systematiek is dat er sprake kan zijn van grote tegenvallers tegenover meevallers.

Het CDA sprak over de mogelijkheid sportverenigingen te compenseren rondom het vastgoed. De Voorjaarsnota die het college wil voorleggen is het voorstel van het college. De heer Van Steeg kent zijn mogelijkheden wanneer hij dat anders wil zien.

Het college heeft nog wel een reserve ingesteld om frictie voor de tariefsverhoging te kunnen opvangen. Dat is een kleine verlichting, geeft zij toe aan de heer Van Steeg.

Het CDA sprak over of *het reëel ramen* eigenlijk een bezuiniging is; de wethouder antwoordt ontkennend. Deze discussie is uitgebreid gevoerd. Sommigen waren van mening dat het reëel ramen een structureel effect moet hebben. Dat is niet het geval. Wanneer het een structureel effect zou krijgen, zijn daarmee de investeringsbegrotingen naar beneden gebracht. De investeringen worden nooit goedkoper. Wel komen ze soms iets later. Daarom is het een bedrag dat eerst iets hoger is en daarna iets lager. De facto is het dus niet een bezuiniging. Het is een inzet om meer reëel te ramen. Daarbij zegt het college in deze Voorjaarsnota dat het nu een wijziging is waarin het college een stap vooruit zet om beter reëel te ramen. In de afgelopen jaren heeft het college daarin ook een paar stappen gezet. De wethouder sluit niet uit dat in het volgend jaar daarin weer een nieuwe stap te zetten is, wanneer het stadsbestuur daarop meer zicht heeft. Zij stelt zich voor dat het een dik gekoesterde wens is om de MPR meer inzichtelijk te maken. Die wens deelt de wethouder met de commissie. Daarop gaat het college vol inzetten volgend jaar.
De heer Peters (D66) gaat in op de frictiekosten in de sporttarieven. Hij vraagt wat dat precies inhoudt. Hij vraagt of dat betekent dat de sportclubs die een verhoging van de tarieven krijgen, een aanvraag moeten doen om aanspraak te maken [op de mogelijkheid de verhoging op te vangen]; hij vraagt hoe het werkt.
Wethouder Schilderman licht toe dat het college de nog niet door de raad vastgestelde Voorjaarsnota op dat niveau nog niet heeft uitgewerkt. Dit betreft iets dat pas over enkele jaren ingaat. Dat zal verder besproken moeten worden. Het is een zoektocht naar hoe dat te gebruiken om het meer te dempen.
De heer Van der Zweth (PvdA) gaat in op het reëel ramen en het planningsoptimisme. De wethouder zegt dat zij bij de raad terugkomt om een en ander meer inzichtelijk maken; dat wil zijn fractie ook. In de beantwoording van de schriftelijke vragen staat dat de gemeente zich baseert op meerjarige ervaringsgegevens en dat daardoor bekend is dat de percentages bij de ruimtelijke mobiliteit goed zijn. Hij vraagt de wethouder of zij die kan delen met de raad voor het slotdebat zodat hij daarbij gevoel kan krijgen.
Wethouder Schilderman antwoordt bevestigend. Het college heeft hierover eerder al iets gedeeld. Mobiliteit was hiermee al langer aan de slag. Vorig jaar kwam er al een paar andere bij.
De heer Van der Zweth (PvdA) dankt de wethouder voor deze toezegging. Het gaat hem om Ruimte en Mobiliteit; de twee hadden al een percentage en dat percentage wordt gehandhaafd. Het gaat hem niet om al die programma's die de raad nu ook krijgt. Hij verwacht met de meerjarige ervaringsgegevens te zien is of de percentages kloppen of niet.
Wethouder Schilderman stelt in het vooruitzicht dat het college zijn best gaat doen om dit technisch gezien zo goed mogelijk uit te zetten. Zij tekent daarbij aan dat Ruimte uit veel verschillende onderdelen bestaat. Wellicht is het iets gecompliceerder dan zoals de heer Van der Zweth het voorstelt.
Het CDA vroeg naar het groeikader; waarop dat kader gebaseerd is. De wethouder zet uiteen dat het college in de Voorjaarsnota daarover ook iets zegt. Te zien is dat de omvang van de algemene uitkering niet automatisch meer toeneemt met de omvang van de bevolking en de relatieve groei. Dat betekent dat de correctie van het Gemeentefonds aanleiding geeft ook de systematiek van het groeikader te herijken.

Te zien is dat het hier en daar spaak loopt. Zij ziet ook dat het Rijk de systematiek rond het Gemeentefonds verandert; het groeikader is ook gedeeltelijk gebaseerd op meer inkomsten vanuit het Gemeentefonds en meer inkomsten vanuit de OZB. Daarop is iets meer grip en zicht. Dit geeft aanleiding om te denken dat het college verwacht dat de inkomsten op dit vlak minder zullen zijn in de komende jaren. Hoeveel precies minder is nog onderwerp van gesprek en onderwerp van onderzoek. Dat maakt dat het college het verstandig vindt hierop een veiligheidsmarge in te bouwen. De wethouder houdt het voor mogelijk dat het veel minder wordt.
De heer Van Steeg (CDA) brengt zijn vraag onder de aandacht hoe het college op het kortingspercentage van 30 komt. Waarop is de inschatting gebaseerd? Het gaat om een behoorlijke korting die wordt doorgevoerd met behoorlijk veel consequenties voor de Voorjaarsnota. Dit hoeft wat hem betreft technisch nu niet uitgezocht te worden; dat kan ook op een ander moment. Dit blijft voor hem vaag.
Wethouder Schilderman antwoordt bevestigend; zij denkt dat het college dat op een gegeven moment veel beter en preciezer kan inschatten. Dan moet het stadsbestuur een nieuwe systematiek afspreken over hoe dit te doen.
Het CDA stelde vragen over de solvabiliteit van de gemeente; daarover ontstond ook een debat. De wethouder begrijpt wel waar dat debat vandaan kwam. Het college heeft met de accountant gesproken. Hij ziet ruimte op het solvabiliteitsratio, kijkend naar de jaarstukken. De wethouder merkt op dat dat juist is. De wethouder merkt op dat de heer Van Steeg iets groots opmerkt: namelijk de Activa Reserve waar 150 miljoen euro uitgehaald wordt. De wethouder merkt op dat dat een grote wijziging is met directe impact op de solvabiliteitsratio. Wat de wethouder betreft hoeft de heer Van Steeg zich niet direct zorgen te maken; de wethouder benadrukt hiermee goed bezig te zijn. Dit is ook de aanleiding om als college niet te zeggen hierin nog verder te gaan; het college verwacht na de 150 miljoen euro ongeveer de grens van de 20% van de solvabiliteitsratio te hebben bereikt. Op dit moment is dit niet tot op de letter bekend, omdat het college dit altijd doet bij de programmabegroting. Dat is ook het moment waarop de reserves daar neergezet worden. Dat maakt ook dat dat mogelijk het logische moment is om te spreken over de analyse van de reserves. Hij komt wel degelijk in beeld.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat het college toch ervoor kiest om de 150 miljoen euro uit de Activa Reserve te halen. En de 35,8 miljoen euro niet, waarover hij een debat voerde met de heer Dijkstra. Hij veronderstelt dat dat gebaseerd is op de 20%.
Wethouder Schilderman antwoordt bevestigend.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat aan de andere kant de wethouder zegt het niet precies te weten. Hij vraagt waar het bestuur dan staat.
Wethouder Schilderman staat naar verwachting ongeveer op de 20%. Dat zal nog wel preciezer berekend worden bij de programmabegroting.
Het CDA vroeg naar kengetallen en het beeld - zij refereert aan het gesprek met de accountant daarover. De boodschap die de accountant meegaf was dat de ratio's in hun geheel bekeken moeten worden. Dat doet het college altijd bij de programmabegroting. Daar komt dat verder in terug. Het college zal dan nagaan of het mogelijk is dat te laten terugkomen in de financiële hoofdlijnen.
D66 vroeg met de VNG te overleggen over een brede benchmark over de financiële status. Het debat is al gevoerd over in hoeverre dat een beeld geeft. Zij kan in ieder geval zeggen dat de VNG dat beeld maakt op “www.Waarstaatjegemeente.nl “

Mevrouw Ramaker (VVD) gaat terug naar de beantwoording van de vragen van het CDA; het valt haar op dat de wethouder steeds slagen om de arm neemt, de 20% bij de solvabiliteit, de 30% bij het groeikader. Zij vraagt aan wat voor bandbreedte zij moet denken bij die 20%. Zij vraagt of de wethouder per procent een bandbreedte kan aangeven.
Wethouder Schilderman antwoordt ontkennend; zij licht toe dat het gebaseerd is op de verwachting dat het bestuur hiermee uitkomt op 20%. Zoals altijd bepaalt het college dat bij de programmabegroting, en dus ook dit jaar weer.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt hoe dit zit bij het groeikader.
Wethouder Schilderman heeft bij het groeikader aangegeven dat het stadsbestuur moet komen tot een nieuwe systematiek. Het Gemeentefonds werkt nu anders. De nieuwe systematiek heeft zij nog niet.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt wanneer de wethouder die wel heeft.
Wethouder Schilderman verwacht die volgend jaar bij de Voorjaarsnota.
D66 gaf op een aantal zaken richting aan de hervormingsbezuiniging. De meeste zaken die genoemd werden, komen daarin naar voren. Het ging over meer mixen van functies in de accommodaties; dat is onderdeel van de hervormingsbezuinigingen. Dat ging ook over buurtcultuurhuizen en dat is ook onderdeel van efficiënter en multifunctioneler gebruik maken van vastgoed.
Met betrekking tot de vastgoedportefeuille kan de wethouder zeggen dat ook *goed kijken naar die portefeuille* onderdeel is van de hervormingsbezuinigingen. In dit verband ging het specifiek over de verkoop van een pand. De wethouder wil niet zeggen dat zij denkt dat het op dat niveau onderdeel gaat zijn van de hervormingsbezuinigingen. Het lijkt haar ook goed dat op een moment waarop het commissielid daarvan iets vindt, hij dat bespreekt met de vakwethouder.
D66 vroeg naar de ontwikkelingen met het Rijk rondom de maximering van de OZB. In het Regeerakkoord staat iets over het maken van afspraken over de stijging. De wethouder heeft nagedacht over hoe daar naar te moeten kijken. Allereerst staat er “afspraken maken”. Daarmee moeten partijen instemmen. De wethouder vermoedt dat het dan niet zo'n vaart zal lopen. Binnen de VNG, binnen alle gemeenten en ook binnen de gemeente Utrecht zijn partijen er niet zo happig op. Er staat ook iets over dat het moet gaan over “de stijging”. Dan gaat het over de mate van stijging. Dat haalt er ook weer een hard randje vanaf. Wanneer men daar iets in wil veranderen moet de wet aangepast worden. De wethouder verwacht dat dat een langdurig proces zal zijn. Zij zal zien wat de tijd het bestuur leert.
D66 stelde vragen over over- en onderbesteding en hoe te voorkomen dat zich dat doorzet naar andere jaren. De wethouder noemt in dit verband het negatief rekeningresultaat. Dat komt als gevolg van minder inkomsten. Zij brengt dit in verband met de rekenfout. Daartoe is de aanpak voor versteviging van de financiële functie om daar beter zicht te hebben op de raming van de inkomsten.
De andere kant gaat over uitgaven. Te zien is dat het bestuur iets dichter komt bij wat begroot is uit te geven. Het blijft voor de gemeente Utrecht net als voor alle andere gemeenten een uitdaging daadwerkelijk uit te geven wat begroot is in het jaar. Dat heeft soms ook met de systematiek te maken; de wethouder noemt als voorbeeld uitstel van uitvoering door omstandigheden. Aan de andere kant gaat het om inkomsten van het Rijk die plotseling in december nog komen met de circulaire. Dat is dan erg lastig om dat tijdig uit te geven. Het college spant zich daarvoor in en zal daarvoor aandacht blijven houden.

D66 vroeg naar de rekenrente en de systematiek die daarvoor is. De BBV schrijft voor hoe de omslagrente moet worden berekend; daarin heeft de gemeente geen vrijheid.
De heer Peters (D66) merkt op ervan uit te gaan dat het een keuze is dat die nu een half procent verandert.
Wethouder Schilderman antwoordt ontkennend; dat heeft te maken met de stijging van de kosten.
De heer Peters (D66) overweegt dat te zeggen zou zijn het percentage met 0,7 te veranderen; anders heeft hij het verkeerd begrepen op een eerder moment. Hij vraagt of er een rekenformule achter zit die precies aangeeft hoe die verandert; of zit er ook een beleidskeuze in?
Wethouder Schilderman antwoordt op die laatste vraag ontkennend. Mogelijk is het goed om dat nog een keer te bespreken. BBV schrijft voor hoe dat moet gebeuren. Dat heeft te maken met hoe de portefeuilles zich ontwikkelen.
De heer Peters (D66) begrijpt dat er ook geen keuzes zitten in de BBV; hij vraagt of die voor iedere gemeente dezelfde is.
Wethouder Schilderman antwoordt bevestigend: het Besluit Begroten en Verantwoorden. Dat besluit is niet door de gemeente genomen.
D66 sprak over sturing op het Sociaal Domein en over de Koudweerregeling. De wethouder zet uiteen dat de sturing op het Sociaal Domein een uitdaging is, maar niet alleen een uitdaging van de wethouder financiën. Dat is juist ook een uitdaging van de wethouder Sociaal Domein; daarover heeft de commissie uitgebreider gesproken in relatie tot de sociale basis waarbij ook gekeken is naar hoe meer grip daarop te hebben als overheid. Specifiek daarin is de Koudweerregeling aangehaald; eerder werd er meer ruimte in gezocht. Gesteld werd dat dat gezocht werd in het huidige budget en nu staat hij in de knelpunten. Daarin komt naar voren dat het college hieraan invulling heeft gegeven door een versobering; er kwamen meer bedden op dezelfde kamer. Daarmee heeft het college invulling gegeven aan de wens om dit te zoeken in een besparing. Vervolgens is te zien dat het probleem nog steeds bestaat omdat er steeds meer mensen gebruik maken van de voorziening. Daarom komt zij uit op een knelpunt; die mensen zijn er en komen er.
D66 vroeg naar maatregelen om de subsidieverstrekking transparanter en actueler te maken. Daarover heeft het bestuur eerder al gesproken. Het college onderzoekt in de hervormingsbezuinigingen of het meer kan met subsidies. De wethouder tekent daarbij aan dat de subsidies nu bepaald worden op basis van de beleidsregel die vastgesteld wordt met een bepaald doel. Hierin kwam naar voren dat soms dezelfde partij voor verschillende doelen een subsidie krijgt; de wethouder merkt op dat dat dan een keuze is. Daarover moet het stadsbestuur spreken. Zij vindt het een heftig iets om er vanuit Financiën met een pennenstreek doorheen te gaan. Het college zal er op die manier niet naar kunnen kijken. Het college zal in dat kader hierover zeker terugkomen. Uiteindelijk vindt zij dat wanneer men van mening is dat in de subsidieverstrekking niet het juiste doel wordt nagestreefd of de juiste voorwaarden gesteld zijn, dat dat het moment is om die te veranderen.
De heer Peters (D66) merkt op dat het niet zijn doel is om specifieke subsidies te schrappen, maar wel om kritisch te kijken naar hoe alles zich verhoudt tot elkaar en of er niet vanuit verschillende afdelingen verschillende beleidsterreinen de subsidie uitgegeven wordt aan dezelfde organisatie waarvan men eigenlijk niet op de hoogte is. Wat hem betreft wordt kritisch gekeken naar of het geld besteed wordt zoals het stadsbestuur wil dat het besteed wordt en dan domeinoverkoepelend en niet per pro-

gramma, omdat het per programma waarschijnlijk altijd goed is; die verantwoording krijgt de raad.

Wethouder Schilderman antwoordt dat dat op twee manieren terug komt; nu komt het al terug doordat het subsidiebureau toetsing en controle doet op basis van de voorwaarden en dat die de subsidies ziet vanuit de verschillende organisatieonderdelen. Dus voor een deel is die controle er al. Maar binnen de hervormingsbezuinigingen is dit ook een thema om naar te kijken: of daar nog iets te halen is. In dat kader komt dit onderwerp terug. Zij heeft willen zeggen dat er altijd motivaties kunnen zijn om vanuit meerdere kanten subsidies te geven en als het gaat om niet volledig doelmatig, kan daar ook een politieke overtuiging achter zitten.
D66 stelde erfgoed aan de orde. De wethouder kan zich voorstellen dat het verstandig is om dit te bespreken met de wethouder Erfgoed. Op de vraag waarom dit niet meer in de UBA-maatregelen zit, zet de wethouder uiteen dat nu al te zien is dat de erfgoedbegroting nu al steeds onder druk staat; er is steeds een tekort dat moet worden opgelost. Vanuit die optiek is het niet verantwoord hierop verder te bezuinigen. Daarbij geldt dat het beïnvloedbare budget erg klein is; het gaat om ongeveer 700.000 euro. In die combinatie vond de wethouder het acceptabel te zeggen dat die hier verder niet in zit. Het is aan de raad om daar eventueel anders naar te kijken.
De heer Peters (D66) houdt het voor mogelijk dat dit aansluit op de inbreng van de VVD bij de jaarstukken; hij vraagt in dit verband naar de positie van de wethouder Financiën. Hij verwacht hier een iets kritischer houding. Eigenlijk wordt gezegd dat omdat er druk is op de begroting bij een bepaalde afdeling, de afdeling wordt ontslagen van de plicht om er naar te kijken.
Wethouder Schilderman schetst wat in dit verband onder haar verantwoordelijkheid valt. In dit programma is meer dan voldoende aangeleverd en ervoor gekozen. Erfgoed is daarvan een klein onderdeel. Zij heeft uitgelegd waarom zij het acceptabel vindt om daarop geen specifieke maatregel te nemen. Het staat de raad vrij om daar anders naar te kijken.
De heer Peters (D66) merkt op dat het probleem is dat de raad geen andere keus kan maken omdat niet bekend is waarop te bezuinigen is in dit kader. Hij ziet dat er een besteedbare ruimte is. Hij merkt op dat er wel allemaal voorstellen gedaan worden van 20 à 30.000 euro die blijkbaar wel kunnen. Bij Erfgoed is dat niet bekend. Hij dringt er op aan om op een later moment hierin inzicht te krijgen. Daar kan de raad ook nog besluiten daarop niet te bezuinigen. De vindt dat de raad op zijn minst in positie gebracht moet zijn om de keuze te maken hierop wel bezuinigingsmaatregelen door te voeren. Hij verwacht aanwijzingen van de ambtelijke organisatie hierop. Hij vraagt voor de volgende programmabegroting aan te geven wat op Erfgoed te doen is. Hij wil dat graag in overweging kunnen nemen net als bij alle andere programma's.
Wethouder Schilderman antwoordt dat de raad die keus heeft; alle raadsleden hebben die keus over alle programmaonderdelen. Zij benadrukt dat Erfgoed geen status aparte heeft gekregen in deze Voorjaarsnota en ook niet in de UBA-lijst. Zo is er niet aan gewerkt. Op programmaniveau is gekeken naar het aandragen van voorstellen; daarin is een afweging gemaakt. Wanneer de heer Peters ontevreden is over de beantwoording van schriftelijke vragen, doet zij de suggestie dat hij een vervolgvraag stelt. Wanneer het niet helder is geweest kan de raad daarin een keuze maken bij deze Voorjaarsnota.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) trekt het iets breder. Hij merkt op dat er veel meer gebieden en voorstellen zijn die de UBA-lijst niet hebben gehaald. Daarin staat niet alles; dit geldt niet alleen voor Erfgoed.
Wethouder Schilderman antwoordt bevestigend.
Zij vervolgt met in te gaan op de inbreng van de Partij voor de Dieren over een aantal onderwerpen als het gaat om mogelijkheden rondom verhoging van leges of van belastingen. De wethouder zag een aantal schriftelijke vragen daarover voorbijkomen. Daarin zitten veel mogelijkheden. Die hebben gevolgen. Die kan de raad wegen. Het college heeft het idee de juiste voorstellen te hebben gedaan. Het is aan de raad om dat nader te wegen. Zij is benieuwd wat daar uitkomt. Zij vermoedt dat de wethouder Economische Zaken allerlei ideeën daarover heeft; zij bewaart die voor dat moment.
De Partij voor de Dieren gaat in op scenario's en stelt de vraag waarom er geen scenario's zijn om uit te kiezen. In het debat over het tekort is daarover gesproken; dat had het college toegezegd. Doordat de situatie anders is dan eerder gedacht, ziet het er anders uit. Zij betreurt dat met de heer Van Heuven. Daarbij zegt zij aan de andere kant dat er mogelijkheden zijn om deze Voorjaarsnota te amenderen. Het college heeft allerlei extra stappen gezet om zo helder mogelijk inzichtelijk te maken welke andere keuzes daarin zijn te maken. De UBA-maatregel is daarvan de ene kant als het gaat om de mogelijke bezuinigingen. Er zijn ook allerlei vormen van lastenverhogingen die daarin opties zijn. Het is aan de raad om daarin een afweging te maken en om dat te amenderen. Hulp is altijd te bieden wanneer die nodig is om te bepalen of het amendement technisch klopt.
De PvdA sprak over het laten zien van de tekorten van het Rijk; het lijkt de wethouder goed om in de programmabegroting te laten zien wat de ontwikkelingen zijn van het Rijk en de bezuinigingen die daaruit volgen. Om een goed beeld te kunnen schetsen, wil het college ook een beeld hebben van wat het Regeerakkoord hierin doet van het nieuwe Kabinet. Daarvoor moet een nadere uitwerking komen. Het zou het college helpen wanneer die nadere uitwerking komt.
De PvdA vroeg ook naar de analyse van de reserves; de wethouder heeft daarop geantwoord richting het CDA.
De PvdA stelde reëel ramen aan de orde. Ook die heeft de wethouder beantwoord richting het CDA.
Daarna werd gesproken over de OZB Niet-Woningen. De wethouder kon een aantal zaken in de inbreng niet helemaal volgen. Mogelijk is het goed daarover nog nader te spreken. Volgens haar werd de suggestie gewekt dat de meevaller incidenteel is verwerkt. De wethouder antwoordt dat dat niet juist is. Die is structureel verwerkt. Daarin komt de PvdA die ook tegen. De andere kant van het verhaal zou kunnen zijn dat er achterstanden zijn bij de BghU; het college maakt daarvan een inschatting. Daarbij geldt dat de OZB altijd bij de Voorjaarsnota herijkt wordt; het gaat altijd om een inschatting.
De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat de wethouder en hij langs elkaar heen praten. Hij verduidelijkt zijn inbreng. Het gaat hem niet om de OZB Niet-Woningen. Het gaat hem om de OZB-woningen. Uit de schriftelijke vragen blijkt dat er in 2023 de OZB-inkomsten vanuit woningen vanwege de achterstanden bij de BghU gecorrigeerd zijn voor alleen 2023. Men wist niet dat er nog meer binnenkwam vanuit de OZB. Wanneer hij kijkt naar de Voorjaarsnota leest hij over de verhoging OZB; los daarvan wordt de OZB iets naarboven gecorrigeerd, enkel en alleen vanwege Niet-Woningen. De achterstanden van de BghU zitten daarin niet langdurig. Wanneer hij

de zienswijze van de raad bij de BghU-begroting erbij pakt, lopen de achterstanden bij de BghU in ieder geval een aantal jaren door en zijn ze niet incidenteel. Hij vindt dat niet rijmen. Wanneer dit goed verwerkt was conform de zienswijze, heeft de raad in de jaarstukken verbetering aangebracht, en had die verbetering terug moeten komen in de Voorjaarsnota conform de zienswijze. Zijn conclusie is dat daarin ruimte zit. Zijn partij zal daarvoor een voorstel indienen.
Wethouder Schilderman vindt het goed daarover te spreken; in haar beleving loopt hier een paar zaken spaak. Voor een deel gingen de achterstanden bij de BghU over later toegevoegde woningen die nieuw gebouwd zijn. Die heeft de gemeente al in haar systematiek zitten. Het verschil zou kunnen zitten in dat over een bepaald jaar de informatie niet is ontvangen. Wanneer de heer Van der Zweth denkt dat hierin ruimte zit, is het goed om dat na te gaan. Zij stelt voor dit voor het slotdebat na te gaan zo dat zeker is dat het klopt.
De heer Van der Zweth (PvdA) vraagt op welke wijze partijen dit zullen nagaan. Hij weet niet welk bedrag er bijhoort; hij kan het daarom niet amenderen. Hij zal dat dan wel doen met een motie en met een boodschap dit uit te zoeken. Dan is er meer tijd. Hij vindt het op zich prima om in de tussentijd even contact te hebben hierover. De motie zal ook een besteding geven voor deze dekking.
Wethouder Schilderman beaamt dat het goed is hierover te spreken voor het slotdebat en na te gaan wat het handigst is.
De vragen van VOLT over de reserves heeft de wethouder beantwoord richting het CDA. Als het gaat om de verwachting naar de komende jaren zet de wethouder uiteen dat het college daarop specifieker terugkomt bij de programmabegroting.

Zij refereert aan haar antwoord over een eventuele uniformeringslag in het reëel ramen. Opgemerkt werd dat dit niet voor alle onderdelen geldt; het college spant zich in om tot een consistente lijn te komen. Het zou kunnen zijn dat die consistente lijn anders is bij de verschillende onderdelen van de organisatie. Dat heeft ook te maken met wat de ervaring is in hoe zaken uitkomen. De wens is ook om niet te gaan veroorzaken dat mensen activiteiten niet kunnen uitvoeren om dat vanwege het reëel ramen het budget of de mogelijkheid weg is of dat er nog door heel veel hoepels gesprongen moet worden; van dat laatst genoemde wordt het ook niet sneller.

VOLT ging in op de uitvoering van de 6 miljoen euro kapitaallasten als taakstelling; die heeft het college verwerkt in het financieel technisch beleid bij het reëel ramen. Hij is verwerkt in de Voorjaarsnota. Wanneer de raad die structureel wil hebben, moet de raad investeringen schrappen.
VOLT vroeg naar de verbetering van de financiële functie. Het klopt dat nog gesproken moet worden over het plan rond de 1 miljoen euro. Het college ziet dat daarin de organisatie capaciteit te kort komt. Dat is zowel binnen het concern, Financiën, als in het organisatieonderdeel Ruimte, waar veel van de bedragen en het zicht daarop zitten. Het college heeft die capaciteit nodig om deze kerntaak te kunnen uitvoeren. Met het ontbreken van capaciteit is het belangrijk aan te geven dat dit bedrag betrekking heeft op de brede verbetering van hoe om te gaan met financiën; niet alleen op een beperkt deel. Het lijkt het college verstandig hierin al te gaan investeren.
De heer Maas (VOLT) merkt op dat er reservering is van 5 miljoen euro. Voor bezuinigingen binnen personeel komt daarbovenop nog een bezuiniging van 2,5 miljoen euro. En dan is er dit miljoen voor nog specifiek de financiële functie. Hij

vraagt hoe een en ander zich verhoudt? Hij heeft de indruk dat het een complete reorganisatie wordt.
Wethouder Schilderman antwoordt dit tegen te komen op vier verschillende plekken: een capaciteitsuitdaging en een vraagstuk rondom Financiën en de sturing daarop met een capaciteitcomponent, daarnaast zitten er bezuinigingen in de UBA die op een gegeven moment ook een capaciteitscomponent gaan hebben (wanneer deze activiteiten niet meer worden uitgevoerd zou dat met minder mensen kunnen), dan zit er ook nog een vraagstuk rondom de hervormingsbezuinigingen waarvan de vraag te stellen is of dat leidt tot meer efficiëntie of tot minder mensen. Daarom heeft het college daar voor een pot ingesteld in de hoop zoveel mogelijk zaken met natuurlijk verloop te doen, en met vacatures. Om dit soort trajecten goed op te zetten, moet rekening worden gehouden met soms meer begeleiding. Dat geldt ook voor de verplaatsing van mensen naar ander werk. Dan gaat het om zaken die niet zomaar in een keer te besluiten zijn; ook op die manier komt het bestuur dit tegen.
De heer Maas (VOLT) merkt op dat het om meer dan 8 miljoen euro gaat; hij vindt dat veel geld. Wellicht is dat geld nog strakker te besteden. Hij licht toe dat dit zijn zoektocht is.
Wethouder Schilderman brengt dit in relatie tot het goed omgaan met het personeel en de kosten die dat met zich meebrengt; in dat licht is de inschatting meer aan de onderkant dan aan de bovenkant. Zij geeft dat de raad mee.
Student & Starter vroeg naar de toeristenbelasting. Andere commissieleden raakten dat thema ook aan. De wethouder vindt het goed dat bekend is dat hierover gesproken is met hotelsector. Zij schrokken vooral vanwege het regeerakkoord in combinatie met de Voorjaarsnota; waar in de Voorjaarsnota de toeristenbelasting van 7 naar 10% gaat, gaat de BTW in het regeerakkoord van 9% naar 21%. Dat is een enorme lastenverhoging die zij op één dag voor hun kiezen kregen. Daarin was de vraag te stellen of heel veel te zeggen is over wat dit gaat betekenen. Wanneer gesproken wordt over een dergelijk hoge verhoging van de overnachting prijs, is het moeilijk om een voorstelling te maken van wat dat gaat betekenen en in hoeverre dat een effect heeft; wanneer iets 15 of 20% duurder wordt, zitten daaraan waarschijnlijk ook gedragseffecten. De wethouder benadrukt dat dat koffiedik kijken is. Een vergelijking is gemaakt met Amsterdam; Amsterdam zit hoger. Mogelijk is in Utrecht meer nog dan Amsterdam aantrekkelijk voor toeristen. Aan de andere kant wil de wethouder noemen dat de gemeente Utrecht nog geen drieduizend hotelkamers heeft en Amsterdam 40.000. De wethouder vindt het goed wanneer de raad dit in zijn achterhoofd houdt, hierover sprekend. Misschien wil de wethouder Economische Zaken hierover nog van alles zeggen.
Student & Starter vroeg naar het weerstandsvermogen; het college komt daarover bij de begroting terug.
Gevraagd is naar hoe het college aankijkt tegen de balans met innovatie bij de hervormingsbezuinigingen. Het college kijkt bij hervormingsbezuinigingen naar in hoeverre innovatie kan bijdragen aan hervormingen. Het idee is wel dat het uiteindelijk een kostenbesparing zal opleveren. Innovatie is daarvan een belangrijk onderdeel. Het hoofddoel is wel te komen tot betere manieren om tijd, aandacht en geld te besteden. De idee leeft dat dat daarna ook met minder geld kan. Wanneer innovatie daaraan kan bijdragen, zou dat goed zijn.
De ChristenUnie vraagt hoe het college aankijkt tegen de participatie rondom deze Voorjaarsnota; er heeft geen participatie plaatsgevonden in dit traject. Dit moest in korte termijn gerealiseerd worden in het huidig tijdsgewricht. Dat paste niet. De

wethouder denkt dat het een spannende situatie had opgeleverd wanneer het stadsbestuur voor een opgave staat van deze omvang; de wethouder verwachtte moeilijke gesprekken voordat het college bij de raad aan kon komen. Het is aan de raad om in eerste instantie iets te vinden van de Voorjaarsnota.
De ChristenUnie vroeg primair naar de uitgangspunten van het volgend begrotingsjaar, en naar de beslispunten die het huidig jaar treffen. Gegeven de omvang van de financiële opgave al in dit lopende jaar, moest het college daarop bijsturen. Dan is er de afweging of dit helemaal los te zetten is van de andere activiteiten in de Voorjaarsnota; het college dacht dat het geen helder beeld zou geven wanneer een en ander uit elkaar getrokken zou worden. Daarom is het volledige beeld hier in gezet.

Met betrekking tot de hervormingsbezuinigingen is de vraag gesteld hoe de raad in positie is gebracht. De wethouder noemt deze Voorjaarsnota. De raad stelt de kaders of het college van mening is dat het college dit moet doen en met welke voorwaarden en met welke uitgangspunten. Het college zal zijn best doen om zo goed mogelijk de tussenstand te geven bij de programmabegroting. De programmabegroting komt al heel snel naar de raad. Er zit een werkmaand tussen enerzijds de vaststelling van de Voorjaarsnota en anderzijds het aanleveren van de programmabegroting. Het college zal zo goed mogelijk een update geven. De wereld is dan niet heel veel veranderd. Daarna zal het college een update geven over hoe het erbij staat; die update betreft de voortgang. Bij de Voorjaarsnota volgend jaar is het moment om te besluiten over de maatregelen die dit verder raken. Hierin zit veel werk; dat werk zal verzet moeten worden om een en ander goed aan de raad voor te leggen.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) merkt op dat hij verschillende deelopgaven ziet. Hij vraagt of de wethouder hiermee zegt dat hierover de raad daarvan niet los geïnformeerd wordt maar dat het eigenlijk meegaat met de financiële stroom.
Wethouder Schilderman antwoordt ontkennend; dit komt ook nog een keer los terug. Het eerste moment is de programmabegroting en daarna komt het in februari los terug en daarna vindt de behandeling van de Voorjaarsnota plaats.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) gaat in op de participatie. De wethouder heeft gezegd dat de participatie niet logisch was bij de Voorjaarsnota; hij begrijpt de redenering van de wethouder. Tegelijkertijd stelt hij zich voor dat organisaties in de stad een meedenkende houding zouden kunnen hebben. Hij vraagt of de wethouder dat heeft gezien. Hij vraagt of de wethouder voornemens is om daar naar te kijken. Hij vraagt of de wethouder hierop reflecties heeft, of totaal niet, dat daaraan niet begonnen moet worden.
Wethouder Schilderman ziet die mogelijkheden veel meer in de hervormingsbezuinigingen; dan is er ook de tijd om daarover te spreken. De raad kan dan al kaders en uitgangspunten hebben meegegeven en op basis daarvan het gesprek met de stad aangaan. Haar reactie ging vooral in op waarom in dit geval niet gekozen is voor participatie. Dit was wat haar betreft niet mogelijk geweest.
EenUtrecht gaat met zijn eerste punt verder in op het Sociaal Domein. Enkele zaken worden bij elkaar opgeteld. De wethouder herkent die 35 miljoen euro niet. In de Voorjaarsnota van vorig jaar is 16 miljoen structureel aan hervormingen op het Sociaal Domein afgesproken. Daar staat tegenover dat de kostenstijging voor Jeugd en Wmo al 21 miljoen euro was. Bovendien is er sprake van een risico inschatting voor de Hervormingsnota Jeugd; een gedeelte is destijds opgelost met algemene middelen. Zij vindt dat de optelling van de heer Dijkstra de situatie niet geheel recht doet. Daarbij geldt ook dat het Sociaal Domein dynamisch is en afhankelijk is van

aanbestedingen van gebruik. Het college heeft wel degelijk aangegeven waar de bezuinigingen het Sociaal Domein raken.
Zij gaat in op de vragen over het weerstandsvermogen. De weerstandsratio wordt bekeken bij de begroting. Daar komt de raad die weer tegen. Die wordt bekeken op basis van de actuele risico's. Die moeten altijd in het totaal van de verschillende ratio's bekeken worden. Het college zal dat zeker op dat moment doen. Op dit moment zou de verlaging van de weerstandsratio betekenen dat naar alle verwachting tegen de solvabiliteitsratio aangelopen wordt en dat er dan alsnog een financieel probleem is. Dat neemt niet weg dat het college met EenUtrecht deelt dat het niet de bedoeling moet zijn om in zware tijden heel veel extra geld op te potten. Dat doet het college ook niet vanwege de grote achteruitgang met wat uit de ActivaReserve is gehaald. Andere Reserve, andere naam, maar allebei een reserve ter dekking.
EenUtrecht ging ook in op het Sociaal Domein versus Ruimtelijk Domein. De wethouder had al gereageerd op hoe het Sociaal Domein hierin wordt opgeteld. Dat betekent dat dit gaat over concrete bezuinigingsmaatregelen. De financieel technische maatregelen komen er weer bovenop en die raken vooral ook het Ruimtelijke Domein; aan alle kanten wordt hervormd. Bovendien zal het Sociaal Domein nog terugkomen in de hervormingsbezuinigingen.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) heeft niet het gevoel dat de wethouder de vragen van zijn fractie serieus neemt. Hij zou het fijn vinden wanneer de wethouder zich iets meer verdiept. Hij merkt op ook de amendementen doorgestuurd te hebben naar de wethouder; daar is opgesteld wat zijn fractie verstaat zonder ruimte. Hij komt dan niet verder dan 9 miljoen euro. De wethouder gaat ook niet in op de disbalans. Hij daagt de wethouder uit om de stelling van zijn fractie dat 4 x meer wordt bezuinigd op Sociaal te ontkrachten. Hij daagt de wethouder ook uit om serieuze aandacht te hebben voor de vraag of binnen het college wel voldoende hierover gesproken is als het gaat om die disbalans.
Wethouder Schilderman antwoordt zojuist al te hebben aangegeven waarom de optelling niet klopt en waarom dat geen correcte weergave is van zaken. Ze kan het gesprek hierover in het college hieraan toevoegen. Er wordt structureel bezuinigd op de Investeringsagenda. Dat betekent dat tot 2040 115 miljoen euro minder geïnvesteerd wordt in de fysieke kant van de stad. Dat weegt het college zwaar mee. Daarover was een gesprek in het college: hoe het een ten opzichte van het ander te wegen.
De wethouder licht toe dat een langere levensduur lagere kapitaallasten tot gevolg heeft, maar betekent ook hogere onderhoud- en beheerkosten, gedurende de levensduur. Het college zal zeker blijven onderzoeken of het de juiste dingen doet.

Zij vindt het belangrijk aan te geven als het gaat om de rioolheffing dat altijd rekening gehouden moet worden met de technische staat van het riool. Daarbij gaat het ook om beleidsmatige doelen. In die beleidsmatige doelen is vastgesteld dat toegegaan wordt naar afkoppeling van het hemelwaterriool. Ook dat is een effect daarvan. Daarnaast is het een gesloten systeem. De wethouder merkt op dat EenUtrecht dat goed helder heeft. De wethouder verwacht dat het moeilijk is om aan de inwoners uit te leggen dat de rioolheffing minder stijgt; dat gebeurt in deze Voorjaarsnota ook al doordat reëler geraamd wordt op de rioolheffing. Het college vond het geen goed idee om te beredeneren dat dit de facto hetzelfde is als het verhogen van de OZB.

EenUtrecht vroeg naar realistische groeitempo woningen met het voorstel geld over te houden door minder woningen te bouwen; het college heeft dat niet financieel doorgerekend omdat betaalbaar wonen en meer woningen toevoegen een van de speerpunten is van het college. Door de oogharen heen kijkend zet de wethouder uiteen dat investeringen voor de groei ook gefinancierd worden door extra inkomsten die Utrecht krijgt door de toename van het aantal inwoners. Dat komt zowel in het Gemeentefonds als in OZB terug. Het toevoegen van meer woningen zorgt ook voor meer inkomsten. Dat is niet op deze manier bekeken omdat het niet overeenkomt met het beleid dat dit college hanteert.
Richting de VVD antwoordt de wethouder dat overwogen is om ook te kijken naar varend onroerend goed zoals woonboten. Woonboten zijn geen onroerende zaken. Utrecht kent geen roerende zaakbelasting. Wel moeten woonboten een ligplaats-vergunning hebben. Regiogemeenten als Nieuwegein en Stichtse Vecht kennen deze belasting wel. Dit levert ook niet veel geld op.
Hiermee rondt de wethouder haar beantwoording af.

Onbeantwoorde vragen
De heer Maas (VOLT) had gevraagd wanneer de wethouder iets meer kan zeggen over de invulling van de nota Financiële functie.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) had gevraagd over de 1 miljoen euro op de financiële positie van de gemeente en *het meer ogenprincipe* op orde te krijgen. Wanneer komt het Verbeterplan naar de raad?

De beantwoording
Wethouder Schilderman licht toe deze vragen hoog over te hebben beantwoord. De specifieke vraag die gemist is, is wanneer de raad daarover iets meer zal horen. Hierover is gesproken in de Adviescommissie Controle en Financiën op 18 april. Voor de zomer is gestart met de doorlichting van de financiële functie. Het college verwacht de resultaten in oktober, ook vanwege het zomerreces. Ondertussen wordt gewerkt aan het programmaplan. Dat komt bij de raad terug in de begrotingscyclus. Bij de adviescommissie Controle en Financiën is er bij iedere vergadering een agendapunt om de update te bespreken.

Tweede termijn
De heer Snijder (Student & Starter) dankt de wethouder voor de uitleg over wat de verhoging van de toeristenbelasting zou doen voor bijvoorbeeld de hotelsector. Nu is er een specifiek getal gekozen voor toeristenbelasting zonder een concrete onderbouwing en zonder een overzicht van wat het gaat doen voor de stad. Die analyse krijgt zijn fractie wel graag omdat dan bekend is waarover concreet gesproken wordt. In het debat was te zien dat er verschillend over gedacht wordt.

Mevrouw Ramaker (VVD) was bezig door te vragen over het groeikader en zij stelt vast min of meer een toezegging te hebben gekregen. Haar fractie zou het fijn vinden wanneer hierover een technische sessie zou plaatsvinden.
De voorzitter stelt de vraag aan de wethouder wat haar toezegging is; dan is tegelijkertijd te spreken over de technische sessie.

De beantwoording

De wethouder bevestigt dat het een toezegging was die ook al een beetje in de Voorjaarsnota stond; het college komt daarover terug bij de volgende Voorjaarsnota. Ze kan zich goed voorstellen dat er een technische sessie over gehouden wordt. Het lijkt haar goed om dat te plannen richting dat moment zo dat het bestuur daarvan een beeld heeft.
Student & Starter vroeg meer naar een analyse die ligt onder de verhoging van 7 naar 10%. Daar ligt niet een specifieke analyse onder, behalve dan een inschatting van de inkomsten. Wanneer Student & Starter over de gevolgen daarvan meer wil weten, is er nog wel een paar jaar te gaan voordat die wordt ingevoerd. Dan is er nog ruimte om daarover te spreken. Het lijkt haar goed hierover terug te komen bij de vakwethouder later deze week zodat daarvoor een termijn te bedenken is. Het college en de raad zullen op enig moment gaan spreken over het hotelbeleid; dan is een logisch moment af te spreken.

De voorzitter vraagt en verneemt dat partijen geen behoefte hebben om te melden wat zij zullen inbrengen in de raadsvergadering van 11 juli aanstaande.

De toezeggingen
Mevrouw Rijnders (commissiegriffier) brengt de volgende in:
de wethouder zegt toe
- De raad bij de Voorjaarsnota 2025 te informeren over de nieuwe toekomstbestendige systematiek van het groeikader en een technische sessie te zullen organiseren.

Een informele toezegging is:
- Voor de raadsbehandeling stuurt de wethouder informatie naar de raad over de meerjarige ervaringscijfers van mobiliteit en ruimte inzake reëel ramen en planningsoptimisme.

De heer Van der Zweth (PvdA) voegt toe in informele sfeer:
- de achterstanden bij de BghU

De voorzitter schorst de vergadering om 0.56 uur op woensdag 3 juli 2024.

Griffie Gemeenteraad Utrecht
Secretariaat raadscommissie Mens & Samenleving
Postadres Postbus 16200 3500 CE Utrecht
Telefoon 030 – 286 10 69 **Fax** 030 – 286 15 18
www.utrecht.nl/gemeenteraad

Gemeente Utrecht

VERSLAG OPENBARE VERGADERING D.D. 3 JULI 2024 COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN INZAKE DE VOORJAARSNOTA 2024

[Typ hier]

Datum verslag	12 juli 2024
Locatie	Stadhuis, de raadszaal
Verslag door	Geertjan Benus (Notutekst)
Vaststelling verslag	september 2024

Aanwezigen:
avondvergadering
De voorzitter, mevrouw L. Bode en van het college de burgemeester S. Dijksma de wethouder mevrouw R. Streefland, en de wethouder mevrouw S. Schilderman en wethouder E. Oosters en voorts de leden: de heer F. Dekkers (GroenLinks), de heer M. Koning (D66), de heer A. Ait Daoua (D66), de heer T. Stam (PvdA), de heer D. van Bergen (ChristenUnie), mevrouw E. Kolenbrander (Student & Starter), de heer R. Snijder (Student & Starter), de heer D. van Bergen (ChristenUnie), de heer M. van Heuven (Partij voor de Dieren), de heer K. Semenzato (UtrechtNu), mevrouw T. Meerding (VVD), de heer B. van Steeg (CDA), de heer R. Maas (VOLT), de heer V. Paalman (HORIZON), de heer I. Şimşek (DENK), en van de griffie de commissiegriffier de heer J. Lok.

Verslag inzake de Voorjaarsnota 2024 commissie VBF

Aanwezigen: .....- 1 -
1. Opening en mededelingen .....- 1 -
2 Raadsvoorstel Voorjaarsnota en Eerste bestuursrapportage 2024.....- 2 -
2.1 Raadsbrief Beantwoording schriftelijke raadsvragen en erratum Voorjaarsnota 2024 en Eerste bestuursrapportage 2024 .....- 2 -
2.2 Ingekomen stukken .....- 2 -
2.3 Raadsbrief Proces Voorjaarsnota 2024.....- 2 -
2.3.1 Actualisatie Raadsbrief Proces Voorjaarsnota 2024 Ambtelijk.....- 2 -

Avondvergadering 2024

1. Opening en mededelingen

De voorzitter, mevrouw Bode, opent de vergadering van de commissie om 20.50 uur. Zij heet alle aanwezigen welkom. Op de agenda staat de Voorjaarsnota 2024 en de bijbehorende stukken. Gisteravond zijn de onderwerpen van Financiën besproken.
Zij verneemt van de commissie dat geen van de aanwezige commissieleden de geheime bijlagen wil bespreken. De bespreking is in twee termijnen.

Mededelingen
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vraagt zijn mede commissieleden of hij de tabellen in zijn presentatie mag presenteren op de streaming. Hij bedrijft daarin geen

politiek; hij houdt een technische beschouwing. Mocht de commissie interrupties hebben, kan dat wanneer de documenten van de streaming af zijn.
Hij verneemt van de commissie toestemming voor *de documenten op de streaming*.
Verder zijn er geen mededelingen.

2 Raadsvoorstel Voorjaarsnota en Eerste bestuursrapportage 2024

2.1 Raadsbrief Beantwoording schriftelijke raadsvragen en erratum Voorjaarsnota 2024 en Eerste bestuursrapportage 2024

2.2 Ingekomen stukken

2.3 Raadsbrief Proces Voorjaarsnota 2024

2.3.1 Actualisatie Raadsbrief Proces Voorjaarsnota 2024 Ambtelijk

De voorzitter vraagt de commissie of wethouder Schilderman nog vragen kan verwachten. Zij is aanwezig voor het beleidsveld Juridische Zaken en Inkoop.
Mevrouw Meerding (VVD) heeft daarover één vraag.
Wethouder Schilderman doet de suggestie het betoog van mevrouw Meerding te beluisteren; zij zal het antwoord doorgeven aan wethouder Streefland. Wethouder Streefland zal de commissie het antwoord geven.
De voorzitter gaat daarmee akkoord. Zij gaat in op de orde van de vergadering.

De commissie
Mevrouw Meerding (VVD) stelt dat het huishoudboekje van de stad er extreem slecht uitziet. Zij stelt dat Utrecht voor het grootste financiële tekort staat ooit, mede veroorzaakt door dit college. Dat betekent dat flink bezuinigd moet worden.
Het college heeft in de Voorjaarsnota voorgesteld hoe dat het dat concreet wil doen. Zij zal eerst iets zeggen over wat dat betekent voor veiligheid, en daarna zal zij ingaan op de gevolgen voor burgerzaken, personeel en organisatie en participatie.

In het kader van Veiligheid stelt zij dat bezuinigd wordt op zaken die de inwoners direct op straat gaan merken. De BOA’s zullen minder op straat aanwezig zijn in de nacht om te handhaven op overlast. Ook zal de helft minder gehandhaafd worden op overlastmeldingen van bewoners. Meldingen zullen minder vaak worden opgepakt. Deze twee keuzes zijn wat haar fractie betreft keuzes die extra pijn doen, zeker omdat het veiligheidsgevoel van bewoners al jaren afneemt, en de inwoners nu al het gevoel hebben dat er weinig gedaan wordt met hun meldingen. Zij krijgt graag de reflectie van de burgemeester, hoe zij deze keuzes beziet en wat zij verwacht van de gevolgen.
De VVD zal in zijn Toekomstnota ook met voorstellen komen om in ieder geval de halvering op het opvolgen van bewonersmeldingen terug te draaien. Voor de VVD is veiligheid een van de prioriteiten van deze stad.
De heer Paalman (HORIZON) onderschrijft het belang van veiligheid. Hij gaat in op de verschuiving in de nachtdienst van de BOA's; de afschaling betreft de tweede helft van de nacht wanneer het vrij rustig is in de stad. In hoeverre is dat erg?
Mevrouw Meerding (VVD) las die uitleg ook. Zij volgt die ook. Haar fractie vindt hier erg aan dat bewoners dit hoogst waarschijnlijk gaan merken. Zij vreest wat dit doet met het gevoel van bewoners.
De heer Paalman (HORIZON) kan daar goed inkomen. Hij merkt op dat dit gaat om een bezuiniging van 250.000 euro. De meeste mensen slapen dan. Wellicht is dit toch wel één van de minst jammere bezuinigingen.

Mevrouw Meerding (VVD) vindt dat iedere fractie haar eigen afweging daarin moet maken. Haar fractie komt altijd op voor veiligheid. Daarom past het haar dit in te brengen en vanavond daarvoor aandacht te vragen.
Zij vervolgt haar inbreng in haar termijn met in te gaan op burgerzaken.
Een van de maatregelen die voor de lange termijn wordt aangekondigd is dat het college gaat kijken naar het sluiten van een deel van de wijkbureaus en naar het samenvoegen van bepaalde functies. Het is onduidelijk hoe dat vorm gaat krijgen. Het college geeft een schot voor de boeg bij het Wijkservicecentrum in Vleuten De Meern. Specifiek met betrekking tot de balies wordt aangegeven dat die tot 2028 nodig zijn in verband met de paspoortenpiek. Daarna zou die locatie kunnen sluiten. Dit voorstel schiet haar fractie in het verkeerde keelgat. Zij merkt op dat Vleuten De Meern qua oppervlakte en qua inwonersaantal de grootste wijk van heel Utrecht is; alleen daarom verdient de wijk het een eigen wijkservicecentrum te hebben met een burgerzakenbalie. Bovendien zit er ook nog een historische en principiële waarde achter een eigen wijkservicecentrum. Vleuten De Meern was tot 2001 nog een eigen gemeente. Bovendien is deze locatie populair onder Utrechters omdat dat centrum nog te bereiken is met de auto. In tegenstelling tot het stadskantoor. Zij vraagt de toezegging van de wethouder dat het sluiten van het Wijkservicecentrum en de burgerzakenbalie in Vleuten De Meern niet nader onderzocht gaat worden bij de hervormingsbezuinigingen. Wanneer de wethouder dat niet wil toezeggen, zal haar fractie een motie hierover indienen.
In het kader van Personeel & Organisatie merkt mevrouw Meerding op dat in de afgelopen vijf jaar het aantal ambtenaren in dienst bij de gemeente Utrecht met 40% is gegroeid. Zij vindt dat extreem fors. Het college stelt nu zelf ook voor om op de lange termijn 25 miljoen euro te bezuinigen op de eigen ambtelijke organisatie, in het licht van alle bezuinigingen. De VVD vindt dat een goede stap. Ook haar fractie vindt dat de organisatie naar zichzelf mag kijken. Haar fractie denkt dat het nog wel een tandje meer kan. Door de bezuinigingsmaatregelen die in de komende jaren genomen moeten worden, zullen onvermijdelijk ook taken komen te vervallen. Ook hierdoor is te zeggen dat er minder ambtenaren nodig zijn en extra is te bezuinigen op de ambtelijke organisatie. De VVD verneemt graag de reactie van de wethouder.

Zij vraagt wethouder Schilderman dat zij heeft gezien dat in het Handhavingdossier Binnenstad een structureel bedrag wordt vrijgemaakt voor de juridische kosten. Dit verbaast de VVD op politieke gronden; hoe kan het nu dat de gemeente Utrecht dit niet gaat oplossen binnen bijvoorbeeld één jaar. Waarom worden deze kosten meerjarig ingeboekt?
In de beantwoording van de vragen over slimmer en efficiënter werken ontving de VVD het antwoord dat het college nagaat waar kostenbesparing mogelijk is. Haar fractie ontvangt graag de eerste inzichten van die kostenbesparing in Q1 van 2025. Zij vraagt de toezegging van de wethouder.
In het kader van participatie merkt zij op dat op dat dossier fors bezuinigd wordt. Grote bezuinigingen die opvallen zijn de halvering van het Initiatievenfonds en de bezuinigingen op Samen stad Maken. Dat is een beleidsvoorstel dat recentelijk is vastgesteld. De VVD zou een aantal van deze bezuinigingen willen terugdraaien. Haar fractie heeft daarvoor nu nog geen concrete voorstellen. Maar zij kijkt graag mee waarmee andere partijen komen.
De heer Koning (D66) merkt op dat mevrouw Meerding over een stuk van de organisatie aangeeft, van het college te willen weten of nog meer is in te krimpen in

de organisatie. Te zien is dat heel veel bezuinigingen er al aankomen; die vertalen zich al in minder personeel. Hij vraagt of mevrouw Meerding dat ook ziet.
Mevrouw Meerding (VVD) ziet dat een hervormingsbezuiniging is ingeboekt van 25 miljoen euro. Daarnaast ziet zij dat op sommige terreinen extra personeel wordt aangetrokken; dat geldt voor Wonen, dat geldt ook voor de financiële versterking van de ambtenaren bij Financiën. Haar fractie denkt dat wanneer de taken daadwerkelijk wegvallen, er alsnog een plus gezet kan worden op de ambtelijke bezuinigingen.
De heer Koning (D66) kijkt naar de lijst van bezuinigingen die nu al wordt doorgevoerd; dan zit daar ook veel personeel in die bezuinigingen. Wanneer zij pleit voor het blijven inzetten van de inzet van personeel ten behoeve van veiligheid spreekt zij over personeelslasten. Hij ziet een discrepantie tussen wat mevrouw Meerding bepleit.
Mevrouw Meerding (VVD) verduidelijkt zichzelf. Wanneer zij spreekt over personeelbezuinigingen, spreekt zij vooral over ambtenaren die op het stadskantoor zitten, die bezig zijn met het uitwerken van allerlei visies, taken die nu ook grotendeels worden losgelaten. Taken die niet losgelaten worden zijn bijvoorbeeld de handhavingstaken. Dan gaat het onder meer over de BOA's die op de straat staan. Daarop wil de VVD niet bezuinigen. Zij wil wel bezuinigen op de andere categorie.
De heer Koning (D66) doet de suggestie dit door het college te laten verhelderen. Blijkbaar is er nog verwarring over, ook bij de VVD. Hij vraagt het college of het klopt dat veel van de bezuinigingen die in deze Voorjaarsnota staan, zich ook vertalen in minder personeel op het stadskantoor.
Mevrouw Meerding (VVD) verneemt dat antwoordt ook graag. In de verdere uitwisseling stelt zij vast dat veel taken te schrappen zijn en dat er dan ook minder ambtenaren nodig zijn.
De heer Stam (PvdA) merkt op dat mevrouw Meerding twee sectoren noemde: Financiën en Wonen met extra ambtenaren zoals blijkt uit deze Voorjaarsnota; hij vraagt of mevrouw Meerding die wel ondersteunt.
Mevrouw Meerding (VVD) ondersteunt die wel voor financiën, vanwege de rekenfout. Zij ziet de noodzaak om die afdeling te versterken. Voor Wonen steunt zij dat niet.
De heer Stam (PvdA) merkt op dat een week geleden de wet Betaalbare Huur door de Eerste Kamer goedgekeurd en is nu zal ingegaan. Daarbij is ook nog de wet Goed Werkgeverschap. Dat zijn nieuwe taken voor de gemeente; die moeten worden uitgevoerd, zeker als het gaat om goed verhuurderschap. Hij vraagt of mevrouw Meerding van mening is dat daarop moet worden gehandhaafd.
Mevrouw Meerding (VVD) merkt op dat uit de Voorjaarsnota blijkt dat het programmateam Wonen niet ingezet wordt voor de taken die de heer Stam beschrijft. Zoals zij de nota heeft gelezen, wordt daar beschreven dat die mensen ingezet worden om ervoor te zorgen dat er meer woningen komen. Haar fractie heeft daar vraagtekens bij. Wat haar betreft worden gewoon meer woningen gebouwd, in plaats van meer mensen erop in te zetten die dan ambtelijk ervoor moeten zorgen dat er meer woningen komen. Haars inziens hebben de heer Stam en zij verschillende interpretaties van welke taken die mensen uitvoeren.
De heer Stam (PvdA) merkt op dat het een breed pakket aan taken is. Hij weet van het team Wonen dat ze dat deels ook dragen en dat ze ook deels goed betrokken zijn bij het Woonprogramma. Volgens hem sluit het een het ander niet uit. Hij vindt het dan vreemd dat de VVD zegt dat de gemeente ook hierop moet bezuinigen.

Mevrouw Meerding (VVD) herhaalt haar informatie over de taken van het programmateam wonen. Zij herhaalt haar pleidooi voor het bouwen van woningen.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vraagt of mevrouw Meerding heeft nagedacht over de hoogte van het ziekteverzuim onder Utrechtse ambtenaren en wat de bezuinigingen op personeel op de afdelingen die de VVD noemde, gaan betekenen voor de werkdruk en het ziekteverzuim.
Mevrouw Meerding (VVD) is bekend met het ziekteverzuim. Zij bevestigt dat het dan gaat om schrikbarende cijfers, vooral bij de gemeente Utrecht. Zij is ervan overtuigd dat ziekteverzuim teweeg te brengen is door meerdere oorzaken. Het kan door werkdruk komen, maar ook door een bepaalde cultuur, de sfeer. Zij benadrukt dat de VVD veel taken wil schrappen. Haar fractie is er zeker niet voor mensen te zwaar te belasten. Met het schrappen van taken, zijn er ook minder ambtenaren nodig.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vindt het fijn dat de VVD de ambtenaren niet er onderdoor wil laten gaan aan de werkdruk. Met betrekking tot het gewoon gaan bouwen in Rijnenburg merkt hij op dat er geen plan is. Hij vraagt of de VVD voorstelt om vrije kavels te gaan uitgeven en dat mensen zelf maar een plan moeten schrijven en dat ze de kavels zelf ook bouwrijp gaan maken. Hij vraagt hoe de VVD daartegen aankijkt. Hij vindt wat de VVD nu presenteert een schertsvertoning.
Mevrouw Meerding (VVD) refereert aan het voorstel van haar collega de heer Te Hoonte waar wel degelijk een plan voor Rijnenburg is uitgewerkt. Heel veel is al gezegd over Rijnenburg.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vindt het belangrijkste om te melden dat er voor Rijnenburg een bestemmingsplan ligt voor 7000 woningen. Dat zijn niet de woningen die gewenst zijn door het stadsbestuur. Wanneer op grond van dat bestemmingsplan gebouwd gaat worden, ziet de wereld er heel anders uit dan dat de VVD voor ogen heeft. Hij pleit voor een extra impuls aan de afdeling Wonen om feitelijk de woningen mogelijk te maken; daarvoor zijn echt goede plannen nodig.
Mevrouw Meerding (VVD) kan het idee uit de wereld helpen als zou de VVD niet willen investeren in de afdeling Wonen; het ging specifiek over de ambtelijke organisatie en het Programmateam. Daarvan zegt zij dat dat de gemeente weinig oplevert. Haar fractie wil resultaten zien in concrete woningen.

De heer Dekkers (GroenLinks) gaat eerst in op het onderwerp Veiligheid, daarna gaat hij in op Participatie.
Ook op het gebied van Veiligheid vindt een aantal bezuinigingen plaats. Die zijn niet mals. De bezuinigingen zijn vooral het gevolg van beleid van het Rijk. Zeker als het gaat om de bezuinigingen op het voorkomen van ondermijnende criminaliteit vindt hij zorgwekkend, ook al zijn die bezuinigingen noodzakelijk.
Zijn fractie is al blij dat de bezuinigingen op de preventieve maatregelen meevallen, kijkend naar de opties die op tafel liggen zoals voorgelegd in de ambtelijke technische inventarisatie. Het zijn juist de dingen die gedaan worden om te voorkomen dat jongeren afglijden. Hij legt de vraag voor wat maakt dat het bestuur van de stad de toekomst van de inwoners veilig maakt, en hen perspectief biedt.
Hij gaat achtereenvolgens nog in op handhaving, het zaaksysteem voor wethouder Streefland en over het wegvallen van subsidie voor protocols.
De heer Van Steeg (CDA) heeft de idee dat de veiligheid in de stad goed geregeld wordt. Hij merkt op dat de heer Dekkers stelt dat er relatief weinig bezuinigd wordt op preventie. Hij ziet een Voorjaarsnota waar juist ook op preventie wordt bezuinigd;

verslavingszorg, sport, jeugd, Pretty Woman, straatintimidatie. Hij bestrijdt dat er weinig wordt gedaan op het gebied van preventie. Hij ziet dat wel als een zorgpunt op het veiligheidsbeleid.
De heer Dekkers (GroenLinks) bevestigt dat op sociaal gebied bezuinigingen plaatsvinden die te maken hebben met preventie. Ook daarover is zijn fractie niet blij. Maar als het nu gaat over het veiligheidsbeleid, en dat beleid wordt vergeleken met de punten in de UBA-lijst, is zijn fractie van mening dat tot zijn geluk een aantal punten gespaard zijn die GroenLinks belangrijk vindt op preventie en veiligheid.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dat een nuancering; er wordt dus wel flink bezuinigd op preventie. Hij stelt die vraag ook aan de burgemeester: hoe dat valt binnen de balans tussen preventie en repressie. Hij begrijpt dat heer Dekkers hierbij een positiever beeld heeft dan hij.
De heer Dekkers (GroenLinks) heeft gerefereerd aan de vergelijking met de UBA-lijst. Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn.
Hij legt de vraag voor wat het langetermijnperspectief is op handhaving; hij benadrukt dat dit geen technische vraag is. GroenLinks maakt zich daarover zorgen. Hoe gaat het stadsbestuur ervoor zorgen dat er voldoende handhavinginzet blijft om de doelen te bereiken, zowel in beschikbare middelen als in het kunnen werven van voldoende personeel. Hij krijgt graag de reflectie van de burgemeester.
De heer Şimşek (DENK) vraagt of GroenLinks denkt dat het voorgestelde prostitutiebeleid de handhavingcapaciteit goed doet met de vestiging van prostitutie in woonwijken en het toestaan van prostitutie thuis.
De heer Dekkers (GroenLinks) vindt het al onjuist om sekswerk te betrekken bij veiligheid. Zijn fractie wil graag dat sekswerk uit de criminele sfeer gaat. Hij ziet met vol vertrouwen de plannen waargemaakt worden waarover recent is gesproken in de raad.
De heer Şimşek (DENK) vraagt waarom GroenLinks zo enthousiast is over het prostitutiebeleid, terwijl het zijns inziens om een extra belasting gaat zijn van de handhavers.
De heer Dekkers (GroenLinks) vertrouwt erop dat de zorg voor veilige werkplekken helpt aan het decriminaliseren; dat zal eerder bijdragen aan veiligheid dan er afbreuk aan doen.
De heer Şimşek (DENK) beschouwt dit als wensdenken van GroenLinks. Hij constateert dat GroenLinks geen antwoord heeft op de problemen die zich voordoen. Zeker nu bekend is dat ’s nachts een stuk minder mogelijkheden zijn om overlast te melden.
De heer Dekkers (GroenLinks) werpt het wensdenken verre van zich. Hij ontkent niet dat er problematiek plaatsvindt bij sekswerk. Daarvoor moet ook wel zeker aandacht zijn. Hij heeft een hele andere kijk op sekswerk; dat is legitiem werk, dat is veilig.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn met in te gaan op de overgang van het zaaksysteem. Ook dit is geen technische vraag. Hij vraagt hoe ervoor gezorgd wordt dat de gemeente vanaf 2025 daadwerkelijk overgestapt is; wat wanneer dit mislukt en wanneer opnieuw extra kosten gemaakt moeten worden tot wel 3 miljoen euro. Hij krijgt hierop graag de toelichting van de wethouder.
GroenLinks begrijpt dat het gemeentebestuur harde keuzes moet maken in deze Voorjaarsnota. Hij staat dan ook achter de keuze om de samenwerking met Utrecht voor Global Calls stop te zetten. Zijn fractie maakt zich er wel zorgen over dat dit opgevat wordt als een signaal dat er nu geen beleid en activiteiten meer zijn die

aansluiten op internationaal en mensenrechten. Hij legt de vraag voor of er meer SCG's verwerkt moeten worden in de beleidsterreinen, bijvoorbeeld meenemen in de verschillende beleidsstukken die worden geschreven. De SCG-monitor blijft tot zijn vreugde bestaan. Hij neemt aan dat ook de SCG-ambassadeurs in de raad actief blijven. Hij pleit voor het simpele doel nu heel zichtbaar te maken, dat het stopzetten van de samenwerking van Utrecht voor Global Calls niet ten koste mag gaan van een gezamenlijk commitment om de gezamenlijke SCG's te realiseren met en door betrokkenheid van de lokale gemeenschap. Hij krijgt hierop graag de reflectie van de wethouder.

De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat iedereen zijn verantwoordelijkheid heeft genomen en dan is het pijnlijk wanneer gezegd wordt ermee te stoppen. Hij vraagt of GroenLinks wil nagaan of het mogelijk is een soort van reparatie te vinden, bijvoorbeeld dit op een andere manier te financieren.

De heer Dekkers (GroenLinks) herhaalt dat het bestuur pijnlijke keuzes moet maken. Dit is ook niet waarbij zijn fractie staat te juichen. Hij wil benadrukken dat de gemeente bezig blijft met de global calls, met die monitor, en ook dat de raadsleden zich graag daarvoor blijven inzetten.

Hij gaat in op de raadstoets Veilige Stad. Het college heeft gereageerd op de aanbevelingen van de raadstoets Veiligheid. Het college stelt dat een aantal aanbevelingen niet in lijn zijn met het ingezette beleid om de jaarstukken leesbaarder en korter te maken. Die aanbevelingen zijn juist gericht op het inhoudelijk scherper maken van de jaarstukken en de leesbaarheid te vergroten door links, verwijzingen naar andere stukken en Infographics. Het college zegt de aanbevelingen te betrekken bij de evaluatie in 2025. Hij vraagt de reactie van het college op de vraag of de aanbevelingen het college helpen de jaarstukken inhoudelijk scherper en leesbaarder te maken.

Hij gaat in op Participatie en Wijkgericht Werken. Ook daar moet het bestuur de bezuinigingen doorvoeren die de gemeente pijn doen. Hij noemt samen voor Overvecht, Samen Stad Maken, en het Initiatievenfonds. Hij begrijpt dat er gestopt wordt met de reservering voor de extra verkiezingen, ook al hoopt hij dat er snel nieuwe Tweede Kamerverkiezingen nodig zijn.

Zijn fractie heeft vooral problemen met het bezuinigen op het Initiatievenfonds. In het verleden was sprake van onderbesteding, maar die is er nu bijna niet meer en de druk op het Initiatievenfonds wordt waarschijnlijk groter door andere bezuinigingen zoals die voor Samen voor Overvecht. GroenLinks wil graag de bezuiniging op het Initiatievenfonds beperken. De bezuiniging gaat niet gelijk in; dus is er de tijd om dit zorgvuldig uit te werken. GroenLinks zal een aantal dekkingvoorstellen doen. Zo stelt zijn fractie voor om 5% te bezuinigen op de raadsorganen, ingaand in 2025. En dat nader uit te laten werken door griffier en raad.

De heer Maas (VOLT) merkt op dat dit de tweede keer is dat GroenLinks probeert te bezuinigen op dat wat hier in de raad gedaan wordt. Ondertussen zag hij dat de Rekenkamer extra geld nodig heeft. Ondertussen was te zien dat er onderzoeken zijn gedaan naar de werkdruk van raadsleden, dat de raadsleden die erg hoog vinden. Wederom stelt GroenLinks voor te bezuinigen op juist die organisatie die het werk van de raad ondersteunt. Hij begrijpt daar niets van. Hij vraagt toelichting van GroenLinks.

De heer Dekkers (GroenLinks) licht toe dat dit voorstel geen waardering is van wat de griffie doet. Ook onderkent hij dat de raad de ondersteuning van de griffie hard

nodig heeft. Hij neemt aan dat de extra bijdragen die gedaan moeten worden voor het onderzoek Overvecht niet iets structureels is. Dat is incidenteel.
Hij zal uit de doeken doen waaraan hij denkt bij een bezuiniging op de raadsorganen.
De heer Maas (VOLT) heeft daar niet op gewacht. Hij begrijpt het voorstel in essentie niet. Er zijn zoveel signalen dat de raad deze griffie zo hard nodig heeft. Die signalen zijn dit jaar duidelijk aanwezig. Hij bevestigt dat het rekenkamerrapport structureel is omdat de raad niet in staat was om te kiezen voor een uitbreiding van hun formatie. Hij vraagt hoe GroenLinks ziet dat de raad met minder mensen hetzelfde werk kan blijven doen.
De heer Dekkers (GroenLinks) licht toe dat zijn redenering is dat wanneer ingrijpende dingen gedaan moeten worden, de raad ook naar zichzelf kritisch moet durven kijken en kijken naar wat kan en wat niet kan. Hij is van mening dat de raad niet alle ingrijpende maatregelen over de schutting kan gooien.
Terecht spreekt heer Maas over zware werkdruk; de raad heeft die ondersteuning hard nodig. Hij benadrukt en herhaalt dat het hem niet gaat om het niet waarderen van de inzet van de mensen. Zoals bij de ambtelijke organisatie [is te kijken naar mogelijkheden voor bezuiniging]. Hij doet de suggestie te kijken naar standaardisering van werkprocessen, kijk eens of alles wel moet of niet moet. Voor de ambtelijke organisatie zegt de raad dat daar iets is te vinden; daar gaat de raad structureel bezuinigen. Waarom zou de raad dat ook niet voor zichzelf doen?
De heer Maas (VOLT) begrijpt dat de griffie moet standaardiseren, maar dat daarop bezuinigd moet worden. Hij stelt vast dat er dan minder formatie komt en dan moeten de medewerkers kennelijk effectiever hun werk doen. Zijns inziens doet de griffie heel erg effectief zijn werk. Hij begrijpt nog steeds niet waarom het voorstel hier ligt.
De heer Dekkers (GroenLinks) begrijpt hieruit dat zijn argument ook te kijken naar zichzelf, niet overtuigend is. Hij vraagt de ruimte om toe te lichten waaraan hij denkt.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat de heer Dekkers sprak over het Initiatievenfonds. Dat is ook voor zijn fractie een belangrijk punt. Ook hij wil kijken naar wat te repareren is. Hij zoekt het nu binnen het eigen programma. Vanochtend was er een discussie over cultuur waarbij een busbaan te voorschijn kwam als dekking. Hij vraagt of de heer Dekkers bereid is om te kijken naar infrastructurele projecten als dekking. De heer Van Steeg is het op zich eens met dat de raad ook naar zichzelf moet kijken als het gaat om bezuinigingen. Dat neemt niet weg dat hij een dergelijke bezuiniging pijnlijk zou vinden.
De heer Dekkers (GroenLinks) is bereid om te kijken naar onderwerpen in de eigen portefeuille en zijn fractie broedt op een voorstel in die sfeer.
De heer Van Steeg (CDA) begrijpt hieruit dat de heer Dekkers bereid is om te kijken in het fysieke domein. Hij vraagt of de heer Dekkers dat zegt.
De heer Dekkers (GroenLinks) antwoordt bevestigend.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) heeft de indruk dat partijen in de raad elkaar op het verkeerde been zetten wanneer dekking gezocht wordt in het fysieke domein. Hij hoopt dat de heer Dekkers dat met hem eens is. Bezuiniging op het fysieke domein, zoals een busbaan, bespaart maar zeer beperkt de contributiemarge. Wanneer 10 miljoen euro niet geïnvesteerd wordt in een busbaan, levert dat slechts 200.000 euro op per jaar. Hij hoopt dat de heer Dekkers dat ook ziet.
De heer Dekkers (GroenLinks) is het eens met Stadsbelang Utrecht dat heel erg opgelet moet worden dat de eenmalige besparingen iets anders is dan structurele dekkingen. Hij vatte de vraag van het CDA op als de vraag naar of hij de dekkingen

zoekt in het programma Bewoners en Bestuur, of dat hij ook daarbuiten kijkt. Hij is bereid om naar buiten te kijken, en zoekt daar ook momenteel.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn met in te gaan op zijn voorstel te bezuinigen op de raadsorganen. Hij denkt aan een jaarlijkse vergoeding door raads- en commissieleden voor de catering bij en tussen vergaderingen. Of een maximum aan de reserves van de fractiebudgetten door onderbesteding. Ook denkt hij aan een onderwerp dat al door de griffie is genoemd: vereenvoudiging van de verslaglegging. En zoals hij ook noemde de standaardisering van werkprocessen van de griffie en kritisch kijken naar de taken. Misschien is kritisch te kijken naar de ongevraagde advisering die nu plaatsvindt, zo dat de gevraagde advisering goed te leveren is.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) uit zijn verbazing. Nu wordt gesproken over de kwaliteit van lokaal bestuur. Hij vindt dat dat nu onder druk komt te staan door de voorstellen van GroenLinks. Hij legt de vraag voor of Samen voor Overvecht te redden is met de bezuiniging op het eigen eten. De posten die de heer Dekkers noemt, vallen daarbij in het niet. Ondertussen doet de heer Dekkers wel schade aan het imago van de raad; alsof de raad bakken met geld naar zichzelf toe gooit. Hij vraagt of de heer Dekkers dat risico erkent.
De heer Dekkers (GroenLinks) wil dat beeld niet scheppen. Hij wil laten zien dat de raad bereid is kritisch te kijken naar de eigen uitgaven. Bij elkaar tellen de kleinere posten wel op.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) vindt het onfatsoenlijk te snijden in raadsorganen, kijkend naar de taken die de raad heeft, met de polarisatie in de samenleving, met de werkdruk die de gemeente ook uit Den Haag krijgt en de moeite die het gemeentebestuur heeft om grip te krijgen op de stukkenstroom. Hij wil ook graag contact met de stad hebben. Daarvoor is een mooi democratieprogramma. En dan zegt GroenLinks geld weg te halen van de raadsorganen om Samen voor Overvecht te kunnen doorzetten. Hij ziet die link niet en vindt dit kwalijk.
De heer Dekkers (GroenLinks) herhaalt zijn argument dat de raad ook naar zijn eigen organisatie moeten kijken wanneer de raad kijkt naar de ambtelijke organisatie. Hij vindt dat redelijk. Hij zal zien in hoeverre dit steun gaat krijgen van andere fracties.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) brengt in dat die steun niet van zijn partij komt. Hij zou graag van de heer Dekkers willen weten met welke grotere kostenposten dan de posten die hij net noemde hij denkt geld te kunnen vrijmaken. De posten die hij net noemde zijn niet veel geld. Hij vraagt waarin GroenLinks het mes echt durft te zetten. In het hele democratieprogramma? In het hele communicatieprogramma? Hij zoekt naar grotere posten.
De heer Dekkers (GroenLinks) denkt aan standaardisatie van werkprocessen, ook die vereenvoudiging die hij noemde; hij denkt daarmee een paar ton te kunnen vrij spelen.
Mevrouw Meerding (VVD) hoorde de heer Dekkers net het voorbeeld noemen van ongevraagd advies; zij begrijpt dat het dan gaat om het advies dat de griffie geeft op raadsvoorstellen waarin de griffie aangeeft dat er juridisch iets niet helemaal klopt in het voorstel met het advies aan de raad; om daarop te letten. Of dat er in een stuk de financiële paragraaf ontbreekt met het advies aan de raad dat mee te nemen. Volgens haar is dat heel waardevol. Dat versterkt de democratische positie van de raad. Zij vraagt de heer Dekkers of hij daarop wil bezuinigen.

De heer Dekkers (GroenLinks) heeft soms best wel vragen bij al die adviesjes die achter een slotje zitten; ook daarover verbaast zijn fractie zich. Hij bevestigt dat dit een van de onderwerpen is, waar zijn fractie vragen bij heeft.
Mevrouw Meerding (VVD) vindt het niet netjes van de grootste coalitiepartij om te zeggen de ambtelijke adviezen die de raad krijgt om haar controlerende taak uit te voeren, niet zo belangrijk zijn. Zij hoopt dat de heer Dekkers dat zelf ook inziet dat dat een beetje vreemd is. Zij beschouwt dat als uitvoering van de positie van de raad.
De heer Dekkers (GroenLinks) werpt tegen dat dit niet bedoeld is als uitholling van de ondersteuning van de fracties. Zijn partij onderkent dat voor kleine fracties en beginnende raadsleden meer ondersteuning nodig is dan voor grote fracties. Daaraan wil GroenLinks geen afbreuk doen, en zeker ook niet aan de kracht van de raad. Zijn fractie vindt wel dat de raad bereid moet zijn kritisch te zijn naar de eigen organisatie.
Mevrouw Meerding (VVD) geeft geen steun voor dit voorstel; haar fractie vindt dit niet netjes. Haar fractie vindt dat hiermee de positie van de raad wordt uitgehold en dat het tekort doet aan de hardwerkende mensen bij de griffie.
De heer Dekkers (GroenLinks) benadrukt dat het hem niet gaat om iets te zeggen over hoe mensen hun werk doen. De mensen van de griffie hebben een grote inzet. Die bezuiniging hoeft niet direct te worden ingevoerd. De raad heeft de tijd om rustig en zorgvuldig te kijken naar wat wel en wat niet kan. Hij verwacht dat op een nette manier te kunnen doen wanneer de tijd die er is, goed gebruikt wordt.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) hoorde de heer Dekkers praten over de maaltijden die gratis worden verstrekt aan raadsleden. Ooit is daarvoor een vergoeding gevraagd. Geen enkele van de fracties heeft ooit daaraan betaald.
De heer Dekkers (GroenLinks) heeft zich inderdaad daarover verbaasd. Destijds toen betaald werd ging dat met administratieve rompslomp. Hij verbaasde zich er over dat de fracties er geen factuur meer voor kregen. Dat telt bij elkaar op. Dat dekt niet de hele bezuiniging op het Initiatievenfonds. Hij vindt wel dat de raad daar naar moet kijken.
De heer Şimşek (DENK) vindt dat heer Dekkers een feitelijke uitholling van de democratie weet te verpakken als een soort moreel appel. Wanneer bezuinigd wordt op het ambtelijk apparaat, moet de raad ook op zichzelf bezuinigen. Hij merkt op dat steeds minder mensen vertrouwen hebben in de politiek. Hij vraagt de heer Dekkers welk signaal hij denkt af te geven aan al die mensen die al geen vertrouwen meer hebben in de politiek. Het gaat om de controle van de zittende macht.
De heer Dekkers (GroenLinks) draait dit verhaal om. Wat zal de reactie zijn van de mensen die geen vertrouwen hebben in de politiek wanneer de raad zegt dat het ambtelijk apparaat moet bezuinigen, zonder bereid te zijn naar zichzelf te kijken? Bovendien denkt hij dat niet veel Utrechters zich daarover druk maken.
De heer Şimşek (DENK) vindt dat gemakkelijk gezegd door de grootste coalitiepartij. Hij brengt in dat de partij al veel besluiten heeft doorgedrukt waarvoor in de stad geen draagvlak was. Die partij beperkt de raad in het uitvoeren van zijn controlerende taak. Hij vraagt hoe GroenLinks dat ziet.
De heer Dekkers (GroenLinks) herhaalt zijn betoog.
De heer Şimşek (DENK) vat samen dat GroenLinks als grootste partij de griffie ontlast door zelf geen beroep te doen op de griffie, zo dat meer overblijft voor de kleine fracties. Hij ziet dat als enige route om dit in goede banen te leiden.
De heer Dekkers (GroenLinks) verwerpt deze stelling als feitelijk niet waar.
De heer Stam (PvdA) vraagt welke werkprocessen de heer Dekkers wil standaardiseren.

De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat dergelijke argumenten als standaardisatie, het slim organiseren ook genoemd worden bij bezuinigingen op het ambtelijk apparaat. Hij vindt dat niet passend om dit uit te werken in deze vergadering. De raad heeft de tijd om daar kritisch naar te kijken; hij stelt voor dat ook te doen.
De heer Ait Daoua (D66) begrijpt dat heer Dekkers hierop een paar ton wil besparen; hij vraagt zich af of dat mogelijk is met standaardisering van een werkproces.
De heer Dekkers (GroenLinks) brengt in dat hij een aantal onderwerpen heeft genoemd. Die kunnen samen optellen. Hij stelt voor na te gaan of dat lukt.
De heer Ait Daoua (D66) vindt dat het dan nog steeds vaag blijft voor hem hoe dat zit. Een werkproces standaardiseren levert geen ton op, laat staan 4 ton.
De heer Dekkers (GroenLinks) heeft ook andere onderwerpen genoemd.
De heer Paalman (HORIZON) ervaart als kleinste partij de hulp van de griffie als prettig.
De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat GroenLinks het meeste zal bijdragen aan de bezuiniging op de fractiebudgetten.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) spreekt de heer Dekkers aan op het volgende. Er is in de raad een aantal fracties, met een enorm eigen vermogen, meer dan nodig is om de fractie te laten draaien. Hij vraagt of de heer Dekkers voorstelt dat alles boven de 35% van de jaarlijkse begroting kan worden teruggestort naar de gemeente, naar de algemene middelen.
De heer Dekkers (GroenLinks) heeft geen concreet percentage genoemd. Dit is één van de dingen die hij noemt. Hij geeft de heer Bos gelijk; gesproken zou moeten worden over het precieze percentage. Dat is misschien wel anders voor het eerste jaar van een periode.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn. Hij weet dat het Initiatievenfonds voor meer fracties van belang is. Hij zoekt graag met andere fracties naar dekkingen voor het beperken van de bezuinigingen die brede steun kunnen vinden.
Bij een eventuele bezuiniging op het Initiatievenfonds zal ervoor gezorgd moeten worden dat het fonds niet opeens op is en dat in de laatste periode van het jaar geen aanvragen gedaan kunnen worden. Het maximum voor aanvragen is net verhoogd naar 35.000 euro. Zijn fractie wil het maximum niet verlagen voor de initiatieven met de inzet van vergoedingen voor medewerkers of vrijwilligers met een driejarige periode om zich waar te maken; de kraamkamer voor nieuwe initiatieven met een goede begeleiding in de zoektocht naar duurzame financiering van het initiatief, zonder garantie dat de gemeente kan leveren. Misschien moet gedacht worden bijdragen voor fysieke aanvragen zoals verkeersmaatregelen, groen, speelplekken. Dat betekent overigens wel dat meer bijgedragen moet worden vanuit de normale programma's. Hij krijgt graag de reactie van het college.
Verschillende keren heeft GroenLinks benadrukt dat Samen Stad Maken inzet vraagt van de hele organisatie en niet afhankelijk moet zijn van de medewerkers die betaald worden vanuit het programma Bewoners en Bestuur. De wethouder heeft bij de bespreking van de beleidsnota Samen Stad Maken al toegezegd dat de raad meer inzicht en grip krijgt op de inzet die door andere programma's geleverd wordt. Hij kijkt ernaar uit en hij kijkt graag mee naar voorstellen voor dekking voor het niet doorvoeren van de bezuiniging op Samen Stad Maken.

De heer Van Steeg (CDA) begint zijn bijdrage met Veiligheid. Deze Voorjaarsnota geeft voldoende aanleiding om dit onderwerp aan de orde te stellen.

In zijn interruptie noemde hij al de bezuiniging op preventie. Hij vraagt de burgemeester hoe zij die bezuiniging ziet en hoe het college tot die keuze is gekomen, juist in het licht van de balans tussen preventie en repressie. Hij krijgt graag de reactie van de burgemeester.
Er zijn 28.000 bewonersmeldingen, zo las hij in de antwoorden op de schriftelijke vragen. De helft moet dan datagestuurd worden afgehandeld. Dat lijkt zijn fractie onhaalbaar. Hij vraagt hoe de burgemeester dat traject ziet in die richting. Dit ook in het licht van het rapport van de Rekenkamer over handhaven. De eerste aanbeveling van de Rekenkamer luidt: neem altijd contact op met melders die hun telefoonnummer achterlaten, leg uit wat er met de melding wordt gedaan en hoe de onderliggende problematiek wordt aangepakt. Dat lijkt hem ingewikkeld zeker in het licht van de keuze die wordt gemaakt. Hij vraagt de burgemeester hoe dat eruit ziet. Wat hem betreft kijkt hij samen met de VVD wat daaraan te doen is.
Over Wijkveiligheid is gezegd dat een deel van het budget niet is uitgegeven. Het gaat om het fysiek domein. Dat is op zich net iets anders dan directe veiligheid. Hij vraagt hoe het bestaat dat 200.000 euro jaarlijks niet wordt uitgegeven aan wijkveiligheid terwijl deze raad heel vaak gezegd heeft daarop extra te investeren, ook als het gaat om fysieke plekken, als het gaat om straatintimidatie. Hij krijgt graag de reactie van de burgemeester.
Hij gaat in op de huwelijksleges; die worden opnieuw verhoogd naar 85%. Dat maakt het huwelijk in Utrecht heel onaantrekkelijk. Dan gaat het niet alleen om de verhoging van de leges, maar ook om de externe locatie die heel duur is.
De heer Maas (VOLT) is in Utrecht getrouwd, heeft daarvoor betaald en hij zou het zo weer doen. Hij vraagt het CDA of het CDA niet van mening is dat het heel normaal is om dit soort leges kostendekkend te maken.
De heer Van Steeg (CDA) bevestigt dat trouwen een bepaalde prijs heeft, maar wat hem betreft mag het ook aantrekkelijk gemaakt worden voor mensen die willen trouwen. Hij ziet steeds maar weer dat de leges verder worden opgehoogd. Hij vindt het jammer. Hij noemt ook de duurder wordende bijkomende kosten. Zijn fractie zal een voorstel doen daaraan iets te doen.
De heer Maas (VOLT) brengt in dat de gemeente diensten levert, de diensten kosten geld. Hij vindt dat de kosten van de geleverde diensten gedekt moeten zijn. Hij vraagt of het CDA dat geen logische afweging vindt.
De heer Van Steeg (CDA) bevestigt dat daartegenover een vergoeding mag staan. Er staat een stevige vergoeding tegenover. Hij attendeert de heer Maas op de lijst met leges. Die zijn niet allemaal 100% kostendekkend. De afweging die daarin gemaakt wordt, is het belang voor de stad, hoe gastvrij de stad wil zijn, hoe de stad om wil gaan met ondernemers - de leges worden fors verhoogd. De keuze ligt bij het CDA anders. De verhoging gaat wat hem betreft ten koste van de gastvrijheid. Hij vindt dat daaraan iets gedaan moet worden.
Mevrouw Kolenbrander (Student & Starter) is dan benieuwd of het CDA van mening is dat alleen de leges op het huwelijk niet kostendekkend hoeven zijn, of gaat het het CDA ook om andere leges.
De heer Van Steeg (CDA) antwoordt dat niet alle leges kostendekkend zijn. Enkele leges zijn helemaal niet kostendekkend. Dit zal per geval afgewogen moeten worden. Voor hem hoeft niet elke lege 100% kostendekkend moet zijn.
De heer Dekkers sprak over het Initiatievenfonds. Ook het CDA vindt het overeind blijven van dat fonds heel belangrijk. Het zijn juist de initiatieven vanuit de wijken die

het gemeentebestuur graag wil stimuleren. Hij vindt het jammer daarop te bezuinigen. Hij verneemt graag wat daarop te doen is.
De VVD sprak over de fysieke wijklocaties; daar wordt beperkt bezuinigd. In het kader van Samen Stad Maken is een motie aangenomen over de zichtbaarheid van het stadskantoor in de wijk. Zijn vraag is hoe dat dan te doen - wanneer daarop bezuinigd wordt, vraagt hij hoe de bezuiniging te rijmen is met de wens om het stadskantoor zichtbaar te maken/te houden.
Hij vindt dat in deze Voorjaarsnota Vleuten De Meern er slecht van afkomt; dat gaat over het Wijkservicecentrum, een sporthal gaat niet door; hij sluit zich in dat opzicht aan bij de opmerking van de VVD.
Hij stipt de verkiezingsborden aan - motie 35 wordt niet uitgevoerd. Hij vraagt waarom die motie niet wordt uitgevoerd.
Tenslotte gaat hij in op het handhavingdossier. De raad heeft een raadsbrief gekregen in 2024 over procedures.
De heer Koning (D66) gaat in op de motie 35 van vorig jaar over de verkiezingsborden. Ook zijn fractie viel het op dat die motie niet wordt uitgevoerd. Hij begrijpt dat enerzijds; destijds werd al gezegd dat er geen geld voor is. Hij vraagt het CDA of het klopt dat de voorbedrukte borden wel worden geplaatst.
De heer Van Steeg (CDA) hoopt dat dat correct is. Hij gaat ervan uit dat de partijen gezamenlijk optrekken om de verkiezingen op een goede manier uit te dragen in de wijken. Daarin moet geïnvesteerd blijven worden. Hij denkt dat dit de achterliggende vraag is van de heer Koning.
De heer Koning (D66) antwoordt bevestigend. Zijn andere vraag gaat over dat het jammer is dat deze motie niet uitgevoerd wordt. Het is juist dat de motie ongedekt was. Hij ziet ook dat er verkiezingen aankwamen die op stel en sprong bekostigd moesten worden waartegenover een enorm budget staat en dan de vraag of deze zeer bescheiden bijdrage daarin niet had meegenomen kunnen worden voor het uitvoeren van motie 35.
De heer Van Steeg (CDA) heeft zich ook in andere moties sterk gemaakt om met de verkiezingsborden te investeren in de zichtbaarheid. Hij stelt voor na te gaan hoe dat zo goed mogelijk kan; hij vindt dit cruciaal om goed te doen.
Hij vraagt op korte termijn een geactualiseerde brief over het handhavingdossier.

De heer Koning (D66) brengt in dat preventie en repressie hand in hand gaan voor zijn fractie. Bij de bespreking van de jaarstukken gaf zijn fractie al aan dat het dit college behoorlijk goed gelukt is om te intensiveren op veiligheid. Ook al ziet hij dat nu iets van de investeringen verminderd wordt, geeft de gemeente Utrecht vele miljoenen meer uit aan dit beleidsterrein dan een paar jaar terug. Hij vindt dat goed omdat de stad flink gegroeid is.
Veiligheid is ook een domein waar zijn fractie met een gezond kritische blik naar kijkt; dat uit zich soms ook in stevige debatten. Ook in het komend jaar, wanneer het weer zal gaan over de bevoegdheden van de burgemeester, en de APV-wijzigingen die aanstaande zijn.
Soms zijn kleine dingen voor zijn fractie heel belangrijk. Als voorbeeld noemt hij de deurbelcamera's waarover inmiddels een publiekscampagne is geweest. Hij dankt de burgemeester en de ambtenaren daarvoor. De camera's zijn per definitie gericht op de openbare ruimte. Daar horen regels bij. Hij vraagt wat de burgemeester ervan vindt dat de politie de camera's heeft gepromoot. Wil de burgemeester in de

Driehoek bespreken dat de politie het publiek informeert over dat deze camera's niet gericht mogen worden op de openbare ruimte.
Op 25 oktober sprak de burgemeester in de commissie uit “Het college brengt de aandacht voor femicide onder in de multi disciplinaire aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Hulpverlening en justitie werken ook aan dit dossier samen en in de komende tijd zal het college hierop actiever zijn.” Hij vindt het heel mooi, want aandacht hiervoor, zoals in de Tweede Kamer, vindt hij heel erg belangrijk. D66 wil in het najaar een voorstel indienen om femicide verder aan te pakken. Dat voorstel is nu nog niet gereed, maar het college wil kijken of het aan te sluiten is op de aanpak straatintimidatie, of dat het ten laste kan gaan van de aanpak jongerenoverlast. Zijn fractie is van plan dat te regelen bij de begrotingsbehandeling. Zijn fractie wil graag van de burgemeester weten of zij heil ziet in het verkennen van dekking in een van deze programma's. Hij dankt de burgemeester alvast voor haar reactie.

De heer Ait Daoua (D66) gaat in op organisatie, burgerzaken en dienstverlening. Hij merkt op dat zijn fractie veel waarde hecht aan laagdrempelige toegang tot dienstverlening voor iedereen. Het college heeft zich ingezet om de dienstverlening te verbeteren, maar nu ziet zijn fractie het voornemen om enkele kanalen af te schalen, zoals het plan stoppen met videobellen met ingang van 2026 en de Utrecht Nieuwsbrief af te schaffen. Hij vindt het zorgelijk. Hij vindt videobellen een belangrijk alternatief voor de balie, zeker voor de inwoners die fysiek niet gemakkelijk op locatie kunnen komen. Het werk is beperkend voor toegang, en dat zonder alternatief. Daarnaast betekent het stoppen van de Utrecht nieuwsbrief minder directe communicatie met de inwoners, en dan vooral ouderen en mensen zonder internet. Die leunen daar sterk op. Soms hebben kleine veranderingen grote gevolgen. Om die reden vraagt hij het college of er goedkopere alternatieven zijn, zoals het verder uitbreiden van digitale dienstverlening of een ander alternatief.

De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) merkt op dat in de programma's Bestuur en Veiligheid ook zijn fractie veel bezuiniging ziet waarmee zij niet blij is. Hij refereert aan de inbreng over global calls en het Initiatievenfonds. Wat dat betreft herhaalt hij zijn vraag van vanochtend over het Initiatievenfonds en Samen voor Overvecht: is het college het met zijn fractie eens dat het wegbezuinigen of kleiner maken van dergelijke initiatieven de buurten minder sociaal, groen en leefbaar zullen maken? Welke nieuwe inzet levert het college dan wel om dit te voorkomen?
Hij vindt het jammer dat de streep gaat door het Burgerberaad. Zijn fractie had graag nog een klimaatberaad gezien. Het college zegt dat het beraad nog niet is wegbezuinigd; hij hoopt dat het nog gaat komen.
Ook zijn fractie is ongelukkig met het halveren van handhavers bij meldingen van bewoners. In het debat over het vuurwerk benadrukt hij dat handhavers nodig zijn voor het oppakken van afstekers. De bewoners zijn de ogen en oren voor het aanhouden van een heterdaadje. Hierover zijn al enkele vragen gesteld. Zijn fractie vreest dat deze bezuiniging leidt tot minder vertrouwen in de lokale overheid. Hij vraagt hoe de burgemeester dat risico van minder vertrouwen ondervangt.
In de voortgangsrapportage nota kapitaalgoederen ziet hij dat blijvend geïnvesteerd wordt in Werk 3.0. Hij las dat het stadskantoor verbouwd wordt; hij kreeg de bevestiging dat de ruimte en techniek stapsgewijs worden aangepast ten behoeve van het flexibel werken. Hij roept het college op hiermee sober om te gaan. Verbouwingen en nieuwe technieken kosten veel geld. Hij vraagt welke mogelijkheden het college ziet

om minder uit te geven aan werkplekaanpassingen. Is het college bereid daarop te gaan besparen. Dit zegt hij niet alleen om het financiële maar ook vanwege het milieu. Nieuwe spullen kosten grondstoffen.
Zijn laatste punt gaat over de “reis naar plantaardig”; er loopt een pilot over het eten in bedrijfsrestaurants. Hij leest in de tweede fase dat het aanbod inmiddels 80% plantaardig is en 20% dierlijk; hij vraagt vanwege de pilot hoe het college verder zal omgaan met de balans, hoe gaat het college hiermee verder? Is de pilot nu gestopt? Hij hoopt dat de pilot niet gestopt is. Hij vraagt de toezegging van de wethouder hiermee door te gaan.
Hij is geïnformeerd over koffiemachines met vegan melkpoeder. Besloten is slechts twee machines in het hele stadskantoor te voorzien van vegan melk. Dat is te weinig in zijn ogen, ook omdat het meer aan energie kost dan dat het daadwerkelijk klimaatwinst oplevert. Hij noemt het liftgebruik in dit verband van mensen die deze melk willen. Hij vraagt of de wethouder dat ook ziet. Kan de wethouder toezeggen dat er meer machines komen met vegan melk – 4 of 8. Kan de wethouder anders faciliteren dat er bij elke koffiemachine een pak vegan melk komt te staan; dat lijkt hem het meest gemakkelijk.

De heer Stam (PvdA) gaat in op de persoonsgebonden aanpak in het kader van Veiligheid. Grenzen stellen en perspectief in beheer is in de raad besproken. Nu staat deze nota deels op de bezuinigingenlijst. Hij vraagt de burgemeester de reflectie op hoe te voorkomen dat deze mooie uitgebalanceerde Utrechtse aanpak niet teveel doorschuift naar enkel repressie; hij refereert aan de desbetreffende inbreng van het CDA.
Hij noemt het rekenkamerrapport dat na de vakantie besproken zou worden. Hij legt de vraag voor of de voorgenomen bezuinigingen het onmogelijk gaat maken de conclusies uit het rekenkamerrapport uit te voeren zonder wijzigingen die in de raad te maken zijn. Hij krijgt daarop ook graag de reflectie.
Hij gaat in op participatie van zijn collega de heer Van der Zweth. Uitgebreid is gesproken over Samen Stad Maken. De bezuinigingen op Samen Stad Maken en het Initiatievenfonds zijn al vaker langs gekomen. Dat is ook voor zijn fractie een hard gelag. Hij vraagt hoe de wethouder ervoor gaat zorgen dat er voldoende plek blijft in de buurt om te voorkomen dat de afstand tot de overheid te groot wordt. Hij refereert aan de motie die vorige week is aangenomen om in de wijk te gaan werken.
Zijn oproep is ook nadrukkelijk de koppeling te maken met de Buurtagenda's in Overvecht en Kanaleneiland, in Parkwijk en delen van Zuilen en Ondiep om daar waar het het meest nodig is dicht bij de overheid te staan en dichtbij de Buurtagenda's in de samenwerking.
Hij gaat in op een punt van mevrouw Raaijmakers in het kader van P&O. Bezuinigd zal worden op het eigen apparaat: 25 miljoen euro. Zijn oproep is aan de wethouder eerst te kijken naar de externe inhuur. Dat biedt ook kans anders om te gaan met de organisatie. Bij technische vragen bleek dat al eerder in het verleden. Nu zit de gemeente Utrecht al een aantal jaren boven de Roemernorm ondanks de brede wens in de raad en de desbetreffende aangenomen motie vorig jaar. Hij pleit ervoor de 10% op te leggen als taakstelling.
Hij gaat in op Uthiek. Hij vraagt of dat wordt afgeschaft. Hij pleit ervoor na te gaan of dit de grote impact heeft voordat overgegaan wordt tot verminderde inzet. In de ambtelijk begeleidende brief staat dat het weinig impact gaat hebben. Deze organisatie gaat kijken naar het effect van algoritmes en systemen op de Utrechtse

bevolking, of de Utrechtse organisatie. In de afgelopen tijden is gebleken dat ethische vraagstukken (DUO, belastingdienst) heel veel gevolgen hebben. Hij vraagt hoe de wethouder dit ziet.
Hij gaat in op de verminderde inzet bij P&O. Hij vraagt hoe straks Inclusie en Diversiteit geborgd blijven in de organisatie. Hoe zorgt het college ervoor dat dit daadwerkelijk bij de afdeling landt en wordt meegenomen in het beleid.
Hij stipt de MBO–stages aan namens zijn collega de heer Talhaoui. Over de doelstelling van 150 MBO stagiaires in de gemeentelijke organisatie, vraagt hij of de wethouder het met zijn fractie eens is dat de gemeente het goede voorbeeld moet geven en dat de organisatie na twee jaar teleurstelling nu resultaten moet boeken. Een groot aantal MBO studenten zoekt naar stageplaatsen. Die moeten nu mogelijk weer teleurgesteld worden. Hij vraagt of de wethouder hierop gaat reageren en vertellen wat gedaan wordt om de stages te coördineren en te bewerkstelligen. Waarom leek de doelstelling eerst wel gehaald te worden en twee maanden later niet. Wat is in de tussenliggende periode van twee maanden gebeurd?

De heer Maas (VOLT) heeft tot zijn geluk veel informatie gekregen van burgers over hoe de bezuinigingen vallen.
In zijn beleving valt de discrepantie tussen het Sociaal Domein in het fysieke domein nog wel in het nadeel uit van het Sociaal Domein.
Het heeft zijn fractie verbaasd dat hij in de bekostiging van de bovengemeentelijke belangen noch in de Voorjaarsnota, noch in de UBA-lijst vond. Ze staan wel in de jaarstukken en er wordt geld aan uitgegeven. Hij gaat voorstellen daar 5-10% op te bezuinigen. Hij vraagt de reactie van de burgemeester.
Tot zijn spijt ziet hij ook dat er flink bezuinigd wordt op het Initiatievenfonds, Samen Stad Maken en Samen voor Overvecht, zoals al meer partijen hebben ingebracht. Hij houdt zijn hart vast en zal met plannen komen om dit waar mogelijk te verzachten.
Hij zoekt nog naar de juiste bekostiging. Hij zal die zeker zoeken in het ruimtelijk domein.
Hij gaat ook op zoek naar geld voor nieuw burgerberaad.
Hij vindt het vreemd dat bezuinigd gaat worden op de effecten van ondermijnende criminaliteit, maar niet op de preventieve inzet van THOR. Wellicht mist hij de inhoudelijke discussie. Hij vraagt een toelichting van de burgemeester op hoe deze keuze tot stand is gekomen.
In het rekenkamer rapport over lastig handhaven wordt bovendien duidelijk dat het budget van THOR verdeeld is over ongeveer de elf potjes. Hij vraagt of de burgemeester kans ziet om uit te zoeken hoe dat te verbeteren is zodat THOR zelf meer verantwoordelijk is voor het maken van keuzes en daarmee de flexibiliteit wellicht verbetert.
De heer Koning (D66) kan op zichzelf dat pleidooi volgen. Aan de andere kant vindt hij het prettig dat de raad aan de knoppen zit. Hij vraagt of de heer Maas het daarmee eens is.
De heer Maas (VOLT) is het daarmee eens. Maar hij heeft gemerkt in het Rekenkamerrapport dat die keuzes soms lastig zijn; hij zoekt een manier om dat efficiënter te doen. Hij heeft daarop ook niet direct een antwoord. Om die reden vraagt hij of de burgemeester daar iets van wil onderzoeken.
In het kader van personeel merkt hij op dat Utrecht 7,5 miljoen gaat investeren om bezuinigingen in de hervormingen mogelijk te maken. Daarvan betreffen vijf het personeel. Daar moet dan 25 miljoen euro opgehaald worden. Daarnaast is 1 miljoen

gereserveerd voor de financiële functie. In de eerste UBA-lijst stonden ideeën die ongeveer 12 miljoen zouden kunnen opleveren in relatie tot personeelsbudgetten. Hij vraagt of de 7,5 of 8,5 miljoen wellicht een beetje ruim begroot is.
Er zijn ongeveer 25 directies. Hij vindt dat veel. Binnenkort komt er nog een directie bij. Hij heeft met de wethouder gesproken over hoe realistisch het is om te gaan sturen op bijvoorbeeld het verwijderen van een managementlaag uit de organisatie. De wethouder geeft daarover ideeën over hoe dat vorm te geven en hoe met deze bezuiniging efficiëntie te verbeteren is. De accountant heeft in zijn managementletter al een aantal aanbevelingen gedaan voor de ambtelijke organisatie; in hoeverre worden die hierbij betrokken? Hij denkt voorstellen te gaan doen over hoe zijn fractie hiertegen aankijkt.
De heer Snijder (Student & Starter) vraagt of de heer Maas iets van een richting kan meegeven als het gaat om de bezuiniging op het Initiatievenfonds en Samen Stad Maken.
De heer Maas (VOLT) brengt voor het voetlicht dat gisteren al uitgebreid is gesproken in het kader van Financiën over voorbeelden van bezuinigingen: leges, vermakelijkheidsretributie. In het ruimtelijke domein wil zijn fractie kritisch kijken naar projecten. Hij noemt in dit verband natuurpark Zuilen.

De heer Snijder (Student & Starter) pleit sinds zijn bestaan voor meer vormen van digitale participatie. Zijn fractie gelooft daarin. Het biedt jonge mensen een laagdrempelige manier om mee te doen en contact te maken met de stad. Hij vindt het jammer dat de geplande intensivering uit het coalitieakkoord nu geschrapt is in de Voorjaarsnota. Inleveren op Samen Stad Maken heeft namelijk gevolgen voor het contact met de stad, de laagdrempeligheid, de digitale bereikbaarheid, de ruimtelijke ordening en ook op de grote cultuuromslag die gezamenlijk bewerkstelligd moet worden. Zijn fractie vraagt de wethouder hoe zij de intensivering wil compenseren zodat jongeren nog steeds even betrokken raken en verbonden blijven met de gemeente en de stad.

Mevrouw Kolenbrander (Student & Starter) gaat in op de openbare orde. Sinds vorige week is het maken van seksueel intimiderende opmerkingen op straat, in winkels en op sociale media landelijk strafbaar en kunnen slachtoffers daarvan aangifte doen. Student & Starter is trots, trots op Utrecht, trots op dat Utrecht een van de eerste steden is die hierop gaat handhaven. Haar fractie is benieuwd naar de voortgang van deze pilot; zij vraagt de toezegging van de burgemeester de raad op de hoogte te houden en in de evaluatie nadrukkelijk de ervaringen van slachtoffers mee te nemen.
Zij vraagt aandacht voor het belang van B1 taalgebruik. In de afgelopen tijd ontving zij brieven van het college die ingewikkeld of erg technisch van aard zijn. Zij geeft een voorbeeld van een zin uit de raadsbrief over Maatregelen Jeugd: “Aan deze tafel bespreken deelnemers casuïstiek die in principe illustratief is voor een reikwijdtevraagstuk.” Dit is een brief over een gevoelig onderwerp die voor Utrechtse ouders van groot belang zou kunnen zijn. Dit taalgebruik maakt het voor de betreffende ouders lastig om te begrijpen wat Utrecht van plan is met de aanpak van hun kind. Zij vraagt het college om beter te letten op het gebruik van B1 taal. Zij ziet hierop ook graag een plan van aanpak komen. Zij vraagt of de verantwoordelijke wethouder dat kan toezeggen.
De heer Paalman (HORIZON) begrijpt dat het hier over de raadsbrieven gaat.

Mevrouw Kolenbrander (Student & Starter) antwoordt met “onder andere, beleidsstukken.”
De heer Paalman (HORIZON) is het helemaal eens over als het gaat om overheidscommunicatie richting burgers. Hij vindt het fijn wanneer burgers raadsbrieven lezen; raadsbrieven die in principe voor de raad bestemd zijn. Dan is het misschien niet heel erg wanneer die niet in B1 taalgebruik zijn opgesteld. Zeker wanneer het gaat om ambtelijke taal die gebruikt moet worden in raadsbrieven om een bepaalde gedachte over te brengen. Of ziet Student & Starter dat anders?
Mevrouw Kolenbrander (Student & Starter) ziet dat anders. Zij vindt het persoonlijk ook prettig wanneer begrijpelijke taal wordt gebruikt.
De heer Paalman (HORIZON) is voorstander van eenvoudige taal richting de burgers. Hij kan zich voorstellen dat het voor de raad en voor het functioneren van de raad het handig is als bepaalde jargon en bepaalde termen gebruikt blijven worden. Hij wil voorkomen dat de brieven in een taal geschreven worden die voor de raadsleden onnodig simpel is.
Mevrouw Kolenbrander (Student & Starter) hoorde geen vraag en vervolgt haar betoog in haar termijn. Zij gaat in op Diversiteit en Inclusie. Zij merkt op dat er nog steeds ongelijkheid is tussen mannen en vrouwen, ook in Utrecht. Wat haar betreft heeft iedereen gelijke kansen nodig om tot gelijke rechten te komen. Daarom vindt haar fractie dat er een plek gecreëerd moet worden waar alle vrouwen zich welkom en gehoord voelen. Andere steden zoals Amsterdam gingen Utrecht voor. De berichten zijn enorm positief. Student & Starter ziet om die reden graag een Vrouwenrechtswinkel komen in Utrecht. Zij vraagt of de wethouder bereid is zich daarvoor in te zetten en het gesprek aan te gaan met de universiteit en andere organisaties die hiervoor opkomen.

De voorzitter kondigt de laatste inbreng aan van de heer Şimşek in deze commissie.

De heer Şimşek (DENK) merkt op dat deze week een gitzwarte bladzijde markeerde in de Nederlandse geschiedenis. Deze week werd een extreem rechts kabinet gepresenteerd onder leiding van de PVV. Wat een extraparlementair kabinet moest worden, is in de praktijk een kabinet vol PVV politici die de meest racistische, islamofobe, en extreemrechtse uitingen hebben gedaan. Nederland wordt, mede dankzij de VVD, geregeerd door een partij die vindt dat het straatbeeld in Nederland ontdaan moet worden van moskeeën, minaretten, hoofddoeken en Jalaba’s. Een partij die 20 jaar lang groepen in de samenleving tegen elkaar uitspeelde en moslims als tweede rangs burgers wegzette zonder recht op een religie. Die partij zit nu aan de knoppen in het land.
De woorden van Wilders en zijn medestanders hebben invloed gehad. Die hebben invloed gehad op de veiligheid van minderheden en in het bijzonder op de veiligheid van moslims. Bekladdingen, vernielingen en brandstichting aan moskeeën tot aan moslimvrouwen die op straat worden belaagd, bespuugd, uitgescholden of discriminerend bejegend of van wie de hoofddoek wordt afgetrokken.
Vandaag wordt gesproken over veiligheid. DENK heeft er geen enkel vertrouwen in dat de veiligheid van moslims en andere minderheden in deze stad in goede handen is in het extreemrechtse kabinet, geleid door de PVV. Daarom vindt hij het juist in deze tijd belangrijk dat een stad als Utrecht zich extra hard gaat maken dat Utrecht een stad is van iedereen en dat iedereen hier zichzelf moet kunnen zijn en dat iedereen hier veilig over straat moet kunnen. Zijn fractie heeft zich daarvoor altijd hard

gemaakt en zal dat in de komende tijd ook in het bijzonder blijven doen. Utrecht gaat deze maand van start met een proef op handhaving op seksuele intimidatie in het openbaar. Dit hangt samen met de nieuwe wet op seksuele misdrijven.
DENK steunt dat van harte. In de Utrechtse aanpak van straatintimidatie is er aandacht voor verschillende vormen van straatintimidatie, waaronder racistische islamofobe, en antisemitisch gemotiveerde intimidatie zoals naar mensen met een zichtbare religieuze uiting. Juist nu vindt hij het van belang om door te pakken en de aandacht uit te breiden naar andere vormen van straatintimidatie. Hij vraagt of de burgemeester bereid is de mogelijkheden te verkennen de proef die nu gedaan wordt op het strafbaar stellen van seksuele intimidatie, breder te trekken en uit te breiden naar andere vormen van straatintimidatie. Hij krijgt hierop graag de reactie.
De heer Koning (D66) steunt het wetsvoorstel dat onlangs is aangenomen en dat hiervoor ook meer mogelijkheden biedt. D66 heeft in DENK altijd een partner gezien in het besef dat het moeilijk is om deze wetgeving te maken omdat het kan schuren met de vrijheid van meningsuiting. Hij vraagt of de heer Şimşek dat met hem eens is.
De heer Şimşek (DENK) antwoordt bevestigend. Hij ziet niet helemaal de relatie met zijn inbreng. Misschien kan de heer Koning dat verduidelijken.
De heer Koning (D66) vindt [de bevestiging] fijn en geruststellend; zijn fractie is van mening dat goed gekeken moet worden of een aanpak te creëren is die effectief is. Dat moet de aanpak die nu ingezet wordt bewijzen. Dat is de achtergrond van zijn opmerking.
De heer Şimşek (DENK) benadrukt dat er meerdere groepen zijn die zich onveilig voelen en daadwerkelijk onveilig zijn in het openbaar. Zoals het er naar uitziet gaat dat niet beter worden onder het nieuwe kabinet. Zijn oproep is vooral na te gaan waar de proef breder is te trekken naar meerdere groepen en meerdere vormen van straatintimidatie. Hij is erg benieuwd naar de visie van de burgemeester.
De heer Koning (D66) kan het daarin goed vinden met DENK.
De heer Şimşek (DENK) vindt het fijn om dat te horen. Hij vervolgt zijn inbreng met in te gaan op de raadsbrief van 27 juni waarin de burgemeester het goede nieuws aankondigt om in de komende jaren geen koffieshops te vestigen op bedrijventerrein nieuw Overvecht en op de Amsterdamse straatweg. Daarvoor pleitte zijn fractie al langer. Wat hem betreft gaat de stap niet ver genoeg. Het college geeft in de raadsbrief terecht aan dat het bedrijventerrein Nieuw Overvecht en de omgeving van de Amsterdamse straatweg en de Amsterdamse straatweg zelf kwetsbare gebieden zijn met veel uitdagingen op het gebied van leefbaarheid en economische ontwikkeling. Dit geldt ook voor de rest van de wijk Overvecht en ook voor de wijk Kanaleneiland. De aanwezigheid van koffieshops in kwetsbare wijken kan leiden tot een toename van criminaliteit en overlast. Dat ondermijnt de leefbaarheid en veiligheid van deze wijken. Ook kan het vestigen van koffieshops negatieve gevolgen hebben voor de jeugd die dan meer blootgesteld worden aan drugsgebruik. Zijn fractie wil dat juist voorkomen. Het behouden van de leefbaarheid van Kanaleneiland en Overvecht zal wat zijn fractie betreft grotere prioriteit moeten krijgen, zeker kijkend naar de tijd waarin de stad nu verkeert met een groot handhavingtekort. Hij krijgt daarom graag een toezegging van de burgemeester om het besluit geen koffieshops te vestigen op het bedrijventerrein nieuw Overvecht uit te breiden naar de gehele wijk Overvecht en Kanaleneiland. Daarnaast zou zijn fractie ook graag zien dat de koffieshops niet meer in woonwijken worden gevestigd, ook in het licht van de leefbaarheid van wijken.

De heer Dekkers (GroenLinks) vraagt of DENK het wellicht juist als een probleem ziet dat op dit moment Utrecht veel minder koffieshops heeft in de stad dan dat eigenlijk gewenst is vanuit [het gegeven] dat meerdere kleinere koffieshops verspreid over de stad niet is waar te maken.
De heer Şimşek (DENK) is de koffieshops liever kwijt dan rijk. Zeker wanneer gesproken wordt over woonwijken, zeker wanneer het gaat over kwetsbare wijken als Overvecht en Kanaleneiland, vindt hij het niet goed om koffieshops te vestigen. Hij herhaalt zijn argumenten.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn. Hij kan zich aansluiten bij vragen die gesteld zijn.

De heer Van Bergen (ChristenUnie) ziet zich ook binnen deze commissie geconfronteerd met pijnlijke bezuinigingen. Hij vindt dat in veel gevallen het een goed moment om als overheid terug te vallen op de kracht die in de samenleving zit. Vorige week werd een motie aangenomen van zijn fractie die de samenwerking zocht met uitsmijters als het gaat om het vrijhouden van geleidestroken op de stoep. Zijn fractie ziet dit soort samenwerking graag vaker. Hij denkt bijvoorbeeld aan het betrekken van cafés als het gaat om orde en veiligheid tijdens het uitgaan. Hij is benieuwd hoe de burgemeester hierover denkt.
Een aantal nuttige dingen is al gezegd over veiligheid, ook in combinatie met het Rekenkamerrapport. Hij sluit zich graag aan bij de vragen die hierover gesteld zijn.

Waar het gaat om de dienstverlening van de gemeente Utrecht, bellen mensen zo'n 1500 keer per jaar via video naar de gemeente. Het lijkt zijn fractie goed die mogelijkheid te behouden in het kader van toegankelijkheid. Dan zijn ook chronisch zieke mensen of mensen die vanwege hun fysieke beperking moeilijk naar het stadskantoor kunnen komen, goed te helpen. Hij stelt voor deze dienstverlening een dag per week te handhaven, of een dagdeel per week voor deze doelgroep. Hij krijgt graag de reactie van het college. Hij kijkt hiervoor naar de middelen voor webcare.
Zijn fractie wil graag dat de gemeente sneller en efficiënter werkt. Tegelijkertijd merkt hij dat er al groot verzuim is in de ambtelijke organisatie; hij legt de vraag voor hoe slimmer en efficiënter is te werken zonder dat dat gaat leiden tot een nog hoger verzuim en hogere werkdruk voor de medewerkers. Hij krijgt hierop graag de reactie van het college.

Mevrouw Beekmans (BIJ1) constateert dat met deze Voorjaarsnota echt veel gesneden wordt. Het college snijdt in preventie, in de zorg en begeleiding, in de opvang. Zij kan er niet omheen dat mensen geraakt worden, ondanks pogingen vanuit de raad om de meest kwetsbare personen niet te raken.
De gemeente zal minder mensen kunnen helpen en opvangen. Tegelijkertijd stelt zij vast dat er nog steeds mensen worden beboet wanneer zij gedwongen buiten slapen. In het afgelopen jaar zijn ongeveer 180 mensen beboet voor buiten slapen, waarvan het voor 80% gaat om mensen die dakloos zijn of geen vast thuisadres hebben. Wanneer de gemeente mensen geen dak boven het hoofd biedt, geen opvang, geen andere plek om te slapen, mag het wat haar betreft niet zo zijn dat mensen beboet worden om te proberen nachtrust te krijgen. Zij krijgt hierop graag de reactie van de burgemeester.
Beboeten zorgt er niet voor dat mensen niet meer op straat slapen; de mensen kunnen verder nergens heen. Het beboeten van mensen die de boete niet kunnen

betalen kost alleen meer geld. Zij stelt voor om daarmee te stoppen. Haar fractie zal volgende week een voorstel doen waarin zij vraagt te stoppen met het beboeten van buiten slapers en zal zij het college vragen om bij de volgende APV wijziging de APV daarop aan te passen.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) toont zijn tabellen in de stream.
De eerste tabel betreft externe inhuur. Hij heeft meerjarig doorgerekend. Hij heeft de cijfers gehaald uit de jaarverslagen. In 2018 was 11,4% van het personeelsbestand ingehuurd, 439 mensen. Daar werd voor betaald 44,1 miljoen euro. Dat is terug gerekend 100.000 euro per fte. In 2023 gaat het om 7,7% inhuur van het personeelsbestand, 367 mensen voor 88,4 miljoen. Dat is 241.000 euro per fte. Hij betoogt dat Utrecht voor een groot deel zijn schraalte aan zichzelf te wijten heeft. Hij toont een plaatje van externe inhuur om te laten zien dat de gemeente Utrecht niet in Control is.
In 2018 is vanuit het college een ambitie neergelegd om nooit meer dan 10% van het personeelsbestand tot en met schaal 9 in te huren. De raad heeft dat bekrachtigd met amendement 52 van de PvdA in 2018. Die 10% is vastgeklikt. Er is nooit goed gekeken naar het in de pas houden van het budgettair beslag van de ingehuurde externen. Dat breekt Utrecht verder op. Jaar op jaar werd het voorgenomen budget inhuur externen overschreden en verhoogd. Hij vindt de stijging onacceptabel; ruim boven de Dijksma norm, zelfs de Balkenende norm wordt overschreden. Het probleem ligt niet in de omvang van de formatie externen, maar in de kosten ervan. Er had ook een maximum gesteld moeten worden aan de maximaal gemiddelde vergoeding per fte externen. De cao lonen zijn sinds 2018 tot heden gestegen met 20%. Die 100.000 euro had niet meer mogen worden dan 120.000 euro in 2023. Wat zijn fractie betreft, maximeert het bestuur de maximale vergoeding per externe tot 120.000 euro met een correctie per jaar van de gemiddelde cao stijging. Dan waren de kosten beperkt geweest tot 47,52 miljoen euro over 2023. Dat is een besparing van 41 miljoen per jaar ten opzichte van wat nu wordt uitgegeven. Hij wil graag weten hoe het college in de wedstrijd zit.
De heer Snijder (Student & Starter) deelt dit helemaal. Ook hij heeft liever geen externe inhuur. Hij vraagt hoe dit op te lossen. Het college werkt al jaar in jaar uit om dit omlaag te brengen en probeert het mensen te vinden die in de organisatie komen. Hoe denkt Stadsbelang zelf over hoe dit op te lossen?
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) sprak niet zozeer over de beperking van het aantal externe fte. Hij sprak over de beperking van de loonsom; dat zijn de kosten die externen in rekening brengen bij de gemeente. De stijging van 100.000 naar 241.000 per fte baart hem zorgen. Hierop moet de gemeente Utrecht in Control zijn. Wat hem betreft moeten er maximale prijsafspraken gemaakt worden. Wanneer Utrecht zo doorgaat, zit de gemeente volgend jaar over de 300.000 euro per fte. Hij vindt dat niet kunnen.
De heer Snijder (Student & Starter) is het ook daarmee eens. Hij legt de vraag voor waarom de gemeente Utrecht de externen zoveel betaalt. Daarvoor moet dan toch een reden zijn.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) geleidt die vraag graag door naar de verantwoordelijk wethouder.
De heer Snijder (Student & Starter) vraagt of Stadsbelang Utrecht een reden kan verzinnen.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) bevestigt heel veel dingen te kunnen bedenken waarom tarieven gestegen zijn. Maar de stijging die hij heeft vastgesteld kan hij niet verklaren. Er zijn voldoende mensen in de markt die 120.000 euro een prachtig loon vinden.
Hij toont een overzicht van ziekteverzuim in de gemeentelijke organisatie. Al jaren maken meerdere partijen zich zorgen over dit verzuim. Hij vindt dat die zorgen met reden zijn. Al jaren haalt de gemeente haar doelstelling niet. De gemeentelijke organisatie steekt schril af tegen alle andere gemeenten, inclusief de G4.
De gemeente Utrecht geeft 28,7 miljoen meer uit dan de doelstelling. De organisatie loopt meer en meer uit de pas. Hij benadrukt dat het goed fout gaat, ondanks de vitaliteitprogramma's en de maatregelen die het college als goed werkgever genomen heeft.
Het ziekteverzuimpercentage is eind 2023 8,2% van het totale personeelsbestand geweest. De inhuur van externen ligt op 7,7%. Hij kan zich gezien de hoogte van de loonkosten niet voorstellen dat deze externen allemaal worden ingezet om de kloof te dichten van het werk dat niet uitgevoerd wordt omdat ambtenaren niet aanwezig zijn. Ambtenaren bezwijken onder de werkdruk. De heer Bos vindt dat de gemeentelijke organisatie op een hellend vlak is gekomen omdat het zieke personeel onvoldoende wordt vervangen; dan wordt de werkdruk hoger en hoger. Het is tijd om te gaan bezien wat mogelijk is om de ambtenaren uit de lappenmand te krijgen. Hij betoogt dat de gemeentelijke organisatie niet moet doen aan symptoombestrijding. Hij vindt dat het tijd is om op korte termijn te werken aan een blije, gemotiveerde en uitgeruste ambtenaar. Een ambtenaar voor wie het werk gemakkelijker gemaakt wordt.
Wanneer ervoor gezorgd wordt dat het ziekteverzuim op doelstelling ligt, bespaart de gemeentelijke organisatie 8,75 miljoen euro en een bak geld voor externe inhuur. Dan ligt daar een bezuinigingsresultaat met meerwaarde; een potentieel tot wel 50 miljoen euro per jaar.
De heer Stam (PvdA) vindt dit een mooi betoog van de heer Bos; hij vraagt hem of hij de motie onderschrijft die vorig jaar is aangenomen om de inhuur boven schaal 9 ook te limiteren onder de 10%.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) vindt dat prima. De gemeente Utrecht zit daar ruim onder. Hij stelt voor de huidige 7,7% af te schalen naar 5% en na te gaan of op die manier te komen is tot een forse bezuiniging met een cap op de gemiddelde maximale vergoeding per fte externe inhuur.
De heer Stam (PvdA) volgt de heer Bos in zijn redenering. In zijn beleving is de gemeente Utrecht boven schaal 9 niet onder de 10%. Hij vraagt waarom de heer Bos destijds tegen de motie stemde.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) antwoordt dat het een symbolische maatregel is en hij het niet eens is met 10%. Hij heeft de motie mede ingediend in 2015.
Hiermee rondt hij zijn bijdrage af.

De heer Paalman (HORIZON) beseft goed een kleine partij te zijn; ook daarom focust hij zich in deze commissie op enkele kernpunten. Rest hem in te gaan op Veiligheid en Bestuur.
In het kader van veiligheid merkt hij op dat Utrecht over het algemeen een fijne en veilige stad is. Hij ziet dan ook in de Voorjaarsnota dat weinig bezuinigd wordt op het hoofdstuk Veilige Stad; van 17 overbruggingsmaatregelen zijn er slechts vier die terugkeren op de daadwerkelijke Voorjaarsnota. Hij vindt dat goed nieuws.

Utrecht blijft de vierde stad van het land met alle veiligheidsimplicaties die daarbij horen.
Hij ziet dat de criminaliteit zich verplaatst van het fysieke domein naar het digitale. Dat is lastig. Fysiek is voorspelbaar, controleerbaar, tastbaar. Verdachten zijn op straat te zien en zijn eventueel aan te houden. Een digitale verdachte is een pakketje bits en bytes van 1-tjes en 0-letjes van elektrische signalen die aan- of uitstaan. Wie kan daar crimineel gedrag in herkennen en voorspellen? Ook de Utrechtse overheid staat voor deze uitdaging. Zijn partij ziet het als missie om steeds wanneer het over veiligheid gaat, te benadrukken dat deze verplaatsing al gaande is.
Hij hoort positieve dingen. Utrecht gaat jonge hackers gebruiken om de stad digitaal veiliger te maken en hij ziet geen bezuinigingen op dit vlak in de Voorjaarsnota. Hij benadrukt dat het in de Voorjaarsnota niet alleen gaat om bezuinigen; soms gaat het juist om investeren.
Hij vraagt de burgemeester of met deze Voorjaarsnota de stad er digitaal klaar voor is om de stad veilig te houden. Is Utrecht klaar om de burgers te beschermen tegen alle dreigingen die zich in het digitale domein voordoen. Is Utrecht klaar om ondernemers te beschermen tegen dreigingen als corporate phishing, ransomware, social engineering, et cetera. Of moet in deze Voorjaarsnota toch ergens nog op zoek gegaan worden naar een zak geld om dit in orde te maken? Hij krijgt graag een kritische reflectie van de burgemeester.
HORIZON wil een intern IT sterrenteam van de gemeente Utrecht. Bepaalde uitdagingen voor de gemeente Utrecht zijn gelijk aan die van commerciële bedrijven. In alle grote projecten waarin IT enige rol heeft, komt hij hetzelfde knelpunt tegen: capaciteit. IT-ers, en zeker talentvolle starters die net uit de collegebanken komen, worden weggekaapt door grote bureaus. Die komen dan aan het werk bij gemeenten tegen de hoofdprijs. Dat kost de gemeente miljoenen, ruim 14 miljoen is de prognose voor IT-inhuur voor 2024. Ook wanneer de gemeente intern IT-ers in dienst heeft kost dat geld, maar lang niet zoveel als de ruim 14 miljoen die er nu voor staat. Wat hem betreft moet op deze post gesneden worden omdat de gemeentelijke organisatie in een vicieuze cirkel dreigt te belanden. Utrecht blijft achter het net vissen omdat de IT-ers afgevangen worden door de bureaus die de gemeente Utrecht inhuurt. Utrecht kan de eerste gemeente zijn die deze cirkel gaat doorbreken.
Hij vraagt een plan van de wethouder, een plan van mogelijkheden. Hij weet van de wethouder dat de wil er is. Vanuit zijn controlerende taak zegt hij dat het geen tijd is van willen maar van moeten, zo dat in 2024 de overhead die nu zit in die 14 miljoen euro anders te besteden is.
Hij vraagt of de wethouder kan toezeggen een masterplan te leveren om het intern IT-personeelsbestand in het aankomende jaar flink te laten groeien en dat masterplan de raad te laten toekomen. Hij biedt zijn hulp aan. Hij werkt met IT-starters. Ze hebben het laatste zetje nodig. Wanneer de wethouder deze toezegging niet wil doen, heeft hij voor de tweede termijn concrete vragen om de wethouder tot bewegen aan te sporen.
Zijn puntje van kritiek betreft het zaaksysteem; hij weet dat de raadsbrief onderweg is. Hij vindt het erg zonde; het kost minimaal 1 miljoen. Genoeg geld om al zijn voorstellen voor cultuur, Wonen en mobiliteit te dekken. Hij vraagt of de wethouder de treurnis van HORIZON deelt dat dit geld uitgegeven moet worden aan het onverwachte van het te laat gesaneerde onderhoud van het zaaksysteem. Welke maatregelen zijn genomen om te voorkomen dat er weer een end of life datum van een systeem over het hoofd gezien wordt?

De voorzitter constateert dat hiermee de fracties hun inbreng hebben geleverd. Zij schorst de vergadering en heropent de vergadering voor de beantwoording door het college. De ambitie is om 23.45 uur de vergadering af te ronden; anders zal er geschorst worden om de fietsen uit de fietsenstalling te halen.

De beantwoording
Burgemeester Dijksma beantwoordt de vragen naar categorieën.
Zij bevestigt dat binnen het programma Veilige Stad forse maatregelen zijn voorgesteld. Die zullen pijn gaan doen bij ook VTH. Die gaan ook ten koste van uitvoeringskracht. Het college heeft zich ingespannen om het zo in te vullen dat het al met al verantwoord blijft.
Over de handhaving heeft bijna iedereen gesproken. Zij vindt het sowieso verstandig om dit debat langer en diepgaander te voeren naar aanleiding van de reactie die het college zal geven op het algemene rekenkamerrapport. Aan de ene kant is te zien dat het aantal meldingen en het aantal situaties waarbij handhaving zou kunnen optreden steeds groter wordt. Tegelijkertijd is de gemeente Utrecht niet altijd in staat om voldoende mensen aan te trekken om de vacatures te vervullen. Dat noopt tot een andere manier van nadenken over hoe verstandig om te gaan met het werk. De suggestie die de heer Maas deed om naar al die potjes te kijken, maakt daar zeker onderdeel van uit. Dan gaat het ook om de vraag hoe preventief en repressief in balans te houden met de handhavende taken. Het gaat ook over de vraag wat dubbel gedaan wordt of wat niet meer gedaan zou moeten worden. En het gaat over de vraag hoe op een andere manier effectiever risicogestuurd te handhaven.
De burgemeester is van plan om het hele domein van alle kanten te bekijken, en ook te kijken naar andere steden en wat daarvan te leren is van hoe het daar gaat. Dan wil zij met een integrale reactie en een voorstel naar de raad toekomen.
Als het gaat om de meldingen, betreffen die vooral de scanauto. Daarover zijn twijfels als het gaat om de effectiviteit van de inzet van die auto. Dat betekent niet dat de gemeente niet meer op meldingen reageert. De gemeente gaat het wel anders doen. De burgemeester zal laten terugkomen op hoe de gemeente het anders gaat doen.

Zij gaat in op ondermijnende criminaliteit. Zij betrekt daarbij de beantwoording op schriftelijke vragen. Zij geeft toe dat de suggestie lijkt te worden gewekt alsof dat ook de preventieve kant raakt van de PGA-aanpak. Dat is niet het geval. In dit programma wordt ook gewerkt aan de vergroting van de weerbaarheid van de stad. Daar is het verantwoord iets minder te doen. Daarmee houdt de gemeente de PGA-aanpak overeind. De burgemeester vindt dat heel belangrijk, en zij heeft begrepen ook de raad. Daarmee voorkomt het bestuur op de mensen te gaan bezuinigen. Dit wordt ook gedaan met het naar voren halen van de bezuinigingen op het Wijkveiligheidsbudget aan de materiële kant. Het college kiest liever voor de bezuiniging op de fysieke kant van de zaak.
De heer Van Steeg vroeg hoe het nou kan dat het budget niet op gemaakt is; zij vindt dat op zichzelf een goede vraag. Wanneer wordt vastgesteld dat daarvoor geen aanvragen zijn en er ruim begroot is, is het niet onlogisch om als er dan bezuinigd moet worden als eerste hier iets weg te halen.
De heer Van Steeg (CDA) volgt die redenering. Zijn vraag is waarom het budget niet gebruikt is. Wanneer de ruimte er steeds al was, kan hij het nog steeds niet volgen.

Burgemeester Dijksma merkt op dat dit niet alleen voor de raad een belangrijk thema is, ook voor haarzelf. Het antwoord op de vraag van de heer Van Steeg is niet gemakkelijk te achterhalen; uiteindelijk wordt ook gereageerd op verzoeken die vanuit de wijk zelf komen en waarschijnlijk toen het geld er ook was er iets ruimer werd begroot dan wellicht strikt noodzakelijk. Sommige problemen worden via andere potjes opgelost. Niet alles wat nodig is, hoeft via dit budget.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dit nog steeds goed te volgen; het frustrerende hiervan is dat wanneer de financiële druk heel hoog wordt, er plotseling geld is. Hij vindt het een vreemd verhaal richting de raad.
Burgemeester Dijksma merkt op dat het in ieder geval een eerlijk verhaal is. Zij hecht daar het meest aan. Wanneer een tijdlang budget niet worden aangesproken is het meest logisch om die naar voren te schuiven. Daarmee is het niet terecht de wijkveiligheid te kwalificeren als niet van groot belang voor het programma waarmee het college bezig is. Het college doet er juist enorm veel aan, maar misschien niet per se via deze begrotingspost.
De heer Stam (PvdA) heeft de schriftelijke vragen er ook bij gepakt over de persoonsgebonden aanpak. Aan de ene kant zegt de beantwoording dat de inzet onverminderd doorgaat. Tegelijkertijd zit daarin de waarschuwing dat cofinanciering lager kan uitvallen en dat dan de PGA niet zeker is. Hij vraagt hoe hij de twee antwoorden moet lezen.
Burgemeester Dijksma antwoordt: als een beetje een winstwaarschuwing; dat de raad voortaan van dat budget moet afblijven.
De heer Stam (PvdA) vraagt of er dan wel zekerheid is dat de huidige bezuiniging die al is ingeboekt in die zin niet negatief uitpakt op de huidige PGA.
Burgemeester Dijksma antwoordt garanties altijd tot de voordeur te kunnen geven. Zij weet nooit zeker hoe een nieuw kabinet met al toegezegde budgetten wenst om te gaan. Dat kan ook andere redenen hebben dan gedragingen aan de kant van de gemeente. Zij wil daarin voorzichtig zijn. Zij heeft nu geen reden aan te nemen dat dit op het spel staat; hiervoor is ook cofinanciering gekregen. Duidelijk is wel dat risico's gelopen worden wanneer verdergegaan wordt op dit pad. Ook als het gaat om cofinanciering.
Zij gaat in op Burgerzaken. Mevrouw Meerding gaf een winstwaarschuwing op het wijkcentrum Vleuten De Meern. Ook hiervoor geldt dat het college in de breedte gaat kijken naar de hele dienstverlening. Daarbij zal het college een aantal van de argumenten die gegeven werd aan de kant van de raad zeker meenemen: het gemakkelijker bereikbaar zijn voor bepaalde groepen, ook voor de stad goed bereikbaar zijn, en efficiëntie. Zij kan niet op voorhand zeggen dat het open blijft en dat het zo blijft als het is. Zij heeft goed gehoord wat is gezegd door de commissie. Zij doet de suggestie het oordeel nog even op te schorten tot er een uitgewerkt voorstel ligt. De moeder van de burgemeester zei ooit: “nooit huilen voordat je geslagen wordt”. Dat zou in dit verband ook een wijze gedachten kunnen zijn. Als er dan wel een voorstel in zit dat de raad niet bevalt, is dat er uit te amenderen.
Mevrouw Meerding (VVD) is over het algemeen best bereid geduldig te zijn. Zij licht toe dat deze vragen van de VVD niet uit het niets kwam. In de stukken werd gezegd dat gekeken gaat worden naar efficiëntie en of locaties te sluiten zijn. Dan wordt er geen enkele locatie bij naam genoemd, behalve het Wijkservice Centrum Vleuten De Meern. Dat doet haar vermoeden dat die bovenaan het lijstje staat. Zij vraagt de burgemeester of dat niet het geval is; kan de burgemeester haar geruststellen?

Burgemeester Dijksma bevestigt dat het Wijkservicecentrum Vleuten De Meern genoemd wordt en dat dat niet alleen goed nieuws is. Dat geeft zij mevrouw Meerding na. Dat gaat over meer dan alleen de dienstverlening die daar plaatsvindt en hoe daarmee is om te gaan. De burgemeester herhaalt haar vraag af te wachten totdat de plannen er liggen. Zij herkent een aantal argumenten die mevrouw Meerding noemde. Zij zou het unfair vinden het nu uit te sluiten; dat is eigenlijk wat mevrouw Meerding van haar vraagt.
Zij vervolgt haar beantwoording met in te gaan op de huwelijksleges. Zij licht toe richting de heer Van Steeg dat dit voortvloeit uit wat de raad eerder met de nota 100% Kostendekkendheid Leges heeft uitgesproken; het college doet wat de raad in meerderheid heeft gevraagd. Zij noemt in dit verband ook de inflatie. Bovendien betreft datgene wat in de nota staat de eenvoudige huwelijken; dus niet die op de dure buitenlocaties.
Zij gaat in op Global Calls. De heer Dekkers vroeg daarvoor aandacht. Burgemeester Dijksma bevestigt dat het pijnlijk is dat de gemeente daarmee niet door kan gaan. Daarmee is het ook *adel verplicht* voor het voltallige bestuur. Dat betekent eigenlijk dat zowel het stadsbestuur als de raad in gemeenschappelijkheid de SCG's gezamenlijk moet voorleven en daarvan veel werk moeten maken. Zij ziet zeker mogelijkheden om dat te blijven doen. Zij hoopt dat de partners in de stad dat ook doen, maar niet meer via deze subsidieroute.
De burgemeester dankt de commissie voor alle mooie opmerkingen die breed gemaakt zijn in het kader van de aanpak van straatintimidatie waar het gaat om de inzet van BOA's op het wetsvoorstel. Zij noemt in dit verband mevrouw Rajkowski; zij heeft dit ooit in gang gebracht. Het succes heeft vele vaders en moeders.
Naar wat de burgemeester weet is het niet mogelijk om het aantal BOA's uit te breiden op basis van de wet; deze wet is ingegaan vanaf 1 juli. Die is specifiek gericht op dit type problematiek. Daarmee is de pilot ingekaderd door justitie. De burgemeester sluit niet uit dat dit in de toekomst te verbreden is. Dan kan dat niet op basis van het wetsvoorstel.
De heer Şimşek (DENK) bevestigt dat de wet alleen gaat over seksuele straatintimidatie. Andere zaken zoals discriminatie, groepsbelediging, zijn al strafbaar. Hij stelde zijn vraag meer gericht op wetten die er al liggen om deze proef al uit te breiden naar andere vormen van straatintimidatie. Andere vormen van straatintimidaties zijn wel degelijk aanwezig in deze stad.
Burgemeester Dijksma bevestigt dat die behoefte om er goed op toe te zien er is in de stad. Dat heeft de raad ook meegegeven in een bredere aanpak Straatintimidatie. Daar zit hij ook vol in. Haar advies zou zijn deze pilot eerst een succes te laten worden; wanneer dat succes daar is, heeft hij een betere titel om op jacht te gaan naar eventueel andere gronden om binnen dit thema iets meer te doen.
De heer Şimşek (DENK) vraagt of de burgemeester in dat kader kan toezeggen dat wanneer de raad een terugkoppeling krijgt over hoe deze pilot is gelopen, expliciet te vermelden hoe dat naar andere vormen van straatintimidatie mee te nemen is.
Burgemeester Dijksma wil dat zeker verkennen. Dat kan ook leiden tot een negatief oordeel. Zij sluit niet uit dat zij mogelijkheden gaat zien.
Met betrekking tot femicide merkt de burgemeester op dat het een heel goed voorstel is; zij ontraadt dit op te nemen in de agenda van straatintimidatie. Dan verwatert de aanpak. Dit thema is het meest geschikt om te koppelen aan huiselijk geweld. Dit is daarbinnen het grootste probleem. Zij neemt het op zich om met wethouder

Eerenberg hierover te spreken over hoe daarmee iets te kunnen. De raad heeft daarvoor nog geen dekking.
Dekking ontbrak ook bij motie 35. Het college is daarop streng geworden. De gemeente beschikt niet over het geld. Zeker met alle extra verkiezingen die ook uit de reserves moeten komen, krijgt de gemeente ook 0 euro vanuit Binnenlandse Zaken. Zij lobbyt voor een vergoeding. Zij zegt: steeds wanneer in Den Haag het huwelijk verbroken wordt, betalen de gemeenten de rekening. Zij vraagt de raadsleden daarop discipline te zetten. Dat betekent dat er ook geen geld is voor voorbedrukte borden. Dat geld is er niet. Wanneer iemand daarop iets wil, vraagt zij een voorstel met dekking.
De heer Koning (D66) vindt dit een moeizame stellingname precies op dit onderwerp. De gemeente Utrecht moet de verkiezingen zelf bekostigen. Wanneer de raad kaders stelt aan hoe de verkiezingen te organiseren, moet dat mogelijk zijn.
Burgemeester Dijksma antwoordt bevestigend. De raad kan dat. Maar dan moet de raad daarbij een budget leveren.
De heer Koning (D66) merkt op dat de burgemeester daarbij zelf al aangeeft dat het budget er niet is, ook voor de rest van de verkiezingen. Dan geldt dat toch ook voor elk kader dat daarin gehanteerd wordt?
Burgemeester Dijksma licht toe dat de verkiezingen die uit de lucht komen vallen ingeboekt worden als een tegenvaller. Dat mag zij niet doen met een extra motie, een wens vanuit de raad. Dat zijn de spelregels.
Zij vervolgt met in te gaan op de vragen over de video deurbel. Zij heeft richting de heer Koning een folder van de politie doorgeappt waarin de politie uitlegt aan burgers hoe dat verstandig is te doen. Dat terechte aandachtspunt is hiermee belegd.
Over de raadstoets Veilige Stad zet de burgemeester uiteen dat de raadstoets op zichzelf met de aanbevelingen die gedaan zijn, prima is. Het college laat dat liever gelijk oplopen met de verantwoording uitvoering Veiligheidsagenda in plaats van weer een separaat traject via de jaarstukken te organiseren. Ook dat is een efficiency slag die het bestuur gezamenlijk maakt; voorkomen moet worden dat zaken dubbel of via andere routes gedaan worden.
De heer Dekkers (GroenLinks) is verbaasd over het antwoord omdat juist in de brief staat dat de aanbevelingen opgepakt worden bij de evaluatie; zijn punt is dat er een suggestie lijkt te zijn dat de aanbevelingen niet zouden stroken met het idee dat de jaarstukken dunner moeten worden terwijl de aanbevelingen juist gericht zijn op *de jaarstukken inhoudelijk sterker en beter leesbaar maken*.
Burgemeester Dijksma begrijpt hieruit dat college en raad daar nog naar moeten kijken. Het gaat wat haar betreft ook over het momentum en wanneer het college op welke manier zich verantwoordt via welk traject. Zij vindt dit een lastige. Dit zit in de ambtelijke finesses van de techniek. Zij verwacht niet dat met het over en weer uitwisselen van informatie, de oplossing gevonden wordt. Zij voelt zich onthand in deze discussie.
De heer Dekkers (GroenLinks) begrijpt dat en stelt voor buiten de vergadering om hierover van gedachten te wisselen.
Burgemeester Dijksma lijkt dat een uitstekende gedachte.
Zij gaat in op de vragen over de koffieshops. Zij begrijpt de wens. Zij wil wel precies blijven ook op het gebied van dit beleid en op het aanwijzen van gebieden waarvan zij goed kan onderbouwen waarom dat hier tijdelijk nodig is. Wanneer dit uitgespreid wordt over hele stadsdelen, ontbeert voor haar de argumentatie.

De heer Şimşek (DENK) brengt zijn visie met betrekking tot de leefbaarheid in wijken onder de aandacht om deze wijken te ontzien van koffieshops. Dit zijn de risico's waarover de burgemeester in haar brief ook schrijft.
Burgemeester Dijksma merkt op dat het college vrij precies bezig is met het uitzoeken van waar de koffieshops wel te plaatsen zijn. Er zijn locaties in beeld die veel minder kwetsbaar zijn. Zij wil niet op voorhand hele wijken uitsluiten. Daarvoor is een betere onderbouwing nodig.
De heer Şimşek (DENK) vraagt welke onderbouwing de burgemeester nodig heeft.
Burgemeester Dijksma licht toe dat dat te maken heeft met hoe tot een dergelijke conclusie te komen; het gaat om een optelsom van meldingen, van bestuurlijke rapportages van de politie, van kluitjesvoetbal op kleine gebieden met heel veel incidenten tegelijk. Dat is dan als bewijslast achter de hand. De burgemeester licht toe dat het nagenoeg onmogelijk is om dat op die manier te doen voor hele wijken. De besluiten die genomen zijn, zijn gebiedsgericht en zijn onderbouwd met casussen. Het wordt ingewikkeld om dat uit te smeren over een hele wijk.
De burgemeester is het niet eens met BIJ1 over boetes voor buitenslapen; boetes worden nooit zomaar gegeven. Mensen krijgen altijd eerst een waarschuwing. Mensen krijgen ook een verwijzing naar een zorgtraject. Zij wil voorkomen dat de handelingscapaciteit van BOA's wordt ontmanteld. De burgemeester benadrukt dat er echt iets aan de hand is als boetes worden uitgedeeld.
De heer Şimşek (DENK) vindt dat BIJ1 terecht vroeg naar de boetes omdat buiten slapers die boetes vaak niet kunnen betalen. Dat leidt dan tot aanvullende problemen. Hij vraagt de burgemeester daarop specifiek in te gaan.
Burgemeester Dijksma antwoordt dat dat geen reden kan zijn om op voorhand te kiezen voor een andere benadering. Op die manier wil zij niet omgaan met de rechtsmiddelen. Wanneer iemand een boete niet kan betalen, is dat op enig moment een feit. Zij noemt het voorbeeld van de arbeidsmigranten die overdag werk hebben en het geld wel hebben. Niet iedereen is altijd zielig.
De heer Şimşek (DENK) spreekt vooral over hele kwetsbare mensen, verslaafden bijvoorbeeld. Dan is de route van de repressie niet altijd de beste. Hij vraagt of de burgemeester dat ook van mening is.
Burgemeester Dijksma deelt die mening. Zij herhaalt het door haar geschetste traject voordat overgegaan wordt tot het geven van boetes.
Mevrouw Beekmans (BIJ1) merkt op dat de getallen die zij ambtelijk heeft gekregen niet op deze manier zijn opgesplitst; die laten slechts buitenslapers zien die beboet worden omdat ze buiten slapen. Zij vraagt of de burgemeester in staat is om deze getallen opgesplitst te krijgen. Of minimaal welk gedeelte van de buitenslapers een waarschuwing heeft gekregen, en welk gedeelte ervan de eerste keer beboet is.
Burgemeester Dijksma antwoordt dat niet te zullen doen. Mensen krijgen altijd eerst een waarschuwing, altijd. Dat is de standaard aanpak. Pas wanneer de betrokkenen gedrag vertonen dat een boete rechtvaardigt, krijgen ze nadat ze doorverwezen zijn een boete. Zij kan de gegevens niet opsplitsen. Het ambtelijk apparaat is al overbelast.
Mevrouw Beekmans (BIJ1) stelt dat ze het schrijnend vindt dat de gemeente geld wil halen over de rug van deze kwetsbare groep. Deze mensen denken nergens anders aan dan aan overleven. Zij betreurt het antwoord van burgemeester.
Burgemeester Dijksma vindt het erg dat mevrouw Beekmans denkt dat de gemeente hier geld wil weghalen. Zij benadrukt dat deze boetes niet worden gegeven om geld op te halen. Met deze boetes wordt een grens gesteld. De gemeente ziet deze

mensen niet als een verdienmodel. Zij neemt afstand van het oordeel van mevrouw Beekmans.
Mevrouw Beekmans (BIJ1) begrijpt dat de burgemeester en zij duidelijk van mening verschillen en merkt op het interessant vinden dat grenzen gesteld worden bij mensen wier wereld al zo klein is. Zij wil dit gezegd hebben.
Burgemeester Dijksma begrijpt dat en is van mening dat dit geen rechtvaardiging kan zijn om andere mensen bijvoorbeeld agressief te benaderen.
De heer Stam (PvdA) wil dit inzichtelijk maken. Hij vraagt of er geen andere handhavinggrond is binnen de APV voor buiten slapen. Of is buitenslapen nodig om op te treden? Wanneer het gaat om aanstootgevend gedrag, overlastgevend gedrag, verbaal geweld, alcoholmisbruik, is dat ook in de APV belegd. Hij vraagt of deze specifieke casus per se nodig is. Of is een andere handhavinggrond in stelling te brengen?
Burgemeester Dijksma houdt het voor mogelijk dat iemand op meerdere titels tegelijk een boete krijgt. Zij vermoedt dat het heel vaak het geval is.
Zij vervolgt haar beantwoording met in te gaan op het thema duidelijke taal. Zij bevestigt dat het college daarvan is. Dit betreft een richtlijn. Dat is een lopend programma voor de gemeente.
De heer Paalman noemde heel veel verschillende doelgroepen in het kader van digitale veiligheid. Haar wedervraag is waarom de gemeente voor elke ondernemer in de stad moet zorgen dat hij of zij digitaal veilig is. Dat is ook een verantwoordelijkheid van de doelgroep zelf. Het gaat hierbij ook om het maken van politieke keuzes waarop in te zetten.
De heer Paalman (HORIZON) had begrepen uit een van de stukken en noemt “digitale stad” dat dit wel de ambitie is van het college om ook voor ondernemers pro actief op te treden onder het motto dat de gemeente het liever zelf doet dan dat criminelen het doen en dat het dan te laat is.
Burgemeester Dijksma antwoordt dat het college dat ook doet. Er zijn programma's waarin de gemeente samenwerkt met ondernemers. De ondernemers zijn een van de targets in het programma van digitaal veilig maken. De gemeente gaat het niet allemaal zelf doen voor de ondernemers. Het gaat om samenwerken, de gemeente biedt zaken aan. De gemeente neemt daarmee niet de hele verantwoordelijkheid over.
De heer Paalman (HORIZON) kan daar prima in komen. Het lijkt hem wel mooi wanneer de gemeente de ambitie houdt. Hij denkt hierbij vooral aan kleine ondernemers.
Burgemeester Dijksma stelt voor hierover verder te spreken bij het uitvoeringsplan Digitale Veiligheid.
De ChristenUnie sneed het videobellen aan. Deze vraag is vanochtend beantwoord door wethouder Voortman.
Hij sprak nog over het betrekken van cafés en andere ondernemers bij het veilig houden van de stad. De burgemeester antwoordt dat de gemeente dat in de breedte al doet. Hiermee rondt zij haar beantwoording af.

Toezeggingen
- Er komt in Q4 2024 een integrale reactie op de gevolgen van de bezuinigingen op handhaving in samenhang met het Rekenkamerrapport daarover.
- Bij de Voortgangsbrief over de aanpak van de straatintimidatie met terugkoppeling op het verloop van de pijlers, komt er een reflectie op de vraag of deze aanpak ook uit te breiden is.

Wethouder Oosters gaat in op de vragen over het Initiatievenfonds, op Samen Stad Maken en op het burgerberaad. Haar streven is alle vragen daarmee te dekken.
Zij bevestigt dat voorgesteld is om 25% te bezuinigen op het Initiatievenfonds. Dat is ontzettend pijnlijk. De pijn op dit thema wordt enigszins verzacht door de investeringen op de Buurtagenda's die in dit coalitieakkoord zijn gedaan. Het college wil samen met fondsen en bedrijven nagaan hoe dat gat wellicht is op te vullen. De wethouder benadrukt dat het te vroeg is om conclusies te trekken die de Partij voor de Dieren deed, nu ook weer in deze commissie. Het is zeker goed om de effecten van de bezuinigingen in de gaten te houden. Het college zal de voorstellen die vanuit de raad gedaan worden met interesse bekijken en beoordelen op haalbaarheid.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) vraagt uitleg op dat het te vroeg is om die conclusie te trekken; door 25% in te leveren, zullen 25% minder initiatieven genomen worden, dus een kwart minder groen, leefbaarheid et cetera.
Wethouder Oosters licht toe dat het college denkt dat het mogelijk is om andere partijen in de stad aan te wakkeren om mee te doen met het initiatief, en na te gaan welke aandacht te krijgen is van private partijen. De wethouder ziet nog niet meteen het effect zoals de heer Van Heuven zich dat nu voorstelt. Dit zal gewoonlijk gemonitoord moeten worden. Die monitor zal zeker plaatsvinden.
GroenLinks ging in op de mogelijkheden om ervoor te zorgen dat het Initiatievenfonds niet te snel wordt uitgeput. De wethouder bevestigt dat daarvoor vroeg in het jaar keuzes gemaakt moeten worden. Zij vindt de suggesties van de heer Dekkers mooie. Het college zal eerst allerlei opties in beeld moeten brengen om daarna een keuze te maken. In de aankomende periode worden daarom verschillende opties verkend, zoals aangegeven in de raadsbrief Initiatievenfonds van 24 mei, informeert het college de raad voor het einde van 2024 over de uitwerking daarvan. Daarin zal het college de suggesties van de heer Dekkers meenemen.
Met betrekking tot Samen Stad Maken deelt de commissie haar zorgen over de bezuiniging. De wethouder begrijpt die zorgen. In de commissiebespreking over de nota, is nog niet precies bekend hoe de bezuiniging zal uitwerken, maar het zal zeker effect hebben op de snelheid waarmee het college de doelen wil bereiken, bijvoorbeeld in het aantal trainingen aan medewerkers van de gemeente om zo uiteindelijk de cultuurverandering voor elkaar te krijgen. In ieder geval blijft wat GroenLinks hierover zei, staan: samenwerken met de stad is niet alleen iets van de afdeling Participatie; dat gaat breder en daaraan wordt gebouwd. Dit brengt het college in beeld voor de raad om uiteindelijk te proberen te zorgen dat de zorgen van de PvdA over een groter wordende afstand geen realiteit zal worden.
De vraag van het CDA ging over de zichtbaarheid van het stadskantoor in de wijk. Dan gaat het in de ogen van het college niet per se over fysieke wijklocaties; het gaat het college bij Samen Stad Maken om een andere manier van werken, voor bijvoorbeeld projectleiders en beleidsadviseurs, dat zij meer ter plekke aanwezig zijn, bijvoorbeeld vaker in een winkelcentrum. Bij de behandeling van Samen Stad Maken stemde de raad in met het amendement om het leidend principe over meer het stadskantoor uitgaan, uit te gaan werken, zoals al gezegd door de heer Stam. In de beantwoording gaf zij al aan dat het wat haar betreft breder gaat dan alleen ambtenaren van de afdeling Ruimte. Het college zal dit in de gaten houden.
De specifieke vraag van Student & Starter ging over de online participatie en het bereiken van jongeren. De wethouder bevestigt dat de bezuiniging inhoudt dat onder andere structureel extra budget voor online participatie vervalt. Maar de gemeente

heeft in 2024 en 2025 met extra geld, online participatie een stap verder gebracht. Dat gaat het college zeker doen door bijvoorbeeld DenkMee te verbeteren.
De Partij voor de Dieren en VOLT refereerden in hun bijdrage aan het Burgerberaad; de wethouder benadrukt dat het Burgerberaad niet wegbezuinigd is. Zij zet uiteen dat er nooit structurele middelen zijn geweest voor het organiseren van burgerberaden. Tot haar geluk kan het organiseren van een burgerberaad ook incidenteel, en houdt het college de kans op verschillende onderwerpen in de gaten in de komende tijd. Het college zal de raad informeren in Q3. Die brief heeft de wethouder al eerder toegezegd. In de brief schetst het college een beeld van de mogelijke onderwerpen, resultaten van gesprekken met Utrechters hierover, onder andere op straat maar ook bij het bewonerspanel en zij schetst de knelpunten en de kansen die het college ziet voor de financiering van het Burgerberaad. Ook die kan de raad van het college verwachten. Hiermee rondt de wethouder haar beantwoording af.

De voorzitter constateert dat er geen gemiste vragen zijn. Zij vraagt of er behoefte is aan een tweede termijn en zij verneemt dat die in niet is.

Wethouder Streefland begint haar beantwoording door in te gaan op de vragen over P&O. Zij begrijpt dat dit onderwerp nu in deze tijden van bezuiniging een stevig onderwerp van gesprek is.
De VVD ging in op de groei van het aantal ambtenaren en hoe dat te gaan doen in relatie tot de bezuinigingen. De wethouder bevestigt dat de organisatie in de afgelopen vijf jaar gegroeid is van 10 fte per 1000 inwoners naar 14 fte per 1000. Dat heeft onder meer te maken met extra taken, en extra wensen, coalitieambitie maar ook wensen vanuit de raad. De wethouder vraagt de commissie niet te onderschatten wat de invloed is van de context van de huidige tijd. Ooit is begonnen met de Jeugd-Wmo decentralisatie, de crisis in de Oekraïne, de coronacrisis, de toeslagenaffaire, inbesteding van beveiliging, van de WOB naar de WOO heeft geleid tot veel meer mensen die aangenomen moesten worden, de extra opvang van groepen in de stad en de Europese wetgeving op het gebied van IT. Dan gaat het om ongeveer 13 wetten en die leiden allemaal tot meer taken die de gemeente moet doen. De wethouder noemt onder andere de IA en de NIS2, et cetera. Het college moet die vormgeven in het ambtenarenapparaat. De wethouder bevestigt dat onder de verschillende besparingsvoorstellen die er ook zijn vanuit de UBA ook personeelsbudgetten zitten. Ook daar zal worden geslonken. Wanneer ergens mee gestopt wordt, gaan de werkzaamheden door.
Ook richting de hervormingen kijkt het college scherper naar de eigen organisatie; VOLT vroeg daar ook naar - de wethouder bevestigt dat de gemeente gebruik maakt van de managementletter van de accountant. Zij geeft als voorbeeld daaruit wat te centraliseren is. Waarop is versterking nodig? Financiën, juridische zaken. Het college doet dat ook. Dan gaat het ook om vragen over wat effectiever te doen is. De wethouder zegt minder overleggen, minder visie, wel goede uitvoering. Dat zijn gebieden waaraan het college denkt. Hierin zitten ook cultuuraspecten; die neemt het college zeker meenemen.
De heer Maas (VOLT) vroeg specifiek naar het schrappen van managementlagen.
Wethouder Streefland antwoordt dat zij daarop komt in haar beantwoording.
Het college kijkt ook naar de noodzakelijke bovenwettelijke taken; de Utrechtse FLUX - wat is daarvan echt nodig? Wat kan de gemeente niet meer doen of aan een ander overlaten? Dat zal een reductie tot gevolg hebben van personeelsbudgetten.

Het college kijkt met wijsheid en waakzaamheid naar deze behoorlijk grote bezuiniging, 25 hervormingsbezuinigingen. Daarvoor is iets meer de tijd. Het college wil niet te snel tot handelen overgaan, maar continu verbeteren en taken verminderen waar de taken niet nodig zijn. Het Gemeentefonds is te complex geworden; daarop kan dan niet bezuinigd worden bij Financiën.
Terug naar 2014; destijds was er een eerdere bezuiniging. Dat heeft geleid tot managementlagen die er tussenuit gingen. Maar ook tot digitalisering en archivering. De gemeente had destijds geen vet op de botten. Dat is nog steeds voelbaar. Het college wil slimme keuzes maken. Het college zal de raad daarin meenemen.
De heer Maas (VOLT) merkt op dat dit niet de signalen zijn die hij krijgt. Zijn fractie heeft hierover andere ideeën. Hij vindt 25 directies op de gemeentelijke organisatie heel veel. Hij begrijpt ook dat er een logica in zit rondom thema's zoals juridische zaken om dat afzonderlijk te doen. Dat neemt niet weg dat het aantal management-lagen onverminderd hoog blijft. Hij vraagt wat de wethouder daarvan vindt.
Wethouder Streefland focust zich nu in haar beantwoording op de inbreng van VOLT. Het gaat om een organisatie van ruim 5000 medewerkers; de vraag is te stellen of dat aantal groot is of niet - daarboven zit de concerndirectie. Het college kijkt daarbij ook naar een benchmark. Berenschot zegt dat de span of Control altijd 1 op 19 zou moeten zijn. Misschien is het dan goed om te weten dat op dit moment veel leidinggevenden een span of control hebben van 1 op 30 tot soms 40. Dat is de concrete situatie. De opmerking dat het minder zou kunnen, moet ergens op gestoeld worden. Het college zal de raad daarin goed meenemen.
De commissie spreekt onder meer over ziekteverzuim. De wethouder vindt dat te-recht. Dat zit soms ook hierop. Dat zit soms ook op het omvallen van leidinggeven-den. Er kan niet per se bij voorbaat gesteld worden dat er teveel leidinggevenden zouden zijn. In het kader van werkdruk en verzuim is voldoende personele aandacht van de leidinggevende belangrijk.
De wethouder gaat terug met haar beantwoording op de inbreng van de VVD en gaat in op de vragen over Handhavingdossier. De procedures van bezwaar en beroep richting de rechtbank hebben momenteel een doorlooptijd van 2-3 jaar. De Raad van State afdeling Rechtbank heeft te maken met achterstanden. Momenteel lopen er nog 42 zaken. Het lijkt de wethouder goed om de raad voor het reces de eerder toegezegde brief te doen toekomen. Er zijn ook schriftelijke vragen gesteld en de wethouder zal die bij de brief betrekken. Dan heeft de raad in beeld hoe het college zich worstelt door het dossier en daar ook weer bovenop komt. De ervaring in de afgelopen jaren leert het college dat veelvuldig wordt geprocedeerd in het Handha-vingdossier tot de hoogste instantie. De wethouder spreekt dan over één persoon. Wanneer het college door de WOO verzoeken heen is, komen er weer nieuwe.
Ter illustratie zet de wethouder uiteen dat het verloop van het moederbesluit van de handhaving, het college in 2022 de beslissing nam op bezwaar. In mei 2023 deed de rechtbank daarop uitspraak. Het college verwacht nog niet dat het voorbij is. De raad zal zo snel mogelijk voor het reces worden geïnformeerd over dit dossier.
Mevrouw Meerding (VVD) vreesde al dat het in de doorlooptijden zou zitten. Toch verbaast het de VVD dat ieder jaar hetzelfde bedrag wordt opgenomen aan juridische kosten, terwijl ook te zeggen is dat er op enig moment een stuk is ingediend en dat er dan een lange wachttijd is totdat de zitting wordt ingepland en dat dan geen kosten worden gemaakt in principe. Zij vraagt of gekeken is naar hoe dit reëel te begroten is.

Wethouder Streefland zet uiteen dat dit wel gedaan is, ook op basis van een eerdere ervaring. Dit dossier loopt al vanaf het begin van 2019. Het college komt nu aan de voorkant. Sinds afgelopen kerstvakantie liggen er in twee dagen 9 WOO-verzoeken. Die hebben heel veel impact op de organisatie om een en ander uit te zoeken. De wethouder zou heel graag willen dat het college dat beter kon begroten en beter kon plannen van wat nodig is. Tot nu toe is dat in dit dossier nog niet het geval. De wethouder verzekert de commissie dat het college er strak op zit.
De heer Paalman (HORIZON) heeft wel eens gestruind door het intranet van de gemeente; hij begrijpt het werk dat komt kijken bij een WOO-verzoek. Hij vraagt of er tools zijn om hierop automatisering toe te passen en het gemakkelijker te maken; hij kan zich voorstellen dat de computer de organisatie kan helpen.
Wethouder Streefland antwoordt dat dat absoluut het geval is. Dat wordt gedaan bij de Regeling Risicovolle Projecten waarover de raad op de hoogte gehouden wordt over Informatie op Orde. Daarop is een AI tool in te zetten. Het zit ook op mensen en processen: wat wordt opgeslagen; dat is design aan de voorkant - wat moet opgeslagen worden en wat niet. En dat zit ook op een andere manier leren werken van werknemers. Dat is absoluut een kans omdat dan ook niet een WOO-team enorm uitgebreid moet worden. Het college is nog niet zo ver, maar hiermee wel bezig.

Zij gaat in op kostenbesparing door efficiënter te werken; het college kijkt naar een veelvoud van onderwerpen die onder deze noemer valt. Dan gaat het over externe inhuur en het proces daarvan optimaliseren, de checks and balances, wanneer is het nodig en is het echt nodig? Scherper sturen op verzuim – de heer Bos heeft een goede aanleiding gegeven met zijn betoog om daarover door te praten. Automatisering maar ook standaardisering van werkprocessen en planningsoptimisme. Het college denkt aan dit soort zaken bij effectiever en slimmer werken. Daarbij gaat het ook om minder overlegstructuren ook dat hoort bij slimmer werken. Het college informeert de raad nader bij de programmabegroting; dat is eerder dan in Q1 2025. Daarbij geeft het college de zoekrichting en de bandbreedtes aan en legt het college bij de Voorjaarsnota 2025 concrete hervormingsvoorstellen voor omdat verder onderzocht kon worden wat nu werkt: wat zijn de bezuinigingsbandbreedtes? Die liggen dan ook voor bij de besluitvorming. De wethouder kan zich voorstellen zoals bij de hervormingsbezuinigingen Jeugd en Sociaal Domein dat het college de raad tussentijds informeert met ook een technische sessie en ook met een brief over hoe het loopt, tussen de Programmabegroting en de Voorjaarsnota. De wethouder geeft aan dat dit een toezegging is. Zij verwacht dat dit in Q1 2025 zal zijn, in februari. Dit vraagt onderzoek naar de dingen die nodig zijn ten behoeve van de bezuiniging.
GroenLinks sprak over de overgang van het zaaksysteem; hoewel zoals gemeld er onzekerheden zitten in de vervanging, gaat het vooralsnog conform plan in tijd zoals gezegd. De realisatie heeft grote prioriteit binnen de gehele organisatie. De realisatie wordt nauwgezet vervolgd. Voorbereidingen worden getroffen. Mocht het oude zaaksysteem toch niet beschikbaar zijn, is de vraag hoe dan zo goed mogelijk de dienstverlening continueren.
Overigens merkt de wethouder op dat het gelukt is om alle DigiD formulieren te vervangen die vervangen moesten worden. Hieraan is heel hard gewerkt. Kort na het reces stuurt het college de toegezegde brief over de evaluatie over hoe het college in deze situatie terecht is gekomen. Dit is geen toezegging omdat de brief al is toege-

zegd. Deze informatie geeft de wethouder naar aanleiding van de vraag van de heer Paalman van HORIZON.
Blijven investeren in Werken 3.0 en de oproep om daarmee sober om te gaan van de Partij voor de Dieren; de wethouder zet uiteen dat met de uitvoering de inrichting van het kantoor stapsgewijs wordt aangepast om de verschuiving mogelijk te maken van de klassieke kantoorfunctie naar ontmoeten, videobellen, hybride, en vergaderen en naar het beter faciliteren van samenwerken. Dan komen er meer werkplekken op een andere manier waardoor minder externe locaties gehuurd hoeven te worden. Het college doet dat op een manier dat de materialen die er zijn, worden hergebruikt. De wethouder noemt hier herstofferen tot aan het niveau van het tapijt. Hetzelfde geldt voor de devices; wanneer mensen iets nieuws moeten hebben, wordt eerst gekeken naar wat er nog is. Ook wordt gekeken en lichtarmaturen met het doel ze langer mee te laten gaan. Sober en circulair staat flink voorop met als uiteindelijke doel dat de gemeente niet extern hoeft uit te breiden en dat zij het intern beter organiseert.

De wethouder gaat in op “de reis naar plantaardig”. Zij bevestigt de verhouding 20% dierlijk en 80% plantaardig. Dat heeft ook geleid tot de verdere reis. Daar blijft het bij op dit moment. Dit is de uitkomst van de pilot. Het college wil dat graag zo houden.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) vraagt of dit het eind van de reis is; een pilot impliceert dat er meer komt.
Wethouder Streefland zet uiteen dat de pilot inhield dat er verder gezocht werd; destijds was het 90 : 10. Dat leidde direct tot een reductie of vermindering van mensen die gebruik maken van de kantine. Uiteindelijk is het college uitgekomen op de verhouding 80 : 20. Dat houdt het goed in balans. Er blijven genoeg bezoekers komen. De catering heeft goede omzet. Deze verdeling zal zo blijven.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) vraagt of het college hier nog meer initiatieven onder gaat scharen.
Wethouder Streefland antwoordt dat het college de balans vooralsnog goed vindt. Daarin laat het college zien dat plantaardig belangrijk is: 80% en dat ruimte geboden wordt aan mensen die niet van plantaardig zijn. De wethouder herhaalt de conclusie van het college.

De voorzitter onderbreekt de vergadering om mensen de gelegenheid te geven hun fiets uit de fietsenstalling te halen.

Heropening van de vergadering en voortzetting van de beantwoording
Wethouder Streefland gaat in op de inbreng van de PvdA over anders omgaan met externe inhuur. Zij bevestigt dat vorig jaar de motie 294 is aangenomen, met het streven naar maximaal 10% inhuur in de bezetting per 2025. Het college heeft met de raadsbrieven van september 2023 en maart 2024 aangegeven dat het college stuurt op het realiseren van dit maximum. Daarbij is ook gezegd dat het voor sommige afdelingen nog een hele uitdaging is vanwege de aanhoudende krappe arbeidsmarkt en het hoge ziekteverzuim. Dat heeft zeker de aandacht van het college. Het is zeker een van de draaiknoppen in het licht van de hervormingsbezuinigingen. Het college zal de raad daarover verder informeren.
Uthiek wordt niet afgeschaft. Dat moet wellicht kleiner vanaf 2027; dat is het voorstel van het college. Er zijn nieuwe interne richtlijnen opgesteld om daarmee om te gaan. De wethouder zegt “de skope van high impact Uthiek-assesments” - dus niet op alle digitalisering initiatieven, maar echt gericht op goed kiezen en prioriteren en daar

waar het grootste risico zit. En het verkennen van een integrale toets op Uthiek. De privacy en AI. Daarmee wil het college de impact van de bezuinigingen zoveel mogelijk beperken.
Gevraagd is of de Diversiteit en Inclusie geborgd zijn; de wethouder zet uiteen dat het de bedoeling is het bestaande programma van Inclusie en Diversiteit per 2027 de activiteit te beleggen in de lijn. Dat wordt nu niet alleen gedaan door de vanzelfsprekende zaken die het college in de Uitvoeringsagenda zet. Wat vooral daarbij helpt, is dat de leidinggevenden het in hun afdelingsplannen zetten hoe zij hieraan vormgeven juist voor de borging; het gaat over leidinggeven, over hoe de teams daarmee omgaan, maar ook over de mensen die worden aangenomen die nodig zijn. Dit is verankerd. Degene die met het team bezig is, krijgt hierop veel feedback met het doel dit echt in de organisatie te laten landen.
In april stopt de teller voor het bijhouden van de aantallen MBO stages op 67; dat is meer dan vorig jaar omdat vorig jaar de teller op 33 stond. Er is een stagecoördinator aangesteld, ten behoeve van de contacten met MBO-instellingen. Daarin zit een verbetering. Het college zet ook de directeuren aan die hierop nog niet zo proactief zijn. De wethouder merkt op dat dit een van de belangrijkste is binnen Diversiteit en Inclusie. Dit heeft haar volle aandacht. Zij hoopt van harte dat dit jaar de 150 wordt gehaald. In januari is het nieuwe instroommoment; dan is er weer een nieuwe kans. Dit heeft in de organisatie veel meer aandacht gekregen dan voorheen.
VOLT heeft al antwoord gekregen op de vragen.
De ChristenUnie en Stadsbelang Utrecht spraken over het verzuim in de organisatie. De wethouder benadrukt dat de werkdruk van medewerkers veel aandacht blijft krijgen; die werkdruk is hoog. De bezuinigingsopgave geeft ook veel druk; daar speelt een proces van reorganisatie doorheen. In Utrecht is 8,2% ziekteverzuim. Het streven is dat percentage omlaag te krijgen. De wethouder vindt het verstandig om na te gaan of wel automatisch mensen ingehuurd moeten worden bij ziekte. Wanneer het lukt om het ziekteverzuim 1% naar beneden te brengen, zou dat zo maar 8 miljoen kunnen schelen. Goed moet gekeken worden naar het moment waarop ingehuurd wordt. Het credo van de wethouder is bij piek, ziek en uniek. Bij piek is er soms sprake van inhuur. Bij ziek wordt ook gekeken naar hoe het ziektepercentage te verminderen; dat doet het college niet alleen door inhuur niet meer te doen, maar dat zit ook bij een goede arbodienstbeleving. Soms is het goed om aan de voorkant erbij te zijn zo dat ziek zijn voorkomen wordt. De wethouder zet uiteen dat het vaak iets zegt wanneer mensen vaak kortdurend ziek zijn. Ook is het goed om leidinggevenden hierbij te ondersteunen; de wethouder noemt dat warme zakelijkheid. Het college gaat na met de arbodienst hoe in de nieuwe contractering hierop scherper te sturen. Dit heeft de volle aandacht van de wethouder. Het zit soms ook op het effectiever kunnen werken. Soms worden mensen ziek van de mate waarin overlegd moet worden. De wethouder spreekt in dit verband over doelmatige overlegstructuren. Misschien helpt dat ook in de vermindering van ziekte.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) neemt Rotterdam als voorbeeld. Utrecht heeft 20% meer ziekteverzuim dan Rotterdam. Wat doet Rotterdam beter dan Utrecht? Waar kan Utrecht iets van leren? Hij pleit ervoor de mens centraal te stellen. Hij ziet een beweging van topdown in Utrecht. Hij ziet die benadering niet werken. In zijn ogen moet er iets te leren zijn van een gemeente als Rotterdam.
Wethouder Streefland vindt dat een goede aanbeveling. Tussen de G4 steden is veelvuldig overleg. De wethouder zit in een commissie van arbeidszaken waarin ook de onderhandelingen plaatsvinden als het gaat om personeel. Het gaat ook om hoe

het vakmanschap te versterken, het ambacht van het ambtenaarschap. Het zal ook iets te maken hebben met een prompte benadering; het zal ook een cultuuraspect hebben, veronderstelt de wethouder. Zij zal de suggestie van de heer Bos meenemen. Zij zal navraag doen in Rotterdam. De wethouder verwacht dat op meerdere factoren interventies nodig zijn.
De wethouder waardeert de rekenkundige capaciteit van de heer Bos en denkt dat het goed is om nader van gedachten te wisselen over de gebruikte gegevens en cijfers en welke die van het college in het kader van inhuur.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) stelt zich voor dat de wethouder op tijdelijke contracten duidt die een onderdeel uitmaken van de cijfers.
Wethouder Streefland antwoordt bevestigend in die zin dat het zou kunnen. Het college zoekt naar de goede manier om onder de 10% te komen.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) merkt op dat de wethouder vergeet tegen welke prijs. Wat hem betreft moet er een cap komen op de vergoedingen. Hij vindt dat de raad daarvoor een voorstel moet krijgen, hoe het college daarmee omgaat. Hij kan zich voorstellen dat de organisatie leegloopt op IT personeel en dat dan sprake is van andere tarieven. Maar dergelijke bedragen voor fte's inhuur? Over welke functieschalen wordt dan gesproken, hoeveel mensen krijgen welke bedragen? Hij wil daar graag inzicht in krijgen.
Wethouder Streefland merkt op dat het college niet uitkomt op het hoge bedrag dat heer Bos noemde. Zij begrijpt dat heer Bos de vraag stelt welke exorbitante bedragen de organisatie wil geven aan externe inhuur; zij is het er over eens dat daar goed naar gekeken moet worden. Het is aan de organisatie zelf om een verstandig besluit te nemen over een eventuele cap.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) brengt in dat geschakeld wordt op de informatie die is op te maken uit een jaarverslag. Hij heeft deze vraag verder uitgezet. Hij vertaalt de cijfers die hij krijgt. Wanneer de tijdelijke inhuur onderdeel is van de loonsom plus kosten, maar niet vertaald wordt in het jaarverslag naar tijdelijke contracten, kan hij niet anders dan zijn rekensom maken op de verstrekte gegevens.
Wethouder Streefland begrijpt dat. Zij nodigt de heer Bos uit om nader van gedachten te wisselen en verder uit te diepen waarin dit precies zit. De heer Bos en zij zijn het niet oneens over het geven van tegenstuur.
HORIZON sprak over het IT-Sterrenteam; de wethouder hoopt van harte dat iemand zich aanmeldt. Juist bij ICT zit het hoogste percentage inhuur. Voor de ICT is afgesproken dat de 10% een zeer grote uitdaging wordt; de wethouder bevestigt dat die beweging gemaakt moet worden. Gestreefd wordt bij IPM naar een zo laag mogelijke externe inhuur; alleen voor ziek, piek en uniek, aangevuld met de taken die eerdaags uitbesteed of afgestoten zullen worden. Sommige zaken hoeven op enig moment niet meer. Voor inhuur wordt gekozen als dat aan de orde is, zodat aangenomen personeel niet ontslagen hoeft te worden. Het college gaat vaste medewerkers werven op incidenteel bekostigde werkzaamheden. Dat is een risicobudget. Als er een terugval is in de omvang van incidentele werkzaamheden, houdt het college de salariskosten, of zijn uitstroomkosten aan de orde.
In de huidige ICT-markt is een enorme krapte; moeilijk als het gaat om concurrentie. Als het gaat om een plan is er sprake van een initiatief met collega's binnen de G4; zij zullen gezamenlijk acties ondernemen. Ook gezien de bezuinigingsplannen van andere gemeenten, wil de G4 wel personeel behouden. Daar is geen uitstroom als gevolg van bezuinigingsmaatregelen; daar is sprake van onderlinge doorstroom. Ook bekijken de betrokkenen of sprake kan zijn van functieherwaardering, juist ook om te

kunnen concurreren en als gemeente Utrecht aantrekkelijk te kunnen zijn om concurrerender aanbod te kunnen doen. In landelijk verband werkt de gemeente Utrecht als koploper mee aan Common Ground. De betrokken functionarissen merken dat dit de gemeente en in het bijzonder Utrecht een interessante IT werkgever maakt. De langdurige inhuur is in kaart gebracht. De afdeling is nu bezig om een aanpak te definiëren en uit te voeren welke functie wel en niet is om te zetten in een vaste formatieplaats, wanneer mensen daarvoor kiezen. Tegelijkertijd is de realiteit dat een deel van deze mensen heel graag zelfstandig wil zijn of wil werken voor een bureau. De wethouder verwacht dat dat zo zal blijven.
Hiermee rondt de wethouder haar beantwoording af.

De heer Paalman (HORIZON) heeft begrepen dat er mooie plannen zijn op het gebied van inhuur van IT. Hij vraagt wanneer de raad iets hoort over het succes van de effectiviteit van de plannen.
Wethouder Streefland antwoordt dat dit niet een kwestie is van vandaag op morgen om mensen duurzaam te binden aan de organisatie; zeker als het gaat om de IT toppers die de organisatie graag wil. Zij kan zich voorstellen dat dit wordt meegenomen in het voorjaar in een technische sessie; hoe het op dat moment loopt. Zij kan daaraan ook aandacht geven in de brief. De vraag is of het gaat lukken om een topteam samen te stellen, te behouden of te verkrijgen.
De heer Paalman (HORIZON) begrijpt hieruit dat de raad een toezegging heeft gekregen dat hij het IT sterrenteam gepresenteerd krijgt of de reden waarom het niet gelukt is. Dat dan nog een keer gekeken kan worden en eventueel is bij te sturen.
Wethouder Streefland zou niet het begrip sterrenteam hierbij willen hanteren. Het streven is goede mensen binnen te krijgen en te behouden en de inhuur te reduceren. Zij hoopt van harte dat mensen in de omgeving van de heer Paalman die dezelfde studie doen, graag bij de gemeente willen werken.
De heer Paalman (HORIZON) promoot dit.

De voorzitter concludeert dat de wethouder haar beantwoording heeft afgerond.

Gemiste vragen?
Geen

Tweede termijn
De heer Paalman (HORIZON) wacht geduldig op de plannen voor IT.
Hij ziet perspectief in de herwaardering van het salaris. Het salaris is altijd een lokkertje, maar lastig te concurreren met private partijen. De lokale overheid zal daar altijd iets onder zitten. Dan moet de gemeente juist op zoek naar de mensen die niet voor het hoogste salaris komen werken, maar juist voor andere zaken. Hij legt de vraag voor welke lokkertjes Utrecht kan creëren. Hij legt de vraag voor hoe creatief Utrecht kan zijn.
Wethouder Streefland antwoordt dat de gemeente Utrecht fantastische arbeidsvoorwaarden heeft, in een organisatie waarin de medewerkers werken voor de inwoners. Daar kunnen zij het goede doen in een bijzonder belangrijk veld. Wanneer Utrecht het moet hebben van de lokkertjes, is wellicht de intrinsieke motivatie niet zo groot en vraagt zij zich af of dat gaat helpen. Zij zoekt naar mensen met een hoge intrinsieke motivatie. Het salaris en de vrije dagen zullen helpen, maar vooral ook een fantastisch team.

De heer Maas (VOLT) vindt het opvallend dat in de UBA-lijst maatregelen genoemd zijn; hij vraagt naar de reden van de wethouder om die maatregelen niet te overwegen. **Wethouder Streefland** vraagt op welke van die maatregelen de heer Maas precies doelt. **De heer Maas** (VOLT) zet uiteen dat hij doelt op de maatregelen om te kijken naar de formatie. Die maatregelen zouden uiteindelijk tot 12 miljoen kunnen opleveren. Hij vond dat nogal een bedrag.
Wethouder Streefland licht toe dat dit het bedrag is dat nu in de hervormingsbezuinigingen wordt meegenomen als een grote opgave die daar te doen is. Het is zeker niet zo dat het college bij de UBA-lijst niet gekeken heeft naar de eigen organisatie. Een groot bouwblok om aan deze bezuiniging te kunnen voldoen, is van orde grootte van 25 miljoen; dat is daaronder geplaatst.

De voorzitter legt de vraag voor aan de commissie welke onderwerpen zij wil behandelen in de raadsbehandeling van de Voorjaarsnota op 11 juli aanstaande.

Mevrouw Meerding (VVD) verneemt desgevraagd dat ook bij de andere commissies onderwerpen zijn opgehaald om te behandelen. Zij deelt mee dat haar fractie een toekomstnota zal presenteren; daarin zitten de voorstellen die zij vandaag heeft aangekondigd.

De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat verschillende partijen hebben aangegeven te willen kijken naar het Initiatievenfonds. De raadsleden zullen samen moeten zoeken naar een dekking die kan rekenen op een breed draagvlak. Daarvoor zal onderling overleg nodig zijn.

De heer Van Steeg (CDA) kijkt graag mee met het Initiatievenfonds. Hij verwacht een voorstel te gaan doen op het gebied van veiligheid in een breder pakket. Zijn fractie zal nog moeten kijken naar informatie die de raad heeft gekregen van de burgemeester over wat ingaat over de meldingen vanaf 2026. Zij collega zal een deelamendement indienen. En zijn fractie zal een voorstel doen voor hoe om te gaan in Utrecht met de leges voor het huwelijk.

De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) zal aan de slag gaan met de reserves waarover GroenLinks sprak. Hij gaat ook aan de slag met de maaltijdvergoeding, ook genoemd door GroenLinks. Hij denkt aan een motie op het gebied van ziekteverzuim, dan wel op het gebied van externe inhuur.

De heer Paalman (HORIZON) is op zich tevreden met de antwoorden van de wethouder. Misschien doet zijn fractie nog een aanmoediging op schrift.

De heer Van Bergen (ChristenUnie) brengt in dit verband videobellen onder de aandacht. Zijn fractie overweegt een motie. Hij houdt zijn ogen en oren open als het gaat om veiligheid.

De heer Dekkers (GroenLinks) zal een motie indienen over de aanbevelingen van de raadstoets. Hij heeft daarover een brief ontvangen en zal nagaan hoe dat te doen.

De heer Maas (VOLT) zal voorstellen indienen specifiek op het gebied van een burgerberaad. Zijn fractie zal meekijken bij het Initiatievenfonds en Samen Stad Maken. Zijn fractie zal een aantal voorstellen doen voor het bekostigen van bezuinigingen.

De heer Şimşek (DENK) zal met een aantal moties komen op het gebied van Veiligheid, hoogstwaarschijnlijk met een tweetal over het koffieshopbeleid.

De heer Paalman (HORIZON) vraagt alle punten die de wethouder inbracht zoals de doorstroming tussen de G4 steden, hij had begrepen dat dat de toezegging was.
Wethouder Streefland zal ingaan op hoe het nu werkt en misschien zal het college nog met andere dingen komen die geprobeerd zijn. Dan zal ze die toevoegen.
De heer Bos (Stadsbelang Utrecht) hoopt er op dat de wethouder het cappen van vergoedingen zal meenemen.
Wethouder Streefland antwoordt dat dat past bij onderdelen rond de hervorming; dit zal meegenomen worden in de bespreking daarvan. Het doel is reductie van inhuur en een zo stabiel mogelijke eigen organisatie.

De voorzitter schorst de vergadering om 00.20 uur, de vergadering wordt vandaag voortgezet om 10.00 uur.

TOEZEGGINGEN.

Openbare orde en Veiligheid (incl. mensenhandel en drugscriminaliteit)
De burgemeester zegt toe:

- Bij de voortgangsbrief op de aanpak straatintimidatie met daarin de terugkoppeling op het verloop van de pilot een reflectie op of deze aanpak verder uitgebreid kan worden.

Handhaving
De burgemeester zegt toe:

- Om de raad in Q4 2024 een integrale reactie toe te zenden op de gevolgen van de bezuinigingen op handhaving in samenhang met het Rekenkamerrapport ‘Over lastig handhaven’.

Regionale samenwerking
De burgemeester geeft aan het commitment aan de ‘*Sustainable Development Goals’* van de Global Goals voort te blijven zetten.

Personeel en Organisatie
De wethouder zegt toe:

- De raad in Q1 2025 een raadsbrief te sturen met de uitwerking van de voorgestelde hervormingen in de personele organisatie, met daarin ook de voortgang van het pan om IT-talenten duurzaam aan de organisatie te binden, evenals het ‘cappen’ van inhuur.

LIJST VAN AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

Datum	Onderwerp	Status	Indiener(s)	Portefeuillehouder	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar
11-07-2024	M344 Utrechtse ambtenaren uit de lappenmand	Motie aangenomen	Bos, C.H. (Cees) (Stadsbelang Utrecht)	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie		
11-07-2024	M306 Behoud het wijkservicecentrum in Vleuten-de Meern	Motie aangenomen	Meerding, T.A.A. (Tess) (VVD)	Burgemeester Dijksma	Burgerzaken	11-10-2024	
11-07-2024	M305 Rekenkamer kan op ons rekenen	Motie aangenomen	Hoonte, G. te (Gertjan) (VVD)		Bestuurlijke zaken	11-10-2024	Het rekenkameronderzoek is opgenomen in de 2e Berap die gepland staat voor 12 september
11-07-2024	M312 Overnemen aanbevelingen raadstoets Veilige Stad	Motie aangenomen	Kleinrensink, J. (Julia) (GroenLinks)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	31-05-2025	

LIJST VAN AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

27-06-2024	M246 Blijf zoeken naar bestuursrechtelijke mogelijkheden	Motie aangenomen	Steeg, B. van (Bert) (CDA)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	27-09-2024	
06-06-2024	M213 Demonstreren is een recht, ook op de universiteit	Motie aangenomen	Fattal, M. (Mahaar) (GroenLinks)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	06-09-2024	
06-06-2024	M203 Geef gehoor aan demonstranten	Motie aangenomen	Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	30-09-2024	
06-06-2024	M205 Steun wederopbouw Gaza via VNG	Motie aangenomen	Sungur, M. (Mahmut) (DENK)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	06-09-2024	
06-06-2024	M209 Pleit voor erkenning Palestina	Motie aangenomen	Sungur, M. (Mahmut) (DENK)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	06-09-2024	
06-06-2024	M212 Zorgvuldige aanpak bij inzet geweld ME	Motie aangenomen	Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	06-09-2024	

LIJST VAN AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

06-06-2024	M196 Gebruik de kracht van de samenleving	Motie aangenomen	Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie)	Wethouder Oosters	Participatie	11-10-2024	
25-04-2024	M185 Transparant Burgerberaad	Motie aangenomen	Bosch, D. (David) (UtrechtNu!)	Wethouder Oosters	Participatie	31-03-2025	
25-04-2024	M149 Aflossen van studieschuld via IKB budget	Motie aangenomen	Sungur, M. (Mahmut) (DENK)	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	28-06-2024	
29-02-2024	M94 Betrek demonstranten bij het demonstratiebeleid	Motie aangenomen	Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	29-08-2024	
29-02-2024	M72 Versterking Digitale inclusie en vaardigheden	Motie aangenomen	Ait Daoua, A. (Achraf) (D66)	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	29-05-2024	20240604: Afgehandeld met raadsbrief digitale stad van 25 juni 2024
29-02-2024	M75 Utrechtse Datastrategie	Motie aangenomen	Fattal, M. (Mahaar) (GroenLinks)	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	31-12-2024	20240604: Afgehandeld met raadsbrief digitale stad

							van 25 juni 2024
29-02-2024	M77 Ctrl+Utrecht, geef digitalisering de status die het verdient	Motie aangenomen	Oudejans, A.T. (Annemarijn) (Student&Starter)	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	31-12-2024	
29-02-2024	M92 Integriteit komt niet vanzelf	Motie aangenomen	Maas, R.A.H.M. (Ruud) (Volt)	Burgemeester Dijksma	Bestuurlijke zaken	31-12-2024	
29-02-2024	M93 Participatie niet alleen voor individuen	Motie aangenomen	Maas, R.A.H.M. (Ruud) (Volt)	Burgemeester Dijksma	Bestuurlijke zaken	29-05-2024	voor organisaties, verenigingen of andere verbanden is verwerkt in instructies, trainingen en medewerkers die direct betrokken zijn bij de bestuurlijk besluitvorming

							zijn hierop gewezen.
29-02-2024	M57 Herdenk het verzet, ook in Utrecht	Motie aangenomen	Bosch, D. (David) (UtrechtNu!)	Burgemeester Dijksma	Bestuurlijke zaken	29-08-2024	
18-01-2024	M55 Behandel commissieleden gelijk	Motie aangenomen	Steeg, B. van (Bert) (CDA)		Bestuurlijke zaken		Op verzoek van het dagelijks bestuur wordt de gewenste aanpassing van de Verordening op de raadscommissies wordt meegenomen in de eerstvolgende actualisatie van de verordening.
18-01-2024	M54 Integere fractiemedewerkers	Motie aangenomen	Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie)		Bestuurlijke zaken	18-04-2024	Op verzoek van het dagelijks bestuur zijn zowel de teksten inzake geheimhouding

							als de relevante bepalingen uit de gedragscode verwerkt tot teksten voor in arbeidsovereenkomsten tussen fracties en medewerkers. De fracties zijn hierover geïnformeerd. Voorstel: afvoeren.
18-01-2024	M32 Hoger beroep vermogensgrens kwijtschelding lokale belastingen minima	Motie aangenomen	Kleinrensink, J. (Julia) (GroenLinks)		Bestuurlijke zaken	18-04-2024	

LIJST VAN AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

18-01-2024	M05 Zonder geld geen gemeenten	Motie aangenomen	Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht)		Bestuurlijke zaken	18-04-2024	Het dagelijks bestuur heeft de gevraagde steunbetuiging aan Raden in Verzet verstuurd op 26 januari jl. Daarnaast is de raad hierop geattendeerd middels een bericht op het raadsportaal. Voorstel: afvoeren.
07-12-2023	M438 Nachtstembureau	Motie aangenomen	Ait Daoua, A. (Achraf) (D66)	Burgemeester Dijksma	Burgerzaken	30-06-2024	20240717: In de raadsbrief Evaluatie tweede Kamerverkiezing 2023 en vooruitblik Europees parlementsverkiezing 2024 (van 16 mei

							2024 met kenmerk 12355151) is gemeld dat we de motie nachtstembureau uitvoeren en in de nacht van woensdag 5 op donderdag 6 juni een nachtstembureau openen.
09-11-2023	M430 Ondersteun het Bevrijdingsfestival	Motie aangenomen	Bosch, D. (David) (UtrechtNu!)	Burgemeester Dijksma	Bestuurlijke zaken	31-05-2024	
09-11-2023	M387 Oproep staakt het vuren	Motie aangenomen	Kleinrensink, J. (Julia) (GroenLinks)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	31-12-2023	
02-11-2023	M347 Reflecteer en informeer over verleden Prins Bernhard bij Prins	Motie aangenomen	van Vliet, D.J. (Dirk-Jan) (D66)	Burgemeester Dijksma	Handhaving	01-06-2024	Op dit moment wordt bekeken hoe de motie concreet op straat vorm kan krijgen,

	Bernhardplein & Prins Bernhardlaan						rekening houdend met de mogelijkheden en beperkingen die de bestaande bebording biedt
21-09-2023	M327 Geef vrijwilligers de keuze op verkiezingsdag	Motie aangenomen	Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie)	Burgemeester Dijksma	Burgerzaken	31-07-2024	20240717: In de raadsbrief Evaluatie tweede Kamerverkiezing 2023 en vooruitblik Europees parlementsverkiezing 2024 (van 16 mei 2024 met kenmerk 12355151) is gemeld dat hoewel de vrijwilligers enquete al een

							paar jaar laat zien dat ongeveer 60% van de vrijwilligers de lange dag erbij vindt horen we naar aanleiding van een onderzoek van de trainees bij de Europees parlementsverkiezing 2024 overstappen op het werken in twee shifts op de verkiezingsdag.
21-09-2023	M328 Bijstand in het stemhokje	Motie aangenomen	Graaf, R. van der (Rik) (ChristenUnie)	Burgemeester Dijksma	Burgerzaken	21-12-2023	20240717: In de raadsbrief Uitvoering motie 328 (bijstand stemhokje) en M267

							(kosteloos aanvragen ID bewijzen voor nazaten tot slaafgemaakten) wordt gemeld dat het Rijk niet meer om dit via een experimentenwet te doen, maar om gelijk een nieuw wetsvoorstel in te dienen. Zodra deze wet in werking treed zullen hier uiteraard aan voldoen. 20240322: Inmiddels is het voornemen van het Rijk niet meer om dit via een experimentwet

							te doen, maar om gelijk een nieuw wetsvoorstel in te dienen. Op dit moment is de wet nog in voorbereiding en is het nog niet duidelijk wanneer deze wet behandeld wordt en in werking zal treden.
06-07-2023	M249 Overnemen aanbevelingen raadstoets Bewoners en Bestuur	Motie aangenomen	Maas, R.A.H.M. (Ruud) (Volt)	Burgemeester Dijksma	Bestuurlijke zaken	16-05-2024	
06-07-2023	M267 Vergoed ID en rijbewijzen van nakomelingen van tot slaaf	Motie aangenomen	Sungur, M. (Mahmut) (DENK)	Burgemeester Dijksma	Burgerzaken	28-07-2023	20240322: Nazaten van het slavernijverleden die hun

	gemaakten die naam wijzigen						achternaam hebben veranderd kunnen net als de inwoners die hun geslacht hebben gewijzigd met ingang van 1 september 2023 met (terugwerkende kracht) een gratis ID aanvragen.
11-05-2023	M98 Bevorder privacy bij private camera's	Motie aangenomen	Koning, M.A. (Maarten) (D66)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid		
11-05-2023	M99 Waarborgen bij algoritmen en cameratoezicht	Motie aangenomen	Fattal, M. (Mahaar) (GroenLinks)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid		
09-03-2023	M46 Stevige lobby	Motie aangenomen	Koning, M.A. (Maarten) (D66)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	09-06-2023	

			Fattal, M. (Mahaar) (GroenLinks) Sungur, M. (Mahmut) (DENK) Chirino, C.C. (Bina) (ChristenUnie) Bosch, D. (David) (PVV)				
09-03-2023	M48 Blijf zoeken naar mogelijkheden om online in te kunnen grijpen	Motie aangenomen	Steeg, B. van (Bert) (CDA) Heuven, M. van (Maarten) (Partij voor de Dieren) Raaijmakers, I. (Ilse) (PvdA) Chirino, C.C. (Bina) (ChristenUnie) Maas, R.A.H.M. (Ruud) (Volt) Bos, C.H. (Cees) (Stadsbelang Utrecht)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	09-06-2023	

			Kendir, E. (Esma) (Student&Starter) Hessel, Y.H. (Yvonne) (Utrecht Solidair) Pagter, M. de (Marijn) (VVD)				
10-11-2022	M334 Mensenrechten als voorwaarde voor aanbestedingen	Motie aangenomen	Sungur, M. (Mahmut) (DENK) Sasbrink, A. (Anne) (Partij voor de Dieren) Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1) Fattal, M. (Mahaar) (GroenLinks) Maas, R.A.H.M. (Ruud) (Volt) Hessel, Y.H. (Yvonne) (Utrecht Solidair)	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	10-02-2023	0241605 Afgedaan met raadsbrief 'Vaststelling uitvoeringsprogramma MVOI' (kenmerk 12121099) 28-3-2024

LIJST VAN AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

13-10-2022	M288 Doorzetten voor lokaal vuurwerkverbod GL	Motie aangenomen	Fattal, M. (Mahaar) (GroenLinks) Heuven, M. van (Maarten) (Partij voor de Dieren) Maas, R.A.H.M. (Ruud) (Volt) Hessel, Y.H. (Yvonne) (Utrecht Solidair) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Oudejans, A.T. (Annemarijn) (Student&Starter) Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1) Sungur, M. (Mahmut) (DENK) Bos, C.H. (Cees) (Stadsbelang Utrecht)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	30-04-2023	Voor het zomerreces 2023 informeren we u over de jaarwisseling 2023/2024.

LIJST VAN AANGENOMEN MOTIES COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

13-10-2022	M267 Onafhankelijke klachtenafhandeling.	Motie aangenomen	Sungur, M. (Mahmut) (DENK) Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1) Hessel, Y.H. (Yvonne) (Utrecht Solidair) Dijkstra, G.J. (Gert) (EenUtrecht) Raaijmakers, I. (Ilse) (PvdA)	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	13-10-2023	20240612 Motie is afgehandeld met raadsbrief klachtenrapportage 2022 van 19 april 2023.
13-10-2022	M269 Ontslag als uitgangspunt voor discriminerend handelen	Motie aangenomen	Sungur, M. (Mahmut) (DENK) Nolten, S.J. (Stevie) (BIJ1) Hessel, Y.H. (Yvonne) (Utrecht Solidair) Kendir, E. (Esma) (Student&Starter) Heuven, M. van (Maarten)	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	31-01-2023	Afgedaan met de raadsbrief Contouren van de Organisatiebrede aanpak Inclusie en Diversiteit van 22 december 2022

			(Partij voor de Dieren)				
03-12-2020	M367 Doeltreffende raad	Motie aangenomen	Pagter, M. de (Marijn) (VVD)	Burgemeester Den Oudsten	Bestuurlijke zaken	30-06-2021	

MOTIE EN TOEZEGGINGENLIJST COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN 19 SEPTEMBER 2024

ID	Agendapunt	Toezegging	Portefeuillehouder	Beleidsveld	Deadline	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
752	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 03-07-2024 2. Raadsvoorstel Voorjaarsnota en Eerste bestuursrapportage 2024	De wethouder zegt toe: •De raad in Q1 2025 een raadsbrief te sturen met de uitwerking van de voorgestelde hervormingen in de personele organisatie, met daarin ook de voortgang van het pan om IT-talenten duurzaam aan de organisatie te binden, evenals het 'cappen' van inhuur.	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	31-03-2025		
751	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën	De burgemeester	Burgemeester Dijksma	Handhaving	31-12-2024		

	03-07-2024 2. Raadsvoorstel Voorjaarsnota en Eerste bestuursrapportage 2024	zegt toe: •Om de raad in Q4 2024 een integrale reactie toe te zenden op de gevolgen van de bezuinigingen op handhaving in samenhang met het Rekenkamerrapport 'Over lastig handhaven'.					
750	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 03-07-2024 2. Raadsvoorstel Voorjaarsnota en Eerste bestuursrapportage 2024	De burgemeester zegt toe: •Bij de voortgangsbrief op de aanpak straatintimidatie met daarin de terugkoppeling op het verloop van de pilot	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	31-10-2024		

		een reflectie op of deze aanpak verder uitgebreid kan worden.					
749	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 02-07-2024 2. Raadsvoorstel Voorjaarsnota en Eerste bestuursrapportage 2024	De wethouder Financiën zegt toe: •Om de raad bij de VJN 2025 te informeren over de nieuwe toekomstbestendige systematiek van het groeikader en een technische sessie te organiseren.	Wethouder Schilderman	Financiën	31-05-2025		
744	Gemeenteraad 27-06-2024 14. Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken	M249 Samen de stad scherper maken	Wethouder Oosters	Participatie	31-03-2025		

740	Commissie Jeugd, Welzijn, Cultuur en Sport 20-06-2024 3. Raadsvoorstel Jaarstukken 2023	In Q3 2024 ontvangt de raad een raadsbrief over straatintimidatie	Wethouder Voortman	Openbare Orde en Veiligheid	30-09-2024		
738	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 13-06-2024 9. Raadsbrief Voortgang aanpak overlastgevende vreemdelingen	In Q4 volgt een raadsbrief met o.a. meer cijfermatig inzicht bij de huidige aanpak (met o.a. een 'mini-dashboard').	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	31-12-2024		
735	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 30-05-2024 12. Spoeddebat politie inzet bij pro-Palestina demonstraties Universiteit Utrecht	De raad ontvangt op een nader te bepalen moment een raadsbrief over de evaluatie van de demonstraties, waarbij o.a. Amnesty	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid			

		betrokken wordt, evenals demonstranten over hun ervaringen bij de demonstraties, i.r.t. de politie-inzet én waarbij aandacht wordt besteed aan de rol en inzet van verbindingsteams.					
734	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 30-05-2024 10. Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken	In Q1 2025 volgt een raadsbrief met daarin o.a. informatie over: ○ De 0-meting van de benoemde indicatoren; ○ Eerste ervaringen met het Kompas; ○	Wethouder Oosters	Participatie	31-03-2025		

		de 'rechtspersoonlijkheid'; ○ het effect van de voorgenomen bezuinigingen; - en hoe dit tot mogelijke bijstellingen in het beleid kan leiden door de Raad.					
733	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 30-05-2024 8. Raadsvoorstel Zienswijze Ontwerpbegroting 2025-2028 Het Utrechts Archief (HUA)	In november 2024 volgt een raadsbrief met een update over stand van zaken, specifiek met het oog op de voorziene uittreding van het Rijk en o.a. en de rol van de raad en de aanpassingen van de	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	30-11-2024		

		gemeenschappelijke regeling aan de hand van de gewijzigde WGR.					
708	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 18-04-2024 8. Raadsvoorstel Adviezen Burgerberaad Jaarwisseling	Toezeggingen: er volgt in Q3 een raadsbrief over de opbrengsten van het eerste Burgerberaad, waarin ook aandacht is voor de dilemma's rondom de keuze van onderwerpen voor een volgend Burgerberaad.	Wethouder Oosters	Participatie	30-09-2024		
690	Commissie Jeugd, Welzijn, Cultuur en Sport 04-04-2024 7.	Een voorstel over hoe invulling te	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	30-09-2024		

	Raadsbrief Uitvoeringsplan inclusie en diversiteit Gemeente Utrecht	geven aan maatschappelijke sensitiviteit volgt in Q3.					
689	Commissie Jeugd, Welzijn, Cultuur en Sport 04-04-2024 7. Raadsbrief Uitvoeringsplan inclusie en diversiteit Gemeente Utrecht	Gedragscode komt in Q3 naar de raad.	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	30-09-2024		
668	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 21-03-2024 9. Raadsbrief Voortgangsrapportage 2023 nota 'Grenzen stellen, perspectief bieden'	de burgemeester zegt toe dat: de raad t vóór de zomer van 2024 een raadsbrief ontvangt over de effectindicatoren als basis voor de verdere evaluatie in 2025-2026 en een financiële	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	21-06-2024	We verwachten in september een reactie aan te kunnen bieden.	

		uitsplitsing van de ondernomen activiteiten.					
674	Gemeenteraad 29-02-2024 24. Afrondende Besluitvorming na debat over Demonstratierecht	Burgemeester Dijksma zegt toe dat voortaan standaard na afloop van een demonstratie een evaluatieformulier zal worden toegestuurd aan de organisatoren van een demonstratie.	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	31-05-2024		
671	Gemeenteraad 29-02-2024 17. Afrondende besluitvorming Actieagenda Digitale Stad	Wethouder Streefland zal de raad in Q2 per brief informeren over de voorgestelde	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	30-06-2024	20240703 afgehandeld met raadsbrief stand van zaken digitale stad van 25 juni 2024	

		maatregelen in het kader van de datastrategie.					
660	Gemeenteraad 29-02-2024 25. Afrondende besluitvorming na debat stand van zaken UW	M101 Onderzoek sociale veiligheid UW waarborgen	Wethouder Schilderman	Financiën	29-05-2024	20240407 Recent is uw raad over deze motie geïnformeerd in raadsbrief 'Herstelplan UW' (Kenmerk: 12429620) op 3-6-2024. In deze brief wordt op p.3 genoemd dat het meteo (om problemen rond sociale veiligheid te kunnen identificeren en om de sociale veiligheid beter te waarborgen) mee wordt genomen in het herstelplan van UW. Na de zomer van 2024 voert UW dit onderzoek uit, de uitkomsten hiervan worden in Q1 2025 met de raad gedeeld.	

658	Gemeenteraad 29-02-2024 25. Afrondende besluitvorming na debat stand van zaken UW	M99 Houd de raad in positie	Wethouder Schilderman	Financiën	30-06-2024	20241705 Meer informatie hierover volgt naar verwachting in Q2 2024.	
657	Gemeenteraad 29-02-2024 24. Afrondende Besluitvorming na debat over Demonstratierecht	M96 Wees terughoudend met het gebruik van camera's bij demonstraties	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	29-05-2024		
647	Gemeenteraad 29-02-2024 17. Afrondende besluitvorming Actieagenda Digitale Stad	M73 Richtlijnen voor gebruik AI-applicaties (ChatGPT)	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	29-05-2024	20240612 Afgehandeld met raadsbrief Richtlijnen Generatieve AI van 11 april 2024	
676	Vragenuur 01-02-2024 MV.8. 'Langs het tuinpad van mijn vader' - Hessel Stellinga (CDA)	Wethouder Oosters zal de raad in het derde kwartaal een raadsbrief sturen over de ontwikkelingen met betrekking tot het wijkplatform	Wethouder Oosters	Participatie	30-09-2024		

		Vleuten-De Meern.					
641	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 11-01-2024 3.1. Raadsbrief Reactie op Managementletter 2023	De wethouder zegt toe in Q2 te berichten over de doorlichting van de financiële functie met o.a. aandacht voor de (de)centrale sturing en periodieke reviews. De adviescommissie Controle en Financiën wordt hierbij betrokken.	Wethouder Schilderman	Financiën	30-06-2024	20241705 Meer informatie hierover volgt naar verwachting in Q2 2024	
578	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 30-11-2023 10. Forse vertragingen inning lokale belastingen	Naar verwachting in Q1 volgt een raadsbrief over de actuele	Wethouder Schilderman	Financiën	31-03-2024	20240407 Afgedaan met raadsbrief 'Raadsbrief Voortgang uitvoering wet WOZ en dienstverlening BghU'	

		situatie m.b.t. de achterstanden bij de BghU, de ICT-problematiek, de lopende contracten, een actuele waardering van de Waarderingskamer, een beeld van in hoeverre burgers last ervaren van de huidige achterstanden en mogelijk andere bestuurszaken (o.a. de keuze voor een huisbankier).				(kenmerk: 12326152) 24-4-2024 en Zienswijzebrief Ontwerpbegroting 2025, inclusief meerjarenperspectief 2026-2028 BghU (kenmerk: 12329789) op 6-6-2024.	
588	Gemeenteraad 09-11-2023 5. Raadsvoorstel	Wethouder Streefland zal in het voorjaar	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	09-11-2023	20240612 Afgehandeld met technische sessie over diversiteit en	

	Programmabegroting 2024	de raad uitnodigen om het gesprek te voeren over een vervolgonderzoek Institutioneel Racisme.				inclusie van 23 januari 2024	
583	Gemeenteraad 09-11-2023 5. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Wethouder Schilderman zal in het tweede kwartaal van 2024 een brief aan de raad sturen over verduurzaming bij UW.	Wethouder Schilderman	Financiën	30-06-2024	20240407 Meer informatie hierover volgt naar verwachting in Q4 2024. In verband met de verhuizing van UW en het op orde brengen van de interne bedrijfsvoering zal UW deze toezegging in Q3 oppakken. Wij zullen uw Raad hierover in Q4 2024 informeren.	
550	Gemeenteraad 09-11-2023 5. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	M393 Online weerbaarheid jeugd	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	09-05-2024		

582	Gemeenteraad 02-11-2023 31. Afrondende besluitvorming na debat over Minimum uurloon 14 euro bij aanbestedingen	Wethouder Schilderman zal zich ervoor inzetten om bij nieuwe aanbestedingen een verhoogd minimumloon mogelijk te maken, binnen de wettelijke en juridische kaders, en de raad hierover voor de Voorjaarsnota 2024 informeren.	Wethouder Schilderman	Financiën	30-06-2024	20240407 Afgedaan met raadsbrief 'Voortgang minimum uurloon 14 euro bij aanbestedingen' (kenmerk: 12491609) 26-6-2024.	
531	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 25-10-2023 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	In Q2 2024 volgt een raadsbrief met een update over de aanpak huiselijk geweld, waarin ook het thema	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	30-06-2024		

		femicide wordt meegenomen.					
530	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 25-10-2023 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Er volgt vóór einde 2024 een schriftelijke terugkoppeling aan de raad van het reguliere gesprek van de burgemeester met de directeur VRU over de brandveiligheid van veestallen.	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	31-12-2024		
535	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 24-10-2023 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	De wethouder zegt toe: de financiële spelregels in uit te werken inzake de financiële werkwijze als onderdeel van de financiële	Wethouder Schilderman	Financiën	30-06-2024	20242205 Meer informatie hierover volgt naar verwachting in Q4 2024 met de financiële verordening, dit is mede afhankelijk van het gesprek met de adviescommissie Controle & Financiën.	

		verordening in afstemming met de adviescommissie C&F (binnen een half jaar na gesprek met adviescie).					
528	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 12-10-2023 10. Raadsbrief Minimum uurloon 14 euro bij aanbestedingen	In Q2 2024 volgt een brief met een terugkoppeling over de pogingen om bij eerstvolgende, daartoe geschikte aanbestedingen, een minimumloon van 14 euro als criterium mee te wegen bij de beoordelingscriteria (pilot), met daarin o.a.	Wethouder Schilderman	Financiën	30-06-2024	20240407 U bent hierover recent geïnformeerd met raadsbrief 'Voortgang minimum uurloon 14 euro bij aanbestedingen' (kenmerk: 12491609) 26-6-2024.	

		opgenomen: ohet financiële aspect, voor zover mogelijk dit aangegeven kan worden; owat kansrijke contracten zijn om dit criterium in mee te laten wegen; owat gesprekken op dit vlak met de cateraar van de gemeente hebben opgeleverd;					
527	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 12-10-2023 9. Raadsbrief Actieagenda Digitale Stad 2023	In Q2 2024 volgt een brief met een uitvoeringsplan Digitale Stad, met daarin o.a.: •een uitwerking op de visie digitale	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	30-06-2024	20240703 afgehandeld met raadsbrief stand van zaken digitale stad van 25 juni 2024	

		stad en een cijfermatige onderbouwing m.b.t. toegankelijkheid voor niet-digivaardigen; •hoe IT-ers meer betrokken kunnen worden bij de uitvoering; •hoe de gemeente omgaat met nieuwe technologieën, zoals A.I; •een update over digitale toegankelijkheid, mede naar aanleiding van de audit die in februari plaats zal vinden;					

		•informatie over het bevorderen van digitale vaardigheden; •een overzicht van plekken/aanbod van internet in de stad (o.a. bij buurthuizen en bibliotheken).					
526	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 12-10-2023 8. Raadsbrief Toekomst Wijkplatforms 2023 - 2026	In Q3 2024 volgt een raadsbrief met een update over de voortgang wijkplatforms, o.a. over: oinclusiviteit en diversiteit; ode ontwikkeling van wijkplatforms	Wethouder Oosters	Participatie	30-09-2024		

		in wijken waar de voortgang nu nog achterblijft; oeen beschrijving per wijk over wat er nodig om tot een wijkplatformfunctie te komen; ode ondersteuningsbehoefte per wijk/wijkplatform.					
506	Gemeenteraad 21-09-2023 23. Raadsvoorstel Aanpak burgerberaad jaarwisseling	M340 Inclusiviteit mag wat kosten	Wethouder Oosters	Participatie	30-06-2024		
503	Gemeenteraad 21-09-2023 14. Afrondende besluitvorming na debat over Aanpak	M316 Hoog tijd voor een MBO-traineeship	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	30-09-2024		

	inclusieve stagemarkt en actieplan MBO						
524	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 14-09-2023 3.2. Raadsvoorstel Wijziging van de APV Utrecht partiële herziening 2023	De raad wordt Q1 2024 geïnformeerd over lachgascilinders in het afval en communicatie hierover richting inwoners.	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	31-03-2024		
513	Gemeenteraad 06-07-2023 11. Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Wethouder Streefland zal eind Q4 een brief aan de raad sturen waarin in kaart zal worden gebracht wat er nodig is om de ambtelijke organisatie toekomstbestendig te maken.	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	31-12-2023	20240612 toezegging afgehandeld met Raadsbrief stand van zaken personele capaciteit organisatie van 27 maart 2024	

482	Gemeenteraad 06-07-2023 11. Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	M297 In control op reëel en structureel begrotingsevenwicht.	Wethouder Schilderman	Financiën	01-06-2024	20242205 Meer informatie hierover volgt in Q2 2024 bij de Voorjaarsnota 2024	
450	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 28-06-2023 2. Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Burgemeester Dijksma zegt toe om de raad voor het einde van 2023 in een brief te informeren over de rol die zij voor ervaringsdeskundigheid ziet binnen het veiligheidsdomein.	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	31-12-2023		
454	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 27-06-2023 2. Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en	Het College zegt toe bij de volgende VJN, wanneer de Meerjarenprogr	Wethouder Schilderman	Financiën	10-06-2024	20242205 Meer informatie hierover volgt in Q2 2024 bij de Voorjaarsnota 2024	

	Eerste bestuursrapportage 2023	amma's toegankelijker worden weergegeven, concreet in te gaan op 'planningsopti misme'. Daarbij gaat het College ook in op de vraag of fondsen en reserves op meerjarenprogr amma's wenselijk zijn.					
453	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 27-06-2023 2. Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Het College zegt toe dat er bij de VJN 2024 scenario's komen voor de invulling van het tekort vanaf 2026 en 2027, zodat de Raad de voorkeur voor	Wethouder Schilderman	Financiën	10-06-2024	20242205 Meer informatie hierover volgt in Q2 2024 bij de Voorjaarsnota 2024	

		een bepaald scenario kan uitspreken.					
417	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 15-06-2023 2. Raadsvoorstel Startdocument Burgerberaad	Wethouder Oosters zegt toe dat de raad bij het tweede burgerberaad in positie wordt gebracht om een keuze te maken uit meerdere uitgewerkte onderwerpen en dat die selectie van onderwerpen wordt voorbereid door middel van participatie met inwoners van de stad.	Wethouder Oosters	Participatie	30-09-2023	20231102: Genoemde deadline is hier niet van toepassing. Dit hangt af van de planning van een volgend burgerberaad.	
415	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën	Wethouder Schilderman	Wethouder Schilderman	Financiën	30-10-2023	20242205 Meer informatie hierover	

	08-06-2023 11. Raadsvoorstel Aanpassing beleidscyclus en programmabegroting	informeert de raad in het tweede half jaar van 2023 in de nog te versturen raadsbrief over de dekking van moties over de omgang die het college voorziet met de prioritering van ongedekte doelstellingen in beleidsnota's.				volgt naar verwachting in Q4 2024 met de financiële verordening, dit is mede afhankelijk van het gesprek met de adviescommissie Controle & Financiën.	
399	Commissie Jeugd, Welzijn, Cultuur en Sport 25-05-2023 7. Raadsvoorstel Zienswijze ontwerpbegroting 2024 - 2027 Het Utrechts Archief	In Q3 2023 wordt een Technische sessie gepland met commissie JWCS, HUA, bestuur en statenleden.	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	30-09-2023	Afgehandeld per 14 april 2024. Op deze datum heeft de technische sessie plaats tussen raad- en statenleden plaatsgevonden.	

344	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 23-02-2023 8. Raadsbrief Regionale Veiligheidsstrategie	De burgemeester zegt toe in de jaarstukken stil te staan bij de voortgang op de verbinding van Veiligheid en Zorg. Zowel op regionaal als op stedelijk niveau.	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	01-06-2024		
183	Gemeenteraad 13-10-2022 18. Raadsvoorstel Vaststellen Bestemmingsplan Woningbouw Haarrijn en Haarrijnseplas; verplaatsing grens bebouwde kom Maarssenseweg/Heldinnenlaan	M285 Ecologische waarde Haarrijn Poort Groene hart	Wethouder Eerenberg	Handhaving	13-01-2023		
218	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 06-10-2022 10.	De wethouder zegt toe de raad uiterlijk	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	30-12-2023		

	Beantwoording SV 2022, nr. 90 over Openbaar maken persoonsgegevens bij zienswijzen na toestemming betrokkene 30-6-2022	Q4 2023 te informeren over de reikwijdte van het openbaren van e-mail/adreslijsten aan de raad.					
138	Commissie Jeugd, Welzijn, Cultuur en Sport 24-05-2022 6. Raadsvoorstel Zienswijze Ontwerpbegroting 2023-2026 Het Utrechts Archief	De wethouder zegt toe dat de resultaten van het externe onderzoek van Berenschot in Q4 2022 (oktober/november) aan de raad worden gestuurd.	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	30-11-2022	Afgehandeld per 14 mei 2024. Met het aanleveren van de begroting en jaarstukken van Het Utrechts Archief voor zienswijze naar de raad werd ook direct het gevraagde Berenschot rapport meegestuurd.	
93	Commissie Mens en Samenleving (16-9-2008 t/m 27-10-2021 26-10-2021 2. Programmabegroting 2022	De wethouder zegt toe uiterlijk in januari 2022 de al eerder toegezegde nota WAAVA	Wethouder Schilderman	Financiën	30-09-2022	20242205 Meer informatie hierover volgt naar verwachting in Q2 2024	

		toe te sturen naar de raad.					
28	Gemeenteraad 05-11-2020 11. Raadsvoorstel Nota Inkoop en Contractmanagement 'Doelmatig en duurzaam bijdragen aan een gezond Utrecht' en collegevoorstel 'Beleidsregel drempelbedragen bij aanbesteden'	M323 Aan de bak met innovatie(f) inkopen	Wethouder Streefland	Inkoop	30-06-2023	20241405 Meer informatie hierover volgt naar verwachting in Q4 2024.	
24	Commissie Mens en Samenleving (16-9-2008 t/m 27-10-2021 08-10-2020 7. Raadsvoorstel Nota Inkoop en Contractmanagement 'Doelmatig en duurzaam bijdragen aan een gezond Utrecht' en	Over 3 jaar (2e kwartaal 2023) een evaluatie-moment in te plannen of de nota inkoop voldoet (in relatie met bijvoorbeeld de Utrechtse waarden)	Wethouder Schilderman	Inkoop	30-06-2023	20241405 Meer informatie hierover volgt naar verwachting in Q4 2024.	

	collegevoorstel 'Beleidsregel drempelbedragen bij aanbesteden'						
22	Gemeenteraad 28-05-2020 3. Ingekomen stukken	Beleidsveld Financiën - Beantwoording SV 2020, nr. 097 over Openbaarheid van bestuur bij gemeenschappelijke regelingen. De raad wordt uiterlijk 31 mei 2021 per brief geïnformeerd over de wijze waarop verbonden partijen per partij invulling geven aan de openbaarheid van bestuur en de uitkomsten	Wethouder Schilderman	Juridische zaken	06-05-2021	20240407 Deze toezegging is meermaals uitgesteld vanwege capacitaire omstandigheden. Daarvoor is deze uitgesteld geweest vanwege de coronaperiode. Het college werkt aan een aanpassing van de nota verbonden partijen, waarin we ook het thema openbaarheid onder de aandacht zullen brengen. Daaropvolgend wordt ook het gesprek aangegaan met onze verbonden partijen over openbaarheid.	

		van besprekingen over dit onderwerp met de verbonden partijen.					

VERSLAG ADVIESCOMMISSIE CONTROLE EN FINANCIËN
30 mei 2024, 09.00-10.30 uur
Burgemeesterskamer Stadhuis

Gemeente Utrecht

Adviescommissie: Jantine Zwinkels (vz.), Derk van Bergen, Fred Claasen, Gert Dijkstra, Ruud Maas, Ralph Peters, Margreet Ramaker, Rick van der Zweth en Daniëlle Rijnders (raadsadviseur Control & Audit)

Overige deelnemers: Cora Bakker (adviseur financiën), Jasmin Grundauer (manager concernaudit), Annemarie Koolenbrander (adviseur Financiën en Control, Barbara Siebelink (P&C-coördinator jaarstukken), Rob Sijm (directeur a.i. financiën, inkoop en juridische zaken), Pieter van der Straaten (programmamanager Ruimtelijke investeringsstrategie), Auke Timmerman (concerncontroller), Johan van Dorst (Griffie), Gerth Molenaar (Rekenkamer), en Niels Fritz en Rein-Aart van Vugt (Deloitte)

Niet aanwezig: Cees Bos, David Bosch, Stevie Nolten, Ruben Snijder, Bert van Steeg en Victor Paalman

Notulen: Rosenbaum Select, notulisten & verslaggevers

1. a. Opening en mededelingen
De voorzitter heet allen welkom en opent de vergadering.

b. Vaststellen agenda
De agenda wordt vastgesteld zoals opgegeven.

2. Vaststellen verslag vorige bijeenkomst (18-04-2024)
Zie blz. 1, agendapunt 3b, Jaarplan concernaudit. De laatste zin van de pagina wordt als volgt aangepast: 'Daarom is bij de follow-up audit – in 2024 uitgevoerd – besloten dat er naast de status van de verbeteractie ook ruimte is voor een beperkte nieuwe scope in deze audit'.

Met inachtneming van de wijziging wordt het verslag vastgesteld.

3. Ingekomen stukken en verzonden stukken
Er is geen post binnengekomen of verstuurd die in de vergadering behandeld moet worden.

4. Jaarstukken 2023
Zie de presentatie van de heer Van Vugt, waarin de essentie van de accountantscontrole is samengevat. Nieuw is de vorm van de accountantsverklaring: deze betreft uitsluitend de getrouwheid van de rapportage. Het college geeft zelf een rechtmatigheidsverklaring, en de accountant stelt vast of deze klopt. Bij de verklaring omtrent getrouwheid wordt een goedkeuringstolerantie van 1% van de totale lasten in acht genomen, en voor onzekerheden 3% (resp. € 20,5 miljoen en € 61,5 miljoen). Onzekerheden zijn posten die niet volledig geadministreerd zijn, waarvan het controleteam dus niet kan aangeven of ze juist zijn. Met ingang van 2025 worden de fouten en onzekerheden samen genomen, en geldt een marge van

commissiegriffier Adviescommissie CF ✉danielle.rijnders@utrecht.nl

2% voor afwijkingen. De raad kan, indien gewenst, een lager percentage kiezen. De heer Van Vugt adviseert om het percentage nog dit jaar, dus vóór 01-01-2025, vast te stellen.

De heer Van Vugt geeft aan dat de tolerantiegrenzen bij de controle 2023 niet werden bereikt, zelfs niet bij benadering. Zie bijlage A1 - fouten € 1,8 miljoen (onjuist geboekte overlopende posten), onzekerheden € 4,3 miljoen (stelposten grondexploitaties).

Het proces in de aanloop naar de rechtmatigheidsverantwoording is in Utrecht vlot verlopen dankzij de uitstekende voorbereiding en de goede interne samenwerking. De heer Van Vugt wijst erop dat er voor € 51,5 miljoen aan onrechtmatigheden is opgenomen, wat de door de raad vastgestelde grens (€ 30,9 miljoen) overschrijdt. Echter, € 45,9 miljoen betreft onrechtmatigheden die samenhangen met de begroting, dus budgetoverschrijdingen. Deze zijn deels acceptabel. De post bijstandsuitkeringen laat de grootste overschrijding zien, wat te verklaren is, want dat is een open-einderegeling. Een andere overschrijding, namelijk € 10,7 miljoen, is als niet-acceptabel aangemerkt; dat bedrag is uitgegeven zonder akkoord van de raad. Voor budgetoverschrijdingen moet formeel een begrotingswijziging aan de raad worden voorgelegd.

Juridische kosten, samenhangend met bezwaarprocedures, moeten in het budget passen, en er kan op programmaniveau compensatie tegenover staan. Als dit echter toch leidt tot een overschrijding op programmaniveau, zou dat onrechtmatig kunnen zijn. In dit verband benadrukt de heer Van Vugt het belang van het budgetrecht.

Het viel het controleteam op dat leesbaarheid van de jaarstukken 2023 sterk is verbeterd. De heer Van Vugt heeft de wethouder de suggestie gedaan om in het vervolg ook een hoofdstuk op te nemen met wat er niet of anders werd uitgevoerd. Voor wat de heer Van Vugt nog meer opviel bij het lezen van de jaarrekening wordt verwezen naar de e-mail van mevrouw Rijnders d.d. 22 mei jl.

Er zijn inmiddels 78 SISA-regelingen, maar het ziet ernaar uit dat het nieuwe kabinet ze allemaal wil afschaffen (zie het hoofdlijnenakkoord) en de specifieke uitkeringen wil toevoegen aan de algemene uitkeringen. Er wordt echter wel ruim € 600 miljoen op gekort. Voor de gemeente Utrecht blijft het spanningsveld tussen centraal en decentraal een belangrijk punt van aandacht. Het aanleveren van informatie vanuit de decentrale structuur naar concern blijft moeizaam gaan. Zie de managementletter voor details, waarin ook de capaciteit ten opzichte van de realisatiekracht aan de orde wordt gesteld, en waarbij de financiële kant een extra uitdaging vormt.

De jaarrekening laat zien dat de totalen redelijk overeenkomen met de begroting, maar dat er zowel aan de baten- als aan de lastenkant belangrijke verschuivingen zijn. Gedurende het jaar zijn de uitgaven met 10% toegenomen. De begroting is daarvoor wel bijgesteld, maar de

commissiegriffier Adviescommissie CF ✉danielle.rijnders@utrecht.nl

mutaties van primaire begroting naar resultaat zijn niet goed te volgen. Bij de behandeling zou de raad kunnen vragen of er ideeën zijn hoe dit een volgende keer beter en duidelijker kan. De heer Van Vugt veronderstelt dat de tussentijds bijgestelde ambities deels de oorzaak zijn van de verschillen, maar het feit dat de rijksoverheid tussentijds meer taken delegeert speelt ook mee. Eigenlijk laten alle programma's een zekere mate van groei zien, stelt de heer Van Vugt, maar Werk & Inkomen (€ 48 miljoen) en Ondersteuning op maat (€ 72 miljoen) spannen de kroon. De heer Van Vugt adviseert de raad om het traject van primaire begroting naar definitieve begroting naar realisatie kritisch te volgen. Voor een realistische aansluiting tussen beschikbare capaciteit en beschikbare middelen adviseert de heer Van Vugt om te blijven inzetten op de uitvoeringstoets.

De gemeente teert enigszins in op de reservepositie; in 2023 (primaire begroting) was de inzet uit de reserve € 28 miljoen, maar door alle tussentijdse aanpassingen is dit opgelopen naar € 67 miljoen, met goedkeuring van de raad. Uiteindelijk werd er in 2023 72 miljoen aan de reserve onttrokken. De voorjaarsnota vermeldt een extra onttrekking van € 150 miljoen in 2024 en 2025. De gemeente heeft in de reserve grondexploitatie een bedrag van € 143 miljoen, bedoeld voor het voltooien van Leidsche Rijn. De heer Van Vugt adviseert om bij de behandeling van de voorjaarsnota en in de aanloop naar de begroting 2025 veel aandacht te besteden aan de reserves, en om zo scherp mogelijk te krijgen wat de positie van de raad daarbij is.

Er staat een bedrag van € 237 miljoen op de balans voor 'nog te besteden, specifieke uitkeringen'. Dit geld komt van de rijksoverheid; een groot deel is bedoeld voor versnelling woningbouw. Dit moet vroeg of laat worden uitgegeven, wat de capaciteit van de gemeentelijke organisatie nog eens extra onder druk zet.

Bij de controle is fraude een belangrijk thema; de heer Van Vugt vindt dat de ambtelijke organisatie daar veel aandacht voor heeft. Meldingen van mogelijke onrechtmatigheid worden altijd zorgvuldig onderzocht. Vervolgens beoordeelt het controleteam of een onrechtmatigheid de jaarrekening beïnvloedt. Bij een recente melding bleek dat niet het geval te zijn; de goedkeurende verklaring kon dus volgens plan worden gegeven. Het onderzoek naar de betreffende melding loopt nog. Als er aanleiding voor is, zal de raad onder geheimhouding worden geïnformeerd.

Over het door de accountant verrichte meerwerk neemt de Adviescommissie in september/oktober a.s. een besluit na afstemming met F&I door de accountant.

5. Meerjarenperspectief Ruimte (MPR)

Voor de behandeling van dit onderwerp komen mevrouw Koolenbrander en de heer Van der Straaten in de vergadering. Zie de presentatie van de heer Van der Straaten. Het MPR komt uit de Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU), op basis waarvan de Ontwikkelorganisatie Ruimte inhoudelijke voorstellen doet voor het bijstellen van het investeringsprogramma. Ook voor de

actualisatie van grondexploitaties is het MPR de basis. Bij de behandeling van de voorjaarsnota stelt de gemeenteraad de budgettaire kaders vast. Soms is het wenselijk om aan het ene doel wat meer te besteden dan aan het andere; dat leidt dan tot een wijziging in het begrotingsprogramma dat in de voorjaarsnota wordt opgenomen. In de voorjaarsnota wordt vastgelegd hoeveel geld er beschikbaar is voor ruimtelijke investeringen.

Actualisatie van het meerjarenprogramma bereikbaarheid, parkeerzaken, betaalbaar wonen en zo meer zijn jaarlijks terugkerende onderwerpen in het MPR, maar de raad hoeft er niet elk jaar een besluit over te nemen. Als er wél een besluit wordt gevraagd, dan loopt dat via het MPR. Dit jaar staat het MPR in het teken van bezuinigingen; er worden een paar voorstellen voor aanpassing van het investeringsprogramma gedaan. Voor raadsleden is dit buitengewoon interessante informatie.

Mevrouw Koolenbrander memoreert dat er al eerder verbeteringen in de meerjarenprogramma's werden gepresenteerd; daaruit kan worden geconcludeerd dat er aanzienlijke voortgang is geboekt met betrekking tot de beleidscyclus MPR: de ruimtelijke investeringen staan op de kaart, de aanpak is meer integraal en de samenhang met de voorjaarsnota is duidelijker. Aan verbetering van de financiële informatie wordt nog gewerkt.

De Adviescommissie is benieuwd naar de effecten van de bezuinigingen op het MPR; de overzichten bieden daar geen inzicht in. De heer Van der Straaten bevestigt dit, en verwijst bij wijze van voorbeeld naar de sportvoorzieningen: de veronderstelling was dat daarvoor budget zou zijn voor de komende jaren. Op een aparte pagina wordt aangegeven wat er voor de beschikbare middelen gerealiseerd kan worden, maar een volledige calculatie voor alle thematische opgaven in de komende jaren is er nog niet. Het zou dus kunnen dat niet alle plannen gerealiseerd kunnen worden. Er zijn een paar structurele budgetten waarmee één à twee jaar vooruit kan worden geprogrammeerd. Als die budgetten na drie of vier jaar worden verlaagd, is het gevolg dat er minder kan worden geïnvesteerd. Op voorhand is echter niet aan te geven welke projecten er dan moeten sneuvelen.

De heer Van der Straaten adviseert de raadsleden die een ruimtelijke portefeuille hebben om het hoofdstuk Koers goed te bestuderen en de informatie per gebied en per thema. Voor raadsleden die in grondzaken geïnteresseerd zijn, is hoofdstuk 5 belangrijk. Over de bezuinigingsvoorstellen mobiliteit en groen is naar de mening van de heer Van der Straaten wel een zinvol debat te voeren. Over de bandbreedte van bezuinigingen heeft de raad in april jl. informatie gekregen; die kan natuurlijk worden benut.

6. Vooruitblik jaarplan 2024

Vandaag is de laatste vergadering van de Adviescommissie vóór het zomerreces. De volgende vergadering is op 19 september a.s., met vaststelling van de aanbestedingsdocumenten als belangrijkste onderwerp.

Voor de jaarlijkse zomersessie is vrijdag 27 september gekozen, maar die datum blijkt niet goed uit te komen. Mevrouw Rijnders zal een ander datumvoorstel sturen. De heer Dijkstra pleit ervoor om het tijdens de zomersessie ook te hebben over de investeringen – en hoe de raad daar meer grip op kan krijgen.

Schorsing
De ambtenaren verlaten de vergadering.

7. Voortgang accountantscontrole

De controle is afgerond! De heer Van Vugt adviseert om bij de behandeling in het bijzonder de discussie over het budgetrecht bij investeringen op te pakken, want daarin is nog geen voortgang. De raad moet het erover eens worden op welk niveau zij budgetrecht op investeringen wil hebben en hoeveel ruimte zij het college wil geven. Voorafgaand daaraan is het belangrijk om meer inzicht te verzamelen en om te bepalen waarop zij wil sturen. In dit verband wijst mevrouw Rijnders erop dat de raad eerder duidelijk heeft aangegeven dat zij niet op programmaniveau wil sturen; zo staat het echter wél in de Financiële verordening.

8. Rondvraag en sluiting

Nota's die nu worden gepresenteerd gaan over de komende tien jaar, wat best lang is. De heer Snijder vraagt of de Adviescommissie daar een keer aandacht aan kan besteden. Mevrouw Rijnders adviseert om dit aan de orde te stellen in een volgende vergadering van de Adviescommissie, want dan staat de voortgang Sturen & Verantwoorden op de agenda.

Een tweede punt van de heer Snijder is de suggestie om als gemeente meer synchroon met Den Haag te werken. De gemeente behandelt nu de voorjaarsnota, terwijl men daar al bezig is met Prinsjesdag.

De heer Claasen merkt op dat de raad de voorjaarsnota en het jaarverslag in één document aangeboden kreeg, maar dat er aan het aspect 'verantwoording afleggen' nauwelijks aandacht wordt besteed. In aansluiting hierop meldt de heer Claasen dat het niet zeker is dat hij na de zomer de portefeuille Financiën blijft houden, maar dat hij tot nader order toch graag de relevante stukken blijft ontvangen.

Op 11 juni a.s. verschijnt het Rekenkamerrapport Openbaar Groen.

De heer Van der Zweth memoreert dat het tijdens een informatiesessie over de voorjaarsnota ging over de activareserve die in 2024 vrijvalt. Hij vraagt zich af of de accountant betrokken is bij de analyse van de reserves. De heer Van Vugt geeft aan dat dit niet het geval is.

De heer Dijkstra geeft aan dat zijn fractie zich verdiept in de reserves, en dat de ambtelijke organisatie hem heeft uitgelegd dat daar niet veel mee mogelijk is vanwege de

solvabiliteitsgrens. Hierop verduidelijkt de heer Van Vugt dat de VNG hier een norm voor heeft aangegeven – dus geen voorschrift. De raad bepaalt de solvabiliteitsgrens, en moet er daarbij op letten dat de risico's gedekt zijn. Dit is een goed punt om in te brengen bij de behandeling van de Financiële verordening.

Er zijn hierna geen vragen meer. De voorzitter sluit de vergadering.

commissiegriffier Adviescommissie CF ✉danielle.rijnders@utrecht.nl

Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën

Dossiernummer	4015
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	30 mei 2024
Agendapunt	3.1
Titel	Raadsvoorstel Herijking project Regeling risicovolle projecten
ID	4227
Behandelend ambtenaar	Agnes Scholte
Telefoon	06 38080575
E-mail	agnes.scholte@utrecht.nl
Datum collegebesluit	16 april 2024
Geocodering	Stad Utrecht
Thema	Bestuur en ondersteuning
Portefeuillehouder	Wethouder Schilderman
Beleidsveld	Financiën
Referendabel	Ja
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	Frank de Kok/Cie Ruimtelijke ordening en Grondzaken/06-20011476
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën	30 mei 2024

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Herijking project Regeling risicovolle projecten

Beleidsveld	Financiën
Organisatieonderdeel	Bedrijfsvoerings- en Strategienetwerk
Opsteller	Agnes Scholte
Kenmerk	12289302
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Ja
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

De toepassing van de Regeling risicovolle projecten op project Restauratie Domtoren en de Noordelijke randweg Utrecht (NRU) op basis van herijking van risico's te beëindigen.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

Het project Restauratie Domtoren is herijkt en in deze fase niet meer een van de meest risicovolle projecten. Hetzelfde geldt voor de NRU, tot aan vaststelling van een nieuwe voorkeursvariant. Op dat moment zal het project opnieuw worden geijkt. Voorgesteld wordt de toepassing van de regeling te beëindigen.

Context

Aanleiding

In juni 2021 heeft de raad de Regeling risicovolle projecten (hierna RRP) vastgesteld, met als doel de controlerende en kaderstellende rol van de raad ten aanzien van risicovolle projecten te versterken. In de Regeling is bepaald dat het college voortdurend beoordeelt of lopende projecten kwalificeren als risicovol in de zin van de RRP. Artikel 5, lid 4 van de RRP bepaalt welke risico's in een de beoordeling moeten worden meegewogen. In de afweging worden risico's op meerdere gebieden betrokken: financieel, uitvoering, gevolgen voor de stad of de inwoners, gevolgen voor de gemeentelijke bedrijfsvoering, innovaties en bestuurlijke of organisatorische complexiteit. Voor het project Restauratie Domtoren, waarvoor de regeling van toepassing is, hebben wij een herijking uitgevoerd. Het resultaat van de herijking is dat de risico's niet meer zodanig zijn dat de regeling hiervoor van toepassing is. Het project NRU staat al enkele jaren 'on hold' omdat er onvoldoende geld is om de voorgenomen reconstructie van de weg te realiseren. Herijking van de risico's op dit moment laat zien dat het project in deze fase, tot aan vaststelling van een nieuwe voorkeursvariant, niet tot de meest risicovolle projecten behoort.

Financiële situatie gemeente

Eventuele gemeentelijke bezuinigingen hebben geen financiële effecten op voorliggend besluit.

Juridische context

Op basis van artikel 5 lid 3 van de RRP kan het college aan de raad voorstellen om de onderbrenging van een project onder der RRP te beëindigen. Dat wil zeggen dat een project niet langer onder de werking van de RRP valt omdat de risico's zijn afgenomen.

Beslistermijn

Er is geen specifieke beslistermijn voorzien.

Beoogd effect

Met de continue herbeoordeling van projecten wordt beoogd projecten niet onnodig onder de reikwijdte van de RRP te laten vallen en focus te houden op de echt risicovolle projecten. Door Restauratie Domtoren en de Noordelijke Randweg Utrecht als risicovol project te schrappen wordt hieraan invulling gegeven.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

- Regeling risicovolle projecten Raadsbesluit Regeling Risicovolle Projecten (juni 2021)

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De toepassing van de regeling risicovolle projecten op project Restauratie Domtoren en de Noordelijke Randweg Utrecht (NRU)op basis van herijking van risico's te beëindigen.
Argumenten	
1.1	Op basis van de herijking van de risico's van deze projecten behoren deze projecten niet meer tot de meest risicovolle projecten
	De herijking op basis van het afwegingskader wijst uit dat de risicoscore zodanig is gedaald dat de regeling hier niet meer voor van toepassing is. De volgende rapportage voor beide projecten is de eindrapportage inclusief onder andere de geleerde lessen in het project

1.2	Nadat een voorkeursvariant voor de lange termijn van de NRU door uw Raad is vastgesteld, zullen we de risico's opnieuw herijken.
	Het project NRU staat al enkele jaren 'on hold' omdat er onvoldoende geld is om de voorgenomen reconstructie van de weg te realiseren. Het project formeel stopzetten kan niet. We verliezen dan de financiële bijdragen van het Rijk en provincie. Bovendien blijft een lange termijn aanpak van de NRU, zowel met als zonder het Alternatief Ring Utrecht (ARU), noodzakelijk. In lijn hiermee beperken we onze ambtelijke inzet op het project NRU tot een niveau dat passend is bij de fase waarin we nu zitten. We kijken nu naar lange termijn oplossingen die passen bij ARU.
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	De beëindiging van de toepassing van de regeling wil niet zeggen dat er geen risico's zijn of dat het project is afgerond
	De risico's blijven in beeld en beheerst, maar het regime van de regeling is hiervoor niet meer van toepassing.

Financiën
Het voorstel heeft geen financiële consequenties voor de gemeente.

Vervolg
De raad wordt twee keer per jaar geïnformeerd over de voortgang en risico's in de meest risicovolle projecten waarvoor de regeling van toepassing is. Het volgende informatie moment is oktober, een maand na de tweede berap. Voor de Restauratie Domtoren en de NRU zal de volgende rapportage de eindrapportage zijn, conform artikel 10 van de regeling.

Participatie
Er heeft geen participatie plaatsgevonden over dit voorstel

Communicatie
Er is geen aanvullende communicatie voorzien.

(Niet)Referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is van toepassing.

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming

-
Bijlagen informatief
-

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Rekenkamerrapport: *Over lastig handhaven*

Beleidsveld	Openbare Ruimte
Organisatieonderdeel	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
Opsteller	Gert Jan de Vries
Kenmerk	12266773
Vergaderdatum Raad	Volgt
Geheim	Nee

De rekenkamer stelt de raad voor te besluiten om het college van burgemeester en wethouders het volgende te verzoeken:

1. Zorg voor een systematiek waarin het perspectief van melders en inwoners op handhaving consequent en zichtbaar wordt gebruikt om de handhavingspraktijk te verbeteren. En neem altijd contact op met melders die een telefoonnummer achterlaten, leg uit wat met een melding wordt gedaan en hoe onderliggende problematiek wordt aangepakt.

2. Maak in het jaarlijkse Handhavingsprogramma voor de gemeenteraad inzichtelijk op basis van welke overwegingen wordt geprioriteerd, wat dat betekent voor de uitvoering van handhavingstaken ten behoeve van verschillende opgaven, hoeveel uren daaraan worden besteed en hoeveel dat kost.

3. Ontwikkel een systematiek waarbij periodiek – bijvoorbeeld aan het begin van een collegeperiode – tenminste op programmaniveau tussen opdrachtgevers en VTH THOR afstemming plaatsvindt over de bijdrage van handhaving aan verschillende opgaven om tot een prioritering voor de inzet van handhavingscapaciteit te komen.

4. Koppel budgetten voor toezicht en handhaving aan veranderingen in de buitenwereld, zoals de ontwikkeling van de stad en het aantal meldingen.

5. Ontwikkel en gebruik per handhavingsproduct indicatoren die helpen om beter zicht te krijgen op de toegevoegde waarde van handhaving. Dat kan zijn het (opnieuw) gebruiken van cijfers uit de Utrecht Monitor, het actiever en vaker bevragen van melders of het gebruik maken van de instrumenten Inwonersenquête en Bewonerspanel. Informeer de gemeenteraad ook daarover jaarlijks in het Handhavingsverslag.

De rekenkamer,

de secretaris,

dr. G. Molenaar

de voorzitter,

drs. P.W.D. Venhoeven

Samenvatting

Rekenkamer Utrecht heeft onderzoek gedaan naar de aanpak van overlast in de openbare ruimte. De resultaten hiervan zijn vastgelegd in het rapport *Over lastig handhaven*.

Context

Aanleiding
Het aantal meldingen bij de gemeente Utrecht over overlast in de openbare ruimte is sinds 2015 bijna verdrievoudigd, van 10.000 naar bijna 27.000. Meerdere actoren zijn bij de aanpak van overlast betrokken: onder meer politie, hulpverleners en gemeentelijke handhavers. De capaciteit bij de politie voor handhaving op overlast staat sterk onder druk, door personeelstekorten en door een toenemende inzet bij calamiteiten. Mede daardoor wordt een steeds groter beroep gedaan op gemeentelijke handhavers.

Juridische context
Rekenkamer Utrecht is een onafhankelijk bestuursorgaan van de gemeente Utrecht, met een grondslag in de gemeentewet (artikel 81 en 182-185). De rekenkamer heeft taken en bevoegdheden op een bij wet duidelijk afgebakend terrein. De rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur (gemeentewet, artikel 182). Een door de rekenkamer ingesteld onderzoek naar de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur bevat daarbij geen controle van de jaarrekening aangezien dat het werkterrein is van de accountant. De gemeenteraad heeft binnen de kaders van de wet voor Rekenkamer Utrecht het juridisch kader nader vastgelegd in de Verordening Rekenkamer Utrecht (Gemeenteblad nr. 473707, 7 november 2023).

Beoogd effect
Het doel van dit onderzoek was om de gemeenteraad inzicht te geven in de manier waarop de aanpak van overlast in de openbare ruimte door Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) wordt georganiseerd en tot welke prestaties en uitkomsten dat leidt. De rekenkamer hoopt met de uitkomsten van het actuele onderzoek een bijdrage aan te leveren aan een verbetering van de aanpak van overlast in de openbare ruimte.

De centrale vraag van het onderzoek was:
In hoeverre is de aanpak door VTH THOR van meldingen over fysieke overlast in de openbare ruimte effectief en in welke mate hebben organisatorische, personele en budgettaire kaders invloed op deze effectiviteit?

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
De Algemene Handhavingsstrategie Bebouwde Omgeving en Openbare Ruimte geeft op hoofdlijnen meerjarig de uitgangspunten en doelen weer voor het toezicht en de handhaving in de stad Utrecht. In het jaarlijks Handhavingsprogramma wordt voor dat jaar een overzicht gegeven van de voorgenomen inzet van toezicht en handhaving op verschillende domeinen. Over deze inzet en de resultaten ervan wordt jaarlijks in het Handhavingsverslag verantwoording afgelegd.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	Zorg voor een systematiek waarin het perspectief van melders en inwoners op handhaving consequent en zichtbaar wordt gebruikt om de handhavingspraktijk te verbeteren. En neem altijd contact op met melders die een telefoonnummer achterlaten, leg uit wat met een melding wordt gedaan en hoe onderliggende problematiek wordt aangepakt.
Argumenten	
1.1	VTH THOR handelt het overgrote deel van de overlastmeldingen tijdig af. Toch zijn melders vaak ontevreden over de manier waarop meldingen worden afgehandeld.
1.2	Sinds 2018 streeft VTH THOR naar een gemiddelde tevredenheidsbeoordeling over het afhandelen van meldingen van 6,5. Dat streefcijfer is in geen enkel jaar gehaald en schommelde tussen 5,6 en 6,3. In 2023 daalde de gemiddelde beoordeling naar 5,0.
1.3	Uit een analyse van de rekenkamer op ingevulde klanttevredenheidsonderzoeken blijkt dat een meerderheid van de melders ontevreden is over de manier waarop hun melding is afgehandeld. Zo vinden ze dat het te veel moeite kost om een melding te doen, zijn ze van mening dat de afhandeling veelal niet leidt tot het blijvend oplossen van de overlast waarop de melding betrekking heeft en zijn ze vaak ontevreden over de manier waarop handhavers met hen over een melding communiceert.
1.4	Signalen die melders over hun (on)tevredenheid afgeven in klanttevredenheidsonderzoeken worden door VTH THOR nog onvoldoende gebruikt om de eigen taakuitvoering structureel te verbeteren.
Beslispunt	
2	Maak in het jaarlijkse Handhavingsprogramma voor de gemeenteraad inzichtelijk op basis van welke overwegingen wordt geprioriteerd, wat dat betekent voor de uitvoering van handhavingstaken ten behoeve van verschillende opgaven, hoeveel uren daaraan worden besteed en hoeveel dat kost.
Argumenten	
2.1	In het Handhavingsprogramma van VTH wordt de gemeenteraad jaarlijks geïnformeerd over de taken van toezicht en handhaving voor het komende jaar binnen de verschillende domeinen.
2.2	De informatie in het Handhavingsverslag is kwalitatief en algemeen. Hieraan is niet te ontlenen waar de concrete handhavingsinzet uit bestaat, wat dat kost en wat de bijdrage van die inzet aan het behalen van doelen is.
2.3	De gemeenteraad krijgt daardoor weinig inzicht in de prioritering van de inzet en kan daardoor beperkt bijsturen.
Beslispunt	
3	Ontwikkel een systematiek waarbij periodiek – bijvoorbeeld aan het begin van een collegeperiode – tenminste op programmaniveau tussen opdrachtgevers en VTH THOR afstemming plaatsvindt over de bijdrage van handhaving aan

	verschillende opgaven om tot een prioritering voor de inzet van handhavingscapaciteit te komen.
Argumenten	
3.1	VTH THOR werkt in opdracht van de organisatieonderdelen Ruimte, Stadsbedrijven en Openbare Orde en Veiligheid. Toezicht en handhaving moeten bijdragen aan realisatie van de stedelijke opgaven van die opdrachtgevers.
3.2	De afstemming daarover tussen VTH THOR en haar opdrachtgevers verloopt in de praktijk gefragmenteerd, ongestructureerd en onnavolgbaar. In geen enkel geval worden uitkomsten van gesprekken vastgelegd.
3.3	Het is daardoor niet duidelijk hoe handhaving moet bijdragen aan de aanpak van overlast. Ook opdrachtgevers kunnen niet goed aangeven hoe het instrument handhaving bijdraagt aan het realiseren van hun beleidsdoelen.
Beslispunt	
4	Koppel budgetten voor toezicht en handhaving aan veranderingen in de buitenwereld, zoals de ontwikkeling van de stad en het aantal meldingen.
Argumenten	
4.1	VTH THOR beschikt als uitvoeringsorganisatie niet over een eigen budget. Haar opdrachtgevers stellen per handhavingsopdracht een budget beschikbaar. Daardoor heeft deze organisatie met elf afzonderlijke handhavingsbudgetten te maken.
4.2	Deze budgetten liggen vast en worden jaarlijks alleen aangepast voor loon- en prijsontwikkeling. De elf budgetten worden vertaald naar aantallen beschikbare handhavingsuren per opdracht. De beschikbaar gestelde budgetten bepalen daarmee eenzijdig de structurele capaciteit die beschikbaar is voor handhaving.
4.3	Door deze systematiek kan VTH THOR niet goed omgaan met veranderende omstandigheden, zoals stijgende aantallen overlastmeldingen en een in omvang groeiend takenpakket. De beschikbare capaciteit neemt door vastliggende budgetten immers niet toe. De handhavingskwaliteit komt daarmee steeds verder onder druk te staan.
4.4	Want de starheid van het budgettaire kader leidt er steeds toe dat nieuwe of in omvang toegenomen taken in worden gepast binnen de beschikbare capaciteit. Werkzaamheden van handhavers raken daardoor meer versplinterd.
4.5	Er wordt weliswaar geïnnoveerd om efficiënter te werken, maar innovatie is niet grenzeloos. In een aantal gevallen neemt de intensiteit en kwaliteit van toezicht en handhaving daarom af, of vindt in het geheel niet meer plaats.
Beslispunt	
5	Ontwikkel en gebruik per handhavingsproduct indicatoren die helpen om beter zicht te krijgen op de toegevoegde waarde van handhaving. Dat kan zijn het (opnieuw) gebruiken van cijfers uit de Utrecht Monitor, het actiever en vaker bevragen van melders of het gebruik maken van de instrumenten Inwonersenquête en Bewonerspanel. Informeer de gemeenteraad ook daarover jaarlijks in het Handhavingsverslag.
Argumenten	

5.1	Om zicht te krijgen op de effecten van handhaving stuurt VTH THOR op outputindicatoren. Maar prestaties op outputindicatoren geven over het algemeen geen antwoord op de vraag of en hoe die prestaties bijdragen aan gestelde effectdoelen.
5.2	Het ontbreekt VTH THOR en haar opdrachtgevers, maar ook het college en de gemeenteraad daardoor aan zicht op de effectiviteit van toezicht en handhaving.
5.3	Eerder benutte VTH THOR gegevens uit de Utrecht Monitor om de effecten van handhaving te meten.
Beslispunt	
6	De raad binnen zes weken door middel van een plan van aanpak te informeren over de wijze waarop deze aanbevelingen worden uitgevoerd.
Argumenten	
6.1	Bij de formulering van de aanbevelingen heeft de rekenkamer concrete voorstellen gedaan om invulling te geven aan de aanbevelingen en tegelijkertijd ruimte gelaten aan het college om de aanbevelingen nader in te vullen.
6.2	In artikel 12 (lid 9) van de Verordening rekenkamer gemeente Utrecht 2023 is opgenomen dat het college binnen zes weken na besluitvorming over de aanbevelingen van de rekenkamer een plan van aanpak opstelt over de implementatie van de raadsbesluiten.
6.3	In artikel 12 (lid 10) is opgenomen dat het college jaarlijks (bij de Jaarstukken) aan de raad rapporteert over de stand van zaken van de uitvoering van de raadsbesluiten die genomen zijn naar aanleiding van rekenkamerrapporten.
Kanttekening	
6.1	Indien nuttig kan via een expliciet besluit van de gemeenteraad van de standaardtermijn van zes weken worden afgeweken.

Financiën
De financiële consequenties van dit voorstel zijn op dit moment onbekend. Deze zijn afhankelijk van de besluitvorming en de precieze opvolging van de beslispunten daarna.

Vervolg
Met het voorliggend besluit wordt het college verzocht om de raad binnen zes weken door middel van een plan van aanpak te informeren over de wijze waarop de aanbevelingen worden uitgevoerd.

Participatie
Binnen de gemeentelijke organisatie sprak de rekenkamer tijdens het onderzoek met 22 personen.

Communicatie
Rekenkamer Utrecht stuurt het rapport en de bijbehorende documenten in eerste instantie toe aan de gemeenteraad en het college van B&W. Vervolgens worden deze ook openbaar gemaakt op de website van de rekenkamer. Daarbij worden ook de respondenten, perscontacten en andere geïnteresseerden op de hoogte gesteld. In een technische bijeenkomst licht de rekenkamer de onderzoeksresultaten nader toe.

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming:

- Rekenkamerrapport *Over lastig handhaven. Een onderzoek naar de aanpak van overlast in de openbare ruimte.*

Bijlagen informatief
- Persbericht
- Publiekssamenvatting
- Infographic

OVER LASTIG HANDHAVEN

EEN ONDERZOEK NAAR DE AANPAK VAN OVERLAST IN DE OPENBARE RUIMTE

REKENKAMER UTRECHT

OVER LASTIG HANDHAVEN

EEN ONDERZOEK NAAR DE AANPAK VAN OVERLAST IN DE OPENBARE RUIMTE

22 mei 2024 – Eindrapport

Foto voorzijde: Stefan Cornelis

REKENKAMER UTRECHT

LEDEN

- Paul Venhoeven (voorzitter)
- Sjoerd Keulen
- Nanda ‘t Lam

MEDEWERKERS ONDERZOEK

- Gert Jan de Vries
- Vince van Houten
- Jelte Schat (tot 1-1-2024)

CONTACTGEGEVENS

rekenkamer@utrecht.nl
utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/rekenkamer
Postbus 16200, 3500 CE Utrecht

INHOUDSOPGAVE

DEEL I Bestuurlijk rapport 6

1 Onderzoek: Wordt overlast effectief aangepakt? 6

Conclusie: Bijdrage van toezicht en handhaving aan aanpak overlast steeds meer onder druk 9

Deelconclusie 1: Melders vaak ontevreden over afhandeling 9

Deelconclusie 2: Onvoldoende Zicht op bijdrage van toezicht en handhaving aan realiseren beleidsdoelen 10

Deelconclusie 3: Verkokerde en vaste budgetten maken handhaving inflexibel .10

Deelconclusie 4: Handhaving groeit niet mee met de stad en teert in op kwaliteit 11

Aanbevelingen 12

Bestuurlijke reactie College van B&W 12

Nawoord Rekenkamer 17

DEEL II Nota van Bevindingen 19

1 Inleiding 19

1.1 Aanleiding 19

1.2 Doel en onderzoeksvragen 20

1.3 Werkwijze en afbakening onderzoek 22

1.4 Leeswijzer 23

2 Handhaving: Aanpak van meldingen 25

2.1 Belangrijkste bevindingen 25

2.2 Toelichting op de Bevindingen 26

2.2.1 VTH THOR verantwoordelijk voor toezicht en handhaving in de openbare ruimte 26

2.2.2 Aantal overlastmeldingen sinds 2015 bijna verdrievoudigd 28

2.2.2 Meldingen veelal tijdig afgehandeld 29

2.2.3 VTH THOR gebruikt terugkoppeling door melders onvoldoende 30

3 Organisatie en financiering van toezicht en handhaving 37

3.1 Belangrijkste bevindingen 38

3.2 Toelichting op de bevindingen 38

3.2.1 Opgavegericht werken is uitgangspunt voor de werkwijze van VTH THOR 38
3.2.2 Bestaande budgetten bepalen keuzes in de handhaving 40
3.2.3 Geen eenduidig proces voor heroverweging kaders voor uitvoering 42

4 Inzet handhaving in de praktijk: werking en effectiviteit 45
4.1 Belangrijkste bevindingen 46
4.2 Toelichting op de bevindingen 46
4.2.1 Ongestructureerde afstemming leidt tot gebrek aan zicht op beoogde bijdrage van handhaving aan beleid 46
4.2.2 Druk op capaciteit vormt risico voor kwaliteit en effectiviteit handhaving 48
4.2.3 Weinig zicht op effectiviteit van inzet handhavingscapaciteit aan effectdoelen 51

Bijlage 1: Casusbeschrijvingen 55
Snorfiets op de rijbaan en lichte verkeersovertredingen 55
Fietshandhaving 60
Bijplaatsing huishoudelijk afval 65

Bijlage 2: Organogram VTH (THOR) 69
Bijlage 3: Verantwoording 70

DEEL I BESTUURLIJK RAPPORT

1 ONDERZOEK: WORDT OVERLAST EFFECTIEF AANGEPAKT?

Aanleiding

Het aantal meldingen[1] bij de gemeente Utrecht over overlast in de openbare ruimte is sinds 2015 bijna verdrievoudigd, van bijna 10.000 naar bijna 27.000. Meerdere actoren zijn bij de aanpak van overlast betrokken: onder meer politie, hulpverleners en gemeentelijke handhavers. De capaciteit bij de politie voor handhaving op overlast staat sterk onder druk, door personeelstekorten en door een toenemende inzet bij calamiteiten.[2] Mede daardoor wordt een steeds groter beroep gedaan op gemeentelijke handhavers.

De rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar de toezichthoudende en handhavende taak zoals die door de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) wordt uitgevoerd. We hebben ons daarbij gericht op die taken die gericht zijn op het tegengaan en oplossen van specifieke vormen van overlast op straat: (fout)parkeren, verkeerd aangeboden afval, graffiti en vervuiling van de openbare ruimte. Andere vormen van overlast, zoals die in en rondom winkelcentrum Hoog Catharijne en bij het Lucas Bolwerk, hebben we niet onderzocht. Voor de aanpak daarvan is (terecht) veel aandacht. Wij richten ons op de minder zichtbare, maar daarmee niet minder hinderlijke vormen van overlast voor inwoners van de gemeente Utrecht. Deze vormen van overlast worden aangepakt door de afdeling Toezicht en Handhaving in de Openbare Ruimte (THOR), een onderdeel van VTH.

In ons Jaarplan 2023 hebben we aangegeven dat we in onze onderzoeken waar mogelijk aandacht schenken aan het aspect uitvoering (van beleid). In dit onderzoek hebben we dan ook niet alleen onderzocht en beoordeeld hoe effectief de gemeente is in het aanpakken van overlast, maar ook bezien hoe de uitvoering van deze aanpak wordt georganiseerd en gefinancierd.

Doel en centrale vraag

Het doel van dit onderzoek was om de gemeenteraad inzicht te geven in de manier waarop de aanpak van overlast in de openbare ruimte door VTH wordt georganiseerd en tot welke prestaties en uitkomsten dat leidt.

---

[1] Gemeente Utrecht (2023). *Handhavingsverslag 2022*.

[2] Gemeente Utrecht (2023). *Veiligheidsagenda 2023-2026*, p. 9; zie ook https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/3590918/groep-overlastgevers-lucasbolwerk-te-groot-en-gevaarlijk-voor-hulpverleners-dit-is-de-stand-van-zaken

De centrale vraag was:

In hoeverre is de aanpak door VTH THOR van meldingen over fysieke overlast in de openbare ruimte effectief en in welke mate hebben organisatorische, personele en budgettaire kaders invloed op deze effectiviteit?

Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode september 2023 – januari 2024. Naast documentstudie en analyse van beschikbare data hebben wij interviews gehouden met professionals binnen de gemeente, zowel bij VTH THOR als bij de opdracht gevende organisatieonderdelen Ruimte en Stadsbedrijven. Verder hebben we tijdens een meeloopdag en een aansluitend groepsgesprek beter zicht gekregen op het werk van de Utrechtse boa's. Wij danken allen hartelijk voor hun bijdrage aan het onderzoek. Een uitgebreide toelichting op de onderzoeksmethode is opgenomen in bijlage 1.

REKENKAMER UTRECHT

De kwaliteit van handhaving in de gemeente Utrecht staat onder druk

Dalende tevredenheid van melders over afhandeling meldingen overlast (zoals verkeerd aangeboden afval of zwerffietsen) maakt dit zichtbaar.

Handhavingsorganisatie gemeente trekt daarmee een niet vol te houden wissel op zichzelf.

- De kwaliteit van handhaving neemt af en melders zijn minder tevreden over de handhaving.
- Zonder verandering zal dit in de toekomst nog meer gaan knellen.

Aanbevelingen om de kwaliteit van handhaving te borgen

1. Trek lessen uit de ervaringen van melders en benader ze actiever.
2. Maak duidelijk welke prioriteiten bij handhaving worden gesteld en hoeveel geld dat kost.
3. Koppel de budgetten voor handhaving aan de groei van de stad.
4. Krijg zicht op hoe handhaving bijdraagt aan het realiseren van doelen voor de stad.

CONCLUSIE: BIJDRAGE VAN TOEZICHT EN HANDHAVING AAN AANPAK OVERLAST STEEDS MEER ONDER DRUK

Op basis van de bevindingen komen wij tot de volgende hoofdconclusie:

Hoofdconclusie

De kwaliteit van handhaving in de gemeente Utrecht staat onder druk. Dat is onder meer te zien aan de lage en dalende tevredenheid van melders over de afhandeling van overlastmeldingen.

De stad Utrecht groeit. En het aantal overlastmeldingen is de afgelopen acht jaar bijna verdrievoudigd, van 10.000 in 2015 naar bijna 27.000 in 2023. Het takkenpakket van boa's wordt steeds groter, waardoor deze hun taken niet meer altijd goed kunnen uitvoeren. We stellen vast dat de uitvoeringsorganisatie voor toezicht en handhaving VTH THOR niet meegroeit met deze ontwikkelingen. Met innovatieve vormen van handhaving probeert de organisatie tekorten op te vangen. Handhavingscapaciteit neemt tegelijkertijd nauwelijks toe en staat voortdurend onder druk door de uitstroom van vaak ervaren medewerkers.

Daarnaast bepalen starre en verkokerde budgetten te eenzijdig de inzet van handhavingscapaciteit. Ook frustreren deze budgetten een evenwichtige afstemming daarover tussen VTH THOR en haar opdrachtgevers. Gebrekkige inhoudelijke afstemming ontneemt tenslotte ook het zicht op de bijdrage van toezicht en handhaving aan een effectieve aanpak van overlast – ook voor het college en de gemeenteraad.

De organisatie trekt hiermee een niet vol te houden wissel op zichzelf.

Deze hoofdconclusie baseren wij op de volgende vier deelconclusies:

DEELCONCLUSIE 1: MELDERS VAAK ONTEVREDEN OVER AFHANDELING

VTH THOR handelt het overgrote deel van de overlastmeldingen tijdig (binnen de gestelde termijnen) af. Toch zijn melders vaak ontevreden over de manier waarop meldingen worden afgehandeld. We stellen vast dat signalen die melders hierover afgeven nog onvoldoende gebruikt om de eigen taakuitvoering structureel te verbeteren.

Om de tevredenheid van de afhandeling van meldingen te monitoren vraagt VTH THOR melders om een klanttevredenheidsonderzoek in te vullen. Uit onze analyse van deze onderzoeken blijkt dat een meerderheid van de melders ontevreden is over de manier waarop hun melding is afgehandeld. Zo vinden ze dat het veel moeite kost om een melding te doen, zijn ze van mening dat de afhandeling veelal niet leidt tot het blijvend oplossen van de overlast waarop de melding betrekking heeft en zijn ze vaak ontevreden over de manier waarop handhavers met hen over een melding communiceert.

Sinds 2018 streeft VTH THOR naar een gemiddelde beoordeling van 6,5. Dat streefcijfer is in geen enkel jaar gehaald en schommelde tussen tussen 5,6 en 6,3. In 2023 daalde de gemiddelde beoordeling naar 5,0.

DEELCONCLUSIE 2: ONVOLDOENDE ZICHT OP BIJDRAGE VAN TOEZICHT EN HANDHAVING AAN REALISEREN BELEIDSDOELEN

VTH THOR werkt in opdracht van drie organisatieonderdelen (Ruimte, Stadsbedrijven en Openbare Orde en Veiligheid). Toezicht en handhaving moeten bijdragen aan realisatie van de stedelijke opgaven van die opdrachtgevers zoals bijvoorbeeld schone stadswijken en -parken. De afstemming daarover tussen VTH THOR en haar opdrachtgevers verloopt in de praktijk gefragmenteerd, ongestructureerd en onnavolgbaar. In geen enkel geval worden uitkomsten van gesprekken vastgelegd. Het is daardoor voor ons onduidelijk hoe handhaving moet bijdragen aan de aanpak van overlast.

Ook opdrachtgevers kunnen niet goed aangeven hoe het instrument handhaving bijdraagt aan het realiseren van hun beleidsdoelen. Om toch zicht te krijgen op de effecten van handhaving stuurt VTH THOR op outputindicatoren, zoals het aantal uitgeschreven boetes, het aantal weggesleepte weesfietsen of het percentage tijdig afgehandelde meldingen. Maar prestaties op outputindicatoren geven over het algemeen geen antwoord op de vraag of en hoe die prestaties bijdragen aan gestelde effectdoelen. Uiteindelijk ontbreekt het VTH THOR en haar opdrachtgevers – en daarmee ook het college en de gemeenteraad – dus aan zicht op de effectiviteit van toezicht en handhaving.

DEELCONCLUSIE 3: VERKOKERDE EN VASTE BUDGETTEN MAKEN HANDHAVING INFLEXIBEL

VTH THOR is een uitvoeringsorganisatie die niet over een eigen budget beschikt. Haar opdrachtgevers stellen per handhavingsopdracht een budget beschikbaar. Daardoor heeft deze organisatie met elf afzonderlijke handhavingsbudgetten te maken, elk met een eigen afstemming. Deze budgetten liggen vast en worden jaarlijks alleen aangepast voor loon- en prijsontwikkeling. De elf budgetten worden vertaald naar aantallen beschikbare handhavingsuren per opdracht. De beschikbaar gestelde budgetten bepalen daarmee eenzijdig de structurele capaciteit die beschikbaar is voor handhaving.

Deze systematiek maakt dat men in de handhaving niet goed kan omgaan met veranderende omstandigheden, zoals stijgende aantallen overlastmeldingen en een in omvang groeiend takenpakket. De beschikbare structurele capaciteit neemt door vastliggende budgetten immers niet toe.

VTH THOR ontvangt wel regelmatig incidentele budgetten voor tijdelijke speerpunten. Maar deze bijdragen vormen geen oplossing voor het gebrek aan flexibiliteit bij de inzet van handhavingscapaciteit, omdat vaak onvoorspelbaar is wanneer ze beschikbaar komen. Daardoor kan VTH THOR onvoldoende sturen op de inzet ervan. Incidentele bijdragen zijn daarnaast meestal geoormerkt voor specifieke taken. Dit maakt dat in de praktijk voor de invulling van deze tijdelijke speerpunten tijdelijk extra handhavers wordt aangetrokken. Deze handhavers verlaten na uitputting van de tijdelijke budgetten de organisatie weer. Met incidentele bijdragen wordt de structurele capaciteit die voor vaste taken wordt ingezet niet vergroot.

DEELCONCLUSIE 4: HANDHAVING GROEIT NIET MEE MET DE STAD EN TEERT IN OP KWALITEIT

Het hiervoor geschetste gebrek aan flexibiliteit wordt steeds nijpender, doordat de stad groeit en ook het takenpakket rondom van handhaving groter wordt. Het takenpakket groeit doordat taken die voorheen aan de politie voorbehouden waren, zoals de handhaving op lichte verkeersovertredingen, steeds vaker bij gemeentelijke handhavers belegd worden. Daarnaast neemt het aantal overlastmeldingen sterk toe; van 10.000 in 2015 tot bijna 27.000 in 2022.

De starheid van het budgettair kader leidt er steeds toe dat nieuwe of in omvang toegenomen taken in worden gepast binnen de beschikbare capaciteit. Werkzaamheden van handhavers raken daardoor meer versplinterd. Zo komt het voor dat wijkboa’s, die speciaal zijn aangesteld om in een bepaalde wijk gericht toezicht- en handhavingstaken uit te voeren, gedurende een langere periode aan die taak worden onttrokken om meldingen af te handelen. In overleg met opdrachtgevers probeert men met innovatieve vormen van handhaving efficiënter te werken en de geleverde handhavingskwaliteit in stand te houden. Zo wordt steeds meer datagestuurd gewerkt, waarbij hotspots in de stad worden geïdentificeerd waar verschillende typen overlast zich het vaakst voordoen. Handhavingsinzet richt zich vervolgens met name op deze plekken.

Maar innovatie is niet grenzeloos. En niet op ieder onderdeel kan worden geïnnoveerd. In een aantal gevallen neemt de intensiteit en kwaliteit van toezicht en handhaving daarom af, of vindt in het geheel niet meer plaats. De uitstroom van vaak ervaren medewerkers verergert dit nog. Nieuwe medewerkers krijgen kortere en minder intensieve begeleiding, gaan sneller op straat aan het werk en leveren daar niet altijd de vereiste kwaliteit.

AANBEVELINGEN

Op basis van de hiervoor toegelichte hoofdconclusie en deelconclusies doen we de volgende aanbevelingen:

Aanbeveling 1. Zorg voor een systematiek waarin het perspectief van melders en inwoners op handhaving consequent en zichtbaar gebruikt wordt om de handhavingspraktijk te verbeteren. En neem altijd contact op met melders die een telefoonnummer achterlaten, leg uit wat een melding wordt gedaan en hoe onderliggende problematiek wordt aangepakt.

Aanbeveling 2. Maak in het jaarlijkse Handhavingsprogramma voor de gemeenteraad inzichtelijk op basis van welke overwegingen wordt geprioriteerd, wat dat betekent voor de uitvoering van handhavingstaken ten behoeve van verschillende opgaven, hoeveel uren daaraan worden besteed en hoeveel dat kost.

Aanbeveling 3. Ontwikkel een systematiek waarbij periodiek – bijvoorbeeld aan het begin van een collegeperiode – tenminste op programmaniveau tussen opdrachtgevers en VTH THOR afstemming plaatsvindt over de bijdrage van handhaving aan verschillende opgaven om tot een prioritering voor de inzet van handhavingscapaciteit te komen.

Aanbeveling 4. Koppel budgetten voor toezicht en handhaving aan veranderingen in de buitenwereld, zoals de ontwikkeling van de stad en het aantal meldingen.

Aanbeveling 5. Ontwikkel en gebruik per handhavingsproduct indicatoren die helpen om beter zicht te krijgen op de toegevoegde waarde van handhaving. Dat kan zijn het (opnieuw) gebruiken van cijfers uit de Utrecht Monitor, het actiever en vaker bevragen van melders of het gebruik maken van de instrumenten Inwonersenquête en Bewonerspanel. Informeer de gemeenteraad ook daarover jaarlijks in het Handhavingsverslag.

BESTUURLIJKE REACTIE COLLEGE VAN B&W

Geachte leden van de rekenkamer,

Veel dank voor uw rapportage over de aanpak van overlast in de openbare ruimte. Uw onderzoek biedt waardevolle inzichten en een aantal concrete handvatten, waarmee wij aan de slag gaan.

Kwaliteit van handhaving staat onder druk
Uw hoofdconclusie is dat de kwaliteit van handhaving in de gemeente Utrecht onder druk staat. Dat is onder meer te zien aan de lage en dalende tevredenheid van melders over de afhandeling van overlastmeldingen. Wij herkennen de uitdagingen die u schetst in uw rapport.

Het werk van onze toezichthouders en handhavers is zichtbaar in de stad. Juist daarom is het belangrijk dat het werk van de medewerkers van Toezicht en Handhaving in de Openbare Ruimte (THOR) navolgbaar is en blijft. En in het verlangde daarvan de budgettering, uitvoering en verantwoording (inclusief meldingen en klachtafhandeling). U constateert dat de verkokering van budgetten een transparante prioritering op basis van stedelijke opgaven in de weg staat. Budgetten ontwikkelen niet mee met veranderingen in omvang en samenstelling van de stedelijke bevolking, ontwikkelingen in het aantal overlastmeldingen of aard en omvang van stedelijke opgaven. Daarnaast constateert u dat incidentele projectgelden niet goed inpasbaar zijn in begrotingssystematiek. Bij elkaar leidt dat tot de conclusie dat er geen eenduidig proces is voor de heroverweging van kaders voor uitvoering. Deze conclusie uit uw rapportage is voor ons zeer wezenlijk en beschouwen wij als een opdracht om hier structureel verbetering in aan te brengen. Hieronder gaan wij hier dieper op in.

Omissie in uitgevoerd onderzoek voor veiligheid
In uw onderzoeksplan heeft u expliciet aangegeven onderzoek te verrichten bij de drie meest relevante programma's voor het werk van THOR: Ruimte, Openbare Orde & Veiligheid en Stadsbedrijven. In het daadwerkelijk uitgevoerde onderzoek is Openbare Orde & Veiligheid in het veldwerk (deels) en bij de interviews geheel buiten beschouwing gelaten. U trekt desondanks wel conclusies en doet aanbevelingen voor het gehele terrein van toezicht en handhaving in de openbare ruimte, inclusief veiligheid. Wij zijn van mening dat conclusies die gelden voor verkeer en openbare ruimte, zonder onderzoek niet zomaar van toepassing verklaard kunnen worden op veiligheid en beschouwen dit ook als omissie in het onderzoek.

Reactie op deelconclusies
Hieronder gaan wij dieper in op de door u getrokken conclusies. In de conclusies en aanbevelingen
komen 3 thema's naar voren. We gaan hieronder op deze thema's in:
- Beoordeling van de handhaving
- Effecten van de handhaving
- Opdrachtgeverschap, prioritering en budgettering

Beoordeling van de handhaving
Deelconclusie 1: Melders zijn vaak ontevreden over afhandeling.
Aanbeveling 1: Zorg voor een systematiek waarin het perspectief van de melders en inwoners op handhaving consequent en zichtbaar wordt gebruikt om de handhavingspraktijk te verbeteren. En neem altijd contact op met melders die een telefoonnummer achterlaten, leg uit wat met een melding wordt gedaan en hoe de onderliggende problematiek wordt aangepakt.

Deze deelconclusie onderschrijven wij gedeeltelijk. Zowel de gemeente als onze handhavers zijn er om de inwoners van Utrecht van dienst te zijn, en het ontvangen van feedback van inwoners over ons optreden is essentieel om onze dienstverlening te verbeteren. De gemiddelde beoordeling van een 5,0 over het jaar 2023 is beneden onze norm. Graag willen we dit cijfer in perspectief plaatsen: deze gemiddelde beoordeling is gebaseerd op 614 geretourneerde enquêtes op een totaal van 26.599 binnengekomen meldingen. Zoals ook in het Handhavingsverslag 2024 wordt vermeld, merken we dat de beoordeling van de afhandeling van de melding niet altijd gebaseerd is op de dienstverlening op zichzelf maar ook of het probleem naar verwachting van de melder is opgelost (of dit nu realistisch is of niet).

Uw onderzoek biedt inzicht in de tevredenheid van melders over de afhandeling, maar geeft hierin geen volledige context. In hoeverre speelt de ontevredenheid van burgers over de (lokale) overheid hierin een rol en welke trends zijn zichtbaar bij andere gemeenten? We willen daarnaast benadrukken dat de kwaliteit van handhaving op meer manieren te meten is dan alleen via de tevredenheid van de melders. Een alternatieve maatstaf voor kwaliteit is bijvoorbeeld het percentage afgekeurde processen-verbaal. Uw redenatie doet, in deze formulering, onvoldoende recht aan de inzet van de professionals (van handhavers tot beleidsmakers) die zich dagelijks inzetten voor Utrechters in de aanpak van overlast. Wij gaan onderzoeken op welke andere manieren we de kwaliteit van de afhandeling van meldingen inzichtelijk kunnen maken.

Desalniettemin is dit een duidelijk signaal dat een deel van de melders ontevreden is over de afhandeling van de melding. Zoals u al vermeldde in uw nota van bevindingen, is THOR in 2023 gestart met een analyse van de meldingen. Uw aanbevelingen en observaties maken duidelijk dat hierin verbeteringen mogelijk zijn. Het is van belang de achtergronden van de ontevredenheid van melders te analyseren en hierop verbeteringen door te voeren. Tegelijkertijd hebben we ook het besef dat we niet iedere melder naar de volle tevredenheid kunnen bedienen.

In uw rapport doet u een aanbeveling over telefonisch contact met de melder. Dit nemen wij gedeeltelijk over. Wij erkennen de waarde van telefonisch contact tussen handhaver en melder, maar merken op dat dit, gezien het grote aantal meldingen, teveel tijd kost. Elke melder die een mailadres achterlaat, krijgt per mail een gestandaardiseerde terugkoppeling. In die gevallen waarin telefonisch contact tussen de handhaver en melder van toegevoegde waarde is, streven we ernaar de melder te bellen. Bijvoorbeeld om meer duidelijkheid te krijgen over de melding of om de afhandeling toe te lichten.

Effecten van de handhaving

Deelconclusie 2: onvoldoende zicht op bijdrage van toezicht en handhaving aan realiseren beleidsdoelen.

Aanbeveling 5: Ontwikkel en gebruik per handhavingsproduct indicatoren die helpen om beter zicht te krijgen op de toegevoegde waarde van handhaving.

Wij delen uw conclusie over de bijdrage van VTH-THOR aan het realiseren van de beleidsdoelen. Zoals u in uw rapport opmerkt, is het niet eenvoudig om de bijdrage van toezicht en handhaving te isoleren ten opzichte van de andere actoren bij het behalen van beleidsdoelstellingen. In de afstemming tussen de organisatieonderdelen en VTH-THOR is aandacht voor de manier waarop handhaving bijdraagt aan het behalen van de beleidsdoelstellingen. U geeft terecht aan dat deze afstemming plaatsvindt, maar onnavolgbaar is. Daarom nemen wij aanbeveling 5 over. Wij gaan een format uitwerken voor de verschillende afstemmingsoverleggen en bespreek- en beslispunten hierin vastleggen. Daarmee willen we de bijdrage van handhaving inzichtelijk maken en de overwegingen tot prioritering en bijsturing van de handhaving beter vastleggen. Ook kijken we naar de mogelijkheden van effect-indicatoren voor handhavingsproducten. Voor diverse onderdelen hebben we al effect-indicatoren, zoals de betalingsbereidheid voor parkeren en de CROW-methodiek voor bijplaatsingen. We gaan onderzoeken of we ook voor de andere handhavingsproducten deze indicatoren kunnen vaststellen.

Opdrachtgeverschap, prioritering en budgettering

Deelconclusie 3: verkokerde en vaste budgetten maken handhaving inflexibel
Deelconclusie 4: handhaving groeit niet mee met de stad en teert in op kwaliteit
Aanbeveling 2: Maak in het jaarlijkse Handhavingsprogramma voor de gemeenteraad inzichtelijk op basis van welke overwegingen wordt geprioriteerd, wat dat betekent voor de uitvoering van handhavingstaken ten behoeve van verschillende opgaven, hoeveel uren daaraan worden besteed en hoeveel dat kost.
Aanbeveling 3: Ontwikkel een systematiek waarbij periodiek tenminste op programmaniveau tussen opdrachtgevers en VTH-THOR afstemming plaatsvindt over de bijdrage van handhaving aan verschillende opgaven om tot een prioritering voor de inzet van handhavingscapaciteit te komen.
Aanbeveling 4: Koppel budgetten voor toezicht en handhaving aan veranderingen in de buitenwereld, zoals de ontwikkeling van de stad en het aantal meldingen.

Wij delen uw derde deelconclusie over de budgettering. De manier waarop de gemeente budgetteert bemoeilijkt het inspelen op de veranderende buitenwereld. Wij zien ook de meerwaarde in het herzien van de wijze van budgetteren. Aanbeveling 4 wordt daarom deels overgenomen: we gaan onderzoeken op welke wijze, rekening houdend met het budgetrecht van de gemeenteraad, deze aanbeveling een gevolg krijgt. Het voorbehoud dat wij hierbij plaatsen is dat extra budget voor handhaving, in het licht van de aanstaande bezuinigingen, op voorhand niet aannemelijk is.

Dit punt raakt ook de doorontwikkeling van VTH-THOR. De beleidsafdelingen zijn leidend in het ontwikkelen van nieuw beleid en de bijbehorende effectdoelstellingen. Vervolgens

stemmen we samen af over de bijdrage van handhaving hieraan en leggen we de afspraken vast. Dit sluit aan bij uw aanbeveling 3 die betrekking heeft op het proces van sturen en prioriteren. We zien kansen in het verbeteren van transparantie over de wijze van het maken van keuzes en afwegingen in toezicht en handhaving in de openbare ruimte. Deze aanbeveling nemen we over. In het plan van aanpak zullen we beschrijven hoe wij hier uitvoering aan gaan geven. We gaan zowel intern als extern oriënteren om hierin de meest passende vorm te ontwikkelen. Ons streven is om in de volgende publicatie van het handhavingsprogramma eerste verbeteringen toe te passen.
Een vervolg hierop is uw tweede aanbeveling over het inzichtelijk maken van de bijdrage van handhaving. Uw aanbeveling 2 over het Handhavingsprogramma nemen wij over. Wij gaan de gemeenteraad en inwoners van Utrecht in het Handhavingsprogramma ook informeren over de overwegingen tot prioritering. We zullen in het kader van prioriteren en verantwoorden de raad bedienen op het juiste detailniveau. Dit detailniveau beschrijven we in het plan van aanpak. Wij wijzen u erop dat de cumulatieve ureninzet van VTH-THOR per programma als bijlage is opgenomen in het Handhavingsprogramma. In het plan van aanpak zullen we beschrijven op welke wijze de aandachtpunten genoemd in uw rapport meegenomen worden in de doorontwikkeling.

Wij herkennen het door de Rekenkamer geschetste beeld in deelconclusie 4 dat de werkdruk voor toezicht en handhaving is toegenomen. Het getuigt van inventiviteit en flexibiliteit dat VTH-THOR er desondanks in 94% van de meldingen in slaagt deze binnen de termijn af te handelen. Wij verwachten dat dit op de lange termijn en bij verdere groei van de stad niet vol te houden is. Tegelijkertijd staat de gemeente voor een grote bezuinigingsopgave waarbij het niet voor de hand ligt dat extra handhavingscapaciteit beschikbaar komt. Ook op dit punt gaan we onderzoeken op welke wijze andere gemeenten omgaan met dit spanningsveld. In het plan van aanpak gaan we beschrijven en toelichten welke ontwikkeling we hierin willen inzetten.

Tot slot
Volgens artikel 12 lid 9 van uw verordening dient het college binnen zes weken na het raadsbesluit een plan van aanpak te presenteren. Er bestaat een verband tussen uw aanbevelingen en de aanstaande besluitvorming over mogelijke bezuinigingen, die wellicht ook gevolgen heeft voor VTHTHOR en de aanpak van overlast in de openbare ruimte. Wij zijn van mening dat deze kwesties onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Als gevolg hiervan voorzien wij dat de genoemde termijn zal worden overschreden. Wij verzoeken u om in het raadsvoorstel een alternatieve termijn op te nemen voor het presenteren van het plan van aanpak. Wij gaan ervan uit in september a.s. een plan van aanpak te kunnen presenteren.

NAWOORD REKENKAMER

Rekenkamer Utrecht dankt het college voor de reactie op het rapport en ziet dat veel aanbevelingen worden overgenomen. Het college stelt met ons vast dat de bestaande budgetteringssystematiek binnen VTH THOR een transparante prioritering op basis van stedelijke opgaven in de weg staat. Het ziet het als haar opdracht om hierin structureel verbetering aan te brengen. Het college wil daartoe onderzoeken op welke manier de wijze van budgettering kan worden aangepast. Wij benadrukken het belang van transparantie. Juist in tijden van financiële krapte is het van belang helder te zijn over de keuzes en afwegingen in toezicht en handhaving in de openbare ruimte, en over de manier waarop keuzes worden gemaakt.

Ons onderzoek richtte zich op de aanpak van fysieke overlast in de openbare ruimte. Dat is het domein waarin VTH THOR toezicht- en handhavingstaken uitvoert voor ontwikkelingsorganisatie Ruimte en voor Stadsbedrijven. Al in het ambtelijk startgesprek spraken we af dat gezien onze focus op meldingen in de openbare ruimte onderzoek bij het organisatieonderdeel Openbare Orde en Veiligheid (OOV) niet voor de hand lag. Als desondanks de indruk is ontstaan dat onze bevindingen ook over de aansturing van dit organisatieonderdeel gaan is dat onjuist. Dat hebben wij niet onderzocht. Het probleem van starre en verkokerde budgetten geldt echter evengoed voor OOV. Hetzelfde geldt voor de conclusies die we trekken over de effecten daarvan op personeelscapaciteit. Niet voor niets wordt dit ook door het college onderschreven.

Met ons onderzoek willen we op geen enkele manier afbreuk doen aan de inzet van professionals van VTH THOR. Mede door oorzaken die wij in ons rapport benoemen (capaciteit, takenpakket) stellen we wel vast dat de inzet sinds 2018 nooit heeft voldaan aan de norm – een beoordelingscijfer van gemiddeld 6,5 – die de gemeente daarvoor zelf stelt. Juist daarom is het van belang inzicht te krijgen in de achtergronden van de ontevredenheid van melders om op basis van dat inzicht verbeteringen door te voeren. Bij een terugkoppeling via e-mail kan waardevolle informatie verloren gaan. De intern gehanteerde norm om waar mogelijk telefonisch terug te koppelen vinden we daarom een goede. Op die manier kan worden uitgelegd wat met een melding gebeurt en hoe de onderliggende problematiek wordt aangepakt. In de praktijk wordt deze werkwijze vaak niet gevolgd, en kan dus relevante informatie verloren gaat. Dat er ook andere manieren zijn om de kwaliteit van handhaving vast te stellen zien wij ook, daarop ziet onze aanbeveling 5.

De termijn van zes weken na een raadsbesluit voor het presenteren van een plan van aanpak is door de gemeenteraad vastgesteld. Het is dan ook aan de raad om te bepalen of hier in dit geval van kan worden afgeweken.

We zien de behandeling van het rapport en de verdere uitwerking in het plan van aanpak met belangstelling tegemoet.

HANDHAVING
ABUS
HANDHAVING

DEEL II NOTA VAN BEVINDINGEN

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Het aantal meldingen[3] bij de gemeente Utrecht over overlast in de openbare ruimte is tussen 2015 en 2022 bijna verdrievoudigd, van bijna 10.000 naar bijna 27.000. Meerdere actoren zijn bij de aanpak van overlast betrokken: onder meer politie, hulpverleners, Stadsbedrijven en gemeentelijke handhavers. De capaciteit bij de politie voor handhaving van overlast staat sterk onder druk, door personeelstekorten en door een toenemende inzet bij calamiteiten.[4] Mede daardoor wordt een steeds groter beroep gedaan op gemeentelijke handhavers.

Overlast die inwoners van Utrecht ervaren in de openbare ruimte – op straat – vormt voor hen één van de belangrijkste ergernissen. Voorbeelden daarvan zijn parkeeroverlast of de overlast die bewoners ondervinden van zich ophopend huishoudelijk afval.[5] Uit het tweejaarlijks afgenomen bewonerspanel blijkt dat veel inwoners ‘veiligheid’ en daarbinnen ‘overlast’ als belangrijkste aandachtspunt zien.

Op basis van de uitkomsten van dit bewonerspanel én gesprekken die zijn gevoerd met vertegenwoordigers van fracties uit de gemeenteraad heeft de rekenkamer besloten in 2023 onderzoek te gaan doen naar de aanpak van overlast op straat door de gemeente. In ons Jaarplan 2023 hebben we eveneens aangegeven dat we in onze onderzoeken waar mogelijk ook aandacht schenken aan het aspect uitvoering (van beleid). In dit onderzoek willen we daarom niet alleen onderzoeken en beoordelen hoe effectief de gemeente is in het aanpakken van overlast, maar ook bezien hoe de uitvoering van deze aanpak wordt georganiseerd en gefinancierd.

In dit onderzoek richten we ons op de toezichthoudende en handhavende taak zoals die door de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) wordt uitgevoerd. We beperken ons daarom tot de taken die gericht zijn op het tegengaan en oplossen van specifieke vormen van overlast op straat: (fout)parkeren, verkeerd aangeboden afval, graffiti en vervuiling van de openbare ruimte. Dit zijn vormen van overlast waar inwoners van de stad Utrecht zich met name aan ergeren, wanneer we afgaan op de aard

[3] Gemeente Utrecht (2023). *Handhavingsverslag 2022*. Sinds 2022 komen meldingen over bijplaatsingen niet meer bij VTH THOR, maar bij Stadsbedrijven binnen. Zonder meldingen over bijplaatsingen zou het totaal meldingen bijna 25.000 zijn geweest.
[4] Gemeente Utrecht (2023). *Veiligheidsagenda 2023-2026*, p. 9; zie ook https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/3590918/groep-overlastgevers-lucasbolwerk-te-groot-en-gevaarlijk-voor-hulpverleners-dit-is-de-stand-van-zaken
[5] Zie: Bewoners Overvecht ergeren zich kapot aan bergen afval op straat: ‘Ben er he-le-maal klaar mee’ | Utrecht | AD.nl

van meldingen die daarover worden gedaan. Andere vormen van overlast, zoals die op winkelcentrum Hoog Catharijne en bij het Lucas Bolwerk, en die onder meer door verslaafden, dak- en thuislozen en ongedocumenteerde vreemdelingen worden veroorzaakt, vallen buiten de scope van dit onderzoek. Daarvoor en voor de aanpak ervan is (terecht) veel aandacht. Wij richten ons op de minder zichtbare, maar daarmee niet minder hinderlijke vormen van overlast voor inwoners van de gemeente Utrecht. Deze vormen van overlast worden aangepakt door de afdeling Toezicht en Handhaving in de Openbare Ruimte (THOR), een onderdeel van VTH.

1.2 DOEL EN ONDERZOEKSVRAGEN

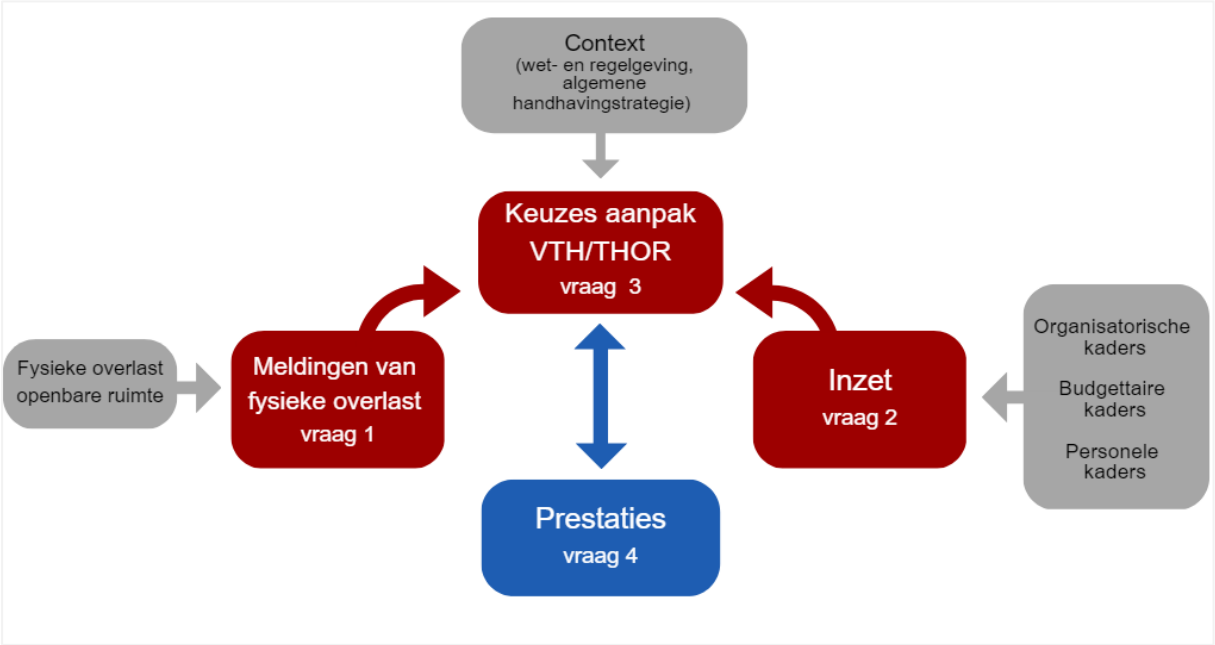
Een deel van haar de taak voert VTH THOR uit op basis van meldingen over overlast in de openbare ruimte, door inwoners van de stad. Deze meldingen hebben we als startpunt van ons onderzoek genomen.

We zijn voor een aantal meldingen nagegaan hoe deze door VTH THOR worden opgepakt en met welk resultaat. We gaan er daarbij vanuit dat taakuitvoering en de effecten daarvan mede afhankelijk zijn van de inzet door VTH THOR en de kaders waarbinnen deze inzet tot stand komt:

- Bestaande wet- en regelgeving;
- Lokale politieke, bestuurlijke en beleidsmatige keuzes;
- Personele en budgettaire randvoorwaarden;
- (Strategische) keuzes die VTH THOR maakt over inzet van mensen en middelen.

De focus van ons onderzoek wordt in figuur 1.1 geïllustreerd.

Figuur 1.1 Opzet van het onderzoek

De centrale vraag van het onderzoek luidt:

In hoeverre is de aanpak door VTH THOR van meldingen over fysieke overlast in de openbare ruimte effectief en in welke mate hebben budgettaire, personele en organisatorische kaders invloed op deze effectiviteit?

Deze centrale vraag werken we uit aan de hand van vier onderzoeksvragen:

1) Hoe ontwikkelen meldingen over overlast in de openbare ruimte zich en op welke manier worden deze meldingen door VTH THOR opgepakt?
2) Welke organisatorische, budgettaire en personele kaders zijn er voor de inzet die VTH THOR kan plegen, hoe komen deze kaders tot stand en in hoeverre zijn deze onderbouwd?
3) Welke keuzes maakt VTH THOR daarbinnen bij de aanpak van meldingen in de openbare ruimte en zijn deze keuzes voldoende onderbouwd?
4) Tot welke prestaties leidt deze aanpak en hoe kunnen deze prestaties worden beoordeeld?

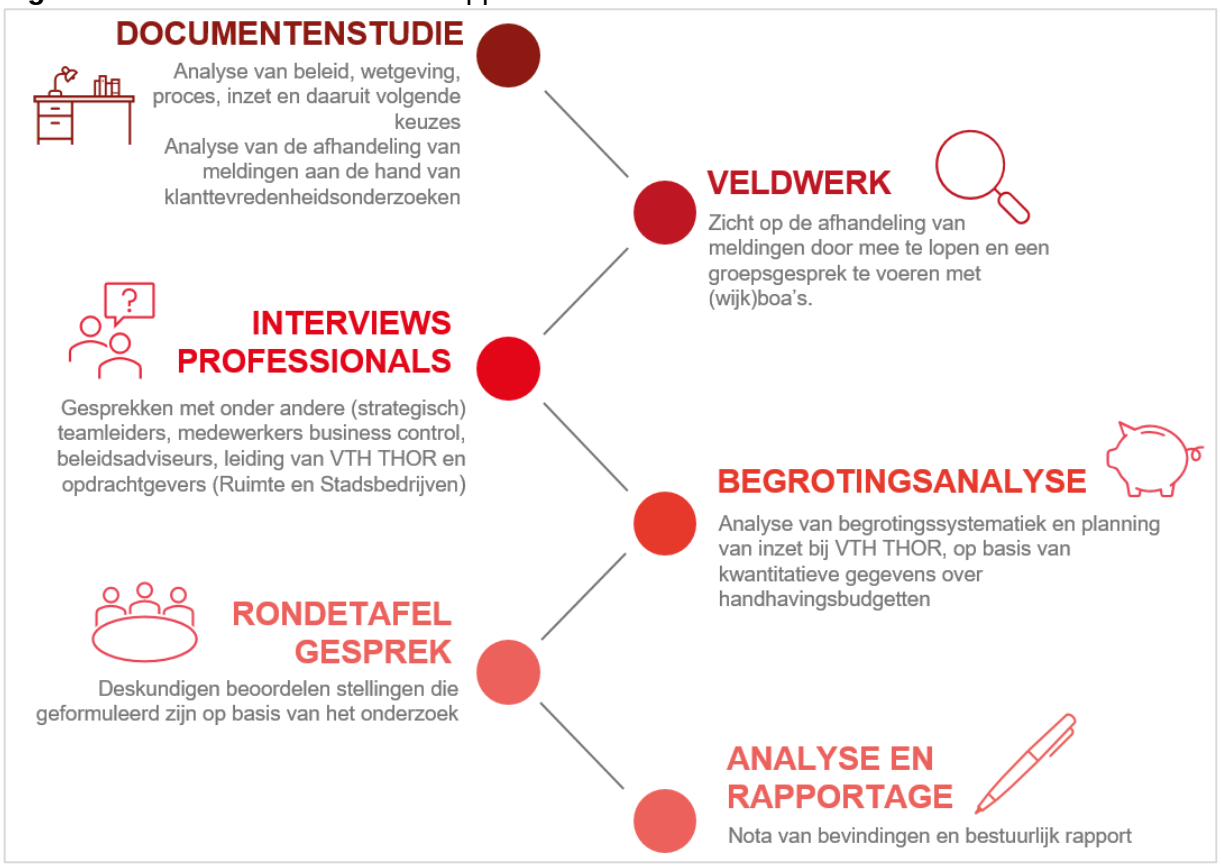
Bij de beantwoording van de onderzoeksvragen hebben wij een normenkader gehanteerd. Aan het begin van verschillende hoofdstukken presenteren we de onderzoeksvraag, de bijbehorende norm(en) en criteria, en hoe deze – afgezet tegen de uitvoering – leiden tot onze bevindingen en beoordeling. De beoordeling wordt gegeven naar de mate waarin er aan de norm wordt voldaan (rood, oranje, groen, grijs). Rood betekent dat er niet aan de norm voldaan wordt. Oranje wijst erop dat er deels aan de norm wordt voldaan en groen wil zeggen dat er (grotendeels) aan de norm voldaan is. Met grijs wordt aangegeven dat de realisatie ten opzichte van de norm niet door de rekenkamer te beoordelen is. We werken deze beoordelingen verder uit met een paragraaf belangrijkste bevindingen en vervolgens een toelichtende paragraaf.

1.3 WERKWIJZE EN AFBAKENING ONDERZOEK

Werkwijze

Het onderzoek voerden wij uit aan de hand van de onderstaande zes stappen. De werkwijze in het onderzoek lichten wij nader toe in bijlage 3.

Figuur 1.2 De zes onderzoekstappen

Afbakening

We hebben verschillende keuzes gemaakt om het onderzoek af te bakenen. Deze beschrijven we hieronder puntsgewijs:

- Type overlast: In dit onderzoek hebben we ons beperkt tot het toezicht en de handhaving op 'fysieke overlast in de openbare ruimte'. We laten daarmee de aanpak van sociale overlast (bijvoorbeeld overlast door jongeren of door daklozen) buiten beschouwing.
- Organisatieonderdelen: Het voorgaande betekent ook dat we in ons onderzoek naar het onderdeel van VTH hebben gekeken dat verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving bij de aanpak van overlast in de openbare ruimte: VTH THOR. En ook naar de organisatieonderdelen in opdracht waarvan VTH THOR fysieke overlast in de openbare ruimte aanpakt: Ruimte en Stadsbedrijven. De andere opdrachtgever – Openbare Orde en Veiligheid – laten we in dit onderzoek daarom buiten beschouwing.

- Periode: We kijken naar de periode vanaf 2015. Over de jaren daarvoor zijn onvoldoende betrouwbare (financiële) cijfers beschikbaar.

1.4 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 beschrijven we de manier waarop VTH THOR meldingen over overlast oppakt en afhandelt (het meldingsgericht handhaven), en beoordelen we de kwaliteit van die afhandeling. Daarmee beantwoorden we de eerste onderzoeksvraag. In hoofdstuk 3 staan we stil bij de organisatorische, personele en financiële kaders waarbinnen keuzes over de uitvoering van handhavingstaken vorm moeten krijgen. Daarmee beantwoorden we onderzoeksvraag 2. In hoofdstuk 4 beoordelen we tenslotte de werking en betekenis van deze kaders voor de praktijk van handhaving. Dat doen we onder meer op basis van onderzoek naar drie producten waarop VTH THOR handhaaft (productgericht handhaven), en waarvan de beschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 1. Daarmee beantwoorden we de onderzoeksvraag 3. In hetzelfde hoofdstuk beantwoorden we ook onderzoeksvraag 4 naar de effectiviteit van taakuitvoering door VTH THOR.

Om inzicht te krijgen in de belangrijkste bevindingen van het onderzoek volstaat de eerste paragraaf van de verschillende hoofdstukken. Lezers die een nadere toelichting op deze bevindingen op prijs stellen, kunnen kennisnemen van de uitwerking in de tweede paragrafen.

Dit rapport heeft drie bijlagen: 1) de casusbeschrijvingen, 2) het organogram van VTH en 3) de onderzoeksverantwoording.

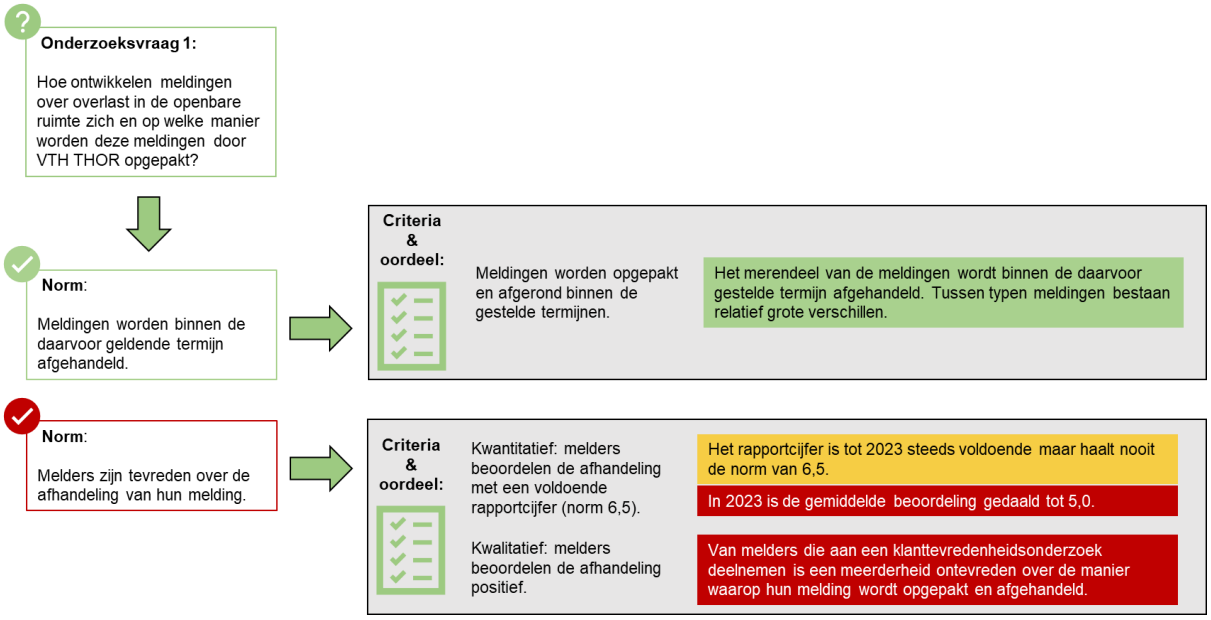

2 HANDHAVING: AANPAK VAN MELDINGEN

In dit hoofdstuk staat de ontwikkeling van de aard en het aantal overlastmeldingen sinds 2015 centraal. We beschrijven de manier waarop VTH THOR de aanpak van overlastmeldingen heeft georganiseerd. Vervolgens beoordelen we de manier waarop meldingen van overlast worden opgepakt en afgehandeld. Hiermee beantwoorden we de eerste onderzoeksvraag. In paragraaf 2.1 geven we de belangrijkste bevindingen weer. Deze bevindingen lichten we toe in paragraaf 2.2.

De uitvoering van deze meldingsgerichte handhaving, afgezet tegen de bijbehorende normen, leidt in tabel 2.1 tot onze bevindingen. Hierin leggen we ook direct de relatie tussen de onderzoeksvraag, de norm(en) en de bijbehorende criteria.

Figuur 2.1 Normen, criteria en beoordeling "Aanpak van meldingen"

2.1 BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

1. VTH THOR is verantwoordelijk voor het gemeentelijk toezicht en de handhaving in de openbare ruimte.

2. Het aantal overlastmeldingen is sinds 2015 bijna verdrievoudigd. Het gaat dan met name om een stijging van het aantal meldingen over parkeeroverlast en verkeerd aangeboden afval.

3. Overgrote deel (2023: 94%) van overlastmeldingen wordt binnen de gestelde termijnen afgehandeld.

4. De beoordelingsdoelstelling op dienstverlening wordt door VTH THOR niet gehaald. VTH THOR gebruikt klanttevredenheidsonderzoeken om de kwaliteit van haar dienstverlening te monitoren, maar benut deze onvoldoende om structureel van te leren en verbeteren.

2.2 TOELICHTING OP DE BEVINDINGEN

Overlastmeldingen moeten op een goede manier worden opgepakt en afgehandeld. Dat betekent dat de afhandeling van meldingen tijdig geschiedt, en dat melders tevreden zijn over de manier waarop hun melding is afgehandeld. Daarnaast is het belangrijk dat VTH THOR de kwaliteit van haar dienstverlening monitort zodat knelpunten in de uitvoering worden ontdekt, opdat de uitvoering kan worden verbeterd.

2.2.1 VTH THOR VERANTWOORDELIJK VOOR TOEZICHT EN HANDHAVING IN DE OPENBARE RUIMTE

Toezicht- en handhavingstaken zijn binnen VTH opgesplitst in Toezicht en Handhaving van de Bebouwde Omgeving (THBO) en Toezicht en Handhaving in de Openbare Ruimte (THOR).[6] Het werk van THBO, waarvoor in totaal 22 inspecteurs als bijzonder opsporingsambtenaar (BOA) actief zijn, richt zich onder meer op horeca en bouwactiviteiten. THOR is belast met toezicht en handhaving in de openbare ruimte. Verkeer(overlast), parkeren, bijplaatsing van (bedrijfs-)afval, overlast door jeugd en grote evenementen zijn daarvan voorbeelden. Voor THOR zijn 98 handhavers als BOA actief.[7]

De gemeentelijke aanpak bij toezicht en handhaving is gebaseerd op de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO). De LHSO, die voor gemeenten niet verplichtend is, heeft als doel te bevorderen dat handhavende instanties (overheden, omgevingsdiensten, Openbaar Ministerie, politie) de handhaving zo uniform als mogelijk aanpakken.[8] De gemeente Utrecht past de LHSO ook toe en vult deze aan met de (wel verplichte[9]) meerjarige Algemene Handhavingsstrategie (Bebouwde Omgeving en Openbare Ruimte).

In de Handhavingsstrategie worden op hoofdlijnen de uitgangspunten en doelen voor het toezicht en de handhaving in de stad Utrecht uitgewerkt.[10] Jaarlijks wordt vervolgens een Handhavingsprogramma vastgesteld. In dit programma wordt voor de verschillende

[6] In Bijlage 2 is een organogram van VTH opgenomen (stand oktober 2023).
[7] Gemeente Utrecht (2023). *Handhavingsverslag 2022*, p. 21.
[8] Zie: Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO) | Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)
[9] Besluit Omgevingsrecht (wetten.nl - Regeling - Besluit omgevingsrecht - BWBR0027464 (overheid.nl)
[10] Gemeente Utrecht (2023). *Algemene Handhavingsstrategie bebouwde omgeving en openbare ruimte*, p. 4. De Handhavingsstrategie geldt niet voor een specifieke periode, maar wordt wel periodiek aangepast. De meest recente aanpassing dateert van 2023.

domeinen binnen VTH een overzicht gegeven van de geplande inzet op toezicht en handhaving in het komende kalenderjaar.[11] Na afloop van elk kalenderjaar legt VTH in het Handhavingsverslag publiek verantwoording af over de uitgevoerde werkzaamheden. Zo benoemt VTH aantallen meldingen per type overlast en gaat men in op de waardering door melders (sinds 2018 in een rapportcijfer) van de afhandeling door VTH. VTH THOR pakt overlast op twee manieren aan: meldingsgericht en productgericht (zie box 2.1). Een goed begrip van deze twee manieren is nodig om dit rapport goed te kunnen volgen.

Box 2.1: Onderscheid tussen meldingsgerichte en productgerichte handhaving

Handhaving vindt in algemene zin op twee manieren plaats: meldingsgericht en productgericht. Het meldingsgerichte handhaven omvat de acties die VTH THOR onderneemt naar aanleiding van overlastmeldingen door inwoners of bedrijven van de stad Utrecht. Meldingen worden in de meldkamer van VTH door de centralist beoordeeld en als acuut of niet-acuut geclassificeerd. Een acute melding moet direct worden afgehandeld, omdat anders de openbare veiligheid in het geding komt. Een voorbeeld daarvan is een foutgeparkeerde auto voor een nooduitgang. De acute melding wordt doorgezet naar en afgehandeld door één van de twee meldauto's (met daarin twee boa's) die iedere dag door de stad rijden. Voor de duur van de afhandeling van acute meldingen bestaan geen wettelijke termijnen. VTH streeft ernaar deze meldingen binnen 24 uur, maar uiterlijk na 5 dagen te hebben afgehandeld. Niet-acute meldingen vormen geen (direct) risico voor de openbare veiligheid, en worden daarom op een andere manier opgepakt. De melding wordt dan doorgezet naar de verantwoordelijke wijkboa. De wijkboa's hebben vrije surveillance in de wijk en kennen de wijkspecifieke problematiek.[12] De niet-acute melding moet binnen 21 dagen worden afgehandeld. Het meldingsgericht handhaven wordt in dit hoofdstuk behandeld.

VTH THOR handhaaft daarnaast productgericht op basis van afspraken die het maakt met organisatieonderdelen (verder: 'opdrachtgevers') van de gemeente. In het geval van dit onderzoek zijn die opdrachtgevers Ruimte en Stadsbedrijven. Te maken afspraken gaan over de handhavingscapaciteit die moet worden ingezet op specifieke onderwerpen of thema's. Het gaat dan onder andere om het handhaven van fietsparkeerverboden, het aanpakken van verkeerd aangeboden afval ('bijplaatsingen') of het handhaven van verkeersregels (zoals het verbod voor snorfietsen, op sommige plaatsen, om op het fietspad te rijden). In hoofdstuk 4 gaan we in op de praktijk van dit productgerichte handhaven.

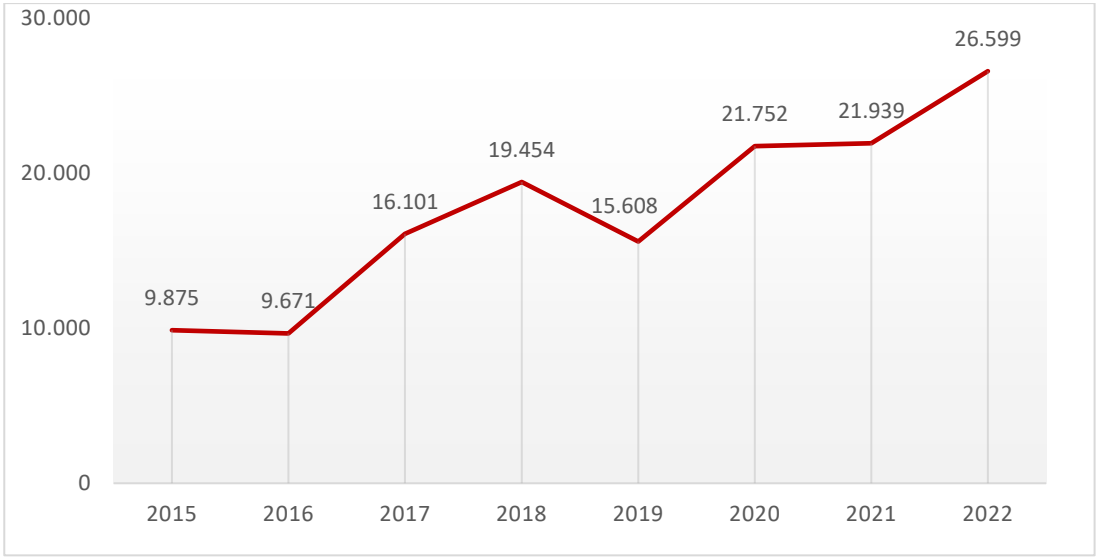
[11] Gemeente Utrecht (2022). *Handhavingsprogramma 2023*.
[12] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.

2.2.2 AANTAL OVERLASTMELDINGEN SINDS 2015 BIJNA VERDRIEVOUDIGD

Met name meldingen over parkeeroverlast en verkeerd aangeboden afval sinds 2015 toegenomen

Figuur 2.2 laat zien dat het aantal overlastmeldingen sinds 2015 meer dan verdubbeld is naar ongeveer 27.000 in 2022. Het gaat om het totaal van zowel acute als niet-acute meldingen. Er zijn verschillende oorzaken aan te wijzen voor deze stijging. Zo is er de groei van de stad. Het inwonertal van de gemeente Utrecht is in dezelfde periode (2015-2022) gestegen met bijna 30.000.[13] In 2015 is ook het nieuwe inzamelen van huishoudelijk afval ingevoerd (zie ook de casusbeschrijving over bijplaatsingen in bijlage 1). Dat leidde tijdelijk tot een sterke stijging van het aantal meldingen over verkeerd aangeboden afval. Daarnaast is het doen van een melding online gebruiksvriendelijker gemaakt, waardoor het melden van overlast laagdrempeliger is geworden.[14]

Figuur 2.2 Aantal overlastmeldingen is sinds 2015 bijna verdriedubbeld

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. Handhavingsverslagen 2015 t/m 2022

Tabel 2.3 bevat een vergelijking van de top 5 meest gemaakte meldingen in 2015 en 2022. Ook deze vergelijking biedt verklaringen voor de sterke toename van het aantal overlastmeldingen sinds 2015. Het gaat dan met name om parkeeroverlast, waarvan het aantal meldingen met bijna 800% is gestegen. Ook hier zien we de stijging van het aantal meldingen over verkeerd aangeboden afval. In 2015 was de top 5 samen goed voor 9.102 meldingen (92% van het totaal aantal meldingen). In 2022 waren dat 20.208 meldingen (81%). Dit lagere percentage duidt er ook op dat het type meldingen meer divers is geworden.

[13] Zie: thema - Bevolking - Utrecht (incijfers.nl)
[14] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.

Tabel 2.3 Top 5 overlastmeldingen in 2015 en 2022

	Top 1	2	3	4	5
2015	**6.669** Verkeerd aangeboden afval	**1.310** Parkeer-overlast	**527** Fietswrak / weesfiets	**388** Zwerfvuil	**208** Winkelwagens
2022	**10.265** Parkeer-overlast	**7.532** Verkeerd aangeboden afval	**1.508** Achtergelaten kliko's	**497** Overlast fietsparkeren	**478** Wrakken (auto's, caravans, etc.)

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. Handhavingsverslagen 2015 en 2022

2.2.2 MELDINGEN VEELAL TIJDIG AFGEHANDELD

Het overgrote deel van de meldingen over overlast wordt binnen de daarvoor gestelde termijnen afgehandeld. Over de duur van afhandeling van overlastmeldingen wordt sinds 2020 niet meer extern gerapporteerd

De termijnen die gelden om meldingen af te handelen zijn niet wettelijk bepaald. Gemeenten hebben zelf de verantwoordelijkheid om passende termijnen te bepalen. De gemeente Utrecht hanteert twee termijnen: vijf dagen voor acute meldingen en 21 dagen voor niet-acute meldingen (zie ook paragraaf 2.1.1). Binnen VTH THOR geeft men aan dat ondanks de toename van het aantal meldingen het hen lukt om de meeste meldingen binnen de termijnen op te pakken en af te handelen.

VTH THOR rapporteert hier summier over. In het Handhavingsverslag over 2018 wordt gemeld dat zo'n 90% van de meldingen binnen de gestelde tijd werd opgepakt. In 2019 was dat percentage gestegen tot 95%.[15] VTH THOR geeft geen verklaringen voor die verbetering, of waarom het in beide jaren niet lukt de 100% te halen. Sinds 2020 wordt in de handhavingsverslagen niet meer gerapporteerd over de mate waarin aan de afhandelingstermijnen wordt voldaan.

We hebben daarom interne gegevens opgevraagd over het al dan niet voldoen aan de afhandelingstermijnen. Omdat VTH THOR sinds november 2022 met een nieuw meldingensysteem werkt is het lastig met terugwerkende kracht gegevens van vóór 2022 op te halen. Dat is uitsluitend gelukt voor parkeermeldingen (zie tabel 2.4). Deze parkeermeldingen beslaan slechts een deel van het totaal aantal afgehandelde meldingen per jaar. Over de mate waarin andere typen overlastmeldingen binnen de gestelde termijnen zijn afgehandeld kunnen we dan ook geen uitspraken doen.

[15] Gemeente Utrecht (2020). *Handhavingsverslag 2019*.

We zien dat sinds 2018 parkeermeldingen in de meeste gevallen op tijd worden afgehandeld; gemiddeld zo'n 96%. We kunnen geen onderscheid maken tussen de aard van de melding (acuut of niet-acuut) en de daarbij behorende afhandelingstermijnen.

Tabel 2.4 Meeste parkeermeldingen binnen termijnen afgehandeld

Jaar	Op tijd	Te laat	Totaal	% Op tijd	% Te laat
2018	1.043	35	1.078	97%	3%
2019	1.371	61	1.432	96%	4%
2020	2.151	100	2.251	96%	4%
2021	2.658	145	2.803	95%	5%
2022	2.814	111	2.925	96%	4%
2023	11.749	278	12.027	98%	2%

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. interne verantwoordingsinformatie

Met het nieuwe meldingensysteem kunnen wel gegevens over de afhandeling van alle meldingen in 2023 worden geproduceerd (zie tabel 2.4). Gemiddeld is 94% van de meldingen binnen de gestelde termijnen afgehandeld. Ook hier kunnen we geen onderscheid maken in de aard van de melding (acuut, niet-acuut), of naar het type melding. In tabel 2.5 is het onderdeel fietshandhaving (daaronder verstaan we in dit rapport de handhaving op foutgeparkeerde fietsen) apart opgenomen, omdat daar het aantal op tijd afgehandelde meldingen veel lager ligt. VTH THOR geeft aan dat onverwachte personeelsuitval hiervan de oorzaak is. VTH THOR verwacht dat door een betere organisatie van de afhandeling van dit type meldingen in de toekomst beter aan de termijnen kan worden voldaan.

Tabel 2.5 Meeste overlastmeldingen in 2023 binnen termijnen afgehandeld

Team	Op tijd	Te laat	Totaal	% Op tijd	% Te laat
VTH THOR	19.428	755	20.183	96%	4%
VTH THOR Fietshandhaving	2.724	650	3.374	81%	19%
Totaal	**22.152**	**1.405**	**23.557**	**94%**	**6%**

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. interne verantwoordingsinformatie

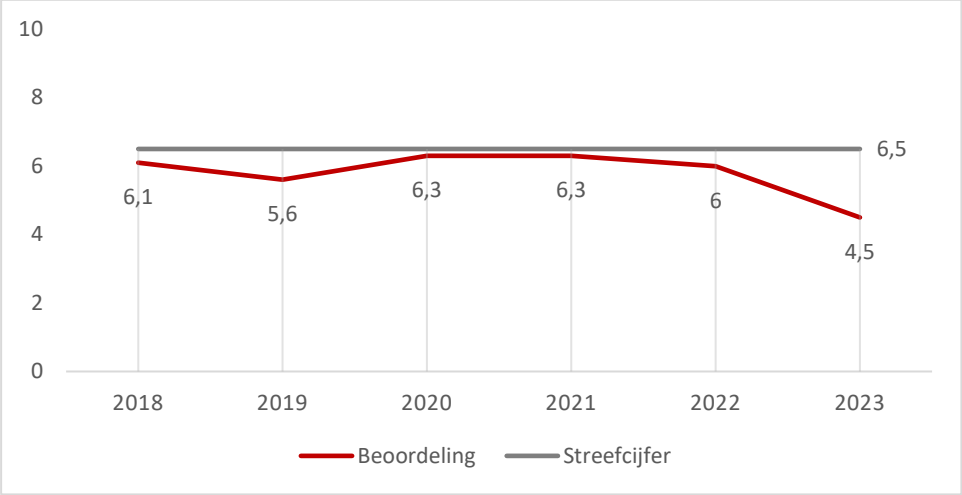
2.2.3 VTH THOR GEBRUIKT TERUGKOPPELING DOOR MELDERS ONVOLDOENDE

Gebrek aan beschikbare capaciteit en een gebrek aan systematisch leren en verbeteren bedreigen kwaliteit handhaving

Nadat hun melding door VTH THOR is afgehandeld krijgen inwoners en bedrijven een uitnodiging om een klanttevredenheidsonderzoek (KTO) in te vullen. De gemeente gebruikt

de jaarlijks meer dan duizend ingevulde KTO's om te meten hoe bewoners en bedrijven de dienstverlening hebben ervaren. Vragen gaan vooral over de tevredenheid met betrekking tot de afhandeling en het contact met de handhaver. Ook kan de melder tips meegeven voor handhaving in de toekomst. Op de (uitkomsten van) de KTO's is de afgelopen jaren nooit een systematische analyse uitgevoerd om (doorlopend) van te leren en verbeteren. We stellen daarom vast dat VTH THOR de kennis en de inzichten voor de uitvoering die de KTO's opleveren onvoldoende en onvoldoende systematisch benut voor de verbetering van het meldingsgericht handhaven.

Figuur 2.6 Gemiddelde beoordeling van afhandeling van meldingen in 2023 gedaald

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. Handhavingsverslagen 2018 t/m 2022,interviews gemeente en gemeentelijke reactie op het ambtelijk wederhoor

VTH THOR rapporteert in handhavingsverslagen uitsluitend over de gemiddelde beoordeling (in een rapportcijfer) over de manier waarop meldingen door VTH THOR in het betreffende jaar zijn afgehandeld. Sinds de invoering van de KTO's in 2018 heeft VTH THOR de doelstelling geformuleerd dat die afhandeling tenminste met gemiddeld een 6,5 wordt beoordeeld. Figuur 2.6 laat zien dat die beoordeling in alle jaren weliswaar voldoende was, maar, dat de doelstelling van 6,5 in geen enkel jaar is behaald. Verklaringen daarvoor blijven achterwege. Toch ziet VTH THOR regelmatig verbeterpunten: "*In het kader van continu verbeteren voeren we de benodigde wijzigingen door, bijvoorbeeld het investeren in beter en meer klantcontact bij het afhandelen van meldingen*."[16] Een toelichting over welke maatregelen precies worden genomen en wat de effecten daarvan zijn (geweest) blijft achterwege – ook niet in een daaropvolgend Handhavingsverslag.

De gemiddelde beoordeling is in 2023 gedaald tot 5,0.[17] Eén verklaring daarvoor ligt in de druk op de beschikbare capaciteit waar VTH THOR in 2022 tot in de loop van 2023 mee kampte.[18] Daardoor kon niet altijd de benodigde handhavingskwaliteit worden geleverd bij

[16] Gemeente Utrecht (2020). *Handhavingsverslag 2019*, p. 6.
[17] Op basis van interne gegevens ontvangen met de gemeentelijke reactie op het ambtelijk wederhoor.
[18] Gemeente Utrecht (2022). *Handhavingsverslag 2022*. En Rekenkamer Utrecht (2023). *Interviews gemeente*.

het afhandelen van overlastmeldingen.[19] Mede om die reden is sinds augustus 2023 een functionaris aangesteld die maandelijks een analyse van meldingen maakt. Deze analyse wordt vooral gebruikt om met individuele handhavers in gesprek te gaan over specifieke meldingen, de afhandeling daarvan en de manier waarop die afhandeling in de toekomst kan worden verbeterd.[20] Deze analyse is weliswaar niet systematisch, maar zorgt er wel voor dat van de KTO's geleerd kan worden. Op deze manier heeft VTH THOR dat nog niet eerder gedaan. Een betrokkene geeft aan dat "(…) *de manier waarop nu met de KTO's wordt omgegaan meer houvast biedt om de kwaliteit van de handhaving te kunnen verbeteren.*"[21] De functionaris voert deze taak in principe uit tot augustus 2024. Er zijn (nog) geen afspraken gemaakt om dat na die periode structureel te maken.

Los van het gemiddelde beoordelingscijfer is het belangrijk om de factoren te bepalen die handhaving – in de ogen van de melder – tot een succes maken. Wij hebben daarom zelf enkele analyses uitgevoerd op KTO's die in de periode november 2022 – oktober 2023 door melders zijn ingevuld:

- Voor 588 ingevulde KTO's hebben we het perspectief van de melders in kaart gebracht: hoe beoordelen zij de afhandeling van een melding en welke factoren zijn op deze waardering van invloed?
- Om ook het perspectief van afhandelende boa's in beeld te krijgen hebben we aan VTH THOR gevraagd om KTO's te koppelen aan gegevens over verslaglegging door de handhaver én de uiteindelijke terugkoppeling vanuit VTH THOR aan de melder. Door beperkingen die voortkomen uit privacywetgeving bleek deze koppeling uiteindelijk voor 65 meldingen mogelijk.

Hieronder gaan we in op de belangrijkste uitkomsten van deze beide analyses.

Afhandeling wordt door melders als onvoldoende ervaren. Meer dan de helft van de melders geeft aan dat hun melding niet is opgelost

We lichten eerst onze analyse op basis van de 588 KTO's toe. De 588 melders waarderen de afhandeling van hun melding in de genoemde periode met gemiddeld een 4,9. We stellen vast dat met name drie factoren de waardering door melders van de afhandeling beïnvloeden (zie figuur 2.7):

- De moeite die mensen moeten doen om een melding te doen;
- De vraag of het probleem waarop de melding betrekking heeft (structureel) is opgelost (meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat hun melding niet is opgelost);
- Het contact dat de melder al dan niet met de handhaver heeft gehad.

[19] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interviews gemeente*.
[20] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[21] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.

Figuur 2.7 Drie factoren te identificeren voor succesvolle handhaving

Hoeveel moeite heeft u moeten doen voor het indienen uw melding?

Moeite	Algemene oordeel	Aantal
1 (weinig moeite)	6,8	271
2	4,3	127
3	3,5	50
4	3,3	37
5 (veel moeite)	1,8	103

Is uw melding opgelost?

Melding opgelost?	Algemene oordeel	Aantal
Ja	8,7	200
Nee	2,9	388

Heeft u contact gehad met de handhaver?

Melding opgelost?	Algemene oordeel	Aantal
Ja	6,5	144
Nee	4,4	444

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. interne klanttevredenheidsonderzoeken

Een melding kan voor VTH THOR zijn afgehandeld, zonder dat het (structurele) probleem van de melder wordt opgelost

In een tweede analyse hebben we 65 KTO's gekoppeld aan verslaglegging door de afhandelende boa's. Hoewel een analyse van 65 gekoppelde meldingen (op een populatie van bijna 25.000) statistisch niet representatief is, levert deze analyse toch een aantal structurele verbeterpunten op, die ook door betrokkenen bij VTH THOR worden herkend.[22]

Bij 40% van de 42 meldingen waarvan de afhandeling met een onvoldoende is beoordeeld wordt door de handhaver gerapporteerd dat bij de controle niets (strafbaars) is aangetroffen. In bijna 30% van de als onvoldoende beoordeelde gevallen is niet gehandhaafd (zie figuur 2.8). Bij een deel van deze meldingen kaart een inwoner een al langer bestaand probleem aan, maar wordt door de handhaver over één moment (namelijk de waarneming) teruggekoppeld. In dat geval is de melding volgens VTH THOR afgehandeld, maar is het (structurele) probleem van de melder niet verholpen. Hoewel die structurele oplossing niet alleen door VTH THOR kunnen worden geboden, constateren wij wel dat de systeemwereld van de formele afhandeling en de leefwereld van de melder die een probleem signaleert in die gevallen niet goed op elkaar aansluiten.

[22] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interviews gemeente*.

Figuur 2.8 Meldingen met onvoldoende beoordeling uitgesplitst naar actie handhaving

Meldingen met onvoldoende beoordeling, uitgesplitst naar actie handhaving

Actie handhaver	Aantal
Aanspreken/waarschuwen	3
Proces verbaal	2
Melding doorgezet/vervolg nodig	5
Niet gehandhaafd	12
Niks aangetroffen	17
Anders	3
totaal	42

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. interne klanttevredenheidsonderzoeken

Een voorbeeld hiervan is een melder die aangeeft dat er op een bepaalde locatie regelmatig auto's op de stoep geparkeerd staan, en daarmee de doorgang voor voetgangers blokkeren. De handhaver geeft aan de locatie te hebben bezocht, waar hij geen parkeeroverlast heeft aangetroffen. De melding is op dat moment afgehandeld, maar het (structurele) probleem van de melder is niet opgelost. Zo vertelt een melder: "*En als je na drie dagen gaat kijken of de camper er nog staat, dan is hij weggehaald en staat hij in het eigen parkeervak achter de tuin. Maandag staat dat ding er weer.*" Andere voorbeelden zijn een garage die volgens de melder vaak geblokkeerd wordt, of een melding over een structureel parkeerprobleem in de wijk. In andere gevallen doen problemen zich alleen voor rond een bepaald tijdstip, maar wordt de melding op een ander moment opgepakt: "*De grootste ellende vindt plaats tijdens de in- en uit tijden van de basisschool. Wat schetst mijn verbazing? Een steekproef om 15.45 uur. Kom eens kijken tussen 8.00 en 8.30 uur.*"

Daarnaast blijkt dat melders twijfelen aan de kwaliteit van de handhaving, wanneer wordt teruggekoppeld dat er op locatie niks is aangetroffen: "*Het voertuig staat nog steeds op dezelfde plaats. Ofwel jullie zijn niet geweest. Of jullie hebben op de verkeerde plaats gekeken. Slechte afhandeling.*" Een andere melder vertelt: "*Jullie hebben de melding afgehandeld omdat er geen auto is aangetroffen, maar de auto staat nog steeds foutgeparkeerd! Er is dus niemand langs geweest en de melding is makkelijk afgesloten, zonder hier te zijn geweest!*"

Door standaardisatie gaat relevante informatie bij de terugkoppeling verloren

Door VTH wordt altijd schriftelijk teruggekoppeld aan de melder over de afhandeling van een melding. Voor deze terugkoppeling worden vaak standaardteksten gebruikt, zoals "*Onze handhavers zijn zo snel mogelijk naar de locatie gegaan. Zij hebben het voertuig aangetroffen maar kunnen hier helaas niet tegen optreden, omdat het niet verboden is om op deze manier te parkeren.*" Soms gaat er door deze standaardisatie informatie verloren over de casus die de inwoner wel had willen ontvangen, bijvoorbeeld als het gaat om regelgeving of de actie van de handhaver. Figuur 2.9 bevat daarvan een voorbeeld. Het gaat om een melding van een auto(wrak) dat – volgens de melder – al meer dan een jaar in de wijk staat geparkeerd.

Figuur 2.9 Gestandaardiseerde terugkoppeling creëert (onnodig) ruis bij melder

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. interne klanttevredenheidsonderzoeken

Beleid om melders actief te benaderen wordt vaak niet gevolgd

Dat inwoners behoefte hebben aan meer uitleg over de afhandeling van hun melding, lijkt ook door de cijfers te worden bevestigd: de gemiddelde beoordeling is hoger wanneer er contact is geweest met de handhaver (zie figuur 2.7). Bij het doen van een melding kunnen melders hun telefoonnummer achterlaten zodat de handhaver met hen contact kan opnemen. VTH THOR hanteert sinds 2019 de afspraak dat in die gevallen na het afhandelen van een melding telefonisch contact wordt opgenomen met de melder. Die manier van terugkoppeling gebeurt nu vaak niet.[23] Uit onze analyse blijkt dat er bij 30 van de 65 meldingen geen contact is geweest tussen handhaver en melder. Figuur 2.7 liet eerder ook al zien dat ook bij de steekproef van 588 meldingen in slechts 24% van de gevallen contact is geweest tussen handhaver en melder.

[23] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interviews gemeente*.

HANDHAVING

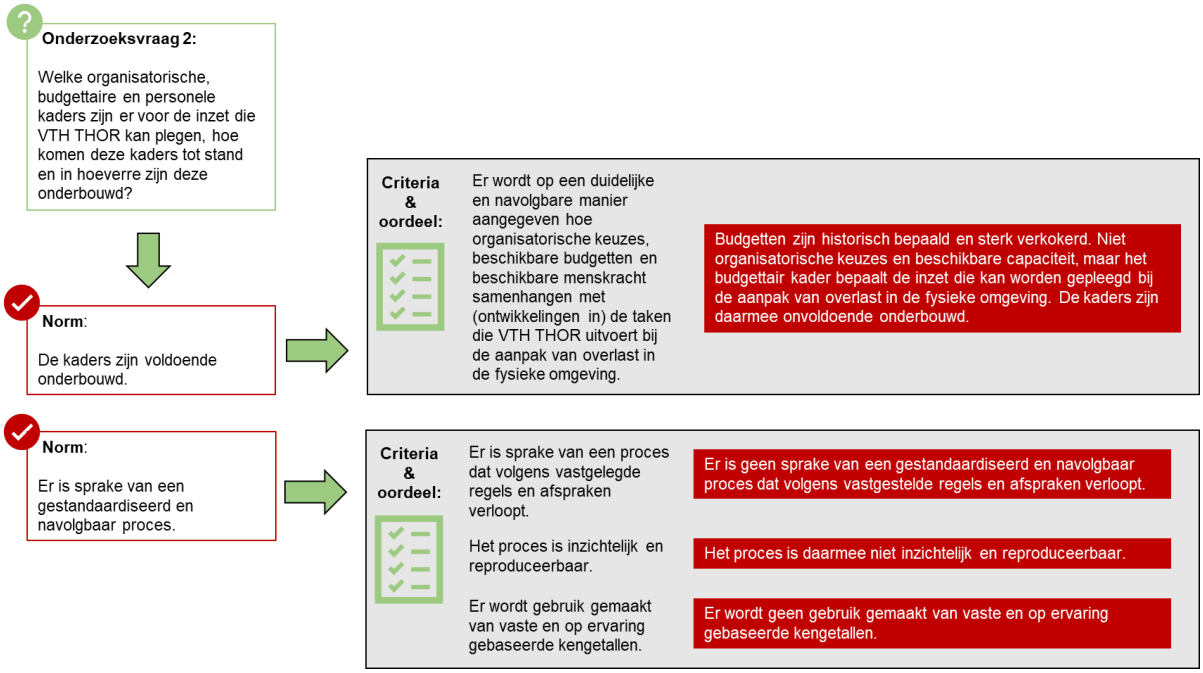
3 ORGANISATIE EN FINANCIERING VAN TOEZICHT EN HANDHAVING

In dit hoofdstuk beschrijven en beoordelen we de financiële, personele en organisatorische kaders voor de taakuitvoering door VTH THOR op basis waarvan handhavings- en toezichtstaken die VTH THOR uitvoert worden georganiseerd en gefinancierd. We beschrijven de vormgeving en inrichting van deze kaders en de werkprocessen die zijn ingericht om over deze kaders af te stemmen. Daarmee beantwoorden we onderzoeksvraag 2. In paragraaf 3.1 geven we de belangrijkste bevindingen weer. Deze bevindingen lichten we toe in paragraaf 3.2.

De uitvoering, afgezet tegen de bijbehorende normen, leidt in tabel 3.1 tot onze bevindingen. Hierin leggen we ook direct de relatie tussen de onderzoeksvraag, de normen en de bijbehorende criteria.

We gaan ervan uit dat uitvoering alleen opgavegericht kan gebeuren als die uitvoering is ingebed in een gestructureerd proces waarin op basis van eenduidige informatie navolgbare keuzes worden gemaakt over de vertaling van opgave en beleid naar de inzet van geld, middelen en mensen.

Figuur 3.1 Normen, criteria en beoordeling “Kaders voor uitvoering”

3.1 BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

1. Opgavegericht werken is uitgangspunt voor de werkwijze van en opdrachtformulering aan VTH THOR: inzet van financiële middelen en instrumenten wordt bepaald door de voorliggende opgave.

2. Feitelijk bepaalt het budgettair kader van VTH THOR in sterke mate de beschikbare capaciteit en de organisatie van en keuzes in de handhavingsinzet. Budgetten zijn historisch bepaald en daarnaast sterk verkokerd.

3. Er is geen vast, eenduidig en periodiek proces ingericht waarlangs de kaders voor de uitvoering van handhavingstaken heroverwogen kunnen worden.

3.2 TOELICHTING OP DE BEVINDINGEN

Om op basis van voorliggende stedelijke opgaven te komen tot heldere keuzes en afspraken ten aanzien van de inzet van toezicht en handhaving bij de aanpak van die opgaven, gaat de rekenkamer ervan uit dat de financiële, personele en organisatorische kaders die daaraan dienstbaar zijn goed onderbouwd en uitgewerkt moeten zijn. We gaan er van uit dat er periodieke, gestandaardiseerde en navolgbare processen zijn ingericht voor de aanpassing van die kaders aan actuele ontwikkelingen en voor de afstemming tussen opdrachtgevers en VTH THOR.

3.2.1 OPGAVEGERICHT WERKEN IS UITGANGSPUNT VOOR DE WERKWIJZE VAN VTH THOR

De gemeente Utrecht wil opgavegericht werken. Werkend vanuit de belangrijkste opgaven die de gemeente ziet, bepalen ontwikkelorganisaties wat bij de aanpak van die opgaven de taken zijn van uitvoeringsorganisaties en financieren deze. Uitvoeringsorganisatie VTH voert uit in opdracht van en wordt gefinancierd door de organisatieonderdelen Ruimte, Stadsbedrijven en Openbare Orde en Veiligheid

De uitvoeringsorganisatie VTH is in 2012 ontstaan door het samenvoegen van de eenheden Vergunning & Handhaving van de gemeentelijke dienst Stadswerken en Publieke Diensten vanuit Stadsontwikkeling.[24] Deze bundeling was één van de uitkomsten van de in 2011 ingevoerde organisatiestrategie ‘Via B’. In deze organisatiestrategie stond versterking van dienstverlening aan de Utrechtse burger centraal (zie box 3.1). Deze notie, die later werd vertaald in het opgavegericht werken, ligt ook aan de basis van taakuitvoering door VTH THOR.

[24] Gemeente Utrecht (2012). *Inrichtingsplan VTH organisatie*, p. 4.

Box 3.1: Opgavegericht werken, dienstverlening aan burger centraal
Tot 2011 bestond de ambtelijke organisatie uit een aantal grote diensten waarin zowel beleidsvormende als uitvoerende onderdelen waren samengebracht. Tussen de diensten was sprake van sterke verkokering, waardoor samenwerking en (concern)sturing moeizaam verliepen. Het toenmalige college wilde "(…) *met behulp van organisatieverandering* (…) *aan een slanke, slagvaardige, kostenbewuste, taak- en zaakgerichte ambtelijke organisatie*" werken.[25] Om voor de stad en haar inwoners meer slagvaardig te kunnen opereren ('van buiten naar binnen') werd de organisatie anders ingericht. Eén van de veranderingen was de scheiding die werd aangebracht tussen ontwikkelorganisaties en uitvoeringsorganisaties. Stroomlijning en standaardisering van bedrijfsprocessen zouden ook leiden tot een doelmatiger werkende organisatie. Daarmee zou een bezuinigingstaakstelling van € 55 miljoen kunnen worden gerealiseerd.

Het motto 'van buiten naar binnen' heeft zich later ontwikkeld tot wat opgavegericht werken is gaan heten. "*De rol van de gemeente varieert en is afhankelijk van het type opgave. We organiseren ons rondom de opgave, met interne en externe verantwoordelijken, capaciteit en budget, en een proces van beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering. We sturen op effect in de stad: bereiken we daadwerkelijk wat we willen bereiken? Zo werken we van buiten naar binnen, waarbij de vraagstukken in de stad telkens bepalend zijn voor de invulling en de uitvoering van de opgaven*."[26] Deze notie van opgavegericht werken is nog steeds leidend voor de manier waarop de gemeente en haar uitvoeringsorganisaties (waaronder VTH THOR) willen werken.

VTH zou een beleidsarme organisatie moeten worden, zonder een eigen budget. De opdrachtgevers (organisatieonderdelen die verantwoordelijk zijn voor beleid) formuleren taken die VTH voor dat onderdeel moet uitvoeren en financieren deze. Afspraken hierover zouden moeten worden vastgelegd in managementcontracten, die worden afgesloten tussen VTH en de afzonderlijke opdrachtgevers. Deze meer zakelijke manier van werken zou er ook voor zorgen dat voor VTH een besparingspotentieel van ongeveer € 1,8 miljoen ontstond. Dat potentieel zou onder meer kunnen worden gerealiseerd door een krimp in de formatie van VTH, van 382 fte naar 344 fte.[27]

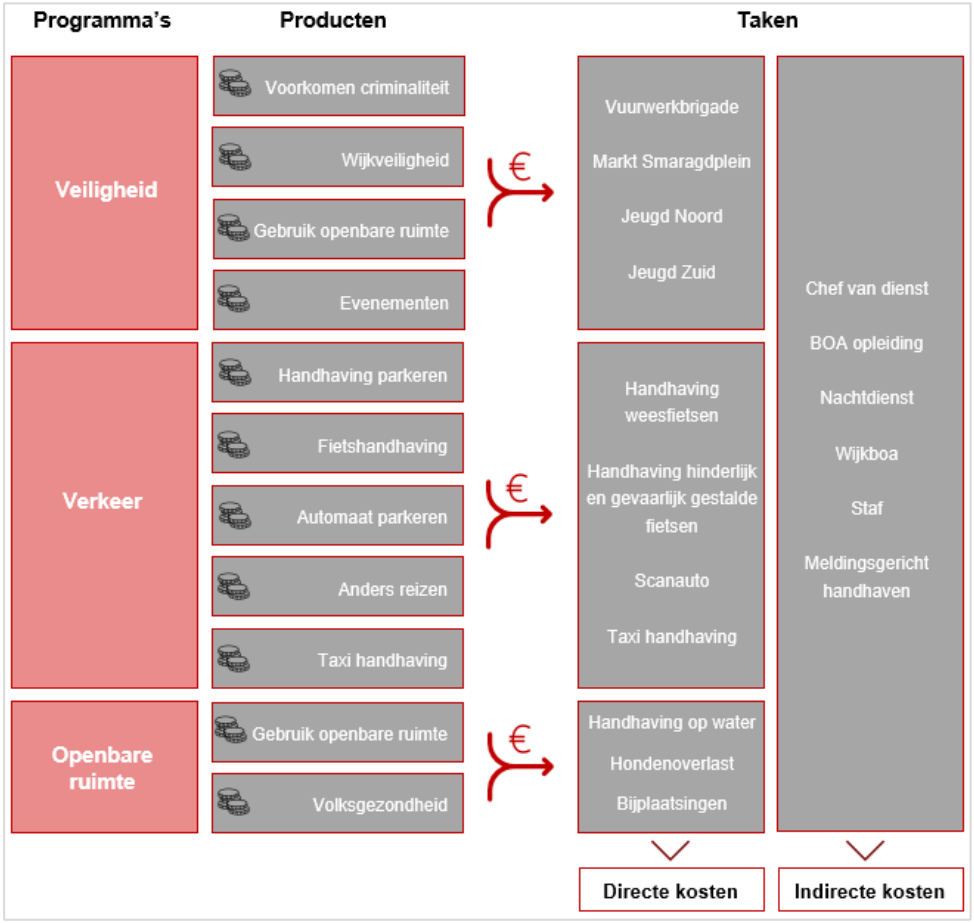
[25] Gemeente Utrecht (2010). Plan van Aanpak Organisatievernieuwing, p. 2.
[26] Op basis van interne verantwoordingsinformatie van de gemeente.
[27] Gemeente Utrecht (2012). *Inrichtingsplan VTH organisatie*, p. 42. VTH THOR kan niet aangeven of en op welke manier deze taakstelling is doorgevoerd. Deze taakstelling zou wel een verklaring kunnen vormen voor het feitelijk verloop van de gerealiseerde lasten van VTH THOR. Op basis van jaarlijkse indexatie mag een geleidelijke stijging daarvan worden verwacht. Feitelijk is tussen 2016 en 2019 sprake van een daling.

3.2.2 BESTAANDE BUDGETTEN BEPALEN KEUZES IN DE HANDHAVING

Niet de opgave maar bestaande budgetten bepalen in sterke mate de handhavingsinzet door VTH THOR: deze budgetten liggen meerjarig vast en zijn daarnaast sterk verkokerd

Bepaling van en verantwoording over het budget van VTH THOR verloopt via de opdrachtgevers OOV, Ruimte en Stadsbedrijven. Om het meldingsgerichte en productgerichte handhaven te financieren stellen de opdrachtgevers Ruimte, Stadsbedrijven en OOV[28] geld beschikbaar. Dat doen zij per product waar VTH THOR op handhaaft. Feitelijk kent VTH THOR daarmee elf deelbudgetten, één voor elk van de te onderscheiden handhavingsproducten (zie figuur 3.2).

Figuur 3.2 Overzicht interne programma's, producten en bijbehorende taken VTH THOR

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. interne verantwoordingsgegevens

De elf deelbudgetten liggen meerjarig vast en worden in principe alleen voor loon- en prijsontwikkeling geïndexeerd. Omdat de budgetten voor het grootste deel bestaan uit personeelslasten, bepalen deze budgetten in sterke mate de beschikbaarheid van handhavingscapaciteit. Budgetten ontwikkelen niet mee met veranderingen in omvang en samenstelling van de stedelijke bevolking, ontwikkelingen in het aantal overlastmeldingen of

[28] Zoals hiervoor aangegeven valt OOV verder buiten de scope van dit onderzoek.

aard en omvang van stedelijke opgaven. Onbekend is waarop de omvang van budgetten ooit is gebaseerd. VTH THOR brengt de elf producten waarop zij in opdracht van de drie organisatieonderdelen handhaaft intern bovendien onder in drie programma's (Veiligheid, Openbare Ruimte en Verkeer) waarvan de opbouw afwijkt van de indeling die gemeente gebruikt voor haar organisatieonderdelen.

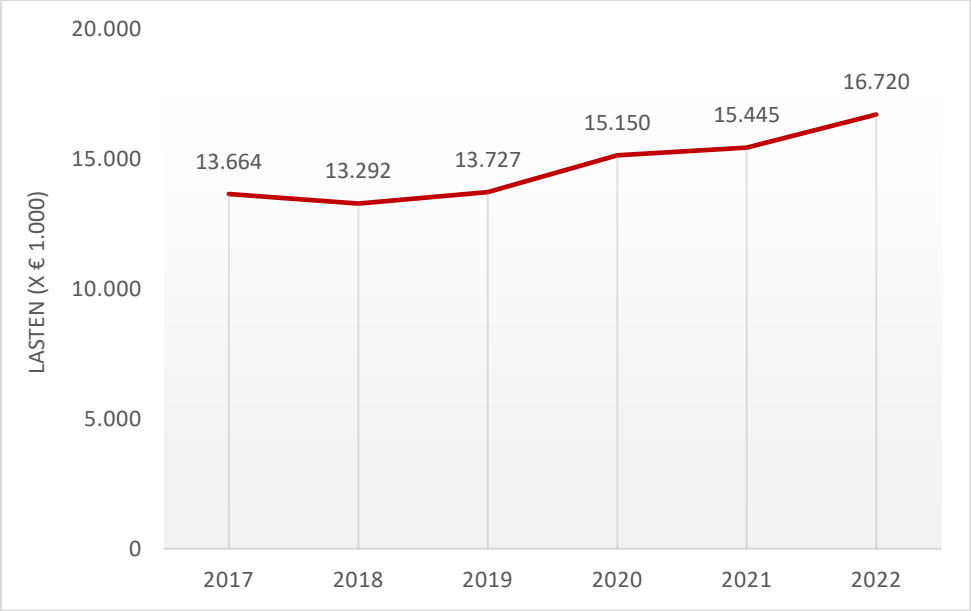
De elf productbudgetten worden niet uitsluitend gebruikt om het productgericht handhaven te bekostigen. VTH THOR maakt ook indirecte kosten, die niet direct zijn te herleiden naar de elf producten. Het meldingsgerichte handhaven is daarvan een voorbeeld. De indirecte kosten worden vanuit de elf productbudgetten gefinancierd op basis van een verdeelsleutel (zie box 3.2). Op het niveau van organisatieonderdelen betekent dit in de praktijk dat Ruimte en OOV beide ongeveer 40% van de indirecte kosten financieren, en Stadsbedrijven ongeveer 20%. Omdat productbudgetten meerjarig vastliggen, zijn door deze systematiek budgetten voor het meldingsgericht handhaven ook gegeven.

Box 3.2: Samenhang kosten meldingsgericht en productgericht handhaven
De kosten voor productgericht handhaven worden directe kosten genoemd, omdat ze toegerekend kunnen worden aan één bepaald handhavingsproduct, en daaruit worden gefinancierd. Meldingsgerichte handhaving kan niet aan een bepaald handhavingsproduct worden toegerekend. Zo is het voor de wijkboa's en de boa's wier dienst eruit bestaat om meldingen af te handelen ondoenlijk om bij te houden onder welk product de verschillende binnengekomen meldingen vallen en hoeveel tijd zij daaraan hebben besteed. Omdat deze kosten niet rechtstreeks toerekenbaar zijn worden ze aangeduid als indirecte kosten. Deze (en andere vormen van) indirecte kosten worden via een verdeelsleutel verdeeld over de drie programma's, naar rato van de kosten die VTH THOR aan directe handhavingsuren aan verschillende handhavingsproducten besteedt. Als bijvoorbeeld 5% van de directe handhavingsuren door VTH THOR aan fietshandhaving wordt besteed, dan wordt een deel van het beschikbare productbudget van fietshandhaving gereserveerd om 5% van de totale indirecte kosten te dekken. Op die manier wordt het budget voor meldingsgericht handhaven (als vorm van indirecte kosten) afgeleid van dat voor productgericht handhaven.

De directe en indirecte kosten die VTH THOR maakt vormen samen de totale lasten die met de uitvoering van handhavingstaken gemoeid zijn. Figuur 3.3 laat de gerealiseerde lasten voor de handhavingsuitvoering sinds 2017 zien. In 2022 waren die lasten bijna € 17 miljoen.[29]

[29] Tegenover deze lasten staat een gerealiseerde inkomstenstroom van ongeveer € 36 miljoen (2022). Dat zijn met name inkomsten uit parkeerautomaten. Deze inkomsten komen ten goede van de opdrachtgevers van VTH THOR (in het geval van opbrengsten parkeerautomaten is dat Ruimte).

Figuur 3.3 Overzicht van de ontwikkeling van jaarlijkse lasten van handhaving

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. interne verantwoordingsgegevens

Incidentele projectgelden niet goed inpasbaar in begrotingssystematiek

De budgetgestuurde begrotingssystematiek werkt ook door in de manier waarop met incidentele bijdragen wordt omgegaan: dat incidentele karakter gaat niet goed samen met een systematiek waarin budgetten meerjarig vastliggen. Deze bijdragen ontvangt VTH THOR ontvangt ook incidentele bijdragen voor de financiering van aanvullende handhavingstaken. Zo worden twee wijkboa's in Overvecht gefinancierd vanuit het programma 'Samen voor Overvecht'. Een ander voorbeeld is de pilot die in 2021 met geld van de rijksoverheid werd uitgevoerd waarbij kleine verkeersovertredingen door VTH THOR werden gehandhaafd (zie ook de casusbeschrijving over het snorfietsverbod op fietspaden in bijlage 1). Het totaal aan incidentele bijdragen is ongeveer even groot als 10% van het totale budget dat VTH ter beschikking heeft. Deze incidentele gelden zijn voor VTH THOR lastig inpasbaar in de organisatie van handhavingstaken. Het gaat vaak om extra handhavingstaken van tijdelijke aard, waar ook tijdelijk budget voor beschikbaar wordt gesteld. Maar omdat de beschikbare capaciteit al volledig gebruikt wordt om de structurele handhavingstaken uit te voeren, wordt voor de uitvoering van deze incidentele taken extern ingehuurde capaciteit ingezet.

3.2.3 GEEN EENDUIDIG PROCES VOOR HEROVERWEGING KADERS VOOR UITVOERING

We hebben hiervoor aangegeven dat VTH THOR elf productbudgetten kent die meerjarig vastliggen. Het budgettair kader is historisch bepaald, en de onderbouwing van dat kader is niet duidelijk. Budgetten worden jaarlijks alleen geïndexeerd voor prijsontwikkeling. Productbudgetten zijn daarmee sterk bepalend voor de uiteindelijke inzet van handhavingscapaciteit.

Er is aan de voorkant geen proces ingericht dat leidend is bij de heroverweging van kaders voor de taakuitvoering door VTH THOR, waarmee afstemming tussen beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering volgens de notie van het opgavegericht werken kan worden gerealiseerd. Hoe handhaving in de praktijk dan wel wordt georganiseerd en uitgevoerd en tot welke effecten dat leidt, komt in hoofdstuk 4 aan de orde.

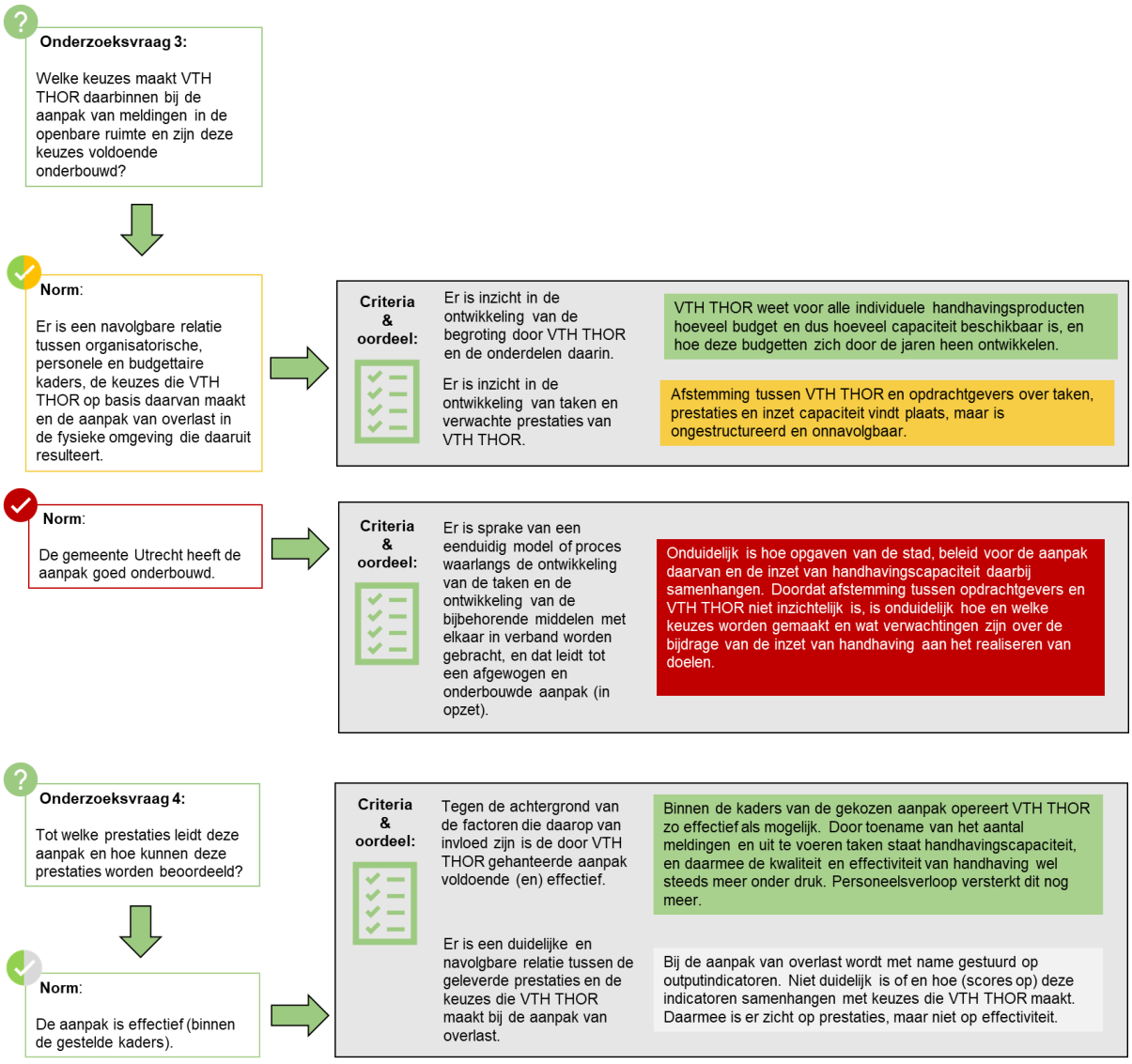

Let op
De gemeente houdt een opruimactie van weesfietsen en (brom)fietswrakken. Na 28 dagen verwijderen we (brom)fietsen waaraan nog een label hangt. Op deze manier komt er weer stallingsplek vrij.
Uw fiets geen wees? Haal label eraf en gebruik of verplaats uw fiets. Uw fiets wordt dan niet verwijderd.

4 INZET HANDHAVING IN DE PRAKTIJK: WERKING EN EFFECTIVITEIT

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de in hoofdstuk 3 beschreven kaders – of het ontbreken daarvan – in de praktijk uitwerken en tot welke uitkomsten dit leidt in de handhavingspraktijk. Daarmee beantwoorden we onderzoeksvragen 3 en 4. We putten onder andere uit casusbeschrijvingen over drie handhavingsproducten die in bijlage 1 zijn opgenomen (snorfiets op de rijbaan, fietshandhaving, bijplaatsingen huishoudelijk afval) en uit de praktijk van het meldingsgerichte handhaven zoals die in hoofdstuk 2 is beschreven.

De uitvoering, afgezet tegen de bijbehorende normen, leidt in tabel 4.1 tot onze bevindingen Hierin leggen we ook direct de relatie tussen de onderzoeksvraag, de normen en de bijbehorende criteria.

Figuur 4.1 Normen, criteria en beoordeling “Uitvoering en effecten”

4.1 BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

1. VTH THOR heeft zicht op budgetten en de handhavingscapaciteit die dat oplevert. Het is in de regel VTH THOR dat voorstellen doet over de inzet van die capaciteit.

2. Afstemming over uitvoering tussen VTH THOR en opdrachtgevers is operationeel en ongestructureerd. Hierdoor is niet inzichtelijk hoe en welke keuzes worden gemaakt en wat verwachtingen zijn over de bijdrage van de inzet van handhaving aan het realiseren van doelen.

3. Operationele en budgetgestuurde afstemming in combinatie met in omvang en aantal toenemende taken leiden tot toenemende druk op de beschikbare handhavingscapaciteit. Die toenemende druk vormt een risico voor de kwaliteit en effectiviteit van handhaving.

4. VTH THOR stuurt vooral op outputindicatoren. Dat komt mede doordat de effecten van handhaving moeilijk te isoleren zijn. Het ontbreekt daardoor aan zicht op de bijdrage van handhaving aan het realiseren van beleidsdoelen.

4.2 TOELICHTING OP DE BEVINDINGEN

De rekenkamer vindt het belangrijk dat er bij de afstemming en inzet van handhaving ten behoeve van verschillende programma's en producten een heldere en navolgbare afweging wordt gemaakt tussen geld, inzetbare capaciteit en de bijdrage aan de aanpak van verschillende stedelijke opgaven. We gaan ervan uit dat die afstemming beter en effectiever kan verlopen naarmate het gemeentelijk beleid en de inzet van handhaving daarbij onderbouwd is. Daartoe is het onder meer van belang om zicht te hebben op prestaties en effecten van de inzet van handhaving bij probleemoplossing en op de factoren die daarop van invloed zijn. Daarop kan vervolgens door opdrachtgevers in overleg met VTH THOR gericht gestuurd worden.

4.2.1 ONGESTRUCTUREERDE AFSTEMMING LEIDT TOT GEBREK AAN ZICHT OP BEOOGDE BIJDRAGE VAN HANDHAVING AAN BELEID

VTH THOR heeft zicht op budgetten, ontwikkeling daarvan en handhavingscapaciteit die dat oplevert.

In hoofdstuk 3 beschreven we dat het budget van VTH THOR is opgebouwd uit elf deelbudgetten (één per handhavingsproduct). Deze deelbudgetten liggen vast en worden jaarlijks in principe alleen voor prijsontwikkeling geïndexeerd. Omdat budgetten voor het overgrote deel uit personeelslasten bestaan, heeft VTH THOR ook goed zicht op beschikbare handhavingscapaciteit. Het is meestal dan ook VTH THOR dat een voorstel doet over de inzet van handhavingscapaciteit van verschillende producten. Het gevolg

daarvan is dat de afstemming met de opdrachtgevers sterk operationeel bepaald is (zie box 4.1).

Box 4.1: VTH THOR doet voorstel op basis bestaand budget en aanpak
Aan het eind van het lopende jaar doet VTH THOR een voorstel voor de handhavingsaanpak van fietsparkeren voor het aankomende jaar. In de basis verschilt de handhavingsaanpak jaar op jaar nauwelijks. VTH THOR houdt rekening met de wensen en doelen vastgelegd in de beleidsmodule Fietsparkeren, de prioriteiten van de gemeenteraad en het budget dat door het programma Fietsparkeren beschikbaar is gesteld. VTH neemt het voortouw, omdat zij de operationele expertise bezit en uit ervaring weet welke aanpak het meest effectief is.

Afstemming over inzet capaciteit met opdrachtgevers is ongestructureerd, waardoor onduidelijk is op welke manier en tegen welke kosten handhaving bij moet dragen aan de aanpak van de opgaven van de stad
In de praktijk zien we dat aard en intensiteit van de afstemming tussen VTH THOR en opdrachtgevers sterk uiteenloopt en in alle gevallen niet navolgbaar is (zie box 4.2). Die verschillen doen zich niet alleen tussen maar ook binnen programma's voor. Over verschillende handhavingsproducten die VTH THOR voor het organisatieonderdeel Ruimte uitvoert (onder meer parkeren, fietsoverlast en verkeershandhaving) wordt afzonderlijk afgestemd.

Box 4.2: Afstemming tussen VTH THOR en opdrachtgevers loopt sterk uiteen
VTH THOR voert verschillende handhavingstaken uit voor de ontwikkelorganisatie Ruimte, waaronder de handhaving op fietsparkeren en op kleine verkeersovertredingen. In de eerste plaats valt op dat voor elk van die handhavingsproducten voor Ruimte afzonderlijk wordt afgestemd. Gedurende het handhavingsjaar vindt overleg of afstemming incidenteel plaats. Daar tegenover staat het voorbeeld van bijplaatsingen van afval. Stadsbedrijven, VTH THOR en andere betrokkenen stemmen ongeveer tweewekelijks af in zowel een stuurgroep als een klankbordgroep. In alle onderzochte gevallen wordt over (incidentele of regelmatige) afstemming niets (op uniforme wijze) vastgelegd.

Afstemming is daarnaast ongestructureerd. Van de uitkomsten van die afstemming tussen opdrachtgevers en VTH THOR vindt bovendien in geen enkel geval vastlegging plaats, anders dan in de (interne) overzichten van VTH THOR over in te zetten handhavingsuren per product en taak. Niet inzichtelijk is hoe en welke keuzes worden gemaakt en wat verwachtingen zijn over de bijdrage van de inzet van handhaving aan het realiseren van doelen.

In het jaarlijks Handhavingsprogramma van VTH wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de taken van toezicht en handhaving voor het komende jaar binnen de verschillende domeinen. Die informatie is kwalitatief en algemeen (zie box 4.3). Hieraan is niet te ontlenen

waar de concrete handhavingsinzet uit bestaat, wat dat kost en wat de bijdrage van die inzet aan het behalen van doelen is.

Box 4.3: Toelichting op inzet van handhaving bij bijplaatsingen
In het Handhavingsprogramma 2024 is de volgende informatie opgenomen over de inzet van handhavingscapaciteit bij bijplaatsingen: "*Onze handhavers controleren verkeerd aanboden afval, zoals afval dat naast een container staat. Zij mogen huisvuilzakken openmaken, controleren en meenemen. Bij het vinden van bewijs ontvangt de overtreder een boete. We controleren, conform de hotspotaanpak bijplaatsingen op plekken waar veel overlast is (hotspots). Daarnaast leveren we een bijdrage aan maatwerk op het gebied van handhaving op deze hotspotlocaties. In 2024 intensiveren we onze inzet*."
In de (in 2021 gepubliceerde) hotspotaanpak bijplaatsingen wordt daaraan toegevoegd dat "*Als reguliere interventies niet (lijken te) werken, zetten we voor een bepaalde periode gerichte handhavingsacties in bij hotspots. Hierbij werken betrokken afdelingen samen.*"

4.2.2 DRUK OP CAPACITEIT VORMT RISICO VOOR KWALITEIT EN EFFECTIVITEIT HANDHAVING

Meldingen van overlast en taken van VTH THOR nemen in omvang en aantal toe. Dat leidt in de praktijk tot toenemende druk op een doelmatige en effectieve inzet van die capaciteit
De stad Utrecht groeit. Zoals we in hoofdstuk 2 aangaven leidt dat ook tot een toename van het aantal meldingen van overlast. Daarnaast wordt het takenpakket van VTH THOR omvangrijker en meer divers (zie box 4.4). Door de werking van het budgettair kader – waardoor budgetten in principe alleen worden aangepast voor prijsontwikkeling – groeit de capaciteit van VTH THOR hier niet in mee. Toename van het aantal taken gaat soms wel (zie box 4.5), maar vaker niet gepaard met een structurele uitbreiding van budget (en dus capaciteit).

Box 4.4: Takenpakket boa's neemt verder toe
VTH THOR handhaaft sinds 2021, als onderdeel van een landelijke pilot, op kleine verkeersovertredingen. De pilot werd uitgevoerd omdat de politie wegens een toenemend capaciteitsgebrek niet meer toekwam aan het handhaven op deze overtredingen. Gedurende de pilot handhaafde VTH THOR in eerste instantie alleen tijdens geplande acties, maar later ook tijdens de reguliere handhavingsrondes. De bevoegdheden zijn per 1 januari 20241-2024 toegevoegd aan de domeinlijst voor boa's. Hiermee is het in heel Nederland mogelijk om handhavend op te treden bij kleine verkeersovertredingen door fietsers en voetgangers.

Box 4.5: Aanpassingen budget voor handhaving op bijplaatsingen
Voor handhaving op bijplaatsingen van huishoudelijk afval was in 2023 € 409.000 begroot. Dit budget steeg in 2024 naar een bedrag van € 584.000. De stijging is het gevolg van een indexering voor loonontwikkeling én een structurele ophoging van het budget met € 150.000. De structurele ophoging hangt samen met de stijging van het aantal bijplaatsingen en meldingen daarover, maar een onderbouwing ontbreekt.

Dat maakt dat de druk op de bestaande personele capaciteit steeds verder toeneemt. Deze budgetten groeien immers niet mee. Wij constateren dat binnen die kaders VTH THOR probeert handhavingsaanpakken te ontwikkelen die zo effectief en doelmatig als mogelijk zijn. Tegelijk zien we dat toenemende druk van taken bij een gelijkblijvend budget een risico vormt voor de kwaliteit en effectiviteit van handhaving (zie box 4.6).

Box 4.6: Druk op capaciteit hindert uitvoering van handhaving op fietsparkeerverbod
Voor de handhaving van het fietsparkeerverbod in het stationsgebied, dat sinds het tweede kwartaal van 2023 van kracht is, zijn geen extra financiële middelen vrijgemaakt. Dat betekent dat handhaving op het verbod binnen het bestaande budget (en daarmee de bestaande capaciteit / handhavingsuren) voor het product fietshandhaving moeten worden ingepast. Dat betekent dat op andere plekken in de gemeente minder tegen fietsparkeeroverlast wordt opgetreden. Het college geeft aan dat "(…) *in verband met de beperkte hoeveelheid personeel de handhaving* [op het verbod] *gefaseerd wordt opgepakt.*"[30]

Innovatieve vormen van handhaving helpen druk verlichten, maar innovatie is niet grenzeloos
Voor een deel wordt deze druk weggenomen door innovatieve vormen van toezicht en handhaving. De inzet van handhavingscapaciteit gebeurt bijvoorbeeld steeds meer datagestuurd. Dat kan betekenen dat op basis van waarnemingen, meldingen en klachten in de stad hotspots worden aangewezen waar verschillende vormen van overlast zich met name voordoen. Handhavingsinzet kan dan met name op de aanpak van die hotspots worden gericht en daarmee meer doelgericht plaatsvinden. Door die meer doelgerichte inzet kan ook meer effectief worden bijgedragen aan het effectdoel van een schone leefomgeving.

Box 4.7: Hotspot-aanpak zorgt voor efficiëntieslag
Bij de aanpak van bijplaatsingen worden op basis van een landelijk vastgestelde systematiek de plekken in beeld gebracht waar bijplaatsingen vaker voorkomen. Door onder meer handhavingscapaciteit vooral op deze hotspots in te zetten, kan die inzet effectiever gebeuren. Bij de aanpak van bijplaatsingen is daarnaast vanaf 2022 gekozen voor een andere aanpak van meldingen. Deze komen nu direct bij Stadsbedrijven binnen,

[30] Gemeente Utrecht (2023). Raadsbrief *Instellen fietsparkeerverbod Stationsgebied*, p. 2.

en niet meer zoals voorheen bij VTH THOR. Daardoor kan de afhandeling en oplossing van een melding sneller plaatsvinden, en kan handhavingscapaciteit (jaarlijks gaat het om 5.000 uur) van VTH THOR anders worden ingezet. In dit geval wordt deze capaciteit ingezet voor de hotspotaanpak bij bijplaatsingen.

Het voorbeeld van de bijplaatsingen in box 4.7 laat zien dat innovatie en het slimmer inzetten van capaciteit zowel doelmatigheidswinst (vrijspelen capaciteit) als effectiviteitswinst (meer gerichte inzet) kan opleveren. Tegelijkertijd zijn er grenzen aan het realiseren van doelmatigheidswinst in toezicht en handhaving. Roosters van boa's en toezichthouders raken steeds meer versplinterd door de hoeveelheid taken die zij moeten uitvoeren. De sterke toename van het aantal meldingen van overlast maakt noodgrepen in de capaciteit om deze meldingen af te handelen soms noodzakelijk.

Box 4.8 Inzet wijkboa's op afhandeling meldingen
Ook wijkboa's worden door capaciteitsgebrek (tijdelijk) ingezet op het afhandelen van overlastmeldingen. Dat kan ertoe leiden dat zij gedurende langere tijd niet in 'hun' wijk aanwezig zijn. In een raadsbrief uit 2020 over de inzet van wijkboa's in Overvecht wordt aangegeven dat "*Een wijkboa het gezicht* [is] *van het gemeentelijke toezicht in de wijk. De wijkboa's zitten in de 'haarvaten' van de wijk, leggen contacten met de bewoners, jeugd en ondernemers en stellen grenzen door aan te spreken en zo nodig te handhaven. Ze hebben een netwerk in de wijk, onderhouden dit en breiden het uit waar nodig.*"[31] Deze specifieke taak en rol van de wijkboa komt onder druk te staan naarmate deze vaker en gedurende langere perioden elders wordt ingezet.

Capaciteit en kwaliteit handhaving verder onder druk door verloop personeel
VTH THOR heeft te maken met een hoog verloop onder het uitvoerend personeel naar onder meer politie en omliggende gemeenten waar het takenpakket breder is en de salariëring daarom beter.[32] Omdat ook ervaren medewerkers vertrekken, staat het opleiden van nieuw personeel onder druk. Het inwerktraject is verkort en nieuw personeel wordt regelmatig ingewerkt door collega's die zelf nog relatief onervaren zijn.[33] Dit heeft enerzijds tot gevolg dat de gemeente Utrecht aanvullende inspanningen pleegt om voor een goed eigen opleidings- en inwerktraject te zorgen, intensieve contacten te onderhouden met opleidingsinstituten en medewerkers een arbeidsmarkttoelage te geven.[34] Dat sorteert aantoonbaar effect: zo treden boa's die stage hebben gelopen bij de gemeente Utrecht vaak ook daadwerkelijk in dienst van de gemeente Utrecht.[35]

Anderzijds is er door verloop en capaciteitsdruk minder ruimte om nieuwe boa's in te werken in de praktijk van handhaving. Waar het eerder gebruikelijk was dat een startende boa

[31] Gemeente Utrecht (2020). Raadsbrief *Inzet wijkboa's Overvecht*.
[32] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interviews gemeente*.
[33] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interviews gemeente*.
[34] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interviews gemeente*.
[35] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.

meerdere maanden meeliep met een ervaren boa, is dat nu beperkt tot enkele weken.[36] Dat kan negatief uitwerken op de kwaliteit van handhaving.[37] Tegelijkertijd zagen we in hoofdstuk 2 (paragraaf 2.2.3) dat VTH THOR slechts beperkt gebruik maakt van de kennis over praktijk en effecten van handhaving zoals die onder meer in klanttevredenheidsonderzoeken te vinden is.

4.2.3 WEINIG ZICHT OP EFFECTIVITEIT VAN INZET HANDHAVINGSCAPACITEIT AAN EFFECTDOELEN

Om handhavingscapaciteit gericht en doelmatig in te zetten is het belangrijk om zicht te hebben op de prestaties die met handhaving worden geleverd en de effecten die dit oplevert. We stellen vast dat VTH THOR vooral stuurt op prestaties. Er is, zowel vanuit opdrachtgevers Ruimte en Stadsbedrijven als vanuit VTH THOR weinig zicht op de effecten van handhaving: de bijdrage aan het realiseren van effectdoelen (bijvoorbeeld verkeersveiligheid, toegankelijkheid, Gezond Stedelijk Leven).

VTH THOR stuurt met name op outputindicatoren

In een visiedocument over de handhaving van regels in de gemeente Utrecht werd al in 2009 aangegeven dat "(…) *handhaving geen doel op zichzelf* [is]*. We handhaven om maatschappelijke doelen te bereiken. Daarom is handhaving niet synoniem met het opleggen van sancties; andere instrumenten uit de handhavingsmix (informeren, verleiden, afspreken) kunnen effectiever zijn. Het gaat erom, dat leerplichtige leerlingen naar school gaan, nieuwe woningen veilig worden opgeleverd, bedrijven zonder milieuschade produceren, voetgangers niet te veel gehinderd worden door uitstallingen op trottoirs, et cetera.*"[38] Handhaving is één van de instrumenten die gebruikt kunnen worden om deze effectdoelen te realiseren. Om met handhaving effectief daaraan bij te dragen is het van belang om inzicht te hebben in de betekenis van handhaving in een instrumentenmix, voordat besloten wordt over aard en mate van de inzet van het instrument handhaving.

We zien in de praktijk dat VTH THOR vooral stuurt op en het inzichtelijk maken van outputindicatoren (zie box 4.9). Maar met deze informatie kan over het algemeen geen antwoord worden gegeven op de vraag of en hoe die prestaties bijdragen aan effectdoelen.

Box 4.9: Voorbeelden van outputindicatoren waar VTH THOR op stuurt

Bij de handhaving van het snorfietsverbod deelt VTH THOR jaarlijks informatie over het aantal uitgeschreven boetes en waarschuwingen. Bij handhaving op fietsparkeren wordt (onder meer) in het handhavingsverslag jaarlijks informatie opgenomen over het aantal verwijderde fietsen verdeeld naar oorzaak en jaar, het aantal verwijderde weesfietsen per

[36] Rekenkamer Utrecht (2023). *Groepsgesprek gemeente*.
[37] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interviews gemeente*.
[38] Gemeente Utrecht (2009). "Keuzes in de handhaving" - Een visie op de handhaving van regels in de gemeente Utrecht, p. 3.

wijk en het percentage opgehaalde fietsen in het fietsdepot. Bij de handhaving op bijplaatsingen wordt onder meer over het aantal uitgeschreven boetes gerapporteerd, en over de mate waarin het lukt om meldingen over bijplaatsingen binnen 24 uur af te handelen.

Een uitzondering hierop vormt een onderdeel van de monitoring op bijplaatsingen volgens de zogenoemde CROW-systematiek, die door Stadsbedrijven wordt uitgevoerd (zie box 4.10). Daarmee kan beter de relatie worden gelegd tussen de inzet van VTH THOR en Stadsbedrijven en de effecten daarvan.

Box 4.10: Zicht krijgen op effecten: CROW-systematiek bij bijplaatsingen
De CROW-systematiek is een door de Universiteit Wageningen ontwikkelde methode om de beeldkwaliteit van de openbare ruimte te beschrijven én een manier om verantwoording af te leggen over de verbetering daarvan. Deze methode wordt sinds 2017 door de gemeente Utrecht gehanteerd. Bij een CROW-meting over bijplaatsingen worden ongeveer 200 ondergrondse afvalcontainers op beeldkwaliteit gemonitord. De beeldmeetlat is “bijgeplaatst afval rondom de container”. Deze meetlat wordt verbeeld aan de hand van vijf foto’s van containers. In het beste geval is er geen sprake van bijgeplaatst afval (niveau A+) in het slechtste geval zijn meer dan vijf stuks bijgeplaatst (niveau D). De gemeente Utrecht hanteert als norm dat bij 95% van alle containers de beeldkwaliteit moet voldoen aan minimaal niveau B (≤ 3 stuks bijplaatsing) (Norm A (≤ 1 bijplaatsing) geldt alleen in een klein deel van de binnenstad). Aan de hand van de CROW-systematiek is het mogelijk een relatie te leggen tussen handhavend optreden en de ontwikkeling in beeldkwaliteit.

Effecten inzet VTH THOR moeilijk te isoleren, zicht op effectiviteit daardoor beperkt
Tot 2020 werden in de handhavingsverslagen gegevens opgenomen uit de Utrecht Monitor over onder meer de waardering van de schone openbare ruimte en tevredenheid over buurtgroen en stadsparken.[39] VTH THOR geeft aan die gegevens bewust niet meer in de handhavingsverslagen op te nemen omdat meer factoren hierop van invloed zijn dan handhaving alleen.[40]

Effecten van handhaving zijn moeilijk te isoleren, omdat ook samenwerkingspartners (zoals de politie) zich vaak op dezelfde thema’s inzetten.[41] Door te monitoren of de algehele overlast op een bepaald thema afneemt kunnen alleen conclusies worden getrokken over de effectiviteit van de totale inzet binnen die keten.[42] Door outputindicatoren en het aantal meldingen per type overlast te monitoren probeert VTH THOR toch grip te krijgen op de effecten van de eigen inzet. Trends in meldingen worden gevolgd en besproken met (wijk-)

[39] Gemeente Utrecht (2020). *Handhavingsverslag 2019*, p. 9.
[40] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[41] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[42] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.

boa’s om te bezien of zij deze trends vanuit hun dagelijkse werkzaamheden herkennen. Omdat inzet echter vooral bepaald wordt door budget (zie hoofdstuk 3), en ook verder niet inzichtelijk is hoe over die inzet wordt afgestemd met opdrachtgevers (zie paragraaf 4.2.1), kunnen we niet vaststellen hoe outputindicatoren worden gebruikt om op inzet te sturen. Zicht op effectiviteit is er hooguit in kwalitatieve zin (zie bijvoorbeeld box 4.3). Ook opdrachtgevers vanuit Ruimte en Stadsbedrijven kunnen niet goed aangeven hoe en in welke mate het instrument handhaving bijdraagt aan het realiseren van beleidsdoelen. Deze opdrachtgevers onderkennen zelf ook dat dit meer strategische aspect in de afstemming met VTH THOR te vaak ontbreekt, en dat voor hen ook een rol is weggelegd in het beter monitoren van de effectiviteit van de handhaving.[43]

[43] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interviews gemeente*.

BIJLAGE 1: CASUSBESCHRIJVINGEN

SNORFIETS OP DE RIJBAAN EN LICHTE VERKEERSOVERTREDINGEN

Handhavingstaak

VTH THOR voert, in opdracht van organisatieonderdeel Ruimte, een aantal taken uit die vallen onder het programma Verkeersveiligheid. VTH THOR controleert op kleine verkeersovertredingen door fietsers en voetgangers. Daaronder vallen het fietsen zonder (of met onjuiste) verlichting, het gebruiken van een telefoon en het negeren van rood licht.[44] Daarnaast handhaaft VTH THOR op het snorfietsverbod. Sinds september 2021 rijden snorfietsen, voorzien van een blauw kenteken, net als bromfietsen, in grote delen van de stad op de rijbaan en niet langer op het fietspad. Het gaat om het gebied binnen de stadsring.. Vanaf 2023 geldt een landelijke helmplicht voor iedereen op een snorfiets. VTH THOR controleert in opdracht van organisatieonderdeel Ruimte of deze regels worden nageleefd.

Organisatorisch en financieel kader voor handhaving

Organisatorisch

In het coalitieakkoord Ruimte voor Iedereen (2018-2022)[45]*,* neemt de gemeente zich voor om snorfietsers naar de rijbaan te verplaatsen zodra dat wettelijk mogelijk is. Dat heeft vooral tot doel "*de drukte op fietspaden te ontlasten en directe blootstelling van fietsers aan gezondheidsschadelijke stoffen uit de uitlaat te verminderen.*"[46] Vanaf 1 juli 2018 wordt dit juridisch mogelijk door een landelijke wetswijziging.[47] De gemeente Utrecht geeft organisatieonderdeel Ruimte daarna de opdracht om te starten met het traject tot aan invoering van de nieuwe regel (o.a. inventarisatie verkeerskundige gegevens zoals tellingen en onderzoek veiligheid, opstellen van verkeersbesluit, en uitvoering op straat).[48] Het gebied waar snorfietsers niet langer op het fietspad mogen rijden is door de afdeling Ruimte bepaald. Het gaat om fietspaden waar de druk volgens de CROW-richtlijnen te groot is: de intensiteit van gebruik moet in verhouding zijn met de breedte van het fietspad.[49] Op 30 september 2021 is de regel daadwerkelijk ingevoerd. In december van dat jaar onderzoekt een extern bureau hoe de nieuwe regel wordt nageleefd en wat het verschil met de uitgangssituatie is. Hieruit blijkt dat ongeveer drie kwart (71%) van de snorfietsers nog op het fietspad rijdt waar ze op de rijbaan moeten en vaak geen helm dragen (65%).[50] De gemeente/Ruimte concludeert vervolgens dat "*te veel snorfietsers zich niet aan de regels houden. Dat is ondanks alle inspanningen op het gebied van communicatie, bebording,*

[44] VNG (2023). Pilot boa verkeershandhaving uitgebreid.
[45] GroenLinks, D66, ChristenUnie (2018). Coalitieakkoord *Ruimte voor Iedereen 2018-2022*.
[46] Gemeente Utrecht (2018). Raadsbrief *Snorfiets van het fietspad.*
[47] Rijksoverheid (2018). Staatsblad van het koninkrijk der Nederlanden 184.
[48] Gemeente Utrecht (2018). Raadsbrief *Snorfiets naar de rijbaan.*
[49] Gemeente Utrecht (2018). Raadsbrief *Snorfiets van het fietspad.*
[50] Goudappel (2022). Resultaten 2e schouw 'snorfiets naar de rijbaan', 2 december 2021.

snorfietscoaches en handhaving. Daarom willen we extra inzetten op handhaving met een mobiele kentekencamera om de naleving van de regels te vergroten".[51] Behalve de inzet van boa's op straat zal daarom in de loop van 2024 ook een proef met een mobiele camera worden gestart.[52]

Daarnaast handhaaft VTH THOR sinds 2021 op kleine verkeersovertredingen. Dit is onderdeel van een pilot die, naar aanleiding van een door de Tweede Kamer aangenomen motie, in Utrecht is gestart.[53] De reden dat de pilot werd uitgevoerd is het toenemende capaciteitsgebrek bij de politie, waardoor die niet meer toekwam aan handhaving op deze overtredingen.[54] In totaal namen 112 boa's van de gemeente Utrecht deel aan de pilot. Een landelijke werkgroep met vertegenwoordigers van de gemeente Utrecht, VNG, OM, Politie en het Ministerie van Justitie en Veiligheid begeleidde de pilot.[55] Boa's handhaafden in eerste instantie vooral tijdens geplande acties, maar later ook tijdens hun reguliere rondes. In 2023 is de pilot uitgebreid naar vijf andere Nederlandse gemeenten. Deze bevoegdheden zijn per 1 januari 2024 toegevoegd aan de domeinlijst voor boa's. Hiermee is het in heel Nederland mogelijk om handhavend op te treden bij kleine verkeersovertredingen door fietsers en voetgangers..[56]

Financieel

Voor het programma Verkeersveiligheid stelt organisatieonderdeel Ruimte een apart budget beschikbaar. In totaal gaat het om € 1,2 miljoen euro per jaar, waarvan ongeveer de helft wordt besteed aan personeelskosten. De andere helft gaat naar onderzoek, educatie, maatregelen op straat (bijvoorbeeld het plaatsen van drempels of het aanpakken van kruispunten) en naar verkeershandhaving door VTH THOR. Er is tweemaal een aanvraag ingediend voor aanvullende financiering (€ 100.000,-) vanuit het Meerjaren Programma Ruimte (MPR), voor verkeershandhaving door boa's. Beide keren is deze (interne) aanvraag afgewezen en is de keuze gevallen op andere projecten binnen Ruimte. De keuzes voor projecten worden niet beargumenteerd. Omdat de aanvraag is afgewezen en er geen structurele financiering is, investeerde Verkeersveiligheid twee maal uit eigen budget (investeringsbudget Actieplan Verkeersveiligheid) € 100.000 om te kunnen handhaven op lichte verkeersovertredingen door fietsers en voetgangers. Vanwege druk uit andere projecten is er de komende jaren waarschijnlijk minder of geen budget beschikbaar. Programma verkeersveiligheid vindt het belangrijk dat er structureel wordt ingezet op verkeershandhaving door boa's. Een Utrechtse verkeersveiligheidsaanpak is gebaat bij een combinatie-aanpak van educatie, infrastructurele maatregelen en een continue

[51] Gemeente Utrecht (7 juli 2022). Nieuwsbericht gemeente Utrecht. Verkregen via: nieuwsbericht gemeente Utrecht | gemeente Utrecht

[52] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*. En Gemeente Utrecht (7 juli 2022). Nieuwsbericht gemeente Utrecht. Verkregen via: nieuwsbericht gemeente Utrecht | gemeente Utrecht

[53] Tweede Kamer der Staten-Generaal (21 november 2019). Motie (nr.53) van het lid Van Dam over *uitbreiden van taken van boa's op het vlak van verkeershandhaving*.

[54] VNG (2023). Pilot boa verkeershandhaving uitgebreid.

[55] Hiemstra & De Vries (2021). Eindrapport evaluatie pilot gemeente Utrecht *Verkeershandhaving door boa's.*

[56] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente.*

verkeerhandhaving. Dit is extra van belang omdat de politie gelet op een hoeveelheid van taken binnen de basisteams en gewijzigde inrichtingsstructuur beperkte capaciteit heeft voor verkeershandhaving[57].

Het handhaven op snorfietsen wordt niet betaald vanuit dit structurele budget, maar vanuit incidenteel projectgeld. Oorspronkelijk werden de kosten om het project 'snorfiets op de rijbaan' tot uitvoering te brengen, geraamd tussen de € 580.000 en € 880.000, waarvan € 100.000 tot € 200.000 kosten voor handhaving.[58] Met een amendement bij de Voorjaarsnota uit 2018 is toegezegd dat in totaal € 580.000 voor het project wordt uitgetrokken.[59] Tot nu toe is handhaven op het gebruik van de juiste rijbaan door snorfietsers altijd betaald vanuit dit beschikbaar gestelde projectbudget. In 2021 is € 42.170 uitgegeven aan de handhaving op snorfietsers, in 2022 € 54.062. Er is geen duidelijkheid over financiering van handhaving op de lange termijn.

Handhaving in de praktijk

Afstemming

Het handhaven op kleine overtredingen maakt onderdeel uit van een proef vanuit het Rijk, waarbij meer partijen betrokken waren dan alleen VTH THOR en opdrachtgever Ruimte. Afstemming vond daardoor plaats in een landelijke werkgroep.[60]

VTH THOR heeft in samenspraak met opdrachtgever Ruimte bij invoering van de regel besloten om vooral aan de randen van het gebied te controleren. Wanneer de mobiele camera in 2024 in gebruik wordt genomen, zal Ruimte leidend zijn bij de plaatsing en heeft VTH THOR een adviserende rol.

Het is voor de opdrachtgever meer in het algemeen niet duidelijk hoe verkeershandhaving landt in de handhavingspraktijk.[61] Dit komt deels omdat boa's tijdens hun rondes verschillende taken meenemen en de taakindeling dus niet meer op afzonderlijke onderwerpen wordt gedaan. Ruimte heeft geen inzicht in het aantal uur dat voor elke taak wordt uitgetrokken.

Monitoring

Aan het eind van het handhavingsjaar deelt VTH THOR informatie over het aantal uitgeschreven boetes en waarschuwingen met de medewerkers die betrokken zijn bij het programma Verkeersveiligheid. Dit krijgt ook een plek in het Handhavingsverslag. Tussentijds is er geen contact met de opdrachtgever over de voortgang. Er vindt ook geen terugkoppeling plaats over de gerealiseerde handhavingsinzet, zoals het aantal uur dat aan

[57] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente.*
[58] Gemeente Utrecht (2018). Raadsbrief *Snorfiets naar de rijbaan.*
[59] D66, GroenLinks, ChristenUnie (2018). Amendement *Van het fietspad gesnord.*
[60] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente.*
[61] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente.*

afzonderlijke onderdelen is besteed.[62] In tabel B1 hieronder staat het aantal boetes en waarschuwingen dat is uitgedeeld voor kleine verkeersovertredingen.

Tabel B1 Aantal uitgedeelde boetes en waarschuwingen per type overtreding

	2021		2022	
Overtreding	**Boetes**	**Waarschuwingen**	**Boetes**	**Waarschuwingen**
Gevaarlijk gestald	4.009	665	1.219	135
Door rood licht fietsen	2.055	594	468	60
Fietsen met telefoon in de hand	2.015	438	1.438	341
Totaal	**8.079**	**1.697**	**3.125**	**536**

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. Handhavingsverslagen 2021 en 2022

Na invoering van het snorfietsverbod in 2021 schreven boa's tot het eind van dat jaar in totaal 339 waarschuwingen en 204 boetes uit aan snorfietsers die op de verkeerde baan reden.[63] In 2022 zijn 1316 boetes en 149 waarschuwingen geschreven. Hiervan zijn er 916 met een staande houding en 400 op kenteken.[64] Sinds 2023 is ook het dragen van een helm verplicht voor alle snorfietsers. Aangezien het Handhavingsverslag over 2023 nog niet gepubliceerd is, is er nog geen informatie openbaar over het aantal boetes en waarschuwingen dat is uitgedeeld.

Voor het handhaven op het snorfietsverbod is twee keer een schouw gehouden door een extern bureau. Hierin werd onder andere vastgesteld dat snorfietsers soms berekenend gedrag vertonen om boetes te voorkomen. "Dit kan voor hinderlijke en verkeersonveilige situaties voor andere weggebruikers leiden. Daarom is deze vorm van handhaven op sommige plekken ongewenst"[65]. "Het onderzoeksbureau constateerde geen verkeersonveilige situaties tussen automobilisten en snorfietsers. Toch blijven veel snorfietsers nog het fietspad verkiezen boven de rijbaan"[66].

De pilot heeft als doel dat verkeersdeelnemers zich aan de regels houden en dat deelnemers die dat niet doen worden bestraft (een punitieve sanctie) met als doel dit in de toekomst te voorkomen (preventie). Op basis van deze prestatiegegevens kan geen uitspraak worden

[62] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente.*
[63] Gemeente Utrecht (2022). *Handhavingsverslag 2021.*
[64] Gemeente Utrecht (2023). *Handhavingsverslag 2022.*
[65] Gemeente Utrecht (7 juli 2022). Nieuwsbericht gemeente Utrecht. Verkregen via: nieuwsbericht gemeente Utrecht | gemeente Utrecht
[66] Gemeente Utrecht (7 juli 2022). Nieuwsbericht gemeente Utrecht. Verkregen via: nieuwsbericht gemeente Utrecht | gemeente Utrecht

gedaan over de effectiviteit van handhaving. Zowel bij de invoering van het snorfietsverbod als bij het handhaven op kleine verkeersovertredingen is een extern bureau ingehuurd om onderzoek te doen naar de effecten. Het externe bureau kon helaas geen uitspraken doen over het effect van handhaving op kleine verkeersovertredingen op de verkeersveiligheid[67]. De effecten van handhaving zijn over het algemeen lastig te meten.

[67] De conclusie uit de evaluatie is dat boa's in staat zijn om een klassieke politietaak op verkeersveiligheid kwalitatief, professioneel en veilig uit te voeren. Maar of de verkeersveiligheid ook daadwerkelijk is verbeterd door de pilot, is moeilijk te zeggen, onder andere omdat de tellingen die gedaan zijn onderling niet goed te vergelijken waren, er informatie over de lange termijn ontbreekt en het effect van handhaving niet te isoleren is. Zie: Hiemstra & De Vries (9 december 2021). Eindrapport evaluatie pilot gemeente Utrecht *Verkeershandhaving door boa's.* Verkregen via: Document Utrecht - Eindrapport evaluatie pilot Verkeershandhaving door Boa's.pdf - iBabs RIS (bestuurlijkeinformatie.nl)

FIETSHANDHAVING

Handhavingstaak

In het handhavingsprogramma 2023 geeft het college aan dat de groei van de stad druk zet op de openbare ruimte en de toegankelijkheid. De fietsparkeerdruk is hoog. Op piekmomenten is er in de binnenstad een tekort van 13.500 fietsparkeerplekken.[68] Signalen over foutgeparkeerde fietsen en de vraag om daarop te handhaven nemen toe.[69] VTH THOR voert die handhaving uit namens organisatieonderdeel Ruimte. Binnen VTH valt het handhavingsproduct fietsparkeren (samen met vier andere producten) onder het programma Bereikbaarheid. In afstemming met opdrachtgever Ruimte zijn door VTH THOR een aantal hotspots gedefinieerd waar de fietsparkeer problematiek het grootst is, waaronder het Stationsgebied en diverse plekken in de binnenstad zoals de Neude. In het Stationsgebied is vanaf 2023 een fietsparkeerverbod van kracht.

Beleidsmatig, organisatorisch en financieel kader voor handhaving

Beleidsmatig

De aanpak voor fietshandhaving is beschreven in de module Fietsparkeren (2022). De module is een nadere invulling van de Parkeervisie, waarin ontwikkelorganisatie Ruimte richting geeft aan de wijze waarop het fietsparkeren in Utrecht moet worden verbeterd. Een onderdeel daarvan is het handhaven op weesfietsen, wrakken en fietsen die gevaarlijk gestald staan. Dat gebeurt op basis van de regels in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Het is op alle openbare plaatsen binnen de gemeentegrenzen van Utrecht verboden om een fiets langer dan 28 dagen te parkeren. De APV beschrijft een aantal plekken waarvoor een kortere termijn van 14 dagen geldt (in de binnenstad, het voetgangersgebied en rondom de verschillende treinstations). In de module beschrijft Ruimte drie strategieën voor handhaving[70]:

1. Met een goede inrichting (van stallingen, de openbare ruimte, et cetera) en heldere communicatie wordt het voor de fietser duidelijk wat de gemeente van hen verwacht. Handhaving is pas de laatste stap in het proces.
2. Er wordt informatiegestuurd gehandhaafd op basis van gegevens van de parkeerdruk en overlast van fietsen.
3. In gebieden waar de druk op de beschikbare openbare ruimte zeer groot is en waar zeer grote aantallen fietsen aanwezig zijn en voor problemen zorgen wordt gehandhaafd op gevaarlijk gestalde fietsen.

Organisatorisch

De aanpak voor fietshandhaving valt uiteen in verschillende taken. Handhaving is opgesplitst in plantmatige handhaving op weesfietsen enerzijds en dagelijkse handhaving op

[68] Gemeente Utrecht (2022). Module *Fietsparkeren*, p. 6.
[69] Gemeente Utrecht (2022). *Handhavingsprogramma 2023*.
[70] Gemeente Utrecht (2022). Module *Fietsparkeren*, p. 20.

fietsparkeerverboden en gevaarlijk en overlastgevend gestalde fietsen anderzijds. Op weesfietsen en wrakken wordt in alle Utrechtse wijken minimaal twee keer per jaar gehandhaafd. In de eerste helft van het jaar wordt in iedere wijk een algemene ronde gemaakt, waarna in de tweede helft van het jaar uitsluitend wordt gefocust op de hotspots.[71] In de binnenstad en rondom het centraal station gebeurt dat twee tot vier keer per jaar. Fietsen worden gelabeld en na het overschrijden van de in de APV vastgestelde parkeertermijn verwijderd. De handhaving wordt "*efficiënt ingezet, op basis van gegevens van de parkeerdruk en overlast van fietsen.*"[72] Verwijderde fietsen worden (tijdelijk) opgeslagen in het gemeentelijk fietsdepot, waar eigenaren hun fiets kunnen ophalen.

De dagelijkse handhaving valt uiteen in drie categorieën. Deze uitsplitsing heeft te maken met de juridische onderbouwing van handhaving in de praktijk. Zo wordt dagelijks gehandhaafd op gevaarlijk gestalde fietsen. Dat zijn fietsen die voor (nood)uitgangen, op aanrijroutes van nood- en hulpdiensten of op blindengeleidenroutes staan. Onder spoedeisende bestuursdwang worden de gevaarlijk gestalde fietsen direct verwijderd. Deze vorm van handhaving wordt vooral uitgevoerd op plekken waar de druk op de beschikbare openbare ruimte zeer groot is en waar grote aantallen fietsen aanwezig zijn en voor problemen zorgen. Het gaat dan vooral om de binnenstad en rondom Utrecht Centraal. Uit de beleidsdocumenten wordt niet duidelijk op basis van welke informatie / aanpak handhaving op gevaarlijk gestalde fietsen plaatsvindt. Dat zou dus zowel meldingsgericht als productgericht kunnen zijn.

Als tweede wordt dagelijks op fietsen gehandhaafd die op een zodanige manier gestald dat ze overlast veroorzaken. Een overlast gevend gestalde fiets blokkeert de doorgang, vooral voor mensen met een kinderwagen of in rolstoel, of staat in een zone waar de gemeente liever geen gestalde fietsen wil én een fietsparkeerverbod heeft ingesteld. Het komt ook voor dat fietsen worden gestald op parkeerplaatsen die zijn gereserveerd voor mensen met een fysieke beperking, laden of lossen, taxi's en deelfietsen. Sinds eind 2020 is de gemeente gestart om in de binnenstad dagelijks fietsen op gereserveerde plekken te verwijderen.

Tot slot de dagelijkse handhaving op fietsparkeerverboden. Fietsen mogen namelijk op de stoep worden geparkeerd tenzij dat expliciet verboden is. Het college heeft de bevoegdheid om locaties aan te wijzen waar zij de druk op de openbare ruimte door geparkeerde fietsen wil verlichten. Met een fietsparkeerverbod zijn gestalde fietsen buiten de beschikbare rekken of vakken op die locaties niet meer toegestaan. Deze bevoegdheid is in de APV vastgelegd. Beleidsmatig is aangegeven dat terughoudend gebruik gemaakt wordt van fietsparkeerverboden op locaties waar de druk op de openbare ruimte groot is, maar waar ook voldoende stallingscapaciteit is. Die capaciteit is op orde wanneer binnen een straal van honderd meter van de ingang van een bewaakte stalling ook tijdens piekmomenten minder

[71] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[72] Gemeente Utrecht (2022). Module *Fietsparkeren*, p. 20.

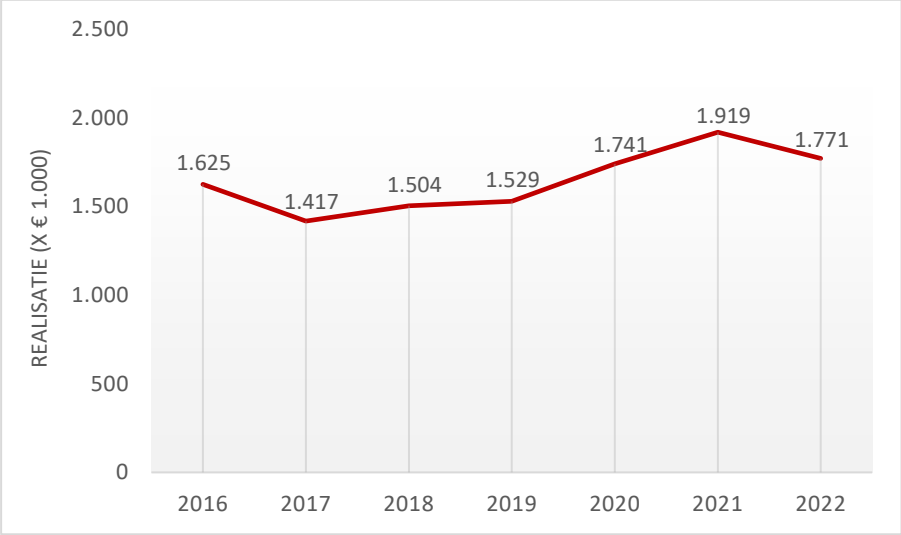
fietsen staan dan er stallingsplaatsen beschikbaar zijn. Voor treinstations gaat het om 250 meter.

Financieel

De kosten van fietshandhaving bestaan uit "(…) *de jaarlijks terugkerende kosten voor het handhaven zelf, het volgens de wettelijke termijn bewaren van fietsen in het depot, en het beheer van het fietsdepot*."[73] In 2022 bedroegen de totale lasten voor handhaving op fietsparkeren € 2.059.000. Daar staan ook baten tegenover. Zo worden de verwijderde fietsen die niet binnen de wettelijke termijn door de eigenaar uit het fietsdepot zijn opgehaald verkocht. Tussen 2018 en 2022 werd gemiddeld 96% van de verwijderde weesfietsen niet door de eigenaar opgehaald.[74] In 2022 leverde dat voor Ruimte € 288.000 op.

De fietshandhaving wordt gefinancierd door Fietsparkeren, een onderdeel van Ruimte met een eigen budget. Het budget dat door het programma voor fietshandhaving beschikbaar wordt gesteld is historisch bepaald en wordt jaarlijks geïndexeerd. Om fietshandhaving te faciliteren worden ook contracten afgesloten met derden, zoals U-stal die het fietsdepot beheert. Deze contracten worden iedere paar jaar opnieuw aanbesteed, met mogelijke kostenstijgingen tot gevolg. Ook het contract met de partij die de overgebleven verwijderde fietsen in het fietsdepot opkoopt wordt opnieuw aanbesteed. Dit contract is afhankelijk van de markt voor oud ijzer. Dat kan leiden tot een hogere of lagere verkoopprijs en daarmee een stijging of daling van de opbrengsten. De kostenstijgingen of -dalingen en hogere of lagere opbrengsten worden in het budget voor fietshandhaving verwerkt.

Figuur B2 Overzicht van jaarlijks gerealiseerde saldo van baten en lasten fietshandhaving.[75] (bedragen x € 1.000)

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. interne verantwoordingsgegevens

[73] Gemeente Utrecht (2022). Module *Fietsparkeren*, p. 22.
[74] Op basis van de *Handhavingsverslagen 2018 t/m 2022* van de gemeente Utrecht.
[75] Rekenkamer Utrecht (2023). Op basis van interne gegevens van de gemeente Utrecht.

Figuur B2 laat het saldo van de jaarlijks gerealiseerde baten en lasten voor fietshandhaving sinds 2016 zien. Mede door de indexatie en aanbestedingen is er sprake van enige fluctuatie. Maar ook doordat VTH door middel van data gestuurd werken steeds efficiënter kan handhaven. Dat leidt ertoe dat met minder handhavingsuren dezelfde kwaliteit / hetzelfde effect kan worden bewerkstelligd. Het gaat dan vaak om kleine optimalisaties.

Handhaving in de praktijk

Totstandkoming afspraken

Aan het eind van het lopende jaar doet VTH THOR een voorstel voor de handhavingsaanpak van fietsparkeren voor het aankomende jaar. In essentie verschilt de handhavingsaanpak jaar op jaar nauwelijks. VTH THOR houdt rekening met de wensen en doelen zoals vastgelegd in de module Fietsparkeren, de prioriteiten van de gemeenteraad en het budget dat door het programma Fietsparkeren beschikbaar is gesteld (en wat vastligt). VTH neemt het voortouw omdat zij de operationele expertise bezit en weet welke aanpak het meest effectief is.[76] Het voorstel wordt besproken met de producteigenaar, de medewerker binnen Ruimte die voor het product fietshandhaving verantwoordelijk is. Dat is geen expliciet proces en over uitkomsten van die gesprekken vindt geen vastlegging plaats.[77] De strategisch teamleider vertaalt binnen VTH de beschikbare uren naar operationele planningen waarna met de handhaving kan worden gestart. Over vermeldenswaardige wijzigingen in de aanpak wordt in het Handhavingsprogramma alleen kwalitatief gerapporteerd.

Gedurende het jaar is er alleen contact tussen de producteigenaar en VTH THOR bij afwijkingen in het aantal gerealiseerde handhavingsuren voor fietshandhaving of op het moment dat zich nieuwe ontwikkelingen voordoen die mogelijk gevolgen hebben voor de uitvoering van de afgesproken handhavingsaanpak.[78] Voorbeelden daarvan zijn nieuwe (parkeer)visies, ambities of prioriteiten. Wanneer die ontwikkelingen tot extra fietshandhavingstaken leiden zonder dat daar extra geld voor wordt vrijgemaakt dan moeten die taken binnen de beschikbare handhavingsuren worden ingepast. Dat contact verloopt prettig. VTH THOR wordt als proactieve partner gezien waarmee knelpunten snel worden opgelost.[79]

Een voorbeeld van een relevante ontwikkeling is het fietsparkeerverbod in het stationsgebied, dat sinds het tweede kwartaal van 2023 van kracht is. Voor handhaving op dat verbod zijn geen extra financiële middelen vrijgemaakt. Dat betekent dat handhaving op het verbod binnen het bestaande budget (en daarmee de bestaande capaciteit) voor fietshandhaving moeten worden ingepast. Dat betekent dat op andere plekken in de gemeente minder tegen fietsparkeeroverlast wordt opgetreden. Het college geeft aan dat "(…) *in verband met de beperkte hoeveelheid personeel de handhaving* [op het verbod]

[76] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[77] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[78] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[79] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.

gefaseerd wordt opgepakt".[80] Er wordt gestart met handhaving op de Moreelsehoek. Wanneer die locatie voldoende vrij is van fietsen wordt ook op het Jaarbeursplein en de rest van het stationsgebied handhavend opgetreden. Het fietsparkeerverbod is echter wel in het hele stationsgebied van kracht, en inwoners verwachten dat de gemeente daarop handhaaft.[81] Maar doordat er geen extra financiële middelen zijn vrijgemaakt – en handhaving op het verbod binnen de beschikbare capaciteit moet worden ingepast – is dat ondoenlijk.

Effectiviteit

In de jaarlijkse Handhavingsverslagen wordt aan de hand van outputindicatoren gerapporteerd over fietshandhaving. Het gaat dan onder andere om het aantal verwijderde fietsen verdeeld naar oorzaak en jaar (zie tabel B3), het aantal verwijderde weesfietsen per wijk en het percentage opgehaalde fietsen in het fietsdepot. Op effectindicatoren wordt niet gerapporteerd. Dat maakt het onmogelijk om uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit van fietshandhavingsaanpak, ook voor de producteigenaar.[82] Die geeft aan dat het belangrijk is om "(…) *goed in contact te staan met VTH THOR om te weten wat er speelt*."[83] Daarnaast is de aanpak al jarenlang nagenoeg hetzelfde. De bestaande aanpak is daarmee ieder jaar het uitgangspunt geworden. De producteigenaar ontvangt van buiten de gemeentelijke organisatie geen signalen dat de aanpak niet effectief genoeg zou zijn.[84]

Tabel B3 Aantal verwijderde fietsen verdeeld naar oorzaak en jaar

	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Gevaarlijk gestald	10.992	13.191	7.406	9.209	7.195	5.791	6.665	15.788
Te lang gestald (14 dagen)	4.231	3.943	4.333	3.971	3.294	1.586	2.725	2.292
Te lang gestald (28 dagen)	2.632	6.269	7.647	8.094	8.829	6.402	9.260	7.416
Wrakken				141	202	240	214	196
Overlast gevend gestald						179	69	4
Totaal	**17.855**	**23.463**	**19.385**	**21.415**	**19.520**	**14.198**	**18.933**	**25.696**

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. Handhavingsverslagen 2015 t/m 2022

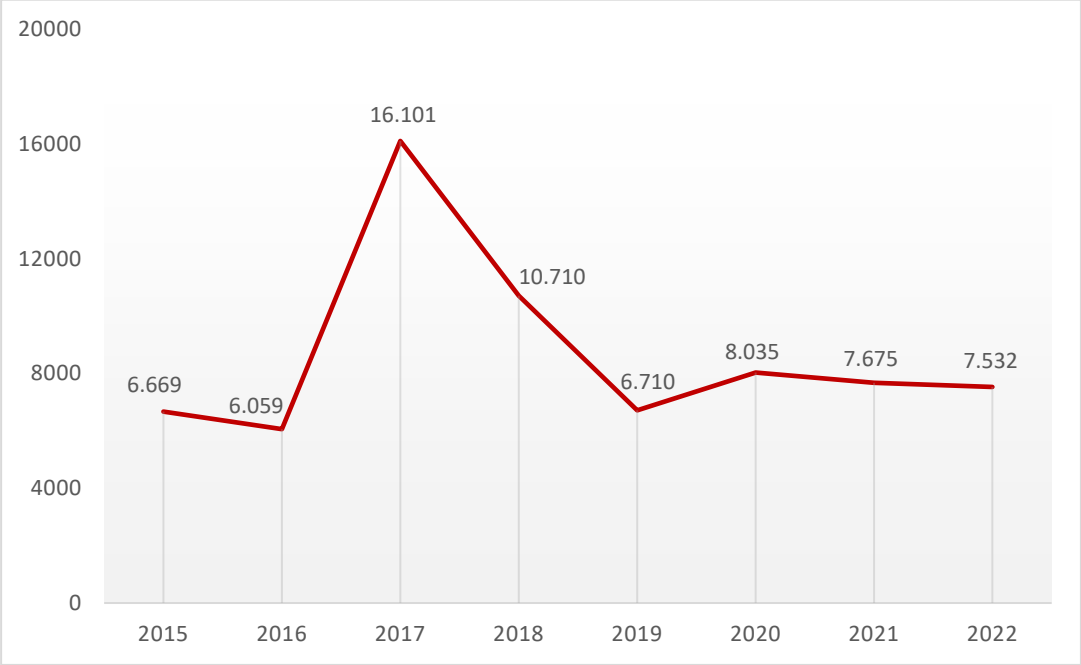
[80] Gemeente Utrecht (2023). Raadsbrief *Instellen fietsparkeerverbod Stationsgebied*, p. 2.
[81] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[82] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[83] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[84] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.

BIJPLAATSING HUISHOUDELIJK AFVAL

Handhavingstaak

De handhavingstaak van VTH THOR ten behoeve van het organisatieonderdeel Stadsbedrijven bestaat uit het toezicht in de stad, in stadsparken en op waterwegen op naleving van (gemeentelijke) voorschriften. De afdeling Wijkonderhoud en Service (W&S) "*regelt het dagelijks visueel onderhoud aan de openbare ruimte. Bijvoorbeeld met schoffelen, vegen van straten, snoeien van groen, op orde houden van straatmeubilair, (…) maar ook het weghalen van spullen die bij een ondergrondse container worden gezet*."[85] De Afdeling Inzameling, Markten en Havens (IMH) "*heeft drie verschillende taken: het inzamelen en (laten) verwerken van afvalstoffen (huishoudelijk en bedrijfsafval) en grondstoffen, het organiseren en reguleren van de wijk- en warenmarkten en het nautisch beheren en reguleren van de havens en watergangen*."[86] Voor W&S houdt VTH THOR onder meer toezicht op de aanwezigheid van zwerfafval, bijvoorbeeld in parken. Voor zowel W&S als IMH houdt VTH THOR toezicht op en handhaaft zogenoemde bijplaatsingen van huishoudelijk afval. Het aantal bijplaatsingen nam na 2015 tijdelijk sterk toe nadat de gemeente Utrecht in dat jaar het zogenoemde Nieuwe Inzamelen invoerde (zie figuur B4).

Figuur B4 Aantal bijplaatsingen tussen 2015 en 2022

Bron: Rekenkamer Utrecht (2024) o.b.v. Handhavingsverslagen 2015 t/m 2022

De gedachte achter dit nieuwe inzamelen was dat afval zoveel mogelijk aan de bron gescheiden zou moeten worden om zoveel mogelijk te worden hergebruikt. Het na scheiding

[85] Wijkonderhoud & Service (W&S) (sharepoint.com)
[86] Inzamelen, Markten en Havens (IMH) (sharepoint.com)

resterende afval kan vervolgens worden aangeboden bij in de wijk geplaatste afvalcontainers. Afval dat niet in maar bij de containers wordt geplaatst is een 'bijplaatsing'.

Organisatorisch en financieel kader voor handhaving

Organisatorisch

De aanpak van zwerfafval en bijplaatsingen is beschreven in de Notities Basisaanpak Hotspots Zwerfval en Aanpak Hotspots – Bijplaatsingen.[87] In de Notitie Basisaanpak Zwerfafval wordt aangegeven dat "*handhaving van zwerfafval/hotspots een van de thema's* [is] *in de handhaving in de openbare ruimte. De wijk-BOA's, verantwoordelijk voor de aanpak van hotspots in hun wijk, kennen de verschillende locaties waar hotspots zich bevinden door waarneming dan wel door meldingen van collega's, politie en bewoners. In de uitwerking en aanpak van de verschillende typen hotspots werken we samen met de wijk-BOA's.*"[88]

Voor de aanpak van bijplaatsingen geldt dat "*we dagelijks controleren op bijplaatsingen. Medewerkers van Toezicht & Handhaving gaan daarvoor mee met medewerkers van Wijkonderhoud & Service. Samen halen zij aangetroffen bijplaatsingen weg. Het doel is ook om direct bewijslast te verzamelen ten opzichte van de veroorzakers van de bijplaatsing. Als we bewijslast aantreffen en de bijplaatsing niet bij een volle of defecte container lag, treden we handhavend op. (…) Meldingen over verkeerd aangeboden afval worden door Toezicht en Handhaving afgedaan. Waar mogelijk treden zij op de gemelde locatie handhavend op*."[89] Sinds 2022 worden meldingen niet meer door VTH THOR, maar door W&S opgepakt. Daardoor wordt handhavingscapaciteit anders worden ingezet(zie verder onder 'Handhaving in de praktijk').[90]

Financieel

De inzet van VTH ten behoeve van de deelaanpak bijplaatsingen wordt gefinancierd vanuit afvalstoffenheffing. Voor 2024 gaat het om een bedrag van € 584.000. Dit budget is voor een deel historisch bepaald. Het budget wordt jaarlijks geïndexeerd voor loon- en prijsontwikkeling. Voor 2024 bedroeg doe indexering 6%. Vanuit IMH wordt een jaarlijkse vergoeding verstrekt aan W&S voor het opruimen van bijplaatsingen. Deze vergoeding is voor het jaar 2024 bepaald op € 720.000.

Handhaving in de praktijk

Hiervoor gaven we aan dat het aantal meldingen over bijplaatsingen van huishoudelijk afval na 2015 tijdelijk sterk steeg, en vervolgens daalde naar een (stabiel) niveau dat licht boven dat van 2015 ligt. Die daling is mogelijk terug te voeren op de versterkte samenwerking, vanaf 2017, tussen Stadsbedrijven en VTH THOR. Gecombineerde handhavingsteams met

[87] Gemeente Utrecht (2021). Raadsbrief *Basisaanpak Hotspots Zwerfafval*.
[88] Gemeente Utrecht (2021). Notitie *Basisaanpak Hotspots Zwerfafval*, p. 18.
[89] Gemeente Utrecht (2021). *Aanpak Hotspots – Bijplaatsingen*, p. 21.
[90] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*. Het gaat om ongeveer 4.000 uur aan capaciteit per jaar.

vuilnismannen en gemeentelijke handhavers zijn op hotspots[91] extra en zichtbaar gaan handhaven.[92] Vanaf 2022 komen meldingen over bijplaatsingen niet meer bij VTH binnen, maar direct bij Stadsbedrijven.[93] Daardoor kan sneller worden gehandeld en handhavingscapaciteit anders worden ingezet: 5.000 extra mensuren kunnen daardoor worden ingezet op toezicht en handhaving van bijplaatsingen.

Om de inzet van boa's te bepalen wordt door VTH op enig moment in de periode voorafgaand aan een volgend handhavingsjaar aan Stadsbedrijven teruggekoppeld hoe handhavingsuren ten behoeve van Stadsbedrijven zijn ingezet en wat de effecten daarvan waren (in termen van outputindicatoren). Omdat er sprake is van een gelijkblijvend (structureel) budget, is de hoeveelheid inzetbare uren in het komende jaar feitelijk een gegeven. Over de verdeling van in te zetten uren wordt afgestemd en resulteert in een voorstel van VTH THOR voor inzet van capaciteit en prioritering daarbinnen. Dat slaat uiteindelijk neer in een passage in het Handhavingsprogramma. Daarin is geen informatie opgenomen over aantallen in te zetten uren en daarvoor benodigd budget. Onduidelijk is of en hoe daarover meer specifiek vastlegging plaatsvindt.

Ten behoeve van de aanpak van bijplaatsingen zijn zowel een stuurgroep en klankbordgroep ingesteld die beiden tweewekelijks bijeenkomen om deze aanpak te monitoren. Bij die monitoring wordt met name naar de volgende twee indicatoren gekeken:

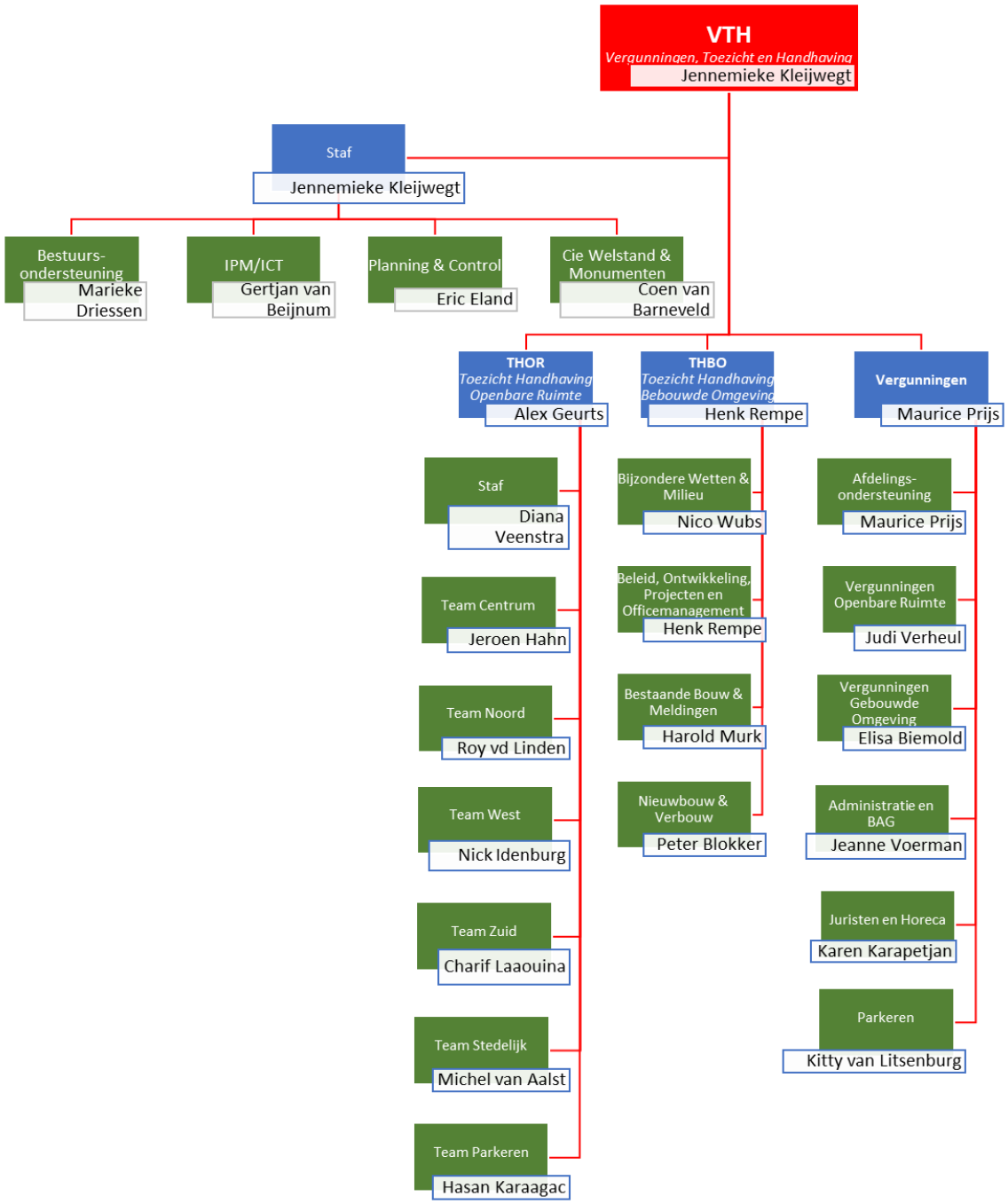
- De CROW-norm waarmee de beeldkwaliteit van de omgeving van een afvalcontainer en de container zelf wordt genormeerd. De landelijke norm voor afwijkingen is 10%. In Utrecht is afgesproken dat afwijkingen van die norm mogen niet bij meer dan 5% van de afvalcontainers mogen voorkomen;
- Geregistreerde bijplaatsingsincidenten (cijfers W&S);
- Tijdige afhandeling van meldingen (binnen 24 uur).

Jaarlijks wordt per raadsbrief gerapporteerd over de (bestuurlijk vastgestelde) hotspotaanpak bijplaatsingen. In de voortgangsrapportage over 2022 werd onder meer aangegeven dat "*het aantal CROW-meetlocaties per meetronde [is] verdubbeld tot 300 locaties en zijn extra beeldmeetlatten toegevoegd: graffiti en beplakking, besmeuring, dekking van de coating en straatwerk. In 2022 was de afwijking 5,5%.*"[94] Het lukte voor 93% van de binnengekomen meldingen om deze binnen 24 uur af te handelen. In 868 gevallen leidde handhaving in 2022 tot het opleggen van een boete.

[91] Op basis van onder meer waarnemingen, meldingen en verwijderde bijplaatsingen worden in de stad zogenoemde hotspots benoemd die dagelijks worden gecontroleerd. Zie ook Gemeente Utrecht (2021), *Aanpak Hotspots – Bijplaatsingen*, p. 9.
[92] Gemeente Utrecht (2017). Raadsbrief *Communicatie Het Nieuwe Inzamelen en ontwikkelingen bijplaatsingen*. En Gemeente Utrecht (2018). *Handhavingsprogramma 2017*, p. 19.
[93] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.
[94] Gemeente Utrecht (2023). Raadsbrief *Voortgang Aanpak Hotspots - Bijplaatsingen, Evaluatie regels bedrijfsafval en Pilot doneerringen*, p. 3-7.

Mede op basis van deze informatie wordt die praktijk constant bijgestuurd. Die bijsturing is ad hoc en informeel: vastlegging vindt niet (navolgbaar) plaats. In andere gevallen (zoals het toezicht in parken), is van monitoring en afstemming veel minder sprake. Vanuit Stadsbedrijven is geen zicht op de inzet van handhavingscapaciteit en verschuivingen daarin.

BIJLAGE 2: ORGANOGRAM VTH (THOR)[95]

[95] Stand december 2023

BIJLAGE 3: VERANTWOORDING

WERKWIJZE

- We hebben binnen VTH THOR (groeps-) gesprekken gevoerd met de organisatieleiding; met (strategische) beleidsadviseurs; met Business Controllers; met (strategische) teamleiders en met (wijk-)Boa's;
- Het onderzoeksteam heeft een dag 'meegelopen' in de praktijk: een briefing werd bijgewoond, de meldkamer bezocht en met twee wijkboa's de straat op gegaan;
- Van alle formele interviews zijn verslagen gemaakt die door gesprekspartners zijn geaccordeerd;
- Aan de hand van centrale begrippen uit ons normenkader hebben we een systematische analyse gemaakt van alle gespreksverslagen;
- We hebben voor drie 'handhavingsproducten' (Snorfiets op rijbaan, Fietsparkeren en Bijplaatsingen huishoudelijk afval) in kaart gebracht hoe over deze handhaving met beleidsprogramma's (Ruimte en Stadsbedrijven) wordt afgestemd en hoe handhaving in de praktijk vorm krijgt;
- Daartoe hebben we gesprekken gevoerd met betrokkenen vanuit deze beleidsprogramma's;
- We hebben voor deze drie producten casusbeschrijvingen gemaakt die met betrokkenen vanuit beleidsprogramma's zijn afgestemd;
- Van VTH THOR hebben we 588 door melders ingevulde klanttevredenheidsonderzoeken ontvangen. Bij 65 van deze onderzoeken hebben we ook inzage gekregen in de afhandeling van de melding zoals die door de BOA is vastgelegd. Op basis daarvan hebben we een analyse gemaakt van die factoren die van invloed zijn op de waardering van de afhandeling van meldingen door VTH THOR;
- Op basis van interne gegevens van VTH THOR hebben we een reconstructie gemaakt van de ontwikkeling van het totale budget dat VTH THOR voor haar taakuitoefening ter beschikking heeft. Als basis daarvan hebben we de gerealiseerde lasten (uitgaven) per productbudget genomen.

GERAADPLEEGDE PERSONEN

Gemeente Utrecht:

- Directeur VTH
- Afdelingshoofd THOR
- Afdelingshoofd W&S
- Afdelingshoofd IMH
- Strategisch beleidsadviseurs VTH (2)
- Beleidsadviseur VTH
- Senior beleidsadviseurs Ruimte (2)

- Beleidsadviseur W&S
- Beleidsadviseur IMH
- Businesscontroller
- Adviseur business control
- Strategisch teamleiders VTH (2)
- Teamleider VTH
- Boa's (6)

GERAADPLEEGDE DOCUMENTEN

Algemeen

- Gemeente Utrecht (2023). *Handhavingsverslag 2022*.
- Gemeente Utrecht (2023). *Veiligheidsagenda 2023-2026*.
- Gemeente Utrecht (2023). *Handhavingsverslag 2022.*
- Gemeente Utrecht (2023). Raadsbrief *Aanpak situatie Lucasbolwerk, Hieronymusplantsoen e.o.*
- Gemeente Utrecht (2023). *Algemene Handhavingsstrategie bebouwde omgeving en openbare ruimte*.
- Gemeente Utrecht (2023). *Wat is opgavegericht werken?*
- Gemeente Utrecht (2022). *Handhavingsprogramma 2023 VTH, Publiekszaken en Werk en Inkomen.*
- Gemeente Utrecht (2022). *Handhavingsverslag 2021.*
- Gemeente Utrecht (2021). *Handhavingsverslag 2020.*
- Gemeente Utrecht (2020). Raadsbrief *Inzet wijkboa's Overvecht*.
- Gemeente Utrecht (2020). *Handhavingsverslag 2019.*
- Gemeente Utrecht (2019). *Handhavingsverslag 2018.*
- Gemeente Utrecht (2018). *Handhavingsverslag 2017.*
- Gemeente Utrecht (2017). *Handhavingsverslag 2016.*
- Gemeente Utrecht (2016). *Handhavingsverslag 2015.*
- Gemeente Utrecht (2012). *Inrichtingsplan VTH Organisatie.*
- Gemeente Utrecht (2011). *Via B: Organisatiestrategie.*
- Lysias Advies BV (2010). *Rapportage bevindingen concernsamenwerking: verkenningsfase*.
- Gemeente Utrecht (2010). *Plan van Aanpak Organisatievernieuwing.*
- Gemeente Utrecht (2009). *"Keuzes in de handhaving" – Een visie op de handhaving van regels in de gemeente Utrecht.*

Casus Snorfiets op rijbaan

- VNG (2023). *Pilot boa verkeershandhaving uitgebreid.*
- Gemeente Utrecht (7 juli 2022). *Nieuwsbericht gemeente Utrecht*, via: nieuwsbericht gemeente Utrecht | gemeente Utrecht
- Tweede Kamer der Staten-Generaal (21 november 2019). Motie (nr. 53) van het lid Van Dam over *uitbreiden van taken van boa's op het vlak van verkeershandhaving.*

- D66, GroenLinks, ChristenUnie (2018). Coalitieakkoord *Ruimte voor Iedereen 2018-2022.*
- Gemeente Utrecht (2018). Raadsbrief *Snorfiets van het fietspad.*
- Gemeente Utrecht (2018). Raadsbrief *Snorfiets naar de rijbaan.*
- Rijsoverheid (2018). *Staatsblad van het koninkrijk der Nederlanden 184.*
- Goudappel (2022). *Resultaten 2e schouw 'snorfiets naar de rijbaan'.*
- Hiemstra & De Vries (2021). *Eindrapport evaluatie pilot gemeente Utrecht Verkeershandhaving door boa's.*

Casus Fietsparkeren.

- Gemeente Utrecht (2023). *Raadsbrief Instellen fietsparkeerverbod Stationsgebied.*
- Gemeente Utrecht (2022). Module *Fietsparkeren.*

Casus Bijplaatsingen

- Gemeente Utrecht (2023). Raadsbrief *Voortgang Aanpak Hotspots - Bijplaatsingen, Evaluatie regels bedrijfsafval en Pilot doneerringen.*
- Gemeente Utrecht (2021). Raadsbrief *Notitie basisaanpak Hotspots Zwerfafval.*
- Gemeente Utrecht (2021). Notitie *Basisaanpak Hotspots Zwerfafval.*
- Gemeente Utrecht (2021). *Aanpak Hotspots – Bijplaatsingen.*
- Gemeente Utrecht (2017). Raadsbrief *Communicatie Het Nieuwe Inzamelen en ontwikkelingen bijplaatsingen.*

Websites

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *Inwoners per gemeente*, via Inwoners per gemeente (cbs.nl)
- Algemeen Dagblad (29 juni 2023). *Bewoners Overvecht ergeren zich kapot aan bergen afval op straat: 'Ben er he-le-maal klaar mee',* via: Bewoners Overvecht ergeren zich kapot aan bergen afval op straat: 'Ben er he-le-maal klaar mee' | Utrecht | AD.nl
- https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/3590918/groep-overlastgevers-lucasbolwerk-te-groot-en-gevaarlijk-voor-hulpverleners-dit-is-de-stand-van-zaken
- Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO) | Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)
- Besluit Omgevingsrecht (wetten.nl - Regeling - Besluit omgevingsrecht - BWBR0027464 (overheid.nl)

FOTO'S

De foto's tussen de hoofdstukken zijn gemaakt door fotograaf Robert Oosterbroek.

REKENKAMER UTRECHT

wil bijdragen aan het verbeteren van het gemeentelijke bestuur en het versterken van de controlerende rol van de gemeenteraad.

Dat doet de Rekenkamer via het doen van onafhankelijk onderzoek naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid en bestuur.

Voor de inwoners van de gemeente Utrecht wil de Rekenkamer zichtbaar maken hoe publiek geld wordt besteed en wat er terecht komt van de voornemens van de gemeente.

REKEN KAMER UTRECHT

PERSBERICHT

REKENKAMER UTRECHT: BIJDRAGE GEMEENTELIJKE HANDHAVING AAN AANPAK OVERLAST STEEDS MEER ONDER DRUK

UTRECHT, 22 mei 2024 –De kwaliteit van de taakuitvoering door de gemeentelijke organisatie voor toezicht en handhaving in de openbare ruimte staat onder druk. Dat is onder meer te zien aan de lage en dalende tevredenheid van melders over de afhandeling van overlastmeldingen. De rekenkamer ziet drie oorzaken voor deze toenemende druk. Het aantal meldingen van overlast in de openbare ruimte is in acht jaar bijna verdrievoudigd, van 10.000 in 2015 naar 27.000 in 2023. Daarnaast zien we dat het takenpakket van deze uitvoeringsorganisatie steeds verder uitbreidt. Tegelijkertijd zijn budgetten niet meegegroeid met deze ontwikkelingen. Daardoor kunnen handhavers hun taken niet altijd goed meer uitvoeren. Zonder verandering zal dit steeds meer gaan knellen. De organisatie trekt daarmee een niet vol te houden wissel op zichzelf.

De rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar de uitvoering van toezichthoudende en handhavende taken die zich richten op de openbare ruimte. We hebben ons daarbij gericht op de taken die gericht zijn op het tegengaan en oplossen van specifieke vormen van overlast op straat, zoals (fout)parkeren, zwerf- en weesfietsen en verkeerd aangeboden afval.

Melders van overlast zijn vaak ontevreden over afhandeling
Hoewel de gemeentelijke organisatie voor toezicht en handhaving in de openbare ruimte (VTH THOR) het overgrote deel van de overlastmeldingen binnen de gestelde termijnen afhandelt, zijn melders vaak ontevreden over de manier waarop meldingen worden afgehandeld. Uit klanttevredenheidsonderzoeken die melders invullen blijkt dat zij de afhandeling van meldingen in 2023 gemiddeld met het rapportcijfer 5,0 beoordeelden. Melders vinden bijvoorbeeld dat het ze veel moeite kost om een melding te doen, dat de afhandeling veelal niet leidt tot het blijvend oplossen van overlast en dat handhavers niet goed met hen over de melding communiceren. De rekenkamer vindt dat VTH THOR signalen die melders afgeven beter moet gebruiken om het afhandelen van overlastmeldingen blijvend te verbeteren.

Verkokerde en vaste budgetten maken handhaving inflexibel
De opdrachtgevers van VTH THOR stellen formeel jaarlijks voor elke handhavingsopdracht een budget beschikbaar. Omdat VTH THOR elf handhavingsopdrachten kent (zoals fietsparkeren of bijplaatsingen afval) heeft de organisatie met elf afzonderlijke budgetten te maken. Deze budgetten liggen bovendien vast en worden jaarlijks alleen voor loon- en prijsontwikkeling aangepast. Daardoor bepaalt in de praktijk vooral het budget de capaciteit die beschikbaar is voor handhaving. Deze manier van financiering zorgt ervoor dat VTH THOR niet goed om kan gaan met veranderende omstandigheden zoals een groeiend aantal meldingen. De manier waarop VTH THOR hierover afstemt met haar opdrachtgevers verloopt bovendien ongestructureerd en is niet goed navolgbaar.

Handhaving groeit niet mee met de stad en teert in op kwaliteit
Vastliggende budgetten en gebrekkige afstemming daarover maken dat nieuwe taken in moeten worden gepast binnen de beschikbare capaciteit. Het werk van handhavers raakt daardoor meer versplinterd. Zo komt het voor dat wijkboa's, die speciaal zijn aangesteld om in een bepaalde wijk gericht toezicht- en handhavingstaken uit te voeren, gedurende een langere periode in worden gezet om elders meldingen af te handelen. Innovatieve vormen van handhaving helpen om efficiënter te werken en de geleverde handhavingskwaliteit in stand te houden. Maar innovatie biedt niet altijd een oplossing. In een aantal gevallen neemt de intensiteit en kwaliteit van toezicht en handhaving daarom af, of vindt in het geheel niet meer plaats. De uitstroom van vaak ervaren medewerkers verergert dit nog. Nieuwe medewerkers krijgen kortere en minder intensieve begeleiding, gaan sneller op straat aan het werk en leveren daar niet altijd de vereiste kwaliteit.

De rekenkamer vindt dat budgetten voor toezicht en handhaving moeten worden gekoppeld aan veranderingen in de buitenwereld, zoals de ontwikkeling van de stad en het aantal meldingen. En dat keuzes ten aanzien van toezicht en handhaving en de gevolgen die die keuzes hebben voor de aanpak van overlast veel preciezer en transparanter moeten worden benoemd.

Noot voor de redactie
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Gerth Molenaar, secretaris van de rekenkamer, tel. 06-49754300. Het rapport 'Over lastig handhaven' en meer informatie over de Rekenkamer Utrecht vindt u op https://www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/rekenkamer/. Mits met bronvermelding (Rekenkamer Utrecht, 2024) kunt u gebruik maken van de figuren uit het rapport (format PDF beschikbaar). Aanvragen via rekenkamer@utrecht.nl.

Stadhuisbrug 1 Utrecht
Postbus 16200, 3500CE Utrecht
030-286 13 91 |
www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/rekenkamer/

REKEN KAMER UTRECHT

Aan de gemeenteraad van de gemeente Utrecht

Behandeld door	Gerth Molenaar	**Datum**	21 mei 2024
Doorkiesnummer	06 – 49 75 43 00	**Ons kenmerk**	1266773
E-mail	g.molenaar@utrecht.nl	**Onderwerp**	Rekenkamerrapport '*Over lastig handhaven*' met persbericht, publiekssamenvatting en raadsvoorstel
Bijlagen	4		

Geachte leden van de gemeenteraad,

De rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar de aanpak, door de gemeente Utrecht, van overlast in de openbare ruimte.

Hierbij bied ik u het rapport '*Over lastig handhaven - Een onderzoek naar de aanpak van overlast in de openbare ruimte'* aan met bijbehorend persbericht, publiekssamenvatting en raadsvoorstel. Op deze documenten rust een embargo tot woensdag 22 mei 2024 9.00 uur, waarna deze openbaar worden gemaakt op onze website.

De technische bijeenkomst, waarin het rapport wordt gepresenteerd, zal later worden gepland. U ontvangt hiervoor te zijner tijd per e-mail apart een uitnodiging.

Over de raadsbehandeling van het rekenkamerrapport wordt u via de griffie nader geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Drs. P.W.D. Venhoeven
Voorzitter Rekenkamer Utrecht

Stadhuisbrug 1 Utrecht
Postbus 16200, 3500CE Utrecht
030-286 13 91 | utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/rekenkamer

PUBLIEKSSAMENVATTING RAPPORT ‘OVER LASTIG HANDHAVEN

Handhavers die voor de gemeente de straat op gaan om ervoor te zorgen dat overlast wordt aangepakt, kunnen steeds minder goed hun werk doen. Inwoners van de stad die overlast melden zijn daarover ook steeds vaker ontevreden. Volgens de rekenkamer komt dat door drie oorzaken. In de eerste plaats komen er bij de gemeente steeds meer meldingen van overlast binnen. Dat waren er in 2015 nog 10.000. In 2023 kwamen er bijna 27.000 meldingen binnen. Daarnaast krijgen handhavers van de gemeente steeds meer taken. Maar omdat er niet meer geld beschikbaar komt, kan de gemeente niet meer handhavers inzetten. Handhavers kunnen daardoor hun taken niet altijd goed meer uitvoeren. Als er niets verandert zal dat probleem volgens de rekenkamer steeds groter worden.

Handhavers en toezichthouders van de gemeente helpen bij het aanpakken van overlast in de stad. Je kunt dan denken aan auto’s die verkeerd geparkeerd staan, fietswrakken, of afval dat naast een afvalcontainer is geplaatst. De organisatie van de gemeente die dit werk doet heet VTH THOR. Overlast wordt vaak gemeld door inwoners. Het lukt VTH THOR om de meeste van deze meldingen op tijd af te handelen. Maar melders zijn vaak niet tevreden over de manier waarop dat gebeurt. Melders gaven de gemeente hiervoor in 2023 een onvoldoende. Zij vinden bijvoorbeeld dat het ze te veel moeite kost om een melding te doen. Ook vinden melders vaak dat overlast niet echt is opgelost nadat een melding is afgehandeld, en dat de gemeente aan melders niet goed uitlegt wat er met een melding is gedaan. De rekenkamer vindt dat VTH THOR de klachten van melders beter moet gebruiken om overlast beter te kunnen aanpakken.

VTH THOR krijgt elk jaar opdrachten van de gemeente. Om die opdrachten te kunnen uitvoeren krijgt VTH THOR geld. De hoeveelheid geld is elk jaar hetzelfde. Maar het aantal meldingen van overlast neemt toe en VTH THOR krijgt steeds meer taken. Ook heeft VTH THOR er last van dat veel ervaren medewerkers vertrekken naar andere gemeenten, bijvoorbeeld omdat ze daar meer kunnen verdienen. Daardoor moet VTH THOR met hetzelfde aantal mensen die vaak minder ervaring hebben steeds meer werk doen. En het gebeurt ook dat handhavers andere taken moeten uitvoeren dan wat eigenlijk hun werk is.

De rekenkamer vindt dat de hoeveelheid geld die VTH THOR krijgt moet groeien als de stad groeit en als het aantal meldingen over overlast groter wordt. Ook vindt de rekenkamer dat de gemeente en VTH THOR duidelijke keuzes en afspraken moeten maken over welke taken wel en welke taken niet worden uitgevoerd.

Stadhuisbrug 1 Utrecht
Postbus 16200, 3500CE Utrecht
030-286 13 91 |
www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/rekenkamer/

Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën

Dossiernummer	4274
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	19 september 2024
Agendapunt	10
Titel	Voortgangsbrief aanpak Agenda tegen uitbuiting 2023
ID	4489
Behandelend ambtenaar	Romy Timmer
Telefoon	14030
E-mail	r.timmer@utrecht.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	
Thema	
Portefeuillehouder	Burgemeester Dijksma
Beleidsveld	Openbare Orde en Veiligheid
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	Jelmer Lok/Cie Veiligheid, Bestuur en Financiën
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën	19 september 2024

Voorgesteld besluit

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	Romy Timmer	**Datum**	10 juni 2024
Doorkiesnummer	14030	**Kenmerk**	12382789
E-mail	r.timmer@utrecht.nl	**Onderwerp**	Voortgangsbrief aanpak Agenda tegen uitbuiting 2023
Bijlage(n)	1	**Beleidsveld**	Openbare Orde en Veiligheid

Geachte leden van de raad,

Samen met onze partners willen we uitbuiting voorkomen, daders aanpakken en slachtoffers snel en adequaat helpen. In de Agenda tegen uitbuiting 2023-2026, die u in april 2023 is aangeboden, omschrijven we hoe we -in lijn met het bestuurlijk basisniveau mensenhandel- willen bijdragen aan een stad zonder uitbuiting. We zetten in op voorkomen, bestrijden, beschermen en opvangen. In deze brief informeren we u over de voortgang van de Agenda tegen uitbuiting in 2023 en de inzichten die in het eerste jaar van deze aanpak zijn opgedaan. Dit volgt op de toezegging u mee te nemen in te voortgang van de aanpak van uitbuiting tijdens de Commissie VBF van 11 mei 2023.

Ambities en acties in 2023

Om te bepalen waar we het meest impact kunnen hebben, hebben we in 2023 voornamelijk ingezet op samenwerking met en bewustwording bij partners en professionals. Er is een 0-meting uitgevoerd over het kennisniveau van uitbuiting bij de inwoners van Utrecht. Respondenten zijn benaderd via sociale media en via het bewonerspanel. Hieruit blijkt dat inwoners van Utrecht al veel kennis hebben over wat uitbuiting is en zich hier ook zorgen over maken. Bijna de helft van de 2745 respondenten zou (signalen van) uitbuiting melden, voornamelijk bij politie. We hebben daarom ons eerst gericht op professionals in de aanpak van uitbuiting als het gaat om bewustwording. Ook in 2024 meten we het kennisniveau en de houding van de inwoner van Utrecht ten opzichte van uitbuiting en melden van signalen.

Ambitie 1: Gerichtere inzet op preventie

In november organiseerden we een bijeenkomst in samenwerking met Defence for Children op de doelgroep jongeren en jongvolwassenen. In deze bijeenkomst is het Utrechtse uitbuitingsbeleid getoetst aan kinderrechten en konden deelnemers praktijksituaties voorleggen aan ervaringsdeskundigen. Daarnaast ontwikkelden we een signaalkaart uitbuiting, waarin ook de meldroutes beschreven staan.

Met verschillende partners zetten we in op preventie. Zo werkte Pretty Woman/Best Man in 2023 aan het vergroten van weerbaarheid van jongeren tussen de 11 en 23 jaar middels hun hulpgroepen ‘Make a Move’ en ‘Girls Talk’. Pretty Woman bereikte 14 meiden in het GYM traject[1] en bezochten 5 scholen waar ze voorlichting gaven aan zo’n 500 jongeren over de thema’s seksualiteit, identiteit, wensen en grenzen en online sexting. Jongerenwerk Utrecht (JoU) gaf bij het ROC workshops over verantwoordelijk omgaan met social media en sexting. Deze onderwerpen komen ook terug in het

[1] Bij GYM kunnen meiden zichzelf leren kennen, zelfvertrouwen ontwikkelen, wensen & grenzen leren aangeven en sociale media verantwoord gebruiken

dagelijkse werk in buurthuizen en op scholen. Halt bood ruim 50 lessen aan over ‘online gedrag’ en ‘invloed van de groep’ op basisonderwijs, voortgezet onderwijs en MBO. Tot slot draagt Belle hulpverlening bij aan preventie met weerbaarheidstrainingen voor sekswerkers en voorlichting over veilig werken, rechten en plichten van sekswerkers. Ook geeft Belle training aan ketenpartners over signalen mensenhandel in sekswerk.

Ambitie 2: Ontmoedigen van daders
Gemeenten hebben een belangrijke rol in het signaleren van uitbuiting. Daarom is er door ons ook ingezet op het trainen van professionals en het opwerpen van barrières. Zo volgden toezichthouders een training op documentherkenning zodat ze valse documenten zoals identiteitskaarten en paspoorten sneller kunnen herkennen. En namen verschillende professionals deel aan een webinar van het OM over het herkennen van verschillende vormen van uitbuiting. We investeerden door onderstaande acties ook in het opwerpen van barrières:

- Bij ondermijningscontroles hebben we ook oog voor signalen van uitbuiting. Zo hebben we tijdens controles in het kader van de aanpak ‘Grenzen stellen, perspectief bieden’, voor het thema transport & logistiek, 23 locaties bezocht waarbij ook een aantal misstanden geconstateerd zijn gerelateerd aan uitbuiting, zoals illegale bewoning en slaapplekken op de werkruimten.
- We voerden 45 controles uit in woningen, massagesalons en hotels ten behoeve van sekswerk. We bezochten 7 massagesalons samen met de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA). Naar aanleiding hiervan werd 1 massagesalon gesloten door de burgemeester vanwege het verrichten van seksuele handelingen, bij 2 massagesalons heeft de NLA reden gezien om nader onderzoek te doen. Daarnaast voerden we 13 controles uit bij vergunde seksbedrijven. Bij deze controles zijn geen misstanden die betrekking hebben op de veiligheid van de sekswerkers aangetroffen.[2]
- De NLA voerde 46 inspecties in Utrecht uit. Tijdens 22 inspecties werden overtredingen vastgesteld, waarvan voornamelijk in de horeca op de Wet arbeid vreemdelingen (Wav). Er lopen momenteel nog 10 onderzoeken uit 2023, in 9 onderzoeken is sprake van 1 of meerdere overtredingen.
- De politie heeft verkennend onderzocht of bedelaars rondom het stationsgebied en Hoog Catharijne georganiseerd te werk gaan en of er mogelijk sprake is van dwang. Dit was aanleiding voor het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM) om verder te kijken naar een landelijk beeld omtrent deze groep. De verwachting is dat het landelijk beeld later dit jaar bekend wordt. De politie ziet een stijging van het aantal signalen op criminele uitbuiting. Mogelijk is dit het gevolg van de toenemende aandacht voor deze vorm van mensenhandel.

Dat het zin heeft om als gemeente controles uit te voeren, blijkt ook na twee veroordelingen op mensenhandel afgelopen september. Dit strafrechtelijke onderzoek is gestart naar aanleiding van een gemeentelijke controle naar illegale prostitutie in 2020 waar er na constatering van misstanden bestuurlijke bevoegdheden zijn ingezet.

Ambitie 3: Versterken aanbod aan slachtoffers
In 2023 zien we een stijging van het aantal meldingen van (potentiële) slachtoffers van uitbuiting bij de verschillende zorginstanties. Zo waren er 41 meldingen van mogelijke slachtoffers in de gemeente Utrecht die zijn opgepakt door de zorgcoördinatoren van Moviera. In 2022 waren dit 35 meldingen. Er zijn naar aanleiding van deze meldingen 6 zorgtrajecten gestart voor slachtoffers die uitgebuit werden in Utrecht, waarvan 5 seksuele uitbuiting en 1 criminele uitbuiting. Moviera onderzocht daarnaast 16 vermoedens van uitbuiting waarvan de uitbuiting vermoedelijk in een andere regio of zelfs in het buitenland plaatsvond. De stijging in meldingen van (potentiële) slachtoffers heeft ertoe geleid dat vanuit gemeente Utrecht en de gemeente Amersfoort, als centrumgemeenten, extra inzet vanuit Moviera voor wat betreft zorgcoördinatie is gefinancierd.

Ook Veilig Thuis ontving als advies- en meldpunt mensenhandel meer meldingen in 2023 (37) dan in 2022 (26). De meeste meldingen betroffen seksuele uitbuiting (19), gevolgd door criminele uitbuiting (13) en arbeidsuitbuiting (3). Opvallend is de stijging van meldingen over criminele uitbuiting, die bijna zijn verdubbeld van 7 meldingen in 2022 naar 13 meldingen in 2023. Ook hier denken professionals dat de toename mogelijk toe te schrijven is aan de toenemende aandacht voor deze vorm van

[2] Onvergund of illegaal sekswerk | Gemeente Utrecht

mensenhandel. Samen met Moviera en Veilig Thuis wordt gekeken naar deze specifieke vorm van uitbuiting om ook hier een passend zorgaanbod op te kunnen bieden.

Er zijn in 2023 bij Pretty Woman/Best Man 12 individuele hulpverleningstrajecten geweest met slachtoffers van seksueel geweld of uitbuiting. Voor deze cliënten hebben ook hulpverleningsgroepen plaatsgevonden waarin slachtoffers in groepsverband aan hun herstel werkten. Belle heeft een breed hulp- en dienstverleningsaanbod voor sekswerkers, waaronder sinds 2022 een vertrouwenspersoon. Dit aanbod draagt bij aan een sterkere positie van sekswerkers in het algemeen en biedt zorg en ondersteuning aan sekswerkers in risicovolle situaties. Veilig Thuis Utrecht heeft als advies- en meldpunt mensenhandel onderzocht hoe zij hun vroeg signalerende taak kunnen inzetten op (vermoedelijke) daders van uitbuiting door hen vanuit zorg te benaderen. Zij zien dat deze (veelal) jongeren vaak zelf ook slachtoffer zijn van bijvoorbeeld een onveilige opvoedsituatie. Veilig Thuis Utrecht heeft hiervoor een expertiseteam mensenhandel.

Met de raadsbrief van 2 juni 2023 gaven we aan hoe we werken aan de modernisering van ons sekswerkbeleid, waar onder andere twee proeftuinen zijn beschreven. In de uitwerking van de proeftuinen is vanzelfsprekend bekeken hoe misstanden in de sekswerkbranche geminimaliseerd kunnen worden en hoe de gemeente actief barrières kan opwerpen tegen bijvoorbeeld faciliteerders. Om die reden gelden nu bijvoorbeeld als voorwaarden voor sekswerkers dat zij 21+ moeten zijn en minimaal drie maanden op hun woonadres ingeschreven staan voordat zij thuis mogen werken.

Aandachtspunten in de aanpak
Het effectief aanpakken van uitbuiting blijft complex. Het blijft een uitdaging om meer zicht te krijgen op uitbuiting en slachtoffers hiervan. Samenwerking met partners is hierbij van essentieel belang. Het is daarbij belangrijk dat professionals voldoende kennis hebben van de verschillende vormen van uitbuiting en de signalen die zij hierin kunnen herkennen in hun eigen werkveld. We blijven daarom inzetten op kennisdeling en bewustwording over de verschillende vormen van uitbuiting en onderzoeken hoe we wél gezamenlijk uitbuiting kunnen aanpakken. Op die manier hopen we ook meer zicht te krijgen op welke uitbuiting specifiek in Utrecht plaatsvindt en waar en in welke vorm.

Vooruitblik 2024
In 2024 zetten we onder andere in op:
- Meer zicht krijgen op (criminele) uitbuiting door een pilot ‘anoniem melden’ te starten samen met CoMensha, Moviera en Veilig Thuis. We trainen professionals die in aanraking komen met jongeren om signalen van criminele uitbuiting te herkennen en deze al dan niet anoniem bij ons te melden, zodat we meer zicht krijgen op het zogenoemde *dark number*.
- Meer zicht krijgen op gelegenheidsstructuren en risico's in de gemeente, bijvoorbeeld door panelgesprekken te organiseren met onder andere collega’s binnen de gemeente en wijkagenten.
- Uitvoeren van (integrale) controles op kwetsbare branches voor uitbuiting en bij andere controles in het kader van ondermijning oog hebben voor uitbuiting.

Tot slot
De inzet van 2023 is weergegeven in bijgaande infographic. Wij nemen u vanaf 2025 mee in de voortgang van de Agenda tegen uitbuiting bij de jaarlijkse voortgangsrapportage van de Veiligheidsagenda.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Agenda tegen Uitbuiting inzet 2023

Arbeidsuitbuiting | Criminele uitbuiting | Seksuele uitbuiting

Gemeente Utrecht

Trainen professionals

- 20 professionals aanwezig bij Defence for Children
- Signaalkaart verspreid onder gemeentelijke collega's
- Training documentherkenning gevolgd door toezichthouders
- 250 professionals aanwezig bij webinar ‘Dit is ook mensenhandel’

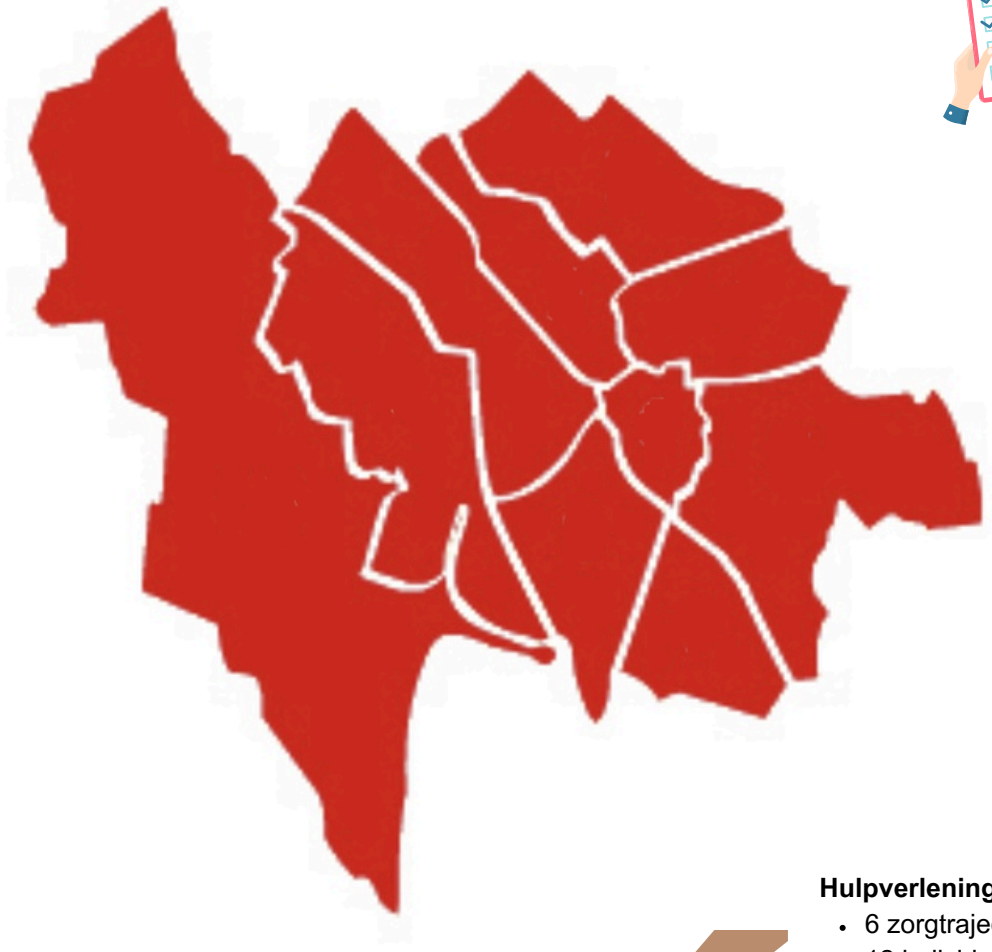

Signaleren

- 41 meldingen bij Moviera
- 37 meldingen bij Veilig Thuis
- 65 meldingen illegaal thuissekswerk

Inwoners trainen

- Jongerenwerk Utrecht en Pretty Woman over verantwoord gebruik sociale media
- 0-meting kennisniveau afgenomen onder inwoners Utrecht
- preventieve hulpgroepen jongeren vanuit Pretty Woman / Best Man
- 50 lessen over ‘online gedrag’ door Halt op het basisonderwijs

Gemeentelijke inzet

- ondermijningscontroles transport & logistiek (23 locaties bezocht)
- 45 controles op sekswerk in woningen, massagesalons en hotels
- 2 veroordelingen mensenhandel naar aanleiding van bestuurlijke inzet in 2020
- 13 controles op vergunde seksbedrijven uitgevoerd

Inzet partners

- 46 inspecties door de NLA waarvan 22 overtredingen
- NLA en gemeente op controle bij massagesalons

Hulpverleningstrajecten

- 6 zorgtrajecten gestart door Moviera
- 12 individuele hulpverleningstrajecten geweest met slachtoffers van seksueel geweld of uitbuiting door Pretty Woman / Best Man
- 8 hulpverleningsgroepen waarin slachtoffers aan herstel konden werken
- Vertrouwenspersoon van Belle ingezet

Agenda tegen uitbuiting

Gemeente Utrecht
2023 - 2026

Gemeente Utrecht

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding 2

1.1 Urgentie en doel 2

1.2 Huidige situatie 3

1.3 Prioriteiten: voorkomen, beschermen en bestrijden 5

1.4 Doelgroepen in de gemeente 6

1.5 Leeswijzer 7

Hoofdstuk 2: Randvoorwaarden 7

2.1 Randvoorwaarde 1: meer zicht op uitbuiting 7

2.2 Randvoorwaarde 2: effectievere samenwerking 8

Hoofdstuk 3: Ambities 9

3.1 Ambitie 1: gerichtere inzet op preventie 9

3.2 Ambitie 2: ontmoedigen van daders 10

3.3 Ambitie 3: versterken aanbod aan slachtoffers 10

Bijlage 1 – Overzicht partners 12

Bijlage 2 – Overzicht onderzoeken 15

Bijlage 3 – Overzicht beleidsstukken 16

Hoofdstuk 1: Inleiding

Een jong meisje dat onder dwang van haar ‘vriendje’ betaalde seks heeft met tientallen volwassen mannen. Poolse mannen die opgesloten zitten in een schuur van de kwekerij of tuinderij waar zij werken. Een licht verstandelijk beperkte jongen die denkt wat bij te verdienen en wordt gedwongen om zakken te rollen en drugs te verkopen. Roemeense (jonge) meiden die door een netwerk van pooiers naar Nederland zijn gelokt en worden gedwongen als sekswerker te werken in een bordeel, of bij iemand thuis. Roma-kinderen die bij het plaatselijke winkelcentrum gedwongen worden te bedelen. Een nichtje dat gedwongen wordt het huishoudelijk werk te doen voor de familie die ‘zo goed is’ haar op te vangen. Deze mensen zijn in afschuwelijke omstandigheden slachtoffers van mensenhandel.

1.1 Urgentie en doel

Mensenhandel maakt een enorme inbreuk op de individuele vrijheid van mensen. Het is één van de meest ernstige en complexe vormen van ondermijning. Daders schenden de mensenrechten van slachtoffers en ontnemen hen hun menselijke waardigheid. Mensenhandel draait namelijk om het uitbuiten van een ander. Dat is waarom we ook spreken van ‘uitbuiting’ als het gaat om mensenhandel. Uitbuiters gebruiken geweld, chantage, misleiding of misbruiken de positie van slachtoffers om hen in te zetten voor persoonlijk en/of financieel gewin. Utrecht neemt dit als mensenrechtenstad hoog op.

Uitbuiting kent verschillende verschijningsvormen, namelijk criminele, seksuele en arbeidsuitbuiting. Slachtoffers komen van zowel binnen Nederland als daarbuiten. Een vierde vorm van mensenhandel, gedwongen orgaanhandel, komt zo goed als niet in de landelijke cijfers terug en wordt momenteel ook niet expliciet meegenomen in de gemeentelijke aanpakken. Verschillende maatschappelijke ontwikkelingen zoals arbeidsmigratie, vluchtelingenstromen en digitalisering maken het aannemelijk dat er meer (kwetsbare) mensen slachtoffers worden van één of meerdere vormen van uitbuiting.

Als gemeente Utrecht hebben we de afgelopen jaren al acties in gang gezet om uitbuiting van onze inwoners tegen te gaan en aan te pakken. Met deze agenda willen we voor de periode van 2023-2026 deze acties blijven uitvoeren en ook andere acties uitzetten. De agenda is in lijn met het bestuurlijk basisniveau mensenhandel, een landelijke verplichting waar alle gemeenten in Nederland aan moeten voldoen. We gaan uitvoer geven aan deze agenda met de huidige capaciteit van 1 fte (adviseur mensenhandel). De agenda dient als overkoepelend plan om steeds dichterbij een stad zonder uitbuiting te komen. Hiervoor hebben we meer inzicht nodig in wat er in onze stad speelt. Zodat we slachtoffers beter kunnen helpen, daders kunnen ontmoedigen en de juiste (preventieve) interventies kunnen inzetten. Dat kunnen we niet alleen. We hebben hiervoor onze samenwerkingspartners (zie bijlage 1) en inwoners in de stad nodig. Omdat zij de oren en ogen zijn die misstanden kunnen tegenkomen.

Mensenhandel is onder andere het werven, vervoeren of opnemen en huisvesten van mensen met gebruik van dwang. Het doel van de mensenhandelaar is de uitbuiting van een persoon. Er zijn verschillende vormen van mensenhandel (bron: Rijksoverheid):

- Arbeidsuitbuiting: als iemand werkt en de inkomsten (gedeeltelijk) moet afdragen en/of in mensonterende omstandigheden moet werken.
- Seksuele uitbuiting: als iemand gedwongen wordt om seksuele handelingen te verrichten tegen betaling van geld, kleding of eten en dat moet afdragen aan de uitbuiter. Bij minderjarige(n) hoeft er geen sprake te zijn van dwang.
- Criminele uitbuiting: als iemand gedwongen wordt om te bedelen, stelen of andere criminele activiteiten uit te voeren en de buit moet afdragen aan de uitbuiter.
- Gedwongen orgaanhandel.

De term mensenhandel is de juridische verzamelnaam voor de verschillende vormen van uitbuiting en kan soms ten onrechte het beeld oproepen dat het gaat over praktijken waarbij mensen over grenzen worden gesmokkeld. Dat is niet het geval. Het gaat over mensen dwingen om dingen te doen en daar geld aan verdienen. En dat gebeurt ook in Nederland en ook in Utrecht. Bij minderjarigen hoeft er geen sprake te zijn van dwang om het te hebben over uitbuiting.

Wij spreken daarom vanaf hier in de rest van de agenda van uitbuiting in plaats van mensenhandel, tenzij het om de juridische verzamelnaam gaat.

1.2 Huidige situatie

Het onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) over schattingen naar uitbuiting geeft aan dat de geschatte aantallen vermoedelijke slachtoffers van uitbuiting drie à vier keer hoger liggen dan de geregistreerde slachtoffers. Dit grote *dark number* maakt uitbuiting een haaldelict: het vraagt inspanning van de keten om het fenomeen te zien. Het verdienmodel van daders is groot. En tegelijkertijd is de aangiftebereidheid van slachtoffers laag. Ze melden zich meestal niet zelf uit angst, schaamte, afhankelijkheid of een gebrek aan informatie over rechten en mogelijkheden voor ondersteuning. We verwachten derhalve dat we een groot deel van de uitbuiting in de stad niet zien. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (hierna: de Nationaal Rapporteur) schat dat er zeker vier maal zoveel slachtoffers zijn als bekend is in de registraties.[1]

Tot voor kort ging de meeste (beleids)aandacht uit naar seksuele uitbuiting. Nu zien we de zorgen over criminele en arbeidsuitbuiting ook in onze stad toenemen. Utrecht is een spil in de drugscriminaliteit. Een vorm van criminaliteit waarbij we zien dat specifiek jongeren een aantrekkelijke ‘prooi’ zijn om geld aan te verdienen.[2] Professionals in de wijken maken zich in toenemende mate zorgen over de uitbuiting van jongeren.[3] Daarnaast huisvest Utrecht als grote stad relatief veel mensen met een migratieachtergrond, zoals (arbeids)migranten, asielzoekers, statushouders en ongedocumenteerden (hierna

1 De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen en the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) hebben in 2017 een schatting van de omvang van uitbuiting in Nederland gemaakt. In dit onderzoek wordt het jaarlijks aantal slachtoffers van uitbuiting geschat tussen de 5.000 en 7.500 per jaar maar in 2019 werden er maar 1.334 (mogelijk of vermoedelijk) slachtoffers gemeld bij CoMensha en in de jaren in de corona crisis nog veel minder.

2 Nota Grenzen Stellen Perspectief Bieden

3 Uit: Het CKM: Kijken met andere ogen. Een landelijke verkenning naar criminele uitbuiting in dertien (middel)grote gemeenten in Nederland

wordt in deze agenda verwezen naar deze groep als (arbeids)migranten). Tot slot maken we ons zorgen om onze inwoners met een licht verstandelijke beperking, omdat zij door de achterstand die zij hebben op sociaal, maatschappelijk, emotioneel en/of cognitief gebied extra kwetsbaar zijn om te worden uitgebuit. In de Slachtoffermonitor 2016-2020 van de Nationaal Rapporteur wordt aangegeven dat 50% van de slachtoffers binnen een paar jaar opnieuw slachtoffer wordt van een delict.[4]

In lijn met het bestuurlijk basisniveau uitbuiting neemt de gemeente Utrecht een actieve rol door uitbuiting te signaleren en beleid en regelgeving, ter ondersteuning van de aanpak van uitbuiting, op te stellen. We controleren bijvoorbeeld locaties, beoordelen vergunningsaanvragen en treden actief op tegen niet vergunde prostitutie. We geven voorlichting, analyseren signalen en vergroten de bewustwording over het onderwerp. Daarnaast zijn we op grond van de Wet Maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdwet verantwoordelijk voor de opvang en ondersteuning van slachtoffers van uitbuiting. Maar we kunnen de aanpak van uitbuiting als gemeente niet alleen vormgeven. In de strijd tegen uitbuiting zijn veel partners nodig. Partners die in aanraking komen met (mogelijke) slachtoffers én partners die daders kunnen aanpakken. In de bijlage zijn de organisaties opgenomen die zich hiervoor inzetten. Daarnaast verwijzen we in bijlage 2 naar de onderzoeken die gebruikt zijn voor het opstellen van de agenda. En geven we in bijlage 3 informatie over de beleidsstukken die relevant zijn voor deze agenda.

Wat doen we al als gemeente en blijven we de komende jaren doen?

We hebben de afgelopen jaren op meerdere fronten ingezet waarbij is gewerkt volgens de drie lijnen van (1) voorkomen, (2) bijdragen aan bestrijding en (3) beschermen en opvangen. We hebben een gemeentelijke adviseur mensenhandel aangesteld die zich ook de komende jaren kan inzetten om bewustwording en urgentie op het thema te vergroten, barrières op te werpen en signalen te herkennen en de verschillende domeinen die nodig zijn in de aanpak te verbinden. Daarnaast is er onderzoek verricht naar de aard en omvang van uitbuiting in Utrecht (Regioplan) en naar criminele uitbuiting van jongeren door het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM).

1. **Voorkomen**

- Kennisbijeenkomsten organiseren met professionals om de kennis over een bepaald thema te vergroten en de verbinding hierop met elkaar te leggen.
- Weerbaarheidstrainingen geven aan sekswerkers door Belle.
- Voorlichting geven aan professionals over het herkennen van en omgaan met ‘niet-pluis’ signalen door Belle.
- Voorlichting geven over seksuele en relationele omgang aan jongeren, door Pretty Woman, Best Man en Jongerenwerk Utrecht.
- Voorlichting geven aan kinderen en jongeren in het kader van preventie en weerbaarheid: vormen van veiligheid onder de aandacht brengen

4 Slachtoffermonitor Mensenhandel 2016-2020 | Rapport | Nationaal Rapporteur

binnen het onderwijscurriculum en onder de vlag van School en Veiligheid.
- Onder de aandacht brengen van de vertrouwenspersoon van Belle zodat signalen van seksuele uitbuiting en onveiligheid binnen de sekswerkbranche (anoniem) gedeeld kunnen worden.

2. <u>Bijdragen aan bestrijding</u>
- We trainen baliemedewerkers bij Burgers en toezichthouders van VTH terugkeren op het herkennen van en omgaan met signalen van uitbuiting.
- We werpen barrières (zoals regelgeving en controles) op die het werk van uitbuiters belemmeren, zoals op terreinen van entree en identiteit, arbeid en huisvesting.
- We voeren controles uit en handhaven gemeentelijke regelgeving. We doen dit waar nodig samen met politie, Nederlandse Arbeidsinspectie en/of hulpverlening. Bij controles van VTH op onvergunde prostitutie is Belle aanwezig voor hulpverlening op mogelijk seksuele uitbuiting.

3. <u>Beschermen en opvangen van slachtoffers</u>
- We bieden opvang, hulp en zorgcoördinatie aan slachtoffers op basis van de Wmo en Jeugdwet. Er is een meld- en adviespunt mensenhandel bij Veilig Thuis Utrecht.
- We hebben een breed aanbod hulp- en dienstverlening, waaronder uitstaptrajecten voor sekswerkers en slachtoffers van misstanden in de seksbranche.
- We bieden slachtoffers met een asielzoekersachtergrond opvang en juridische begeleiding, waarbij we ook stimuleren om aangifte te doen bij de politie of de Nederlandse Arbeidsinspectie.
- We dragen bij aan de financiering van de landelijke voorzieningen opvang slachtoffers mensenhandel.

[5] Coalitieakkoord 2022

1.3 Prioriteiten: voorkomen, beschermen en bestrijden

In Utrecht geloven we dat een stad die goed zorgt voor kinderen en jongeren, een stad is die goed is voor iedereen.[5] Binnen onze brede veiligheidsaanpak hebben we dan ook speciale aandacht voor jongeren. Daarnaast richten we ons ook op mensen met licht verstandelijke beperking (LVB) en op (arbeids)migranten omdat deze groepen extra risico lopen om uitgebuit te worden. In de agenda houden we de aandacht voor seksuele uitbuiting -ook als onderdeel van het nieuw te ontwikkelen sekswerkbeleid en de verwerking van de aanbevelingen van commissie Sorgdrager binnen de modernisering van sekswerk in Utrecht- en zetten we de komende jaren extra in op criminele en arbeidsuitbuiting. Als gemeente kunnen we met name investeren op het voorkomen van uitbuiting en het beschermen en opvangen van slachtoffers. Ondanks dat het opsporen en vervolgen van daders primair een taak is voor justitie, proberen we ons daarnaast ook in te zetten voor de bestrijding van uitbuiting door daders te ontmoedigen. Het inzetten van het bestuursrecht naast het strafrecht in de aanpak van uitbuiting is zowel preventief als repressief een effectief middel gebleken.

“Wij worden gekozen omdat ze zien dat we geen goed milieu om ons heen hebben, zij zien dat er geen familie is die op ons let, dat wij bereid zijn om ver te gaan om wel een familie te krijgen en daar maken zij keihard gebruik van. En uiteindelijk kwam ik op een punt dat jongens voor mij gingen lopen, dus was ik eigenlijk wel een loper, maar ik was de loper met lopers. Dus toen had ik jongens uit groep 8.” (Fuik, 2021).

1.4 Doelgroepen in de gemeente

In deze agenda focussen we ons op drie kwetsbare doelgroepen in de gemeente, namelijk:

Minderjaren en jongeren

Onderzoek van het CKM naar criminele uitbuiting omschrijft dat slachtoffers jong zijn (tussen de 13 en 26 jaar). De meeste signalen van uitbuiting in deze leeftijdscategorie betreffen drugscriminaliteit, maar jongeren worden ook op andere manieren uitgebuit zoals gedwongen witwassen of fungeren als katvanger of geldezel. Recent zijn er ook signalen over jongeren die gedwongen lachgas verkopen. En zien we in toenemende mate de rol van sociale media en het internet bij uitbuiting van jongeren. We zien dat 60% van de binnenlandse seksuele uitbuiting jonger is dan 22 jaar. Daarnaast wordt gezien dat daderschap en slachtofferschap bij jongeren door elkaar heen kunnen lopen. Ook hier zien we jonge daders. Zo is 20% van de daders van criminele uitbuiting onder de 23 jaar.[7] En voor seksuele uitbuiting zien we zelfs dat 33% van de daders jonger is dan 23 jaar. Het recidive onder deze jongeren is hoog.[8]

(Arbeids)migranten

De sociaal-economische positie van (arbeids)migranten is vaak zwak. Zo zijn ze vaak de Nederlandse taal niet machtig en zijn ze meestal niet op de hoogte van rechten en regels in Nederland. Regelmatig zijn ze in een bepaalde mate afhankelijk van hun werkgever. Hun vertrouwen in de overheid is daarnaast vaak laag, bijvoorbeeld vanwege corruptie in hun eigen land. Factoren die (arbeids)migranten kwetsbaar maken om slachtoffer te worden van uitbuiting.

Mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB)

Een risicogroep omdat een grotere beïnvloedbaarheid en afhankelijkheid van een ander vaak een rol speelt. Ze zijn zich vaak minder bewust van de uitbuitingssituatie en de gevaren daarvan. Ook kunnen moeilijkheden spelen in het overzien van oorzaak-gevolgrelaties en kunnen gedragsproblemen de kans op risicovol gedrag, het terechtkomen in onveilige situaties en daarmee op slachtofferschap van uitbuiting vergroten.[9]

> *Ik zeg weleens: een kilo coke kun je maar één keer verkopen, maar een mens kun je meerdere malen uitbuiten."*
> (Herman Bolhaar, voormalig Nationaal Rapporteur Mensenhandel)[6]

6 Uit de Trouw: https://www.trouw.nl/nieuws/een-kilo-coke-kun-je-maar-een-keer-verkopen-een-mens-kun-je-meerdere-malen-uitbuiten~b4f7e9a8/

7 Daders van mensenhandel: vaak jonger dan 23 jaar | Nieuwsbericht | Nationaal Rapporteur

8 Kwetsbare jongeren nog altijd onvoldoende beschermd tegen uitbuiting | Nieuwsbericht | Nationaal Rapporteur
en uit Slachtoffermonitor Mensenhandel 2016-2020 | Rapport | Nationaal Rapporteur

9 Uitbuiting & LVB: Knelpunten en aanbevelingen voor een effectievere aanpak – CoMensha, Koraal & MetaStory Instituut

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de randvoorwaarden genoemd voor de aanpak van uitbuiting in de gemeente Utrecht, namelijk (1) meer zicht op uitbuiting en (2) een effectievere samenwerking tussen interne en externe partners. In hoofdstuk 3 zijn de drie ambities verder uitgewerkt waaraan we van 2023 tot 2026 willen gaan werken om uitbuiting van onze inwoners tegen te gaan en aan te pakken. In het realiseren van deze ambities maken we gebruik van best practices uit het land en de kennis en expertise van partners, sluiten we aan bij andere beleidsthema's zoals Grenzen Stellen Perspectief Bieden (GSPB) en het landelijk programma Samen tegen Mensenhandel en hebben we ruimte voor bijsturing doordat we leren en doorontwikkelen.

Hoofdstuk 2: Randvoorwaarden

Meer zicht op uitbuiting krijgen en een effectievere samenwerking tussen interne en externe partners zijn randvoorwaardelijk voor effectief beleid en het aanpakken van uitbuiting. Alleen met deze twee randvoorwaarden kunnen we gerichter inzetten op preventie, daders ontmoedigen en passende bescherming en opvang bieden aan slachtoffers.

2.1 Randvoorwaarde 1: meer zicht op uitbuiting

We hebben nog maar weinig zicht op uitbuiting in Nederland.[10] We weten dat er enerzijds weinig signalen van uitbuiting tot een daadwerkelijke strafzaak leiden. Anderzijds is er onder slachtoffers handelingsverlegenheid. Tegelijkertijd is er door onbekendheid met het thema en door capaciteitstekorten in de gehele ketenaanpak onvoldoende mogelijkheid om uitbuiting adequaat te kunnen signaleren. In Utrecht hebben we weinig zicht op criminele en seksuele uitbuiting, en in het bijzonder weinig zicht op arbeidsuitbuiting.[11] Daarom willen we meer zicht creëren op uitbuitingssituaties. Meer zicht helpt ons bij het bedenken en uitvoeren van passende interventies en het opstellen van passend beleid. Zodat we concrete uitbuitingssituaties kunnen doorbreken, passend hulp kunnen bieden aan slachtoffers en daders kunnen ontmoedigen.

10 Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020 | Rapport | Nationaal Rapporteur

11 Monitor arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling 2020-2021 | Publicatie | Nederlandse Arbeidsinspectie (nlarbeidsinspectie.nl)

Acties

- We bundelen informatie van verschillende organisatieonderdelen binnen de gemeente Utrecht. De gemeentelijke adviseur mensenhandel stelt een evaluatie- en monitoringsproces op om de informatieposititie over casuïstiek binnen de gemeente te versterken.
- We voeren (integrale) controles uit en zorgen dat toezichthouders voldoende in staat zijn om misstanden te herkennen als mogelijk signaal van uitbuiting.
- We voeren vervolgonderzoeken uit waarmee we meer zicht krijgen op de actuele stand van zaken in de gemeente. En gaan daarbij uit van eerdere onderzoeken zoals Regioplan. We sluiten bijvoorbeeld aan bij een eerste quickscan van het RIEC over uitbuiting in de regio.
- We dragen zorg voor meer bekendheid met het begrip van uitbuiting bij onze interne en externe partners, leren verschillende verschijningsvormen van uitbuiting gezamenlijk herkennen en bieden passend handelingsperspectief.

2.2 Randvoorwaarde 2: effectievere samenwerking

Uit het eerder uitgevoerde onderzoek van Regioplan '*Mensenhandel zichtbaar maken. Leren van onderzoek in Ede en Utrecht*'[12] komen een aantal knelpunten in de ketensamenwerking naar voren:

- Er is geen eenduidige wijze van registreren en melden tussen de verschillende samenwerkingspartners.
- Er zijn verschillende meldroutes en bekend is dat partijen signalen op verschillende manieren registreren (als ze al registreren) waardoor bijvoorbeeld dubbele registraties ontstaan.
- De kaders voor informatie-uitwisseling tussen het sociale domein en veiligheidsdomein zijn niet voor iedereen helder. Hier worden juridische beperkingen ervaren. De AVG wordt genoemd als een obstakel.
- Er zijn tekorten aan middelen en capaciteit in de gehele keten. Hierdoor worden vooral signalen opgepakt van vormen van uitbuiting die al bekend zijn en is er minder ruimte voor uitgebreider en proactief onderzoek naar onbekendere vormen van uitbuiting.

Als gemeente willen we een bijdrage leveren aan het bestrijden van uitbuiting door ons samen met de partners hiervoor in te zetten. Een betere ketensamenwerking is randvoorwaardelijk.

12 Mensenhandel zichtbaar maken. Leren van onderzoek in Ede en Utrecht - Regioplan

Acties

- We vergroten de bewustwording over het (beleids)thema uitbuiting bij interne en externe partners, professionals en inwoners.
- We staan in verbinding met de keten. Zo schuift de gemeente Utrecht aan bij de ‘regionale regietafel mensenhandel’ (beleidsniveau) waar we gezamenlijk zicht houden op de regionale koers van de aanpak van uitbuiting.
- We delen informatie binnen de bestaande juridische mogelijkheden. We dragen bij aan de doorontwikkeling van de pilot ‘signalentafel mensenhandel’ en houden rekening met de “spelregels” die de AVG biedt. We zetten daarnaast informatie op het juiste moment door naar de juiste casustafels, bijvoorbeeld bij het RIEC of de ZVHRU.
- We blijven signalen delen bij de juiste partner, bijvoorbeeld signalen van arbeidsuitbuiting bij de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA).
- We ontwikkelen een duidelijke meldroute voor signalen, zowel binnengemeentelijk als in de regio. En zowel voor inwoners als voor professionals. We houden daarbij rekening met het bevorderen van de lage meldingsbereidheid en een goede opvolging van deze meldingen.
- In regioverband maken we duidelijk wat de kaders zijn voor informatie-uitwisseling van signalen van uitbuiting tussen het sociaal, zorg en veiligheidsdomein.
- We houden zicht op de (stijgende) vraag van zorg en ondersteuning en maken afspraken met de aanbieders zoals de zorgcoördinatie voor slachtoffers van uitbuiting.
- We agenderen capaciteitstekorten in de gehele keten bij de juiste gremia.
- We gebruiken informatiebeelden voor gezamenlijk input voor ons beleid en het uitvoeren van (gezamenlijke) acties.

Hoofdstuk 3: Ambities

3.1 Ambitie 1: gerichtere inzet op preventie

In de aanpak van uitbuiting werken we samen met veel partners binnen de keten van zorg en veiligheid. De ketenpartners zijn beschreven bijlage 1. We weten tegelijkertijd dat middelen om in te zetten op uitbuiting schaars zijn. Daarom geloven wij dat we als gemeente het meest invloed hebben in het aanpakken van uitbuiting door in te zetten op de voorkant. Preventie als aanpak van uitbuiting.

Acties

- We maken de onderwerpen criminele uitbuiting en uitbuiting in de online leefomgeving onderdeel van het onderwijscurriculum vanuit School en Veiligheid en zetten Leerlingalert in op scholen.
- We zetten in op de mentale conditie van jongeren. Bijvoorbeeld met het programma van Pretty Women en JoU ‘Girl You Matter (GYM)’. Bij GYM kunnen meiden zichzelf leren kennen, zelfvertrouwen ontwikkelen, wensen & grenzen leren aangeven en sociale media verantwoord gebruiken. We ontwikkelen deze methodiek door voor jongens.
- We brengen criminele uitbuiting onder de aandacht binnen verschillende bestaande preventieve interventies. We zoeken de verbinding met GSPB en met LVB-overleggen van aanbieders.
- We trainen gemeentelijke medewerkers in het herkennen en melden van signalen van uitbuiting en handelingsperspectief bij de doelgroepen zoals collega’s in de wijken en handhaving.
- Trainen in het herkennen en melden van signalen van uitbuiting bij relevante partners (accounts) zoals jongerenwerkers en Buurtteams.

- We sluiten aan bij de plannen voor verbetering van de positie van (arbeids)migranten zodat we de risico's op uitbuiting mee kunnen nemen in deze plannen.
- Inwoners worden meegenomen in bewustwordingsacties. Zo brengen we bijvoorbeeld het initiatief No Place For Sex Trafficking onder de aandacht van hotelmanagers en -personeel en delen we het project Steek jij je hand uit actief onder jongeren.
- We onderzoeken of en hoe we bestaande anonieme chatfuncties, bijvoorbeeld van Fier en JoU, slim met elkaar kunnen verbinden en onder de aandacht van jongeren kunnen brengen.
- We ontwikkelen toolkits op maat en stellen deze beschikbaar voor locaties waar veel minderjaren, jongeren, (arbeids)migranten en/of LVB komen of wonen.
- We sluiten aan bij de plannen voor asiel en integratie en nemen risico's op uitbuiting daarin mee.
- JoU geeft voorlichting in de klas op het verantwoord gebruik van sociale media.
- We onderzoeken welke bestaande interventies ook ingezet kunnen worden in Utrecht. STRDR draait bijvoorbeeld een pilot in Amsterdam waarbij *credible messengers* worden ingezet in de individuele trajecten en voorlichtingen.

3.2 Ambitie 2: ontmoedigen van daders

Het strafrechtelijk vervolgen van daders is ingewikkeld: de bewijslast voor het misdrijf van uitbuiting is hoog, het verdienmodel is groot en de pakkans is klein. We zien daarnaast dat daders vaak al een historie van strafbare feiten hebben. De kans op herhaling is groot. Daders zijn jong. En kunnen tegelijkertijd ook slachtoffer zijn van uitbuitingssituaties. We willen niet dat daders ongemoeid hun gang kunnen gaan. En dat daders slachtoffers worden, of andersom. We ontmoedigen daders daarom enerzijds door barrières op te werpen en anderzijds door jonge daders in de drugscriminaliteit zoveel mogelijk een persoonsgerichte aanpak binnen het programma Grenzen Stellen & Perspectief Bieden aan te bieden.

Acties

- We ontwikkelen en/of passen bestaande modellen toe die drempels en handhavingsmogelijkheden opwerpen tegen arbeidsuitbuiting in Utrecht.
- We verkennen binnen het bestaande aanbod de mogelijkheden om jonge daders ook buiten de drugscriminaliteit op andere vormen van uitbuiting grenzen te kunnen stellen en perspectief op een ander pad te bieden.
- We houden ontwikkelingen -zoals de modernisering van wetsartikel 273f Sr en de invloed daarvan op de bestuurlijke aanpak- uit het land bij en voeren deze uit binnen onze gemeente indien ze goed aansluiten bij onze ambities. We delen daarbij onze best practices ook actief met de regio en het land.
- We zetten het bestuursrecht -zoals de bestuursdwang, dwangsom en het sluiten van panden- effectief in naast het strafrecht om daders te ontmoedigen.

3.3 Ambitie 3: versterken aanbod aan slachtoffers

Gemeenten hebben een wettelijke taak in het opvangen en ondersteunen van slachtoffers van uitbuiting. In Utrecht is deze taak belegd bij onder andere stichting Moviera. Moviera ondersteunt bij het vinden van passende hulp zoals de crisisopvang, bij juridische en andere hulpvragen voor het slachtoffer en diens omgeving en biedt een begeleidings- en/of adviestraject aan slachtoffers. Uit onderzoek weten we dat 50% van de slachtoffers van mensen binnen zeven jaar opnieuw slachtoffer worden van een misdrijf. Het is daarom belangrijk om

slachtoffers de juiste hulp te bieden. Het liefst doen we dat via een persoonsgericht aanbod. We maken ons het meest zorgen over de jonge slachtoffers. Die moet je bij de hand pakken en pas loslaten als het veilig genoeg voor ze is.

Acties

- We monitoren de toenemende vraag naar zorgcoördinatie uitbuiting en houden budgetten en personele zaken in het oog.
- We brengen partijen bij elkaar die de specifieke ondersteuning en hulpverlening naast de zorgcoördinatie kunnen bieden. Dit doen we in samenspraak met de zorgcoördinatoren van Moviera.
- We verkennen het bestaande aanbod op de persoonsgerichte aanpak van jongeren en onderzoeken mogelijkheden om ook jonge slachtoffers van uitbuiting persoonsgericht te ondersteunen.
- We verlagen de handelingsverlegenheid van (jonge) slachtoffers, bijvoorbeeld door anonieme chatfuncties onder de aandacht te brengen. En door deze functie aan te laten sluiten bij aanbod voor jongeren in Utrecht.
- We onderzoeken hoe onze hulpverleners slachtoffers van uitbuiting online actief kunnen benaderen via het Online Outreach Project (OOP) van Fier en het CKM. We verwijzen (potentiële) slachtoffers door naar gespecialiseerde hulpverlening.
- We werken samen met de juiste partijen om kwetsbare migranten te adviseren. En bevorderen deskundigheid over uitbuiting bij organisaties die werken met kwetsbare migranten. Barka biedt ondersteuning bij het achterhalen van niet betaald loon of adviseert bij signalen van uitbuiting. De samenwerking met de Nederlandse Arbeidsinspectie wordt hierbij opgezocht.
- We bieden het aanbod van Pretty Woman en Best Man aan slachtoffers van seksuele uitbuiting aan. Dit aanbod kan bestaan uit ondersteuning strafproces, toeleiding naar ggz, aanvragen van schadefonds of bijvoorbeeld het werken aan weerbaarheid.
- We maken gebruik van het trainingsaanbod van FairWork en bieden dit aan medewerkers van de gemeente aan.

Bijlage 1 – Overzicht partners

De partners in deze bijlage hebben input geleverd op de agenda tegen uitbuiting van Gemeente Utrecht.

Over de Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (de AVIM) (politie)
De AVIM draagt bij aan de handhaving van de openbare orde, veiligheid en leefbaarheid op het gebied van vreemdelingen. Ook bestrijdt de AVIM criminaliteit zoals uitbuiting, mensensmokkel en identiteitsfraude. Binnen AVIM richt het opsporingsteam Migratiecriminaliteit en Mensenhandel (TMM) zich op de opsporing en bestrijding van uitbuiting, mensensmokkel en overige vormen van migratiecriminaliteit.

Over Barka
Stichting Barka is oorspronkelijk een Poolse organisatie die in veel Europese landen actief is. Barka Nederland biedt sociaal-maatschappelijke ondersteuning aan Midden- en Oost-Europese burgers in Nederland die in een moeilijke situatie verkeren (o.a. uitbuiting). Barka biedt bijvoorbeeld begeleiding bij het zoeken naar een baan met verblijfsplek of helpt bij het terugkeren naar het thuisland indien er in Nederland onvoldoende perspectief is. Hun aanpak richt zich daarbij op het maken van reconnections: herstel van de verbinding met familie in het thuisland en/of toeleiding naar zorg in het thuisland

Over Belle
Belle is er voor alle (ex-)sekswerkers en slachtoffers van uitbuiting in de regio Utrecht en Gooi & Vechtstreek. Belle biedt ondersteuning en begeleiding om de kwaliteit van leven te verbeteren. Ze streven het ideaal na dat iedere sekswerker de vrijheid en veiligheid heeft om eigen keuzes te maken. Belle ziet sekswerk als werk. Ze sluiten de ogen niet voor de problemen en misstanden die voorkomen. Door ondersteuning, samenwerking en bijdrage aan de-stigmatisering pakken ze misstanden aan en verbeteren ze de kwaliteit van leven van sekswerkers. Meer weten over wat Belle doet en wie ze zijn? Bekijk deze film.

Over het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM)
Het CKM is opgericht in 2013 en strijdt voor een wereld die vrij is van seksuele en criminele uitbuiting. Het CKM wil dat iedereen weet dat er op dit moment in ons land duizenden kinderen, jongeren en volwassenen worden uitgebuit door hun uitbuiter. Dat geen slachtoffer onopgemerkt blijft, dat uitbuiters en hun klanten worden aangepakt en dat de maatschappij weerbaar genoeg is om uitbuiting voor eens en voor altijd te stoppen. Het CKM innoveert, onderzoekt en agendeert. Het CKM is onderdeel van Fier, een landelijk expertise- en behandelcentrum op het terrein van geweld in afhankelijkheidsrelaties (onder meer loverboyproblematiek).

Over Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel (CoMensha)
CoMensha is hét landelijke, onafhankelijke expertise- en coördinatiecentrum dat zich inzet voor de belangen en rechten van slachtoffers van uitbuiting in Nederland. Het coördinatiecentrum geeft inzicht in aard en omvang van uitbuiting door registratie van slachtoffers en analyse en

rapportage; coördineert de eerste opvang, hulpverlening en zorg; adviseert, signaleert en agendeert knelpunten; geeft trainingen en voorlichting aan professionals; en is voorzitter van het Strategisch Overleg Mensenhandel (SOM), het platform van Zorgcoördinatoren en het platform van de Regionale Meldlijnen en is lid van de landelijke Taskforce Mensenhandel.

CoMensha werkt onder andere nauw samen met de Nationale Politie, de Koninklijke Marechaussee, de Inspectie SZW, de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, verschillende ministeries en gemeenten, opvanginstellingen, (jeugd)zorginstellingen, diverse andere NGO's en de advocatuur.

Over FairWork

FairWork bestrijdt en voorkomt moderne slavernij in Nederland en komt op voor de belangen van de slachtoffers. FairWork heeft drie aandachtsgebieden:

1. slachtoffers begeleiden die uit hun isolement willen breken, of die dat net hebben gedaan. Dat doen we samen met politie, justitie en andere organisaties;
2. professionals trainen die in aanraking komen met slachtoffers van uitbuiting (hoe kun je ze herkennen en hoe ga je met ze om?);
3. publiek, politiek en werkgevers bewust maken van het probleem en aanzetten tot meer aandacht en actie doormiddel van projecten en campagnes.

Over Moviera

Moviera zet zich in voor het voorkomen, bestrijden en stoppen van huiselijk geweld/ geweld in afhankelijkheidsrelaties. Slachtoffers van uitbuiting vallen onder de doelgroep van Moviera. Mensenhandel is een ernstige schendig van de mensenrechten en de persoonlijke integriteit. Iedereen heeft recht op een veilig bestaan waarin geen plaats is voor mensenhandel en uitbuiting. Moviera biedt advies en ondersteuning, opvang en hulpverlening aan (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel.

Over de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA)

De NLA werkt binnen het programma Arbeidsuitbuiting en Ernstige Benadeling aan interventies bij misstanden of vormen van zeer slecht werkgeverschap en/of arbeidsuitbuiting. Tijdens inspecties controleren de Arbeidsinspecteurs Arbeidsmarktfraude van de NLA op naleving van de arbeidswetten Wet minimumloon en vakantiebijslagen, Arbeidstijdenwet en Wet arbeid vreemdelingen. Signalen en vermoedens van mogelijke arbeidsuitbuiting kunnen (anoniem) gemeld worden bij de NLA.

Over het Openbaar Ministerie

Het Openbaar Ministerie (OM) is, namens de samenleving, verantwoordelijk voor de opsporing en vervolging van strafbare feiten waaronder uitbuiting. Voor seksuele en criminele uitbuitingszaken doet het Arrondissement Parket van het OM dit in samenwerking met de afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM) van de politie. Het Functioneel Parket doet de zaken van arbeidsuitbuiting samen met de Nederlandse Arbeidsinspectie.

Over Pretty Woman en Best Man

Pretty Woman en Best Man bieden hulp aan jongens en meiden tussen 11 en 23 jaar die vragen of problemen hebben op het gebied van relaties, seksualiteit en dwang. Ook geven we voorlichting aan jongeren, adviseren we ouders en helpen we andere organisaties met deskundigheidsbevordering.

Over het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC)

Het RIEC faciliteert informatie- en expertise-uitwisseling tussen partners in de veiligheidsketen ten behoeve van de aanpak van ondermijning. Zo zijn er een projectleider en ketenregisseur mensenhandel aangesteld om mee te denken in (regionaal) beleid. Daarnaast is er expertise en capaciteit in huis om te ondersteunen bij het uitvoeren en opzetten van controles op het gebied (illegale) prostitutie. Tot slot is het RIEC ook een platform om in concrete (uitbuitings)casussen met de partners in de RIEC samenwerking een aanpak vorm te geven. Bij signalen van uitbuiting die niet monodisciplinair kunnen worden opgepakt, kunnen partners dit samen doen onder het RIEC convenant.

Over Veilig Thuis

Veilig Thuis is er voor advies en ondersteuning en het melden van huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor jezelf, maar ook als je je zorgen maakt over de veiligheid van iemand anders kun je een beroep doen op Veilig Thuis; ook als professional. Of je nu vragen en vermoedens hebt, of het zeker weet. Veilig Thuis is het officiële meldpunt voor slachtoffers en daders van uitbuiting in de regio.

Over VluchtelingenWerk

Vluchtelingen en asielzoekers die in de gemeente Utrecht worden opgevangen of komen wonen, worden begeleid door VluchtelingenWerk. Onze vrijwilligers begeleiden hen bij de asielprocedure, huisvesting, integratie, taal en werk. Ook geven zij voorlichting met en over vluchtelingen. VluchtelingenWerk Nederland is één landelijke stichting met door het hele land lokale afdelingen en spreekuurlocaties. Op die manier is de organisatie in nagenoeg alle opvangcentra en gemeenten actief.

Over Zorg- en Veiligheidshuis Regio Utrecht (ZVHRU)

Het ZVHRU faciliteert de gezamenlijke, persoonsgerichte aanpak van individuele overlastplegers en veroorzakers van criminaliteit in de regio. Het ZVHRU is per januari 2013 ontstaan uit de samenvoeging van de voormalige Veiligheidshuizen Amersfoort en Utrecht. Het Zorg- en Veiligheidshuis Regio Utrecht maakt deel uit van een landelijk dekkend netwerk van Zorg- en Veiligheidshuizen. De koers van het ZVHRU wordt bepaald door de stuurgroep onder voorzitterschap van de burgemeester van Utrecht.

Bijlage 2 – Overzicht onderzoeken

Mensenhandel zichtbaar maken. Leren van onderzoek in Ede en Utrecht - Regioplan
In Utrecht en Ede is er een diversiteit aan vormen van mensenhandel: seksuele, criminele en arbeidsuitbuiting. Binnen deze vormen zijn verschillende risicoprofielen te onderscheiden. De kenmerken van slachtoffers zijn divers, waardoor de aanpak van uitbuiting gedifferentieerd moet zijn. Deze aanpak begint bij het creëren van zicht, bijvoorbeeld door gesprekken met professionals en risicogroepen. Inzicht krijgen in de omvang is een uitdaging omdat bestaande registraties ontoereikend zijn om een realistische schatting te maken.

Jonge Nederlandse slachtoffers criminele uitbuiting witte vlek in aanpak ondermijning - CKM (hetckm.nl)
Het rapport toont aan dat criminele uitbuiting van kinderen en jongeren een belangrijke maar vooralsnog onzichtbare pijler vormt onder het verdienmodel van criminelen. Ondermijning aanpakken is ook criminele uitbuiting bestrijden. Als we er niet in slagen om deze slachtoffers te signaleren en te beschermen dan is de kans groot dat we hen verliezen aan het criminele circuit.

Dadermonitor mensenhandel 2017-2021 | Rapport | Nationaal Rapporteur
Daders van binnenlandse seksuele uitbuiting plegen vaak en snel opnieuw ernstige delicten. Ruim een derde (36%) van de daders pleegt binnen twee jaar opnieuw een delict. De Nationaal Rapporteur vindt het daarnaast zorgelijk dat uit ruim honderd meldingen van arbeidsuitbuiting per jaar bij de Nederlandse Arbeidsinspectie, er gemiddeld acht opsporingsonderzoeken naar arbeidsuitbuiting voortkomen.

Slachtoffermonitor mensenhandel 2016-2020 | Rapport | Nationaal Rapporteur
In 2020 waren er in Nederland 984 meldingen van uitbuiting. De Nationaal Rapporteur maakt zich zorgen om de misstanden waar de meest kwetsbare groepen mee te maken krijgen. Uit dit onderzoek blijkt dat 45% van de slachtoffers van uitbuiting binnen vijf jaar opnieuw slachtoffer van een misdrijf is. Na zeven jaar is dat zelfs 50%. De achtergronden van slachtoffers van uitbuiting zijn heel divers en hun problematiek is vaak complex. Vooral minderjarige slachtoffers blijken risico te lopen opnieuw slachtoffer van een misdrijf te worden. Om hen hier beter tegen te beschermen is het nodig om in de hulpverlening aan slachtoffers en in de opsporing en vervolging van daders meer aandacht te hebben voor de context van bestaande problematiek.

Bijlage 3 – Overzicht beleidsstukken

Nota GSPB
In de Nota Grenzen stellen, perspectief bieden (GSPB) wordt de meerjarige aanpak tegen de ontwrichtende effecten van drugsgerelateerde criminaliteit in Utrecht vormgegeven. De komende jaren wordt ingezet op twee pijlers, namelijk (1) het doorbreken van criminele carrière en (2) het doorbreken van criminele geldstromen. In pijler 1 ligt de focus op de jonge aanwas, doorgroeiers en criminele families, op het in kaart brengen van personen en op intensieve persoonsgerichte aanpak. In pijler 2 op het onderzoek naar criminele verdienmodellen, inzet kwetsbare gebieden en het tegenaan van nieuwe allianties.

Landelijk programma 'Samen tegen mensenhandel'
Het programma 'Samen tegen mensenhandel' bestaat uit 5 actielijnen die elkaar aanvullen en versterken, namelijk: (1) doorontwikkelen van de basisaanpak van uitbuiting, (2) doorontwikkelen van de aanpak van arbeidsuitbuiting, (3) voorkomen van slachtofferschap en daderschap, (4) versterken van de gemeentelijke aanpak van uitbuiting en (5) delen van kennis en informatie. Het programma is een gezamenlijke ambitie, geschreven met verschillende organisaties en wordt dit jaar geëvalueerd om in 2024-2026 herijkt en versterkt te worden voortgezet.

Sekswerkbeleid
De uitgangspunten voor sekswerkbeleid staan omschreven in het Utrechtse coalitieakkoord 2022-2026. Kort samengevat zijn deze uitgangspunten: (1) Sekswerk is een legaal beroep waarvoor ruimte is in Utrecht. Dit moet schoon, veilig en transparant plaatsvinden. (2) De laatste tender Zandpad is mislukt. De gemeente Utrecht gaat daarom aan de slag met het advies van de commissie Sorgdrager: voorzieningen en locaties voor sekswerk houden we in principe kleinschalig, overzichtelijk en verspreid door de stad, met een voorkeur voor sekswerkers die zichzelf organiseren. We sluiten onze ogen niet voor de risico's op het gebied van gezondheid, criminaliteit en uitbuiting. Om uitbuiting te voorkomen werken we nauw samen met de driehoek (burgemeester, het Openbaar Ministerie en politie). We zorgen voor ruimhartige en eenvoudige toegang tot zorg, hulp- en dienstverlening, en uitstapprogramma's voor alle sekswerkers die dat willen.

Toezicht en Handhaving
De inspecteurs en handhavers van VTH zijn de oren en ogen van de stad. In hun dagelijkse werk kunnen zij (signalen van) mensenhandel aantreffen. Denk hierbij aan slechte arbeidsomstandigheden op bouwplaatsen, krappe en niet onderhouden woonruimten voor migranten, jongeren die worden ingezet voor criminele activiteiten of personen die mogelijk seksueel worden uitgebuit. Indien er signalen zijn van mensenhandel zorgt VTH voor een passende opvolging naar partners, zoals Nederlandse Arbeidsinspectie of politie.

Regionale veiligheidsstrategie
In de regionale veiligheidsstrategie 2023-2026 is beschreven dat de aanpak van uitbuiting als onderdeel van de aanpak van Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit (GOC) prioriteit heeft in de regio Midden-Nederland. Dat betekent voor de komende jaren dat het belangrijk is om gezamenlijk met de partners in te zetten op het versterken van de domeinoverstijgende samenwerking, het implementeren van het bestuurlijk basisniveau uitbuiting bij alle gemeenten in Midden-Nederland en het versterken van de slachtoffer- en daderaanpak door enerzijds de preventieve aanpak vorm te geven en anderzijds bewustwording over het thema en signalering te vergroten.

Commissie Roemer
Arbeidsmigranten moeten behandeld worden als gelijkwaardige en volwaardige deelnemers van onze samenleving. Daar moet de Nederlandse regelgeving ook op worden ingericht. In het rapport van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten staat omschreven welke inzet op bescherming van arbeidsmigranten hiervoor nodig is. De kern is te komen tot een verplichte certificering voor uitzendbureaus, het opleggen van bestuursverboden aan malafide bestuurders, het verbeteren van de registratie van arbeidsmigranten en voor het weerbarstige probleem van het huisvesten van arbeidsmigranten een oplossing te bieden.

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Rekenkamerrapport: *Drempels om te stemmen*

Beleidsveld	Burgerzaken
Organisatieonderdeel	Publiekszaken
Opsteller	Gerth Molenaar
Kenmerk	122303027
Vergaderdatum Raad	Volgt
Geheim	Nee

De rekenkamer stelt de raad voor te besluiten om het college van burgemeester en wethouders het volgende te verzoeken:

1. Zorg dat op de korte termijn meer panden permanent toegankelijk zijn. Zorg daarbij voor een aanbod met voldoende spreiding over de stad. Bied inwoners zekerheid over de toegankelijkheid van locaties door hen daar op een heldere en feitelijk correcte manier over te informeren.

2. Blijf op de langere termijn streven naar 100% toegankelijke stembureaus. Begin bij de panden in gemeentelijk bezit en voer daar zoveel mogelijk permanente toegankelijkheidsmaatregelen door. Zo kan het aantal permanent toegankelijke locaties die op de korte termijn zijn gerealiseerd worden uitgebreid. Motiveer vervolgens hoe het doorvoeren van permanente maatregelen bij gebouwen van anderen (in overleg met de eigenaar) bekostigd kan worden. Richt die maatregelen op het verhelpen van de vaakst voorkomende knelpunten bij toegankelijkheid, zoals te hoge drempels en te zware en/of te smalle deuren.

3. Krijg op de verkiezingsdag meer grip op het juist doorvoeren van (tijdelijke) toegankelijkheidsmaatregelen door de logistiek partner en het doorlopen van de checklist toegankelijkheid door de stembureauleden. Organiseer daarvoor een gemeentelijke controle waarbij steekproefsgewijs een deel van de stembureaus op toegankelijkheid wordt getoetst aan de hand van de criteria van de rijksoverheid. Op die manier kan naderhand op een meer accurate wijze over de mate van toegankelijkheid aan de gemeenteraad worden gerapporteerd.

De rekenkamer,

de secretaris,

dr. G. Molenaar

de voorzitter,

drs. P.W.D. Venhoeven

Samenvatting

Rekenkamer Utrecht heeft onderzoek gedaan naar de toegankelijkheid van stembureaus in de gemeente Utrecht. De resultaten hiervan zijn vastgelegd in het rapport *Drempels om te stemmen*.

Context

Aanleiding
Op 7 juli 2023 viel het kabinet-Rutte IV, waarna op 22 november 2023 vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer plaatsvonden. De rekenkamer zag hierin een aanleiding om opnieuw onderzoek te doen naar de toegankelijkheid van stembureaus voor kiezers met een lichamelijke beperking. Eerder onderzoek vond plaats bij de verkiezingen op 20 maart 2019 voor de Provinciale Staten en de Waterschappen. Over de uitkomsten daarvan publiceerde de rekenkamer op 20 mei 2019 een brief.

Juridische context
Rekenkamer Utrecht is een onafhankelijk bestuursorgaan van de gemeente Utrecht, met een grondslag in de gemeentewet (artikel 81 en 182-185). De rekenkamer heeft taken en bevoegdheden op een bij wet duidelijk afgebakend terrein. De rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur (gemeentewet, artikel 182). Een door de rekenkamer ingesteld onderzoek naar de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur bevat daarbij geen controle van de jaarrekening aangezien dat het werkterrein is van de accountant. De gemeenteraad heeft binnen de kaders van de wet voor Rekenkamer Utrecht het juridisch kader nader vastgelegd in de Verordening Rekenkamer Utrecht (Gemeenteblad nr. 473707, 7 november 2023).

Beoogd effect
Het doel van dit onderzoek was om de gemeenteraad inzicht te geven in de toegankelijkheid van de stembureaus in Utrecht voor mensen met een lichamelijke beperking. De rekenkamer hoopt met de uitkomsten van het actuele onderzoek een bijdrage aan te leveren aan een verbetering van de toegankelijkheid van stembureaus, zodat deze kiezers de gelegenheid wordt geboden om zelfstandig hun stem uit te brengen.

De centrale vraag van het onderzoek was:
Is de wettelijke verplichting van (bijna) 100% toegankelijke stembureaus voor mensen met een lichamelijke beperking tijdens de verkiezingen op 22 november 2023 in de praktijk bereikt?

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
In de Kieswet (2019) is vastgelegd dat alle stembureaus toegankelijk moeten zijn voor mensen met een lichamelijke beperking. Als dat niet mogelijk is, moet het college van burgemeester en wethouders de gemeenteraad over de reden hiervoor informeren. De Criteria Integrale Toegankelijkheid Stembureaus (2020) van het Ministerie van BZK waren het uitgangspunt voor onze toegankelijkheidschecklist bij de verkiezingen op 22 november 2023. Het college heeft de raad met raadsbrieven in de context van verkiezingen periodiek geïnformeerd over de toegankelijkheid.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico’s

Beslispunt	
1	Zorg dat op de korte termijn meer panden permanent toegankelijk zijn. Zorg daarbij voor een aanbod met voldoende spreiding over de stad. Bied inwoners zekerheid over de toegankelijkheid van locaties door hen daar op een heldere en feitelijk correcte manier over te informeren.
Argumenten	
1.1	In Utrecht is 60% van de stembureaus ontoegankelijk. Bij die stembureaus kunnen Utrechters met een lichamelijke beperking niet zelfstandig, zonder hulp, stemmen. Dat komt dan met name doordat de stembureaus niet zelfstandig te bereiken en/of te betreden zijn.
1.2	Stembureaus zijn wel overwegend bruikbaar: in vrijwel alle stembureaus is voldoende verkeers- en manoeuvreerruimte zodat rolstoelgebruikers de stemtafel, stemhokjes en stembus kunnen bereiken. Utrechters kunnen, eenmaal binnengekomen in het stembureau, zelfstandig hun stem uitbrengen.
1.3	Inwoners en de gemeenteraad worden niet correct geïnformeerd over de daadwerkelijke toegankelijkheid. Het college schetst daarmee een te optimistisch beeld van de toegankelijkheid van stembureaus.
1.4	In vergelijking met het rekenkameronderzoek uit 2019 zijn stembureaus nu minder vaak toegankelijk. Dat komt met name doordat knelpunten die in 2019 zijn geconstateerd vaak nog niet zijn opgelost en er vaak ook nieuwe knelpunten zijn bijgekomen. Per saldo is de toegankelijkheid van stembureaus niet vooruit, maar achteruitgegaan.
Beslispunt	
2	Blijf op de langere termijn streven naar 100% toegankelijke stembureaus. Begin bij de panden in gemeentelijk bezit en voer daar zoveel mogelijk permanente toegankelijkheidsmaatregelen door. Zo kan het aantal permanent toegankelijke locaties die op de korte termijn zijn gerealiseerd worden uitgebreid. Motiveer vervolgens hoe het doorvoeren van permanente maatregelen bij gebouwen van anderen (in overleg met de eigenaar) bekostigd kan worden. Richt die maatregelen op het verhelpen van de vaakst voorkomende knelpunten bij toegankelijkheid, zoals te hoge drempels en te zware en/of te smalle deuren.
Argumenten	
2.1	Voor de mate van toegankelijkheid blijkt het geen verschil te maken of een pand in bezit is van de gemeente of van een andere eigenaar.
2.2	Na het onderzoek uit 2019 is een lijst met geïdentificeerde toegankelijkheidsknelpunten per stemlokaal met de gemeente Utrecht gedeeld. Niet al die knelpunten zijn inmiddels opgelost. Zo hebben veel stemlokalen (nog) problemen met drempels die niet (adequaat) zijn overbrugd. Bij individuele stembureaus komt het verder regelmatig voor dat een eerder geïdentificeerd knelpunt is opgelost, maar dat er één of meerdere nieuwe knelpunten zijn geconstateerd. Per saldo zijn die stembureaus er daardoor niet toegankelijker op geworden.
2.3	Op basis van het onderzoek in 2019 heeft de rekenkamer aanbevolen om – met name bij panden in gemeentelijk eigendom – zoveel mogelijk permanente toegankelijkheidsmaatregelen door te voeren. De rekenkamer constateert echter

	dat de gemeente bij haar eigen panden geen permanente toegankelijkheids-maatregelen heeft doorgevoerd. De gemeente Utrecht weet ook niet of en zo ja welke toegankelijkheidsmaatregelen zijn doorgevoerd, omdat dat niet is vastgelegd.
2.4	Ontoegankelijke stembureaus zijn vooral niet zelfstandig te bereiken en/of te betreden. Dat komt met name doordat hoogteverschillen (drempels) niet of niet adequaat zijn overbrugd en/of deuren te zwaar of te smal zijn.
Beslispunt	
3	Krijg op de verkiezingsdag meer grip op het juist doorvoeren van (tijdelijke) toegankelijkheidsmaatregelen door de logistiek partner en het doorlopen van de checklist toegankelijkheid door de stembureauleden. Organiseer daarvoor een gemeentelijke controle waarbij steekproefsgewijs een deel van de stembureaus op toegankelijkheid wordt getoetst aan de hand van de criteria van de rijksoverheid. Op die manier kan naderhand op een meer accurate wijze over de mate van toegankelijkheid aan de gemeenteraad worden gerapporteerd.
Argumenten	
3.1	Om stembureaus (tijdelijk) toegankelijk te maken voert de logistiek partner van de gemeente (een extern bedrijf) voorafgaand aan de verkiezingen een toegankelijkheidscheck uit bij de toekomstige stemlocaties. De logistiek partner voert vervolgens de maatregelen door die nodig zijn om het stembureau toegankelijk te maken. Daarnaast moeten stembureauleden op de verkiezingsdag een toegankelijkheidschecklist doorlopen en uitvoeren. Pas wanneer beide processen goed zijn uitgevoerd is sprake van een toegankelijk stembureau.
3.2	De gemeente Utrecht gaat ervan uit dat die processen goed worden doorlopen waardoor bijna alle stembureaus (ongeveer 95%) door de gemeente als toegankelijk worden aangemerkt. De rekenkamer constateert dat het in de praktijk bij het uitvoeren en doorvoeren van maatregelen vaak misgaat, en dat daardoor onze oordelen over de toegankelijkheid fors lager uitpakken. Het college stelt de toegankelijkheid daardoor te optimistisch en niet accuraat voor. Dat is problematisch, zowel voor de Utrechters met een lichamelijke beperking als voor de gemeenteraad.
3.3	De gemeente communiceert voorafgaand aan de verkiezingen op verschillende manieren over waar en hoe toegankelijk gestemd kan worden. Utrechters met een lichamelijke beperking kunnen op die manier goed afwegen welk stembureau voor hen het meest geschikt is om in te stemmen. Maar doordat het merendeel van de stembureaus in de praktijk toch ontoegankelijk blijkt te zijn komt het voor dat Utrechters met een lichamelijke beperking op hun uitgekozen locatie helemaal niet zelfstandig het pand kunnen betreden, en dus ook niet kunnen stemmen.
3.4	De raad wordt na de verkiezingen actief over toegankelijkheid geïnformeerd. Ook die informatie baseert het college op het aantal stembureaus dat – in theorie – toegankelijk zou moeten zijn. Maar omdat de gemeente op de verkiezingsdag zelf geen controle uitvoert, weet zij niet zeker of de twee processen voor toegankelijkheid goed zijn doorlopen en of de stembureaus daadwerkelijk toegankelijk waren. Verder is het voor de raad nauwelijks mogelijk om een consistent beeld te krijgen van de ontwikkeling van de toegankelijkheid van stembureaus bij achtereenvolgende verkiezingen, omdat daar niet op een consequente wijze door het college over wordt gecommuniceerd.
Beslispunt	

4	De raad binnen zes weken door middel van een plan van aanpak te informeren over de wijze waarop deze aanbevelingen worden uitgevoerd.
Argumenten	
4.1	Bij de formulering van de aanbevelingen heeft de rekenkamer concrete voorstellen gedaan om invulling te geven aan de aanbevelingen en tegelijkertijd ruimte gelaten aan het college om de aanbevelingen nader in te vullen.
4.2	In artikel 12 (lid 9) van de Verordening rekenkamer gemeente Utrecht 2023 is opgenomen dat het college binnen zes weken na besluitvorming over de aanbevelingen van de rekenkamer een plan van aanpak opstelt over de implementatie van de raadsbesluiten.
4.3	In artikel 12 (lid 10) is opgenomen dat het college jaarlijks (bij de Jaarstukken) aan de raad rapporteert over de stand van zaken van de uitvoering van de raadsbesluiten die genomen zijn naar aanleiding van rekenkamerrapporten.
Kanttekening	
4.1	Indien nuttig kan via een expliciet besluit van de gemeenteraad van de standaardtermijn van zes weken worden afgeweken.

Financiën
De financiële consequenties van dit voorstel zijn op dit moment onbekend. Deze zijn afhankelijk van de besluitvorming en de precieze opvolging van de beslispunten daarna.

Vervolg
Met het voorliggend besluit wordt het college verzocht om de raad binnen zes weken door middel van een plan van aanpak te informeren over de wijze waarop de aanbevelingen worden uitgevoerd.

Participatie
Binnen de gemeentelijke organisatie sprak de rekenkamer tijdens het onderzoek met 4 personen. In het kader van dit onderzoek heeft overleg plaatsgevonden met de directeur en een medewerker van het Stedelijk Overleg Lichamelijk Gehandicapten Utrecht (Solgu).
.

Communicatie
Rekenkamer Utrecht stuurt het rapport en de bijbehorende documenten in eerste instantie toe aan de gemeenteraad en het college van B&W. Vervolgens worden deze ook openbaar gemaakt op de website van de rekenkamer. Daarbij worden ook de respondenten, perscontacten en andere geïnteresseerden op de hoogte gesteld. In een technische bijeenkomst licht de rekenkamer de onderzoeksresultaten nader toe.

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming
- Rekenkamerrapport *Drempels om te stemmen. Een onderzoek naar de toegankelijkheid van stembureaus in de gemeente Utrecht.*

Bijlagen informatief
- Persbericht
- Publiekssamenvatting
- Infographic

DREMPELS OM TE STEMMEN

EEN ONDERZOEK NAAR DE TOEGANKELIJKHEID VAN STEMBUREAUS IN DE GEMEENTE UTRECHT

REKEN KAMER UTRECHT

DREMPELS OM TE STEMMEN

EEN ONDERZOEK NAAR DE TOEGANKELIJKHEID VAN STEMBUREAUS IN DE GEMEENTE UTRECHT

17 april 2024
Eindrapport

REKENKAMER UTRECHT

LEDEN

- Paul Venhoeven (voorzitter)
- Sjoerd Keulen
- Nanda ‘t Lam

MEDEWERKERS ONDERZOEK

- Vince van Houten
- Naomi Meys (tot 18 januari 2024)
- Gerth Molenaar

CONTACTGEGEVENS

rekenkamer@utrecht.nl
www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/rekenkamer
Postbus 16200, 3500 CE Utrecht

INHOUDSOPGAVE

DEEL I Bestuurlijk rapport 6

1 Onderzoek: Zijn stembureaus in Utrecht toegankelijk? 6

Conclusie: Voor Utrechters met een lichamelijke beperking zijn veel stembureaus ontoegankelijk 9

Deelconclusie 1: 60% van de stembureaus in Utrecht is ontoegankelijk 9

Deelconclusie 2: Knelpunten uit 2019 zijn vaak nog niet volledig opgelost 10

Deelconclusie 3: Toegankelijkheid van de stembureaus wordt te optimistisch voorgesteld 10

Aanbevelingen 11

Bestuurlijke reactie College van B&W 12

Nawoord Rekenkamer 17

DEEL II Nota van bevindingen 20

1 Inleiding: Stembureaus moeten toegankelijk zijn 20

1.1 Aanleiding 20

1.2 Doel en onderzoeksvragen 21

1.3 Werkwijze, begripsbepaling en afbakening onderzoek 21

1.4 Leeswijzer 24

2 Drie op de vijf stembureaus in Utrecht niet toegankelijk 26

2.1 60% van de stembureaus ontoegankelijk 27

2.2 Deel stembureaus onbereikbaar door niet (adequaat) overbrugde buitendrempels 28

2.3 Deel stembureaus onbetreedbaar door ontoegankelijke deuren en niet (adequaat) overbrugde binnendrempels 30

2.4 Stembureaus hebben veelal voldoende manoeuvreerruimte 34

3 Stembureaus in 2023 minder toegankelijk dan in 2019 37

3.1 Praktische toegankelijkheid met vijf procentpunten gedaald vergeleken met 2019 38

3.2 Eerdere toegankelijkheidsknelpunten deels opgelost, maar vaak nieuwe knelpunten geconstateerd 40

4 Informatie over mate van toegankelijkheid te optimistisch 44
4.1 Veel informatie aangeboden, niet altijd juist en volledig 45
4.2 Stembureaus in de praktijk minder toegankelijk dan op papier 47

BIJLAGE 1 Onderzoeksverantwoording 52

DEEL I BESTUURLIJK RAPPORT

1 ONDERZOEK: ZIJN STEMBUREAUS IN UTRECHT TOEGANKELIJK?

Aanleiding
Op 7 juli 2023 viel het kabinet-Rutte IV, waarna op 22 november 2023 vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer plaatsvonden. De rekenkamer zag hierin een aanleiding om opnieuw onderzoek te doen naar de toegankelijkheid van stembureaus voor kiezers met een lichamelijke beperking. Eerder onderzoek vond plaats bij de verkiezingen op 20 maart 2019 voor de Provinciale Staten en de Waterschappen. Over de uitkomsten daarvan publiceerde de rekenkamer op 20 mei 2019 een brief.

Doel en centrale vraag
Het doel van dit onderzoek was om de gemeenteraad inzicht te geven in de toegankelijkheid van de stemlokalen in Utrecht voor mensen met een lichamelijke beperking.

De centrale vraag was:
Is de wettelijke verplichting van (bijna) 100% toegankelijke stembureaus voor mensen met een lichamelijke beperking tijdens de verkiezingen op 22 november 2023 in de praktijk bereikt?

Werkwijze
Het onderzoek is uitgevoerd in de periode oktober – februari 2024. In de Kieswet (2019) is vastgelegd dat alle stembureaus toegankelijk moeten zijn voor mensen met een lichamelijke beperking. Als dat niet mogelijk is, moet het college van burgemeester en wethouders de gemeenteraad over de reden hiervoor informeren. Er bestaat geen sluitende definitie van toegankelijkheid. Daarom heeft de rijksoverheid in samenwerking met vertegenwoordigende organisaties van mensen met een lichamelijke beperking een set aan criteria ontwikkeld om toegankelijkheid te toetsen: de Criteria Integrale Toegankelijkheid Stembureaus (2020). Deze criteria hebben het uitgangspunt gevormd voor onze toegankelijkheidschecklist. Ons veldwerk op 22 november 2023 betrof het schouwen van 151 van de 217 stembureaus (bijna 70 procent) aan de hand van die checklist.

Verder hebben we naast documentstudie en analyse van onze data interviews gehouden met professionals binnen de gemeentelijke organisatie en de belangenbehartiger voor Utrechters met een lichamelijke beperking: het Stedelijk Overleg Lichamelijk Gehandicapten Utrecht (Solgu). Aan het veldwerk op de verkiezingsdag hebben ook diverse collega’s van Raadsorganen meegewerkt. Vermeldenswaard is ook de advisering en ervaringsdeskundigheid van het Solgu tijdens en na het veldwerk. Wij danken allen hartelijk voor hun bijdrage aan het onderzoek. Een uitgebreide toelichting op de onderzoeksmethode is opgenomen in bijlage 1.

Tot slot benadrukken we het enthousiasme van de stembureauleden die we tijdens onze schouw zijn tegengekomen. De bereidheid om aangetroffen knelpunten waar mogelijk direct op te lossen en mensen te helpen was volop aanwezig.

REKEN KAMER UTRECHT

Voor Utrechters met een lichamelijke beperking zijn veel stembureaus ontoegankelijk

De gemeente is verplicht om verkiezingen toegankelijk te organiseren. Dat betekent dat Utrechters met een lichamelijke beperking zelfstandig en dus zonder hulp kunnen stemmen.

60%

van de stembureaus in Utrecht is ontoegankelijk.

- **Knelpunten uit onderzoek uit 2019 zijn vaak nog niet opgelost.**
- **Toegankelijkheid van stembureaus te optimistisch voorgesteld.**

Meest voorkomende knelpunten

Te hoge drempels | **Te smalle deuren** | **Te zware deuren**

Drie aanbevelingen om de toegankelijkheid te verbeteren

1

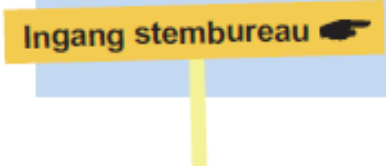
Zorg op de **korte termijn** voor **meer permanent toegankelijke** panden.

2

Streef op de **langere termijn** naar **100% toegankelijkheid**. Richt maatregelen op de vaakst voorkomende knelpunten.

3

Controleer op verkiezingsdagen de **toegankelijkheid** van stembureaus met een **steekproefsgewijze** schouw.

CONCLUSIE: VOOR UTRECHTERS MET EEN LICHAMELIJKE BEPERKING ZIJN VEEL STEMBUREAUS ONTOEGANKELIJK

Op basis van de bevindingen komen wij tot de volgende hoofdconclusie:

Hoofdconclusie

In Utrecht is 60% van de stembureaus ontoegankelijk. Bij die stembureaus kunnen Utrechters met een lichamelijke beperking niet zelfstandig, zonder hulp, stemmen. Dat komt dan met name doordat de stembureaus niet zelfstandig te bereiken en/of te betreden zijn. Utrechters met een lichamelijke beperking kunnen daardoor niet zelfstandig vanaf de openbare weg in het stembureau komen. Stembureaus zijn wel overwegend bruikbaar; dat wil zeggen dat Utrechters, eenmaal binnengekomen in het stembureau, zelfstandig hun stem uit kunnen brengen.

Vergeleken met ons onderzoek uit 2019 zijn stembureaus nu minder vaak toegankelijk. Dat komt met name doordat veel toegankelijkheidsknelpunten die we in 2019 hebben geconstateerd niet zijn opgelost en er nieuwe knelpunten zijn bijgekomen.

Verder worden inwoners en de gemeenteraad niet correct geïnformeerd over de daadwerkelijke toegankelijkheid. Het college schetst daarmee een te optimistisch beeld van de toegankelijkheid van stembureaus.

Ons beeld van de toegankelijkheid van stembureaus is over het geheel genomen niet positief. Niet als momentopname van november 2023, maar zeker ook niet in vergelijking met de uitkomsten van ons eerdere onderzoek in maart 2019.

De aanbevelingen van destijds kregen eind 2019 een vervolg in een raadsbrief van de gemeente met aangekondigde maatregelen. Per saldo concluderen we echter dat de toegankelijkheid van stembureaus niet vooruit, maar achteruit is gegaan. Dat vinden wij zorgelijk, omdat Utrecht na ondertekening van het VN-verdrag Handicap in 2017 stapsgewijs (brede) ambities op verschillende deelterreinen van toegankelijkheid heeft geformuleerd. Van de uitkomsten van het voorliggend onderzoek gaat naar onze mening een breder signaal uit. Namelijk dat aandacht voor toegankelijkheid geboden is en dat vastgesteld moet worden of ambities ook in de uitvoering worden gevolgd door resultaten die in de praktijk merkbaar zijn.

De hoofdconclusie is gebaseerd op de volgende drie deelconclusies:

DEELCONCLUSIE 1: 60% VAN DE STEMBUREAUS IN UTRECHT IS ONTOEGANKELIJK

Van de 151 door ons geschouwde stembureaus zijn er 150 voorafgaand aan de verkiezingen door de gemeente als toegankelijk aangemerkt. De rekenkamer constateert echter dat 60% van die stembureaus eigenlijk ontoegankelijk waren. Een stembureau is toegankelijk wanneer een kiezer

met een lichamelijke beperking zelfstandig en zonder hulp het stembureau vanaf de openbare weg kan bereiken. Daarnaast moet het gebouw waarin het stembureau is gevestigd zelfstandig te betreden zijn. Tot slot moet het stembureau bruikbaar zijn; dat wil zeggen dat Utrechters eenmaal in het stembureau zelfstandig hun stem uit kunnen brengen. Voor de mate van toegankelijkheid blijkt het geen verschil te maken of een pand in bezit is van de gemeente of van een andere eigenaar.

Ontoegankelijke stembureaus zijn vooral niet zelfstandig te bereiken en/of te betreden. Dat komt met name doordat hoogteverschillen (drempels) niet of niet adequaat zijn overbrugd, deuren te zwaar of te smal zijn en/of doordat kiezers worden gehinderd door obstakels op de route naar het stembureau. Daarnaast zijn er nog regelmatig kleinere knelpunten die voor bepaalde kiezers uit de doelgroep hinderlijk zijn, zoals aanwezige roosters die vrijwel nooit worden afgedekt. Stembureaus zijn (na binnenkomst) veelal wel voldoende bruikbaar. In vrijwel alle stembureaus is voldoende verkeers- en manoeuvreerruimte zodat rolstoelgebruikers de stemtafel, stemhokjes en stembus kunnen bereiken.

DEELCONCLUSIE 2: KNELPUNTEN UIT 2019 ZIJN VAAK NOG NIET VOLLEDIG OPGELOST

Vergeleken met ons onderzoek uit 2019 waren stembureaus de afgelopen verkiezingen minder vaak toegankelijk (respectievelijk 55% ontoegankelijk in 2019 en 60% in 2023). Na het onderzoek uit 2019 is een lijst met geïdentificeerde toegankelijkheidsknelpunten per stemlokaal met de gemeente Utrecht gedeeld. Niet al die knelpunten zijn inmiddels opgelost. Zo hebben veel stemlokalen (nog) problemen met drempels die niet (adequaat) zijn overbrugd. Bij individuele stembureaus komt het verder regelmatig voor dat een eerder geïdentificeerd knelpunt is opgelost, maar dat er één of meerdere nieuwe knelpunten zijn geconstateerd. Per saldo zijn die stembureaus er daardoor niet toegankelijker op geworden.

Op basis van ons onderzoek in 2019 hebben we de gemeente Utrecht aanbevolen om – met name bij haar eigen panden – zoveel mogelijk permanente toegankelijkheidsmaatregelen door te voeren. Wij constateren echter dat de gemeente bij haar eigen panden geen permanente toegankelijkheidsmaatregelen heeft doorgevoerd. De gemeente Utrecht weet ook niet of en zo ja welke toegankelijkheidsmaatregelen zijn doorgevoerd omdat dat niet is vastgelegd.

DEELCONCLUSIE 3: TOEGANKELIJKHEID VAN DE STEMBUREAUS WORDT TE OPTIMISTISCH VOORGESTELD

Om stembureaus (tijdelijk) toegankelijk te maken voert de logistiek partner van de gemeente (een extern bedrijf) voorafgaand aan de verkiezingen een toegankelijkheidscheck uit bij de toekomstige stemlocaties. De logistiek partner voert vervolgens de maatregelen door die nodig zijn om het stembureau toegankelijk te maken. Daarnaast moeten stembureauleden op de verkiezingsdag een

toegankelijkheidschecklist doorlopen en uitvoeren. Pas wanneer beide processen goed zijn uitgevoerd is sprake van een toegankelijk stembureau.

De gemeente Utrecht gaat ervan uit dat die processen goed worden doorlopen waardoor bijna alle stembureaus (ongeveer 95%) door de gemeente als toegankelijk worden aangemerkt. Wij zien in onze onderzoeken echter dat het in de praktijk bij het uitvoeren en doorvoeren van maatregelen vaak misgaat, en dat daardoor onze oordelen over de toegankelijkheid fors lager uitpakken. Het college stelt de toegankelijkheid daardoor te optimistisch en niet accuraat voor, en dat is problematisch.

Allereerst voor de Utrechters met een lichamelijke beperking. De gemeente communiceert voorafgaand aan de verkiezingen op verschillende manieren over waar en hoe toegankelijk gestemd kan worden. Utrechters met een lichamelijke beperking kunnen op die manier goed afwegen welk stembureau voor hen het meest geschikt is om in te stemmen. Maar doordat het merendeel van de stembureaus in de praktijk toch ontoegankelijk blijkt te zijn komt het voor dat Utrechters met een lichamelijke beperking op hun uitgekozen locatie helemaal niet zelfstandig het pand kunnen betreden, en dus ook niet kunnen stemmen.

Daarnaast voor de gemeenteraad. De raad wordt na de verkiezingen actief over toegankelijkheid geïnformeerd. Ook die informatie baseert het college op het aantal stembureaus dat – in theorie – toegankelijk zou moeten zijn. Maar omdat de gemeente op de verkiezingsdag zelf geen controle uitvoert, weet zij niet zeker of de twee processen voor toegankelijkheid goed zijn doorlopen en of de stembureaus daadwerkelijk toegankelijk waren. Verder is het voor de raad nauwelijks mogelijk om een consistent beeld te krijgen van de ontwikkeling van de toegankelijkheid van stembureaus bij achtereenvolgende verkiezingen, omdat daar niet op een consequente wijze door het college over wordt gecommuniceerd.

AANBEVELINGEN

Op basis van de hiervoor toegelichte hoofdconclusie en de vergelijking daarvan met ons eerdere onderzoek uit 2019 is onze belangrijkste aanbeveling om op de korte termijn vooral in te zetten op een minimumaantal stembureaus per wijk dat permanent in plaats van incidenteel aan de toegankelijkheidseisen voldoet. Daarover moet vervolgens op een heldere en feitelijk correcte manier worden gecommuniceerd. Daarbij zou dan ook meer aandacht kunnen komen voor kiezers met een (ernstige) visuele beperking, door op meer dan één plek in de stad stembureaus met voorzieningen voor blinden en slechtzienden te realiseren. Op de langere termijn moet het streven naar 100% toegankelijkheid wel het doel zijn en blijven.

Aanbeveling 1. Zorg dat op de korte termijn meer panden permanent toegankelijk zijn. Zorg daarbij voor een aanbod met voldoende spreiding over de stad. Bied inwoners zekerheid over de toegankelijkheid van locaties door hen daar op een heldere en feitelijk correcte manier over te informeren.

Aanbeveling 2. Blijf op de langere termijn streven naar 100% toegankelijke stembureaus. Begin bij de panden in gemeentelijk bezit en voer daar zoveel mogelijk permanente toegankelijkheidsmaatregelen door. Zo kan het aantal permanent toegankelijke locaties die op de korte termijn zijn gerealiseerd worden uitgebreid. Motiveer vervolgens hoe het doorvoeren van permanente maatregelen bij gebouwen van anderen (in overleg met de eigenaar) bekostigd kan worden. Richt die maatregelen op het verhelpen van de vaakst voorkomende knelpunten bij toegankelijkheid, zoals te hoge drempels en te zware en/of te smalle deuren.

Aanbeveling 3. Krijg op de verkiezingsdag meer grip op het juist doorvoeren van (tijdelijke) toegankelijkheidsmaatregelen door de logistiek partner en het doorlopen van de checklist toegankelijkheid door de stembureauleden. Organiseer daarvoor een gemeentelijke controle waarbij steekproefsgewijs een deel van de stembureaus op toegankelijkheid wordt getoetst aan de hand van de criteria van de rijksoverheid. Op die manier kan naderhand op een meer accurate wijze over de mate van toegankelijkheid aan de gemeenteraad worden gerapporteerd.

BESTUURLIJKE REACTIE COLLEGE VAN B&W

Op 18 maart ontvingen wij uw rapport over het onderzoek *'Drempels om te stemmen'.* Allereerst bedanken wij u voor uw onderzoek. Wij hebben kennisgenomen van het rapport. In deze brief vindt u onze bestuurlijke reactie op dit onderzoek.

In uw onderzoek trekt u één hoofdconclusie op basis van drie deelconclusies. Vervolgens geeft u drie aanbevelingen. Wij maken eerst een aantal algemene opmerkingen. Daarna gaan wij in op de door u getrokken conclusies en aanbevelingen.

Algemene reactie
Utrecht is een diverse stad. Wij staan voor een stad die fysiek, sociaal en digitaal toegankelijk is. Dat betekent dat we bijzondere aandacht hebben voor de toegankelijkheid van bijvoorbeeld gemeentelijke gebouwen en de openbare ruimte. Utrecht is ook een historische stad, een van de oudste steden van Nederland, met veel klinkers en kinderkopjes. Uiteraard is ons uitgangspunt dat we streven naar 100% toegankelijke stemlokalen. Dit is echter wel lastig om te realiseren en niet in alle situaties mogelijk. Dat heeft onder andere te maken met de monumentale binnenstad.

In het rapport worden alleen de termen 'toegankelijk' of 'ontoegankelijk' gebruikt. De wijze waarop de Rekenkamer de term 'ontoegankelijk' gebruikt impliceert dat de locatie aan geen enkele toegankelijkheidseis voldoet en daardoor niet bruikbaar is als stemlocatie. Ontoegankelijk wordt vaak geïnterpreteerd als niet toegankelijk terwijl eigenlijk bedoeld wordt 'minder goed toegankelijk'. Die nuance missen wij in het rapport.

Bepalen stemlocaties
Wij onderschrijven de conclusie van de Rekenkamer dat de toegankelijkheid van de stemlokalen in de gemeente verbeterd kan worden. Wij missen in uw rapport de nuance dat er bij de selectie van stemlokalen ook met andere factoren dan de toegankelijkheid rekening moet worden gehouden. Helaas is het niet mogelijk om voor alle stemlokalen aan alle criteria van toegankelijkheid te voldoen. Daarbij spelen een aantal zaken een rol.
Bij het selecteren van stemlocaties wordt rekening gehouden met veel factoren. Naast de toegankelijkheid van een locatie wordt er onder andere ook gekeken naar:

- Een goede spreiding over de stad
- Een loopafstand van maximaal 750 meter tussen woonadres van de kiezer en het stemlokaal
- Het aantal kiesgerechtigden voor de verkiezing
- De beschikbaarheid van de locaties; deze wisselt per verkiezing.

Een stemlokaal in de buurt van het woonadres van de kiezer kan drempelverlagend werken om te gaan stemmen en is daarmee mogelijk opkomst verhogend. Wij vinden het belangrijk dat kiezers zo min mogelijk drempels ervaren om van hun democratische recht gebruik te maken.
In bepaalde wijken, zoals de binnenstad, staan veel monumentale gebouwen. Om te voldoen aan het criterium van een maximale loopafstand zijn we genoodzaakt om in sommige wijken gebruik te maken van monumentale panden en/of oudere gemeentelijke panden. In sommige wijken is het lastig om überhaupt voldoende stemlocaties te vinden. Tot slot wisselen er bij iedere verkiezing een aantal locaties, omdat locaties niet altijd beschikbaar zijn. Bijvoorbeeld wegens verbouwing of omdat deze al voor andere doeleinden verhuurd zijn. Al deze factoren bepalen of we een locatie vastleggen als stemlocatie. Toegankelijkheid is daarbij een belangrijke maar niet altijd de doorslaggevende factor. Als er twee geschikte locaties beschikbaar zijn dan kiezen we altijd voor de meest toegankelijke locatie.

Beperkende mogelijkheden in het verbeteren van de toegankelijkheid
Voor het bepalen van de toegankelijkheid van de stemlokalen wordt de checklist met de toegankelijkheidscriteria van het ministerie van BZK gebruikt. Deze checklist is erg gedetailleerd. Zo wordt bijvoorbeeld voorgeschreven dat een deuropening ten minste 85 cm breed moet zijn. De breedte van deuropeningen van oudere gebouwen voldoet hier niet altijd aan. Dat is bijvoorbeeld het geval bij een monumentaal pand of een oudere gymzaal. Vanwege de eerdergenoemde factoren maken we soms toch gebruik van deze locaties.

Niet goed toegankelijke deuren worden waar mogelijk opengezet. Echter zijn er ook deuren die gesloten moeten worden vanwege de brandveiligheid. De locaties moeten altijd blijven voldoen aan de brandveiligheidseisen.

Wanneer is een stemlocatie toegankelijk?
Bij het bepalen of een locatie toegankelijk is, wordt er door ons gekeken of de locatie al toegankelijk is of door ons toegankelijk gemaakt kan worden door het aanbrengen van tijdelijke voorzieningen of tijdelijke aanpassingen. Als dat laatste het geval is, wordt de locatie aangemerkt als 'toegankelijk gemaakt' en ook op deze wijze gecommuniceerd aan onze inwoners.

Hoofdconclusie
Voor Utrechters met een lichamelijke beperking zijn veel stembureaus ontoegankelijk
Deze hoofdconclusie trekt u op basis van drie deelconclusies.

Deelconclusie 1: 60% van de stembureaus in Utrecht is ontoegankelijk
In Utrecht is 60% van de stembureaus ontoegankelijk. Bij die stembureaus kunnen Utrechters met een lichamelijke beperking niet zelfstandig, zonder hulp, stemmen. Dat komt dan met name doordat de stembureaus niet zelfstandig te bereiken en/of te betreden zijn. Utrechters met een lichamelijke beperking kunnen daardoor niet zelfstandig vanaf de openbare weg in het stembureau komen. Stembureaus zijn overwegend bruikbaar; dat wil zeggen dat Utrechters, eenmaal binnengekomen in het stembureau, zelfstandig hun stem uit kunnen brengen.
Wij onderschrijven deze conclusie gedeeltelijk. Wij herkennen de constatering dat het niet alle stemlokalen even goed te bereiken en/of te betreden zijn. Dat komt bijvoorbeeld doordat tijdelijke voorzieningen niet of niet goed zijn aangebracht. Uit eigen onderzoek blijkt dat dit komt doordat bijvoorbeeld tijdelijke overbruggingen soms niet juist worden geplaatst. U kunt hierbij denken aan drempelplaten waarbij de plaat voor binnen buiten ligt en omgekeerd. Wij gaan hier in de toekomst strenger op controleren.
De toets op toegankelijkheid die de Rekenkamer gebruikt strekt zich naar onze mening erg ver uit. Het bereiken van een stemlocatie gaat via de openbare weg. De conclusie dat een stemlokaal niet te bereiken is via de openbare weg zegt meer over de staat en toegankelijkheid van de openbare ruimte in het algemeen dan over een specifieke stemlocatie. Wij wegen het oordeel van de Rekenkamer over de toegankelijkheid van stemlocaties in dit licht.
Losse obstakels op de route zijn niet altijd voorzien of aanwezig bij de door ons uitgevoerde schouw. Een onhandig op de stoep geparkeerde fiets is helaas niet altijd te voorkomen.

Deelconclusie 2: Knelpunten uit 2019 zijn vaak nog niet volledig opgelost
Vergeleken met ons onderzoek uit 2019 zijn stembureaus nu minder vaak toegankelijk. Dat komt met name doordat veel toegankelijkheidsknelpunten die we in 2019 hebben geconstateerd niet zijn opgelost en er nieuwe knelpunten zijn bijgekomen.
Deze conclusie kunnen we onderschrijven. Tijdens uw onderzoek hebben we aangegeven dat de door u in 2019 geconstateerde knelpunten door ons zijn nagelopen en dat er met onze logistieke partner afspraken zijn gemaakt om de toegankelijkheid bij de eerstvolgende verkiezing te verbeteren. Echter bleek dat de eerstvolgende verkiezing onder bijzondere omstandigheden georganiseerd moesten worden, dit was namelijk de Tweede Kamerverkiezing van 2021. Deze verkiezing is onder aparte tijdelijke wetgeving georganiseerd vanwege de covid 19 pandemie. Ook de twee verkiezingen daarna werden onder bijzondere omstandigheden georganiseerd. Er golden

nog speciale regels of er was sprake van een ingelaste verkiezing, namelijk de Tweede Kamerverkiezing van 2023. Ook de aankomende verkiezing heeft door de ingelaste Tweede Kamerverkiezing van 2023 een kortere voorbereidingstijd dan gebruikelijk. Hierdoor, en door veel personele wisselingen, ontstond er druk op de capaciteit bij alle betrokkenen en is het uitwerken van de verbeteringen uitgesteld. Wij gaan deze verbeteringen alsnog doorvoeren.

Deelconclusie 3: Toegankelijkheid van de stembureaus wordt te optimistisch voorgesteld
Verder worden inwoners en de gemeenteraad niet correct geïnformeerd over de daadwerkelijke toegankelijkheid. Het college schetst daarmee een te optimistisch beeld van de toegankelijkheid van stembureaus.
Deze conclusie onderschrijven wij niet. De wijze waarop de Rekenkamer haar standpunt formuleert neigt naar de conclusie dat een minder toegankelijk stemlokaal vrijwel altijd ontoegankelijk is. Die mening delen wij niet. Kiezers zijn zelf heel goed in staat te bepalen welke stemlocaties voor hen het best toegankelijk zijn. Dat is ook de reden waarom op onze website https://stembureaus.utrecht.nl er uitgebreide informatie is te vinden over de toegankelijkheid van onze stemlokalen. De inhoud van deze website hebben we juist ook afgestemd met de doelgroep. De doelgroep heeft aangegeven dat zij het prettig vonden om te weten of een locatie van zichzelf toegankelijk is of door ons toegankelijk wordt gemaakt. Daarom is daar een onderscheid in gemaakt. Op onze gemeentelijke website doen we ook altijd de handreiking dat kiezers die niet goed weten welk stemlokaal voor hen het meest toegankelijk is om contact met ons op te nemen.

Aanbeveling 1. Zorg dat op de korte termijn meer panden permanent toegankelijk zijn. Zorg daarbij voor een aanbod met voldoende spreiding over de stad. Bied inwoners zekerheid over de toegankelijkheid van locaties door hen daar op een heldere en feitelijke correcte manier over te informeren.
Dat er meer panden toegankelijk gemaakt moeten worden kunnen we onderschrijven. Dat geldt niet alleen voor de gebouwen die gebruikt worden als stemlocatie. Voor wat de stemlocaties betreft moet daarbij wel de kanttekening geplaatst worden dat we daarbij afhankelijk zijn van de onderhoudsplanning van gemeentelijke panden en de welwillendheid van eigenaren om een particulier pand aan te passen. Er is voor niet-gemeentelijke panden een beperkt budget beschikbaar in de vorm van een subsidie. Wij hebben particuliere pandeigenaren hier actief gewezen.

Voldoende spreiding is altijd één van de criteria voor het selecteren van de stemlocaties. Dat staat voor ons overigens deels ook los van de toegankelijkheid. Zoals eerder aangegeven wordt op het moment dat er een keus gemaakt kan worden tussen twee beschikbare locaties de meest toegankelijke locatie gekozen.
We maken gebruik van de website stembureaus.utrecht.nl om inwoners te informeren. Op deze website geven we ook aan of een locatie permanent toegankelijk is of dat deze toegankelijk is gemaakt. Dit onderscheid hebben we op verzoek van de doelgroep inzichtelijk gemaakt.

Aanbeveling 2. Blijf op de langere termijn streven naar 100% toegankelijke stembureaus. Begin bij de panden in gemeentelijk bezit en voer daar zoveel mogelijk permanente toegankelijkheidsmaatregelen door. Zo kan het aantal permanent toegankelijke locaties die op de korte termijn zijn gerealiseerd worden uitgebreid. Motiveer vervolgens hoe het doorvoeren van permanente maatregelen bij gebouwen van anderen (in overleg met de eigenaar) bekostigd kan worden. Richt die maatregelen op het verhelpen van de vaakst voorkomende knelpunten bij toegankelijkheid, zoals te hoge drempels en te zware en/of te smalle deuren.

Uiteraard blijven we streven naar 100% toegankelijke stembureaus, maar zoals bovenstaand gemeld is dat in een oude stad als Utrecht niet altijd mogelijk.
Voor het toegankelijk maken van gemeentelijk vastgoed gaan de eisen voor de toegankelijkheid van een stemlocatie verder dan de toegepaste normering van het door de raad vastgestelde programma ‘Utrecht Standaard toegankelijk’ (UST) waardoor de inspanningen op het toegankelijk maken van het gemeentelijk vastgoed niet automatisch volledig invulling geven aan deze Rijksnormering. Ook wordt bij het toegankelijk maken van een gemeentelijk gebouw niet automatisch de toegankelijkheid tot het gebouw (dus de buitenruimte) meegenomen en zijn bij cultureel erfgoed benodigde aanpassingen niet altijd mogelijk.
Het op korte termijn realiseren van een het aantal permanent toegankelijke locaties is in grote mate afhankelijk van medewerking van de huurders en de capaciteit- en financiële (onderhoud) planning.

Zoals genoemd in de raadsbrief 'voortgang Utrecht toegankelijk’ van 28 november 2023 wordt er op dit moment gewerkt aan het toegankelijk maken van een aantal geselecteerde gemeentelijke gebouwen, Hiervoor hebben we een gespecialiseerd bureau inventarisaties laten maken van 55 panden. Over de stand van zaken hiervan wordt de raad in dit kwartaal geïnformeerd
Voor het toegankelijk maken van niet gemeentelijke panden is er een mogelijkheid om een subsidie aan te vragen waar we gebouweigenaren actief op hebben gewezen. Maar hoe dan ook hierbij blijf je afhankelijk van een gebouweigenaar wat deze wel of niet wil en kan oppakken. Onze invloed hierop is zeer beperkt.

Aanbeveling 3
Krijg op de verkiezingsdag meer grip op het juist doorvoeren van (tijdelijke) toegankelijkheidsmaatregelen door de logistieke partner en het doorlopen van de checklist toegankelijkheid door de stembureauleden. Organiseer daarvoor een gemeentelijke controle waarbij steekproefsgewijs een deel van de stembureaus op toegankelijkheid wordt getoetst aan de hand van de criteria van de rijksoverheid. Op die manier kan naderhand op een meer accurate wijze over de mate van toegankelijkheid worden gerapporteerd.
Deze aanbeveling nemen we over en wordt ook al bij de aankomende verkiezing in juni opgepakt. Er wordt een team vanuit de gemeente op pad gestuurd om met name de locaties die toegankelijk zijn gemaakt te controleren. Hiervoor ontvangen wij ook graag uw bevindingen per stemlocatie die u heeft bezocht zodat we hier al zoveel mogelijk bij de aankomende Europees Parlementsverkiezing van juni gericht actie op kunnen nemen.

Tot slot
Na een hectische periode van een aantal jaren waarin ieder jaar een verkiezing is geweest die veelal onder bijzondere omstandigheden zijn georganiseerd, wordt 2025 het eerste jaar zonder verkiezing. We gaan dan samen met de doelgroep, de gemeentelijke- en logistieke partner, de verdere mogelijkheden voor 100% toegankelijkheid van de stemlocaties behandelen. Over de uitkomst daarvan informeren wij de raad in de reguliere brief over de gemeenteraadsverkiezing in 2026.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Utrecht

10 april 2024

NAWOORD REKENKAMER

Rekenkamer Utrecht dankt het college voor de reactie op het rapport. Wij zien dat het college het merendeel van onze conclusies en aanbevelingen onderschrijft, maar niet allemaal. Tegelijkertijd geeft het college wel aan toegankelijkheid belangrijk te vinden en dat zij daar bijzondere aandacht voor heeft. Hieronder volgt onze visie op een aantal punten uit de reactie van het college:

Het college constateert dat de set aan toegankelijkheidscriteria van de rijksoverheid breed en gedetailleerd is. Dat onderschrijven wij. Daarom hebben we binnen die brede set aan criteria slechts acht essentiële criteria geselecteerd waaraan moet worden voldaan om mensen met een lichamelijke beperking de mogelijkheid te bieden om zelfstandig te kunnen stemmen. Ook de toegankelijkheid van de buitenruimte nabij de stemlocatie – waar de gemeente voor verantwoordelijk is – valt daaronder.

Een stembureau dat aan al die acht criteria voldoet is volgens ons toegankelijk, zelfs als niet aan alle (brede) criteria van de rijksoverheid wordt voldaan. We beoordelen een stembureau dat niet aan alle acht essentiële criteria voldoet als ontoegankelijk. Dat komt omdat Utrechters met een lichamelijke beperking daar simpelweg niet zelfstandig kunnen stemmen. Het stembureau is daarmee niet ‘minder goed’ toegankelijk, maar niet toegankelijk.

Door onze eigen, ingeperkte set criteria te hanteren constateren we dat in Utrecht 40% van de stembureaus toegankelijk is. Als de rekenkamer zich aan de wettelijke criteria van de rijksoverheid had gehouden dan zou slechts 7% van de Utrechtse stembureaus als toegankelijk zijn aangemerkt.

Daarnaast herkent het college niet dat de informatie over de toegankelijkheid van stembureaus te optimistisch wordt voorgesteld. In dat verband wijst het college op de website https://stembureaus.utrecht.nl waar inwoners kunnen zien welke stembureaus toegankelijk zijn

(gemaakt). Op die website geeft de gemeente inderdaad aan dat ongeveer 95% van alle stembureaus toegankelijk is of toegankelijk is gemaakt. Wij vinden deze website in opzet heel informatief, maar constateren ook dat in de praktijk maar 40% van die stembureaus daadwerkelijk toegankelijk is. Utrechters met een lichamelijke beperking kunnen zo weliswaar vooraf zelf een keuze maken over waar ze gaan stemmen, maar lopen op de verkiezingsdag een grote kans daar in de praktijk toch niet zelfstandig te kunnen stemmen. Op 22 november 2023 bleken niet alleen tijdelijk toegankelijk gemaakte gebouwen toch ontoegankelijk, maar ook een deel van de gebouwen die volgens de gemeente permanent toegankelijk zijn.

De rekenkamer is ervan overtuigd dat met de aanbevelingen alle Utrechters op een gelijkwaardige manier hun democratisch recht kunnen uitoefenen. Om zo snel mogelijk een verbeterslag te kunnen maken, komen wij graag aan het verzoek van het college tegemoet en delen wij een lijst met geïdentificeerde knelpunten per stemlocatie met de gemeente Utrecht.

Wij zien de behandeling van het rapport en de verdere uitwerking in het plan van aanpak met belangstelling tegemoet.

P
22 november
7.30 tot 21.00 uur
uitsluitend parkeren
voor verkiezingen

DEEL II NOTA VAN BEVINDINGEN

1 INLEIDING: STEMBUREAUS MOETEN TOEGANKELIJK ZIJN

1.1 AANLEIDING

Op 7 juli 2023 is het kabinet-Rutte IV gevallen, waardoor op 22 november 2023 vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer plaatsvonden. De rekenkamer zag hierin een aanleiding om na vier jaar opnieuw onderzoek te doen naar de toegankelijkheid van stembureaus voor kiezers met een lichamelijke beperking.

De aandacht voor toegankelijkheid bij verkiezingen staat niet op zichzelf. De gemeente Utrecht heeft al jaren de ambitie om een toegankelijke stad te zijn en werkt hieraan, samen met verschillende maatschappelijke organisaties. Samengevat als ‘Utrecht voor iedereen toegankelijk’.[1] Utrecht heeft het VN-verdrag Handicap (op 14 juli 2016 in Nederland in werking getreden) in 2017 ondertekend en daarna uitgewerkt in een Utrechtse agenda met aandachtspunten en maatregelen (december 2019). Het VN-verdrag Handicap heeft expliciet aandacht voor de toegankelijkheid van verkiezingen.[2]

In de gewijzigde Kieswet (per 1 januari 2019) is vastgelegd dat alle stembureaus toegankelijk moeten zijn voor mensen met een lichamelijke beperking. Dat wil zeggen dat zij zo veel mogelijk in staat moeten zijn om zelfstandig te stemmen. Als dat niet mogelijk is, moet het college van burgemeester en wethouders de gemeenteraad over de reden hiervoor informeren. Er bestaat geen sluitende definitie van toegankelijkheid. Daarom heeft de rijksoverheid de afgelopen jaren in samenwerking met vertegenwoordigende organisaties van mensen met een beperking een set aan criteria ontwikkeld om toegankelijkheid te toetsen: de Criteria Integrale Toegankelijkheid Stembureaus (2020). We gebruiken deze als uitgangspunt in het onderzoek.

Zoals gezegd deden we eerder onderzoek bij de verkiezingen op 20 maart 2019 voor de Provinciale Staten en de Waterschappen. Over de uitkomsten heeft de rekenkamer op 20 mei 2019 een brief gepubliceerd. Met als conclusie dat de inzet om stembureaus toegankelijk te maken groot was, maar dat de wettelijke verplichting van (bijna) 100% toegankelijke stembureaus nog niet was bereikt. Voorgenomen maatregelen om de toegankelijkheid te verbeteren waren niet altijd uitgevoerd zoals gepland. Daardoor waren sommige stembureaus door de gemeente als toegankelijk aangemerkt, maar bleken die dat

[1] Zie: Beleid voor toegankelijkheid | gemeente Utrecht
[2] Zie: Toegankelijke verkiezingen | Mensen met een beperking | College voor de Rechten van de Mens (mensenrechten.nl)

in de praktijk niet te zijn. Daarnaast waren er nog veel relatief eenvoudige en goedkope maatregelen mogelijk om een groter aantal stembureaus aan de toegankelijkheidseisen te laten voldoen.

1.2 DOEL EN ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit onderzoek is om de gemeenteraad een actueel inzicht te geven in de toegankelijkheid van de stembureaus in Utrecht voor mensen met een lichamelijke beperking.

De centrale vraag luidt:

Is de wettelijke verplichting van (bijna) 100% toegankelijke stembureaus voor mensen met een lichamelijke beperking tijdens de verkiezingen op 22 november 2023 in de praktijk bereikt?

Deze centrale vraag werken we uit aan de hand van de volgende onderzoeksvragen:

1) Zijn alle stembureaus in Utrecht toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking?
2) Is de informatievoorziening van de gemeente Utrecht over de toegankelijkheid van stembureaus aangepast aan mensen met een lichamelijke beperking?
3) Is de gemeenteraad voldoende geïnformeerd over de mate waarin aan de wettelijke verplichting om stembureaus toegankelijk te maken voor mensen met een (lichamelijke) beperking wordt voldaan?
4) Zijn de bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid van stembureaus en de informatievoorziening over toegankelijkheid sinds 2019 verbeterd?

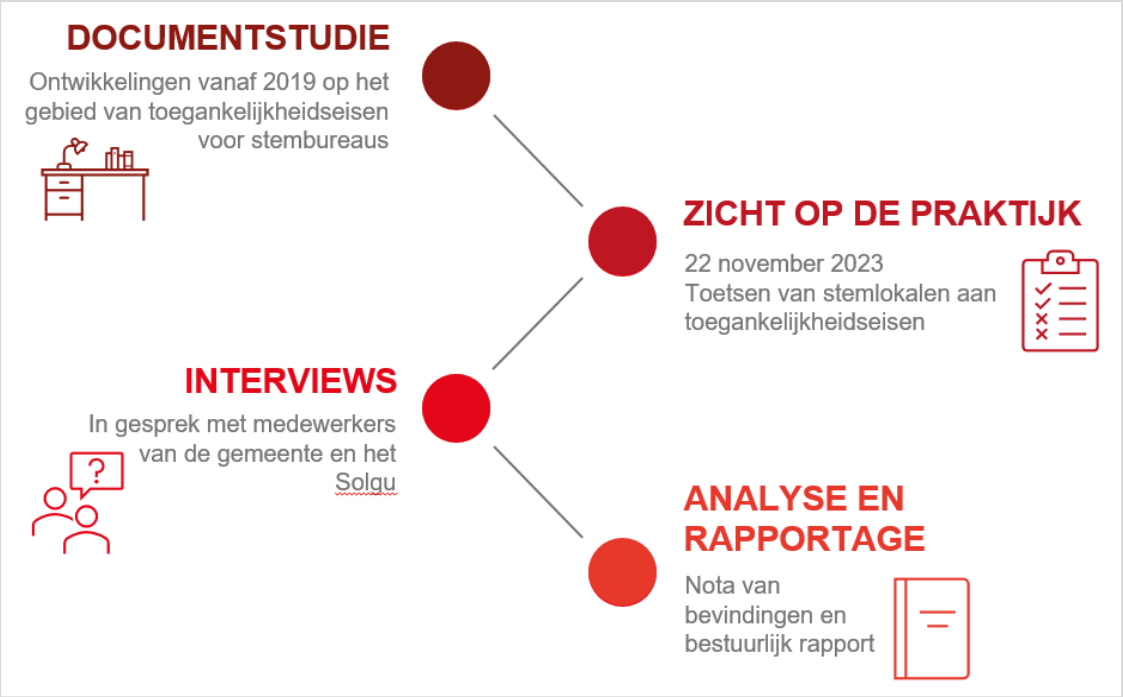
Aan het begin van de hoofdstukken presenteren we een vetgedrukte passage met daarin de belangrijkste bevindingen van dat hoofdstuk. Bij de beantwoording van de onderzoeksvragen hanteren wij een normenkader. We presenteren de onderzoeksvraag, de bijbehorende norm(en) en criteria, en hoe deze – afgezet tegen de uitvoering – leiden tot onze bevindingen en beoordeling. De beoordeling wordt gegeven naar de mate waarin er aan de norm wordt voldaan (rood, oranje, groen, grijs). Rood betekent dat er niet aan de norm voldaan wordt. Oranje wijst erop dat er deels aan de norm wordt voldaan en groen wil zeggen dat er (grotendeels) aan de norm voldaan is. Grijs geeft aan dat de realisatie ten opzichte van de norm niet door de rekenkamer te beoordelen is. We werken deze beoordelingen vervolgens verder in de paragrafen van dat hoofdstuk uit.

1.3 WERKWIJZE, BEGRIPSBEPALING EN AFBAKENING ONDERZOEK

Werkwijze

Het onderzoek voerden wij uit aan de hand van onderstaande vier stappen (zie figuur 1.1). De werkwijze in het onderzoek lichten wij nader toe in bijlage 1.

Figuur 1.1 Weergave van de vier onderzoeksstappen

Begripsbepaling

Om te verduidelijken waar we het in dit rapport over hebben is een aantal begrippen gedefinieerd:

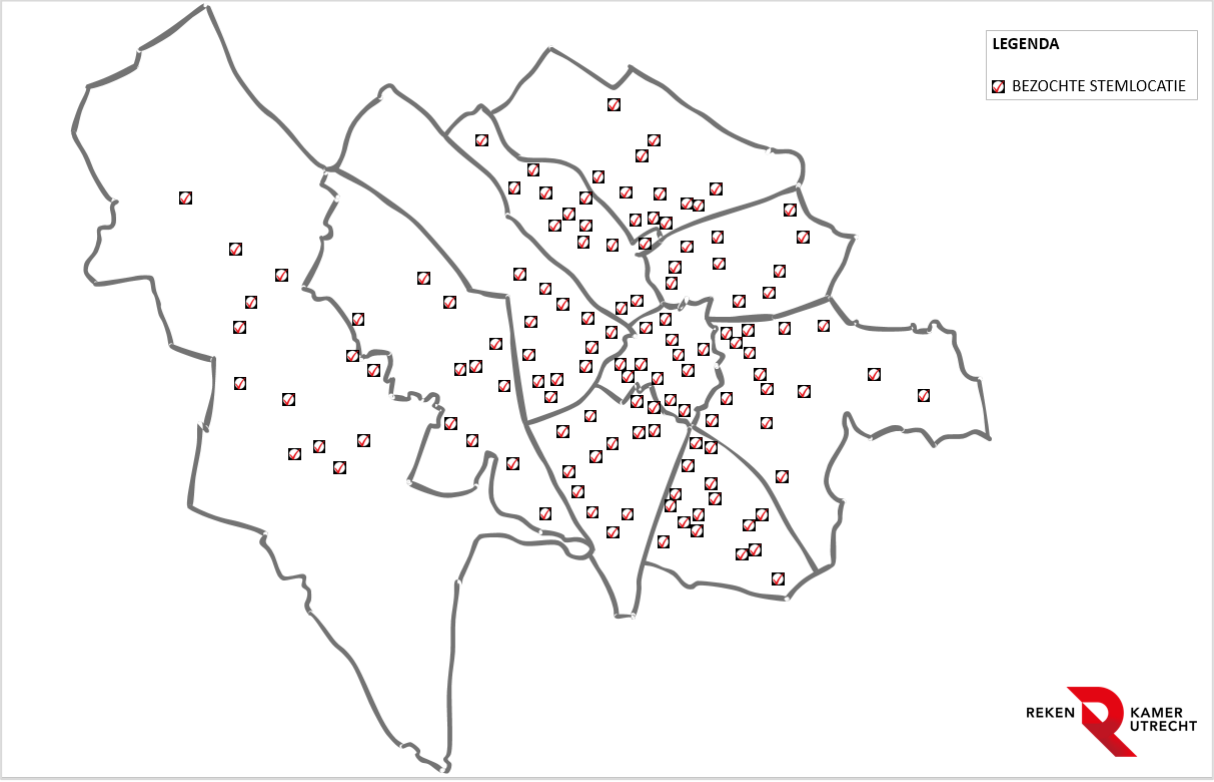
- Stemlocatie: Het gebouw waarin Utrechters kunnen stemmen.
- Stemlokaal: De ruimte binnen de stemlocatie waarbinnen Utrechters kunnen stemmen.
- Stembureau: Het gaat hier om zowel de organisatievorm (de stembureauleden) als de specifieke, afgebakende ruimte in het stemlokaal waar kiezers hun stem uitbrengen. Meestal is in een stemlokaal één stembureau aanwezig. Er zijn ook stemlokalen met meer stembureaus, meestal zijn dat dan niet meer dan twee stembureaus per stemlokaal. In die gevallen hebben we de stembureaus apart beoordeeld. Dat komt 32 keer voor.
- Bereikbaarheid: De stemmer kan zelfstandig vanaf het trottoir de entree van het stemlokaal bereiken.
- Betreedbaarheid: De stemmer kan zelfstandig vanaf de entree van het stemlokaal tot in het stembureau komen.
- Bruikbaarheid: De stemmer kan zelfstandig in het stembureau een stem uitbrengen.
- Toegankelijk: De stemmer kan volledig zelfstandig stemmen (de bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid zijn dus op orde).

Afbakening

We hebben verschillende keuzes gemaakt om het onderzoek af te bakenen. Deze beschrijven we hieronder puntsgewijs:

- Insteek: We hebben het onderzoek uit 2019 zo goed mogelijk gereproduceerd om de vergelijkbaarheid met de uitkomsten van destijds te waarborgen. Er zijn 49 stemlokalen uit de steekproef uit 2019 waar ook deze verkiezingen gestemd kon worden. Die 49 lokalen hebben we ook tijdens dit onderzoek in de schouw meegenomen.
- Steekproef: Van de 217 stembureaus waren er 202 door de gemeente als toegankelijk aangemerkt. We hebben daarom uitsluitend deze 202 stembureaus in onze steekproef meegenomen. Daarvan hebben wij er op de verkiezingsdag 151 geschouwd. Figuur 1.2 geeft de stemlocaties weer die wij hebben bezocht. Voor meer informatie over de totstandkoming van de steekproef zie bijlage 1.

Figuur 1.2 Overzicht van geschouwde stemlocaties verdeeld over de stad

- Toetsingscriteria: De toegankelijkheidscriteria van de rijksoverheid zijn het uitgangspunt in ons onderzoek. Alle stembureaus zijn aan de hand van die criteria getoetst. Tijdens onze schouw hebben we uiteraard wel rekening gehouden met wijzigingen in de toetsingscriteria zoals opgesteld door de rijksoverheid. Bij het vorige onderzoek in 2019 hebben we binnen die criteria een aantal aspecten geïdentificeerd waarvan wij de aanwezigheid essentieel achten, opdat iemand met een lichamelijke beperking zelfstandig een stem kan uitbrengen. Deze aspecten lichten wij nader toe in bijlage 1. Op het moment dat wij uitsluitend die essentiële aspecten betrekken in onze beoordeling dan wordt dat expliciet benoemd.
- Doelgroep: Omdat de wet ten aanzien van 100% toegankelijkheid betrekking heeft op mensen met een lichamelijke beperking, is het onderzoek daarop gericht. Onder het

begrip ‘lichamelijke beperking’ verstaan wij niet alleen beperking van het bewegingsapparaat (bijvoorbeeld gebruikers van een rollator, rolstoel of scootmobiel), maar bijvoorbeeld ook mensen met een visuele beperking. Voor hen bevat de checklist van de rijksoverheid bijvoorbeeld het criterium van een verlichtingsloep zodat het stemformulier voldoende leesbaar is. Er zijn ook mensen die zodanig slechtziend of blind zijn dat zij uitsluitend kunnen stemmen via een stemmal[3]. Alleen op het stembureau in het Stadskantoor is een stemmal aanwezig. De aanwezigheid van een stemmal maakt geen onderdeel uit van de toegankelijkheidscriteria van de rijksoverheid, en hebben wij niet beoordeeld tijdens de schouw. Het Stedelijk Overleg Lichamelijk Gehandicapten Utrecht (Solgu), dat voor de belangen van mensen met een beperking opkomt, benadrukt wel het belang van voldoende locaties waar een stemmal aanwezig is. Voor de toegankelijkheid van de verkiezingen voor mensen met een verstandelijke of psychische beperking en mensen met onvoldoende basisvaardigheden zijn andere aspecten dan toegankelijkheid van belang. Deze zijn niet onderzocht om het onderzoek compact te houden. Het inwonerperspectief is evident in dit onderzoek, maar we hebben geen inwoners gesproken tijdens dit onderzoek.

1.4 LEESWIJZER

Om inzicht te krijgen in de belangrijkste bevindingen van het onderzoek volstaan per hoofdstuk de eerste passages en de normatieve beoordeling. Voor een nadere toelichting op deze bevindingen kan kennisgenomen worden van de uitwerking in de verdere paragrafen van deze hoofdstukken.

In hoofdstuk 2 presenteren we de uitkomsten van het onderzoek met onze schouw op 22 november 2023, de dag van de verkiezingen. In hoofdstuk 3 vergelijken we de uitkomsten van het actuele onderzoek met die van 2019. Dit richt zich vooral op de stemlokalen die ook toen zijn onderzocht. In hoofdstuk 4 staat de informatievoorziening over de toegankelijkheid van stembureaus centraal, zowel in het algemeen aan de stad en de samenleving als aan de gemeenteraad.

Het rapport heeft één bijlage: een onderzoeksverantwoording met een toelichting op de werkwijze en overzichten van geraadpleegde personen en documenten.

[3] Een stemmal is een hulpmiddel om het mensen met een (ernstige) visuele beperking mogelijk te maken om te stemmen. Daarbij wordt audio-ondersteuning gebruikt waarbij de kandidatenlijsten worden voorgelezen.

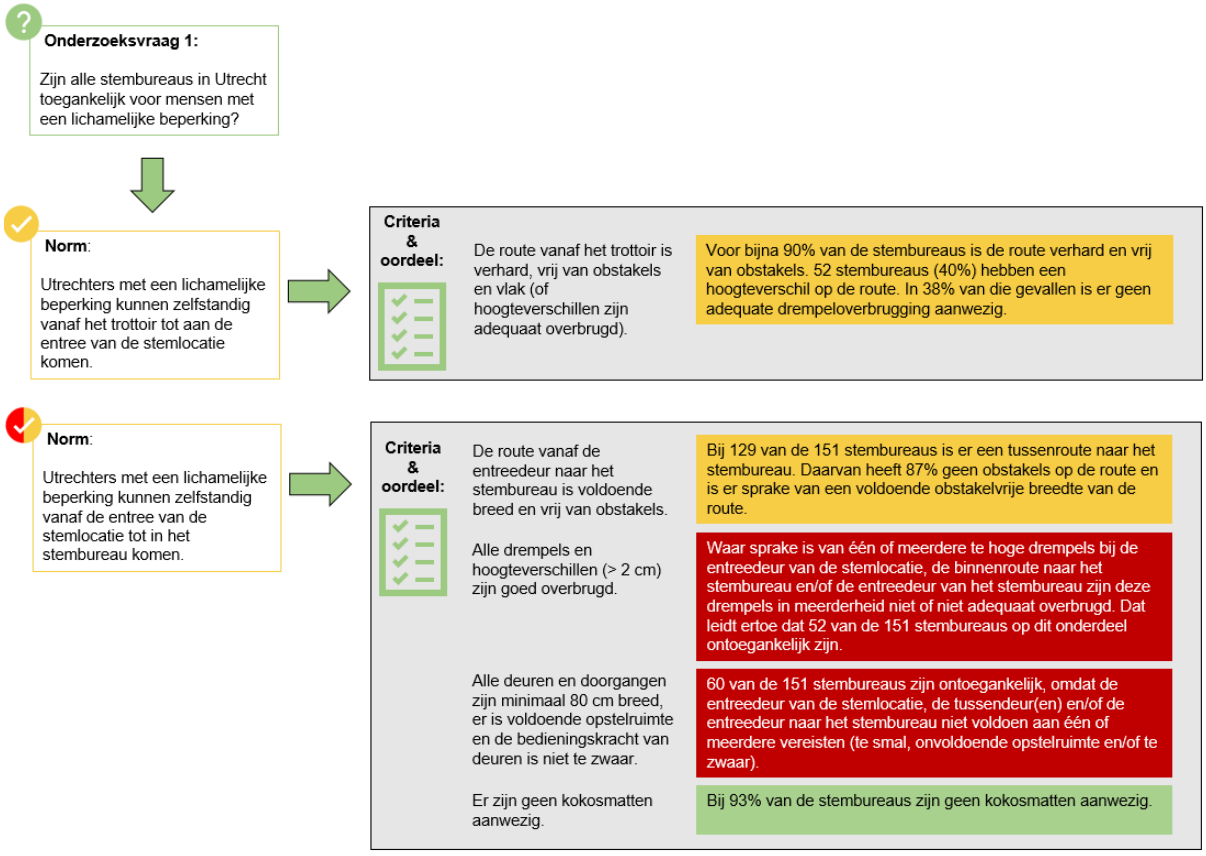

INGANG STEM

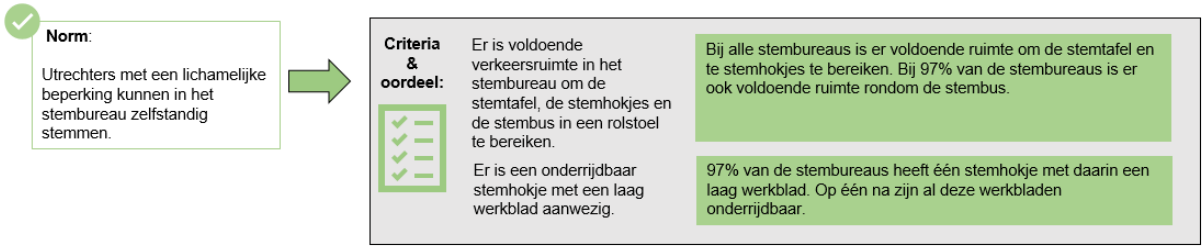
2 DRIE OP DE VIJF STEMBUREAUS IN UTRECHT NIET TOEGANKELIJK

De Rekenkamer constateert dat bij 60% van de stembureaus Utrechters met een lichamelijke beperking niet zelfstandig konden stemmen tijdens de Tweede Kamerverkiezingen op 22 november 2023. Dat komt met name doordat hoogteverschillen (drempels) niet of niet adequaat zijn overbrugd, deuren te zwaar of te smal zijn en/of doordat kiezers worden gehinderd door obstakels op de route naar het stemlokaal en/of stembureau. Daarnaast zijn er nog regelmatig kleinere knelpunten die voor bepaalde kiezers uit de doelgroep hinderlijk zijn.

In figuur 2.1 zetten we de uitvoering af tegen de normen. Hierin leggen we ook direct de relatie tussen de onderzoeksvraag, de norm(en) en bijbehorende criteria en de beoordeling. De normen en bijbehorende criteria hebben betrekking op de aspecten uit de toegankelijkheidscriteria die wij essentieel achten opdat Utrechters met een lichamelijke beperking zelfstandig hun stem uit kunnen brengen (zie bijlage 1). Alleen wanneer een individueel stembureau aan al de essentiële aspecten voldoet is het bureau toegankelijk. In de verklarende paragrafen zullen we, waar dat relevant is, ook een aantal aanvullende criteria behandelen.

Figuur 2.1 Normen, criteria en beoordeling "Toegankelijkheid van stembureaus"

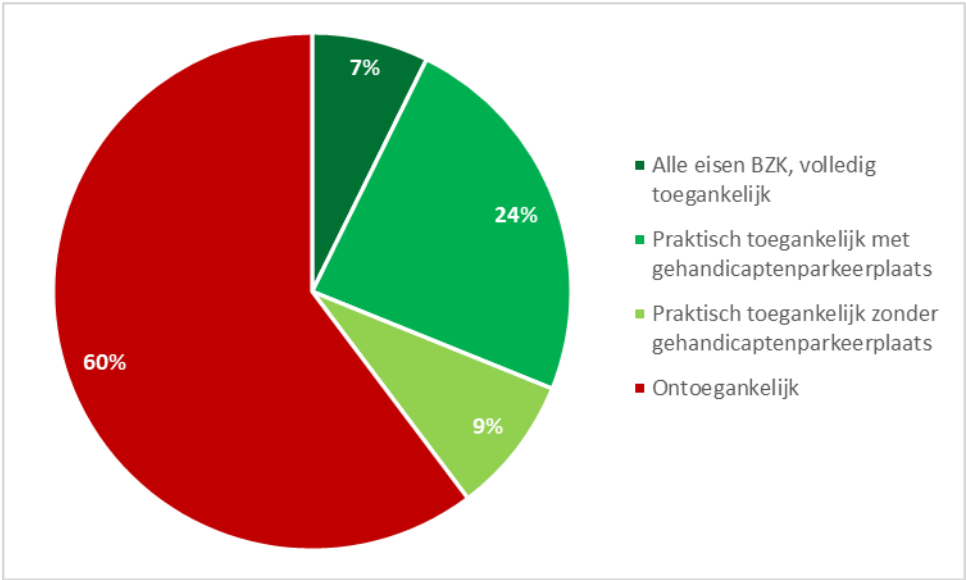

2.1 60% VAN DE STEMBUREAUS ONTOEGANKELIJK

Op basis van onze schouw constateren we dat 91 van de 151 stembureaus (60%) niet toegankelijk waren. Omdat bij deze stembureaus niet aan alle essentiële criteria was voldaan, konden Utrechters met een lichamelijke beperking daar niet zelfstandig hun stem uitbrengen. We merken 49 van de 151 stembureaus (33%) als praktisch toegankelijk aan. Utrechters met een lichamelijke beperking kunnen daar zelfstandig stemmen, maar de bureaus voldoen niet aan alle toegankelijkheidseisen van de rijksoverheid. Tot slot waren 11 van de 151 stembureaus (7%) volledig toegankelijk, omdat aan alle toegankelijkheidseisen van de rijksoverheid werd voldaan.

Figuur 2.2 De toegankelijkheid van 60% van de stembureaus is niet op orde (N=151)

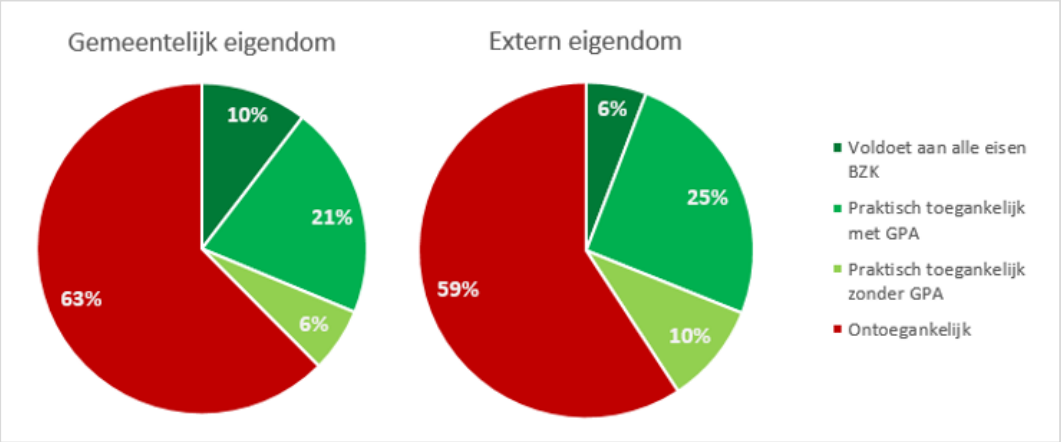

Eigendomsvorm is niet bepalend voor toegankelijkheid

Veel stembureaus zijn gevestigd in gebouwen waar de gemeente geen eigenaar van is. De gemeente maakt vaak alleen gebruik van deze panden in het kader van de verkiezingen. Team Verkiezingen geeft aan niet de financiële middelen te hebben om externe gebouwen permanent toegankelijk te maken.[4] Buiten de verkiezingen om is de Vastgoedorganisatie Utrecht (VGU) verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van de gemeentelijke panden. We hebben daarom gekeken of eigendomsvorm een rol speelt bij de toegankelijkheid van de

[4] Rekenkamer Utrecht (2023). *Interview gemeente*.

stemlokalen (zie figuur 2.3). Wij constateren dat dat vrijwel niet het geval is. Van stembureaus in gemeentelijke panden is 63% ontoegankelijk (30 op 48) en voor de stembureaus in extern eigendom gaat het om 59% (61 op 103).

Figuur 2.3 Eigendomsvorm niet bepalend voor toegankelijkheid van stembureau[5]

2.2 DEEL STEMBUREAUS ONBEREIKBAAR DOOR NIET (ADEQUAAT) OVERBRUGDE BUITENDREMPELS

In bijna 40% van de gevallen is een te hoge buitendrempel niet (adequaat) overbrugd
Het is belangrijk dat Utrechters zelfstandig vanaf het trottoir tot aan de entreedeur van het stemlokaal kunnen komen. Dat betekent dat de route verhard, vlak en vrij van obstakels moet zijn. In 88% van de door ons geschouwde gevallen is dat het geval. Routes die niet vlak en/of verhard zijn worden over het algemeen gekenmerkt door losliggende of oneffen bestrating. Figuur 2.4 laat zien dat obstakels op de route onder zijn te verdelen in ‘vaste’ obstakels (zoals slingerhekken tegen fietsers) en ‘tijdelijke’ obstakels (zoals foutgeparkeerde scooters en fietsen).

Figuur 2.4 Obstakels die route naar stemlokaal bemoeilijken, doorgangsbreedte daardoor te smal

[5] GPA staat voor Gehandicaptenparkeerplaats Algemeen (zie ook figuur 2.2). Zo’n voorziening kan het stemmen voor de doelgroep versimpelen.

Het is voor veel rolstoelgebruikers niet mogelijk om drempels hoger dan twee centimeter zelfstandig te overbruggen. Via een drempeloverbrugging van tijdelijke of permanente aard kunnen zij dat wel. Overbruggingen moeten goed verankerd zijn, goed aansluiten en niet te steil of glad zijn. Op weg naar het stemlokaal kunnen Utrechters een te hoge drempel tegenkomen op de route vanaf het trottoir tot aan de entree van het stemlokaal. Dat is bij 52 stembureaus het geval. Bij 8 stembureaus ontbreekt de drempeloverbrugging en bij 12 stembureaus voldoen de overbruggingen niet aan de gestelde eisen. Van de 52 stembureaus die een (adequate) overbrugging vereisen zijn daardoor 20 stembureaus niet zelfstandig bereikbaar voor Utrechters met een lichamelijke beperking. Figuur 2.5 laat één tijdelijke overbrugging zien die niet aan de gestelde eisen voldoet omdat deze (onder andere) glad en niet stevig verankerd is.

Figuur 2.5 Niet adequate of ontbrekende drempeloverbruggingen beperken bereikbaarheid

Voldoende (tijdelijke) gehandicaptenparkeerplaatsen

Volgens de criteria van de rijksoverheid moet aan aanvullende eisen worden voldaan alvorens een stembureau zelfstandig bereikbaar is. Eén daarvan is de aanwezigheid van een gehandicaptenparkeerplaats zodat inwoners die lichamelijk beperkt zijn dicht bij het stemlokaal kunnen parkeren en zo een minimale afstand hoeven af te leggen. Niet ieder stemlokaal heeft een permanente gehandicaptenparkeerplaats. Gemeenten kunnen op de verkiezingsdag daarom een reguliere parkeerplaats tijdelijk als gehandicaptenparkeerplaats aanmerken. Wij constateren dat er over het algemeen voldoende (tijdelijke) gehandicaptenparkeerplaatsen zijn.

Wij identificeren namelijk 145 stembureaus waarbij logischerwijs[6] kan worden verwacht dat daar een (tijdelijke) gehandicaptenparkeerplaats aanwezig is. Daarvan hebben 117 (81%) een gehandicaptenparkeerplaats. Deze parkeerplaatsen moeten vrij blijven voor de

[6] In de binnenstad zijn zes locaties waar het ondoenlijk is om met de auto te komen. Denk bijvoorbeeld aan de stembureaus op het Centraal Station. Deze hebben we dus niet in ons oordeel meegenomen.

doelgroep, tenzij door hen in gebruik. Teams van Toezicht en Handhaving in de Openbare Ruimte (THOR) rijden op de verkiezingsdag daarom rondes om te controleren of er geen voertuigen op de parkeerplaatsen staan zonder (zichtbare) gehandicaptenparkeerkaart. Normaliter kunnen voertuigen in uiterste gevallen worden weggesleept. Omdat deze verkiezingen het proces om gehandicaptenparkeerplaatsen te reserveren niet tijdig en volgens de regels door team Verkiezingen kon worden doorlopen, was daar geen juridische grondslag voor. Door THOR wordt aangegeven dat er geen meldingen zijn binnengekomen van foutparkeerders en dat wegslepen dus ook niet nodig was.[7]

2.3 DEEL STEMBUREAUS ONBETREEDBAAR DOOR ONTOEGANKELIJKE DEUREN EN NIET (ADEQUAAT) OVERBRUGDE BINNENDREMPELS

De route naar het stembureau is overwegend obstakelvrij en voldoende breed
Niet bij ieder stemlokaal is het stembureau direct na de entreedeur gesitueerd. De stemmer moet dan een route volgen binnen het stemlokaal om bij de ruimte te komen waarin het stembureau is gevestigd. Bij 129 bezochte stembureaus was dat het geval. Het is belangrijk dat die route obstakelvrij is en voldoende breed zodat rolstoelgebruikers, Utrechters in een scootmobiel en bijvoorbeeld ook inwoners met een kinderwagen elkaar kunnen passeren.

Van die 129 stembureaus is 88% obstakelvrij. Veel geziene obstakels zijn banken, prullenbakken en objecten om deuren open te houden (zie figuur 2.6). Obstakels op de route zorgen er niet meteen voor dat de route onvoldoende breed is. We constateren dat bij zes van de 129 stembureaus de route niet breed genoeg is. We zien daarin grote overlap met de obstakels: bij slechts één stembureau was de route niet breed genoeg ondanks dat er geen obstakels op de route waren. Dat maakt dat bij 87% van de 129 stembureaus de tussenroute naar het stembureau obstakelvrij en voldoende breed is.

Figuur 2.6 Obstakels op de binnen route beperken betreedbaarheid van stembureaus

[7] Rekenkamer Utrecht (2024). *Interview gemeente*.

Te hoge drempels in meerderheid niet (goed) overbrugd, een derde van de stembureaus (mede) daardoor ontoegankelijk

We constateerden in paragraaf 2.2 dat bijna 40% van de stembureaus onbereikbaar is door niet of niet adequaat overbrugde drempels onderweg naar de entree van het stemlokaal. Maar vanaf die entree tot aan het stembureau zijn er meer plekken waarop zich regelmatig drempels voordoen. Ook die moeten overbrugd worden opdat Utrechters met een lichamelijke beperking zelfstandig hun weg kunnen vinden naar het stembureau. Wij constateren dat de meeste te hoge drempels op de route naar het stembureau niet of niet adequaat worden overbrugd.

Dat is met name zichtbaar bij de entree van de stemlokalen vanaf de buitenruimte. Bij 57 van de 151 stembureaus (38%) is de drempel daar hoger dan twee centimeter. Bij de meerderheid van die 57 stembureaus (45, 79%) is de buitendrempel niet of niet adequaat overbrugd. Met name de kwaliteit van de overbrugging schiet tekort.

Foto 1 in figuur 2.7 laat zien dat goedbedoelde overbruggingen in de praktijk niet altijd bruikbaar zijn. Daarnaast zijn overbruggingen soms onvoldoende verankerd waardoor ze van de drempel wegschuiven bij het in- en uitlopen van het stembureau (foto 2). En overbruggingen blijken in de praktijk niet altijd te passen (foto 3). Tot slot komt het ook regelmatig voor dat de drempeloverbrugging niet bij de entree ligt, maar nog in het stembureau aanwezig is (foto 4). De stembureauleden zijn in die gevallen vergeten de overbrugging bij de entree neer te leggen. We zien ook regelmatig een combinatie van deze vier knelpunten terug.

Figuur 2.7 Inadequate drempeloverbruggingen bij entree stemlokaal en -bureau bemoeilijken betreedbaarheid

Daarnaast zijn er 18 stembureaus die op de tussenroute van de buitenentree naar het stembureau te hoge drempels bevatten. Ook bij deze bureaus is de meerderheid van de drempels niet of niet adequaat overbrugd: bij acht stembureaus ontbreekt de overbrugging en bij drie bureaus is de aanwezige overbrugging ondeugdelijk. Aan het eind van de tussenroute moet vaak nog de entreedeur worden gepasseerd naar het stembureau zelf. Bij

elf stembureaus is de drempel die daar moet worden overbrugd te hoog. Ook hier zien we in de meerderheid van de gevallen (6, 55%) dat de drempels niet (goed) zijn overbrugd.

Meer dan een derde van de stembureaus niet te betreden door ontoegankelijke deuren
Entree- en tussendeuren moeten minstens 85 centimeter breed zijn, zodat rolstoelgebruikers en Utrechters in een scootmobiel voldoende ruimte hebben om het gebouw te betreden. Daarnaast moet er bij dichte deuren voldoende opstelruimte zijn, zodat een persoon in een rolstoel of scootmobiel genoeg manoeuvreerruimte heeft om de deur zelf te kunnen openen. Dat geldt te meer voor deuren die openen in de richting van de toetreder. Verder moet de deur licht genoeg zijn om vanuit een zittende positie te kunnen openen. Wij constateren op hoofdlijnen dat 60 van de 151 stembureaus ontoegankelijk zijn, omdat één of meerdere deuren te smal zijn, onvoldoende opstelruimte hebben of te zwaar zijn. Combinaties van deze drie komen ook voor. We geven hieronder per categorie een toelichting.

In totaal zijn er 148 stembureaus met een entreedeur. In 89% van de gevallen is de entreedeur breed genoeg. Bij de 62 stembureaus die tussendeuren bevatten voldoet 82% (51). Bij stembureaus met een entreedeur naar het stembureau is dat 94% (99 op de 105). Regelmatig komt het voor dat van dubbele deuren er 1 dicht is, waardoor de toegang te smal is. Dat had vermeden kunnen worden door beide deuren permanent te openen. We zien daarnaast vaak dat bij oudere panden de deuren niet breed genoeg zijn. Met name veel (oudere) gymzalen hebben krappe doorgangen. Dat is enigszins begrijpelijk, omdat die niet op rolstoeltoegankelijkheid zijn ontworpen. Toch worden ook die stembureaus door de gemeente Utrecht als toegankelijk aangewezen.

Bij meer dan de helft van de stembureaus met een entreedeur (77 op 148) staat de entreedeur permanent open. De opstelruimte en bedieningskracht van de deur zijn daar minder van belang, omdat stemmers de deur niet zelfstandig meer hoeven te openen. In totaal zijn er 39 stembureaus met handbediende dichte entreedeuren[8], waarvan er bij 23 stembureaus (59%) voldoende opstelruimte is. Bij meer dan de helft van de 39 deuren (21) is de bedieningskracht te zwaar. Bij veel van deze deuren valt de deur door een dranger weer dicht. Rolstoelgebruikers of Utrechters in een scootmobiel kunnen in die gevallen de entreedeur niet openen en tegelijkertijd naar binnen rijden. Zij kunnen het stemlokaal waar één of meerdere stembureaus in zijn gevestigd daardoor niet zelfstandig betreden.

[8] De overige 32 stembureaus hebben een automatische entreedeur. In die gevallen is er sprake van voldoende opstelruimte en is de bedieningskracht niet te zwaar.

Figuur 2.8 Deuren die niet breed genoeg zijn of niet zelfstandig zijn te openen bemoeilijken betreedbaarheid

Bij eventuele tussendeuren gaat dat beter. In totaliteit zijn er 62 stembureaus met tussendeuren op de binnen route naar het stembureau. Daarvan staan de tussendeuren bij 45 bureaus permanent open (en zijn daarmee toegankelijk). Bij stembureaus waarvan de tussendeuren dicht zaten gaven de stembureauleden regelmatig aan dat zij dat bewust deden om de kou buiten te houden. Ze hielden dan wel goed in de gaten of stemmers moeite hadden met het openen van de deur(en) zodat zij, indien nodig, daarbij geassisteerd konden worden. (Tussen)deuren zijn ook soms gesloten vanwege de brandveiligheid. Bij alle tien stembureaus met handbediende tussendeuren die niet permanent openstaan[9] is de bedieningskracht van de tussendeuren op orde. In de helft van de gevallen (5 op 10) is er onvoldoende opstelruimte aanwezig om de deur vanuit een rolstoel te kunnen openen.

In totaal zijn er 105 stembureaus die een entreedeur naar het stembureau bevatten. Daarvan zijn er 93 bureaus waarbij de deur permanent openstaat. Er zijn 8 bureaus met een handbediende entreedeur die niet permanent geopend is.[10] Bij 3 op de 8 is de bedieningskracht te zwaar, en bij 4 op de 8 is er sprake van onvoldoende opstelruimte.

Grote meerderheid stembureaus vrij van kokosmatten

Tijdelijke schoonloopmatten mogen in het stemlokaal- en bureau aanwezig zijn zolang het geen rubberring- of kokosmatten zijn. Met name op kokosmatten is het voor rolstoelgebruikers en mensen in een scootmobiel moeilijk navigeren. Wij constateren dat kokosmatten in beperkte mate voorkomen: bij 10 van de 150 stembureaus (7%).

Roosters zijn vrijwel nooit afgedekt

Ook aan de betreedbaarheid van het stembureau stelt de rijksoverheid aanvullende toegankelijkheidscriteria. Eén van die criteria heeft betrekking op eventuele roosters bij de buitendeur van het stemlokaal. Roosters met gaten groter dan 2 bij 2 centimeter worden

[9] De overige 7 stembureaus hebben automatische tussendeuren. In die gevallen is er sprake van voldoende opstelruimte en is de bedieningskracht niet te zwaar.
[10] De overige 2 stembureaus hebben een automatische entreedeur. In die gevallen is er sprake van voldoende opstelruimte en is de bedieningskracht niet te zwaar.

afgedekt om te voorkomen dat stemmers die slecht ter been zijn met hun wandelstok in het rooster blijven haken. Bij 23 stembureaus (15%) was er sprake van één of meerdere roosters met te grote gaten. In die gevallen zijn de roosters vrijwel nooit (goed) afgedekt: slechts bij 3 op de 23 stembureaus (13%) was dat het geval (zie figuur 2.9).

Figuur 2.9 Rooster met te grote gaten die niet zijn afgedekt maken betreden stemlokaal en/of -bureau lastig

2.4 STEMBUREAUS HEBBEN VEELAL VOLDOENDE MANOEUVREERRUIMTE

Bij nagenoeg alle stembureaus sprake van voldoende verkeersruimte

Het stembureau moet voldoende bruikbaar zijn. Dat betekent dat Utrechters met een lichamelijke beperking zelfstandig hun stem uit kunnen brengen wanneer zij het stembureau betreden. In het bureau moet voldoende verkeers- en manoeuvreerruimte zijn, zodat rolstoelgebruikers of stemmers in een scootmobiel de stemtafel, de stemhokjes en de stembus kunnen bereiken. Wij constateren dat er bij vrijwel alle stembureaus sprake is van voldoende verkeersruimte. Saillant detail is dat bij het stembureau dat in het Stadhuis in de grote trouwzaal was ingericht de stemhokjes direct achter het hoogpolig tapijt waren geplaatst, waardoor een onoverkomelijk obstakel voor rolstoelgebruikers ontstond. Nog tijdens de schouw is dit tapijt alsnog weggerold.

Bij vrijwel alle 151 stembureaus is sprake van voldoende manoeuvreerruimte rondom de stemtafel en de stemhokjes (zie foto's 1 en 2 in figuur 2.10). Bij drie stembureaus (2%) is er te weinig ruimte rondom de stembus. Dat komt met name doordat stembureauleden stoelen op een zodanige manier naast de stembus hebben gezet dat het lastig is voor rolstoelgebruikers om zelfstandig hun stembiljet in de stembus te werpen (zie foto 3).

Figuur 2.10 Voldoende opstelruimte nodig om zelfstandig te kunnen stemmen

Lage, onderrijdbare werkbladen in bijna alle stembureaus aanwezig

Voor inwoners met een lichamelijke beperking is het essentieel dat er in het stembureau een stemhokje aanwezig is met daarin een laag werkblad dat onderrijdbaar is. Zo kunnen rolstoel- en scootmobielgebruikers hun stembiljet zittend invullen. Wij constateren dat de lage werkbladen in de meeste stembureaus op orde zijn. Zo hebben 146 van de 151 stembureaus (97%) minimaal één stemhokje met een laag werkblad. Op één geval na zijn de werkbladen onderrijdbaar.

Vaak voldoende stoelen in stembureau aanwezig, leesloep niet altijd zichtbaar en operationeel op stemtafel

Ook aan de bruikbaarheid van het stembureau stelt de rijksoverheid aanvullende toegankelijkheidscriteria. Deze zijn weliswaar niet essentieel om zelfstandig te kunnen stemmen, maar kunnen het proces voor de stemmer wel comfortabeler maken.

Zo moeten er een aantal vrije stoelen in het stembureau aanwezig zijn zodat stemmers die slecht ter been zijn een rustmoment kunnen pakken. Eén op de vijf stoelen moet zijn uitgerust met armleuningen om het opstaan te vereenvoudigen. Bij 138 stembureaus (91%) zijn er vrije stoelen in het stembureau aanwezig. Daarvan is bij 93 stembureaus (67%) sprake van voldoende stoelen met armleuningen.

Daarnaast is het belangrijk dat er een leesloep met werkend lampje zichtbaar op de stemtafel klaarligt. Sommige stemmers zijn visueel beperkt en hebben de loep nodig om het stembiljet te kunnen lezen. Het klaarleggen van de leesloep maakt onderdeel uit van de toegankelijkheidscheck die de stembureauvoorzitter moet doorlopen voordat het stembureau opent. Uit onze schouw blijkt dat bij 110 stembureaus (73%) de leesloep zichtbaar op de tafel lag. Bij die stembureaus waren de loepen 102 keer (93%) operationeel. Veel leesloepen die ontbraken lagen nog in de doos bij de overige stemattributen. Wat voor verwarring heeft gezorgd is dat er ook vaak nog een tweede (normale) loep zonder lampje bij die attributen zat. Regelmatig lag die loep wel op de stemtafel, maar de loep met verlichting niet.

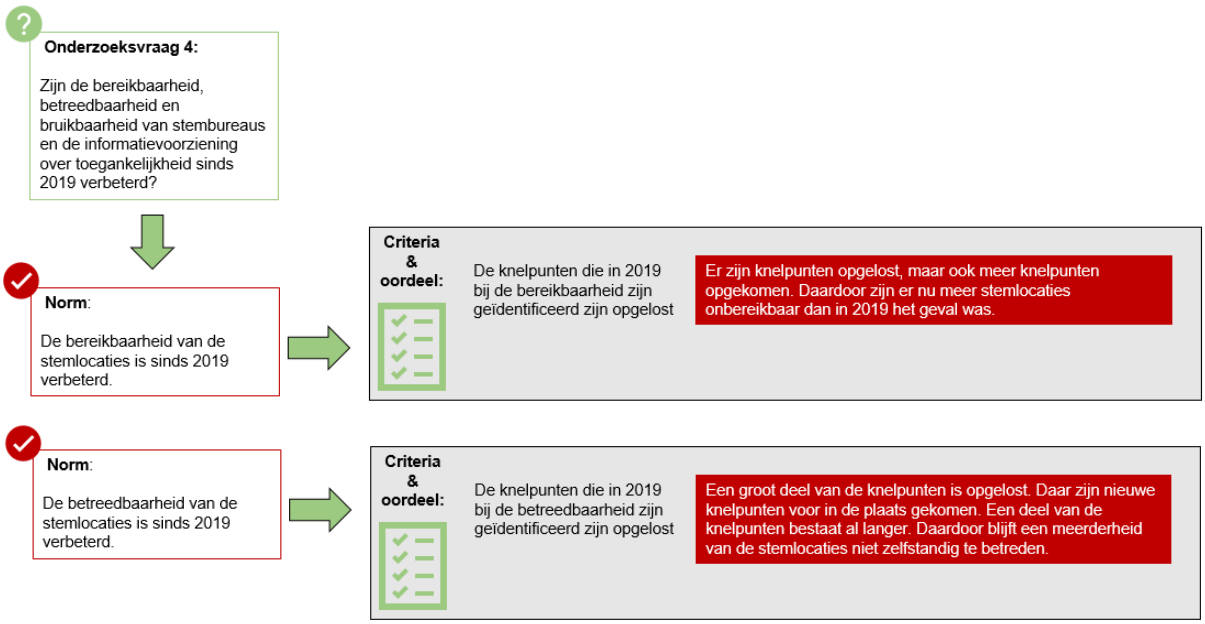

INGANG STEMBUREAU

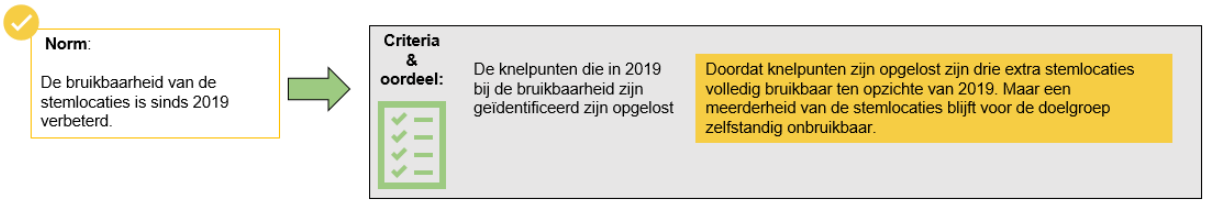
3 STEMBUREAUS IN 2023 MINDER TOEGANKELIJK DAN IN 2019

De (praktische) toegankelijkheid van de stembureaus is sinds 2019 met vijf procentpunten gedaald. Niet alle toegankelijkheidsknelpunten die in 2019 zijn geïdentificeerd zijn opgelost. Zo hebben veel stemlokalen (nog) problemen met drempels die niet (adequaat) zijn overbrugd. Bij individuele stemlokalen komt het verder regelmatig voor dat een eerder geïdentificeerd knelpunt is opgelost, maar dat er één of meerdere nieuwe knelpunten zijn geconstateerd. Per saldo is de bereikbaarheid, betreedbaarheid en/of bruikbaarheid per stemlokaal daardoor meestal niet verbeterd.

Bovenstaande bevindingen lichten we in dit hoofdstuk toe. In figuur 3.1 zetten we de uitvoering af tegen de normen. Hierin leggen we ook direct de relatie tussen de onderzoeksvraag, de norm(en) en bijbehorende criteria en de beoordeling. In het onderzoek uit 2019 hebben we 74 stemlokalen geschouwd. Daarvan fungeerde er 49 afgelopen verkiezingen opnieuw als stemlokaal. Die 49 stemlokalen hebben we voor dit onderzoek ook opnieuw geschouwd. We hebben op individueel stemlokaalniveau ons oordeel over de bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid van het bureau bij dit onderzoek vergeleken met ons oordeel uit 2019. We beoordelen de normen en bijbehorende criteria aan de hand van deze vergelijking.

Figuur 3.1 Normen, criteria en beoordeling ‘Verbetering stemlokalen’ van de ook in 2019 geschouwde stemlokalen

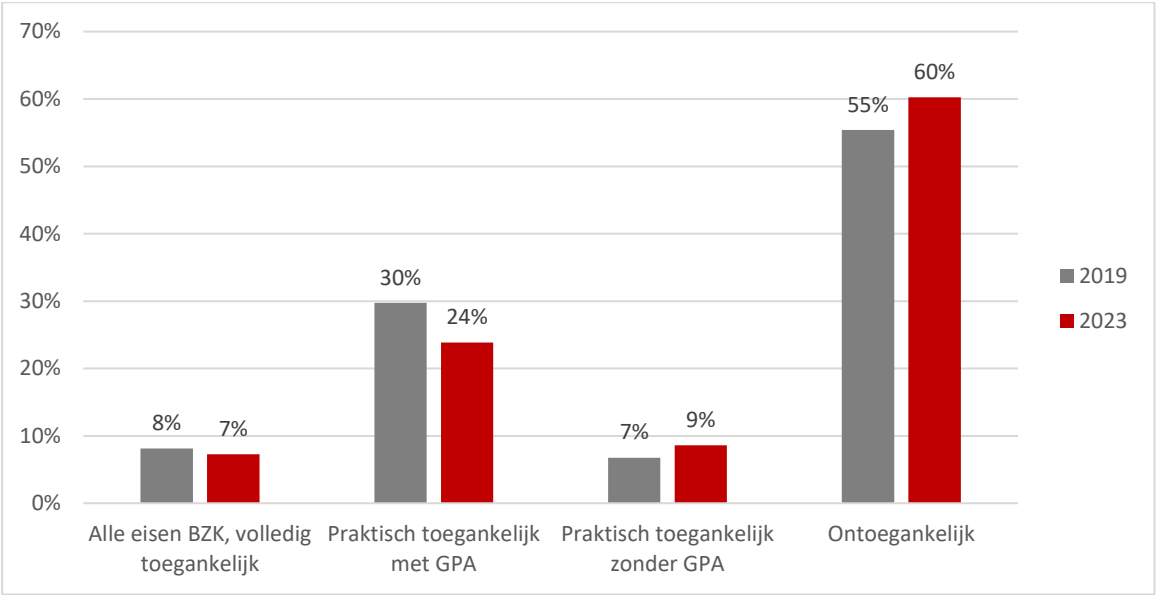

3.1 PRAKTISCHE TOEGANKELIJKHEID MET VIJF PROCENTPUNTEN GEDAALD VERGELEKEN MET 2019

In paragraaf 2.1 constateerden we op basis van onze schouw dat Utrechters met een lichamelijke beperking de afgelopen verkiezingen bij 40% van de stembureaus zelfstandig hun stem uit konden brengen. Het gaat dan om:

- De stembureaus die aan alle toegankelijkheidseisen van de rijksoverheid voldoen, en;
- De stembureaus die aan de door ons afgebakende essentiële toegankelijkheidsaspecten voldoen (de 'praktisch toegankelijke' stembureaus).

In 2019 constateerden we dat de doelgroep bij 45% van de stembureaus zelfstandig kon stemmen. Daarmee is sprake van een daling van vijf procentpunten (en het aantal ontoegankelijke stembureaus is daarmee met vijf procentpunten gestegen, zie figuur 3.2).

Figuur 3.2 Vergelijking beoordeling toegankelijkheidsaspecten tussen 2019 en 2023[11]

Permanente toegankelijkheidsmaatregelen zijn bij de gemeentelijke panden niet doorgevoerd

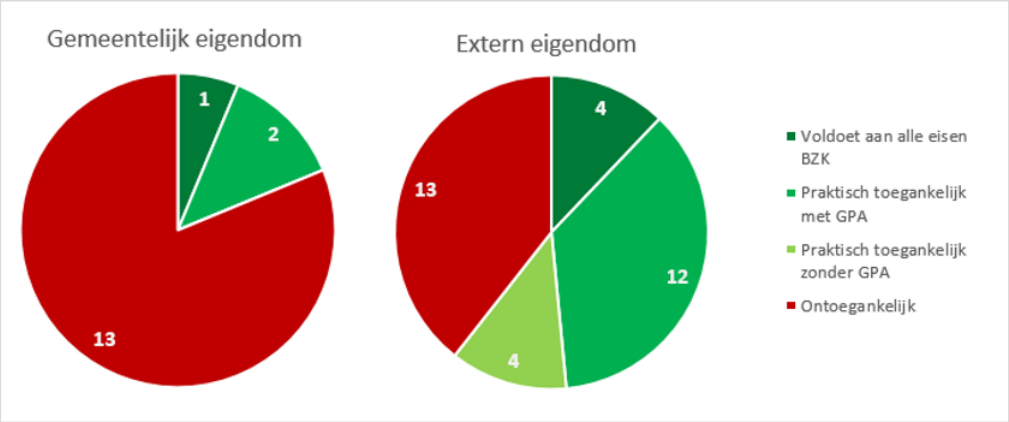
Na ons vorige onderzoek in 2019 hebben wij een lijst met geïdentificeerde knelpunten op stemlokaalniveau gedeeld met team Verkiezingen van de gemeente Utrecht en (zeker voor

[11] GPA staat voor Gehandicaptenparkeerplaats Algemeen.

de gebouwen in gemeentelijk eigendom) aanbevolen naar permanente oplossingen te zoeken. We willen met dit opvolgingsonderzoek ook achterhalen of die knelpunten zijn opgelost. We hebben daarom de stemlokalen uit onze steekproef uit 2019 waar ook de afgelopen verkiezingen weer gestemd kon worden opnieuw geschouwd. Het gaat om 61 stembureaus verdeeld over 49 stemlokalen. De Vastgoedorganisatie Utrecht (VGU) geeft aan de knelpuntenlijst voor de gemeentelijke panden (16 in totaal) in bezit te hebben. Er zouden toegankelijkheidsmaatregelen bij die panden zijn doorgevoerd.[12] Door gebrekkige informatieopslag is niet duidelijk om welke maatregelen het gaat.[13] Het is ook onduidelijk of de maatregelen daadwerkelijk zijn doorgevoerd.[14] Omdat maatregelen op pandniveau zouden zijn doorgevoerd rapporteren we in dit hoofdstuk op stemlokaalniveau, in plaats van op stembureauniveau zoals in hoofdstuk 2.

We zien op veel plekken niet dat de gemeente permanente toegankelijkheidsmaatregelen heeft doorgevoerd. Als we de toegankelijkheid van de gemeentelijke panden beoordelen dan zien we namelijk dat deze overwegend ontoegankelijk zijn: 81% (13 op 16) is ontoegankelijk (zie figuur 3.3). Panden in extern bezit doen het beter. Daarvan is 61% (20 op 33) toegankelijk.

Figuur 3.3 Vergelijking toegankelijkheid van de 49 stemlokalen naar eigendomsvorm (situatie 22 november 2023)

We zetten in de volgende paragrafen uiteen of de bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid bij de 49 stemlokalen zijn verbeterd. We zijn daarbij uitgegaan van de volledige, uitgebreide toegankelijkheidscriteria van de rijksoverheid, omdat we destijds ook knelpunten die zich op die criteria voordeden bij team Verkiezingen hebben aangeleverd. De criteria van de rijksoverheid zijn strenger dan de essentiële toegankelijkheidscriteria die wij daarbinnen hebben gedefinieerd. Daardoor worden stemlokalen sneller als onbereikbaar, onbetreedbaar of onbruikbaar aangemerkt. We zien dat er veel welwillendheid is bij stembureauleden om de verkiezingen zo toegankelijk mogelijk te organiseren. En soms is

[12] Rekenkamer Utrecht (2024). *Interview gemeente*.
[13] Rekenkamer Utrecht (2024). *Interview gemeente*.
[14] Rekenkamer Utrecht (2024). *Interview gemeente*.

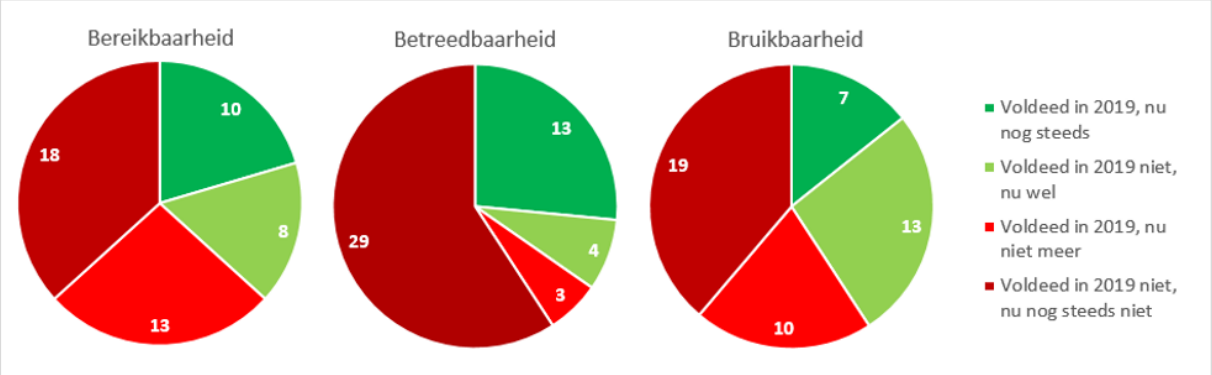
slechts een kleine aanpassing nodig om een stemlokaal toegankelijk te maken (zoals bijvoorbeeld het verplaatsen van een stoel). Toch vormen de criteria van de rijksoverheid het wettelijk kader. Daar willen we in dit hoofdstuk dus recht aan doen. Waar het om kleine aanpassingen betreft (met name bij bruikbaarheid) zullen we dat in de lopende tekst vermelden.

3.2 EERDERE TOEGANKELIJKHEIDSKNELPUNTEN DEELS OPGELOST, MAAR VAAK NIEUWE KNELPUNTEN GECONSTATEERD

Minder stemlokalen bereikbaar ten opzichte van de situatie in 2019, problemen met de parkeergelegenheid vaak de oorzaak

Figuur 3.4 laat de ontwikkeling in de beoordeling van de 49 stemlokalen zien op bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid. Een meerderheid van de stemlokalen is onbereikbaar, niet zelfstandig te betreden en/of onbruikbaar voor de doelgroep.

Figuur 3.4 Ontwikkeling beoordeling aantal stemlokalen van 2019 tot 2023 (N=49)

Ten opzichte van 2019 zijn stemlokalen minder bereikbaar geworden. Een deel van de knelpunten die in 2019 zijn geconstateerd is opgelost, maar er is ook een groot aantal knelpunten bijgekomen. Daarnaast blijft een aantal structurele knelpunten bestaan. We hebben in totaal 29 verslechteringen in de bereikbaarheid geconstateerd. Daarvan behandelen we de meest voorkomende typen. De meeste verslechteringen hebben betrekking op de parkeergelegenheid. Zo is er bij 11 stemlokalen geen (deugdelijke) gehandicaptenparkeerplaats meer aanwezig en zijn er bij 8 lokalen te weinig vrije reguliere parkeerplekken beschikbaar. Verder zijn er 4 stemlokalen waarbij een hoogteverschil tussen de parkeergelegenheid en het trottoir nu niet goed meer is overbrugd.

Er zijn ook 8 stemlokalen die zodanig zijn verbeterd dat ze aan alle bereikbaarheidseisen voldoen. Deze waren in 2019 onbereikbaar, en afgelopen verkiezingen wel bereikbaar. Over de hele linie hebben we 25 verbeteringen geconstateerd. De grootste verbeterslag is in de bewegwijzering gemaakt. Bij 12 stemlokalen is de zichtbaarheid van de route naar de entree van de stembureau(s) verbeterd door (betere) bewegwijzering aan te brengen. Daarnaast is

bij 4 lokalen een hoogteverschil op de route naar het stemlokaal (beter) overbrugd. Datzelfde geldt voor een hoogteverschil vanaf de parkeerplaats naar het trottoir bij 3 lokalen.

Tot slot zijn er 9 onopgeloste knelpunten die we zowel in 2019 als tijdens onze meest recente schouw bij dezelfde stemlokalen hebben geconstateerd. Zo zijn er 3 stemlokalen waarbij problemen met het overbruggen van een hoogteverschil tussen parkeergelegenheid en trottoir blijven bestaan. Bij 2 stemlokalen blijven die problemen ook bestaan met hoogteverschillen op de route naar het stemlokaal. Daarnaast blijven 2 stemlokalen problemen houden met de bereikbaarheid vanwege tekortschietende bewegwijzering.

Stembureaus ook deze verkiezingen veelal niet zelfstandig te betreden, nieuwe knelpunten wissen effect opgeloste knelpunten uit

Uit onze beoordeling blijkt dat een meerderheid van de stemlokalen (59%, 29 op 49) zowel in 2019 als tijdens onze recente schouw niet zelfstandig waren te betreden (zie figuur 3.4). We zien hier dat een meerderheid van de eerder geïdentificeerde knelpunten (36 van de 61) is opgelost. Bij veel stemlokalen zijn de eerder geïdentificeerde knelpunten daardoor weliswaar opgelost, maar zijn er ook nieuwe knelpunten bijgekomen. Zo is er sprake van veel verslechteringen (29) en blijvende knelpunten (25) die niet zijn opgelost. Veel stemlokalen blijven daardoor niet zelfstandig te betreden door de doelgroep.

In totaal zijn er 25 eerder geïdentificeerde knelpunten die niet zijn opgelost. Niet of niet adequaat overbrugde drempels bij de entreedeur van het stemlokaal is het langer bestaande knelpunt dat het vaakst niet is opgelost (9 stemlokalen). In combinatie met de eerdergenoemde verslechtering zijn 15 stemlokalen niet zelfstandig te betreden, doordat drempels bij de entreedeur van het stemlokaal niet (adequaat) zijn overbrugd. Daarnaast blijven roosters met gaten groter dan 2 bij 2 centimeter niet (goed) afgedekt (bij 5 lokalen) en is er een aantal stemlokalen met blijvende problemen met de entreedeur van het stemlokaal. Zo blijft de entreedeur bij 4 stemlokalen te smal en blijft er bij 2 lokalen sprake van te weinig opstelruimte om de deur vanuit een zittende positie zelfstandig te kunnen openen.

Verslechteringen hebben vooral betrekking op drempels bij de entreedeur van het stembureau die niet of niet adequaat meer zijn overbrugd (6 stemlokalen), entreedeuren die te zwaar zijn geworden (5 lokalen) en geen (goede) bewegwijzering meer in het stemlokaal om de route naar het stembureau aan te geven (4 lokalen).

Er zijn ook knelpunten opgelost. Het gaat in totaal om 36 verbeteringen waarvan de meeste betrekking hebben op het (goed) afdekken van roosters (6 stemlokalen), het (adequaat) overbruggen van drempels bij de entreedeur van het stemlokaal (5 lokalen) en het zorgen voor entreedeuren die voldoende breed zijn (4 lokalen).

Bruikbaarheid iets verbeterd, problemen met relatief kleine aanpassingen te verhelpen
Figuur 3.4 geeft aan dat de meerderheid van de stemlokalen weliswaar nog steeds onbruikbaar is, maar dat neemt niet weg dat tijdens de afgelopen verkiezingen 3 lokalen meer bruikbaar waren dan in 2019. Bij de bruikbaarheid zijn vaak relatief kleine aanpassingen bepalend, zoals het neerzetten van voldoende stoelen met armleuningen en het klaarleggen van een functionele leesloep op de stemtafel. Dat zijn ook de vaakst voorkomende knelpunten (zie tabel 3.5). Deze knelpunten worden bij het ene stemlokaal vaak opgelost, maar komen dan bij een ander stemlokaal (nieuw) voor. Per saldo worden daardoor slechts een beperkt aantal extra stemlokalen volledig zelfstandig bruikbaar voor de doelgroep.

Tabel 3.5 Belangrijkste ontwikkeling in knelpunten bruikbaarheid

Knelpunt bruikbaarheid	Aantal keer verbeterd	Aantal keer verslechterd	Aantal keer eerder geïdentificeerd, niet opgelost
Onvoldoende stoelen in stemlokaal	6	3	1
Onvoldoende stoelen met armleuningen in stemlokaal	10	6	10
Leesloep niet zichtbaar op tafel	6	11	5
Leesloep niet functioneel	2	7	-

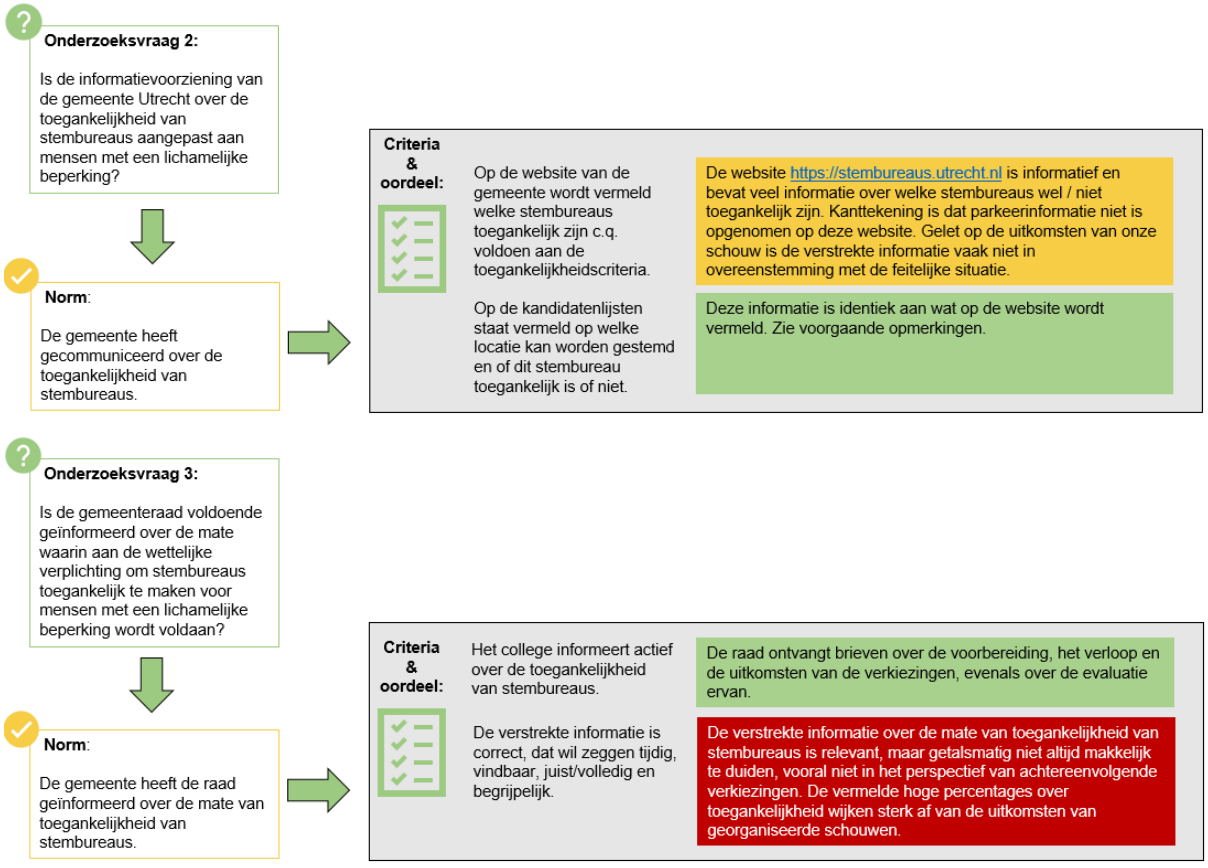

KOFFIEHOEK
GROENKAPEL
INGANG STEMBUREAU

4 INFORMATIE OVER MATE VAN TOEGANKELIJKHEID TE OPTIMISTISCH

De gemeente communiceert op uiteenlopende manieren over de verkiezingen en waar en hoe gestemd kan worden. Toegankelijkheid is daarbij een met regelmaat terugkerend onderwerp, waarbij de ambities, maatregelen en knelpunten worden benoemd. De verstrekte informatie is zowel gericht aan de stad als geheel, huis-aan-huis en aan stemgerechtigden persoonlijk. Ook vindt afstemming plaats met belangenorganisaties, zoals het Solgu. De raad wordt hierover actief geïnformeerd met raadsbrieven. Toegankelijkheid 'op papier' en 'in de praktijk' blijken van elkaar te verschillen. Op basis van de schouw van de rekenkamer blijkt – achteraf – dat de informatie over het bereikte percentage toegankelijke stembureaus een te optimistisch en niet accuraat beeld geeft van de feitelijke situatie op 22 november 2023. In de praktijk zijn regelmatig knelpunten gebleken die de mate van toegankelijkheid raken.

Bovenstaande bevindingen lichten we in dit hoofdstuk toe. In figuur 4.1 zetten we de uitvoering af tegen de normen. Hierin leggen we ook direct de relatie tussen de onderzoeksvraag, de norm(en) en bijbehorende criteria en de beoordeling.

Figuur 4.1 Normen, criteria en beoordeling 'Informatie over toegankelijkheid van stemlokalen'

4.1 VEEL INFORMATIE AANGEBODEN, NIET ALTIJD JUIST EN VOLLEDIG

Veel informatie op de website over stembureaus

De gemeente heeft de Utrechtse bevolking op verschillende manieren geïnformeerd over de toegankelijkheid van stembureaus:

- Op de website van de gemeente;
- Op de kandidatenlijsten die huis-aan-huis worden bezorgd.

Uitgangspunt voor onze beoordeling is de mate waarin deze informatie voldoet aan de toegankelijkheidscriteria van het Ministerie van BZK.

Toegankelijkheid is een breed begrip, en is niet alleen op stembureaus van toepassing. Via een zelfstandige webpagina[15] communiceert de gemeente over die brede toegankelijkheid. Het gaat daarbij onder meer om informatie over het beleid van de gemeente, de aanpak voor toegankelijkheid en resultaten, en de belangenorganisaties waarmee de gemeente samenwerkt. Zo vermeldt de gemeente als resultaat de aanwezigheid van 'toegankelijke stembureaus, ook voor stemmers die slechtziend en slechthorend zijn'.

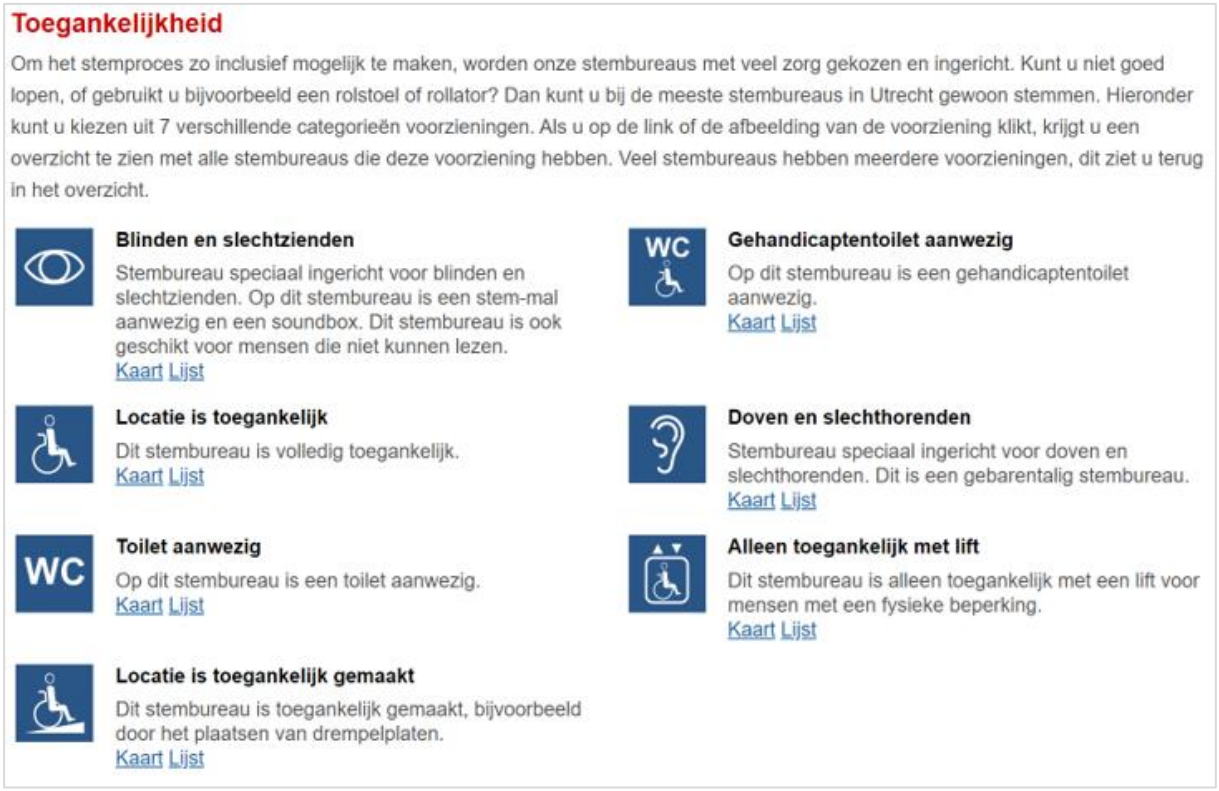
De gemeente communiceert over de verkiezingen, zowel over de voorbereiding en de aanloop naar de verkiezingen als over het verloop en de uitkomsten van de verkiezingen, gevolgd door nadere informatie over de uitslagen via:

- De website met algemene verkiezingsinformatie[16];
- De website Stembureaus in Utrecht met een interactieve kaart met specifieke informatie per stembureau over de toegankelijkheid.[17]

Wij constateren dat de gemeente over het algemeen goed communiceert over welke stembureaus toegankelijk zijn. Figuur 4.2 laat de manier zien waarop de gemeente Utrecht op Stembureaus in Utrecht over de toegankelijkheid van stembureaus informeert. Een kiezer kan een stembureau op de kaart aanklikken en ziet dan aan de hand van icoontjes in welke mate het bureau toegankelijk is (gemaakt). Inwoners kunnen dan zelf de afweging maken in wat voor type stembureau ze willen stemmen. Met filters kan men al naar gelang de behoefte verdere selecties van locaties maken. De huis-aan-huis kandidatenlijsten die de gemeente voor de verkiezingen verspreidde bevat een overzicht van alle stembureaus in de gemeente. Per stembureau waren (ditmaal voor het eerst) dezelfde icoontjes als op Stembureaus in Utrecht opgenomen om de toegankelijkheid aan te geven.

[15] Zie Toegankelijkheid | gemeente Utrecht
[16] Zie Verkiezingen | gemeente Utrecht
[17] Zie ook Stemvoorzieningen (utrecht.nl)

Figuur 4.2 Voorbeeld van manier waarop de gemeente over toegankelijkheid van stembureaus tijdens de verkiezingen informeert

Geen informatie over (al dan niet tijdelijke) gehandicaptenparkeerplaatsen

De toegankelijkheidscriteria van de rijksoverheid benadrukken het belang van de aanwezigheid van een (tijdelijke) gehandicaptenparkeerplaats. Zoals in paragraaf 2.2 is uiteengezet, realiseert de gemeente vaak zo'n (tijdelijke) voorziening. We merken op dat de gemeente op de website voor de verkiezingen en op de kandidatenlijsten geen informatie heeft opgenomen over welke stembureaus een (tijdelijke) gehandicaptenparkeerplaats hebben. Op de website[18] van de gemeente is wel een plattegrond van de gehandicapten-parkeerplaatsen beschikbaar, maar deze informatie wordt dus niet één op één gekoppeld aan de stembureaus. In reactie op het ambtelijk wederhoor heeft de gemeente aangegeven dat wel is onderzocht of deze informatie nog kon worden verstrekt. Vanwege de korte voorbereidingstijd bij deze verkiezingen was dit niet meer mogelijk. Het is de bedoeling dat de parkeerplaatsen bij de komende verkiezingen wel op de website worden getoond.

Vooral toegankelijk gemaakte stembureaus in de praktijk toch ontoegankelijk

Op basis van de schouw constateert de rekenkamer achteraf dat de verstrekte informatie 'op papier' niet altijd juist en volledig blijkt te zijn 'in de praktijk'. Dat betreft vooral de stembureaus die toegankelijk zijn gemaakt voor deze verkiezingen.

[18] Zie Plattegrond gehandicaptenparkeerplaatsen | gemeente Utrecht

Uit de data blijkt dat van de 36 permanent toegankelijke stembureaus 28% (10 op 36) ontoegankelijk is. Van de toegankelijk gemaakte stembureaus blijkt 70% (79 op 113) ontoegankelijk te zijn. Een stembureau dat wij als ontoegankelijk hebben beoordeeld, is in 89% (79 op 89) van de gevallen een door de gemeente beoogd toegankelijk gemaakt bureau.

Wij merken op dat het hierbij gaat om 149 stembureaus, niet 151. Dat komt omdat twee stembureaus uit onze steekproef van 2019 (waar ook in 2023 weer gestemd kon worden) door de gemeente zelf bij deze verkiezingen al als ontoegankelijk zijn aangemerkt. Deze bureaus zijn wel meegenomen in onze selectie en ook tijdens de schouw als ontoegankelijk beoordeeld.

4.2 STEMBUREAUS IN DE PRAKTIJK MINDER TOEGANKELIJK DAN OP PAPIER

Actieve informatievoorziening, maar in wisselende mate over toegankelijkheid
De gemeente c.q. het college heeft de gemeenteraad actief geïnformeerd over de voorbereiding van de TK-verkiezingen in november 2023, waaronder ook over de mate van toegankelijkheid van stembureaus. De rekenkamer constateert op basis van raadsbrieven over toegankelijkheid van stembureaus sinds het ondertekenen van het VN-verdrag Handicap in 2017 dat de gemeente in wisselende mate aandacht schenkt aan de stand van zaken over de toegankelijkheid van stembureaus en deelname aan de verkiezingen.

Zowel de bereikte resultaten als de daarbij optredende knelpunten en afwegingen worden benoemd en toegelicht. Zeker gedurende de coronaperiode (maar ook nadien) is het een grote uitdaging gebleken om voldoende (ook alternatieve) stembureaus te organiseren die voldeden aan de (aanvullende) eisen. Dat betrof onder meer de gezondheids- en afstandseisen vanwege corona, de toegankelijkheidscriteria en de spreidingscriteria, gegeven de groei van de stad en de verwachte opkomstcijfers en daarmee de drukte bij de stemlokalen.

Team Verkiezingen licht toe dat de gemeente Utrecht de toegankelijkheidscriteria ruimer toepast dan dat bijvoorbeeld het Solgu dat doet.[19] De gemeente moet altijd een afweging maken tussen een voldoende aantal stemlocaties en een zo groot mogelijke toegankelijkheid. In het specifieke geval van de laatste TK-verkiezingen speelde mee dat deze door de val van het kabinet begin juli 2023 niet waren voorzien. Dat heeft extra druk op de voorbereiding van deze verkiezingen gegeven.

Laatste jaren hoge percentages toegankelijke stembureaus gerapporteerd
De gemeente rapporteert de laatste jaren steevast een hoog percentage van de stembureaus als toegankelijk (permanent dan wel tijdelijk toegankelijk gemaakt), namelijk

[19] Rekenkamer Utrecht (2024). *Interview gemeente*.

rond de 95 procent. In de raadsbrieven worden uiteenlopende cijfers over de schouwresultaten van stemlocaties over de mate van toegankelijkheid genoemd. De rekenkamer heeft op basis van vooral informatie in de raadsbrieven het volgende overzicht opgesteld (zie tabel 4.3).

Tabel 4.3 Informatie over toegankelijkheid stembureaus in raadsbrieven e.d. (2017-2023)

Jaar / Verkiezing	Aantal stembureaus (SB) in stemlokalen (SL)	Toegankelijk	Toegankelijk gemaakt	Ontoegankelijk
2017 / TK (maart)	180 SB in 152 SL	Onbekend	Onbekend	Onbekend
2018 / GR (maart)	180 SB in 153 SL	Onbekend	Onbekend	Onbekend
2018 (najaar) / Resultaten schouw	Solgu[20] (N=73) Gemeente Utrecht[21] (N=72)	36 (49%) 3 (4%)	26 (36%) 41 (57%)	11 (15%) 28 (39%)
2019 / PS & WS (maart) Resultaten schouw EP (mei)	 172 SB in 161 SL Rekenkamer Utrecht (N=74) Minimaal 170 SB	 Onbekend 6 (8%) Onbekend	 Onbekend 27 (36%) Onbekend	 Onbekend 41 (55%) Onbekend
2020 / Resultaten schouw	Gemeente Utrecht[22] (N=116)	15 (13%)	91 (79%)	10 (9%)
2021 / TK (maart)	181 SB in 154 SL	167 (92%)		14 (8%)
2022 / GR (maart)	220 SB in 196 SL	211 (96%)		9 (4%)
2023 / PS & WS (maart) TK (november)	Streven minimaal 95% toegankelijke stemlocaties; verdere stijging is moeilijk geacht Verwachting lager percentage toegankelijkheid, verder niet becijferd. Uit beantwoording van schriftelijke vragen blijkt dat de toegankelijkheid in algemene zin goed op orde is. Bij de TK-verkiezingen wordt gestreefd naar 95% toegankelijkheid.			

Toelichting: GR=Gemeenteraad; PS=Provinciale Staten; TK=Tweede Kamer; WS=Waterschappen; EP=Europees Parlement.
Bronnen: vooral raadsbrieven en beantwoording schriftelijke vragen (zie overzicht bijlage), aanvullend berekende percentages rekenkamer.

Tot eind 2018 gold een wettelijke eis dat 25 procent van de stembureaus toegankelijk was. In een raadsbrief (2017) wordt aangegeven dat Utrecht al jaren ruimschoots aan die eis voldoet (waarbij geen concrete cijfers worden vermeld). Het streven van de gemeente is een toegankelijkheid van 90 procent. In oktober 2018 wordt de nieuwe checklist criteria

[20] De gemeente geeft aan dat deze schouw tijdens eerdere verkiezingen heeft plaatsgevonden. Om welke verkiezingen het gaat is niet duidelijk.
[21] De gemeente heeft deze schouw uitgevoerd buiten de verkiezingsdagen om, in aanloop naar de verkiezingen in 2019.
[22] De gemeente heeft deze schouw uitgevoerd buiten de verkiezingsdagen om, in aanloop naar de verkiezingen in 2021. Niet bij alle beoogde stemlokalen (164) kon wegens de coronapandemie een schouw plaatsvinden.

toegankelijkheid van BZK vastgesteld. Ook wordt gerapporteerd over de uitkomsten van schouwen door respectievelijk het Solgu en de gemeente, met nogal uiteenlopende resultaten.

Per 1 januari 2019 wordt een wetswijziging van kracht waarin het streven naar 100% toegankelijke stembureaus is vastgelegd. Hierbij is het ‘pas toe of leg uit’-principe van toepassing. In 2019 vinden twee verkiezingen plaats (PS en WS in maart en EP in mei). De rekenkamer heeft met een steekproef de stembureaus bij de verkiezingen in maart 2019 geschouwd. Concrete cijfers over de mate van toegankelijkheid van de stembureaus in het algemeen zijn in raadsbrieven over deze verkiezingen niet opgenomen.

Vanaf begin 2020 speelt corona een belangrijke rol bij de organisatie van verkiezingen met grote gevolgen voor de stemlocaties, die gebruikt kunnen worden vanwege de gezondheidseisen en afstandscriteria. Er is sprake van veel nieuwe locaties. Ook de verwachtingen over de mate van toegankelijkheid worden bijgesteld, waarbij het belang van goede informatievoorziening over welke locaties toegankelijk zijn wordt aangegeven. Vanaf 2021 wordt in de raadsbrieven veelal alleen het hoge percentage (92%-96%) toegankelijk (gemaakte) stembureaus vermeld, evenals het streven naar verdere verhoging van de score.[23] De rekenkamer constateert dat daarbij niet wordt toegelicht hoe deze percentages zich verhouden tot de criteria van BZK.

Aanmerkelijk lagere percentages toegankelijke stembureaus in schouwen rekenkamer
De rekenkamer merkt op dat de bereikte percentages toegankelijk van onze schouwen (op basis van steekproeven) in 2019 en 2023 aanmerkelijk lager uitvallen, resp. 44% en 40%. Wij hebben daarbij – net als de gemeente en het Solgu – vooral gelet op de belangrijkste toegankelijkheidscriteria c.q. op de praktische toegankelijkheid van de stembureaus (drempels, overbruggingen, deuren e.d.).

Weinig (na)controle op uitvoering maatregelen toegankelijkheid
In de Utrechtse praktijk is het de logistiek partner die (nieuwe) locaties op toegankelijkheid schouwt, op basis van de criteria van BZK. Dit gebeurt in opdracht van team Verkiezingen. Zo wordt in kaart gebracht welke aanpassingen per stemlokaal nodig zijn om deze toegankelijk te maken.

Tijdelijke voorzieningen worden door de logistiek partner zelf gemaakt. De logistiek partner maakt ook afspraken met de gebouwbeheerder over het op- en afbouwen van tijdelijke voorzieningen. Een mogelijke verklaring voor het verschil tussen toegankelijk ‘op papier’ en ‘in de praktijk’ kan daarom gelegen zijn in het onvoldoende toezien op en nalopen van de feitelijke en correcte uitvoering van te nemen toegankelijkheidsmaatregelen voorafgaand aan de verkiezingen.

[23] Zie ook de beantwoording van schriftelijke vragen d.d. 6 september 2023.

Ook het niet of te weinig steekproefsgewijs schouwen tijdens de verkiezingsdag en het tussentijds checken door stembureauleden zelf kan een rol hebben gespeeld. Dit kan aan de hand van de Actielijst Toegankelijkheid, die als bijlage bij een instructie van het Rijk is opgenomen.[24] Deze Actielijst dient meerdere keren per dag te worden nagelopen om te kijken of de toegankelijkheid op orde is gebleven, en zo nodig passende maatregelen te nemen.

Team Verkiezingen licht toe[25] dat in principe alle 217 locaties zijn geschouwd, maar dat het moeilijk is om te controleren of stemlokalen echt toegankelijk zijn gemaakt. Het team kan niet op de dag zelf overal nagaan of de stembureaus voldoen, want zij moeten er vanuit een coördinerende rol voor zorgen dat de verkiezingen goed verlopen. Stembureauleden krijgen de instructie om een checklist[26] door te lopen, voordat het stembureau opengaat. Team verkiezingen speelt ook in op signalen die zij vanuit de stembureaus ontvangen. De logistiek partner is de hele dag bereikbaar om materialen te brengen of om voorzieningen te plaatsen / repareren.

De gemeenteraad wordt sinds 2021 dus geïnformeerd over hoge toegankelijkheids-percentages, ondanks dat de gemeente zelf niet zeker weet of die locaties op de verkiezingsdag daadwerkelijk toegankelijk zijn. De percentages gaan over het aantal stemlokalen dat in opzet toegankelijk is. Maar de logistiek partner moet bij die lokalen alle tijdelijke toegankelijkheidsmaatregelen op een juiste manier doorvoeren, en de stembureauleden moeten de toegankelijkheidschecklist doorlopen en uitgevoerd hebben voordat een stemlokaal (hoogstwaarschijnlijk) volledig toegankelijk is.

Wij zien in onze onderzoeken dat het in de praktijk bij het uitvoeren en doorvoeren van maatregelen vaak misgaat, en dat daardoor onze oordelen over de toegankelijkheids-percentages fors lager uitvallen. Ook wanneer we alleen de meest essentiële aspecten voor zelfstandig kunnen stemmen in ons oordeel meenemen: respectievelijk 45% (rekenkameronderzoek 2019) en 40% (rekenkameronderzoek 2023).

[24] Zie: Hand-out Stembureau-instructie voor de dag van de stemming | Brochure | Rijksoverheid.nl
[25] Rekenkamer Utrecht (2024). *Interview gemeente*.
[26] Zie: Hand-out Stembureau-instructie voor de dag van de stemming | Brochure | Rijksoverheid.nl

INGANG STEMBUREAU

BIJLAGE 1 ONDERZOEKSVERANTWOORDING

WERKWIJZE

Wij hebben het onderzoek uitgevoerd aan de hand van vier onderzoekstappen:

- Documentstudie: Uitgangspunt is het onderzoek uit 2019, waarbij is nagegaan welke ontwikkelingen zich sindsdien hebben voorgedaan in de eisen die worden gesteld aan de toegankelijkheid van stembureaus door het ministerie van BZK. We hebben onze checklist uit 2019 op basis van die ontwikkelingen geüpdatet. Daarnaast hebben we de raadsinformatie over toegankelijkheid van stembureaus sinds 2019 geanalyseerd.
- Zicht op de praktijk: Op de verkiezingsdag woensdag 22 november 2023 hebben wij (dat wil zeggen een team van de rekenkamer en een aantal collega's van Raadsorganen[27]) een schouw gedaan. We zijn langs 110 stemlokalen met 151 stembureaus (van de totaal 217 stembureaus) gegaan om ter plekke aan de hand van onze checklist met toetsingscriteria te beoordelen in hoeverre het stembureau voldoet aan de gestelde eisen. De checklist hebben we besproken met de beleidsmedewerker van het Solgu, die ook tijdens een instructiebijeenkomst voor het team waar nodig tekst en uitleg heeft gegeven én vervolgens tijdens het schouwen op afstand met foto's via WhatsApp geraadpleegd kon worden. De gepresenteerde aantallen (N) hebben betrekking op het aantal stembureaus, tenzij anders vermeld.
- Selectie stembureaus: De uitkomsten van de schouw vergelijken we (o.a.) met onze beoordelingen uit 2019. Om dat te doen hebben we de stembureaus uit onze steekproef uit 2019 geïdentificeerd waar ook afgelopen verkiezingen opnieuw kon worden gestemd. Dat zijn 49 stembureaus. Die stembureaus hebben we als uitgangspunt genomen voor onze selectie. Daarnaast heeft het alleen zin om stembureaus te schouwen die door de gemeente zelf als toegankelijk zijn aangemerkt. De 15 stembureaus die als ontoegankelijk zijn aangemerkt hebben we niet in onze selectie meegenomen. Die selectie moest ook een spreiding over de stad beslaan. We hebben alle 202 als toegankelijk aangemerkte stembureaus verdeeld naar wijk. Per wijk hebben we de 49 eerdere stembureaus aangevuld met een aselecte steekproef op de resterende stembureaus per wijk. In iedere wijk wilden we minimaal 10 stemlokalen bezoeken. Extra stemlokalen konden (in navolging van de aselecte steekproef) worden bezocht wanneer de schouwer verantwoordelijk voor een wijk op de verkiezingsdag nog tijd over had nadat de eerste 10 waren geschouwd. Daarnaast bevatten sommige stemlokalen meerdere stembureaus. Dat maakt dat in sommige wijken meer dan 10 stembureaus zijn geschouwd (zie tabel B1.1 voor de verdeling per wijk).

[27] Deelnemers veldwerk: Kristoffer Gildenlöw, Koen van Hemert, Vince van Houten, Sjoerd Keulen, Nanda 't Lam, Jelmer Lok, Naomi Meys, Gerth Molenaar, Taco Nijhoff (Solgu), Jelte Schat, Johan Snoei, Mieke Tiwon, Paul Venhoeven en Gert Jan de Vries.

Tabel B1.1 Verdeling stembureaus naar wijk, totaal en steekproef 2023

Wijk	Alle stembureaus		Steekproef	
	Aantal	%	Aantal	%
Binnenstad	20	9,2%	19	12,6%
Leidsche Rijn	22	10,1%	12	7,9%
Noordoost	26	12,0%	12	7,9%
Noordwest	20	9,2%	14	9,3%
Oost	27	12,4%	19	12,6%
Overvecht	18	8,3%	12	7,9%
Vleuten-De Meern	27	12,4%	13	8,6%
West	20	9,2%	16	10,6%
Zuid	18	8,3%	18	11,9%
Zuidwest	19	8,8%	16	10,6%
Totaal	**217**	**100%**	**151**	**100%**

- Interviews: Wij zijn binnen de gemeentelijke organisatie in gesprek gegaan met de medewerkers die verantwoordelijk zijn voor de toegankelijkheid van stembureaus. Om de belasting van dit onderzoek op de gemeentelijke organisatie tot een minimum te beperken voerden we die gesprekken in overleg met de contactpersonen niet vóór, maar ná de verkiezingsdag. In de interviews zijn we nagegaan hoe de toegankelijkheid van de stembureaus wordt gemonitord, hoe knelpunten worden opgelost en welke prestaties worden gerealiseerd om te voldoen aan de vigerende eisen en normen. In de gesprekken hebben we ook onze eerste bevindingen gedeeld en de gemeentelijke organisatie gevraagd daarop te reflecteren. Daarnaast hebben we ter voorbereiding én naderhand gesproken met medewerkers van het Solgu.
- Analyse en rapportage: Wij hebben de verzamelde informatie geanalyseerd en die in verband gebracht met de vooraf vastgestelde criteria. Tevens hebben we de uitkomsten van 2023 vergeleken met die van 2019.

CRITERIA TOEGANKELIJKHEID STEMLOKALEN

Voor dit onderzoek heeft de rekenkamer gebruik gemaakt van de Criteria Integrale Toegankelijkheid Stembureaus van het Ministerie van BZK. Deze gaan over drie aspecten:

- Bereikbaarheid; bij de stemlocatie kunnen komen.
- Betreedbaarheid; in de stemruimte kunnen komen.
- Bruikbaarheid; kunnen stemmen.

Zie: Criteria Integrale Toegankelijkheid Stembureaus | Brochure | Rijksoverheid.nl

De Criteria Integrale Toegankelijkheid Stembureaus zijn uitgebreid en bevatten veel details. Om tot een praktische toepassing te komen, heeft de rekenkamer stembureaus als (praktisch) toegankelijk bestempeld als voldaan is aan de volgende acht criteria:

- De route vanaf het trottoir naar de entreedeur van het stembureau is verhard, vrij van obstakels en vlak of de hoogteverschillen zijn adequaat overbrugd;
- De route vanaf de entreedeur door het gebouw naar het stembureau is voldoende breed en vrij van obstakels;
- Alle drempels en hoogteverschillen van meer dan 2 cm zijn goed overbrugd, of het eventueel resterende niet-overbrugde hoogteverschil is niet meer dan 2 cm;
- Alle deuren en doorgangen zijn minimaal 85 cm breed;
- Handbediende deuren die niet permanent open staan, zijn te openen vanuit een rolstoel (niet te zwaar en voldoende opstelruimte);
- Er is voldoende verkeersruimte in het stembureau om de stemtafel, de stemhokjes en de stembus met een rolstoel of scootmobiel te bereiken;
- Er is een onderrijdbaar stemhokje met een laag werkblad aanwezig;
- Er zijn geen kokosmatten aanwezig (van de niet toegestane matten zijn deze volgens het Solgu het meest hinderlijk).

GERAADPLEEGDE PERSONEN

Gemeente Utrecht:

- Programmamanager Publiekszaken, Team Verkiezingen
- Projectleider Publiekszaken, Team Verkiezingen
- Projectsecretaris, Team Verkiezingen
- Manager vastgoedmanagement (VGU)
- Adviseur Projectleider Handhaving (VTH THOR)

Externen:

- Directeur Stedelijk Overleg Lichamelijk Gehandicapten Utrecht (Solgu)
- Beleidsmedewerker Mobiliteit, Toegankelijkheid en Huisvesting (Solgu)

GERAADPLEEGDE DOCUMENTEN

Gemeentelijke documenten:

- Gemeente Utrecht (12 december 2017). Raadsbrief *Verkiezingen gemeenteraad 2018.*
- Gemeente Utrecht (25 januari 2019). Raadsbrief *Verkiezingen 2019.*
- Gemeente Utrecht (25 januari 2019). Bijlage *Toegankelijkheid stemlokalen.*
- Gemeente Utrecht (6 november 2019). Raadsbrief *Toegankelijkheid stemlokalen.*
- Gemeente Utrecht (25 mei 2020). Raadsbrief *Terugblik verkiezingen 2019 en vooruitblik Tweede Kamer verkiezingen 2021.*
- Gemeente Utrecht (12 november 2020). Raadsbrief *Tweede Kamer verkiezing 2021.*

- Gemeente Utrecht (12 november 2020). Bijlage *Toegankelijkheid stemlokalen.*
- Gemeente Utrecht (30 november 2020). Raadsbrief *Voortgang en kosten Tweede Kamerverkiezingen*.
- Gemeente Utrecht (9 februari 2021). Raadsbrief *Stand van zaken voorbereiding Tweede Kamerverkiezingen.*
- Gemeente Utrecht (9 februari 2021). *Overzicht stemlocaties verkiezing Tweede Kamer 2021 per 5 februari 2021.*
- Gemeente Utrecht (23 juni 2021). Raadsbrief *Evaluatie verkiezingen TK21.*
- Gemeente Utrecht (15 september 2021). Raadsbrief *Organisatie gemeenteraadsverkiezing 2022.*
- Gemeente Utrecht (3 november 2021). Raadsbrief *Opkomstbevordering bij verkiezingen.*
- Gemeente Utrecht (16 juni 2022). Raadsbrief *Evaluatie gemeenteraadsverkiezing 2022.*
- Gemeente Utrecht (30 november 2022). Raadsbrief *Provinciale Staten en Waterschapsverkiezingen maart 2023.*
- Gemeente Utrecht (1 juni 2023). Raadsbrief *Evaluatie Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen maart 2023.*
- Gemeente Utrecht (6 september 2023). Raadsbrief *Organisatie Twee Kamer verkiezing november 2023.*

Interne gemeentelijke documenten:

- Team Verkiezingen. Overzicht locatie checklist, versie oktober 2023.
- Team Verkiezingen. Overzicht locaties voor kandidatenlijst, versie oktober 2023.
- Afdeling Vergunningen, Toezicht en Handhaving / Toezicht en Handhaving Openbare Ruimte (VTH/THOR). Protocol wegslepen bij tijdelijke parkeerverboden t.b.v. werkzaamheden of evenementen.
- VTH/THOR. Voorbeeld wettelijke normering bord en voorbeeld t.b.v. GPK plekken.

Schriftelijke vragen, moties en amendementen:

- Gemeente Utrecht (6 september 2023). Beantwoording Schriftelijke raadsvragen 2023, nummer 142; Schriftelijke vragen D66 en CDA (17 juli 2023). Tweede Kamerverkiezingen 2023.

Andere bronnen:

- Ministerie van BZK (september 2020). Criteria Integrale Toegankelijkheid Stembureaus (2020).
- Ministerie van BZK (2023). Stembureau-instructie voor de dag van stemming (geactualiseerd voor de TK-verkiezingen van 22 november 2023).
- Rekenkamer Utrecht (20 mei 2019). Rekenkamerbrief Toegankelijkheid stemlokalen.

Websites:

- College voor de Rechten van de Mens, website geraadpleegd najaar 2023 / begin 2024. Toegankelijke verkiezingen | Mensen met een beperking | College voor de Rechten van de Mens (mensenrechten.nl)
- Gemeente Utrecht, website geraadpleegd najaar 2023 / begin 2024. Beleid voor toegankelijkheid | gemeente Utrecht
- Gemeente Utrecht, website geraadpleegd najaar 2023 / begin 2024. Plattegrond gehandicaptenparkeerplaatsen | gemeente Utrecht
- Gemeente Utrecht, website met algemene informatie over de verkiezingen, geraadpleegd najaar 2023 / begin 2024: Verkiezingen | gemeente Utrecht
- Gemeente Utrecht, website Stembureaus in Utrecht met een interactieve kaart met specifieke informatie per stembureau over de toegankelijkheid Stemvoorzieningen (utrecht.nl)

REKENKAMER UTRECHT

wil bijdragen aan het verbeteren van het gemeentelijke bestuur en het versterken van de controlerende rol van de gemeenteraad.

Dat doet de Rekenkamer via het doen van onafhankelijk onderzoek naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid en bestuur.

Voor de inwoners van de gemeente Utrecht wil de Rekenkamer zichtbaar maken hoe publiek geld wordt besteed en wat er terecht komt van de voornemens van de gemeente.

PUBLIEKSSAMENVATTING REKENKAMERRAPPORT ‘DREMPELS OM TE STEMMEN’

In meer dan de helft van de Utrechtse stembureaus kunnen mensen met een lichamelijke beperking niet op eigen kracht stemmen. Dat blijkt uit een onderzoek van de Rekenkamer Utrecht. De gemeente, die over de stembureaus gaat, moet ervoor zorgen dat mensen met een lichamelijke beperking overal op eigen kracht kunnen stemmen. De rekenkamer geeft de gemeente daarom het advies om beter te controleren of Utrechters met een lichamelijke beperking overal echt zonder hulp kunnen stemmen.

Volgens de rekenkamer hebben de meeste stembureaus bijvoorbeeld te hoge drempels. Mensen in een rolstoel kunnen daar niet overheen. Veel gebouwen hebben ook te zware deuren, die mensen in een rolstoel niet zelf kunnen openen. Soms zijn deuren te smal, zodat mensen in een rolstoel niet naar binnen kunnen. En soms staan spullen in de weg, zoals een prullenbak, waar mensen in een rolstoel niet langs kunnen.

In 2019 deed de rekenkamer ook al onderzoek naar de stembureaus. Ook toen konden Utrechters met een lichamelijke beperking op de meeste plekken niet op eigen kracht stemmen. De rekenkamer ziet dat veel problemen uit 2019 nog steeds niet zijn opgelost. Bij veel stembureaus zijn er zelfs problemen bijgekomen.

De rekenkamer raadt de gemeente aan om:

1. Te zorgen dat er meer stembureaus komen waar inwoners met een lichamelijke beperking op eigen kracht kunnen stemmen.
2. De grootste problemen in de stembureaus op te lossen.
3. Op de verkiezingsdag te controleren of mensen met een lichamelijke beperking echt overal op eigen kracht kunnen stemmen.

Stadhuisbrug 1 Utrecht
Postbus 16200, 3500CE Utrecht
030-286 13 91 |
www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/rekenkamer

REKEN KAMER UTRECHT

PERSBERICHT

REKENKAMER UTRECHT: MEERDERHEID STEMBUREAUS IN UTRECHT ONTOEGANKELIJK

UTRECHT, 17 april 2024 – Slechts 40% van de Utrechtse stembureaus is toegankelijk voor inwoners met een lichamelijke beperking. Dat blijkt uit onderzoek van de Rekenkamer Utrecht. De gemeente is verplicht om 100% van de stembureaus toegankelijk te maken. Maar nu kunnen mensen met een lichamelijke beperking in de meeste stembureaus dus niet op eigen kracht stemmen. De rekenkamer beveelt de gemeente aan om meer stembureaus toegankelijk te maken. En om de stembureaus strenger op toegankelijkheid te controleren.

Voor het onderzoek *Drempels om te stemmen* schouwde de rekenkamer tijdens de Tweede Kamerverkiezingen op 22 november 2023 151 stembureaus. Daarnaast ging de rekenkamer in gesprek met medewerkers van de gemeente Utrecht.

Met name drempels en deuren problematisch

Ontoegankelijke stembureaus zijn vooral niet zelfstandig te bereiken en/of te betreden. Dat komt met name doordat hoogteverschillen (drempels) niet of niet adequaat zijn overbrugd, deuren te zwaar of te smal zijn en/of doordat kiezers worden gehinderd door obstakels op de route naar het stembureau. Daarnaast zijn er nog regelmatig kleinere knelpunten die voor bepaalde kiezers uit de doelgroep hinderlijk zijn, zoals roosters die vrijwel nooit worden afgedekt. Wandelstokken kunnen daarin blijven haken. Stembureaus zijn (na binnenkomst) veelal wel voldoende bruikbaar. In vrijwel alle stembureaus is voldoende verkeers- en manoeuvreerruimte zodat rolstoelgebruikers de stemtafel, stemhokjes en stembus kunnen bereiken.

Eerdere knelpunten vaak niet volledig opgelost

In 2019 deed de rekenkamer ook al onderzoek naar de toegankelijkheid van stembureaus in Utrecht. Toen was 45% van de stembureaus toegankelijk. De rekenkamer identificeerde bij veel stembureaus knelpunten en deed de aanbeveling om die op te lossen. Maar veel van die knelpunten zijn inmiddels vaak niet volledig opgelost. Zo hebben veel stembureaus nog steeds problemen met drempels die niet of niet goed zijn overbrugd. Bij veel stembureaus zijn er ook

nieuwe knelpunten bijgekomen. Per saldo zijn de stembureaus daardoor niet toegankelijker geworden.

De rekenkamer beveelt daarom aan om op de korte termijn meer stembureaus permanent toegankelijk te maken. Op de langere termijn moet de gemeente blijven streven naar 100% toegankelijke stembureaus. Het doorvoeren van permanente maatregelen zou volgens de rekenkamer voornamelijk gericht moeten zijn op het verhelpen van de vaakst voorkomende knelpunten, zoals te hoge drempels en te zware deuren.

Gemeente communiceert te positief over de toegankelijkheid
Een ander probleem is dat de gemeente te positief over de toegankelijkheid communiceert. Het bedrijf dat de stembureaus voorafgaand aan de verkiezingen namens de gemeente controleert, bepaalt welke maatregelen nodig zijn. Het gaat dan zoal om het aanbrengen van een overbrugging om over een te hoge drempel te komen. Ook doorlopen stembureauleden op de verkiezingsdag een checklist. Zo kan bijvoorbeeld worden voorkomen dat er prullenbakken of andere obstakels in de weg staan.

In de veronderstelling dat het bedrijf en de stembureauleden hun taken goed uitvoeren, merkt de gemeente ongeveer 95% van de stembureaus aan als toegankelijk. Maar de rekenkamer constateert dat het in de praktijk bij het uitvoeren en doorvoeren van maatregelen vaak misgaat. Dan blijkt dat Utrechters met een lichamelijke beperking op hun uitgekozen locatie vaak helemaal niet op eigen kracht kunnen stemmen. De rekenkamer beveelt de gemeente daarom aan op de verkiezingsdag bij een deel van de stembureaus een steekproefsgewijze controle uit te voeren. Zo kan met meer zekerheid over de daadwerkelijke mate van toegankelijkheid worden gecommuniceerd.

Noot voor de redactie
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Gerth Molenaar, secretaris van de rekenkamer, tel. 06-49754300. Het rapport ‘Drempels om te stemmen’ en meer informatie over de Rekenkamer Utrecht vindt u op https://www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/rekenkamer/. Mits met bronvermelding (Rekenkamer Utrecht, 2024) kunt u gebruik maken van de figuren uit het rapport (format PDF beschikbaar). Aanvragen via rekenkamer@utrecht.nl.

Stadhuisbrug 1 Utrecht
Postbus 16200, 3500CE Utrecht
030-286 13 91 |
www.utrecht.nl/bestuur-en-organisatie/rekenkamer/